

FAKULTA PRÁVNICKÁ
ZÁPADOČESKÉ
UNIVERZITY
V PLZNI

DISERTAČNÍ PRÁCE

k získání akademického titulu doktor
v oboru

Obchodní právo

JUDr. Jindřich Vítek

**Odpovědnost statutárních orgánů
obchodních společností**

Školitel: **prof. JUDr. Přemysl Raban, CSc.**

Datum státní doktorské zkoušky: 10. 11. 2008

Datum odevzdání práce: 14. 11. 2011

V Plzni, 2011

Čestné prohlášení:

Prohlašuji tímto, že jsem disertační práci na téma: Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností zpracoval samostatně s využitím pramenů v práci uvedených.

Datum: 14. 11. 2011

Podpis:

Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností

JUDr. Jindřich Vitek

Poděkování

Zvláštní poděkování patří prof. Dr. JUDr. Karlu Eliášovi a prof. JUDr. Přemyslu Rabanovi, CSc. za konzultace a předání odborných zkušeností při tvorbě této práce.

Obsah

1.	Úvod	6
2.	Hledání významu právního pojmu „Odpovědnost“	10
2.1.	Obecný pohled	10
2.2.	Pojem "odpovědnost" v právu soukromém s historickým exkursem	15
2.3.	Používání právního pojmu "odpovědnost" v českém právu do počátku 50. let minulého století	19
2.4.	Vymezení právního pojmu "odpovědnost" v historickém kontextu	26
2.5.	"Odpovědnost" v právní teorii	34
3.	Statutární orgány obchodních společností	72
3.1.	Obchodní společnost a statutární orgán	72
3.2.	Statutární orgán v právu Spojeného království	86
4.	Právní úprava odpovědnosti statutárního orgánu	97
4.1.	Od o.z.o. k obchodnímu zákoníku	97
4.2.	Druhy odpovědnosti statutárních orgánů	112
4.3.	Obecné povinnosti ředitelů dle práva Spojeného království	117
4.4.	Právní pojem „Péče řádného hospodáře“	146
4.4.1.	Základní charakteristika a otevřenost pojmu	146
4.4.2.	Historické reflexe	148
4.4.3.	Standard povinné péče	154
4.4.4.	Objektivní vs. subjektivní přístup k posuzování péče	163
4.4.5.	Povinnost péče v případě „odborníka“	180
4.4.6.	Stanoviska či rozborů od externích odborníků	196
4.4.7.	Složky pojmu "Péče řádného hospodáře"	199
4.4.8.	Odpovědnost za řádný výkon činnosti	204
4.4.9.	Vymezení „Péče řádného hospodáře" dle právní teorie	207
4.5.	Povinnost loajality	218
4.6.	Pravidlo podnikatelského úsudku	229
4.7.	Povinnost legality	241
4.8.	Povinnost mlčenlivosti	244
4.9.	Corporate governance	249
4.10.	Zákaz konkurence	251
4.11.	Vyloučení ochrany slabší strany	253
5.	Povinnost statutárního orgánu k náhradě škody	253
5.1.	Odpovědnost za škodu	253
5.2.	Kolektivní statutární orgány	257
5.3.	Ručení třetím osobám	261
5.4.	Omezení odpovědnosti, absolutorium	263
6.	Procesní otázky	267
6.1.	Důkazní břemeno	267
6.2.	Derivativní žaloba	282
7.	Závěry a úvahy „De lege ferenda“	306
8.	Anotace	314
9.	Použitá literatura:	318
10.	Příloha č. 1	335

Motto: „... uhazuje-li kdo svého práva, hájí v užším jeho okruhu platnost práva.“

Dr. Rudolf šl. Ihering¹

1. Úvod

Když v roce 1999 psal K. Eliáš článek k některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností², napsal: „Tato stať si klade za cíl blíže pojednat o zásadních aspektech té právní problematiky, která v důsledku společensko-hospodářského vývoje u nás za uplynulých devět let spěje snad poprvé k tomu, aby se stala se vši naléhavostí jednou z otázek dne, kterou je třeba v praxi řešit a důsledně vyřešit. To mj. i z toho důvodu, že se právními otázkami souvisejícími s posuzováním odpovědnosti jednatelů s.r.o., členů představenstev a.s., ... těchto společností, i členů dozorčích rad za porušení jejich povinností praxe v poslední době začíná soustředěněji zabývat, zejména v souvislosti se skutečnými nebo domnělými civilními nebo i trestními majetkovými delikty. Je tedy úkolem teorie pokoušet se o vymezení problému, poukázat na jeho právní aspekty a souvislosti a především praxi nabídnout jeho přijatelná, juristicky korektní řešení.“

¹IHERING, R. *Boj za právo*. Praha: Knihovna Rozhledů, 1897, s. 51.

² Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 298 a násl.

Před několika lety jsem byl postaven před otázkou zvolit si téma své disertační práce. Vzhledem ke skutečnosti, že jsem toto téma v té době řešil v praxi, vybral jsem si odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností. Tehdy nebylo uvedené téma příliš frekventováno právní teorií ani praxí a v české právní literatuře vyšlo tehdy dle mého mínění pouze několik málo článků na dané téma.

V mezidobí a v době kdy píšete tyto řádky, se čím dál více právních teoretiků k tomuto tématu vrací. Otázce odpovědnosti statutárních orgánů se dostává více pozornosti; je možné říci, že se dostává do popředí zájmu našeho obchodního práva, a to nejenom v souvislosti s tím, jak se také mění kapitalismus „gründerského“ typu z 90. let minulého století, kdy ekonomové předbíhali právníky, na jeho určitou „standardní“ formu, ve které je již přeci jen kladen důraz na právní předpisy a na to, aby podnikání probíhalo férovým způsobem a s úctou k právu. Je také možné se na tuto skutečnost dívat cyničtěji a říci, že nyní již nastala potřeba chránit nabytý majetek. Podstatné však je, že zmíněný vývoj bylo možné předpokládat a ve zpětném pohledu se jedná dle mého soudu o zcela přirozený jev a je dobré, že jde o vývoj k lepšímu. Vzhledem k tomu zvolené téma disertační práce přichází na pořad dne, přičemž s přihlédnutím k jeho frekventovanosti v zahraniční literatuře lze čerpat inspiraci nejenom v české právní teorii, ale i v zahraničí³.

V disertační práci se hodlám zabývat odpovědností statutárních orgánů obchodních společností, a to zejména v obecné, soukromoprávní rovině s důrazem na odpovědnost za škodu způsobenou statutárním orgánem společnosti. Vzhledem k rozsahu práce se omezují na právní formy obchodních společností obsažené ve druhé větě § 56 odst. 1 obchodního

³ V angloamerické právní oblasti (zvláště v právní škole Law and Economics) je tématu přikládán zvláštní význam. Viz např. KRAAKMAN, R., ARMOUR, J., DAVIES, P., ENRIGUES, L., HANSMANN, H., HERTIG, G., HOPT, K., KANDA, H., ROCK, E. *The Anatomy of Corporate Law*. Second Edition. Oxford : Oxford University Press, 2009 str. 35, kde se uvádí, že „... právo obchodních společností plní dvě obecné funkce: za prvé, stanoví strukturu forem společností a pomocná řídicí pravidla na podporu takové struktury a za druhé se pokouší mít pod kontrolou střety zájmů mezi součástmi společnosti, mj. mezi podnikovými „insidery“ (zasvěcenými osobami), jako jsou společníci s rozhodujícím podílem ve společnosti a vedoucí pracovníci (statutární orgány) společnosti, a „outsidery“ (nezasvěcenými osobami), jakými jsou menšinoví akcionáři nebo věřitelé. Všechny tyto střety mají povahu „problémů se zastoupením“, jak je nazývají ekonomové nebo problémy mezi „příkazcem a příkazníkem“. Pro čtenáře, kteří se nevyznají v žargonu ekonomů, lze uvést, že „problém se zastoupením“ vzniká v tom nejobecnějším slova smyslu tehdy, když je blaho jedné strany, nazývané příkazcem, závislé na jednání jiné strany, nazývané příkazníkem. Problém spočívá v motivování příkazníka tak, aby jednal v zájmu příkazce a nikoli prostě ve svém zájmu. Z tohoto širokého hlediska vznikají problémy se zastoupením v řadě různých okolností, které jdou značně nad rámec toho, co by právníci definovali jako zastoupení.“

zákoníku, tedy na veřejnou obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným a akciovou společnost. Třebaže v českém obchodním právu známe dále dvě nadnárodní právní formy obchodních společností, a to evropskou společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení, ustanovení týkající se odpovědnosti i jejich statutárních orgánů odkazují na českou právní úpravu. V případě evropského hospodářského zájmového sdružení, které je zakotveno v českém právu zákonem č. 360/2004 Sb., který upravuje právní poměry evropského hospodářského zájmového sdružení v rozsahu stanoveném v nařízení Rady (EHS) o zřízení evropského hospodářského zájmového sdružení (EHZS)⁴ se v ustanovení § 8 odst. 3 říká, že na výkon funkce jednatele evropského hospodářského zájmového sdružení, včetně odpovědnosti za způsobenou škodu, se vztahují ustanovení zvláštního právního předpisu (obchodního zákoníku) upravující výkon funkce a odpovědnost jednatele společnosti s ručením omezeným. Shodným způsobem, tedy odkazem na vnitrostátní právní úpravu je řešena i právní úprava evropské společnosti. Evropskou společnost v českém právu upravuje zákon č. 627/2004 Sb., který upravuje právní poměry evropské společnosti, pokud nejsou upraveny nařízením rady (ES) o statutu evropské společnosti (SE)⁵. Tento zákon v ustanovení § 4 a násl. stanoví ohledně evropských společností jak s monistickou, tak i dualistickou koncepcí statutárních a kontrolních orgánů, že se dle situace použije na tyto orgány ustanovení obchodního zákoníku týkající se společnosti akciové, tedy v případě statutárního orgánu ustanovení týkající se představenstva akciové společnosti dle české právní úpravy. Z tohoto předpisu jsou stanoveny určité výjimky⁶, které však přesahují rámec této práce.

Předkládaná práce si neklade za cíl probrat problematiku v celé její šíři vzhledem ke skutečnosti, že dané téma nabízí nepřehledné množství dalších otázek či témat ke zpracování. Soustředil jsem se proto na obecná teoretická témata jako je odpovědnost, dále odpovědnost za škodu způsobenou statutárním orgánem společnosti a v jejím rámci na vymezení klíčového současného pojmu jednání s péčí řádného hospodáře. V rámci těchto hlavních

⁴ Nařízení rady (EHS) č. 2137/85 ze dne 25. července 1985 o zřízení evropského hospodářského zájmového sdružení (EHZS), publikované v úředním věstníku ES L – 199 ze dne 31. 7. 1985, s. 1 - 9.

⁵ Viz Nařízení rady (ES) č. 2157/2001 ze dne 8. října 2001 o statutu evropské společnosti (SE).

⁶ Viz ustanovení § 33 odst. 11 zákona č. 627/2004 Sb.

témat se zabírám některými dílčími tématy a v rámci možností jsem se snažil, v případě, že dílčí problémy nejsou zpracovány, alespoň odkázat na příslušné prameny. To se týká například vztahu statutárního orgánu, který je zároveň zaměstnancem společnosti, zákazu konkurence, "stínovým" členem statutárního orgánu (§66 odst. 6 ObchZ) případně dílčích speciálních odpovědností za škodu způsobenou statutárním orgánem například při přeměnách společností apod.

V předkládané disertační práci jsou použity základní metody právního zkoumání (analytická a syntetická) doplněné o komparaci s právní úpravou historickou (zejména československou), zahraniční (zejména s právem společností Spojeného království, dále s právní úpravou německou a americkou tam kde to bylo považováno za účelné) a navrhovanou úpravou budoucí (návrh občanského zákoníku a návrh zákona o obchodních korporacích).

Cílem práce má být zhodnocení jak současného stavu právní úpravy tak i zhodnocení směrem k možné budoucí právní úpravě a definování základních právních a teoretických sporných otázek souvisejících s odpovědností statutárních orgánů obchodních společností.

Dále se v úvodu sluší poznamenat, že pokud v této práci za odkazem na určité zákonné ustanovení není přímo uvedeno číslo či název příslušného zákona, jedná se o obchodní zákoník, nebo je použita zkratka ObchZ. Ustanovení obchodního zákoníku procházelo četnými novelizacemi, které jsou v textu práce zapracovány, popřípadě je na ně poukázáno, ovšem při použití judikatury, na kterou je odkazováno, je nutno vycházet ze znění zákona v době vydání příslušného soudního rozhodnutí.

Na závěr úvodu je rovněž z hlediska mých vlastních závěrů obsažených v této práci nutné (spíše pro odlehčení) podotknout, že síla odborných prací spočívá spíše v přehledu vymezení a srovnání pojmů, než v podrobném uvedení vlastní interpretace⁷.

⁷ Viz HAJN, P. *Soutěžní chování a právo proti nekalé soutěži*. Brno : Masarykova univerzita, 2000, s. 123.

2. Hledání významu právního pojmu „Odpovědnost“

2.1. Obecný pohled

Pojem "odpovědnost" z hlediska obecné filozofie je širokým morálním, etickým a právním pojmem. Abychom mohli určité osoby či skupiny osob hodnotit jako odpovědné nebo neodpovědné, záleží na tom, jakým způsobem se ujímají svých povinností. Velmi často tuto kategorii hodnotíme neformálně, prostřednictvím morálního úsudku. Někdy to však děláme i formálně, a to např. v rámci soudního rozhodnutí. Obecně můžeme odpovědnost vymezit jako pojem, který označuje ručení osoby A za nějakou věc či jednání B, popř. před nějakou instancí C. Tradičně se rozlišuje mezi odpovědností retrospektivní – odpovědností za něco, co se už stalo, jako je tomu u odpovědnosti obecně, odpovědnosti soukromoprávní (dle většinového názoru - viz dále) nebo trestní a odpovědnosti prospektivní, jež osobě A ukládá něco do budoucnosti⁸. Odpovědnost proto může být omezená a podmíněná, jak tomu bývá v právních vztazích, nebo nepodmíněná a neomezená, jak tomu často je v lidském životě. Mravní odpovědnost je termínem moderním a zkoumaným ve dvou filozofických rovinách. Původním filozofickým použitím pojmu "odpovědnost" byla jeho použití v termínu "politická odpovědnost", přičemž použití pojmu odpovědnost souvisí se slovesem odpovídat. Snad ve všech evropských jazycích a v diskuzích koncem 18. st. se začala odpovědnost objevovat v rámci diskuse se zástupci vlády, tj. v myšlence, že vláda je odpovědná lidu. Je to patrné v dílech Edmunda Burkeho, angloirského politického myslitele či Johna Stuarta Milla, který píše o odpovědnosti v pol. 19 století v souvislosti s principy zastupitelské vlády. Dále se jedná o Maxe Webera, který hovoří o etické odpovědnosti (Verantwortungsethik) opět v souvislosti s politikou. Lze tedy uzavřít, že tento přístup k odpovědnosti nalezneme na konci 18. a 19 st., a to v politických souvislostech, zejména v souvislosti s odpovědností za jednání

⁸ Viz BRUGGER, W. *Filozofický slovník*. 1. vydání, Praha: Naše vojsko, 1994, s. 285

politiků a v souvislosti s principy parlamentní vlády⁹. Bylo to tedy v rámci diskuse o parlamentním vládnutí a o tom jakým způsobem je vláda odpovědná lidu. Na počátku 20. století však filozofie začala klást důraz na otázky svobodné vůle a determinismu: Je určitá osoba odpovědná ze své činnosti nebo svého postavení? A bylo determinismem odstranění takové odpovědnosti.

Z hlediska filosofie se odpovědnost také dělí na individuální a kolektivní odpovědnost. Zároveň však neexistuje žádný tradiční způsob dělení nebo analýza jednotlivých složek odpovědnosti a některé její komponenty jsou velmi často ignorovány ze strany filosofů. Současní analytici, kteří zkoumají odpovědnost, mají tendenci si položit dvě zdánlivě jednoduché otázky a to „Kdo je odpovědný?“ a „Která osoba je odpovědná za ...?“ První otázka je otázkou o základech morálního jednání (Moral agency). Přičemž mravním (morálním) jednáním je osobní odpovědnost za tvorbu morálních rozhodnutí a přijímání opatření, které se budou shodovat s morálkou. Filosofie poté dospívá ke kategorii tzv. morálního agenta (Moral agent) tedy bytosti, která je schopná při jednání rozpoznat co je správné a co špatné¹⁰. Tou první otázkou se tedy filozofie ptá - Jaký tvor může být odpovědný za své činy? - přičemž odpověď je jednoduchá, normální lidský dospělý jedinec. Při odpovědi a odůvodnění této odpovědi filosofie tenduje k psychologickým a metafyzickým vlastnostem běžných dospělých a to zejména jejich svobodné vůle. Ovšem otázkou jaké je to být odpovědný, můžeme mít na mysli i jinou otázkou související s tím, že často např. chválíme, že někteří lidé jsou odpovědní a naopak kritizujeme jiné, jež jsou neodpovědní. Zde je odpovědnost předností a mravně cenným charakterovým znakem. Můžeme také chválit, že instituce jsou odpovědné, nezapomínaje při tom na již zmíněné původní použití tohoto pojmu pro odpovědnou vládu, a toto slovní spojení "odpovědná vláda" pak můžeme porovnávat se současným moderním pojmem "odpovědná instituce" a zejména "odpovědná korporace" týkajícím se korporací a otázky, zda jsou či nejsou sociálně odpovědné¹¹.

⁹ Viz YOUNG, I. M. *Responsibility for Justice (Oxford Political Philosophy)*, Oxford University Press, New York, 2011, s. 5 an.

¹⁰ BOK, H. *Freedom and Responsibility, (A Kantian analysis of moral agency and retrospective responsibility)* Princeton University Press, Princeton NJ, 1998, s. 45

¹¹ JONAS, H. *Princip odpovědnosti*. Praha: OIKÚMENÉ, 1997, s. 20,

Nejčastěji kladenou otázkou filosofie v souvislosti s hledáním mezi příčinou a následkem je otázka již výše zmíněná, a to "Která osoba je odpovědná za ?". Tato retrospektivní otázka, tedy zpětné hledání nebo chceme-li pohled zpět, je úzce spojena s otázkou pochvaly či naopak svalování viny za něco a dále s trestem či naopak zásluhami. Když se něco stalo špatně, chceme vědět, kdo udělal chybu, kdo je vinen a na druhou stranu, když bylo něco uděláno dobře, tak si klademe otázku, kdo dobře jednal. Tyto otázky jsou tématem retrospektivní odpovědnosti.

Stejnými slovy ale můžeme klást i zcela odlišnou otázku, tzn. slovy, "Která osoba je odpovědná za?", se můžeme tázat o povinnostech určité osoby, o její oblasti působnosti, jak říkáme. Rodič je odpovědný za své dítě, zaměstnanec za svojí práci, občan za dodržování zákona. Jedná se o základní skutečnost lidské spolupráce, když povinnosti jsou často rozděleny mezi lidmi, např. lékař je odpovědný za správné předepisování léků, pacient je odpovědný za jejich správné užívání. Oproti retrospektivní odpovědnosti se toto téma označuje jako prospektivní odpovědnost (někdy také jako "perspektivní odpovědnost"), jedná se tedy o to, jaké povinnosti jsme zavázáni plnit¹².

Zjednodušeně lze říci, že odpovědnost retrospektivní je odpovědnost za výsledek, kdežto prospektivní odpovědnost je odpovědnost jakožto synonymum pro povinnost, tedy osobní odpovědnost za to něco udělat, či nedělat, či se nějakého jednání (něčeho) vyvarovat. Toto rozlišení na retrospektivní a prospektivní odpovědnost je možná klíčem k pochopení marnosti debaty o podstatě právní odpovědnosti probíhající od padesátých let minulého století do současnosti - viz níže. Z filosofického hlediska hraje důležitou roli, že lidské bytosti mají svobodnou vůli, která je odlišuje od všeho ostatního ve vesmíru. Člověk tedy může jednat na základě rozumu a lidské bytosti mají proto určité morální citění.

Otázkou, která samozřejmě zajímá nás právníky, je otázka morální versus právní odpovědnosti. Právní instituty často ukládají povinnosti lidem či osobám a činí je odpovědnými za to, že své povinnosti porušují. Velmi

¹²Srovnej Garrath Williams in Internet Encyclopedia of Philosophy - <http://www.iep.utm.edu>, heslo responsibility, kde autor v souvislosti s prospektivní odpovědností doslova uvádí, že "A different use of "responsibility" is as a synonym for "duty."", tedy že prospektivní odpovědnost je synonymem povinnosti.

důležitou skutečností je, že právní a morální odpovědnost se často překrývají, ale v některých případech jsou odlišné. Lze doufat, že v demokratickém právním státě se právní a morální odpovědnost překrývají více než např. v diktatuře, neboť zákon by měl prosazovat důležité morální zásady a to zejména ochranu práv. Příkladem, kdy se právo a morálka jasně překrývají, je vražda. To je jak právní trestný čin tak mimořádně morálně či mravně zavrženíhodný čin. Není žádného sporu o tom, že by vražda měla být potrestána ať již právně či morálně. Překrývání morální a právní odpovědnosti však vede k některým závěrům, které popírají zavedenou právní praxi. Například je možné dovodit, že „objektivní odpovědnost“ je "morálně" nelegitimní. Objektivní odpovědnost je odpovědnost osoby za škodu a to i v případě, že nemůže učinit nic, co by bránilo či zabránilo škodlivému následku. Šlo tedy o odpovědnost za výsledek bez ohledu na zavinění.

Lze shrnout, že jednání je možné posuzovat z morálního hlediska a tedy buď udělit pochvalu anebo potrestat, a to díky retrospektivní, tedy zpětné odpovědnosti. V opačném gardu osoba má určité povinnosti jakožto prospektivní odpovědnost. Nakonec hodnotíme osoby jako odpovědné či neodpovědné podle skutečnosti jakým způsobem (s jakou vážností) přistupují ke svým povinnostem.

Jak již bylo uvedeno výše, pojem "odpovědnost" v evropských kulturách či jazycích souvisí se slovesem "odpovídat" a objevuje se teprve v 18. století v souvislosti s politikou a to v souvislosti s „odpovědnou vládou“, která je ochotna a schopna odpovídat na otázky občanů a zodpovídat se jim, proč to či ono udělala anebo neudělala. Objevuje se zde tedy předpoklad, že taková vláda něco udělat či neudělat mohla, a předpokládá se tedy příčinná souvislost mezi jednáním či nejednáním anebo žádoucími či nežádoucími důsledky. Z tohoto základu se vyvinula teorie, že tyto předpoklady platí pro dospělé a přičetné osoby, které musí nést odpovědnost za sebe a za důsledky svých jednání (pokud jednali svobodně), ovšem musí odpovídat i za jiné, např. za nedospělé děti či za svůj dobytek a psy. A postupně se dospělo k závěru, že také přebírají odpovědnost spojenou s vedením a řízením korporací nebo různých projektů či jiných subjektů. Tak např. učitelka v mateřské školce (prospektivně) odpovídá za svěřené děti a může být volána k (retrospektivní) odpovědnosti, pokud se některému z nich

něco stane. Její právní (retrospektivní) odpovědnost bude omezena na to, co mohla rozumně udělat, anebo čemu mohla zabránit. Prospektivní odpovědnost stavitele se bude týkat bezpečnosti stavby a jejich dalších důsledků, např. dopravních a ekologických, v té míře, v jaké je mohla rozumně předvídat a ovlivnit. Tentýž stavitel však, jakožto podnikatel nese jakousi širší odpovědnost za úspěch svého podnikání. Pokud zkrachuje, není důležité, zda to mohl, nebo nemohl předvídat a zabránit tomu. Pokud jsou ve hře lidské životy, může být třeba odpovědnost rodičů za děti v právním smyslu omezená a podmíněná, jejich vlastní vztah k dětem je však nutně neomezený a nepodmíněný: úraz nebo smrt dítěte se nedá napravit, není rozhodující, do jaké míry jej sami zavinili. I když se před soudem obhájí, dítě je mrtvé nebo zmrzačené¹³. Hans Jonas představil v této knize koncept obecné a ničím nepodmíněné lidské odpovědnosti a formuloval slavný etický imperativ, inspirovaný Kantem: „Jednej tak, aby účinky tvého jednání byly slučitelné s pokračováním vpravdě lidského života na Zemi“. Princip odpovědnosti nejen za sebe, ale i za svěřené činnosti a věci musí moderní člověk zvnitřňovat a přijímat jako samozřejmý nárok na sebe sama zejména proto, aby na něj druzí mohli spoléhat. Proto je odpovědnost tak hledanou kvalitou v řídicích a podřízených funkcích. Ovšem naopak i příliš ostré vědomí odpovědnosti a rizik může vést k tomu, že dotyčný člověk se neodváží rozhodovat, že bude váhat a zajišťovat se, čímž způsobí škodu nebo nezdár.

Vzhledem k výše uvedenému je podle mého názoru možné říci, že pojem „odpovědnost“ je pojmem s „neostrým“ významem. Je to způsobeno mimo jiné i tím, že různých druhů odpovědnosti existuje bezpočet, např. morální (etická) či právní nebo politická a jiné. Odpovědnost jako mravní postoj, tj. odpovědnost „morální“ je výrazem z oblasti etiky, ovšem dle encyklopedie *Universum*¹⁴ je odpovědnost etickým pojmem vzešlým z práva. Jedná se o základní mravní postoj, podle něhož někdo svobodně určuje své jednání. Odpovědnost má člověk na jedné straně za sebe a vůči sobě (autonomní rozum u I. Kanta); vedle etického chování jedince však odpovědnost na druhé straně zahrnuje také odpovědnost politickou a dějinnou. Max Weber rozlišuje etiku smýšlení, kterou hodnotí určité jednání pouze

¹³Srovnej JONAS, H. *Princip odpovědnosti*. Praha: OIKÚMENÉ, 1997, s. 56.

¹⁴Kolektiv autorů: *Universum, dvousvazková encyklopedie*, Euromedia Group, k.s., Praha 2007 (verze na DVD).

podle vnitřní morální hodnoty čistého smýšlení a etiku odpovědnosti, která sleduje důsledky nějakého jednání ve světě nedostatků. Nahlédnutím do Encyklopedického slovníku¹⁵ zjistíme, že odpovědnost je charakterizována jako sekundární právní povinnost vznikající právnímu subjektu, který poruší primární právní povinnost vyplývající zejména ze zákona nebo ze smlouvy. Je vidět, že toto encyklopedické heslo psal právník. Podle výše zmíněné encyklopedie *Universum* dále odpovědnost v právním slova smyslu spočívá v povinnosti snést zákonem stanovenou újmu v případě, že nastane zákonem stanovená skutečnost.

Obecně lze říci, že právní odpovědnost je jenom jedním druhem odpovědnosti. Je tedy jenom jednou vrstvou ve společenské struktuře odpovědnosti člověka¹⁶. Na základě této úvahy lze dospět k závěru, že: „Stěžejní zásadu právní odpovědnosti stanoví čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, z něhož vyplývá, že právní odpovědnost může být státní mocí uplatňována jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který stanoví zákon. Odtud plyne, že hranice mezi odpovědností právní a jinými druhy odpovědnosti (politické, mravní, aj.) je právně vymezena a je právně stanovena primárními normativními akty striktně. Rozsah a meze právní odpovědnosti nelze měnit jinak než zákonem, a to v souladu s ústavním pořádkem, včetně souladu s Listinou základních práva svobod“¹⁷.

2.2. Pojem "odpovědnost" v právu soukromém s historickým exkursem

Jak již bylo uvedeno, problematika odpovědnosti patří k nejsložitější právní vědě a na názory na podstatu právní odpovědnosti i na řadu dílčích otázek s tímto termínem souvisejících se velmi různí. Pro pochopení pojmu odpovědnost v soukromém právu, tedy zejména za odpovědnost za škodu je nutné vrátit se až do práva římského, neboť právě na jeho základech stojí - jak jinak v evropském právním systému - i současná právní úprava. Počátky

¹⁵ Kolektiv autorů, *Encyklopedický slovník*, první vydání, Encyklopedický dům spol. s r.o., 1993.

¹⁶ Viz BOGUSZAK, J. in BOGUSZAK, J., ČAPEK, J., GERLOCH, A. *Teorie práva*. Praha : ASPI Publishing, 2004, s. 189.

¹⁷ Viz BOGUSZAK, J. in BOGUSZAK, J., ČAPEK, J., GERLOCH, A. *Teorie práva*. Praha : ASPI Publishing, 2004, s. 190 a násl.

římského pojetí odpovědnosti za škodu lze datovat asi okolo roku 286 př. n. l., kdy tribun lidu jménem Aquilius nechal schválit shromážděním lidu nový zákon o škodě. Mimo jiné zde bylo upraveno, že kdo bezprávně poškodí cizí věc, bude odsouzen zaplatit vlastníkovi věci tolik, kolik tato věc nejvíce stála během posledního roku. Pojem věc byl velmi široký, prakticky se to dalo aplikovat na jakýkoliv majetek. Později byla tato úprava rozvíjena zejména právem justiniánským. Pro soukromé delikty bylo v římském právu charakteristické, že poškozenému dávali vzniknout nárok na odčinění způsobené újmy, eventuálně nárok na soukromou pokutu. Nároky se realizovali pomocí zvláštních žalob z deliktů - *actiones ex delicto*. Za delikt považovalo římské právo jen typizovaná jednání. Typizované byly i předpoklady vzniku deliktů a povinnosti z nich vyplývající. Předně musel být zásah pachatele objektivně protiprávní, nesmělo se jednat o jednání v nutné obraně či v nouzi, popřípadě pokud s protiprávním jednáním poškozený souhlasil či pachatele k jednání přímo vyzval. Dále zde musela být přítomna způsobilost pachatele spáchat bezprávní vědomým činem, proto nemohli být pachateli děti, nedospělci či šílenci anebo osoby právnické. Protiprávní čin bylo nutné klást pachateli za vinu, to znamená, buď způsobené bezprávní chtěl a jednal tedy ve zlém úmyslu nebo nejednal dostatečně opatrně a spáchal bezprávní z nedbalosti. Již římsští právníci tedy popsali zlý úmysl (*dolus*, *dolus malus*), stav vědomí člověka, který určitým způsobem jedná, ačkoliv ví, jaké škodlivé důsledky jeho jednání může mít. *Culpa* (v užším slova smyslu) je stav vědomí člověka, který určitým způsobem jedná a přitom si neuvědomuje škodlivé důsledky, které by jeho jednání mohlo mít. *Culpa* (nedbalost) může spočívat v jednání pozitivním (konání) i v opomenutí (nekonání), k němuž by při zachování náležité opatrnosti nedošlo. *Culpa* byla ještě za klasického římského práva pojmem jednotným, zahrnovala ovšem nedbalosti různé intenzity. K určení skutečnosti, co je a co není nedbalé, užívali římsští právníci abstraktní měřítko, a to měřítko pečlivosti a ostražitosti jakou by při jednání zachoval starostlivý otec rodiny (*diligentis patris familias*)¹⁸. Celkem se rozlišovali tři druhy nedbalosti.

¹⁸ Viz KINCL, J., URFUS, V. *Římské právo*. Praha : Panorama, 1990, s. 148.

1. Culpa lata - hrubá nedbalost, porušení základní opatrnosti, kterou zachovává každý člověk. Porušení opatrnosti je tak veliké, že se nabízí vysvětlení, že pachatel vzniklou škodu způsobit chtěl, že tedy nejednal nedbale, ale se zlým úmyslem¹⁹.
2. Culpa levis - nedbalost lehká nebo také normální, obyčejná, měřítkem je ona průměrná péče posuzována podle obecného abstraktního měřítka starostlivého hospodáře.
3. Culpa in concreto - je přísnější, neměří se abstraktním měřítkem starostlivého hospodáře obecně, ale konkrétně podle dlužníka zavázaného, o kterého se jedná. Jeho opatrnost nakládání se svým majetkem se posuzuje pečlivosti, kterou věnuje svým věcem vlastním.

Vedle toho pak stála custodia - povinnost zachovávat nejvyšší péči, z níž vyplývá i vyšší stupeň ručení než za culpa. Narozdíl od dnešního soukromého práva znalo římské právo soustavu trestů soukromých. Z těchto právních základů posléze vycházejí dodnes právní řády zemí kontinentální Evropy a nejenak tomu je i u nás.

Jak již bylo uvedeno výše, jedním z druhů odpovědnosti je odpovědnost právní. Abychom se k jejímu vymezení, nebo spíše k pokusu o její vymezení nějakým způsobem dobrali, je nutné si uvědomit, že právo se uskutečňuje lidským chováním ve společnosti, tedy chováním svých subjektů, jakožto příjemců (adresátů) právní normy. Lidské chování lze pak ve vztahu k té které právní normě, rozdělit na chování dovolené nebo nedovolené. Dovolené chování se pak uskutečňuje výkonem práva nebo výkonem povinnosti. Oprávnění subjektu, tedy určité osoby fyzické nebo právnické, chovat se určitým způsobem se nazývá subjektivním právem. Aletická koncepce subjektivního práva jej chápe jako "Míru faktické možnosti chování subjektů, která je objektivním právem (zákonem) chráněna. Takto chápané subjektivní právo (a to je předností této koncepce před jinými) má tři složky, které je třeba mít na zřeteli zároveň:

- právo chovat se určitým způsobem, které má své zákonné meze (míra možnosti chování),

¹⁹ Viz BARTOŠEK, M. *Encyklopedie římského práva*. Praha : Academia, 1994, s. 81.

- právo požadovat určité chování od jiného, minimálně aby se zdržel rušení oprávněného chování,

- právo požadovat od států právní ochranu v případě, že by oprávněné chování bylo neoprávněně rušeno, popřípadě bylo takovému chování neoprávněně bráněno“.²⁰

Pojem subjektivní právo je vždy provázen pojmem subjektivní povinnost. Subjektivní povinnost odpovídá subjektivnímu právu, a to buď jako obecná povinnost *neminem leadere* nerušit práva druhého anebo povinnost konkrétní. V mnoha případech se jedná o povinnost chovat se určitým způsobem. Tento způsob je vymezen právě subjektivním právem. Vzhledem k tomu lze říci, že subjektivní povinností je míra nutnosti určitého chování stanovená právem, k jejímuž splnění, nebyla-li plněna dobrovolně, a to na návrh oprávněného nebo i bez návrhu, použije příslušný orgán veřejné moci donucení.²¹

Právní povinnost je plněna, jestliže se její subjekt zachová tak, jak mu předepisuje její předmět. Plnění právních povinností je neodmyslitelně spjata s výkonem subjektivních práv, jejich realizace je závislá na plnění právních povinností²². Splnění povinnosti je definováno jedinou geniální větou, pocházející z práva římského a platnou dodnes: Dlužník, resp. vůbec každý, kdo má nějakou právní povinnosti, jí splní, jestliže *id fecit, quod facere promisit*, to znamená jestliže učiní to, co slíbil, či obecněji vyjádřeno, jestliže se zachová tak, jak se podle své povinnosti zachovat měl²³.

Při pokusu přiblížit pojem odpovědnost v právním slova smyslu a konkrétně v soukromém právu je dále zapotřebí věnovat se pojům obligačního práva. V něm jsou základní párové pojmy jako např. dlužník a věřitel. Jak uvádí J. Sedláček²⁴, „Smlouva je norma a proto je výrokem o tom, co má být, obsahem jejím je tudíž povinnost. Povinnost tato je stanovena stranami“. Povinnost tedy vyplývá ze smlouvy, tak jak ji stanovily strany této smlouvy na základě své vůle. „Povinnost značí to, co má být, proto nás

²⁰ Viz KNAPP, V. *Teorie práva*. 1.vyd. Praha : C. H. Beck, 1995, s. 194.

²¹ Viz KNAPPOVÁ, M. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha : Eurolex Bohemia s.r.o., 2003, s. 49 an.

²² Viz MARŠÁLEK, P. *Právo a společnost*. Praha : Auditorium, 2008, s. 155.

²³ Viz KNAPP, V. *Teorie práva*. 1.vyd. Praha : C. H. Beck, 1995, s. 186.

²⁴ Viz SEDLÁČEK, J. *Obligační právo – obecné nauky o právních jednání obligacích a o splnění závazků*. Brno : Knihovna československého akademického spolku, 1924, s. 38.

odkazuje k nějakému dění. Obsahuje tudíž povinnost jednání, které má provést ten, kdo je povinen“²⁵. Obecně má tedy určitý subjekt povinnost chovat se určitým způsobem. Zároveň je odpovědný za splnění této povinnosti.

Je tedy odpovědnost povinnost splnit? Nebo jde o ručení dlužníkem za splnění povinnosti? Takto jednoduše však zřejmě odpovědnost definovat nelze²⁶. Uvedené otázky ohledně pojmu odpovědnost si začala naše právní teorie klást v padesátých letech minulého století²⁷ a sám V. Knapp, který tuto diskusi svým článkem rozpoutal, na sklonku svého života napsal: „Problematika odpovědnosti patří k nejsložitějším v právní vědě a názory na podstatu odpovědnosti a na řadu dalších dílčích otázek jí se týkajících se velmi různí“²⁸.

Obecně lze uzavřít, že odpovědnost má mnoho aspektů právních, ovšem může být nahlížena i z hlediska aspektů filosofických, sociologických či ekonomických. Otázkou vůbec je, zda odpovědnost nastává až v okamžiku, kdy vznikne žalujícímu nárok. Pojem odpovědnost, jak již bylo řečeno, je pojmem obecným, to znamená, že existuje odpovědnost morální, odpovědnost politická a konečně i odpovědnost právní. Podle V. Knappa²⁹ se pak rozeznává právní odpovědnost ústavní, správněprávní (administrativní), soukromoprávní (civilní), trestní a mezinárodní. Např. J. Hurdík³⁰ odpovědnost charakterizuje jako společensky žádoucí reakci subjektů právních vztahů na požadavek chovat se v souladu s právem.

2.3. Používání právního pojmu "odpovědnost" v českém právu do počátku 50. let minulého století

V české právní teorii i praxi se tradičně v období do počátku 50. let minulého století používal pojem odpovědnost, aniž se zásadním způsobem

²⁵ Viz SEDLÁČEK, J. *Obligační právo – obecné nauky o právních jednáních obligačních a o splnění závazků*. Brno : Knihovna československého akademického spolku, 1924, s. 38.

²⁶ Nebo lze?

²⁷ Viz níže

²⁸ Viz KNAPP, V. *Teorie práva*. 1.vyd. Praha : C.H.Beck, 1995.

²⁹ Viz KNAPP, V. *Teorie práva*. 1.vyd. Praha : C.H.Beck, 1995.

³⁰ Viz HURDÍK, J. *Institucionální pilíře soukromého práva v dynamice vývoje společnosti*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007.

vymezoval. Základem, z něhož právní pojem "odpovědnost" vyvěral, přitom byly párové pojmy obligačního práva, pohledávka a dluh, právo a povinnost, popř. ručení. Jak již bylo uvedeno výše, tradičně se dovozuje, že výraz odpovědnost se nejspíše dostal do českého práva z rakouského obecného zákoníku občanského z r. 1811, kdy se užívá odpovědnost ve smyslu pozitivní povinnosti (schovatel odpovídá za věci - § 217) nebo ve smyslu ručení (např. § 313). Přičemž zvláštním problémem tohoto kodexu a jeho českého překladu je německý výraz „haften“ či „Haftung“, který se překládá jako „ručit“ či „odpovídat“ za něco, popř. jako „ručení“ nebo „odpovědnost“ nebo „záruka“³¹.

Podle mého názoru však pojem "odpovědnost" byl v českém právu resp. české právní teorii používán již dříve, i když je pravdou, že byly používány zejména výše uvedené termíny – závazek, povinnost a zejména ručení. Ovšem například A. Randa³² uvádí, že „Týmž způsobem jako při deliktech upravena jest odpovědnost principálova v poměrech obligačních. Zejména majitel závodu jako dlužník ručí za své pomocníky jen potud, pokud se dopustil viny ve výběru neb zřízenců svých.“

V rakouském obecném zákoníku občanském z roku 1811 byl, jak již bylo uvedeno výše, výraz "odpovědnost" použit jako překlad výrazu "Haftung", který lze přeložit jako odpovědnost i jako ručení. Jak uvádí J. Hurdík³³, je užito výrazu odpovídat, nebo odpovědnost, jednak v jeho obecné sankční podobě, jako například v ustanovení § 19 či 964 o.z.o. a současně se užívá pojem odpovědnost ve smyslu pozitivní povinnosti ("schovatel odpovídá za věci" - § 970 o.z.o.), jakož i ve smyslu ručení (např. § 1313 o.z.o.). Dále k tomu J. Hurdík dodává, že koneckonců ještě J. Sedláček užívá v učebnici z roku 1929 důsledně pojmu ručení namísto odpovědnost³⁴, naopak J. Krčmář se přidržuje pojmu odpovědnost za škodu³⁵. K tomu J. Hurdík dále zobecňuje, že česká učebnicová literatura dvacátých let 20. století vycházející z právní úpravy obecného zákoníku občanského, pojem odpovědnost obecně

³¹ Viz HURDÍK, J. *Institucionální pilíře soukromého práva v dynamice vývoje společnosti*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007.

³² Viz RANDA, A. *O závazcích k náhradě škody*. 7. vyd. Praha : Nákladem J. Otty v Praze, 1912, s. 48.

³³ Viz HURDÍK, J. *Institucionální pilíře soukromého práva v dynamice vývoje společnosti*. 1. vyd. Praha : C.H.Beck, 2007.

³⁴ SEDLÁČEK, J. *Obligační právo III. Mimosmluvní závazky. Jednatelství a versio in rem - náhrada škody - nekalá soutěž*. Vydání první. Brno, 1929, s 31 a násl.

³⁵ Viz KRČMÁŘ, J. *Právo občanské. III. právo obligační*. 1. vyd. Praha : Všehrd, 1929, s. 229 a násl.

neužívala a nahrazovala je pojmem "povinnost k ..." či "ručení"³⁶. Obdobný názor zastává I. Pelikánová³⁷, která vysvětluje tuto skutečnost tím, že „Terminologie první republiky důsledně používala termín ručení pro hlavního dlužníka a pro zajišťovací závazek byl vyhrazen termín „rukojemství“ (§ 1346 obecného zákoníku občanského).“ Na jiném místě uvádí I. Pelikánová obdobně, že „Vlastní příčina terminologického směšování spočívá v tom, že naše předválečná terminologie užívala výraz “ručí” a “ručení” takřka výhradně pro hlavní povinnost, protože zajišťovacímu závazku byl vyhrazen termín “rukojemství”, “rukojmí” atd. Naše opožděné a dodatečné navazování na předválečné období mělo za následek, že přebírané texty byly chápány na základě novějšího právního jazyka bez hlubší analýzy tak, že výraz “ručení” znamená dnešní ručení, tedy rukojemství.”

S výše uvedenými názory se nelze podle mého mínění zcela souhlasit. Zejména je nutné uvést, že použití výrazu "odpovídat", záviselo na překladu z německy psaného originálu. Například znění ustanovení § 19 o.z.o. bylo v jedné publikaci následující: "Každému, kdo se cítí zkrácen ve svém právu, je volno vznést stížnost na úřad, určený zákony. Kdo však jeho opomine, počíná si svémocně, nebo kdo překročí hranice nutné obrany, je za to zodpovědn³⁸. V podání jiné publikace znělo ustanovení § 19 o.z.o. takto: "Každému, kdo se cítí zkrácen ve svém právu, je zůstaveno, aby svou stížnost přivedl na úřad stanovený zákonem. Kdo však úřadu nedbá, a jedná svémocně, nebo kdo překročí meze nutné obrany, je z toho odpověden."³⁹, a další takto: "Každému, kdo se cítí zkrácený na svém právu, je volno vznést stížnost na úřad označený zákonem. Kdo však opoměje tohoto, počíná si svémocně nebo překročí hranice nutné obrany, je z toho práv⁴⁰.

³⁶ J. Hurdík přitom odkazuje na následující publikace: SEDLÁČEK, J. *Obligační právo III. Mimosmluvní závazky. Jednatelství a versio in rem - náhrada škody - nekalá soutěž*. Vydání první. Brno, 1929, s. 22 a násl., podobně v obecném významu a KRČMÁŘ, J. *Právo občanské I. Výklady úvodní části všeobecná*. 1. vyd. Praha : Všehr, 1929, zejména s. 178 a násl.

³⁷ PELIKÁNOVÁ, I. *Ručení, závazek a odpovědnost v české právní terminologii*. článek z internetu z www.srovnacipravo.cz.

³⁸ Viz ustanovení § 19 o.z.o. in ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. 1. vyd. Praha : Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1937.

³⁹ Viz ustanovení § 19 o.z.o. in VESELÝ, V. *Obecní zákoník občanský a souvislé zákony (podle stavu ke dni 1. února 1947)*. Praha : V. Linhart, 1947, s. 22.

⁴⁰ Viz ustanovení § 19 o.z.o. in NOVÁK, K., ŠVEHLA, A., PASCH, J., EDELSTEIN, J. *Obecný občanský zákoník platný v Čechách na Moravě a ve Slezsku se zákony doplňujícími*. 2. opravené vyd. Praha : Spolek československých právníků „Všehrd“ v Kutné Hoře“, 1928, s. 8.

Obdobně v ustanovení § 377 o.z.o. je použit v dřívějších překladech pojem "ručení za škodu", kdežto v pozdějších "odpovědnost za škodu". Naopak na pojmu "odpovídat za" se shodla všechna vydání obecného zákoníku občanského, např. v ustanovení § 920, 922 a 923 o.z.o.

Podle mého názoru se jednalo jednak o problematiku překladu právního termínu, jak již bylo uvedeno a dále i o jazykový vývoj. Například je možné uvést, že v heslu "Náhrada škody" ve Všeobecném slovníku právním⁴¹ z roku 1897 se používá místo pojmu "odpovídat" nebo "ručit" pojem (sloveso) "práv". Slovesu "práv", které odpovídá slovesu "odpovídat", je zde použito mnohokrát, např. na straně 447 - "Proto také není práv škůdce z následku opatření, která poškozený bez důvodného podnětu předsevzal", nebo na straně 448 - "Užívá-li kdo svých práv do volných mezích, není práv ze škody", dále na téže stránce - "nikdo není déle práv: a) ze škody, kterou způsobil z viny své.....", na str. 449 - "Znalec práv jest z toho, když udělí v záležitostech svého povolání z nedopatření škodlivou radu ...", nebo na shodné straně "Právi jsou účastníci solidárně....", či "Zde platí zmíněná právě zásada, že z cizích bezprávních činů, jenž se osoba nezúčastnila, nemůže být taktéž práva". Dále na str. 451 - "Ze škody způsobené zvířetem práv je ten". Naopak na jiných místech je použito sloveso "ručit", např. na straně 449 - "V těchto případech ručí třetí osoba za škůdce jmenované ad 1. ad 2. ...". V dalších případech je použit termín "zodpovědnost" např. na str. 448 - "Každý, kdo překročí hranice nutné obrany při vykonávání svých práv, je za to zodpověden", na str. 449 - "Uvádí zákon ještě další omezení a neukládá těmto osobám zodpovědnost za eventuální škodu celého objemu ...". Strana 450 - "Naproti tomu zodpovědná jest právnická osoba, která přirozeně jednati může jen prostřednictvím svých orgánů ...".

Na jiném místě jsou pak použity všechny tři výrazy v jedné větě, a to na str. 450 - "Stejným způsobem a ve vztahu k § 1299 práv jest principal za škody, které způsobili jeho pomocníci při obstarávání a provádění obchodů komitentům, rovněž ručí bankovní ústavy za své orgány, zvláště za pokladníka a notář zodpověden jest za nedopatření své kanceláře...". Dále na stejné straně je napsáno, že "Jsou tak tedy osoby jmenované dvojnásob

⁴¹ Viz VESELÝ, F. X. *Všeobecný slovník právní*. Díl druhý. Nákladem vlastním – v komisi. Praha : Knihkupectví F. Topiče, 1897, s. 444 a násl.

zodpovědny za provedení služeb svých zřízenců... Jednak dále, protože práví jsou ze škody jinak způsobené v jejich domě...".

Jak vidno ze skutečností uvedených výše, byla v roce 1897 právní terminologie v českém jazyce ještě neusazená a autor zřejmě používal právní termíny, tak jak to vyhovovalo jeho jazykovému citu.

Obdobně A. Randa v monografii⁴² z roku 1912 užívá zejména sloveso "ručit" nebo termín "ručení", ale např. na straně 31 i sloveso "odpovídat" - "Nezletilci, kteří sedmého roku dokonali, sami odpovídají za škodu, kterou zavinili...". Na straně 51 v poznámce 69 se říká, že "Dnešní obchod vyžaduje jednak přísné zodpovědnosti principála ..". Stejně tak však A. Randa používá na několika místech sloveso "práv". Například na str. 27, uvádí, že "Pak-li, ale kdokoliv - a zejména znalec v záležitostech své vědy nebo svého umění - úmyslně dá škodlivou radu, jest z toho práv". Na straně 33 uvádí, že "Předem dlužno připomenouti, že jak všeobecně se uznává osoby právníké všeho druhu (zejména i stát a obce), odpovídají za vinu svých zástupců při uzavírání a splnění závazků...". Na straně 36 se táže: "Proč by měla osoba právníká, provozující závod v příčině náhrady škody svými lidmi způsobené oproti fyzickým osobám požívati měla výsady nezodpovědnosti...". Dále na straně 37 říká, že "Pojišťovny úrazové jsou z náhrady škody právy, či úraz, způsobili členové představenstva ...". Navíc dodává, že dobře ustanovuje švýcarské právo obligační v článku 63 výslovně, že "Právníké osoby právy jsou jako fyzické jež provozují živnosti...". Ihned za touto sentencí uvádí, že "Německý občanský zákoník v § 31 ustanovil, že spolky jakožto právníké osoby odpovídají bezvýjimečně za škodu, kterou třetím osobám způsobil jejich přednost...". Na straně 45 v nadpisu se ptá: "Kdy ručíme za škodu jinou osobou způsobenou?", přičemž na téže straně uvádí, že již z pravidla § 1295 a § 1306 o.z.o. plyne, že právy jsme i za škodu jinou třetí osobou správně způsobenou...". Dále na straně 52 predikuje, že "Jakkoliv z pravidla právy jsme toliko ze škody, již jsme přímo nebo nepřímo zavinili, přeci výjimečně ručíme i za škodu třetí osobou bezprávně způsobenou, ačkoliv nám viny přičítati nelze, a to následkem poměru k osobě škůdcově, ke kterému zákon

⁴² Viz RANDA, A. *O závazcích k náhradě škody*. 7. vyd. Praha : Nákladem J. Otty v Praze, 1912.

záruky pojí". Jak vidno, tak i Randa použil v roce 1912 všechny termíny tak, jak to odpovídalo jeho jazykovému a právnímu citu.

Dále je nutné zmínit skutečnost, že výše uváděná předválečná terminologie (i pojem odpovědnost) se vyskytuje např. právě u J. Sedláčka⁴³, podle něhož je odpovědnost dlužníkovou vlastně ručením za splnění povinnosti ze závazkového vztahu. Již v roce 1924 v prvním díle zmiňovaného páně Sedláčkova díla⁴⁴ sice část kapitoly nazývá nadpisem „§ 2 Ručení dlužníka za splnění povinnosti“, ale ihned poté definuje odpovědnost dlužníkovou podle § 1294 a násl. o.z.o., přičemž říká, že zákon sice stanoví odpovědnost, ale míra odpovědnosti má být stanovena odpovídajícími mravními názory⁴⁵. Dále ihned poté upozorňuje na zvýšenou míru odpovědnosti, a to podle § 1299 a § 1300 o.z.o. a dále uvádí, že zvýšená míra odpovědnosti je dána v právu obchodním, kde kupec ručí za bedlivost řádného obchodníka, buď vůbec anebo je ještě tato odpovědnost stupňována na odpovědnost řádného špeditéra, dopravce atd⁴⁶. J. Sedláček tedy používá pojmy: odpovědnost dlužníkovou, dále zvýšená míra odpovědnosti, vyloučení odpovědnosti za zlý úmysl a hrubé zavinění, změny odpovědnosti dlužníkovi smlouvou, ustanovení odpovědnosti dlužníkovi. Opět, jako autoři před ním, tyto pojmy používá *promiscue* s pojmem ručení., Například u zvýšené míry odpovědnosti J. Sedláček uvádí, že zavázaný ručí za splnění.... Ihned poté říká, že "Zvýšená míra odpovědnosti je dána v právu obchodním, kde kupec ručí za bedlivost řádného obchodníka buď vůbec, nebo ještě je tato odpovědnost stupňována na odpovědnost řádného špeditéra, dopravce atd. Dále J. Sedláček uvádí, že v daném případě může dlužník povinnou míru odpovědnosti porušit měrou větší nebo menší a podle toho pravíme, že je více nebo méně vinen. Navíc nazývá u škody nadpis „§ 4 - Další předpoklady odpovědnosti“. Dále uvádí, že tam, kde jde o ručení za výsledek, je osoba šílená, blbá a osoba nedospělá stejně odpovědná jako

⁴³ Viz SEDLÁČEK, J. *Obligační právo – obecné nauky o právních jednání obligacích a o splnění závazků*, Brno : Knihovna československého akademického spolku, 1924, 273 s. a násl.,

⁴⁴ Viz SEDLÁČEK, J. *Obligační právo. Obecné nauky o právních jednání obligacích a o splnění závazků*. Brno : Nákladem československého akademického spolku v Brně, 1924, s. 273.

⁴⁵ J. Sedláček přímo uvádí - „Odpovědnost dlužníkovou. - Dlužník má povinnost řádně se starati jako člověk s průměrnými schopnostmi, aby mohl splniti. Tato zásada plyne z ustanovení §§1294, 1295, 1297, 920 a 1447. Otázka, co je člověk s "průměrnými schopnostmi" a co je "řádně se starati", musí býti zodpovězena podle panujících názorů dotčeného společenského prostředí. Zákon stanoví sice odpovědnost, ale míra odpovědnosti má býti stanovena panujícími mravními názory.“

⁴⁶ Srovnej článek 282 o.z.o.

osoba svéprávná. Zároveň je však nutné konstatovat, že kromě výše uvedených případů J. Sedláček ve třetím díle Obligačního práva používá pojmu „ručení“ namísto pojmu „odpovědnost“.

Z výše uvedeného je možné učinit následující závěry, týkající se používání právního pojmu odpovědnost za první republiky, resp. do roku 1950:

1. Lze říci, že pojem odpovědnost byl užíván prvorepublikovou právní teorií společně či zaměnitelně se slovesem "práv", popřípadě s právním pojmem "ručení", či dokonce s pojmem „povinnost“. Nejčastěji se místo pojmu odpovědnost ve stejném smyslu užívalo pojmu ručení, ale neplatilo to zdaleka vždy, slovo odpovědnost se používalo v hojné míře také.
2. Všechny tři výrazy práv, ručit, odpovídat, se používali víceméně nahodile, promiscue, podle toho jaký měl autor jazykový a právní cit.
3. Právní teorie se nezabývala tím, co znamená právní pojem "odpovědnost", protože tehdejší právní teorie (a teoretici) neměli pocit, že by na tom, zda někdo odpovídá, bylo něco obzvlášť nejasného.
4. Přestože nesdílím přesvědčení J. Hurdíka a I. Pelikánové ohledně nahrazování pojmu „odpovědnost“ pojmem „ručení“, je možné souhlasit s J. Hurdíkem⁴⁷, že pojem odpovědnost či odpovídat, byl právní teorií obvykle používán, jak v obecném zákoníku občanském, tak i v literatuře, ve smyslu obecné sankční podoby, tedy, že někdo odpovídá za porušení povinnosti, nebo ve smyslu pozitivní povinnosti (např. § 922, jestliže někdo jinému přenechá věc záplatným způsobem, odpovídá za to, že věc má vlastnosti výslovně míněné) a konečně i ve smyslu ručení (§ 1313 obecného zákoníku občanského - za cizí protiprávní jednání na niž nikdo neměl účasti, není také zpravidla odpověden).

⁴⁷ Viz HURDÍK, J. *Institucionální pilíře soukromého práva v dynamice vývoje společnosti*. 1. vyd. Praha : C.H.Beck, 2007.

2.4. Vymezení právního pojmu "odpovědnost" v historickém kontextu

Pro pochopení předválečného (a koneckonců i současného) pojmu odpovědnost v právním slova smyslu je důležité alespoň rámcové vymezení dalších základních právních pojmů ve vztahu k odpovědnosti, a to pojmů povinnost a norma. Právní povinnost a normu definoval například H. Kelsen⁴⁸. Uvádí, že obsahuje-li normativní řád nejenom normy, které určité chování přikazují, a za jeho nedodržování stanoví sankci, nýbrž jakožto pozitivní právní řád (či pozitivní morální řád), též pro případ jejich dodržování, pak tvoří norma, která jisté chování přikazuje a norma, která pro případ nezachování, nebo pro případ dodržování první uvedené normy stanoví sankci, jednotu. Podle jeho názoru akceptací rozlišování normy předepisující určité chování a normy, která pro případ první stanoví sankci, což je pro právo podstatné, dospějeme k označení první normy za primární a druhé normy za sekundární. Avšak je též možné, že jako výslovně formulována norma se primární, tj. určité chování přikazující norma, vůbec neobjeví, objeví se jenom sekundární norma, to je sankcí stanovící norma. Takto jsou převážně formulovány právní normy v moderních právních řádech. Moderní zákonodárce podle H. Kelsena neříká:

1. „Nemá se krást“

2. „Krade – li někdo, má být potrestán vězením“, nebo 1. „Přijátá půjčka se má vrátit“

1. „Nevrátí – li někdo přijatou zápůjčku, má být na jeho majetek zaveden nucený výkon rozhodnutí, exekuce“,

nýbrž se omezuje převážně na to, stanovit normu, která váže na krádež sankcí trestu odnětí svobody, nevrácení přijaté zápůjčky sankcí nucené exekuce. Výslovná formulace krádež zakazující, nebo vrácení přijaté zápůjčky přikazující normy, tj. normy, která předepisuje sankcí zamezující chování, je skutečně zbytečné, neboť tato jest, jak již bylo předešle naznačeno, implikována sankcí stahující se k normě. Pak se jeví norma stanovující donucovací akty jakožto sankci jako primární a v ní implikovaná norma, která není vůbec vyjádřena a nepotřebuje být vůbec vyjádřena jako norma

⁴⁸ Viz KELSEN, H. *Všeobecná teorie norem*. Brno : Masarykova universita, 2000, s. 155 a násl.

sekundární. Tím je vyjádřena rozhodující úloha, která má v donucovacím aktu spočívající sankce v právu, jakožto v donucovacím řádu. Stanovení této sankce je tak podstatné, že je možno říci: Právo přikazuje určité chování jen tím, že na opačné chování váže donucovací akt jako sankci tak, že určité chování jen tehdy může být považováno za „právně přikázané“ jako obsah „právní povinnosti“, když jeho opak je podmínkou, na kterou norma váže sankci.

Jestliže se níže dostaneme k V. Knappovi a jeho pojetí odpovědnosti, pak v jeho pojetí odpovědnosti, tedy odpovědnosti za řádné plnění je odpovědnost vlastně ručením za plnění primární normy. Subjekt pak nese odpovědnost jako odpovědnost za řádné plnění této primární normy. Odpovědnost za porušení primární normy (tj. například normy, že přijatá zápůjčka se má vrátit - nevrátím-li ji, nesu svoji odpovědnost), je obdobou porušení normy sankční primární (resp. sekundární bez primární ve výše uvedeném slova smyslu), to znamená např. normy: "Nevrátí-li někdo přijatou zápůjčku, má být na jeho majetek zaveden nucený výkon rozhodnutí - exekuce", nevrátím-li pak, nesu odpovědnost (za splnění resp. nesplnění) a zákon stanoví sankci. Přesto však mám za to, že se jedná o dvě strany téže mince, vzhledem ke skutečnosti, že pokud řekneme "Nemá se krást", jako primární normu a subjekt krade, pak porušil tuto primární normu, porušil svoji primární povinnost a nese za její dodržení odpovědnost. Pokud stanovíme "Krade-li někdo, má být potrestán vězením", subjekt krade, porušil povinnost implikovanou v sankční normě (která je ovšem normou primární), nese za to odpovědnost a porušil tutéž právní povinnost, tedy právní povinnost nekrást a nese za to odpovědnost. Rozdíl, který hledá a nachází právní teorie je v časovém určení, zda tedy odpovědnost vznikne ještě předtím, než subjekt poruší povinnost, či až následně po jejím porušení. Otázka tedy zní: zda subjektu vzniká odpovědnost již před porušením právní povinnosti, nebo až poté.

V. Kubeš⁴⁹ uvádí, při představování polemiky mezi K. Englišem a H. Kelsenem, že K. Engliš rozlišuje v právním řádu normy ukládající povinnosti poslušnostním subjektům (se sankcí či bez sankce) a normy sankční, které

⁴⁹ Viz KUBEŠ, V. *Právní filozofie 20. století*. Brno : Čs. Akademický spolek právní v Brně, 1947, s. 143.

ukládají povinnosti jedině sankčnímu orgánu, již nemá jiných povinností, kromě vynucování povinností primárních, i povinností sekundárních. S tím polemizoval i F. Weyr⁵⁰, když uváděl, že sekundárnost normy jeví se pak v tom, že její platnost (normativní existenci), lze odvodit pouze z normativní existence neboli primární existence. Tedy, jen z toho, že určitou podstatou jest stanovena sankce (trest, exekuce), plyne, že ona skutková podstata je zakázána, že její nevyvolání jest povinností, čili jinými slovy: Důvodem poznání, že jest zde vina (nezachovaná povinnost) jest trest, nikoliv naopak.

Podle F. Weyra⁵¹ jsou předmětem normativního poznávání normy. Základem je jeho dnes již klasická sentence "Norma je výraz něčeho, co býti má". Lze tedy říci, že poznávající normy, poznáváme jejich obsah, tj. to je co podle nich být má. Obsahem normy může být cokoli. Z toho plyne, že obsah sám nerozhoduje o metodě poznávací, nýbrž jedině forma, které vystupuje, tj. že předpokládáme, že onen obsah být má, jinými slovy: že vyskytuje se v normě. Vše co jest (= bylo způsobeno), ale také vše, co není (= nebylo způsobeno), může být takto obsahem normy. Podle F. Weyra je povinnost možno chápat buď objektivně, nebo subjektivně. V prvním případě spadá v jedno s obsahem normy: povinnost je tento obsah nebo skutková podstata je stanovená normou, např. růžové květy mají kvést nebo lidé mají být pobožní, jeví se jako „povinnost“. V druhém případě přistupuje představa někoho, kdo skutkovou podstatu stanovenou normou, má přivodit, kdo se podle obsahu normy má zachovat. Tohoto činitele nazýváme obecně povinnostním subjektem. Tento subjekt má povinnost v subjektivním smyslu. V tomto smyslu jeví se pak povinnost jako vztah mezi oním činitelem a normou, pokud si týče jejím obsahem (skutkovou podstatou).

V té době J. Sedláček⁵² uvádí ohledně smluvní povinnosti následující: Smlouva je norma a proto je výrokem o tom, co má být, obsahem její míry je tudíž povinnost. Povinnost tato je stanovena stranami. Ze smlouvy musí být patrné, o jakou povinnost jde. Povinnost musí být určena. Navíc rozebírá, že co víc, povinnost musí být určitelná, jinak není smlouva, a tím se liší smlouva jako norma od zákona, jakožto obecné normy, neboť zákon zůstává zákonem,

⁵⁰ Viz WEYR, F. *Teorie práva*. Brno – Praha : Orbis, 1936, s. 72 a násl.

⁵¹ Viz Weyr, F.: *Teorie práva*, nakladatelství Orbis, Brno – Praha 1936.

⁵² Viz SEDLAČEK, J. *Obligační právo - obecné nauky o právních jednáních obligačních a o splnění závazků*, Brno : Knihovna československého akademického spolku, 1924, s. 38.

i když jeho obsah je zcela nesrozumitelný, což je ovšem na překážku jeho publikovatelnosti. Podle J. Sedláčka povinnost značí to, co má být, proto nás odkazuje k nějakému dění. Obsahuje tudíž povinnost jednání, které má provést ten, kdo je povinen. Povinnost není však výrazem dění, který skutečně je, ale dění, které má být. Dění, které má být, se podle J. Sedláčka nazývá úkonem, ale tímto pojmem úkon se pouze naznačuje schématicky, že subjekt povinnosti má něco učinit nebo neučinit. Smlouva je přitom podle J. Sedláčka odvozenou normou, z které plyne, že povinnosti jí stanovené se musí pohybovat v rámci příslušných blanketních nebo základních norem, kterými jsou zákony. Zajímavé je, že v druhém přepracovaném vydání z roku 1933⁵³, J. Sedláček tuto partii knihy přepracoval a uvádí ohledně povinnosti, že "Norma je immanentní úsudek hypotetický, spojení obou částí úsudku, není avšak asertorické, nýbrž povinnostní. Nastane-li A, má nastat B. Dále musíme si zapamatovat, že norma právní míří na konání lidské, tj. skutková podstata B, má být lidským jednáním realizována. Z toho plyne, že v normě musí býti stanoveno, kdo má jednat a co má konat. Tak předem ohraničujeme obsah podmíněné podstaty B. Podmíněná skutková podstata normy nám určuje obsah povinnosti, kdežto povinnost sama určuje nám ono myšlenkově nutné spojení podmiňující a podmíněné skutkové podstaty, kde čas je úplně vyloučen. Je proto mylné se domnívati se, že asertorické věty, mající za výrok sloveso „mít“ (ve smyslu, že se má něco stát) znamenají normy". Dále dovozuje z výše uvedeného, že smluvní povinnost musí směřovat k jakémukoliv jednání, pokud toto má nějakou majetkovou hodnotu.

J. Krčmář⁵⁴, jako podmínky odpovědnosti uvádí, že vznikne-li škoda, je nutno dát odpověď na otázku, zdali podle právních předpisů s konečnou platností uváže na tom, koho postihla, či se imputuje někomu jinému (uvalí na někoho jiného). Problém imputace cizí škody náleží podle jeho mínění jistě k nejzávažnějším problémům právně-politickým. Podle J. Krčmáře lze říci, že právní řády stojí jistě po mnohá století na zásadě, kterou lze vyjádřit slovy, že ze škody jest odpověden, kdo ji způsobil volním jednáním protiprávním, které mu lze přičíst k vině. Podle J. Krčmáře je protiprávním jednáním to,

⁵³ Viz SEDLÁČEK, J. *Obligační právo. 1. – 3. díl.* Praha : Wolters Kluwer, ČR, a.s., 2010, s. 31.

⁵⁴ Viz KRČMÁŘ, J. *Právo občanské. III. Právo obliční.* 3. doplněné vyd. Praha : Nákladem spolku československých právníků „Všehrd“, 1936, s. 318.

keré se přičí bez zřetele k výsledku jím způsobenému nějaké povinnosti, nebo ono, které posuzováno soudem i s výsledkem znamená porušení povinností uložené právní normou, čili jinak protiprávní jednání jest ono, které je příčinou protiprávního výsledku. Podle jeho názoru se nesluší ztotožňovat protiprávním výsledek se škodou. Výsledek jednání může být protiprávní a škoda přitom nemusí vzniknout, a z druhé strany může vzniknout škoda a nemusí tu být protiprávní výsledek. Obecný zákoník občanský rozeznával trojí stupeň viny, a to zlý úmysl, hrubou nedbalost a nedopatření, přičemž dlužník ručil zásadně za všechny druhy viny. Změny odpovědnosti dlužníka mohly být i smlouveny ve smlouvě, kdy si věřitel mohl smlouvu stanovit buď větší, nebo menší míru odpovědnosti, než byla stanovena zákonem, což v praxi znamenalo, že dlužník mohl svou odpovědnost zvýšit na ručení za výsledek, nebo mohla být odpovědnost dlužníka zvýšena až po hranici, kde se rovnala římsko-právní custodii, tj. až po hranici, kdy neodpovídá pouze za vyšší moc, anebo také mohla být naopak snížena tak, že dlužník odpovídal jen za zlý úmysl a hrubou nedbalost.

Podle mého názoru lze na základě výše uvedeného říci, že J. Sedláček obecně pojímal odpovědnost jako ručení za splnění povinnosti. Ve třetím díle *Obligačního práva* na straně 20 a následujících mluví J. Sedláček o povinnosti nahradit škodu a rozebírá povinnost jako něco, co stanoví určitá norma. J. Sedláček⁵⁵ v této souvislosti uvádí, že zavinění je porušení povinnosti, ten kdo měl jednat rozvážně, ale nejednal, takže se dopustil zlého činu, zavinil zlo. Vina je zde ve spojení se zlem. Není viny bez zla, což tedy předpokládá jednak, že máme normu, která stanoví, co je zlo a druhou normu, která stanoví, jak se toho zla máme vyvarovat. V laickém názoru se obě tyto normy spojují v jedno a v teorii právní hledisko přirozeného práva značně zatemňuje problém, ať již jde o přirozené právo aposteriorní (sociologické) či apriorní (kantovské). Vina je tedy skutková podstata hodnocená určitou normou, není tedy žádnou právní skutečností, komu přičítáme vinu, toho činíme odpovědným z jeho činu. Je tedy vina foliem k odpovědnosti. Dále v souvislosti s kauzálním nexem uvádí, že v podmiňující skutkové podstatě máme však zpravidla též zařazen hodnotící úsudek o tzv. vině. Tak může se

⁵⁵ Viz SEDLÁČEK, J. *Obligační právo. 3. díl*. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 23.

stát, že tato vina pouze se škodlivou událostí charakterizuje tu či onu deliktní povinnost, a tak mluvíme o tom, že vina je kausou. Ale zde zaměňujeme často problém a říkáme, že vina je kausou škody; slovo kausa bereme ve smyslu novodobého kausalismu a tvrdíme, že vina je příčinou škody. To je ovšem nesprávné. Nerozeznává se příčina a odpovědnost. Vina nikdy není příčinou ve smyslu kausálním, vina je předpokladem povinnosti a její protivou je náhoda. V kausálním světě jevů není náhody, poněvadž by jinak všechny přírodní zákony neměly smysl. Musíme tedy rozeznávat: Kausa jako příčina jevu a kausa jako individualizační znak subjektivní povinnosti. Jak je vidno z výše uvedeného, tak J. Sedláček fakticky svazuje odpovědnost s vinou, když přímo uvádí⁵⁶, ohledně stupnice porušení povinnosti, že "V daném případě může dlužník tuto povinnou míru odpovědnosti porušit měrou větší nebo menší a podle toho pravíme, že je více nebo méně vinen".

Zavinění se podle J. Krčmáře⁵⁷ vyskytuje buď jako zavinění ve smyslu subjektivním, nebo jako zavinění ve smyslu objektivním. Prvním lze označit i nedostatek diligence (péče a pozornosti) konkrétní, tj. takové, jaké kdo si podle svých individuálních vlastností je schopen, druhým lze označit nedostatek diligence, který odpovídá určitému schématu, např. nedostatek diligence bedlivého hospodáře nebo nedostatek diligence průměrného člověka (diligenti a in abstracto). Dále J. Krčmář uvádí, že předpisy, které ukládají odpovědnost za škodu, namnoze se rozhodují pro hledisko objektivní. Tím se pak může stát, že v úsudku, že škoda byla kýmisi způsobena, jest obsažen úsudek, že škoda jím byla zaviněna. Například obecný zákoník občanský v § 1297 mluví o zavinění, když byla zanedbána péče a pozornost, jakou lze vynakládat při obyčejných schopnostech. Rozumíme-li však slovy, že škoda byla způsobena nějakým jednáním, úsudek, že taková škoda je pravidelným (adekvátním) následkem takového jednání, je tím řečeno, že člověk obyčejných schopností mohl škodu jako následek svého jednání předvídat. V současné době toto nazýváme presumovaným zaviněním. Dále J. Krčmář uvádí, že princip zavinění nevládne samojediný. Lze rozeznávat tendenci doplnit jej důvody jinými a tendenci princip zavinění nahradit principem

⁵⁶ Viz SEDLÁČEK, J. *Obligační právo. 1. díl*. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 268.

⁵⁷ Viz KRČMÁŘ, J. *Právo občanské. III. Právo obliční*. 3. doplněné vyd. Praha : Nákladem spolku československých právníků „Všehrd“, 1936, s. 321.

jiným. Obecný zákoník občanský vedle principu zavinění daného § 1295 ods. 1, znal ještě 6 imputačních důvodů dalších, ukládaje v určitých případech odpovědnost za škodu způsobenou výkonem práva, jednání nezaviněným nebo mimovolným, náhodou, jinou osobou, stavbou a zvířetem. J. Krčmář navíc podotýká, že pozdější nauka občanského zákoníku rozeznávajíc mezi odpovědností za škodu zaviněnou a nezaviněnou zatemnila tuto jasnou a duchaplnou strukturu občanského zákoníku. Mimo principu zavinění existoval a samozřejmě existuje i princip odpovědnosti za výsledek. J. Krčmář o tomto pojmu říká "Ručím za výsledek". J. Krčmář dále uvádí, že obsahem odpovědnosti je restituce, a to na prvním místě restituce naturální, to je uvedení věci do předešlého stavu. Dále ovšem konstatuje, že leckdy je restituce naturální vyloučena nebo je nevhodná a tam má dle jeho mínění místo povinnost zaplatit určitou peněžitou sumu, která má povahu ekvivalentů škody. Povinnost zaplatit peněžitou sumu je také jiným prostředkem náhrady škody, jde - li o škodu i materiál, materiální.

O principu zavinění v obecném zákoníku občanském uvádí J. Krčmář následující⁵⁸: Ustanovení § 1295 o.z.o. prohlašuje v prvním odstavci, že škůdce odpovídá za vinu, kterou způsobil ze své viny. Ale § 1294 o.z.o. třetí věta, kde se protiprávní volní jednání klade na úroveň poškození zaviněnému, činí dojem, jakoby rozhodnutím, že byla škoda způsobena protiprávním volním jednáním, bylo rozhodnutí to, že byla zaviněna. Rozhodnutí je obsaženo v § 1297 o.z.o., kde se stanoví, že platí domněnka, že každý, kdo je při rozumu, je schopen takové míry péče a pozornosti, jaké lze vynakládat při obyčejných schopnostech. Kdo při jednání, ze kterého vzejde zkrácení práv jiné osoby, nešetří této péče o pozornosti, dopouští se nedopatření. J. Krčmář k tomu dále uvádí, že ustanovení § 1297 o.z.o. se může vykládat dvojím způsobem a to tak, že domněnka zavinění bude vyvrácena, dokáže-li se, že ten, kdo jednání s tím zkrátil právo jiného (tj. způsobil škodu), není schopen obyčejné péče a pozornosti. Jedná se tedy o vyvratitelnou domněnku. J. Krčmář ovšem dovozuje, že správný výklad je jiný a to ten, že § 1297 o.z.o. pokud se nejedná o případy uvedené v § 1299 (zvýšené ručení znalců) a § 1306 a násl. (činy nezaviněné nebo mimovolné) obsahuje nevyvratitelnou

⁵⁸ Viz KRČMÁŘ, J. *Právo občanské. III. Právo obligační*. 3. doplněné vyd. Praha : Nákladem spolku československých právníků „Všehrd“, 1936, s. 328.

domněnku, takže o zavinění lze mluvit, jestliže bylo opomenuto péče a pozornosti jaké lze vynakládat při obyčejných schopnostech. J. Krčmář dále uvádí, že je možné vytknout to, že pokud byla škoda způsobena nějakým jednáním, usoudil, že taková škoda je pravidelným (adekvátním) následkem takového jednání, je tím řečeno, že člověk obyčejných schopností mohl škodu jako následek svého jednání předvídat. Je tedy úsudkem, že škoda byla způsobena protiprávním volným jednáním, rozhodnuto, že byla zaviněna tím, kdo jednání provedl. Na závěr partie o předválečném náhledu na pojem "odpovědnost" lze uvést zajímavou skutečností, že J. Krčmář⁵⁹ už ve třicátých letech minulého století uvádí, že poškodí-li někdo cizí věc, vznikne mu obligační závazek nahradit vzniklou škodou (jde jednak o povinnost obligační, jednak o druhotnou povinnost, vzniklou porušením povinností chránících vlastnictví). Zde je možná základ pozdější definice odpovědnosti jako sekundární povinnosti - viz dále Š. Luby a M. Knappová⁶⁰.

Ve vztahu k našemu právnímu řádu lze obecně k principu odpovědnosti za zavinění uvést, že v obecném občanském zákoníku tento princip, i když s presumovaným zaviněním, zcela převládal. Obecný zákoník občanský byl přitom platný až do posledního dne roku 1950. Nahradil ho nový občanský zákoník, zákon č. 141/1950 Sb. Tento již po únoru 1948 přijatý zákon však stále ještě obracel k právním principům obsaženým v o.z.o. jako ke svým kořenům⁶¹. Odpovědnost byla koncipována na principu zavinění, ovšem ne již presumovaného, tak jak to bylo v o.z.o. Na tomto principu byla postavena zejména odpovědnost za škodu, která byla obsažena v §§ 337 a následujících (hlava 16. – Závazky k náhradě škody). Případy objektivní odpovědnosti, tedy odpovědnosti bez ohledu na zavinění, byly obsaženy v §§ 350 a 351. Uvedené zásady byly pak přejaty i do občanského zákoníku z roku 1964, tedy do zákona č. 60/1964 Sb., který je platný doposud, přičemž zásada odpovědnosti za zavinění je obsažena zejména v §§ 420 a 421, které upravují odpovědnost

⁵⁹ Viz KRČMÁŘ, J. *Právo občanské, I. část - Výklady úvodní a část všeobecná*. 3. doplněné vyd. Praha : Nákladem spolku československých právníků „Všehrd“, 1936. s. 93.

⁶⁰ Navíc i sám V. KNAPP in KNAPP, V. *Proměny času*. Praha : Prospektrum, 1998, s. 23 uvádí: Vysoko nad ostatní vyčníval můj učitel Jan Krčmář. Byl to člověk nebývalé inteligence a nebývalého vzdělání i mravní ušlechtilosti..... Vše co jsem se ve svých učňovských letech naučil, jsem se naučil od Krčmáře. Trvalo mi dlouho, odnaučit se tomu. Jeho obrovská pracovitost, vědecká pečlivost a přesnost v práci mi však zůstala vzorem na celý život.

⁶¹ J. Krčmář má velkou zásluhu na tom, že občanský zákoník z roku 1950 nebyl horší než byl. KNAPP, V. *Proměny času*. Praha : Prospektrum, 1998, s. 23.

za škodu obecně. Případy objektivní odpovědnosti jsou pak stanoveny v jednotlivých zvláštních případech např. § 427 a § 432. Posléze v roce 1991 byl občanský zákoník zasažen obsáhlou novelizací a to zákonem č. 509/1991 Sb., a to zejména vzhledem ke změně poměrů v České republice. Tehdy byla dosavadní koncepce principu odpovědnosti v občanském zákoníku změněna⁶². Objektivní odpovědnost a její role byla zásadním posunem posílena a to zejména v doplnění zákoníku o § 420a tj. odpovědnost za škodu způsobenou jinému provozní činností, a dále o § 421a, který odpovědnosti v případech škody způsobené okolnostmi, které mají původ v povaze přístroje nebo jiné věci, jimž bylo v závazku použito. Nicméně jednou věcí byla zákonná úprava, která již zcela záměrně a zásadním způsobem používala bez jakýchkoliv pochyb pojem "odpovědnost" jako právní pojem a jiná byla právní teorie, kde se právě v roce 1950 okolo právního významu pojmu "odpovědnost" rozpoutala rozsáhlá diskuze, která trvala několik desetiletí a je možné říci, že trvá až dodnes. Obecně lze však říci, že pojem "odpovědnost" a "odpovídat" již v dikci obou uvedených občanských zákoníků zcela nahradil jakékoliv jiné výrazy, jako ručení či povinnost (u obou samozřejmě ve smyslu odpovědnosti).

2.5. "Odpovědnost" v právní teorii

Právní teorie se začala soustavněji zabývat pojmem odpovědnost až v 50. letech minulého století. Po změně poměrů po únoru 1948 se v roce 1950 tedy nejen změnil občanský zákoník, ale do popředí pozornosti právní teorie mimo jiné vystoupila i otázka právní odpovědnosti. I přesto, že se obecně má za to, že diskusi k pojmu odpovědnost rozpoutal V. Knapp⁶³, tak první, kdo na toto téma upozornil, byl Š. Luby⁶⁴.

Š. Luby se skutečně začal pojmem odpovědnosti zaobírat v této době, protože ještě v roce 1946 ve své učebnici soukromého práva⁶⁵ používá slovo "odpovědnost" pouze mimoděk, a to při vysvětlení pojmů závazků k náhradě

⁶² Viz KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J. *Občanské právo hmotné. Svazek II.* 1. vyd. Praha : Codex, 1995, s. 362.

⁶³ Viz KNAPP, V. *Některé úvahy o odpovědnosti v občanském právu. Stát a právo I.* 1956, s. 66 a násl.

⁶⁴ Viz LUBY, Š. *Smluvná zodpovědnost v občanském právu. Právní obzor*, 1952, s. 307 a násl.

⁶⁵ LUBY, Š. *Základy všeobecného soukromého práva.* 3. vydanie. Bratislava : Heureka, 2002.

škody, kde uvádí, že "ak viac soud zodpovedá za tu jistú škodu, zodpovedá z pravidla solidárne.....". Š. Luby ve svém článku uvádí, že termín "zodpovednosť" se používá v mnohoznačném významu a to často v takovém, který nemá mnoho společného s jeho obsahem v dané souvislosti. Především se mluví o odpovědnosti ručitele, který se zavázal za dluh jiného, přičemž nejde ani tak o odpovědnost jako spíše o povinnost osoby odlišné od dlužníka (ručitele) vůči věřiteli, a proto tehdejší občanský zákoník hovoří o povinnosti ručitele vůči věřiteli. V jiném slova smyslu se používá termínu odpovědnosti jako označení tzv. majetkové odpovědnosti za svůj dluh (neomezené, nazývané také osobní odpovědností nebo omezené může být vymezená určitou hodnotovou hranicí – ad vires, nebo určením předmětů, které mohou sloužit k uspokojení věřitele – cum viribus), tak odpovídá ad vires postupitel pohledávky nebo nabyvatel podniku nebo dědic za závazky. A nakonec se o odpovědnosti hovoří v případě mimosmluvní odpovědnosti upravené především v ustanoveních o náhradě škody. V tomto případě se termínem odpovědnosti rozumí víc než smluvní odpovědnost, protože kromě vlastní odpovědnosti zahrnuje i povinnost nebo často i samu zavazující skutečnost anebo alespoň významný článek její podstaty. Při smluvní odpovědnosti je právní titul (smlouva) pramenem povinnosti i odpovědnosti. Ovšem odpovědnost se aktivuje pouze po splnění příčinné souvislosti začínající samou smlouvou. Proto smluvní odpovědnost vzniká pouze mezi dlužníkem a věřitelem, ovšem mimosmluvní odpovědnost vzniká mezi osobami, mezi kterými se nepředpokládá a často ani nebývá žádný předběžný právní poměr. Přitom základem smluvní odpovědnosti, jak ukazuje úprava v jednotlivých právních systémech, nemusí být princip zavinění nebo objektivní odpovědnosti, proto ani předpisy pro oba druhy odpovědnosti nebývají společné.

Š. Luby se dále snaží vymezit nejen odpovědnost jako takovou, ale zejména výše zmíněnou smluvní odpovědnost. Za prvé uvádí, že názvu "zodpovednosť", se používá v mnohoznačném významu často v takovém, který nemá mnoho společného s jeho obsahem v dané souvislosti. Připomíná Gierkeho teorii na štěpení obligace na dluh (Schuld) a na zodpovědnost či ručení (Haftung). Dále uvádí, že se velmi často smluvní povinnost a odpovědnost ztotožňují, a má se za to, že každá povinnost nese s sebou

odpovědnost a odpovědnost předpokládá povinnost. Podle něj smluvní povinnost a odpovědnost nejsou totožné pojmy. Smluvní odpovědnost je další eventuální možností smluvní možnosti. Dále uvádí, že je zřejmé, že smluvní odpovědnost a v dalším důsledku odpovědnostní povinnost) nemusí být všude, kde je smluvní povinnost. Jako příklad mu slouží třeba naturální obligace, kde je dlužník sice povinný, ale není odpovědný, protože v případě, že neplní, neodpovídá. Odpovědnost také není při povinnostech, které nemají právní povahu, ale charakter morálky nebo společenskou slušností sankciované povinnosti, při nichž není ani právní povinnosti ani právní odpovědnosti. Š. Luby se ptá: Jde o to, jestli jsou občansko-právně smluvní povinnost a odpovědnost totožné nebo rozdílné pojmy a dále o otázku: Jaký je mezi nimi vztah? Velmi často se smluvní povinnost a odpovědnost ztotožňuje. Má se za to, že každá povinnost nese s sebou odpovědnost a odpovědnost předpokládá povinnost. Toto zjednodušení nepokládá Š. Luby za správné a říká, že smluvní odpovědnost je další eventuální důležitou stránkou smluvní povinností. Navíc je smluvní odpovědnost stránkou smluvní povinnosti, která při trvajících povinnostech může zaniknout nebo se oslabit, která je na druhé straně předpokladem vzniku odpovědnostní povinnosti. Z toho je zřejmé, že smluvní odpovědnost a v dalším důsledku odpovědnostní povinnost nemusí být všude, kde je smluvní povinnost. Š. Luby dále uvádí, že jakmile strana poruší smluvní povinnost, a jestliže se tak stane jejím porušením vůbec nebo plněním vadného předmětu nebo zmeškáním nebo zaviněním nemožnosti plnění, stává se za toto porušení odpovědnou. Tím se v určitých směrech jejich všeobecná, do té doby jen potenciální smluvní odpovědnost konkretizuje, respektive aktualizuje. Dále se Š. Luby ptá, zda odpovědnostní povinnost je samostatnou povinností nebo povinností patřící do úvodní smluvní povinnosti. Odpovědnostní povinnosti podle jeho názoru vznikají namísto nevykonatelné už smluvní povinnosti, nebo vedle povinnosti sice narušené, ale s určitými modelitami, za které se zodpovídá, ještě plnitelné. Když není již možné původní plnění, dochází k zániku základní smluvní povinnosti a na jejím základě nastupuje samostatná, na vlastním právním titulu zakládající se odpovědnostní povinnost. Jedná se tedy o povinnost, která nastává porušením právního vztahu. Š. Luby tuto povinnost nazval povinností odpovědností a tato povinnost je povinností sekundární, neboť

k jejímu vzniku je zapotřebí přítomnost primární povinnosti a její porušení. Š. Luby navíc rozlišuje odpovědnostní povinnost ze závazků oproti jiným povinnostem. Cílem povinnosti ze závazků je podle jeho názoru původní hospodářský cíl a odpovědnost sleduje cíle reparační, tj. kompenzaci újmy. Podle mého názoru lze uzavřít, že Š. Luby odpovědnostní povinností myslí sankci nebo sankční povinnost.

Jak již bylo uvedeno výše na článek Š. Lubyho navázal V. Knapp⁶⁶, který ve své práci nejprve navrhuje, aby se upustilo od rozlišování odpovědnosti na smluvní a mimosmluvní, respektive kontraktní a delikt ní, a aby občanskoprávní odpovědnost byla rozlišena na odpovědnost závazkovou, tj. odpovědnost za porušení povinnosti ze závazkového právního poměru a odpovědnost mimozávazkovou, tj. odpovědnost za porušení jiné povinnosti. Ve své práci se poté věnuje odpovědnosti závazkové. V. Knapp nejprve konstatuje, že sám pojem odpovědnosti je velmi nejasný, nejasnou je otázka, zda subjekt odpovědnosti odpovídá za to, že svou povinnost splní, či za to, že ji nesplnil. Tato prostá otázka je podle mého názoru zcela zásadním vynikajícím vystihnutím podstaty problému časového určení a zároveň dvojího významu pojmu "odpovědnost".

Sám V. Knapp k tomu dále uvádí, při tom naprosto nejde jen o otázku formy smluvního vyjádření, nýbrž jde o zásadní teoretickou otázku, kdy odpovědnost vzniká, totiž vzniká-li zároveň s povinností a provází ji, nebo vzniká teprve tehdy, jestliže byla povinnost porušena. Dále se snaží vyvrátit názory, které se pokouší ztotožnit závazkovou odpovědnost buď s povinností, nebo se sankcí. Podle jeho názoru ztotožnění odpovědnosti a povinností neobstojí prostě proto, že může existovat povinnost bez odpovědnosti. Dále uvádí, že porušení některých povinností nenese s sebou vznik sankce, tj. vznik nového právního vztahu nebo alespoň všech jiných právních vztahů, které by způsobilo porušení závazku jiného. Uvádí několik případů, například neodpovědnost dlužníka za splnění z obligace naturální nebo povinnosti osoby zcela nezpůsobil é k právním úkonům, za jejichž splnění nenese odpovědnost a nemůže být postižena sama sankcí za nesplnění. Jedná se o závazky, které nejsou buď vůbec, nebo plně sankcionovány, kde tedy je povinnost, ale

⁶⁶ Viz KNAPP, V. *Některé úvahy o odpovědnosti v občanském právu. Stát a právo I.* 1956, s. 66 a násl.

nedostává se odpovědnosti. Skutečnosti, že povinnost a odpovědnost nelze zcela ztotožňovat, svědčí podle jeho názoru dále i to, že strany mohou odpovědnost zpravidla vyloučit i smluvně. Vzhledem k tomu názor, že odpovědnost je totožná s povinností či dluhem není podle jeho názoru správný.

Dále V. Knapp uvádí, že neudržitelný je i názor, že odpovědnost je totožná se sankcí. Sankcí se rozumí zpravidla újma, která někoho stihne za to, že porušil povinnost. Újma, která rušitele jakožto civilní sankce stihá, je však sama povinností, která vzniká v důsledku porušení povinnosti jiné (povinností z důvodu odpovědnosti, a zde vzpomíná V. Knapp Lubyho odpovědnostní povinností). Ztotožnit odpovědnost se sankcí v tomto smyslu znamená podle V. Knappa ztotožnit odpovědnost s povinností (s odpovědnostní povinností), a to je podle Knappa nemožné právě vzhledem ke ztotožnění odpovědnosti s povinností, což již vyvrátil výše.

Vzhledem k tomu dospívá V. Knapp k závěru, že ztotožnění odpovědnosti se sankcí vede tedy k tomu, že by se povinností nazývala pouze povinnost původní a povinnost, která vzejde z jejího porušení (tj. odpovědnostní povinností), by se nazývala odpovědnost. Podle jeho názoru proti ztotožnění odpovědnosti se sankcí mluví logický argument, že pokud by byla pravda, že se odpovědnost rovná sankci (tj. sankci existující, tedy újmě, která již stihla rušitele v podobě povinností povinností), existuje odpovědnost teprve tehdy, kdy již existuje újma (tj. sankce). Podle jeho mínění vede tento názor k závěru, že otázka, kdo je v určitém případě odpověden a zda je odpověden, musela být odpovězena tak, že odpověden je ten, kdo byl postižen sankcí a odpověden je proto, že byl postižen sankcí. Podle něj je zcela zřejmé, že správná odpověď je zcela opačná, totiž že někdo je postižen sankcí, poněvadž je odpověden. Vzhledem k tomu názor, že odpovědnost se prostě rovná sankci odmítá. Podle jeho názoru na otázku, proč je někdo za porušení povinností, respektive za způsobení škody postižen sankcí, možno odpovědět jinak. Možno totiž odpovědět i tak, že rušitel je postižen sankcí, poněvadž právo s porušením jeho povinností, respektive se způsobení té či oné škody spojuje sankci, neboli přesněji řečeno, spojuje s ním hrozbu sankcí. Dochází tedy k prvnímu závěru, že odpovědnost za porušení povinností, respektive za způsobení škody není ani povinností ani

sankcí, ale je hrozbou za porušení povinnosti, respektive za způsobení škody. Dále zastává Knapp názor, že důsledně dlužno soudit, že odpovědnost vzniká tehdy, kdy někomu počíná hrozit sankce. Podle Knappa z toho plyne závěr, že odpovědnost jakožto hrozba sankcí vzniká dříve, než byla povinnost porušena, a to zpravidla zároveň se vznikem povinnosti (závazku), neboť právní skutečnost, zakládající vznik závazků, za jehož splnění dlužník odpovídá, je zároveň první právní skutečností v souboru právních skutečností, které - za předpokladu přistoupení dalších - dávají vznik odpovědnostní povinnosti. Kdyby totiž odpovědnost vznikla teprve při nesplnění povinnosti, pak by ten, kdo řádně splnil, nikdy neodpovídal, což by bylo jednak v rozporu s výchovnou funkcí odpovědnosti a jednak v rozporu se zákonem. Na otázku co je to odpovědnost, tedy odpovídá, že odpovědnost je hrozba sankcí za porušení povinnosti, která vzniká (zpravidla) zároveň se vznikem povinnosti a odpověden je tudíž ten, komu sankce za porušení povinnosti hrozí.

Dále uvádí, že porušení povinnosti je spojeno se vznikem sankce tehdy, jestliže a pokud je ručitel za porušení povinnosti odpověden. Sankce tedy není odpovědnost, ale důsledek odpovědnosti, a to v tom smyslu, že sankce nevzniká při každém porušení povinnosti, respektive při každém způsobení škody, nýbrž toliko při takovém porušení povinnosti, respektive způsobení škody, za které právo ručiteli hrozilo sankcí, za které je tedy odpověden. Sankce je tedy následkem porušení povinnosti, respektive způsobením škody, za které je rušitel odpověden. Odpovědnost jakožto hrozba sankcí za porušení povinnosti, respektive způsobení škody, se tedy při porušení povinnosti, respektive při způsobení škody, projevuje vznikem sankce (tj. vznikem odpovědnostní povinnosti), která není z odpovědností totožná, ale je jejím důsledkem. Rušitel je tedy postižen sankcí, protože je odpověden. Podle V. Knappa má navíc občanskoprávní odpovědnost dvě stádia. V prvním z nich (zpravidla od vzniku závazků) existuje - možno říci - v latentní formě (jako pouhá hrozba sankcí), v druhém stádiu (po porušení závazků) se pak odpovědnost již projeví se všemi důsledky, totiž dopadnutím sankce. Podle V. Knappa ten, kdo má povinnost, odpovídá jak za její splnění, tak za její nesplnění. Za její splnění odpovídá v tom smyslu, že od vzniku povinnosti mu právo hrozí sankcí pro případ, že by ji nesplnil, a za její nesplnění odpovídá

v tom smyslu, že při nesplnění ho sankce postihne v důsledku jeho odpovědnosti.

Po vymezení pojmu odpovědnost většinou končí citace z tohoto článku V. Knappa. Tento článek však kromě obecného pojmu odpovědnost ještě řešil neméně zajímavou otázku, ke které se V. Knapp vyjadřoval, a to otázku srovnání odpovědnosti za škodu postavené na principu odpovědnosti za vinu (subjektivní odpovědnosti) či odpovědnosti za výsledek (objektivní odpovědnosti). Tato otázka se dostává do popředí i v dnešní době, proto je dobré se zmínit i o závěrech V. Knappa z té doby, ze kterými se jako autor ztotožňuji. Podle V. Knappa při srovnání odpovědnosti za vinu a odpovědnosti za výsledek, je zde velmi základní a podstatný rozdíl kvalitativní. Z mnoha důvodů, které mluví pro odpovědnost za vinu, V. Knapp zdůrazňuje postavení člověka, jenž škodu způsobil. Při odpovědnosti za výsledek soudce či arbitr prostě zjišťuje příčinnou souvislost mezi chováním člověka a porušením jeho povinnosti, respektive vzniklou škodou a dále zjišťuje, zda neexistuje některý z objektivních liberačních důvodů, který by od člověka, jenž svou povinnost porušil a odvracel následky odpovědnosti. Jestliže příčinná souvislost je dána, liberační důvody dány nejsou, uzná soud či arbitráž, že ten, kdo škodu způsobil, je za ní odpověden. Odpovědnost za výsledek znamená tedy, že prosté způsobení výsledku (za předpokladu nedostatku liberačních důvodů) působí následky odpovědnosti za výsledek. Člověk, který škodu způsobil, se při této koncepci staví na roveň slepé příčině, jejíž vědomí a vůle není nikterak rozhodující a zajímavá. Chování člověka se tedy staví na roveň kterékoliv jiné přírodní příčině, která se vyskytuje v souvislém nexu příčiny a následku, jenž vede od chování člověka až po porušení jeho povinnosti, respektive ke škodě. Teorie odpovědnosti za výsledek tedy podle V. Knappa ignoruje vědomí a vůli člověka, jenž škodu způsobil a redukuje člověka na objektivní příčinu, neboli možno říci - redukuje člověka na smutně proslulý bod přičitatelnosti (zurechnungspunkt). Naopak posuzování odpovědnosti podle zavinění, byť i - což je samozřejmě - se přistupovalo k hodnocení lidského chování subjektivními měřítky, plně vychází z respektování vůle a vědomí člověka. Škudce je tu tedy posuzován jako objektivní příčina, nýbrž jako člověk vědomý si svého jednání, způsobilý hodnotit a schopný se podle toho rozhodnutí rozhodnout. Podle názoru V.

Knappa by tedy odpovědnost za výsledek měla být výjimečná, v případě třeba zdrojů zvýšeného nebezpečí, kdy zákon z tohoto důvodu ustanovuje odpovědnost za výsledek. Tyto výjimky jsou ovšem skutečně výjimkami a nic nemění na zásadě, že všeobecně žádoucí je úprava odpovědnosti podle principu viny. V. Knapp již v té době pléduje za odpovědnost za vinu dokonce i v případě hospodářských smluv, kdy si myslí, že není výjimečného zájmu, jenž by odůvodňoval zavedení odpovědnosti za výsledek.

Tato otázka objevuje se v současné době znovu s návrhem nového občanského zákoníku, kde se formuluje povinnost nahradit újmu způsobenou škůdcem zavinění, přičemž zavinění z nedbalosti je presumováno. Presumována je obyčejná nebo lehká nedbalost tedy culpa levis, kdežto culpa lata (hrubá nedbalost) nebo dolus malus (zlý úmysl), kterých pokud se dovolává poškozený, tak je musí škůdci prokázat. Škůdce tedy má jednat podle § 2882 návrhu nového občanského zákoníku, tak jak lze od osoby průměrných vlastností v soukromém styku důvodně očekávat. Pokud tak nejedná, pak se má za to, že jedná nedbale. Dá-li škůdce najevo zvláštní znalost, dovednost, nebo pečlivost, nebo zaváže-li se k činnosti, k níž je zvláštní znalosti, dovednosti nebo pečlivosti zapotřebí, a neuplatní-li tyto zvláštní vlastnosti, má se za to, že jedná nedbale⁶⁷.

Po uvedení výše uvedeného názoru V. Knappa na právní význam pojmu "odpovědnost" se ohledně tohoto pojmu a otázek souvisejících, rozpoutala v právní teorii diskuse, o níž je možno prohlásit, že trvá dodnes⁶⁸.

Z mého pohledu pokud porovnáme články Š. Lubyho a V. Knappa, pak Š. Luby popsal poměr smluvní povinnosti, odpovědnosti a odpovědnostní povinnosti s tím, že je zde jednak smluvní povinnost a dále smluvní odpovědnost (v níž jsou obsaženy jak osvobozující důvody, kterými je samotné ustanovení smlouvy, v tehdejší době plán, dále clausula rebus sic stantibus a nemožnost plnění, a zavazující důvody, a to plnění ne řádně, nebo

⁶⁷ Viz ELIÁŠ, K., HAVEL, B. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 223 (oproti vládnímu návrhu, který je nyní v Parlamentu ČR se zde jedná o § 2773) .

⁶⁸ Z tehdejší doby viz např. BOGUSZAK, J. Právní záruky soc. zákonitosti v ČSR. *Právník*, 1959, č. 2, s. 129, BYSTRINA, J. K problematice právní normy. *Právník*, 1965, č. 10, s. 859, KNAPPOVÁ, M. Povinnost a odpovědnost v občanském právu. *Právník*, 1966, č. 3, s. 156, KNAPPOVÁ, M. Odpovědnost za porušení povinnosti z hospodářských smluv. *Právník*, 1957, č. 3, s. 164, LUBY, Š. Prevencia a zodpovednosť v občanskom práve. *SAV*, 1958, ŠVESTKA, J. *Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku*. Praha : Academia, 1966, ŠAMALIK, F. *Právo a společnost*. Praha : NČSAV, 1965 a ELIÁŠ, K. *Majetková odpovědnost pracujících v JZD*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha : ČSAV, 1961.

plnění vadně, zmeškání lhůt nebo zaviněná nemožnost plnění). Následkem uvedených zavazujících důvodů je vznik odpovědností povinnosti. V. Knapp poté ve své práci ztotožnil smluvní odpovědnost s hrozbou sankcí. Zejména uvedl, že závazková odpovědnost vzniká zároveň se vznikem závazků, tedy se vznikem povinnosti. To znamená, že odpovědnost, jakožto hrozba sankcí, vzniká dříve, než byla povinnost porušena a to zpravidla zároveň se vznikem povinnosti (závazků). Porušení závazku přináší s sebou sankci, to znamená podle V. Knappa vznik odpovědnostní povinnosti. Dále V. Knapp ve shodě s některými staršími právníky (např. A. Randa, R. Ihering) dovozuje, že absolutní odpovědnost by měla být co nejvíce potlačena ve prospěch odpovědnosti subjektivní.

Další přelom v právně-teoretickém vymezení pojmu odpovědnost nastal poté, když v roce 1968 v nakladatelství ACADEMIA vyšla práce M. Knappové „Povinnost a odpovědnost v občanském právu“. Tato práce rozebrala problém odpovědnosti v právu skutečně do hloubky, a to způsobem, který umožnil lépe chápat formálně-logický model působení právního pravidla a současně ukazuje metodu myšlenkové cesty do nitra problému, aniž pouští ze zřetele sepětí práva se sociální realitou, se zájmy působícími jak na obsah právních norem, tak na jejich interpretaci a aplikaci, čímž se rozhodně odpoutává od pozitivistického přístupu k právu⁶⁹.

Předehrou a podkladem pro výše uvedenou práci M. Knappové byla předchozí snaha rozčlenit či uspořádat hlavní směry pojetí právní odpovědnosti. Nejprve znovu Š. Luby⁷⁰ rozčlenil dva základní proudy v pojetí právní odpovědnosti. První pojetí je pojetí, které považuje odpovědnost za složku porušeného právního vztahu, která existuje ještě před porušením či ohrožením tohoto vztahu. Vychází se přitom z již zmíněné Gierkeho⁷¹ teorie štěpení závazku na dluh (Schuld) a ručení (Haftung, odpovědnost), a která vychází z pojetí, že dlužník nejen dluží, ale musí také odpovídat, neboli ručit. Š. Luby uvádí, že v tomto směru se jedná o ztotožnění odpovědnosti

⁶⁹ Viz PELIKÁNOVÁ, I. in KNAPPOVÁ, M. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha : Eurolex Bohemia s.r.o., 2003, s. 10 – jedná se o reprint původního díla Marty Knappové z roku 1968 přičemž I. Pelikánová opatřila tuto knihu rozsáhlou předmluvu.

⁷⁰ LUBY, Š. *Prevenencia a zodpovednosť v občanskom práve*. SAV, 1958..

⁷¹ GIERKE, T. *Schuld und Haftung nach alteren deutschen Recht*, München 1910.

s primární povinností a její vynutitelností. Odpovědnost znamená prostě vynutitelnost. Do tohoto proudu řadí Š. Luby i Knappovu koncepci odpovědnosti, jakožto součásti původního právního vztahu, tedy jako hrozby sankcí. Tato hrozba sankcí vzniká již se vznikem právní povinnosti, se vznikem primárního právního vztahu, a není tedy následkem jejího ohrožení či porušení, odpovědnost je zde považována za hrozbu sankcí. Druhým pojetím podle Š. Lubyho je směr, podle něhož je odpovědnost následkem porušení právního vztahu. To znamená, že zde působí určitá primární povinnost a po jejím porušení zde vzniká samostatně nový odpovědnostní právní vztah, jakožto reakce na porušení nebo ohrožení původního primárního právního vztahu původní primární právní odpovědnosti. Zjednodušeně řečeno se v tomto pojetí odpovědnost víceméně chápe jako sankce, či má alespoň sankční povahu⁷². Již předtím totiž dospěla právě M. Knappová⁷³ k závěru, že odpovědnost je mírou rozšíření práv a povinností subjektu právního vztahu v důsledku porušení povinnosti. Právě pod vlivem prací Š. Lubyho a V. Knappa pak probíhala v teoretických kruzích vášnivá debata o tom, co odpovědnost je⁷⁴, a až poté v roce 1968 vydala M. Knappová⁷⁵ výše uvedenou, podle mého názoru přelomovou rozsáhlejší práci na dané téma. V této práci zejména vyslovila poprvé definici odpovědnosti tak, jak je nyní většinovým názorem chápána, tj. že odpovědnost je sekundární povinností, která vzniká v důsledku porušení primární povinnosti⁷⁶, tedy jde o odpovědnost jakožto povinnost snést sankci⁷⁷.

Definice uvedená v předcházející větě se posléze stala většinovým názorem, který je do dnešní doby chápán jako základní definice pojmu odpovědnost. M. Knappová navíc roztřídila odpovědnost a názory na ní do čtyř skupin, kdy do první skupiny řadí odpovědnost, jako složku odpovědnostního občanskoprávního poměru, do druhé pak Knappovu koncepci

⁷² Viz LUBY, Š. *Prevenencia a zodpovednosť v občanskom práve*. SAV, 1958, s. 32 a násl.

⁷³ KNAPPOVÁ, M. *Odpovědnost za porušení povinnosti z hospodářských smluv*. *Právník*, 1957, č. 3. s. 209 a násl.

⁷⁴ Viz BOGUSZAK, J. *Právní záruky soc. zákonosti v ČSR*. *Právník*, 1999, č. 2, s. 129, ELIÁŠ, K. *Majetková odpovědnost pracujících v JZD*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha : ČSAV, 1961, ŠVESTKA, J. *Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku*. Praha : Academia, 1966.

⁷⁵ Viz KNAPPOVÁ, M. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha : Academia 1968.

⁷⁶ Viz KNAPPOVÁ, M. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha : Eurolex Bohemia s.r.o., 2003, s. 255.

⁷⁷ Viz KNAPP, V. *Teorie práva*. 1.vyd. Praha : C. H. Beck, 1995, s. 201.

odpovědnosti jako hrozby sankcí, do třetí koncepce ztotožňující občanskoprávní odpovědnost s právní sankcí a do čtvrté pak koncepce pozitivistické. Sama se zařadila do skupiny třetí, tedy do skupiny, která považuje občanskoprávní odpovědnost za právní sankci.

M. Knappová ve své citované práci dochází k některým dalším, zásadnějším právním závěrům. Zejména konstatuje, že k porušení povinnosti dojde tehdy, vykročí-li chování subjektu z povinné míry nutnosti chování (povinnosti); k porušení povinnosti nastane tedy tehdy, jestliže se ten, kdo byl k něčemu povinen, choval jinak, než se podle povinnosti chovat měl. Dále uvádí, a to ve shodě s Š. Lubym, že porušení povinnosti je objektivní stav, který je nezávislý na deliktní způsobilosti toho, kdo povinnost porušil, a je též nezávislý na jeho subjektivním vztahu k výsledku, tedy na jeho zavinění. Na základě těchto základních myšlenek dospívá M. Knappová k závěru⁷⁸, že porušení občanskoprávní povinnosti je právně relevantní úkon. Jedná se podle jejího mínění o protiprávní úkon, který pouze spolu se zaviněním, nebo někdy (v případech zákonem výslovně stanovených) nezávisle na zavinění, působí vznik povinnosti, resp. jiného právního následku (např. neplatnost právního úkonu). Povinnost, která s porušením povinnosti jako protiprávního úkonu vzniká, je od porušení povinnosti odlišná, je vzhledem k ní následná. Je to povinnost odpovědnostní. M. Knappová se dále zabývá tím, co je to ohrožení práva. A dospívá k závěru, že aby mohlo dojít k ohrožení, musí existovat alespoň povinnost podmíněná. Navíc ohrožení práva je institut objektivní. Ohrožení práva není závislé na vůli toho, kdo je ohrožuje (ohrožení může nastat chováním lidským i děním přírodním). Přičemž v užším slova smyslu podle jejího názoru je nutno ohrožením práva rozumět, nikoliv každou skutečnost ohrožení práva, nýbrž toliko ohrožení subjektivního práva, k němuž došlo chováním toho, kdo má ve vztahu k ohroženému právu nějakou již existující povinnost, a to bez zřetele na to, zda chování, které právo ohrožuje, je volní (zaviněné) nebo mimovolní (nezaviněné). Podle jejího názoru je vzhledem k tomu odpovědnost výlučně důsledkem porušení povinnosti, nikoliv však jejího ohrožení.

⁷⁸ Viz KNAPPOVÁ, M. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha : Eurolex Bohemia s.r.o., 2003, s. 199.

M. Knappová dále vychází z názoru, že občanskoprávní odpovědnost je zvláštním druhem občanskoprávní povinnosti. Jádrem argumentace M. Knappové je pak myšlenka, že rozdíl, který mezi povinností a odpovědností vůbec a mezi občanskoprávní povinností a odpovědností existuje, vyplývá patrně z toho, že táž potřeba, respektive týž zájem, rodí v konkrétním případě jak povinnost, tak odpovědnost. V tomto vzniku povinnosti a odpovědnosti je ovšem podle jejího názoru určitá následnost. M. Knappová se přitom cituje G. Martona⁷⁹, který uvádí: Nejprve nezbytně musí existovat (tj. vzniknout) povinnost a pak teprve musí vzniknout odpovědnost. M. Knappová se dále odvolává na to, že je zde potřeba určitého chování a jí odpovídající zájem na něm zrodily určitou občanskoprávní povinnost. Ta se stala prostředkem sloužícím k dosažení účelu, k němuž se upírá potřeba a zájem. Povinnost však nebyla splněna a potřeba nebyla uspokojena. Povinnost v tomto případě může trvat dále nebo může zaniknout, potřeba však - nezanikla-li jinými prostředky - trvá dále a M. Knappová předpokládá, že trvá i zájem na jejím uspokojení. Původní právní povinnost se proto projevila jako neefektivní prostředek k uspokojení potřeby. Trvajícím potřebou a zájem volají tedy prostředkem efektivnějším. A tak - nezávisle na tom, zda původní povinnost zanikla nebo trvá-li dál - vzniká další, nová povinnost, totiž odpovědnost (odpovědnostní povinnost). Na této skutečnosti staví M. Knappová tezi, že odpovědnost je tedy ve vztahu k primární povinnosti povinností následnou a tudíž sekundární. Odpovědnost i občanskoprávní povinnost jsou tedy stejného řádu, stejné kvality, obojí je povinností.

Jak již bylo uvedeno výše, M. Knappová považuje občanskoprávní odpovědnost za občanskoprávní sankci, čili chápe odpovědnost jako právní následek porušení povinnosti a tím ji ztotožňuje s civilní sankcí. Odpovědnost tedy vzniká teprve tehdy, byla-li povinnost porušena, a tehdy má-li porušení povinnosti za následek dopadnutí sankce. K zastáncům této koncepce patřila nejenom M. Knappová, ale i Š. Luby⁸⁰ a dále J. Švestka⁸¹. Uvedené pojetí se stalo postupem času pojetím, řekněme tradičním, které je obsaženo v každé učebnici teorie práva v České republice.

⁷⁹ MARTON, G. *Les fondements de la responsa sabilite civile*. Paříž, 1938, s. 258.

⁸⁰ Viz LUBY, Š. *Prevencia a zodpovednosť v občanskom práve*. SAV, 1958, s. 309 a násl.

⁸¹ Viz ŠVESTKA, J. *Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku*. Praha : Academia, 1966, s. 37.

M. Knappová dále polemicky rozebírá ostatní koncepce odpovědnosti, za zmínku stojí pozitivistická koncepce, která říká zhruba to, že někdo je odpovědný vždy, když je povinen nahradit nějakou škodu..., což je stejné jako bychom řekli, že odpověden je ten, kdo má nějakou odpovědnostní povinnost, a vzhledem k tomu, že odpovědnost a odpovědnostní povinnost je totéž, znamená to tvrdit, že odpověden je ten, kdo je odpověden, nebo také že odpovědnost je v občanském právu dána tehdy, je-li dána. Jde tedy o definici kruhem.

Podle mého názoru lze s tímto názorem polemizovat, protože ani Š. Luby ani V. Knapp nedovožovali, že odpovědnost je to samé co odpovědnostní povinnost. Naopak jako Š. Luby, tak i V. Knapp uváděli, že odpovědnost se nachází někde mezi primární povinností a odpovědnostní povinností, tj. mezi primární povinností a sekundární povinností tedy sankcí.

M. Knappová po zevrubné analýze pojmu odpovědnost dospívá k tomu, že občanskoprávní odpovědnost je rozšíření míry nutnosti chování, k němuž došlo v důsledku porušení povinnosti a jedná se tedy o sekundární povinnost vzniklou v důsledku porušení primární povinnosti. Knappová dále rozlišuje odpovědnost na objektivní a subjektivní, ale ne v takovém slova smyslu, jak se rozumí obvykle, tzn. odpovědnost jako odpovědnost za výsledek a odpovědnost subjektivní, jako odpovědnost za zavinění. Objektivní odpovědností rozumí odpovědnost objektivně stanovenou v zákoně, tzn. sekundární odpovědnostní povinnost obecně, hypoteticky; naproti tomu subjektivní odpovědností rozumí sekundární (odpovědnostní) povinnost určité osoby. Dále rozlišuje odpovědnost subjektivní na povinnost danou určité osobě, a to buď podmíněnou, nebo nepodmíněnou.

Podle M. Knappové je důvodem vzniku odpovědnosti za škodu popř. subjektivní odpovědnosti porušení primární povinnosti, avšak v případě objektivní odpovědnosti, tedy odpovědnosti za výsledek, je to mimoodpovědnostní závazek k náhradě škody.

Na práci M. Knappové navázal J. Švestka, jehož pojetí odpovědnosti je, že se jedná o zvláštní prostředek nápravy vzniklé ujmy původního právního postavení⁸², přičemž se dále domnívá, že odpovědnost v civilním právu plní

⁸² Viz ŠVESTKA, J. *Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku*. 1. vyd. Praha : Academia, 1966.

funkci hrozby sankcí a současně efektivního plnění sankce, která může mít reparační nebo represivní povahu⁸³. Dále podle něj je právní podstatou majetkové odpovědnosti sankce jako nová (sekundární) majetkoprávní povinnost, která vznikla porušením původní (primární) právní povinnosti⁸⁴.

Š. Luby se posléze ke své koncepci odpovědnosti několikrát vrátil například v roce 1973⁸⁵, kdy vyprecizoval svůj názor na podstatu odpovědnosti, přičemž uvádí, že když zavázaný subjekt poruší svojí právní povinnost, například povinnost nepůsobit jinému škodu, respektive neohrožovat jiného způsobením škody, neobohacovat se na úkor společnosti či jiných spoluobčanů, nebo když nesplnil svojí právní povinnost včas a řádně, nebo porušil povinnost nezasahovat do osobních práv občanů a podobně, postihnou ho nepříznivé právní následky předpokládané občanským právem. Tyto nepříznivé právní následky předvídané občanskoprávními normami a spojené s porušením právní povinnosti jsou nejrůznějšího charakteru a odpovídají povaze porušení (ohrožení) chráněného právního vztahu. Mohou spočívat například v povinnosti nahradit způsobenou škodu, nebo zdržet se konání, ze kterého hrozí nebezpečí vzniku škody. Dále mohou tyto nepříznivé právní následky spočívat v povinnosti vrátit neoprávněně získaný majetkový prospěch, v povinnosti odstranit vady věci, nebo poskytnout přiměřenou slevu, zaplatit úroky nebo poplatek z prodlení, poskytnout přiměřené zadostiučinění a podobně. Uvedené nepříznivé právní následky, které občanské právo spojuje s porušením právních povinností (protiprávním úkonem) je možné nazvat jednotlivými občanskoprávními sankcemi nebo také jednotlivými formami občanskoprávní odpovědnosti. Je tedy možné říci, že podstatnou občanskoprávní odpovědnosti (sankce) je újma, která postihuje rušitele právní povinnosti a spočívá v tom, že stíhá toho, komu vznikla občanskoprávní povinnost, kterou až dosud neměl (je možné hovořit o tzv. odpovědnostní povinnosti), a která v souladu s typickou povahou občanskoprávních vztahů za a) směřuje k obnovení (reparaci) porušených (ohrožených) chráněných právních vztahů, respektive k poskytnutí

⁸³ Viz ŠVESTKA, J. *Odpovědnost za vady podle Československého socialistického práva*. 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1976.

⁸⁴ Viz ŠVESTKA, J. *Odpovědnost za vady podle Československého socialistického práva*. 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1976, s. 69.

⁸⁵ Viz LUBY, Š. *Československé občianské právo*. 1. zväzok. 2. prepracované a doplnené vyd. Bratislava : Obzor, 1973, s. 409.

zadosti učinění (satisfakce) a zároveň za b) působí preventivno-výchovně na rušitele - a jeho prostřednictvím také na ostatní členy společnosti - v tom směru, aby se v budoucnosti chovali způsobem odpovídajícím zájmům společnosti.

M. Knappová také své názory vyprecizovala například v učebnici z roku 1974⁸⁶. M. Knappová zde mimo jiné zmiňuje dva krajní názory, které se liší v chápání vztahu pojmu odpovědnost a sankce, když je jim naopak společné, že rozlišují povinnost odpovědnostní (sankční, sekundární) a povinnost primární, a to tak, že povinnost odpovědnostní (např. povinnost k náhradě škody) vzniká v důsledku porušení povinnosti primární (zejména porušení povinnosti nepůsobit škodu). Rozdíl se dá poněkud zjednodušeně vyjádřit otázkou, zda se odpovídá za splnění povinnosti, či za její porušení, jinými slovy, zda odpovědnost vzniká spolu s primární povinností, nebo teprve tehdy, jestliže primární povinnost byla porušena. Konstatuje, že po složitých diskuzích nabyl převahu názor, že občanskoprávní odpovědnost vzniká teprve tehdy, když došlo k porušení primární povinnosti. Odpovídá se tedy za porušení práva a sankce tedy není právním následkem občanskoprávní odpovědnosti, ale je sama odpovědností. M. Knappová se přitom odvolává na autory Š. Lubyho a J. Švestku⁸⁷, když J. Švestka dochází k názoru, že nepříznivý následek předvídaný sankční složkou příslušné občanskoprávní normy lze obecně nazvat odpovědnost podle hmotného občanského práva (občanskoprávní odpovědnost), neboli také sankcí ve smyslu hmotného občanského práva (občanskoprávní sankcí). Dále se M. Knappová zmiňuje o právním důvodu odpovědnosti. Dle M. Knappové se podle obecného názoru převládajícího v praxi v legislativě za občansko-právní odpovědnost považují všechny případy, kdy občanské právo stíhá někoho újmou (zejména povinnosti nahradit způsobenou škodu) a každá taková újma spočívající ve vzniku nové povinnosti se považuje za sankci. Podle tohoto názoru je právním důvodem občanskoprávní odpovědnosti jednak protiprávní úkon (porušení povinnosti) a jednak událost, se kterou zákon spojuje sankci. Proti tomuto běžnému názoru se objevila koncepce, podle níž je odpovědností pouze případ, kdy je někdo

⁸⁶ Viz KNAPPOVÁ, E. in KNAPP, V., LUBY, Š. *Československé občanské právo. 1. svazek. 2. přepracované a doplněné vyd.* Praha : Orbis, 1974, s. 499 a násl.

⁸⁷ Viz ŠVESTKA, J. *Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku.* Praha : Academia, 1966, s. 37.

postižen občanskoprávní újmou za porušení povinnosti, když jde skutečně o vznik sekundární povinnosti, vznikající z porušení povinnosti primární, a jen tuto sekundární povinnost je možno považovat za sankci. Právním důvodem občanskoprávní odpovědnosti je tedy porušení povinnosti a nikoliv též událost, která dává vznik povinnosti podobné povinnosti odpovědnostní, tj. podobné sankci. Tento názor posléze, myslím si, přesvědčivě vyvrací Macur – viz. dále.

Dalším významným právním teoretikem, který v otázce odpovědnosti v právu navázal na práci M. Knappové je J. Macur⁸⁸. Avšak i J. Macur se kloní k závěru, že odpovědnost je právní sankcí. J. Macur však přesto nachází rozdíl mezi odpovědností a sankcí. Zatímco sankce je ustanovení objektivního práva, odpovědnost je specifický případ právního postavení odpovědnostního subjektu, tedy konkrétní subjektivně pojímaná situace, v níž je uplatňována právní sankce⁸⁹. J. Macur v této souvislosti mimo jiné konstatuje, že sankce je určitý obsah ustanovení objektivního práva, kdežto odpovědnost je stavem subjektu, proti němuž byla právní sankce použita⁹⁰. Dále zajímavým způsobem polemizuje s Knappovou koncepcí odpovědnosti, kdy vlastně vyvrací námitky proti Knappově koncepci odpovědnosti, a to zejména námitku, že Knappova koncepce dopadá pouze na odpovědnostní vztahy ze smluv, nikoliv z deliktů, když uzavírá, že hrozba sankcí není omezena na smluvní odpovědnost, protože jestliže subjekt poruší mimozávazkovou povinnost před jejím porušením se nutně musel dostat do situace, kdy intenzita působení právní normy se podstatně zvýšila. Dále vyvrací námitku, že Knappova koncepce nepovažuje soudní donucení za účinky občanskoprávní odpovědnosti. Jeho zdůvodnění se opírá o tezi, že soudní donucení ke splnění není občanskoprávní sankcí, tedy ani občanskoprávní povinností. Toto donucení je sankcí, která se uskutečňuje ve sféře občanského práva procesního. Hrozba soudního donucení je tedy hrozbou sankcí a naplňuje všechny rysy právní odpovědnosti. Další námitkou proti Knappovu pojetí bylo, že hrozba sankcí směřuje možnost se skutečností, tedy že oprávněný nemůže v latentní fázi odpovědnosti před porušením právní odpovědnosti požadovat po dlužníkovi z

⁸⁸ Viz MACUR, J. *Odpovědnost a zavinění v občanském právu*. Brno : Univerzita J. E. Purkyně v Brně, 1980.

⁸⁹ Viz MACUR, J. *Odpovědnost a zavinění v občanském právu*. Brno : Univerzita J. E. Purkyně v Brně, 1980.

⁹⁰ Viz MACUR, J. *Odpovědnost a zavinění v občanském právu*. Brno : Univerzita J. E. Purkyně v Brně, 1980, s. 74.

titulu odpovědnosti nic, respektive o nic víc, než z titulu povinnosti. J. Macur dodává, že tuto námitku lze obecně chápat jako důsledek názoru, že objektivní právo nemůže působit jinak než prostřednictvím právních vztahů. Podle J. Macura se lze dotázat, proč by mělo být působení odpovědnosti, respektive působení sankční normy, právně relevantní až tehdy, došlo-li k porušení povinnosti. Podle jeho názoru se účinky sankční normy nemusí projevit vznikem nové (odpovědnostní) povinnosti. Mohou se uplatnit jako právní stimul k plnění primární povinnosti, který vzniká a působí navíc dle původní povinnosti. Konečný význam právních sankcí nespočívá pouze jen v jejich realizaci vyvoláním odpovědnostních právních vztahů, ale především v jejich preventivním působení, které je také nepochybně rovněž právní povahy a je právně relevantní. Další námitkou proti Knappově koncepci byla skutečnost, že pokud bychom přistoupili na Knappovu myšlenku, že odpovědnost vzniká současně s povinností, dostal by se do obsahu právního vztahu, jehož prvky jsou toliko právo a povinnost, další nový prvek. J. Macur k tomu uvádí, že Knappovo pojetí odpovědnosti jako hrozby sankcí není v rozporu se sankční koncepcí odpovědnosti. Naopak Knappovy poznatky jsou nutným doplňkem sankční koncepce. Odpovědnost totiž dle J. Macura v případě porušení primární povinnosti skutečně nenastupuje náhle a zcela nečekaně. Nutně ji předchází určité působení sankce.

Vzhledem k tomu J. Macur uzavřel, že přijetí koncepce odpovědnosti jako hrozby sankcí naprosto nevyžaduje revizi dosavadního (tehdejšího) pojetí právního vztahu. Nejde o doplnění tohoto vztahu nějakým novým prvkem. Je ovšem nutná, jak se J. Macur domnívá, revize tradičního, nepřipustně zjednodušujícího a statického pojetí působení objektivního práva na lidské chování. J. Macur dále uvádí, že pochopíme-li toto působení v celé šíři, vnitřní diferencovanosti a dynamice, není obtížné doložit preventivní působení právní odpovědnosti, aniž bychom konstruovali jako obsah právního vztahu další prvek. J. Macur tedy uzavírá, že sankční koncepce odpovědnosti v sobě zahrnuje preventivní známku odpovědnosti, kterou je hrozba sankcí.

J. Macur totiž mimo jiné akcentuje názory, že je vytvářen určitý tlak na odpovědnostní subjekt ještě v době, kdy se nedopustil protiprávního jednání, má realizovat svou primární povinnost. V tomto smyslu pak nelze omezovat působení právní odpovědnosti pouze na dobu, kdy právo již bylo porušeno.

Tato odpovědnost se uplatňuje již v rámci primární povinnosti, kdy subjekt svou povinnost plnil dobrovolně, včas a náležitě, s patřičnou vlastní iniciativou, aktivitou. Z hlediska subjektu, kterému vznikla určitá povinnost, se právní odpovědnost jeví jako jeho podřízenost společenskému mínění, jako povinnost skládat účty z určitého svého jednání. Přírozeným těžištěm působením právní odpovědnosti je tedy podle této koncepce primární právní vztah; odpovědnost se jeví jako součást tohoto primárního vztahu, společně s ním vzniká a společně s ním zaniká, pokud je řádně plněno. V tomto smyslu pak podle Macura lze rozlišovat odpovědnost aktivní neboli prospektivní, která vede povinný subjekt k řádnému aktivnímu splnění povinnosti, a povinnost pasivní, neboli retrospektivní, která má podobu následků nastupujících v případě porušení nebo ohrožení této povinnosti. Podle J. Macura, někteří autoři v témže smyslu rozlišují povinnost pozitivní a negativní.

Jak jsem již uvedl dříve, rozlišování odpovědnosti na aktivní a pasivní, neboli prospektivní a retrospektivní vychází především z filozofického chápání pojmu odpovědnost - viz výše.

Z odlišného úhlu pohledu se pojmu odpovědnosti věnuje P. Hajn⁹¹. Uvádí, že institut právní odpovědnosti se prolíná s právním řádem a tento institut je charakteristický pro metodu působení práva na společenské vztahy. Také porovnává oba přístupy k pojmu odpovědnost a uvádí, že právní odpovědnost je případem, kdy vznikne povinnost nést nepříznivé důsledky předchozího porušení práva. Zároveň ale rozlišuje mezi odpovědností a sankcí. Pojem odpovědnost podle jeho názoru vyjadřuje případ, kdy vzniká povinnost snášet nepříznivé důsledky související s porušením určité (primární) právní povinnosti. Pojem sankce pak charakterizuje samotné nepříznivé důsledky, stíhající porušení původní povinnosti. Dle jeho názoru lze věci vyjádřit i tak, že odpovědnost je právní vztah se svými povinnostmi a jím odpovídajícími právy, sankce je pak nepřímým předmětem tohoto právního vztahu. Podle jeho názoru spolu odpovědnost i sankce samozřejmě úzce souvisejí. Lze je proto společně označovat například jako úpravu odpovědnosti nebo systému odpovědnosti.

⁹¹ HAJN, P. Institut právní odpovědnosti a efektivnosti práva. *Acta universitatis Carolinae – Iuridica*, 1986, s. 281 a násl.

Zajímavé také je, jakým způsobem se vyvíjely názory J. Macura. V roce 1990 Macur uveřejnil článek v *Právniku*⁹², ve kterém uvádí, že se uplatňuje stanovisko, podle něhož odpovědnost vzniká současně s primární povinností a vyjadřuje především pozitivní, aktivní vztah nositele této povinnosti k její realizaci. Z tohoto hlediska je rozlišována odpovědnost pozitivně negativní, popřípadě prospektivní a retrospektivní. Dále uvádí, že někteří významní autoři sice setrvali na odmítaném stanovisku ke koncepci aktivní právní odpovědnosti, ale autoři novějších prací, kteří se zabývají problematikou právní odpovědnosti v oblastech, kde ji dříve nebyla věnována pozornost, shodně zdůrazňují plnou opodstatněnost a účelnost konstrukce aktivní (pozitivní prospektivní) odpovědnosti. Po zvážení všech okolností však na konci tohoto článku J. Macur odmítá koncepcie aktivní právní odpovědnosti, která je podle něj pouze důsledkem nesprávné interpretace samozřejmého poznatku o vzájemném působení a ovlivňování různých druhů společenských norem a vztahů, a je proto nutné se podle J. Macura přiklonit k přesvědčivé sankční koncepci právní odpovědnosti. Proto podle něj lze právní odpovědnost chápat výlučně, jako uplatnění nepříznivých právních následků stanovených sankční normou vůči konkrétnímu subjektu, který se dopustil porušení právních povinností.

Uvedený článek J. Macura z roku 1990 byl na počátku 90. let minulého století asi posledním článkem k pojmu odpovědnost, poté se začali k tomuto pojmu vracet (s několikaletou odmlkou) již autoři z nastupující generace. Lze konstatovat, že po roce 1989 a jeho listopadových událostech se právní teorie věnovala pojmu odpovědnost zpočátku sporadicky, a to zejména z toho důvodu, že demokratizačními změnami a přijetím obchodního zákoníku se změnila celá koncepce soukromého práva. Vzhledem k tomu byly od počátku 90 let minulého století nastoleny jiné teoretické otázky a pojmu odpovědnost se právní teorie nevěnovala, respektive spíše byly vždy použity pouze citace ze starších prací. Nová generace autorů se však začala k tomuto pojmu vracet a pokouší se na něj podívat z trochu jiné stránky. Jednalo se zejména o J.

⁹² Viz MACUR, J. Problém rozlišování aktivní a pasivní právní odpovědnosti. *Právník*, 1990, č.2, s. 112 a násl.

Bejčka⁹³, K. Eliáše⁹⁴, J. Handlára⁹⁵ a další. Dále bylo vydáno několik učebnic občanského práva či teorie práva. Například autoři učebnice občanského práva, vydaného nakladatelstvím ASPI Publishing⁹⁶ uvádějí, že občanskoprávní odpovědnost je podle převažujícího názoru sekundární právní povinnost, která vzniká v důsledku porušení primární právní povinnosti. Dále uvádí, že odpovědnost nikdy nevzniká bez porušení povinnosti, neboť není možná přímo ze zákona bez naplnění konkrétní skutkové podstaty; nemůže vzniknout ani na základě analogie. Rozebírají se i různé právní názory na pojem odpovědnosti. Nakonec autoři dospívají k dalšímu závěru, a to že odpovědnost lze definovat jako míru rozšíření práv a povinností subjektu v důsledku porušení primární právní povinnosti. Odpovědnost má podle nich funkci prevenční, která má hrozbou sankce odradit od protispolečenského chování, funkci reparační, respektive satisfakční, která má sloužit k vyrovnaní porušené ekvivalentní majetkové rovnováhy, respektive též k odčinění či zmírnění nemajetkové újmy a funkci represivní, která slouží k potrestání protispolečenského chování narušitele práva do budoucna. Odpovědnost pak může vzniknout z důvodu porušení smluvní povinnosti (v tom případě jde o smluvní kontraktní odpovědnost), nebo z důvodu porušení mimosmluvní povinnosti (v tomto případě, jde o deliktní odpovědnost).

Současný občanský zákoník nerozlišuje tyto dva druhy odpovědnosti, ovšem připravovaná právní úprava, tedy nový občanský zákoník se již k tomuto tradičnímu rozlišení vrací. Současný občanský zákoník zná tři, respektive čtyři druhy odpovědnosti, z toho tři klasické, odpovědnost za škodu, odpovědnost za vady, odpovědnost za prodlení. Čtvrtým druhem je tzv. kvazidelikt, tedy bezdůvodné obohacení, které se od klasických druhů liší tím, že může vzniknout i v dobré víře. V případě odpovědnosti za škodu se rozlišuje odpovědnost subjektivní, tedy odpovědnost za zavinění a odpovědnost objektivní, to znamená odpovědnost za riziko, kdy odpovědnost

⁹³ Viz BEJČEK, J. Odpovědnost právníků za obsah právní odpovědnosti (příspěvek k počtě p. prof. Macurovi). *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1998, č. 3, s. 371 a násl., BEJČEK, J. Nad interpretačními úskalími odpovědnosti za škodu v obchodních vztazích. *Právní rozhledy*, 2000, č. 9, s. 371 a násl.

⁹⁴ Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 298 a násl.

⁹⁵ Viz HANDLAR, J. Právní odpovědnost - netradiční zamyšlení nad tradičním pojmem. *Právník*, 2004, č. 11, s.1041 a násl.

⁹⁶ Viz. KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. *Občanské právo hmotné I,4.* aktualizované a doplněné vyd. Praha : ASPI, 2005, s. 267 a násl.

vzniká bez ohledu na zavinění. Další učebnice občanského práva hmotného vydaná nakladatelstvím a vydavatelstvím Aleš Čeněk s.r.o.⁹⁷ uvádí, že občanskoprávní odpovědnost za škodu je zvláštním druhem právní povinnosti. Nejprve musí existovat primární povinnost, pak teprve může vzniknout odpovědnost (odpovědnostní povinnost). Ve chvíli, kdy povinná osoba poruší svojí primární povinnost, stihá jí nepříznivý následek v podobě nové povinnosti (odpovědnosti) spočívající v nutnosti nahradit škodu. Tato učebnice se tedy také kloní ke koncepci občanskoprávní odpovědnosti jako následné povinnosti - sekundárního následku, který je předpokládán v sankční složce právní normy. Učebnice teorie práva⁹⁸ uvádí, že právní odpovědnost spočívá ve vzniku sekundární odpovědnosti toho, kdo porušil svou povinnost primární. Další učebnice teorie práva vydaná ve vydavatelství ASPI Publishing⁹⁹ uvádí, že právní odpovědnost je jen jedním druhem odpovědnosti. Je tedy jen jednou vrstvou ve společenské struktuře odpovědnosti člověka. Obecně se rozumí odpovědností nutnost nést následky svého chování a jednání. Právní odpovědností se rozumí povinnost trpět za porušení povinnosti následky stanovené právními normami, v rámci odpovědnostního právního poměru. Právní odpovědnost je zpravidla spojena se vznikem nové (sekundární) povinnosti, a to v důsledku zaviněné povinnosti původní. V právní vědě se někdy vynořuje pojem odpovědnosti šířeji a zahrnují se zde též i případy, kdy nová povinnost vzniká, aniž je tu dáno zaviněné porušení původní povinnosti. Tyto případy jsou někdy nazývány objektivní odpovědností. Zpravidla se rozlišují formy odpovědnosti na základě vztahu objektivních a subjektivních předpokladů: a) odpovědnost za zavinění (subjektivní odpovědnost), za b) odpovědnost objektivní (bez ohledu na zavinění). U ad b) odpovědnosti objektivní dále rozeznáváme objektivní odpovědnost absolutní (bez možnosti liberace) a odpovědnost objektivní s připuštěním liberačních důvodů.

V jiné učebnici teorie práva vydané také vydavatelstvím a nakladatelstvím Aleš Čeněk¹⁰⁰ je autorkou konstatováno, že právní povinnost patří mezi základní nejstarší právní instituty. Propracování jejich atributu

⁹⁷ Viz FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanské právo hmotné*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007, s. 579 a násl.

⁹⁸ Viz KUBÚ, L., HUNGR, P., OSINA, P. *Teorie práva*. Praha : Linde, 2007, s. 142.

⁹⁹ Viz BOGUSZAK, J., ČAPEK, J., GERLOCH, A. *Teorie práva*. Praha : ASPI Publishing, 2004, s. 189 a násl.

¹⁰⁰ Viz D. HOUBOVÁ in HARVÁNEK, J. a kol. *Teorie práva*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 382 a násl.

nalezneme ve velmi podrobném, podstatě dokonalé podobě již v římském právu. Podle této učebnice se právní odpovědností v základním slova smyslu, rozumí uplatnění nepříznivých právních důsledků, stanovených právní normou, vůči tomu, kdo porušil právní povinnost. To v sobě zahrnuje dva prvky a to: prvek nepříznivých právních následků, který znamená zatížení rušitele právem stanovenými následky v materiální nebo osobní sféře a prvek státního donucení a to znamená buď realizace sankce, jako donucení nepřímé, nebo nucené splnění právní povinnosti jako donucení přímé. Donucení je realizováno státními orgány v rámci právním řádem upravované činnosti státu. V případě odpovědnosti se jedná o nově vzniklý vztah, který má svůj původ v jednání respektive i jiné právní skutečnosti zakládající právní odpovědnost. Učebnice dále uvádí, rozlišení na aktivní a pasivní koncepci právní odpovědnosti, které obě vycházejí z toho, že primární povinností je zákaz i příkaz stanovený právní normou a následně dochází k porušení primární povinnosti a vzniká sekundární neboli sankční povinnost, která je tedy nově vzniklou povinností za porušení právní povinnosti. Aktivní koncepce právní povinnosti (perspektivní, pozitivní), vychází z myšlenky, že právní odpovědnost vzniká již se vznikem primární právní povinnosti. Odpovědnost je chápána jako odpovědný vztah subjektu práva k náležitému plnění právních povinností. Je s ním spjatá hrozba sankcí pro případ nesplnění právních povinností (potenciální sankce). K tomu se v této učebnici dodává, že pro oblast práva je však koncepce aktivní odpovědnosti nedostačující a zamlžující. Pocity, emoce, vnitřní život člověka, jeho schopnosti a výkonost, jsou právní regulaci přístupné výlučně zprostředkovaně vnějším chováním subjektu. Aktivní odpovědnost - vyjádřeno v právních kategoriích - splývá s pojmem primární povinností. Z právního hlediska je rozhodující to, zda povinnost stanovená právní normou byla náležitě splněna. V kontrastu je takové chování subjektu, které působí contra legem. Pasivní koncepce právní odpovědnosti (retrospektivní, negativní) vychází z toho, že právní odpovědnost vzniká až v důsledku primární právní povinnosti (při naplnění všech podmínek stanovené zákonem). Je to tedy odpovědnost za porušení primární odpovědnosti. Je s ní spojen vznik sekundární sankční povinnosti nebo sankčního vztahu. Viz např. § 402 odstavec 1 občanského zákoníku: Každý odpovídá za škodu, kterou způsobil

porušením právní povinnosti. Právní odpovědnost takto koncipovaná bývá také označována jako deliktní, respektive sankční odpovědnost. V této koncepci se kloní i tato učebnice. Učebnice dále vymezuje pojem protiprávnost jako objektivní kategorii, která vyjadřuje rozpor lidského jednání s objektivním právem, přičemž takové jednání nazýváme protiprávním. Výsledkem protiprávního jednání je porušení právní povinnosti. Jako objektivní vztah je porušení protiprávní povinnosti posuzováno v právu odděleně, otázky deliktní způsobilosti a zavinění toho, kdo povinnost porušil. Dále se uvádí, že porušení právní povinnosti může být komisivní (rušitel se choval tak, jak neměl) a omisivní (rušitel se nechoval tak, jak měl). Jedná se přitom o základní modely, přičemž porušení povinnosti může v některých případech dojít jak ke konání, tak k jeho opomenutí. V učebnici se dále uvádí druhy právních následků porušení právních povinností, přičemž se jedná o právní následky, v nichž trvá primární povinnost s existující možností vynutit splnění primární povinnosti po splnění právem předepsaných náležitostí, státním donucením (např. exekucí vydobytí pohledávek, srážkami ze mzdy, prodej movitých či nemovitých věcí či jiné); nebo je právním následkem vznik nové sekundární povinnosti, přičemž se jedná o zvlášť živý důsledek záměrného porušení právní povinnosti. Vzniká tzv. povinnost vznášet veřejnoprávní nebo soukromoprávní sankci (sankce) za nesplnění primární povinnosti (příkladem je trest odnětí svobody za spáchaný trestný čin); nebo jiné právní následky, k těm se řadí, ty následky, které nelze zařadit pod předchozí případy, jedná se například o neplatnost právního úkonu, zmeškání lhůty apod.). Tyto následky nemají charakter veřejnoprávní sankce.

J. Handlár ve svém příspěvku k teorii právní odpovědnosti uvádí¹⁰¹, že právní odpovědnost je současnou právní teorií jednoznačně považována za samostatný právní pojem, za obecný právní pojem společný všem konkrétním odpovědnostním institutům. J. Handlár dále shrnuje diskuse probíhající za posledních nejméně 50 let. Konstatuje, že v české soukromoprávní vědě výrazně převažuje sankční pojetí právní odpovědnosti, přičemž výjimku představují především názory V. Knappa. Jako představitelé pojetí právní odpovědnosti lze uvést: Š. Lubyho, J. Švestku, M. Knappovou, J. Macura, K.

¹⁰¹ Viz HANDLAR, J. Právní odpovědnost - netradiční zamyšlení nad tradičním pojmem. *Právník*, 2004, č. 11, s.1041 a násl.

Eliáše či J. Bejčka. Handlár dále konstatuje, že přístup k problematice pojmu právní odpovědnosti v období posledních deseti let je takový, že jednotliví autoři, kteří se k odpovědnosti vyjadřují, se omezí na konstatování, že právní odpovědnost sice patří k právní vědě ke složitým a sporným pojmům, výrazně však převažuje chápání odpovědnosti jako právní sankce, tedy pojetí odpovědnosti jako sekundárního sankčního následku, který vzniká jako důsledek protiprávního jednání. K současnému stavu tak nezbyvá než jen konstatovat, že právní teorie se zatím neshodla ani na tak elementární otázce, jako je vymezení samotné podstaty právní odpovědnosti. Dále uvádí, že samotný pojem sankce a zejména jeho obsah je v soukromoprávní teorii sporný a nejasný, takže vymezení odpovědnosti jako právní sankce je definování neznámého neznámým.

J. Handlár dále podle mého názoru správně upozorňuje na to, že teoretické vymezení právní odpovědnosti se nekryje s jejím zákonným vyjádřením a nedokáže řešit otázky, které legální vymezení pojmu odpovědnost vyvolává. Ani jedna ze sankčních koncepcí podle něj neodpovídá na úplně prostou otázku, a to proč by vlastně měla být odpovědnost v právu právě právní sankcí, respektive sekundární sankční povinností. Říká, že právní věda zatím dokázala najít řadu důvodů, kterými odůvodnila, proč odpovědnost v právu není tím, či oním, např. proč není odpovědnost právem regulovaná povinnost k nezávadnému jednání nebo proč není odpovědnost donucení ke splnění právní povinnosti), ale v zásadě chybí zdůvodnění, proč by měla být právní odpovědnost právě právní sankcí, když z legálního vyjádření pojmu odpovědnost jiný závěr učinit nelze. Navíc je třeba J. Handlárovi přisvědčit v tom, že odpovědnost není právním pojmem, který by měl v právní vědě dlouhodobou tradici. Jak už bylo řečeno výše, jedná se o to, že pojem odpovědnost a jeho zkoumání jako pojmu právní teorie poprvé zavedl do našeho práva Š. Luby a posléze V. Knapp. Lze proto podle mého názoru souhlasit s J. Handlárem, že v diskuzi o pojmu právní odpovědnosti nelze argumentovat tradičním chápáním tohoto pojmu. Navíc dle J. Handlára není podstatné, z praktického hlediska, zda je právní subjekt odpovědný, ale zda je povinný - jestliže označíme jeho právní povinnost za odpovědnostní či mimoodpovědnostní, či dáme ještě jiný přívlástek, není z tohoto pohledu rozhodující, právní povinnost se nijak kvalitativně nezmění. Dále J. Handlár

uvádí, že podle jeho názoru je třeba počátek nedorozumění a pochybností, která provází vymezení pojmu právní odpovědnosti, hledat ve skutečnosti, že pojem odpovědnost se dostal do právní terminologie tím způsobem, že přešel z obecného jazyka tak, že začal být v textu zákona postupně používán, nikoliv tedy tak, že by byl vytvořen pro potřeby právní terminologie za účelem pojmenování určitého právního obsahu.

Obecný pojem odpovědnosti, jak už bylo výše zmíněno a jak J. Handlár také uvádí, zahrnuje více významů. Podle mého názoru se jedná o neostrý právní pojem, který v sobě podle J. Handlára ukrývá nejméně dvě významové roviny a) odpovědnost jako vědomí nutnosti provést určitý úkon řádně, či určitá míra aktivity při jednání - odpovědné (možná lépe zodpovědné) jednání, za b) stav, kdy je možno (či nutno) určitému subjektu přičíst jeho jednání, respektive následky jeho jednání či jinou skutečnost (přičemž nelze tvrdit, že by se muselo jednat jen o následky nepříznivé, spíše se jedná o veškeré následky určitého jednání), tedy odpovědnost jako přičitatelnost něčeho někomu.

K tomu se zaslouží podle mého názoru dodat i to, jak chápe odpovědnost obecná filozofie, k tomu viz výše - tedy, když dělí odpovědnost na prospektivní a retrospektivní (následnou). Jak již bylo uvedeno, J. Handlár k tomu navíc dodává, že je zřejmé, že obecný pojem odpovědnost tak, jak je užíván v běžném jazyce, je pojmem, jehož obsah není exaktně vymezen, odpovědnost je obvykle chápána v smyslu přičitatelnosti. Tento obecný pojem je používán spíše intuitivně než podle předem stanovených pravidel, aniž by to však mělo vliv na jeho komunikativnost. Pokud se vrátíme zpátky do předválečného a těsně poválečného právního jazyka tak, jak byl uveden v této práci, pak je nutné konstatovat, že pojem odpovědnost se skutečně dostával do práva nahodilým způsobem, a to tak jak ho použili v různých tvarech a při jeho zaměnitelnosti se slovem ručení či povinnost různí autoři při překladech z německých právních textů (například obecného zákoníku občanského) nebo jak ho používali právní teoretici např. ve slovnících či právně teoretických pracích. Nelze říci, že by se kdokoliv z nich pokoušel o vymezení slova odpovědnost jako právního pojmu, tedy jako právní odpovědnosti. Jestliže tedy v základním teoretickém požadavku na právní pojem je jeho jasnost, srozumitelnost, lze říci ostrost či formulační přesnost, v případě odpovědnosti

tomu tak není. Jak správně uvádí J. Handlár, všechny konstrukce odpovědnosti byly postupně opuštěny, neboť nerespektovaly specifika právní regulace a nedokázaly široce a obecně pojatou odpovědnost naplnit jasným (či vůbec nějakým) normativním obsahem. Samostatnou kapitolou jsou pak pokusy navázat odpovědnost právní na odpovědnost morální, či např. sociální, které narážely na stejný problém, neboť morální či sociální odpovědnost jsou kategorie stejně obecné a nedefinované jako odpovědnost obecná.

V souvislosti s pojmem "odpovědnost" již výše zmiňovaný autor J. Handlár¹⁰² polemizuje s některými závěry J. Bejčka učiněnými k témuž tématu. J. Bejček totiž ve své práci při pokusu o syntézu předchozích právních teorií právní odpovědnosti ztotožňuje odpovědnost se samotným sekundárním právním vztahem, který vzniká porušením původní povinnosti (nikoliv však s jeho obsahem)¹⁰³. J. Handlár tuto koncepci kritizuje, když říká, že sekundární právní vztah nemůže existovat bez sankce, nemůže být jejím předpokladem, sankce tedy nemůže vzniknout později než sekundární právní vztah a samotný právní vztah nemůže jakkoliv zatížit odpovědný subjekt a nemůže mít sám o sobě ani odpovědnostní charakter, to může učinit pouze nově vzniklá povinnost, jenž je jeho obsahem, tj. odpovědnostní povinnost, neboli sankce. Pouze tato nově vzniklá, sekundární povinnost může zatížit protiprávně jednající subjekt a pouze ona může mít charakter právní odpovědnosti. Podle J. Handlára nelze v neposlední řadě přehlédnout ani skutečnosti, že v některých případech porušení práva nový sekundární právní vztah vůbec nevzniká, protože následkem protiprávního jednání je pouze změna či doplnění původního právního vztahu. Na základě svých argumentů dospívá J. Handlár k závěru, že odpovědnostní právo nemůže být sekundárním (ani žádným jiným) právním vztahem. Každý právní vztah totiž vyjadřuje relaci povinného k oprávněnému, aniž by sám o sobě vypovídal cokoli o svém obsahu. Charakterizovat právní vztah mohou pouze práva a povinnosti, ty jsou jeho obsahem. Samotný sekundární právní vztah proto nemůže jakkoliv zatížit odpovědný subjekt, nemůže proto mít ani sám o sobě odpovědnostní charakter, to může učinit pouze nově vzniklá povinnost, již je

¹⁰² Viz HANDLÁR, J. Několik poznámek ke koncepci odpovědnosti jako sekundárního právního vztahu. *Právník*, 2004, č. 2, s. 169 a násl.

¹⁰³ Viz BEJČEK, J. Odpovědnost právníků za obsah právní odpovědnosti (příspěvek k poctě p. prof. Macurovi). *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1998, č. 3, s. 371 a násl.

jeho obsahem, tj. sekundární povinnost neboli sankce. Koncepce, podle které je právní odpovědnost sekundárním právním vztahem, tak podle Handlára nepředstavuje řešení, ani správný přístup k problematice pojmu právní odpovědnosti.

V další své stati J. Handlár¹⁰⁴ vyvrací i Knappovo pojetí odpovědnosti jako hrozby sankcí. J. Handlár nejprve ve stati shrnuje argumenty, a to jak samotného V. Knappa, tak i jeho pozdějších kritiků, přičemž dospívá k překvapivému závěru (ke kterému jsem dospěl také - viz výše), že jak J. Macur, tak i M. Knappová v zásadě Knappovo pojetí neodmítají, ba naopak J. Macur dospívá k tomu, že toto pojetí právní odpovědnosti není v rozporu se sankční koncepcí. M. Knappová se zase pokouší o přemostění zdánlivě nesmiřitelných rozporných názorů a to rozlišením odpovědnosti na objektivní a subjektivní, přičemž objektivní odpovědností rozumí na rozdíl od běžného pojetí odpovědnost jako sekundární povinnost obecně stanovenou v zákoně a subjektivní odpovědností rozumí sekundární sankční (odpovědnostní) povinnost, vznikající v důsledku konkrétního protiprávního úkonu.

V návaznosti na tyto jednotlivé argumenty se J. Handlár pokouší Knappovu koncepci zhodnotit. J. Handlár dospívá k názoru, že přemostění není možné a uvádí, že právní odpovědnost může být buď pouze hrozbou sankcí, anebo pouze sankcí samotnou (nebo něčím úplně jiným). Dále uvádí důvody, proč koncepce odpovědnosti jako hrozby sankcí podle jeho názoru nemůže obstát. V první řadě zdůrazňuje, že v případě koncepce odpovědnosti jako hrozby sankcí (stejně jako v případě jakékoliv jiné koncepce) je nutné zásadně rozlišovat obecný pojem odpovědnosti a odpovědnost právní jako specifický právní pojem. Dále J. Handlár vyvrací Knappovu tvrzení, že subjekt je postižen sankcí, protože je odpovědný. Uvádí, že tato věc platí ohledně obecného pojmu odpovědnosti. Pokud je však právní odpovědnost specifický odborný termín, mající v právu svůj vlastní, samostatný význam, nenachází jediný důvod pro závěr, že by tvrzení, že subjekt je postižen sankcí, protože je odpovědný, platilo i v právu. Tím podle jeho názoru Knappova koncepce utrpí zcela zásadním způsobem, protože ji V. Knapp staví na dvou tvrzeních, 1) subjekt je postižen sankcí, protože je odpovědný a za 2)

¹⁰⁴ HANDLAR, J. Může být právní odpovědnost hrozbou sankcí? *Právník*, 2004, č. 7, s. 717 a násl.

že subjekt je postižen sankcí, protože právo s porušením jeho povinnosti sankci spojuje, přesněji, že pro případ jako jeho porušení sankcí hrozí. Logickým srovnáním těchto tvrzení dochází V. Knapp k závěru, že oba pojmy – odpovědnost a hrozba sankcí – jsou totožné, a tedy odpovědnost rovná se hrozba sankcí. Pokud ovšem podle J. Handlára odmítneme přijmout první z těchto tvrzení, bude nám chybět pro Knappovu konstrukci zcela základní předpoklad a celá konstrukce včetně závěru s ní vyvozeného se zhroutí, protože již nemá na čem stavět.

J. Handlár dále kritizuje skutečnost, že se V. Knapp při úvahách o pojmu odpovědnost zaobírá pouze odpovědností občanskoprávní. J. Handlár při hodnocení Knappovi koncepce dospívá k závěru, že subjekt by v určitých případech odvrátil následky své odpovědnosti nikoliv tím, že řádně splní svou povinnost, ale právě naopak tím, že povinnost poruší, neboť i v tomto případě mu přestává hrozit určitá sankce (podle jiného právního předpisu). Dále dodává, že Knappova koncepce mimo jiné znamená také to, že protiprávní úkon není důvodem vzniku právní odpovědnosti (což by odpovídalo obvyklému chápání právní odpovědnosti), ale naopak je důvodem jejího zániku. Odpovědnost by tak zanikala nejen právním úkonem (splnění povinnosti), ale také protiprávním úkonem (porušení povinnosti). V závěru Handlár dodává, že je však třeba uvést, že V. Knapp jako jediný dokázal zformulovat názor, podle něhož je právní odpovědnost naplněna výlučně právním obsahem a přitom je vázána na primární povinnost a provází její plnění.

Z mého pohledu autoři, kteří se snažili o vymezení pojmu odpovědnost a přistupovali k němu z hlediska právní vědy, se nejprve pokusili vždy vymezit k tomu odpovídající právní pojmy jako je povinnost, jako je sankce a to vždy takovým způsobem, aby se dostali k právnímu závěru, který takzvaně „seděl“ (odpovídal) jejich pojetí odpovědnosti. Jednalo se zejména o pojmy povinnost a sankce, popřípadě další právní pojmy takovým způsobem, aby se dostali k nějakému významu tohoto slova. Toto vymezení pojmu pak následně další autor vyvracel - viz výše, např. M. Knappová, J. Macur.

J. Handlár si dále v citovaném článku klade otázku, jakým způsobem je pojem odpovědnost používán v textu jednotlivých zákonných ustanovení, přičemž dospívá k závěru, že odpovědnost je použita jako odpovědné chování,

např. v zákoně o rodině či odpovědnost ve vztahu k plnění povinnosti, např. dle § 161a odst. 4 obchodního zákoníku, či ve vztahu naopak k porušení právní povinnosti, např. § 106, odst. 1 obchodního zákoníku či v dalších jiných významech, např. při vymezení definice podnikatele a všechna tato vymezení korespondují s obecným pojmem odpovědnosti, jakožto pojmem běžného jazyka. Vzhledem k tomu dospívá k závěru, že zákonodárce používá pojem odpovědnost v textu platných právních předpisů v obecném významu tohoto slova, tedy nikoliv jako právní pojem.

K tomu lze podle mého názoru dodat, že takto pojímaný pojem odpovědnost v jeho obecném slova smyslu byl používán i v právních předpisech let minulých, zejména v obecném zákoníku občanském. J. Handlár dále uvádí, že odpovědnost je použita jako právní pojem v případě, že je součástí označení právních pojmů, např. když si vezmeme klasickou odpovědnost za škodu, pak každý odpovídá za škodu a celá část, která je povinností k náhradě škody, se pak nazývá odpovědností za škodu. Podle mého názoru, když J. Handlár uvádí, že pak se mění odpovědnost na právní pojem, tomu tak není. Je to pouze jiné vyjádření stále stejného obecného neostrého pojmu odpovědnost.

Lze souhlasit zřejmě s konečným Handlárovým závěrem, že právní odpovědnost nebyla vytvořena právní vědou k pojmenování určitého právně-relevantního obsahu, právní věda tento pojem nikdy nekonstruovala jako obecný právní pojem, ve snaze přiřadit mu určitý právní obsah. Je možné říci, že pojem odpovědnost přešel do práva z obecného právního jazyka a právní věda se tohoto pojmu chopila a začala jej vykládat a přiřkládat k právní odpovědnosti právní obsah.

V kontextu tématu této práce mohu výše uvedené závěry ilustrovat i na příkladu odpovědnosti statutárního orgánu vůči obchodní společnosti. Statutární orgán odpovídá za určité kvalifikované jednání, např. musí jednat s péčí řádného hospodáře a nese tedy odpovědnost za řádný výkon své funkce. Má tedy odpovědnost ve smyslu povinnosti - plnit řádně své povinnosti stanovené mu zákonem a zároveň nese odpovědnost ve smyslu sankční povinnosti, tj. že za porušení této své primární povinnosti, tedy jednat s péčí řádného hospodáře. Jak vidno, potíž skutečně spočívá v neostrém významu slova odpovědnost.

Výše uvedené nepřímo potvrzuje i další autor J. Hurdík¹⁰⁵, který uvádí, že pojem odpovědnosti byl právem pouze akceptován, a to prostřednictvím nedůsledné legislativy a literatury až v průběhu 19. a 20. století. Dále mimo již výše zmíněného případu obecného zákoníku občanského z roku 1811, uvádí příklady, jakým způsobem pojem „odpovědnost“ používají zahraniční právní předpisy např. Code civile z roku 1804 nebo německý občanský zákoník (BGB) z roku 1900, přičemž konstatuje, že v těchto zahraničních úpravách se slovo odpovědnost většinou používá ve smyslu následné povinnosti z hlediska porušení primární povinnosti. Tím je podle jeho názoru obecně možné říci, že česká literatura užívala odpovědnost nejčastěji ve významu "... povinnost k ...", nebo "ručení". J. Hurdík dále uvádí, že jak v právním tak i v mimoprávním slova smyslu si odpovědnost razí svou cestu jako pojem do značné míry pružného obsahu a proto aplikovatelný na různé společenské podmínky a doktríny. Dále podle něj odpovědnost je obecnou kategorií celého práva i jeho jednotlivých odvětví. Požadavek chovat se v intencích práva odpovědně, znamená realizovat systém normativní souslednosti modelových a reálných chování osob v právním smyslu, která je vlastním obsahem i současně smyslem a cílem práva. Odpovědnost takto koncipována představuje základní funkci celého právního řádu. J. Hurdík dále rozebírá odpovědnost v ekonomickém slova smyslu, a to když ekonomie jako základ ekonomického modelu přijímá individuální svobodu jednotlivce, pak komplementárně této individuální svobodě rovněž akcentuje odpovědnost jednotlivce. J. Hurdík také dále konfrontuje pojem odpovědnosti s římskoprávní terminologií, přičemž právě podle mého názoru správně poukazuje na to, že pojem odpovědnost v klasickém římském právu i v jeho recipované podobě neexistoval¹⁰⁶. Římské právo se totiž omezilo na institut závazků z deliktů, i když je možné říci, že pojem odpovědnost z tohoto institutu převzal základy, které později rozvinul v obecnější podoby.

J. Hurdík dále analyzuje použití pojmu odpovědnost v českých právních předpisech soukromého práva a to zejména v občanském zákoníku, zákoníku

¹⁰⁵ Viz HURDÍK, J. *Institucionální pilíře soukromého práva v dynamice vývoje společnosti*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 84 a násl.

¹⁰⁶ Opačně, podle mého názoru nesprávně Viz HOUBOVÁ, D. in HARVÁNEK, J. a kol. *Teorie práva*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 380, kde uvádí, že právní odpovědnost patří mezi základní a nejstarší právní instituty a propracování jejich atributů nalezneme ve velmi podrobné podstatě dokonalé podobě již v římském právu.

obchodním a zákoníku práce. Zejména v zákonících občanském a obchodním je odpovědnost použita i v případech, kde se nejedná o povinnost sankční povahy, ale o primární povinnost. Podle mého názoru je možné souhlasit s dalším vysloveným Hurdíkovým názorem, že dvě koncepce odpovědnosti za škodu, tedy zodpovědnost za zavinění (subjektivní odpovědnost) a odpovědnost objektivní, se obecně uplatňují v celé oblasti soukromého práva. Obecným principem odpovědnosti je odpovědnost za zavinění (subjektivní), byť v moderních právních řádech zpravidla presumované, zatímco odpovědnost za riziko (objektivní) představuje soubor speciálních skutkových podstat¹⁰⁷.

Lze tedy říci, že subjektivní odpovědností rozumíme odpovědnost za zavinění, tedy za zaviněné porušení povinnosti. Tento druh odpovědnosti je bezvýjimečný trestnímu právu a převažující (obecný) v soukromém právu, i když v moderních právních řádech je často zavinění presumováno. Objektivní odpovědností rozumíme odpovědnost za výsledek, tedy odpovědnost za protiprávní stav, neboli za náhodu nebo také za riziko. Rozumí se jí nezaviněné protiprávní jednání, jedná se tedy o odpovědnost bez ohledu na zavinění. Objektivní odpovědnost se dělí na odpovědnost s možností liberace (ta se vyskytuje jako obecná v našem obchodním právu) a odpovědnost objektivní absolutní, která nepřipouští liberaci ani z důvodu vyšší moci. Objektivní odpovědnost se někdy též označuje jako mimoodpovědnostní povinnost, protože může vzniknout jen na základě události i bez porušení primární právní povinnosti jako důsledek nesení rizika (např. § 432, § 428 první věta občanského zákoníku)¹⁰⁸. Zmiňované rozlišení přichází v úvahu pouze u odpovědnosti za škodu, vzhledem k tomu, že u jiných typů odpovědnosti zákon stanoví vždy objektivní odpovědnost a k dobré víře se přihlíží při vypořádání pouze u bezdůvodného obohacení.

V případě objektivní odpovědnosti, tedy odpovědnosti za výsledek se jedná o odpovědnost za škodu bez ohledu na zavinění, tedy s absencí

¹⁰⁷ Viz HURDÍK, J. *Institucionální pilíře soukromého práva v dynamice vývoje společnosti*. 1. vyd. Praha : C.H.Beck, 2007, s. 94.

¹⁰⁸ Viz KNAPP, V. – KNAPPOVÁ, M. in KNAPPOVÁ, M. – ŠVESTKA, J. – DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné I. díl první: Obecná část, díl druhý: Věcná práva*, 4., aktualizované a doplněné vyd. Praha : ASPI, s. 270.

zavinění. P. Bezouška k tomu poznamenává¹⁰⁹, že ve své podstatě to odpovědnost vůbec není, neboť chybí základní předpoklad odpovědnosti - jednání, které bychom mohli charakterizovat jako protiprávní. Pro vznik odpovědnosti je proto důležitá existence tří základních předpokladů, vznik škody, škodná událost a mezi nimi vztah příčinné souvislosti; každá skutková podstata navíc obsahuje další zvláštní předpoklady. Dále P. Bezouška poznamenává, že škodná je pouze ta událost, o které to stanoví zákon a s níž výslovně spojuje povinnost nahradit škodu. Hledisko protiprávnosti nerozhoduje. Událost sama o sobě nemůže být protiprávní. K události většinou dochází na základě lidského jednání, a to i zaviněného (např. nedbalostní opomenutí předepsané kontroly zdroje zvýšeného nebezpečí). To však není pro povinnost nahradit škodu rozhodující. Vzhledem ke skutečnosti, že se v případě objektivní odpovědnosti nehledí na zavinění, není možné se ze strany škůdce bránit tím, že škodu nezavinil (nemůže se tedy exkullovat). Může se pouze takzvaně liberovat, to znamená, že jsou zde zákonem stanovené důvody, které vylučují povinnost nahradit škodu (v obchodním právu je označujeme jako okolnosti vylučující protiprávnost a jedná se tedy o tzv. liberační důvody). V občanském právu je nejtypičtějším liberačním důvodem vis maior, tedy vyšší moc. Pokud zde není zákonem stanovený žádný liberační důvod, hovoříme o tzv. absolutní objektivní odpovědnosti za škodu. Podle některých názorů však je toto rozlišení nepřesné, protože obecným liberačním důvodem je zavinění poškozeného (§ 441 občanského zákoníku)¹¹⁰ anebo se dokonce hovoří o tom, že absolutní odpovědnost za škodu neexistuje¹¹¹.

V případě odpovědnosti statutárních orgánů za škodu způsobenou společností je jejich odpovědnost odpovědností objektivní, která vychází z obecné objektivní odpovědnosti podle obchodního zákoníku. Obecnou, chceme-li generální klausulí, týkající se náhrady škody, je v obchodním zákoníku ustanovení § 373, které stanoví, že kdo poruší svou povinnost ze závazkového vztahu, je povinen nahradit škodu tím způsobenou druhé straně,

¹⁰⁹ BEZOUŠKA, P. in FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanské právo hmotné*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007, str. 604 a násl.

¹¹⁰ Viz BEZOUŠKA, P. in FIALA, J. – KINDL, M. a kol. *Občanské právo hmotné*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007, str. 605.

¹¹¹ Viz SVOBODA, K. Absolutní objektivní odpovědnost za škodu. Existuje vůbec? *Právní rozhledy*, 2007, č. 23, s. 864 a násl.

ledaže prokáže, že porušení povinností bylo způsobeno okolnostmi vylučujícími odpovědnost (liberačními důvody). Obecně se tedy může škůdce liberovat, když prokáže, že mu v plnění povinnosti bránila překážka, která nastala nezávisle na jeho vůli a bránila mu ve splnění jeho povinnosti za předpokladu, že nelze rozumně předpokládat, že by povinná strana tuto překážku nebo její následky odvrátila nebo překonala, a dále, že by v době vzniku závazku tuto překážku předvíдалa. K tomu poznamenává K. Eliáš¹¹², že jestliže povinný svojí povinností porušil proto, že mu v jejím splnění zabránila okolnost pro něho nepřekonatelná, kterou nevyvolal a o níž včas nevěděl a ani nemohl vědět, pak neodpovídá za škodu vzniklou v důsledku této překážky. To je podle něj právní konstrukce, která se co do své podstaty neodchyluje od odpovědnosti za zavinění (z nedbalosti), přičemž je na škůdci, aby případně dokázal, že škodu nezavinil. K. Eliáš dále uvádí, že se obecná úprava odpovědnosti za škodu v § 373 a násl. obchodního zákoníku vzhledem k formulaci liberačních důvodů v § 374 obchodního zákoníku od konceptu klasické odpovědnosti za výsledek dost vzdaluje, takže subjektivní momenty na straně povinného nelze ignorovat. Tak například zákonný znak rozumného předpokladu, že povinní mohou překážku předvídat, odvrátit ji, se v podstatě kryje s vymezením zavinění právnických osob, jež se u nich spatřuje, pokud nevyňali veškeré úsilí, které lze na nich požadovat. Ve vztahu k odpovědnosti statutárních orgánů obchodních společností dále podle K. Eliáše nelze jejich subjektivní poměry přehlížet. Podstatný prvek je v tom, že se na fyzické osoby v praxi uplatňují poněkud jiná hlediska než na osoby právnické. To plyne zřetelně například z toho, jak je konstruováno zavinění těchto a oněch osob. Přitom tu nejde o relativizování objektivního kritéria náležité nebo odborné péče (nyní podle současného znění obchodního zákoníku péče řádného hospodáře – poznámka autora), ale o vyvození závěru ze subjektivně konstruovaného kritéria předvídatelné a odstranitelné překážky bránící povinnému jeho povinnost splnit jako okolnosti, která vylučuje jeho odpovědnost. V podstatě tu nejde o nic jiného než o požadavek, aby tu byla

¹¹² Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 317.

alespoň nevědomá nedbalost¹¹³ (tedy de facto se jedná o subjektivní odpovědnost s presumovaným zaviněním - pozn. autora).

Liberační důvody jsou pak stanoveny u jednotlivých skutkových podstat; v případě odpovědnosti statutárních orgánů obchodních společností se jedná např. u člena představenstva o § 194 odst. 5 posl. věta obchodního zákoníku. Vzhledem k výše uvedenému, tedy k subjektivně konstruovanému kritériu předvídatelné odstranitelné překážky bránící povinnému splnit jeho povinnost však je otázkou, zda se nejedná spíše o exkulpací. Na principu presumovaného zavinění byla postavená odpovědnost za škodu i v obecném zákoníku občanském, jak již bylo uvedeno dříve, a to i u osob, které měly vykázat nějakou odbornost, tzn. v ustanovení § 1299 obecného zákoníku občanského, či §§ 343, 344 a další všeobecného obchodního zákoníku.

Zásada presumovaného zavinění a tedy zásada subjektivní odpovědnosti byla převzata jako obecná zásada odpovědnosti za škodu do návrhu nového občanského zákoníku. Tato zásada je vyjádřena v návrhu občanského zákoníku v § 2881, který říká, že způsobí-li škůdce poškozenému škodu porušením zákonné povinnosti, má se za to, že škodu zavinil z nedbalosti. Dále v § 2882 je uvedeno v odst. 1 že, nejedná-li škůdce, jak lze od osoby průměrných vlastností v soukromém styku důvodně očekávat, má se za to, že jedná nedbale. V odstavci 2 se pak říká, že dá-li škůdce najevo zvláštní znalost, dovednost nebo pečlivost, nebo zaváže-li se k činnosti, k níž je zvláštní znalosti, dovednosti nebo pečlivosti zapotřebí, neuplatní-li tyto zvláštní vlastnosti, má se za to, že jedná nedbale.

Návrh občanského zákoníku přitom odděluje smluvní a mimosmluvní náhradu škody¹¹⁴, přičemž rozdíly mezi smluvní a mimosmluvní povinností k náhradě škody jsou zejména v tom, že se pro vznik povinnosti nahradit škodu porušením smlouvy nevyžaduje zavinění, a že rozsah náhrady škody podmiňuje její předvídatelnost. Vznik povinnosti k náhradě škody způsobené

¹¹³ Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 318.

¹¹⁴ Porušením smlouvy se zabývá ustanovení § 2883, kde se v odstavci 1 uvádí: Způsobí-li škůdce poškozenému škodu porušením povinnosti ze smlouvy, je povinen škodu nahradit. V odstavci 2 téhož ustanovení se říká: Povinnosti k náhradě se škůdce zproští, prokáže-li, že mu ve splnění povinnosti ze smlouvy dočasně nebo trvale zabránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli. Překážka vzniklá ze škůdcových osobních poměrů nebo vzniklá až v době, kdy byl škůdce s plněním smlouvené povinnosti v prodlení, ani překážka, kterou byl škůdce podle smlouvy povinen překonat, ho však povinnosti k náhradě nezproští.

porušením povinnosti stanovené přímo zákonem se stejně jako v současném občanském zákoníku (§ 420 odst. 1 a 3 občanského zákoníku) spojuje se zaviněným porušením takové povinnosti. Požadavek na zavinění se přitom, rozdílně od stávající úpravy, vytýká přímo jako podmínka vzniku povinnosti nahradit škodu, nikoliv však jako exkulpační důvod, jak je tomu v § 420 odst. 3 platného občanského zákoníku. Dále se v důvodové zprávě uvádí, že jako základní východisko se formuluje povinnost nahradit újmu způsobenou škůdcem zaviněně, přičemž zavinění z nedbalosti je presumováno. V další části návrhu občanského zákoníku se přijímá konstrukce § 420 odst. 3 platného občanského zákoníku, podle něhož se škůdce zproští povinnosti nahradit škodu, prokáže-li, že škodu nezavinil. Presumpce zavinění se však ani netýká hrubé nedbalosti, ani úmyslu: dovolává-li se jich poškozený, musí se takový stupeň škůdcova zavinění dokázat.

V případě odpovědnosti za škodu způsobenou statutárním orgánem či členem statutárního orgánu společnosti se vzhledem ke smluvní povaze vztahu mezi statutárním orgánem a společností uplatní právě § 2883 v návaznosti na § 161 odst. 1, který říká, že kdo přijme funkci člena volného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ať to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu a nevyvodí z toho pro sebe důsledky. V případě odpovědnosti statutárního orgánu, či jeho člena za škodu způsobenou v společnosti se tedy bude do budoucna, pokud bude přijat občanský zákoník v navrhovaném znění jednat shodně jako se současnou úpravou o objektivní odpovědnost s možností liberace (k současné úpravě a dovozování nutnosti alespoň nevědomé nedbalosti viz dále).

K problematice odpovědnosti jakožto právního pojmu v novém občanském zákoníku se zásadním způsobem vyslovuje důvodová zpráva k § 24 vládního návrhu občanského zákoníku. Zde se přímo uvádí, že návrh opouští pojetí odpovědnosti jako hrozby sankcí (Nemyslím si, že v důvodové zprávě je tato myšlenka spojena s Knappovým pojetím odpovědnosti - lépe by však mělo podle mého názoru být, že návrh opouští pojetí odpovědnosti jako sankce či sankční povinnosti). Dle důvodové zprávy tato konstrukce opanovala od 70. let minulého století českou právní doktrínu a po dlouhých

diskuzích v 50. a 60. letech spojuje nástup odpovědnosti s porušením právní povinnosti. Návrh se dle důvodové zprávy naopak přiklání k pojetí odpovědnosti v duchu tradic antické a křesťanské civilizace, podle níž člověk odpovídá za své jednání v plném rozsahu, a odpovídá tedy především za to, že se chová řádně, po právu a za splnění povinnosti. Vzhledem k tomu se v návrhu slovo „odpovědnost“ používá jen velmi zřídka, protože zákonný text vystačí ve většině případů s termínem povinnost. Odstraňuje se tak nedůslednost současných formulací platného občanského zákoníku, který termín „odpovědnost“ používá v různých výstavech a často i zbytečně. K tomu lze učinit poznámku, že tato koncepce se naopak blíží ke Knappovu pojetí odpovědnosti, respektive aktivní (prospektivní) koncepci odpovědnosti, která je prvkem závazkového právního vztahu od jeho vzniku¹¹⁵. K tomu J. Sýkora¹¹⁶ uvádí, že v aktuální podobě rekodifikačního návrhu se uplatňuje snaha pojem prakticky vypustit s tím, že pro situaci nástupu hrozby soukromoprávní sankce v důsledku porušení právní povinnosti se pojmenování odpovědnost nehodí, neboť je konzumována odpovědností za řádné chování, které je v souladu s primárními povinnostmi. Navrhované řešení je odůvodněno filozofickou koncepcí zákoníku, které ukládá jednotnou povinnost chovat se řádně, již z důvodu existence primárních povinností, a tedy dobře odpovídá zmíněné pozitivní prospektivní koncepci odpovědnosti. Dále je třeba uvést, že tato koncepce návrhu nového občanského zákoníku byla podrobena kritice¹¹⁷, ve které se uvádí, změna koncepce odpovědnosti z odpovědnosti jakožto sekundárního nepříznivého následku, vzniklého v důsledku porušení primární povinnosti, na odpovědnost za splnění určité povinnosti je problematická (obecná výtka) a dále se uvádí, že zvlášť negativní důsledky může přivést změna koncepce odpovědnosti protože pojem odpovědnosti není výlučně soukromoprávním pojmem, ale pracuje s ním celý právní řád, tj. např. i trestní zákon, nebo značné množství předpisů z oblasti správního práva, včetně tisíců soudních či správních rozhodnutí k nim. Snažit se docílit toho, aby odpovědnost v chápání občanského zákoníku byla zcela

¹¹⁵ Viz MACUR, J. Problém rozlišování aktivní a pasivní právní odpovědnosti. *Právník*, 1990, č. 2, s. 112 a násl.

¹¹⁶ SÝKORA, J. Sankční instituty v bezdůvodném obohacení de lege ferenda. *Sborník Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings. 1. Edition*, 2009, s. 1526 a násl.

¹¹⁷ Viz Členové kateder občanského a obchodního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a soudci Nejvyššího soudu ČR. Připomínky k návrhu občanského zákoníku. *Právní zpravodaj*, 2008, č. 12, s. 20 a násl.

něčím jiným než odpovědnost v ostatních částech práva, je podle kritiků zcela v rozporu s principem jednoty právního řádu. Kromě toho koncepce aktivní odpovědnosti je teoretickým omylem, jehož jediným (a zároveň neblahým) důsledkem je setření rozdílů mezi primární právní povinnosti a odpovědnosti. Fakt, že v jiných společenských normativních systémech (viz odkaz na křesťanské a antické tradice) má nebo měl pojem odpovědnosti jiný obsah, ještě neznamena, že povrchní přenesení tohoto obsahu do práva bude vyhovující. Mechanismus právní regulace si vyžaduje důsledné rozlišování mezi pojmy subjektivního práva, subjektivní povinnosti a právní odpovědnosti. Tomuto požadavku vyhovuje pouze koncepce odpovědnosti jako nepříznivého následku (sekundární právní povinnosti), který je obsažen v sankční normě občanského práva a který nastupuje v důsledku porušení primární povinnosti.

K tomu je z mé strany potřeba dodat, že vzhledem k výše uvedenému stanovisku podloženému předchozím textem ohledně neostrého (a nejméně dvojakého) významu slova odpovědnost (z hlediska používání i z hlediska filosofického významu tohoto pojmu) či právní odpovědnost (a jejího nahodilého používání v právních předpisech opět v několika významech) je podle mého názoru neuzívání tohoto slova, tedy jeho nezavádění do nového občanského zákoníku jedině správné a kritika z této strany, kdy se říká, že se zavádí nový pojem odpovědnost, je podle mého názoru neoprávněná. Pouze pro úplnost je možné dodat, že připravovaný návrh odpovědnosti v návrhu nového občanského zákoníku je připravován s ohledem na publikované principy evropského deliktního práva (PETL), který byl vypracovaný evropskou skupinou pro deliktní právo v roce 2005. Tyto principy jsou zmíněny jako jeden z hlavních zdrojů poučení pro úpravu deliktního práva v návrhu občanského zákoníku a to v důvodové zprávě k §§ 2864 až 2869 vládního návrhu (§§ 2775 – 2760 osnovy)¹¹⁸. V tomto případě je na místě poopravit výrok I. Pelikánové¹¹⁹, která se zmínila o tom, že se jí nepodařilo najít v návrhu občanského zákoníku ani jedinou zmínku o principech evropského smluvního práva; principy evropského odpovědnostního práva

¹¹⁸ Viz ELIÁŠ, K., HAVEL, B. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 447.

¹¹⁹ Viz PELIKÁNOVÁ, I. Principy evropského odpovědnostního práva. *Právní zpravodaj*, 2007, č. 7, s. 5, pozn. č. 6.

jsou přímo zmíněny jako jeden ze zdrojů inspirace pro úpravu deliktního práva. Odpovědnost může výrazně posílit svou funkci ve směru aktivního proniknutí do rámce jakékoliv, tedy i stávající právní regulace, tzn., že fakticky se jedná o přijetí všeobecného společenského principu aktivní odpovědnosti do systému práva, tak aby tento princip prolínal soukromé právo od základního statutu osoby přes splnění právních povinností až po uplatnění sankcí za porušení právní povinnosti. Jedná se o zakomponování principu aktivní odpovědnosti do rámce soukromoprávní regulace jako jeho imanentní součásti. Tím se zajistí aktivní působení odpovědnostního principu ve všech fázích konstituování, realizace, změn a zániku v soukromoprávním vztahu¹²⁰. Ve shodě s J. Hurdíkem proto namísto dále plédovat za aktivní a apriorní společenskou (právní) odpovědnost, vynucenou nastupující realitou vysoce integrovaného a organizovaného světa. Vše výše uvedené dle mého názoru hovoří tak, že princip aktivní odpovědnosti je v právu na místě.

Posledním argumentem pro pojetí aktivní odpovědnosti je i pojetí odpovědnosti jak ji chápe angloamerická právní oblast. V Blackově právním slovníku¹²¹ heslo Responsibility, překládané obvykle jako odpovědnost říká, že odpovědnost za závazek zahrnuje úsudek, schopnosti, možnosti a kompetence. Dále se uvádí, že jde o povinnost odpovídat za jednání a napravit či nahradit škodu, která jím byla způsobena. Z tohoto pojetí jak vidno vyplývá, mimo jiné aktivní pojetí odpovědnosti. Stejně tak v případě hesla Liability¹²² je odpovědnost charakterizována jako stav být odpovědný za možnou nebo skutečnou ztrátu, pokutu, zlo, výlohy nebo náklady, nebo stav zakládající povinnost něco učinit ihned nebo v budoucnu, Liability je však definována nejenom jako odpovědnost, ale také jako ručení nebo závazek.

¹²⁰ Viz HURDÍK, J. *Institucionální pilíře soukromého práva v dynamice vývoje společnosti*. 1. vyd. Praha : C.H.Beck, 2007 s. 97.

¹²¹ Viz BLACK, H. C. *Blackův právní slovník*. 6. vyd. Praha : Victoria Publishing, 1990, s. 1213.

¹²² Viz BLACK, H. C. *Blackův právní slovník*. 6. vyd. Praha : Victoria Publishing, 1990, s. 841.

3. Statutární orgány obchodních společností

3.1. Obchodní společnost a statutární orgán

V první části předkládané práce jsem se zabýval povahou termínu odpovědnost a v další části je na místě alespoň základním způsobem charakterizovat termín statutární orgán. Statutární orgán, zvláště jeho postavení a charakteristika vychází především ze dvou základních předpisů soukromého práva. Je to jednak zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník a zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Občanský zákoník ve svém § 20 odst. 1 stanoví, že „právní úkony právnické osoby ve všech věcech činí ti, kteří k tomu jsou oprávněni smlouvou o zřízení právnické osoby, zakládací listinou nebo zákonem (statutární orgány)“. Jak správně poznamenávají K. Eliáš a J. Nykodým¹²³, vychází naše právní úprava zjevně z pojetí fikční teorie právnické osoby.

Obecnou otázkou vztahu mezi statutárním orgánem a společností (a s tím související odpovědností statutárních orgánů), je problém, který je řešen zejména v angloamerickém právu a označuje se jako vztah principal – agent¹²⁴. Uvedený problém řeší vztah mezi akcionáři, kteří jsou investory do

¹²³ Viz ELIÁŠ, K., NYKODÝM, J., ŠVESTKA, J., JEHLIČKA, O., ŠKÁROVÁ, M., SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 10 vyd. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 185.

¹²⁴ Viz KRAAKMAN, R., ARMOUR, J., DAVIES, P., ENRIGUES, L., HANSMANN, H., HERTIG, G., HOPT, K., KANDA, H., ROCK, E. *The Anatomy of Corporate Law*. Second Edition. Oxford : Oxford University Press, 2009, str. 35 an., kde se uvádí, že “ téměř každý smluvní vztah, v němž jedna strana (příkazník) přislíbí plnění druhé straně (příkazci), je potenciálně předmětem problému se zastoupením. Jádrem této obtíže spočívá v tom, že jelikož je příkazník obvykle lépe informován o příslušných skutečnostech než příkazce, nemůže se příkazce snadno ujistit o tom, že plnění ze strany příkazníka odpovídá přesně tomu, co bylo přislíbeno. To představuje pro příkazníka pobídka jednat oportunisticky a šklidit na kvalitě svého plnění nebo dokonce si pro sebe odvést část toho, co bylo přislíbeno příkazci. To znamená, že hodnota plnění příkazníka příkazci bude snížena, a to buď přímo, nebo proto, že příkazce musí nákladně sledovat příkazníka, aby si zajistil kvalitu jeho plnění. A čím složitější jsou úkoly převzaté příkazníkem a čím větší rozhodovací pravomoc mu musí být svěřena, tím vyšší budou pravděpodobně i tyto náklady na zastoupení. v obchodních společnostech vznikají tři typické problémy se zastoupením. Prvním z nich je konflikt mezi majiteli společnosti a jejími najatými řídicími pracovníky (vedoucími pracovníky, statutárními orgány), Zde jsou příkazci majitelé společnosti a vedoucí pracovníci jsou příkazníky. Problém spočívá v tom, jak se ujistit, že vedoucí pracovníci naplňují zájmy majitelů a nesledují své vlastní zájmy. Druhým problémem se zastoupením je konflikt mezi majiteli, kteří mají rozhodující podíl ve společnosti a mezi menšinou majitelů, jejichž podíly nejsou rozhodující. Zde lze na majitele, kteří nemají rozhodující podíly, pohlížet jako na příkazce a na majitele s rozhodujícími podíly jako na příkazníky a obtíž spočívá v tom, aby prvně zmínění majitelé nevyvlastňovali majitele, kteří nemají rozhodující podíly. Přestože se tento problém se projevuje nejvýrazněji v napětí mezi většinovými a menšinovými akcionáři, objevuje se vždy, když nějaká podmnožina majitelů firmy může kontrolovat rozhodování, která má vliv na celou kategorii majitelů. Proto pokud mají menšinoví akcionáři právo veta ohledně určitých rozhodnutí, může tak vzniknout určitá odrůda tohoto druhého problému se zastupováním. Podobné problémy mohou vzniknout mezi

společnosti a mezi členy statutárního orgánu, kteří mají o tento majetek pečovat. Základním problematickým bodem tohoto vztahu je oddělení vlastnictví a kontroly. Akcionáři, (jejichž investice je majetkovým základem společnosti a pro niž je výnos ze společnosti hlavním motivem jejich účasti na společnosti), do každodenních rozhodovacích procesů, spojených s řízením společnosti nezasahují, a naopak členové statutárního orgánu tyto rozhodovací procesy drží ve svých rukou¹²⁵. Členové statutárního orgánu však sami nejsou investory a proto mají zájem na maximálním vlastním prospěchu při využití svého řídicího postavení ve společnosti, a naopak zájem, který mají mít jako správci majetku společnosti a investic akcionářů či společníků, tedy zájem na úspěchu společnosti. Zákonná úprava se proto snaží motivovat členy statutárního orgánů chování, které jednoznačně preferuje zájmy společnosti, a rozhodně nesměruje k změkčení právní úpravy jejich postavení¹²⁶.

Ačkoliv je jedním z účelů práva obchodních korporací ochrana všech osob, které do korporace investovali, tedy nejen společníků, ale také zaměstnanců a věřitelů, stěžejní roli hrají především společníci. Při této úvaze se vychází především z toho, že je-li chráněný jejich zájem a korporace je zisková, či jinak naplňuje cíle vlastníků, jsou chráněni i věřitelé, jelikož smlouvy, které uzavřeli, jsou a budou plněny, a tak jak *largo sensu* naplňován

majiteli kmenových a majiteli prioritních akcií a mezi hlavními a vedlejšími věřiteli v případě konkursu (kdy jsou věřitelé faktickými majiteli firmy). Třetí problém se zastupováním představuje konflikt mezi samotnou společností, mj. zejména jejími majiteli, a ostatními stranami, s nimiž má společnost smlouvy, tedy s věřiteli, zaměstnanci a zákazníky. Zde spočívá obtíž v zajištění toho, aby se společnost jako příkazník nechovala oportunisticky vůči těmto jednotlivým příkazcům – aby se nezmocňovala majetku věřitelů, nevykořisťovala zaměstnance nebo neuváděla v omyl zákazníky.

V každém z výše uvedených problémů je otázka zajištění vstřícného přístupu příkazníků větší v případě většího počtu příkazců – zejména tehdy, když má každý z nich odlišné zájmy čili „heterogenní preference“, jak to nazývají ekonomové. Větší počet příkazců bude muset vynakládat náklady na koordinaci, což bude brzdit jejich schopnost podnikat společné kroky. A to se bude zase prolínat s problémy se zastoupením, a to dvěma způsoby. Za prvé, v důsledku svých koordinačních obtíží budou příkazci nuceni delegovat více svých rozhodujících pravomocí na příkazníky. Za druhé, čím těžší bude pro příkazce dohodnout se na jediném souboru cílů pro příkazníka, tím obtížnější bude samozřejmě zajistit, aby příkazník činil „to pravé“. Proto tyto náklady na koordinaci dále zhoršují problémy se zastoupením.“

¹²⁵ Společníci společnosti mohou poskytnout finanční vklad, který umožní existenci společnosti, ale zřídka kdy jsou v takovém postavení, aby mohli denně dohlížet na chod společnosti. Z tohoto důvodu potřebují ředitele, aby řídili společnost a přijímali každodenní rozhodnutí nutná k dosažení maximálního možného zisku společnosti. To dává ředitelům značnou moc spolu s pravomocí rozhodovat o tom, kterým směrem se společnost bude ubírat. Ředitelé mají rovněž přístup k cenným a důvěrným informacím, které ostatní osoby, a to ani společníci, nemají k dispozici, což zakládá možný rozpor mezi odpovědností ředitelů vůči společnosti a jejich vlastními zájmy. V důsledku se na ředitele vztahuje soubor povinností – Viz TAYLOR, C. *Company Law*. Harlow : Pearson Education Limited, 2009, str. 58.

¹²⁶ Viz POKORNÁ, J. in POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. díl*. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 948.

i požadavek společenského blahobytu¹²⁷. B. Havel dále poznamenává, že je zřejmé, že napětí mezi členy orgánů obchodní korporace, jejími vlastníky a věřiteli, je imanentní součástí práva – dovozovat, že mandátní (příkazní) smlouva, která mezi členy statutárního orgánu a korporaci musí být prosta střetu zájmů, je závěrem chybným. Střet zájmů je hnací silou vývoje, a právo se snaží motivovat jednotlivé strany smlouvy, aby se střetu buď vyvarovali, měl-li by uškodit nebo zvýhodnit nebo aby o něm včas informovali. Navíc uvádí, že záleží jen na zákonodárci, zda bude motivovat regulací, nebo zda, využije blahodárného ex ante účinku dispozitivních norem, a vloží více důvěry do rukou samotných aktérů smluvních vztahů.

Právnícké osoby mohou jednat buď osobně, nebo v zastoupení. Za osobní jednání právníckých osob se považují jednání jejich statutárních orgánů činěné jménem právnícké osoby. To znamená, že statutární orgán může ze zákona jednat v plném rozsahu právní subjektivity právnícké osoby, generální jednatelské oprávnění a právní úkony jím činěné jsou právními úkony samotné právnícké osoby. Jednoznačné vymezení postavení statutárních orgánů dále uvádí obchodní zákoník ve svém § 13 odst. 1, kde je stanoveno, že: „právnícká osoba jedná statutárním orgánem nebo za ní jedná zástupce“. Je zde možné rozlišovat jednání přímé a nepřímé, přičemž přímým jednáním podnikatele - právnícké osoby - je jednání jejího statutárního orgánu. Právní úkony činěné statutárními orgány jsou právními úkony právnícké osoby. Nepřímým jednáním podnikatele, a to jak fyzické, tak i právnícké osoby je pak jednání, při kterém projevuje vůli zástupce, a to jménem a s důsledky pro zastoupeného podnikatele. Pro jednotlivé obchodní společnosti a pro družstvo má obchodní zákoník ustanovení, která určují jejich statutární orgány. Jedná se o § 85, § 101 odst. 1, § 133, § 191, § 243 odst. 2 a 3, § 245 odst. 2 a 3 obchodního zákoníku. Tato ustanovení obchodního zákoníku jsou ze své povahy kogentní, to znamená, že se od nich nelze odchýlit a to zejména ve společenské smlouvě, zakladatelské smlouvě či listině anebo ve stanovách.

¹²⁷ Viz HAVEL, B. Je komunitární právo obchodních společností opravdu tak špatné, jak se povídá? Aneb variace na vedlejší efekty a řádnou správu obchodních korporací. In *Vzájemné ovlivňování komunitární úpravy českého a slovenského obchodního práva na pozadí procesu jejich reformy*. Praha : Univerzita Karlova, 2007, s. 134.

K právní povaze jednání, respektive právních úkonů, vykonaných jménem právnické osoby jejími statutárními orgány uvádí K. Eliáš¹²⁸ „... není tedy podle našeho práva jednání za právnickou osobu jejím statutárním orgánem, případně členem takového orgánu, jednáním v zastoupení“. Podle našeho práva se tedy jedná o přímé (osobní) jednání právnické osoby jako takové. V tom je nejen podstatná odlišnost vůči dalším situacím, kdy někdo jménem právnické osoby jedná jako zmocněnec, např. prokurista (§ 14 obchodního zákoníku), jako zákonný zástupce (§ 15 nebo § 16 obchodního zákoníku), anebo popřípadě jako opatrovník (§ 131 odst. 2 a § 183 odst. 1 obchodního zákoníku), ale je tu i zřejmý rozdíl oproti většině zahraničních právních úprav, které naopak vycházejí z pojetí, že například jednání jednatele za s.r.o. nebo představenstva za a.s. právně povahu zastoupení má (pak se mluví o zákonném zastoupení právnické osoby, popřípadě o jejím zastoupení orgánem). Dá se říci, že právní teorie po roce 1992 tedy po účinnosti obchodního zákoníku se shodla na skutečnosti, že statutární orgán může být individuální nebo kolektivní. Rozchází se však v názorech na otázku zda společnost může mít jednoho či více statutárních orgánů. K závěru, že statutárních orgánů může být více, se kloní např. S. Plíva¹²⁹, když říká, že: „přichází v úvahu, jestliže má právnická osoba statutárních orgánů více např. několik jednatelů u společnosti s ručením omezeným, několik společníků veřejné obchodní společnosti nebo má právnická osoba statutární orgán kolektivní, jímž je představenstvo akciové společnosti a u družstva.“ Proti tomu již drahnou dobu let poukazuje K. Eliáš¹³⁰, když uvádí, že „statutární orgán může být konstruovaný jako individuální, monokratický (např. v s.r.o. s jediným jednatelem), nebo jako kolektivní (typickým příkladem je představenstvo a.s.). Kolektivní statutární orgán má, ale i s.r.o. s několika jednatelemi. Ačkoli tento závěr část literatury stále zpochybňuje, vyplývá zcela zřetelně jednak z dikce první věty § 133 odst. 1 a § 134 obchodního zákoníku, jednak z obecného teoretického principu, že právnická osoba může mít jen jeden statutární orgán, protože při konstrukci několika statutárních orgánů

¹²⁸ Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 302.

¹²⁹ Viz PLÍVA, S. in ELIÁŠ, K., NYKODÝM, J., ŠVESTKA, J., JEHLIČKA, O., ŠKÁROVÁ, M., SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 10 vyd. Praha : C. H. Beck, 2006 str. 35.

¹³⁰ Viz ELIÁŠ, K., např. in *Společnost s ručením omezeným*. 1. vyd. Praha : Prospektum, 1997 nebo in K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 301.

téže společnosti by k ní nutně došlo k akceleraci nestability, a tím k chaosu a právní nejistotě“. K. Eliáš přitom uvádí jako výjimku veřejnou obchodní společnost a říká, že je právě jen výjimkou, o níž především odedávna platí, že jí „zajisté nelze vykládati, bez nutkavého důvodu extenzívně“.

V případě, že přihlídneme k dikci § 133 odst. 1 obchodního zákoníku, tj. že statutárním orgánem společnosti je jeden nebo více jednatelů a dále k § 134 ohledně požadavku na vyslovení souhlasu většiny jednatelů, pokud se rozhoduje obchodní vedení společnosti, pak mám za to, že názor K. Eliáše je správný. Na podporu jeho pojetí lze podotknout, že se jedná o pojetí tradiční, neboť také prvorepubliková právní úprava společnosti s ručením omezeným konstruovala jednatele, resp. jejich sbor (sbor jednatelů) jako kolektivní statutární orgán¹³¹. Navíc podle mého názoru lze argumentovat i povahou společnosti s ručením omezeným jako kapitálové obchodní společnosti, ve které se v drtivé většině případů odvíjí mocenská rovnováha sil od vkladů jednotlivých společníků, což se projeví při váze jejich hlasů na valné hromadě a ve svém důsledku na volbě příslušných jednatelů, pokud jich má společnost více. Právě vzhledem k § 134 obchodního zákoníku se zde konstituuje zcela zřejmý kolektivní orgán.

Statutárním orgánem popř. členem statutárního orgánu může být zásadně jak fyzická osoba, tak i právnická osoba s výjimkami stanovenými v právní úpravě u jednotlivých typů společností. Zejména se jedná o to, že v akciové společnosti může být zásadně členem představenstva pouze fyzická osoba a u společnosti s ručením omezeným je většinovým názorem dovozováno, že jednatelem může být také pouze fyzická osoba¹³². Taková právní úprava není ve světě zcela běžná, např. nizozemská či anglická právní úprava zcela běžně připouští jako statutární orgány i kapitálových obchodních

¹³¹ Obdobně i právo Spojeného království - Ředitelé společnosti jsou společně nazýváni představenstvem. mnoho pravomocí společnosti je soustředěno v ruce jejího představenstva, které vykonává své pravomoci prostřednictvím svých schůzí (neplést s valnými hromadami společníků). Postupy uplatňované na schůzích představenstva určují stanovy společnosti a rozhodnutí představenstva platí pouze tehdy, jsou-li vydána na jeho schůzi, nicméně rozhodnutí může být platné i tehdy, pokud je schváleno nebo pokud k němu dají svolení všichni ředitelé (*Charterhouse Investment Trust Ltd v Tempest Diesel Ltd* [1986]). Zákon sice nevyžaduje, aby byli na schůzi přítomni všichni ředitelé, ale rozhodnutí představenstva platí pouze tehdy, je-li schopna usnášení, tj. je-li na schůzi přítomno **kvórum**. Vzorové stanovy soukromých a veřejných společností stanoví, že kvórum tvoří dva ředitelé (nejde-li o soukromou společnost s jediným ředitelem, kdy kvórum tvoří jeden ředitel) a rozhodnutí schůze představenstva, na níž není přítomno kvórum (čili která není schopna usnášení), jsou neplatná.– viz ROACH, L. *Company Law Concentrate*. Oxford : Oxford University Press, 2011, str. 61 an.

¹³² Kromě výjimek vztahujících se na a.s. i s.r.o. v případě likvidace společnosti dle § 71 odst 2 obchodního zákoníku

společností právnické osoby. Kromě požadavků obsažených v zákoně může podle mého názoru upravovat další požadavky na statutární orgán i společenská smlouva či zakladatelská listina příslušného typu společnosti.

Jednání statutárního orgánu navenek je jednání jménem společnosti vůči třetím osobám, a proto je nutné je odlišovat od obchodního vedení společnosti¹³³. Obchodní vedení společnosti spočívá v rozhodování a řízení vnitřních záležitostí společnosti¹³⁴. Obchodní vedení lze přirovnat také k tomu, že je řízen život společnosti; naopak vnější působnost statutárního orgánu, tedy jednatelská způsobilost, je způsobilost, resp. působnost statutárních orgánů jednat jménem právnické osoby navenek, to znamená činit právní úkony vůči třetím osobám¹³⁵. Statutární orgán jedná jménem právnické

¹³³ Uvedené rozlišení je názorem většinovým, v této práci není prostor na polemiku ohledně této otázky, argumentace proti tomuto rozlišování Viz HAVEL, B. Quo vadis obchodní vedení. *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 3, s. 70 anasl. Když už ale takto rozlišujeme, pak není podle mého názoru důvod, abychom některá další jednání z tohoto rozlišení vydělovali. Pod obchodním vedením se rozumí zejména řízení společnosti, tzn. především řízení a organizování její podnikatelské činnosti, včetně řádného vedení účetnictví. Podle některých názorů vykonávají statutární orgány i jiné činnosti, které nejsou obchodním vedením společnosti, např. svolávají valnou hromadu společnosti, vedou seznam společníků, informují společníky o záležitostech společnosti, atd. Podle mého názoru, pokud přistoupíme na výše uvedené rozlišení, pak tyto povinnosti zcela jasným způsobem patří mezi obchodní vedení společnosti, zejména vzhledem k tomu, že se tak nazývá veškerá činnost statutárních orgánů směrem dovnitř společnosti. Není pak zcela jasný důvod, proč jednání dovnitř společnosti vydělovat z obchodního vedení společnosti. K většinovému názoru: Viz např. DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., ČECH, P., KRÍŽ, R. *Akciové společnosti*. 6. přepracované vyd. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 474, PELIKÁNOVÁ, I. et al. *Obchodní právo. I. díl*. Praha : Codex Bohemia, 1998, s. 444 ELIÁŠ, K. *Obchodní společnosti*. Praha : C. H. Beck/SEVT, 1994, s. 98 an. a soudní rozhodnutí: Rozhodnutí NS ČR sp. zn. 5 Tdo 94/2006, Rozhodnutí NS ČR sp. zn. 5 Tdo 94/2006 a Rozhodnutí NSS ČR sp. zn. 4 Afs 24/2003.

¹³⁴ Viz Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3139/2007. Z odůvodnění: Nejvyšší soud nemá pochybnosti o tom, že rozhodnutí o postupu při vymáhání pohledávek společnosti je součástí obchodního vedení společnosti a patří tedy do působnosti jejího jednatele. To však jednatele nezbujuje odpovědnosti za škodu vzniklou společnosti v důsledku toho, že jeho rozhodnutí ohledně způsobu vymáhání pohledávek bude v rozporu s povinností náležitě péče. ... Závěr odvolacího soudu o tom že, nevymáhal-li žalovaný pohledávky společnosti soudně, neporušil povinnost náležitě péče, neboť byl jako jednatel úpady oprávněn rozhodnout, jak při jejich vymáhání postupovat a že jeho odpovědnost za takové rozhodnutí vylučuje to, že pohledávky řádně uplatňoval mimosoudní cestou a následně je sepsal a soupis předal správci konkursní podstaty, pak založit přípustnost dovolání nemůže proto, že vychází ze skutkových okolností projednávané věci a je významný jen pro věc samu – postrádá tedy potřebný judikatorní přesah. Uvedený závěr není ani v rozporu s hmotným právem. ... Odvolací soud se však zabýval i tím, zda žalovaný takto společnosti škodu nezpůsobil a uzavřel, že tomu tak nebylo, neboť poté, co pohledávky společnosti řádně uplatňoval vůči dlužníkům společnosti mimosoudně, předal jejich soupis správci konkursní podstaty, na kterého v důsledku prohlášení konkursu přešlo právo pohledávky vymáhat třeba i soudní cestou. Tento závěr odvolacího soudu shledává dovolací soud správným. Přitom dovolatel ani netvrdí, že by v té době již byly pohledávky promlčeny či se staly jinak nevymahatelnými.

¹³⁵ Viz Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. září 2009, sp. zn. 5 Tdo 875/2009. Z odůvodnění: ... K argumentům obviněného Ing. P. M. Nejvyšší soud dále připomíná, že obviněný jako statutární orgán obchodní společnosti I. H., s r. o., byl v této funkci oprávněn činit právní úkony jménem uvedené obchodní společnosti podle § 133 odst. 1 obch. zák. a mimo jiné nesl odpovědnost za její obchodní vedení ve smyslu § 134 obch. zák. V obou zmíněných případech přitom dochází k uskutečňování vůle obchodní společnosti jako právnické osoby, ať již navenek ve vztahu k třetím osobám, jako je tomu v případě jednání jejím jménem, anebo směrem dovnitř při rozhodování o vnitřních poměrech obchodní společnosti, pokud jde o její obchodní vedení. Popsaná oprávnění statutárního orgánu společnosti s ručením omezeným mu však neumožňují svévolně nakládat

osoby ve všech věcech, jedná se tedy o neomezený rozsah oprávnění statutárního orgánu¹³⁶. Jedná se zde o pojmový znak statutárního orgánu, přičemž oprávnění jednat jménem společnosti ve všech věcech je také neomezitelné, a statutární orgán může být pouze „vnitřně omezen“ ustanoveními společenské smlouvy, zakladatelské listiny, valnou hromadou nebo dozorčí radou. Přitom se však v § 13 odst. 5 obchodního zákoníku uvádí, že: „omezení jednatelského oprávnění statutárního orgánu právnické osoby vyplývajících ze stanov, společenské smlouvy, či obdobného dokumentu nebo z rozhodnutí orgánu právnické osoby, není možno uplatňovat vůči třetím osobám, i když byla zveřejněna“. To znamená, že takové omezení by bylo neúčinné vůči třetím osobám. Uvedené omezení tak má vnitřní povahu a společnost z něj bude sice zavázána, ale může uplatňovat postih vůči osobě, která toto omezení překročila, tedy vůči statutárnímu orgánu, který takové omezení překročil. Statutární orgán pak samozřejmě odpovídá za škodu, kterou tím společnosti způsobil. Obchodní zákoník dokonce vylučuje závaznost omezení jednatelského oprávnění vůči třetím osobám i v případě, že bylo zveřejněno. Zároveň také uvádí, že právní úkony, jimiž statutární orgán nebo jeho členové takové vnitřní omezení poruší, jsou platné a společnost je jimi vůči třetím osobám vázána (ovšem za předpokladu, že se nebude jednat o překročení působnosti svěřené statutárnímu orgánu zákonem). Rozsah jednatelského oprávnění je tedy neomezitelný vůči třetím osobám. Nutno však dodat, že určení rozsahu jednatelského oprávnění je odlišné od určení způsobu jednání statutárního orgánu. V případě způsobu jednání statutárního orgánu, jde zejména o případy kdy statutární orgán je složen z několika osob,

s majetkem této obchodní společnosti, neboť nejde o vlastní majetek statutárního orgánu, ale o majetek obchodní společnosti. Jednatele totiž nelze ztotožňovat se společností s ručením omezeným jako právnickou osobou, jelikož jde o dva odlišné právní subjekty (srov. přiměřeně rozhodnutí pod č. 18/2006-II. Sb. rozh. tr.).

¹³⁶ ¹³⁶ V právu S pojeného království platí, že „Chod společnosti jakožto právnické osoby může být řízen pouze lidskými prostředky, což nás vede k otázce, kdo má pravomoc řídit chod společnosti. Pravomoc řídit chod společnosti náleží zpočátku jejím společníkům, nicméně v převážné většině společností (s výjimkou těch nejmenších soukromých společností, v nichž jsou ředitelé a společníci obvykle jedny a tytéž osoby) nelze zajistit, aby společníci osobně denně dohlíželi na záležitosti společnosti. Proto jsou pravomoci společníků obvykle přeneseny na ředitele společnosti. Kdo má však konečné slovo při řízení společnosti: společníci nebo ředitelé? Ředitelé mají pouze ty pravomoci, které na ně přenesou společníci. Stanovy většiny společností obsahují ustanovení, které deleguje každodenní řízení společnosti na ředitele. V takovém případě náleží řídicí pravomoc ředitelům a společníci nemají právo zasahovat do řízení chodu společnosti, ledaže by jim byla tato pravomoc svěřena stanovami nebo statutem.“. Navíc platí důležitá zásada, která v českém právu není zakotvena, že v případech, kdy řediteli nejsou schopni nebo ochotni vykonávat obecnou pravomoc řízení společnosti udělenou stanovami, vrací se tyto obecné pravomoci řízení společnosti zpět jejím společníkům (*Barron v Potter* [1914]). – viz ROACH, L. *Company Law Concentrate*. Oxford : Oxford University Press, 2011, str. 63 an.

jde o to určit, zda tyto osoby mohou jednat samostatně či nikoliv. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky zveřejněný v Právních rozhledech¹³⁷ přímo uvádí, že za omezení jednatelského oprávnění ve smyslu § 133 odst. 2 obchodního zákoníku nelze považovat případ, kdy společenská smlouva či stanovy společnosti s ručením omezeným určují, že jménem společnosti jedná více jednatelů společně. Takovéto ustanovení ve společenské smlouvě je právě takovým určením způsobu jednání statutárního orgánu. Obecně se však v obchodním zákoníku u jednotlivých společností stanoví, že pokud není jiné úpravy ve společenské smlouvě, pak jedná každý člen statutárního orgánu samostatně.

Statutární orgán nebo jeho člen musí být zapsán do obchodního rejstříku. Návrh na jeho zápis podává oprávněná osoba, jíž se zápis týká, nebo osoby oprávněné k tomu podle zákona nebo osoby písemně zmocněné k tomu těmito osobami. Podle § 35 písm. f) obchodního zákoníku se zapisuje jméno a trvalé bydliště osob, které jsou statutárním orgánem obchodní společnosti nebo jeho členy (je-li statutárním orgánem právnická osoba, zapisuje se její firma a sídlo, jméno a bydliště osob, které jsou jejím statutárním orgánem nebo jejím členem) a způsob, jakým jednají jménem společnosti (jako takový je účinný i vůči třetím osobám). Dále se zapisuje den vzniku, popřípadě den zániku funkce statutárního orgánu a člena statutárního orgánu. Pokud se jedná o statutární orgán kolektivní, do obchodního rejstříku se zapisuje jednak den vzniku členství v orgánu a jednak den vzniku funkce v orgánu. Samotné oprávnění statutárního orgánu jednat jménem společnosti vzniká již okamžikem, kdy byl statutární orgán stanoveným způsobem ustanoven, nikoli až jeho zápisem do obchodního rejstříku. Po novelizaci zák. č. 142/1996 Sb. je v obchodním zákoníku jasným způsobem vyjádřeno, že jeho zápis má pouze deklaratorní charakter. Osoba nesplňující předpoklady pro výkon funkce statutárního orgánu se statutárním orgánem nestane, přestože o tom rozhodl příslušný orgán společnosti (rozhodnutí je nicotné). V případě, že člen statutárního orgánu přestane splňovat předpoklady pro výkon funkce statutárního orgánu (viz níže), jeho funkce tím zanikne¹³⁸. Vztah mezi společností a osobou, která je jejím statutárním orgánem nebo členem jejího

¹³⁷ Viz *Právní rozhledy*, 2003, č. 2, s. 91.

¹³⁸ S výjimkami např. § 381 obchodního zákoníku

kolektivního statutárního orgánu, je vztahem obchodněprávním. Tento vztah se podle § 66 odst. 2 obchodního zákoníku řídí smlouvou upravující vzájemná práva a povinnosti při výkonu funkce (dále jen „smlouva o výkonu funkce“). Vztah mezi statutárním orgánem a společností se dále řídí přiměřeně úpravou smlouvy mandátní, a to v záležitostech neupravených ve smlouvě o výkonu funkce, nebo pokud smlouva o výkonu funkce nebyla uzavřena. Obchodní zákoník stanoví, že smlouva o výkonu funkce musí být uzavřena v písemné formě, musí být schválena valnou hromadou společnosti, její ustanovení se nesmí odchýlit od kogentních ustanovení obchodního zákoníku regulujících vztah společnosti a statutárního orgánu, avšak mohou statutárnímu orgánu upřesnit povinnosti, které zákon vyžaduje a uložit případně další. Vhodnými součástmi smlouvy o výkonu funkce jsou i povinnost mlčenlivosti ve vztahu k definovaným skutečnostem, zákaz konkurence na smluvenou dobu po skončení výkonu funkce či ustanovení o smluvní pokutě pro případ porušení povinností statutárního orgánu z této smlouvy vyplývajících.

Jak již bylo uvedeno výše, omezení oprávnění statutárního orgánu může směřovat pouze k věcem, které jsou předmětem obchodního vedení, tedy dovnitř společnosti a v případě porušení tohoto omezení to bude mít dopad ohledně odpovědnosti na toho, kdo zákon porušil. V případě neúčinnosti omezení jednání jednatelů jménem právnické osoby je tato neúčinnost absolutní, to znamená, že není proto rozhodné zda třetí osoba o překročení věděla. Jak již bylo uvedeno výše, vyplývá tato skutečnost z § 13 odst. 5 obchodního zákoníku, kde je tato možnost obecným způsobem vyloučena. Dokonce i pokud bude takové omezení zveřejněno, je neúčinné vůči třetím osobám. Toto ustanovení je určeno k ochraně právní jistoty třetích osob. Vůči společnosti však statutární orgán či jeho člen odpovídá za škodu tím způsobenou. Pro tento případ lze sjednat různé sankce ve smlouvě o vzájemných právech a povinnostech při výkonu funkce.

Statutární orgán nebo jeho členové musí být zapsáni do obchodního rejstříku. Návrh na jeho zápis podává osoba oprávněná, již se zápis týká (tedy společnost) nebo osoby oprávněné k tomu podle zákona nebo osoby písemně zmocněné k tomu těmito osobami.

Statutárním orgánem může být obecně jak fyzická osoba, tak právnická osoba, a to jak česká tak i zahraniční. S účinností k 1. lednu 2005 byl

z obchodního zákoníku vypuštěn požadavek prokazování povolení k pobytu na území České republiky pro příslušníky členských států EU a s účinností od 1. července 2005 pak byl tento požadavek vypuštěn i pro příslušníky ostatních států.

Od 1. 1. 2001 musí statutární orgán prokázat, že splňuje všeobecné podmínky pro provozování živnosti podle živnostenského zákona (zprostředkovaně § 76 odst. 2 ObchZ pro v.o.s., § 93 odst. 2 ObchZ pro k.s., popř. jsou tyto podmínky napsány přímo v zákoně (§ 194 odst. 7 ObchZ – a.s. a s.r.o.)). Vzhledem k tomu se statutárním orgánem může stát osoba po dosažení 18 let věku, musí být plně způsobilá k právním úkonům a bezúhonná. Za bezúhonného se podle živnostenského zákona nepovažuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody pro trestný čin spáchaný úmyslně a byl mu uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání nejméně jednoho roku, a kdo byl pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný buď úmyslně, nebo z nedbalosti, jehož skutková podstata souvisí s podnikáním. Platí za podmínky, že se podle trestního zákona na tyto osoby nehledí jako by nebyly odsouzeny, tzn., pokud soud na odsouzení těchto osob po výkonu prominutí či promlčení trestu za spáchané trestné činy nezahladil. Bezúhonnost se u české fyzické osoby dokládá výpisem z rejstříku trestů, u státního příslušníka členského státu Evropské unie se bezúhonnost prokazuje výpisem z evidence trestů nebo rovnocenným dokladem příslušného členského státu nebo členského státu jejího posledního pobytu. Nevydá-li tento stát výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad, předloží osoba prohlášení o bezúhonnosti učiněném před notářem nebo před orgánem členského státu, jehož je občanem nebo členského státu svého posledního pobytu. Občan jiného státu předloží kromě výpisu z českého rejstříku trestů i odpovídající doklady vydané státem, jehož je občanem jakož i doklady státu, ve kterém se dlouhodobě (déle než tři měsíce) nepřetržitě zdržoval v posledních třech letech. Výše uvedené doklady nesmí být starší tří měsíců, musí být předloženy včetně jejich překladu do českého jazyka provedeného tlumočnickem zapsaným do seznamu znalců a tlumočnicků, pokud tyto doklady nebyly vydány v českém jazyce; pravost podpisů a otisků razítka na originálech předkládaných dokladů, které byly vydány v zahraničí, musí být ověřena.

Statutárním orgánem se dále nemůže stát osoba, u níž nastala skutečnost, která je překážkou provozování živnosti podle § 8 živnostenského zákona. Jedná se o takovou fyzickou nebo právnickou osobu, na jejíž majetek byl prohlášen konkurs, ode dne

a) prodeje podniku jedinou smlouvou v rámci zpeněžení majetkové podstaty v době běhu lhůty podle zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů,

b) nabytí právní moci rozhodnutí, kterým soud ukončil provozování podniku nebo ode dne určeného v tomto rozhodnutí jako den ukončení provozování podniku.

Dále je dána překážka provozování živnosti u fyzické nebo právnické osoby po dobu 3 let od právní moci rozhodnutí o zrušení konkursu po splnění rozvrhového usnesení nebo proto, že majetek dlužníka je zcela nepostačující. Byl-li konkurs zrušen z jiného důvodu, překážka provozování živnosti uvedená výše dle písmen a) a b) odpadá právní mocí rozhodnutí o zrušení konkursu. Místně příslušný živnostenský úřad může prominout překážku uvedenou ve větě první tohoto odstavce, jestliže dlužník prokáže, že u něho jsou splněny předpoklady pro řádné plnění povinností při podnikání a pro řádné plnění finančních závazků.

Poslední překážka při provozování živnosti je zákaz provozování živnosti u fyzické osoby, které byl uložen soudem nebo správním orgánem zákaz činnosti týkající se provozování živnosti v oboru nebo v příbuzném oboru, tzn. oboru, který užívá stejné nebo obdobné pracovní postupy a odborné znalosti, dokud tento zákaz trvá¹³⁹.

¹³⁹ V právu Spojeného království existují obdobné požadavky na osoby, které mohou být řediteli akciové společnosti - Zákon o obchodních společnostech z roku 2006 (ZOS 2006) i zákon o diskvalifikaci ředitelů h roku 1986 (CDDA 1986) stanoví řadu omezení, která upravují, kdo může být ředitelem akciové společnosti. K takto vyloučeným osobám patří tyto osoby:

a) Osoby mladší 16 let

Paragraf 157 ZOS 2006 stanoví, že ředitelem společnosti nesmí být osoba mladší 16 let. (Zákon (ZOS 2006) přitom odstranil omezení stanovené § 293 ZOS 1985, které se týkalo osob starších 70 let – viz TAYLOR, C. *Company Law*. Harlow : Pearson Education Limited, 2009. str. 60).

b) Úpadci

Úpadce, který nevypořádal své závazky, nemůže být podle CDDA 1986 ředitelem, pokud to neschválí soud.

c) Diskvalifikované osoby

CDDA 1986 stanoví, že lze zakázat určité osobě, aby po určitou dobu jednala jako ředitel společnosti. Pokud tato osoba ignoruje toto diskvalifikační nařízení, dopouští se trestného činu podle § 13 zákona a může být potrestána odnětím svobody a/nebo pokutou. Taková osoba rovněž ztrácí ochranu v podobě omezené odpovědnosti a je osobně odpovědná za závazky společnosti. Zákon stanoví, že soud může vydat dle vlastního uvážení zákaz zastávání funkce ředitele na základě určitých důvodů, ale současně existuje i mandatorní

Vedle živnostenského zákona stanoví rovněž i obchodní zákoník ve svých obecných ustanoveních překážky pro výkon funkce statutárního orgánu či jeho člena. Podle § 381 obchodního zákoníku statutárním orgánem či jeho členem tak nemůže být osoba, která vykonávala některou ze srovnatelných funkcí (tj. funkci statutárního orgánu, člena statutárního orgánu či jiného orgánu právnické osoby) v právnické osobě, která je podnikatelem, na jejíž majetek byl prohlášen konkurz nebo u níž byl insolvenční návrh zamítnut pro nedostatek majetku, pokud tato osoba vykonávala danou funkci alespoň jeden rok před podáním insolvenčního návrhu případně před vznikem povinnosti této právnické osoby podat návrh na prohlášení konkurzu na její majetek. Výše uvedená překážka přitom trvá po dobu tří let ode dne právní moci

a) usnesení o zrušení konkursu po splnění rozvrhového usnesení nebo proto, že majetek dlužníka je zcela nepostačující, nebo

b) usnesení o zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku.

Překážka pro výkon funkce statutárního orgánu však odpadne,

a) pokud byla osoba, na jejíž straně se vyskytuje, zvolena nebo jmenována do funkce se souhlasem dvou třetin hlasů společníků přítomných na valné hromadě nebo dvou třetin všech členů dozorčí rady, a

b) příslušný orgán byl při volbě nebo jmenování takové osoby do funkce na existenci této překážky upozorněn. Nastane-li však překážka výkonu funkce statutárního orgánu v době, když osoba funkci statutárního orgánu vykonává, valná hromada ji odvolá nebo potvrdí její volbu či

diskvalifikace kvůli obecné nezpůsobilosti zastávat tuto funkci. Tato mandatorní diskvalifikace je stanovena na základě § 6 odst. 1 CDDA 1986. V něm je obsažena povinnost soudu diskvalifikovat nezpůsobilé ředitele společností v úpadku. Paragraf 6 odst. 1 CDDA 1986 zní:

(1) Soud vydá nařízení o diskvalifikaci osob, kdykoli na základě návrhu podaného podle tohoto ustanovení ke své spokojenosti zjistí,

(a) že daná osoba je nebo byla ředitelem společnosti, která se kdykoli ocitla v úpadku (buď v době, kdy tato osoba byla ředitelem nebo později)

(b) že jednání této osoby jako ředitele dané společnosti (a to buď samo o sobě nebo ve spojení s jeho jednáním jako ředitele jiné jedné nebo více společností) ji činí nezpůsobilou účastnit se řízení nějaké společnosti. Podle § 6 musí doba diskvalifikace činit nejméně 2 roky a nejvýše 15 let. Přesné důkazy o „nezpůsobilosti“ závisejí na skutkových okolnostech těchto případů.

Dále je stanovena diskvalifikace na základě uvážení soudu podle CDDA 1986, když zákon stanoví následující důvody diskvalifikace

- a) Odsouzení za žalovatelný trestný čin související se založením nebo řízením společnosti (§ 2 CDDA 1986) - maximální doba diskvalifikace činí 15 let
- b) Trvalé nedodržování právních předpisů o obchodních společnostech ve vztahu k podávání dokumentů u obchodního rejstříku (§ 3 CDDA 1986) - maximální doba diskvalifikace činí 5 let
- c) Podvody při rušení společnosti (§ 4 CDDA 1986) - maximální doba diskvalifikace činí 15 let
- d) Účast na nezákonném obchodování (§ 10 CDDA 1986) - maximální doba diskvalifikace činí 15 let

jmenování alespoň dvěma třetinami hlasů přítomných společníků nebo dvěma třetinami všech členů dozorčí rady. Jestliže k potvrzení volby nebo jmenování nedojde do tří měsíců ode dne, kdy tato překážka nastala, funkce zaniká posledním dnem této lhůty. Jde-li o společníka veřejné obchodní společnosti nebo komplementáře komanditní společnosti, překážka v případě prohlášení konkursu nebo zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku odpadá nebo je společník ve funkci podle skutečností uvedených výše potvrzen, uzavřou-li o tom společníci dohodu v písemné formě s úředně ověřenými podpisy.

Rozhodnutí o odpadnutí překážky provozování živnosti je u ostatních právnických osob, které jsou podnikateli, v působnosti jejich nejvyššího orgánu.

Obchodní zákoník stanoví, že k uvedeným překážkám se nepřihlíží, pokud ke zrušení konkursu došlo z jiných důvodů, než je uvedeno výše, nebo jde-li o likvidátora, který podal insolvenční návrh po zjištění předlužení likvidované společnosti. Pak se k této překážce také nepřihlíží. Stejně tak jestliže jde o osobu, která byla zvolena do funkce již po prohlášení konkursu na majetek právnické osoby, nebo která se domůže v občanském soudním řízení určení, že dosavadní funkci vykonávala s péčí řádného hospodáře.

V právní praxi jsou skutečnosti požadované živnostenským zákonem prokazovány čestným prohlášením, při němž rejstříkové soudy vyžadují ověřený podpis statutárního orgánu či člena statutárního orgánu, i když ze zákona úřední ověřování podpisu podle mého názoru nevyplývá. V čestném prohlášení se uvede, že osoba navržená na statutární orgán dosáhla věku 18 let, je plně způsobilá k právním úkonům, bezúhonná (což se prokazuje přiložením příslušného výpisu z rejstříku trestů či obdobným dokumentem, tak jak bylo uvedeno výše), dále prohlásí, že u ní nenastala žádná z překážek provozování živnosti podle živnostenského zákona a žádná z překážek výkonu funkce statutárního orgánu, či jeho člena, ve smyslu obchodního zákoníku.

Statutárním orgánem veřejné obchodní společnosti, jak vyplývá z ustanovení § 85 obchodního zákoníku, jsou všichni společníci. Společenská smlouva může však stanovit, že statutárním orgánem jsou jen někteří společníci nebo jeden z nich. Vzhledem k tomu, že společníkem veřejné obchodní společnosti může být i právnická osoba, není tedy vyloučeno, pokud

společenská smlouva takového společníka z jednání jménem společnosti nevyloučí, že i právnická osoba jako společník je i statutárním orgánem veřejné obchodní společnosti. V některých právních řádech je taková skutečnost zcela běžná. Je-li statutárním orgánem více společníků, je každý z nich samostatně oprávněn jednat jménem společnosti, nestanoví-li společenská smlouva jinak. Omezit jednatelské oprávnění statutárního orgánu veřejné obchodní společnosti může jen společenská smlouva a platí, že takové omezení je vůči třetím osobám neúčinné.

V komanditní společnosti jsou statutárními orgány všichni neomezeně ručící společníci, tzv. komplementáři. Společenská smlouva však může stanovit, že to jsou pouze někteří z komplementářů, popř. jen jeden komplementář. Obchodní zákoník dále v § 101 upravuje, že každý komplementář je oprávněn jednat jménem společnosti samostatně, pokud ze společenské smlouvy nevyplývá něco jiného.

V § 133 obchodního zákoníku je uvedeno, že statutárním orgánem společnosti s ručením omezeným je jeden nebo více jednatelů. Polemiky o tom, zda více jednatelů tvoří statutární orgán, viz výše, dle mého názoru tomu tak je. Dle odstavce třetího § 133 ObchZ jednatele jmenuje valná hromada z řad společníků nebo jiných fyzických osob. Tato věta je poněkud dvojsmyslná, protože společníkem ve společnosti s ručením omezeným může být i právnická osoba a vzhledem k tomu je možný výklad, že statutárním orgánem společnosti s ručením omezeným, tedy jednatelem může být společník právnická osoba a z okruhu nespolečníků, tedy třetích osob, to mohou být jen osoby fyzické. Podle mého názoru, i s odkazem na znění § 194 odst. 7 ObchZ¹⁴⁰, může být jednatelem jen fyzická osoba. O jmenování a odvolání jednatele rozhoduje valná hromada prostou většinou hlasů přítomných společníků, nestanoví-li zakladatelská smlouva vyšší kvórum¹⁴¹.

Statutárním orgánem akciové společnosti je představenstvo, které jako kolektivní statutární orgán musí mít nejméně tři členy. V případě akciové společnosti, která má pouze jednoho akcionáře, může být zřízeno i představenstvo o jediném členovi, kterým bývá velmi často právě tento jediný

¹⁴⁰ Ustanovení § 194 odst. 7 ObchZ říká, že „Členem představenstva může být pouze fyzická osoba, která ...”,

¹⁴¹ V právu Spojeného království Velké Británie a Severního Irska je situace obdobná - podle § 168 zákona o společnostech z roku 2006 lze ředitele kdykoli odvolat řádným usnesením (přijatým prostou většinou hlasů).

akcionář. Členové představenstva jsou volně odvoláváni valnou hromadou, která v tomto případě rozhoduje většinou hlasů přítomných akcionářů, nestanoví-li stanovy většinu vyšší. Stanovy také mohou určit, že člena představenstva volí a odvolává dozorčí rada a způsob jakým tak učiní. Funkční období členů představenstva je určeno ve stanovách společnosti, nesmí však být delší než pět let. Pokud stanovy funkční období představenstva neurčují, je toto období pětileté.

3.2. Statutární orgán v právu Spojeného království

Současným platným zákonem ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska (dále jen "Spojené království", popř. přídavné jméno "anglický") je zákon o společnostech z roku 2006 (Companies act 2006, dále také jen "zákon"), který tvoří primární zdroj práva anglických obchodních společností (s územním rozsahem pro Anglii, Wales, Skotsko a Severní Irsko). Tento zákon je zajímavý tím, že je nejrozsáhlejší v celé anglické historii se svými 1 300 ustanoveními a téměř 700 stranami, s 15 přílohami, kdy pouze obsah v úvodu tohoto zákona čítá 59 stran. Zákon vstupoval v účinnost v několika fázích, od roku přijetí, tedy od roku 2006 až do 1. října 2009 a nahrazoval starší zákon o obchodních společnostech z roku 1985 (Companies act 1985). Vzhledem ke své rozsáhlosti byl přijímán právníkou veřejností ve Spojeném království vlažně, a to právě kvůli svému rozsahu, tzn., že se velmi detailně snaží pokrýt veškeré eventuality, a tím znesnadnil v některých případech rozhodování podle pravidel zvykového práva (common law rules) a zásad spravedlnosti (equitable principles) a v této souvislosti zejména ustálené judikatury (precedentů) a učinil podnikání obtížnější zejména pro společnosti malé a střední velikosti. Jednou z velmi podrobných úprav je právě úprava vztahu mezi statutárními orgány společnosti, kterými jsou v právu Spojeném království ředitelé (directors) a společnosti. Postavení ředitelů společnosti jakožto statutárního orgánu a jejich povinnosti jsou upraveny zejména v Části 10. zákona a to od ustanovení § 154 až do § 269. Další jednotlivé povinnosti jsou pak samozřejmě i v dalších částech zákona.

Další práva a povinnosti ředitelů společnosti jsou pak roztroušeny po celém textu zákona, ovšem ta obecná a nejdůležitější jsou obsaženy ve vyjmenovaných ustanoveních. Pro ilustraci je tato část zákona o obchodních společnostech z roku 2006 přeložená do českého jazyka přiložená v příloze této práce. Dále je z důvodu korektnosti nutné uvést, že pokud se jedná o odkazy na judikáty, jedná se, vzhledem k ne právě jednoduché dostupnosti sbírek anglických soudních rozhodnutí¹⁴², o citace převážně z knižních publikací¹⁴³.

Právo Spojeného království vychází ze skutečnosti, že společnost jakožto uměle vytvořená entita (právnícká osoba), nemůže vykonávat osobně žádné své pravomoci, ale musí nutně jednat prostřednictvím svých zástupců – tzv. ředitelů (directors). I když zákon nyní stanoví, že veřejná společnost zapsaná od roku 1929 musí mít nejméně dva ředitele a soukromá společnost alespoň jednoho ředitele (§ 154), platí to pouze od roku 1929. Před tímto datem neexistovala zákonem stanovená povinnost společnosti mít nějakého ředitele. Není-li řádným usnesením určeno jinak, je maximální počet ředitelů neomezen. Od účinnosti zákona o společnostech z roku 2006 je zásadně stanoveno, že alespoň jeden ředitel společnosti musí být fyzická osoba. Stanovy některých společností uvádějí, že společnost je řízena „představenstvem“ nebo „řídícím výborem“; podle stanov jiných společností vykonává řídicí pravomoc „hlavní ředitel“, „doživotní ředitel“ nebo „stálý ředitel“¹⁴⁴. Bez zřetele na používanou terminologii se na tyto osoby pohlíží jako na ředitele s určitými právy, závazky a povinnostmi. Výraz „ředitel“ definovaný v zákoně o obchodních společnostech zahrnuje jakoukoli osobu, která zastává funkci ředitele bez zřetele na její označení (§ 250). Výraz „stínový ředitel“ nějaké společnosti znamená podle zákona o obchodních společnostech osobu, podle jejíchž instrukcí nebo pokynů jsou ředitelé zvyklí

¹⁴² Internetové zdroje Lawtel, Lexis, Westlaw UK jsou hrazené, a tištěné zdroje pokrývají vždy jen úzkou časovou část dané problematiky (Law Reports, All England Law Reports, Weekly Law Reports), popř. mají více než 70 svazků, a navíc jde jen o shrnutí (Digest))

¹⁴³ Jedná se o publikace THOMAS, C. *Company Law*, London : Hodder & Stoughton. 1996, MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, MORSE, G. (general editor) a kol.: *Palmer's Company Law: Annotated Guide to the Companies Act 2006*, 2nd Edition, London : Sweet & Maxwell, 2009, WALMSLEY, K. *Companies Act 2006 Handbook. Second edition*, London : ICSA Publishing Ltd., 2009 a STEINFELD, A., MANN, M. a kol.: *Blackstone's Guide To The Companies Act 2006*, New York : Oxford University Press, 2007.

¹⁴⁴ Viz THOMAS, C. *Company Law*, London : Hodder & Stoughton. 1996, s. 154

jednat. Taková osoba však není považována za stínového ředitele, pokud ředitelé jednají pouze na základě její rady jakožto odborníka. Právníkem osobu nelze považovat za stínového ředitele jejich dceřiných společností pro účely stanovené zákonem jen proto, že ředitelé dceřiné společnosti jsou zvyklí jednat v souladu s pokyny nebo instrukcemi takové právnické osoby (§ 251).

S žádosti o zápis společnosti musí být podáno i prohlášení prvního ředitele/ředitelů a sekretáře společnosti. Toto prohlášení musí podepsat daný ředitel nebo ředitelé a sekretář na důkaz souhlasu se svým jmenováním. Má se za to, že osoby, jejichž jména jsou uvedena v prohlášení, byly jmenovány prvními řediteli a sekretářem společnosti od data jejího vzniku. První ředitel nebo ředitelé a sekretář jsou často uváděni jmenovitě ve stanovách. Takové jmenování je však neplatné, pokud není taková osoba jmenovitě uvedena v prohlášení jako ředitel nebo sekretář. Ředitelem společnosti může být jmenována pouze osoba, která dovršila 16 let věku (s výjimkami obsaženými v zákoně), horní věková hranice není omezena. Stanovy obvykle určují minimální a maximální počet ředitelů, které společnost může mít. Pokud počet ředitelů poklesne pod minimum stanovené společností, nemohou zbývající ředitelé jednat, ledaže jsou jim v takové situaci uděleny zvláštní pravomoci. Ředitelům je zpravidla dána pravomoc jmenovat nové ředitele, tak aby byly splněny požadavky týkající se jejich počtu, např. k obsazení příležitostně uvolněného místa. Pokud tomu tak není, jsou pravomoci ředitelů omezeny na svolání valné hromady společnosti za účelem jmenování nových ředitelů. Všichni noví ředitelé jmenovaní pouze představenstvem budou zastávat svou funkci pouze do příští výroční valné hromady, kde je mohou znovu zvolit společníci, budou-li si to přát. Společnost může jmenovat nějakou osobu doživotním ředitelem. Takové jmenování může být zrušeno prostřednictvím změny stanov. Pokud byl nějaký takový ředitel jmenován do 18. července 1945, nemůže být odvolán z funkce.

Pokud je to uvedeno ve stanovách, může ředitel jmenovat osobu, aby jednala v jeho nepřítomnosti za něho. Tomuto „náhradníkovi“ bývají obvykle odděleny stejné pravomoci, které má ředitel, jehož zastupuje. Takové jmenování obvykle podléhá schválení většiny ředitelů. Náhradníkem je

zpravidla další ředitel, který má v takovém případě dva hlasy na schůzi představenstva. Toto jmenování může původní ředitel odvolat.

Přestože se u ředitele ze zákona nevyžaduje žádné omezení, stanovy často uvádějí, že do představenstva nesmějí být jmenováni cizinci. Toto je častý případ u zasilatelských společností, kdy se usiluje o zachování britské kontroly společnosti.

Třetí osoby jsou chráněny ve vztahu k transakcím uzavřeným se společností v případech, kdy se vyskytla nějaká vada u jmenování ředitele. Ustanovení § 161 zákona stanoví, že i za těchto okolností jsou úkony ředitelů platné. Dále se stanoví, že veškeré úkony učiněné na schůzi ředitelů jsou bez ohledu na procesní vadu při jmenování nějakého ředitele stejně platné, jako kdyby byl příslušný ředitel řádně jmenován a oprávněn.

Každá společnost je povinna vést seznam svých ředitelů se jménem, adresou a povoláním každého ředitele. Tento seznam musí rovněž obsahovat údaje o další ředitelské funkci, kterou ředitel zastává v dané době nebo kterou zastával během posledních pěti let. Britský zákon o diskvalifikaci ředitelů společnosti (CDDA) zakazuje určitým fyzickým osobám jednat jako ředitelé (např. kvůli insolvenční apod.).

Ředitelé řídí chod společnosti a mohou vykonávat veškeré příslušné pravomoci společnosti. Obecná pravomoc řídit společnost podléhá stanovám¹⁴⁵. Akcionáři, kteří udělili ředitelům tyto pravomoci, již nemohou přehlasovat jejich rozhodování¹⁴⁶.

Pokud stanovy udělují pravomoc řídit společnost všem ředitelům společně, jsou ředitelé povinni vykonávat tuto pravomoc pouze na schůzích představenstva. Řízení schůzí představenstva je v rukou jeho předsedy, kterého jmenují členové představenstva a který má rozhodující hlas na schůzích představenstva a na valných hromadách společnosti. Ředitelé nerozhodují mimo schůzi, pokud to nemají povoleno stanovami. Stanovy

¹⁴⁵ Ve věci *Salmon v. Quin and Axtens Ltd.* bylo ve stanovách společnosti určeno, že představenstvo nesmí přijmout usnesení o koupi nebo prodeji nemovitostí, pokud proti tomu vznese námitky jeden ze dvou jmenovitě uvedených ředitelů. Představenstvo přijalo navzdory námitce jednoho z těchto ředitelů usnesení o koupi navrhovaných nemovitostí, přičemž řádné usnesení v tomto smyslu přijala i valná hromada. Bylo shledáno, že usnesení je neplatné kvůli rozporu se stanovami.

¹⁴⁶ Ve věci *Scott v. Scott* přijali akcionáři na valné hromadě usnesení, že majitelům prioritních akcií by měly být vyplaceny určité dividendy. Toto usnesení bylo neplatné, protože se jednalo o pokus akcionářů přivlastnit si pravomoc finanční kontroly, která náležela ředitelům. Bylo shledáno, že ředitelé byli bez souhlasu akcionářů oprávněni prodat podnik společnosti, vyhlásit mezitímní dividendu a byli aktivně legitimováni za společnost.

obvykle uvádějí, že představenstvo může delegovat své pravomoci na sekretáře (secretary of the company) nebo na výbor tvořený jedním nebo více řediteli. Všechny záležitosti nelze obvykle řešit na schůzích představenstva a taková ustanovení jako článek 93 obvykle uvádějí, že pokud všichni ředitelé podepíší nějaké usnesení, bude toto usnesení mít stejný účinek jako usnesení přijaté na schůzi představenstva. V praxi je rozesílán zápis a poté, co jej podepíše každý ředitel, je tento zápis vložen do knihy zápisů.

Ve stanovách je obvykle uvedeno, že „ředitelé mohou pořádat schůze k projednávání obchodních záležitostí, odročovat a jinak regulovat své schůze tak, jak uznají za vhodné“. Zatímco velké společnosti pořádají schůze představenstva v pravidelných intervalech, představenstvo malých společností spíše pořádá schůze tehdy, když se vyskytne dost záležitostí, které odůvodňují svolání schůze představenstva. Pokud se schůze nekonají pravidelně v pevně stanovených intervalech, mají ředitelé právo na to, aby přiměřeně předem obdrželi oznámení o konání schůze. Toto oznámení však nemusí specifikovat povahu záležitostí, které mají být projednávány. Pokud jsou přítomni všichni ředitelé a pokud s tím všichni souhlasí, není třeba formálně svolávat schůzi a lze ji svolat kdykoli¹⁴⁷.

Stanovy obvykle obecně určují kvórum na schůzi představenstva (tzn. počet ředitelů, kteří musí být přítomni, aby mohli vykonávat své pravomoci jakožto představenstvo). Zákon stanoví: „Kvórum potřebné k projednávání záležitostí představenstva mohou stanovit ředitelé a není-li takto stanoveno, tvoří je dva ředitelé“. Pokud má však soukromá společnost jen jednoho ředitele, tvoří kvórum tento jeden ředitel. Kvórum musí být nezainteresované, čili přítomní ředitelé nesmí být osobně zainteresováni na záležitostech, o nichž se má hlasovat, a nemohou tedy podle ustanovení stanov hlasovat o dané konkrétní záležitosti.

Ředitelé vykonávají své pravomoci na schůzích představenstva prostřednictvím schvalování usnesení většinou hlasů. Stanovy mohou určit, že v případě rovnosti hlasů má předseda druhý nebo rozhodující hlas.

Ředitelé mohou delegovat kteroukoli ze svých pravomocí na výbory, pokud jim to dovolují stanovy. Výbor může tvořit jeden člen; pokud například

¹⁴⁷ Viz THOMAS, C. *Company Law*, London : Hodder & Stoughton. 1996, str. 161.

představenstvo deleguje pravomoci na sekretáře, tvoří sekretář ve skutečnosti jednočlenný výbor. Jednací řád je obvykle součástí článků stanov, které řídí jednání těchto výborů.

Výše odměny ředitele je obvykle uvedena v jeho smlouvě o poskytování služeb. Stanovy mohou obsahovat ustanovení o výplatě odměn ředitelů a zákon stanoví, že odměnu ředitelů určí čas od času společnost na valné hromadě.

Pokud stanovy obsahují ustanovení o odměně ředitelů, stává se tato odměna závazkem společnosti vůči ředitelům a může být vymáhána, i když společnost neprodukuje zisk.

Je-li řediteli vyplacena částka nad rámec částky povolené předpisy společnosti, je povinen vrátit tento přeplatek společnosti. Společnost však může na valné hromadě odhlasovat odměnu nad rámec běžné odměny ředitele.

V účetnictví společnosti za běžný rok musí být uvedeny údaje o odměnách ředitelů, ale není třeba uvádět jednotlivě odměny každého ředitele.

Stanovy většiny veřejných společností uvádějí, že všichni ředitelé odstoupí na první valné hromadě společnosti ze svých funkcí. Tito ředitelé mohou být zvoleni znovu, což je obvykle pouhá formalita.

Ustanovení § 168 stanoví, že společnost je oprávněna odvolat ředitele na základě řádného usnesení valné hromady ještě před uplynutím jeho funkčního období, bez zřetele na dohodu mezi ním a společností.

Toto usnesení vyžaduje zvláštní oznámení. Příslušný ředitel je poté oprávněn požádat společnost, aby všem společníkům doručila prohlášení s jeho obhajobou (odporem). Pokud tak společnost neučiní nebo nemůže učinit, má ředitel právo na to, aby toto prohlášení bylo přečteno na valné hromadě.

Společnost může požádat soud, aby ji zprostil povinnosti zveřejnit toto prohlášení, pokud má za to, že ředitel pouze využívá tohoto prohlášení k tomu, aby si zajistil zbytečnou publicitu pro šíření pomluv ohledně společnosti popřípadě jinak toto právo zneužil. Kromě toho je ředitel oprávněn oslovit valnou hromadu bez zřetele na to, zda je nebo není společníkem.

Má-li být nějaký ředitel odvolán z funkce, může společnost jmenovat na jeho místo jinou osobu. Takovou funkci může obsadit představenstvo

stejně tak jako náhodně uvolněnou funkci, nebo může být obsazena na stejné valné hromadě. Bude-li takový ředitel jmenován na stejné valné hromadě, musí být dáno oznámení ohledně úmyslu obsadit takové uprázdněné místo. Takový ředitel zastává funkci pouze po zbytek funkčního období svého předchůdce. Má-li odvolaný ředitel uzavřenu se společností smlouvu o poskytování služeb, může požadovat kompenzaci a náhradu škody za ztrátu funkce.

Ve stanovách se často uvádí, že se ředitel musí vzdát funkce, jestliže je přímo nebo nepřímo zainteresován na nějaké smlouvě, kterou společnost uzavře, a může být platně znovu jmenován po dokončení realizace takové smlouvy¹⁴⁸.

Řediteli lze vyplatit náhradu za ztrátu funkce¹⁴⁹. Taková platba není obecně v rozporu se zákonem, jsou-li o ní informováni společníci a je-li schválena společností na valné hromadě¹⁵⁰.

Taková náhrada řediteli se vyplácí ve třech případech:

(i) náhrada vyplacená společností řediteli při jeho dobrovolném nebo nuceném odstoupení;

(ii) náhrada vyplacená společností řediteli při jeho odchodu po prodeji podniku společnosti. Tuto náhradu platí obvykle kupující;

(iii) náhrada vyplacená při odchodu v souvislosti s nabídkou odprodeje akcií společnosti. Jedná-li se o nabídku odprodeje jedné třetiny nebo větší části akcií společnosti nebo je-li taková nabídka podmíněna akceptací v určitém stanoveném rozsahu, je nutno získat povolení akcionářů.

Jelikož se zájmy ředitelů často shodují se zájmy společnosti, vyžaduje zákon od ředitelů poskytování informací o jejich obchodních zájmech. Ředitel nesmí obecně uzavírat smlouvy se společností, protože by se neměl dostat do situace, kdy by se jeho osobní zájmy dostaly do rozporu s jeho povinností

¹⁴⁸ Viz THOMAS, C. *Company Law*, London : Hodder & Stoughton. 1996, str. 164.

¹⁴⁹ Ve věci *Taupo Totara Timber Co. Ltd v. Rowe* měl jednatel uzavřenu se společností pětiletou smlouvu, která stanovila, že v případě převzetí společnosti může odstoupit z funkce, načež dostane jako náhradu plat za pět let. Když společnost převzal jiný majitel a ředitel odstoupil z funkce, odmítla mu společnost zaplatit náhradu, pokud ji neschválí valná hromada akcionářů. Bylo shledáno, že schválení akcionářů se vztahuje pouze na dobrovolné platby a společně byla smluvně vázána vyplatit tuto náhradu.

¹⁵⁰ Ve věci *Duomatic Ltd* nebyla náhrada ve výši 4 000,- GBP vyplacená řediteli za ztrátu funkce vykázána v účetnictvím společnosti, ani oznámena majitelům prioritních akcií bez hlasovacích práv. Bylo shledáno, že ředitelé, kteří schválili tuto výplatu, byli vůči společnosti odpovědní za neoprávněné použití finančních prostředků.

vůči společnosti. Takovou smlouvu může společnost dle vlastního uvážení prohlásit za neplatnou¹⁵¹.

Ředitel je oprávněn uzavřít se společností smlouvu o upsání jejích akcií nebo dluhopisů. Ve stanovách může být uvedeno, že ředitel je oprávněn uzavřít se společností smlouvu nebo být na takové smlouvě zainteresován. Za smlouvu, na níž je ředitel zainteresován, se považuje smlouva, která obsahuje jakoukoli transakci nebo ujednání, které zakládá smlouvu s ředitelem nebo s osobou spojenou s ředitelem. Pokud ředitel není v dané době takto zainteresován, ale získá takový zájem později, musí o něm informovat na schůzi představenstva, která bude následovat po dni, kdy mu tento zájem vznikl.

Ředitel může předat představenstvu obecné oznámení o tom, že je společníkem určité společnosti a má se na něho pohlížet jako na osobu zainteresovanou na jakékoli smlouvě s takovou společností. Takové oznámení je nutno předat buď na schůzi představenstva, nebo přinést a přečíst na nejbližší schůzi představenstva po jeho předání. Výše uvedené se rovněž vztahuje na stínové ředitele s tím, že stínový ředitel musí informovat o svém zájmu nikoli na schůzi představenstva, nýbrž prostřednictvím oznámení ředitelům.

Ředitel, který uvedené nedodrží, je povinen zaplatit pokutu a také je zde domněnka střetu zájmů a povinností. Společnost může takovou smlouvu dle vlastního oznámení zrušit¹⁵².

Osoby „spojené s ředitelem“ zahrnují jeho manželku (pokud není sama řediteli), jeho děti mladší 18 let, přidruženou společnost, v níž jsou řediteli a jakákoli jeho spojená osoba majiteli více než jedné pětiny základního kapitálu nebo kontrolují více než jednu pětinu hlasovacích práv a jakéhokoli svěřeneckého správce, společníka nebo ředitele, jeho manželku a děti nebo přidruženou společnost takové společnosti. Smlouvu uzavřenou v rozporu s tímto paragrafem může společnost na základě vlastního uvážení prohlásit za

¹⁵¹ Ve věci *Aberdeen Railway Co. v. Blaikie Bros.* uzavřela železniční společnost s určitou firmou smlouvu o dodávkách zboží. Předseda představenstva společnosti byl v době uzavírání smlouvy také řídícím společníkem dané společnosti. Bylo shledáno, že společnost není vázána danou smlouvou.

¹⁵² Ve věci *Guinness Plc v. Saunders* se výbor představenstva společnosti Guinness Plc dohodl zaplatit Saundersovi (jednomu z ředitelů společnosti) 5,2 mil. GBP za jeho služby poskytnuté v souvislosti s nabídkou převzetí ze strany společnosti Guinness. Bylo shledáno, že představenstvo tuto platbu neschválilo a Saunders neměl právo si ji ponechat.

neplatnou, s výjimkou případů, kdy již nelze vrátit věci do původního stavu, kdy nezúčastněné třetí osoby již nabyly nějaká práva nebo kdy je smlouva v přiměřené době schválena společností.

Ředitel může předložit obecné oznámení o tom, že je na něho nutno pohlížet jako na osobu zainteresovanou na jakékoli smlouvě uzavřené s nějakou konkrétní společností, firmou nebo osobou.

Valná hromada musí schválit jakoukoli smlouvu o převodu nebo koupi jakéhokoli nepeněžitého majetku, jehož hodnota v době transakce je vyšší než 100 000,- GBP nebo 10 procent čistého jmění, od ředitele nebo od osoby spojené s ředitelem, pokud hodnota tohoto majetku činí nejméně 5 000,- GBP (§ 191). Účelem tohoto ustanovení je zabránit řediteli vyvést ze společnosti její majetek. Tato omezení neplatí u vyjmenovaných případů.

Jakoukoli transakci nebo ujednání uzavřené v rozporu s těmito ustanoveními může společnost dle vlastního uvážení prohlásit za neplatné, s výjimkou případů vyjmenovaných v zákoně.

Jednatel nebo jakákoli jiná s ním spojená osoba je povinna vyúčtovat společnosti jakýkoli přímý i nepřímý výnos z takové transakce nebo ujednání a je rovněž povinna nahradit společnosti veškerou způsobenou újmu nebo škodu. Jakýkoli jiný ředitel, který schválil takové ujednání nebo jinou s ním související transakci, nese rovněž odpovědnost, ledaže může prokázat, že podnikl veškeré kroky k zajištění dodržení tohoto omezení nebo že si nebyl vědom okolností související s daným rozporem.

Podle obecně platného pravidla nesmí společnost poskytnout půjčku svému řediteli ani řediteli své holdingové společnosti a ani nesmí uzavřít záruku nebo poskytnout zajištění v souvislosti s půjčkou poskytnutou jinou osobou takovému řediteli.

Zákon rozlišuje mezi půjčkami poskytnutými tzv. příslušnými společnostmi a ostatními společnostmi. Příslušná společnost je veřejná společnost nebo její dceřiná nebo holdingová společnost nebo společnost, která je součástí skupiny, do níž patří i veřejná společnost. Příslušná společnost nesmí: poskytnout kvazi-půjčku svému řediteli nebo řediteli své holdingové společnosti; poskytnout půjčku nebo kvazi-půjčku osobě spojené s ředitelem; uzavřít záruku nebo poskytnout zajištění v souvislosti s půjčkou nebo kvazi-půjčkou poskytnutou jinou osobou řediteli nebo spojené osobě;

uzavřít úvěrovou transakci pro ředitele nebo spojenou osobu; uzavřít záruku nebo poskytnout zajištění v souvislosti s úvěrovou transakcí poskytnutou jinou osobou řediteli nebo spojené osobě.

Kvazi-půjčka je transakce mezi společností a ředitelem, v jejímž rámci společnost zaplatí nebo přislíbí zaplatit třetí osobě nějakou částku, kterou ředitel nahradí společnosti, např. použití kreditní karty společnosti ředitelem, kdy společnost přislíbí platbu třetí osobě s tím, že jí ředitel tuto platbu uhradí. Úvěrová transakce je transakce, kdy nějaká osoba (věřitel) dodá zboží nebo služby nebo prodá, pronajme nebo najme pozemek. Výjimky opět stanoví zákon.

Pokud ředitel (včetně stínového ředitele), jeho manželka nebo nezletilé dítě obchoduje s opcemi společnosti, v níž je ředitelem, prodává nebo kupuje její akcie nebo dluhopisy registrované na trhu cenných papírů nebo obchoduje s cennými papíry spřízněných společností, dopouští se tím přečinu. Ředitel, který si koupí právo upsat nebo doručit v určitém termínu určitý počet akcií nebo dluhopisů, může být potrestán pokutou a/nebo trestem odnětí svobody. Cílem tohoto zákazu je zabránit řediteli a jeho přímým rodinným příslušníkům ve využívání důvěrných informací společností, s nimiž je těsně propojen, ke spekulacím s cennými papíry (akciemi nebo dluhopisy).

Ředitel může získat opci na koupi cenných papírů soukromé společnosti nebo cenných papírů veřejné společnosti, které nejsou registrovány na trhu cenných papírů. Koupě práva upsat akcie nebo dluhopisy přímo od společnosti nebo koupit dluhopisy spojené s právem upsat akcie nebo vyměnitelné za akcie není v rozporu se zákonem.

Manželka nebo nezletilé dítě ředitele, které je obviněno z porušení těchto ustanovení, mohou namítnout, že neměly důvod domnívat se, že manžel (rodič) byl ředitelem dané společnosti.

Ředitel vykonává svou činnost na základě smlouvy o poskytování služeb (Hlava 5 § 227 zákona.)¹⁵³. Každá společnost musí předkládat svým společníkům k nahlédnutí smlouvy o poskytování služeb uzavřené se svými řediteli. Jsou-li takové smlouvy písemné, musí společnost uchovávat jejich kopie. Nejsou-li písemné, musí být dáno k nahlédnutí písemné memorandum,

¹⁵³ Ale zároveň může být i zaměstnancem společnosti - viz níže.

v němž jsou stanoveny podmínky smlouvy. Musí být uvedeny i veškeré změny smluvních podmínek. Stejně tak musí být dány k nahlédnutí údaje o smlouvách o poskytování služeb řediteli dceřiných společností.

Tyto smlouvy musí být uchovávány v sídle nebo v hlavním místě podnikání společnosti nebo tam, kde je veden seznam společníků, alespoň jeden rok po jejich ukončení (§ 228 odst. 3 zákona).

Smlouva o poskytování služeb může obsahovat ustanovení o tom, že společnost nemůže ukončit pracovní poměr ředitele výpovědí nebo že tak může učinit pouze za konkrétně stanovených okolností. Takovou podmínku lze začlenit do smlouvy pouze s předchozím souhlasem valné hromady společnosti. Je-li tato podmínka začleněna do smlouvy s ředitelem holdingové společnosti, musí ji schválit valná hromada holdingové i dceřiné společnosti. Toto schválení se nevyžaduje u dceřiné společnosti se 100% majetkovým podílem společnosti. Cílem tohoto ustanovení je znemožnit ředitelům uzavírat dlouhodobé smlouvy o poskytování služeb, pokud očekávají, že bude iniciováno jejich odvolání¹⁵⁴. Za takových okolností by jim porušením smlouvy vznikl nárok na vysokou náhradu.

Takové usnesení nelze přijmout, pokud není memorandum s přehledem podmínek navrhované smlouvy dáno společníkům k nahlédnutí 15 dní před datem valné hromady a na samotné valné hromadě.

Ředitel společnosti, který s ní má uzavřenu pracovní smlouvu, má nárok na ochranu podle zákoníku práce. Pokud ředitel nemá uzavřenu pracovní smlouvu, má se za to, že jako funkcionář není zaměstnancem společnosti. (Práva a povinnosti funkcionáře společnosti jsou dány funkcí, kterou zastává, a existují nezávisle na osobě, která zastává danou funkci¹⁵⁵.) Za určitých okolností se předpokládá existence pracovní smlouvy, přestože žádná formální pracovní smlouva není uzavřena¹⁵⁶.

¹⁵⁴ THOMAS, C. *Company Law*, London : Hodder & Stoughton. 1996, str. 183.

¹⁵⁵ Viz MORSE, G. (general editor) a kol.: *Palmer's Company Law: Annotated Guide to the Companies Act 2006*, 2nd Edition, London : Sweet & Maxwell, 2009, str. 245, shodně THOMAS, C. *Company Law*, London : Hodder & Stoughton. 1996, str. 173..

¹⁵⁶ Ve věci *Folami v. Nigerline (UK) Ltd.* byl hlavní účetní nigerijské společnosti jmenován jednatelem její anglické dceřiné společnosti. Byl mu vyplácen plat, ale neměl uzavřenu písemnou pracovní smlouvu. Přesto byla však shledáno, že se jedná o zaměstnance.

Vysvětlení této otázky je příležitostně uvedeno ve stanovách společnosti. Ve věci *Parsons v. Albert J Parsons and Sons Ltd.* byli synové prvního zakladatele společnosti jejími řediteli. Neměli sice uzavřenu smlouvu o poskytování služeb, ale ve stanovách bylo uvedeno, že ředitelé mají být jmenováni na doživotí. Ředitelům nebyl vyplácen žádný formální plat a sami si každoročně koncem roku schvalovali tzv. „ředitelské tantiémy“. Jeden ze

Každý ředitel (včetně stínového ředitele) je povinen informovat společnost o svém podílu na jejích akcích nebo dluhopisech, který drží v době svého jmenování. Musí do pěti dnů písemně oznámit společnost počet a druh akcií, na nichž má podíl a počet a druh dluhopisů. Tato povinnost je rozšířena o povinnost informovat společnost o podílech manželky nebo nezletilých dětí ředitele.

Společnost musí vést registr podílů ředitelů, který musí být dán během pracovní doby k nahlédnutí společníkům a jiným osobám. Kdykoli společnost udělí řediteli právo upisovat její akcie nebo dluhopisy, musí zapsat do registru u jeho jména datum, kdy je toto právo uděleno, dobu vykonatelnosti tohoto práva a úplatu za jeho udělení. Když ředitel vykoná toto právo, musí společnost zaznamenat v registru u jeho jména fakt, že toto právo bylo vykonáno, počet příslušných akcií nebo dluhopisů a jméno osoby, na kterou byly zapsány.

Registr je nutno předložit na výroční valné hromadě společnosti, kde musí být k dispozici jejím účastníkům po celou dobu jejího konání.

K obecným povinnostem ředitelů společnosti a jejich odpovědnosti - viz níže.

4. Právní úprava odpovědnosti statutárního orgánu

4.1. Od o.z.o. k obchodnímu zákoníku¹⁵⁷

synů byl odvolán z funkce a podal u pracovního soudu stížnost proti neoprávněné výpovědi ze zaměstnání. Bylo shledáno, že se nejednalo o rozvázání pracovního poměru. Tento ředitel nebyl zaměstnanec, protože byl považován za ředitele a také tak odměňován.

Odvolací pracovní soud stanovil ve věci *Eaton v. Robert Eaton Ltd* několik faktorů rozhodujících pro postavení ředitele.

(a) Ředitel je obecně řečeno funkcionář společnosti a není s ní v pracovním poměru.

(b) Používání popisného označení, například sekretář, technický ředitel, může naznačovat, že se jedná o zaměstnance.

(c) I fakt, že dotyčná osoba pobírá týdenní mzdu nebo pevný plat a nikoliv odměnu jako ředitel, může naznačovat, že se jedná o zaměstnance.

(d) Silným náznakem existence pracovní smlouvy je dohoda o tom, že určitá osoba bude zaměstnána jako jednatel, zaznamenaná v zápisu ze schůze představenstva nebo v písemném memorandum.

(e) Posouzení funkcí vykonávaných ředitelem – jednal ve funkci ředitele nebo pod dohledem představenstva (board of directors)?

¹⁵⁷ Část této kapitoly (v poněkud upraveném znění) byla přednesena jako příspěvek na 3. ročníku mezinárodní právní konference „Naděje právní vědy“, Býkov 2010 - setkání mladých vědeckých pracovníků a je uveřejněna jako příspěvek ve Sborníku z této konference s názvem Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností ve světle předválečné judikatury In: Naděje právní vědy. Býkov 2011, s. 208 an. .

V této kapitole je popsán vývoj právní úpravy odpovědnosti za škodu způsobenou obchodní společností jejím statutárním orgánem v československé a posléze české právní úpravě ve světle obecné odpovědnosti za škodu s poukazy na odpovídající judikaturu.

Obecný zákoník občanský (ABGB), vyhlášený císařským patentem z 1. 6. 1811, č. 946 Sb. z. s. (dále také jen „o.z.o.“) upravoval v souvislosti s povinností k náhradě škody obecné zásady odpovědnosti, a to pro materii, již se zabývá tato práce zejména v §§ 1297 a 1299. Dle o.z.o. se předpokládalo, že každý má vyvinout tolik péle a pozornosti, jak se sluší na průměrného člověka, kdežto jakou pozornost a píli má jednotlivec vyvinouti, určí zvláštní poměry¹⁵⁸. V prvním případě se jednalo o měřítko obecné, ve druhém o individuální. Obecné měřítko bylo obsaženo v ustanovení § 1297 o.z.o.¹⁵⁹, na individuální okolnosti poukazuje § 1299 o.z.o.¹⁶⁰. V komentáři k o.z.o. k tomu J. Sedláček¹⁶¹ uvádí, že „Z toho plyne zásada, kdo je příčetný a za svoje činy odpovědný, má uvážiti, zda jeho tělesné i duševní schopnosti stačí na převzatý úkol; není-li mu rozsah a dosah takových povinností znám, dopouští se nedopatření, jestliže se o jejich rozsahu a dosahu nepřesvědčí“.

Výše uvedená pravidla ostatně potvrzovala i tehdejší judikatura Nejvyššího soudu ČSR. Například bylo Nejvyšším soudem ČSR judikováno, že "Zákon předpokládá v §u 1297 o. z. o. obyčejnou, normální lidskou pozornost a pokládá za zavinění jen nezachování této normální opatrnosti"¹⁶².

¹⁵⁸ Viz SEDLÁČEK, J. in ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému*. Díl pátý. Praha : Nakladatelství V. Linhart, 1937, s. 770.

¹⁵⁹ Ustanovení § 1297 o. z. o. znělo: "Platí však také domněnka, že každý, kdo má užívání rozumu, je schopen takového stupně péle a pozornosti, jakého může býti použito při obyčejných schopnostech. Kdo tohoto stupně péle nebo pozornosti opomene, při činech, jimiž nastává zkrácení práv jiného, je vinen nedopatřením."

¹⁶⁰ Ustanovení § 1299 o. z. o. znělo: Kdo se veřejně hlásí k úřadu, k umění, k živnosti nebo řemeslu; nebo kdo bez nutnosti dobrovolně převezme jednání, jehož provedení vyžaduje zvláštních uměleckých znalostí nebo neobyčejné péle, dává tím najevo, že důvěřuje své nutné píli a potřebným neobyčejným znalostem; musí tedy státi za jejich nedostatek. Věděl-li však ten, kdo mu jednání svěřil, o nezkušenosti jeho; nebo mohl-li při obyčejné opatrnosti věděti, je zároveň posléze uvedený vinen nedopatřením.

¹⁶¹ Viz SEDLÁČEK, J. in ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému*. Díl pátý. Praha : Nakladatelství V. Linhart, 1937, s. 775.

¹⁶² Viz Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne: 26. listopadu 1925, sp. zn. Rv I 1741/25, Vážný 5499/1925 Sb.r.ci - Jednalo se o situaci, kdy v motorovém voze pouliční dráhy žalované společnosti vznikl z krátkého spojení požár, cestující, mezi nimi i žalobce, ve zmatku začali z jedoucího vozu vyskakovati, při čemž žalobce utrpěl úraz a žaloval o náhradu škody. V této souvislosti NS uvedl, že "Zákon vyžaduje v §u 1297 obč. zák. vynaložení takové péče a opatrnosti, jaké lze se nadíti do každého člověka obyčejných schopností. Zákon tedy předpokládá obyčejnou, normální pozornost lidskou (diligentia in abstracto) a pokládá za zavinění jen nezachování této normální opatrnosti. Vždy nutno při tom hleděti k okolnostem případu, neboť i normálně opatrný člověk jinak si bude počínati při hrozcím mu nebezpečství a jinak, je-li v bezpečí a klidu. Vždy nutno jen zkoumati, zdali jednání (opomenutí) bylo danými poměry odůvodněno. Také inteligence nemůže tu hráti

V jiném judikátu Nejvyšší soud ČSR vyslovil názor, že "Hrubé porušení předpisů § 1297 o. z. o. může se rovnati, popřípadě může být závažnější než nepatrné porušení předpisů § 1299 o.z.o"¹⁶³.

Nejvyšší soud ČSR v dále v judikátu popsal rozdíl mezi obecnou péčí, kterou je potřeba vyvinout podle § 1297 o. z. o. a zostřenou péčí dle speciálních ustanovení k § 1297 o. z. o., když stanovil, že majitelé domu odpovídají podle § 1319 o. z. o. nikoli jen za obyčejnou péči (§ 1297 o. z. o.), nýbrž za péči zostřenou se zřením na to, že se třetí osoby nemohou vůbec nebo jen stěží chrániti před hrozícím nebezpečím. Důkazní břímě, že byla vynaložena veškerá péče nutná k odvrácení nebezpečí, jest na majiteli domu. Takovouto péčí jest ona péče, která lze podle názoru životního styku, podle poměrů a stavu věci rozumně od majitelů domů očekávati. Je tomu tak, dal-li majitel dům prohlédnout příslušnými odborníky¹⁶⁴. Ustanovení § 1319 o. z. o.

rozhodující role, nýbrž spíše - jak dovolání praví - větší nebo menší pevnost nervů. Zcela správně první soud tyto jednotlivosti případu vyzdvihl, zejména detonaci při nastalém krátkém spojení a vyrazení poklopu, vyšechnutí plamenů nejen do vozu, nýbrž i na plošinu přímo proti obličejí žalobce, kouř a sykot, křik spolucestujících, že hoří a všeobecnou paniku, t. j. případ, kdy jednotlivce, třeba rozvázný, stržen jest všeobecným rozrušením myslí davu. Když za takových okolností žalobce, domnívaje se, že mu hrozí vážné nebezpečí - ať tomu objektivně tak bylo, nebo ne - a hnán jsa pudem sebezachování bez dalšího uvažování otevřel si sklapovací mříž a vyskočil, nelze v tom spatřovati zanedbání normální pozornosti lidské, což nejlépe vidno již z toho, že podle zjištění prvního soudu většina cestujících právě tak se zachovala a není podkladu pro domněnku, že tak učinila jen podle žalobcova příkladu. I kdyby tak bylo učinilo jen šest cestujících - jak tvrdí dovolací odpověď - stačilo by to k témuž úsudku. Ani okolnost, že žalobce nesekočil ve směru jízdy, nýbrž kolmo k němu, ač prý - jak odvolací soud míní - mohl postřít, že se vrhá do nebezpečí, které prý mu na plošině nehrozilo, není způsobila, aby jeho vinu založila, naopak je zřejmým dokladem pro to, že žalobce pokládal seskok s jedoucího vozu za menší nebezpečí, než setrvání na plošině, protože každý normální člověk volí ze dvojího zla vždy to menší. Praví-li odvolací soud, že se rozvázná část cestujících omezila na to, že z vnitřku vozu, kde plamen vyšlehl, vyšla na přední plošinu, ocitá se bez udání průvodu v rozporu s převzatým zjištěním prvního soudu, že většina cestujících vyskákala, což mu rovněž dovolání právem vytýká jako rozpor se spisy podle § 503 čis. 3 c. ř. s. Nelze tedy při správném právním posouzení věci mluvit o vlastním zavinění žalobcově a o vyvinění dráhy podle § 2 zák. ze dne 5. března 1869 čis. 27 ř. zák., takže tato ručí za škodu podle § 1 cit. zák."

¹⁶³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne: 3. února 1937, sp. zn. Rv I 691/35, Vážný 15788/1937 Sb.r.ci. Rozhodnutí bylo vydáno na základě žaloby žalobkyně, která byla poraněna automobilem řízeným žalovaným a domáhala se po žalovaném náhrady škody vzniklé zraněním. Nejvyšší soud nevyhověl dovolání žalobkyně, přičemž byl veden následující úvahou. Pokud žalobkyně před blížícím se automobilem vkročila do jízdní dráhy a začala jí přebíhat, počínala si neopatrně. Žalobkyně se snažila v dovolání dovodit, že její vina nemůže být stejná s vinou žalovaného z toho, že žalovaný byl podle § 1299 o. z. o. povinen vynaložit obzvláštní pozornost, kdežto žalobkyně se provinila jen proti předpisu § 1297 o. z. o. předpokládajícímu k vynaložení obyčejné pozornosti. Nejvyšší soud Československé republiky však dovodil, že hrubé porušení předpisů § 1297 o.z.o. může se rovnati nepatrnému porušení předpisů § 1299 o. z. o. a může být ještě závažnější. Vkročila - li žalobkyně blízko před automobil do jízdní dráhy i přesto, že automobil při sebemenší pozornosti musela viděti a slyšeti a přesto že jako obyvatelka velkoměsta musela si uvědomit, že přecházení jízdní dráhy v rychlostním pásmu je zvlášť nebezpečné, prohřešila se proti příkazu § 1297 o. z. o. takovým způsobem, že je správný úsudek odvolacího soudu, že její zavinění není menší než nepatrné porušení předpisů § 1299 o. z. o. žalovaným, a to přesto, že toto ustanovení je podstatně přísnější než ustanovení § 1297 o. z. o.

¹⁶⁴ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 16. června 1937, sp. zn. Rv I 94/36, Vážný 16201/1937 Sb.r.ci. Nejvyšší soud konstatoval, že po právní stránce je nutné přisvědčit žalobkyni, že zákon v § 1319 o. z. o. neukládá majitelům domu tolik obyčejnou péči o stav domu, jak to má na mysli předpis § 1297 o. z. o. nýbrž péči zostřenou hledíc na to, že se třetí osoby nemohou vůbec nebo jen stěží chránit před nebezpečím tam uvedeným, a

znělo: Poraní-li se někdo nebo způsobí-li se jinak škoda zřícením anebo oddělením části budovy nebo jiného díla postaveného na pozemku, jest povinen nahraditi škodu držitel budovy nebo díla, je-li příhoda následkem vadné povahy díla a neprokáže-li, že užil veškeré péče potřebné k odvrácení nebezpečství.

Dále bylo judikováno, že jednání, které zakládá povinnost k náhradě škody, může být i rázu negativního, to znamená opomenutí, ale opomenutí zakládá závazek k náhradě škody (kromě případů dohodnutých smluvně) pouze tehdy, pokud zákon ukládá povinnost k pozitivnímu jednání. Namátkou lze třeba jmenovat opomenutí bezpečnostních opatření, které má činit podnikatel dolování, kde vzniká povinnost náležitého ohrazení nebo opomenutí postavení výstražných znamení na stavbě.

V jiném případě poukázal Nejvyšší soud ČSR na "obyčejné" schopnosti, které zákon¹⁶⁵ u každého člověka předpokládá¹⁶⁶.

Výše uvedené individuální měřítko § 1299 o. z. o. například ilustruje a konkretizuje následující judikát: „Lékař, který podnikl jako zaměstnanec veřejné nemocnice léčebný zákrok s použitím roentgenova přístroje, ač

mimo to přesunuje předpis § 1319 o. z. o. na majitele domu břímě důkazů, že užili veškeré péče nutné k odvrácení nebezpečství. Avšak ani tu se na nich nevyžaduje všechna, vůbec jen pomyslitelná péče, nýbrž všechna péče, kterou lze podle názorů životního styku, podle poměru a stavu věci rozumě od nich očekávat. Taková to péče zprošťuje majitele domu odpovědnosti uložené mu ustanovením § 1319 o. z. o.

¹⁶⁵ Jednalo se o ustanovení § 1297 o. z. o.

¹⁶⁶ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 16. října 1926, sp. zn. Rv I 216/26, Vážný 6339/1926 Sb.r.ci. - V tomto případě se jednalo o žalobu na základě skutečnosti, že žalobkyně se zúčastnila slavnosti „Pálení čarodějnic“ na hradě K., náležící muzejnímu spolku VPP. Slavnost pořádal žalovaný, družstvo B. Žalobkyně šla zpáteční cestou za tmy po neosvětlené stezce podél lomu a do tohoto lomu se zřítíla a těžce se poranila. Nejvyšší soud ČSR řešil dovolání žalobkyně, které spočívalo v tom, že se družstvo B., jako pořadatel akce, nepostaralo o bezpečnostní opatření na stezce vedoucí z hradu K. nejkratším směrem do města P. v tom směru, aby nikdo z té stezky v noci nezabloudil, do otevřeného dolu nespádl, dále že družstvo B. nezřídilo na pokraji lomu zábradlí, že stezku neosvětlilo a neopatřilo výstražnými znameními. Nejvyšší soud ČSR konstatoval, že v tomto případě se žalobkyně nemůže odvolávat na zákonný předpis, podle něhož by bylo povinno družstvo, jež pořádá slavnosti na některém místě postarati se o to, aby účastníci slavnosti, až večer půjdou domů mimo pravidelnou cestu, neutrpěli úraz, že v případě, že budou volit stezku málo schůdnou, neosvětlenou, poblíž lomu vedoucí, když obvyklá cesta, třebaže delší, byla bez jakéhokoliv nebezpečí, že tedy půjdou tmou a vydají se v nebezpečí pádu do lomu. Nejvyšší soud ČSR navíc uvedl, že pokud nejde o děti a lidi potřebné, nýbrž o lidi dospělé, které jsou v plném užívání rozumu, musí se tyto sami chránit před úrazem a šetřit opatrnost, kterou zákon při obyčejných schopnostech u každého člověka předpokládá (ustanovení § 1297 o. z. o.). Podle soudu byla žalobkyně v době, kdy spadla do lomu osobou starou 20 let, tedy dospělou, u které lze předpokládat tolik rozumu a soudnosti, že se může sama uchránit nebezpečí. Kázal-li jí zdravý rozum a vrozená opatrnost, aby žalobkyně nepoužila ke zpáteční cestě stezky v noční době za tmy neosvětlené, klikaté, nad kamenným lomem vedoucí, jejíhož směru ani sama dobře neznala, pak v takovém případě žalované družstvo B. neodpovídá za následky úrazu, který žalobkyně pádem do lomu utrpěla. Pokud přičítá výhradní vinu nebo alespoň spoluvinu na svém zranění žalovanému družstvu, právem nižší soudy zavinění žalovaného družstva neuznali, neboť družstvo nedopustilo se svými jednání bezprávního činu, ani pozitivního ani opomenutí, jenž by závazek k náhradě škody zcela nebo z části odůvodňoval.

náležitě nerozuměl prosvěcování roentgenem, odpovídá za škodu, která tím pacientovi vznikla¹⁶⁷.

Dále Nejvyšší soud ČSR konstatoval, že náhrada škody podle § 1299 o. z. o. přísluší i poškozenému, který nebyl se škůdcem ve smluvním poměru. Spolek, který podle svých stanov podává písemné posudky o obrazech (expertízy), ručí podle § 1295 a 1299 o. z. o. za škodu způsobenou nesprávným posudkem svých orgánů, i když si poškozený posudek od něho neobjednal. Jednalo se o to, že žalovaný spolek byl odbornou institucí, která podávala písemné posudky o obrazech, přičemž se jednalo o padělek obrazu od Brožíka s posudkem družstva, který zněl tak, že se jedná o originál. Spolek byl žalován o škodu, přičemž žalobě bylo vyhověno a Nejvyšší soud ČSR nevyhověl dovolání žalovaného. Zejména bylo konstatováno, že podmínkou odpovědnosti podle § 1299 o. z. o. není, aby osoby tam uvedené byly ve smluvním poměru k tomu, komu způsobily škodu. V tomto konkrétním případě stačí, že škůdce způsobil škodu znaleckým úkonem. Nesejde na tom, zda si poškozený posudek objednal či nikoliv. Nejvyšší soud dále konstatoval, že z ustanovení § 1299 a 1300 o. z. o., jednajících o odpovědnosti znalců, vztahuje se na souzenou věc jen § 1299 ježto jde o jiný znalecký úkon, než o poskytnutí škodlivé rady (§ 1300 o. z. o.)¹⁶⁸.

Obchodní právo bylo u nás až do druhé poloviny 19. století upravováno víceméně nahodile dle potřeb praxe zvláštními zákony, a to přibližně od konce 17. století. Poté byl jako obchodní kodex schválen v roce 1862 všeobecný obchodní zákoník (HGB) a zveřejněn jako zákon č. 1/1863 ř. z. s tím, že účinným se stal k 1. červenci 1863 (dále také jen „v.o.z.“). Ten uvedené obecné zásady odpovědnosti pro oblast obchodních vztahů konkretizoval, když v článku 282 uváděl, „Kdo jest z jednání, které jest na

¹⁶⁷ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 22. ledna 1946, sp. zn. Rv II 98/45, Vážný č. 38/1946 Sb.r.ci. - Nejvyšší soud ČSR odmítl dovolání žalovaného s argumentací, že když žalovaný neměl potřebné vědomosti a provedl-li lékařský zákrok, pak ručí za všechnu škodu, k níž by bylo nedošlo, kdyby měl k použití přístroje potřebné znalosti a náležitou opatrnost a s náležitou opatrností s ním zacházel. Podle Nejvyššího soudu tento právní názor odpovídá zásadám vyslovených v § 1295, 1299 o. z. o. na tom nic nemění, že žalovaný byl jen zaměstnancem nemocnice, která prý za škodu ručí podle § 1313 o. z. o., že nebyl v žádném smluvním poměru k žalobkyni. Nejvyšší soud však uvádí, že každý kdo převezme nějaké jednání, ručí za škodu, která přitom vzejde z jeho neznalosti nebo nedbalosti. Nevyzná-li se žalovaný dostatečně v prosvěcování, nemohl-li si včas opatřit potřebné znalosti, bylo na něm, aby to ohlásil a zařídil předání extrakce jinému, který by byl schopen přístroj bezpečně použít, anebo by si pro prosvícení vyžádal aspoň jeho pomoci. Neměl však pracovat sám s přístrojem, jehož nebezpečnosti nedovedl zabránit ba ani náležitě neznal.

¹⁶⁸ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 7. září.1949, Rv I 788/48, Vážný č. 210/1950 Sb.r.ci.

jeho straně obchodem, jinému povinen k péči, musí zachovati péči řádného kupce“. Požadavek na jednání „s péčí řádného kupce“ byl dále uveden zejména v člancích 343, 344 a 354 všeobecného obchodního zákoníku. Uvedený požadavek na jednání s péčí řádného kupce byl v souladu s případy spadajícími pod obecné pravidlo § 1299 obecného zákoníku občanského. Synonymem výrazu „péče řádného kupce“ nebo „péče řádného obchodníka“ bylo v té době i sousloví „pečlivost řádného obchodníka“¹⁶⁹.

Postulát jednání s péčí řádného kupce byl požadován po členech statutárních orgánů u kapitálových obchodních společností, u společností osobních byla situace poněkud odlišná.

V případě veřejné obchodní společnosti byla povinnost péče, kterou měl společník zachovávat v záležitostech společnosti stanovena článkem 94 v. o. z. Dle uvedeného článku měl společník věnovat záležitostem společnosti stejnou péči a péči, se kterou si spravoval své vlastní záležitosti. Toto ustanovení je odchylkou od zásady platné v obchodním právu, podle níž by měl vynaložit péči řádného kupce, tj. podle již zmiňovaného čl. 282 v. o. z. Míra péče, kterou společník měl věnovat záležitostem společnosti, se posuzovala z hlediska konkrétního, tzn. z hlediska jeho jednání v záležitostech vlastních, nikoli z hlediska abstraktní představy řádného kupce; podle toho, jak se společník choval ve svých vlastních záležitostech, mohla být míra péče, kterou má věnovat záležitostem společnosti buď stejná jako péče řádného kupce nebo menší, popřípadě i větší než je tato péče. Jak však trefně poznamenal Hermann-Otavský¹⁷⁰: „Arci dlužno již podle všeobecných zásad přiznati čl. 94 odst. 1 význam modifikující jen ručení za

¹⁶⁹ Výše uvedené znění čl. 282 v.o.z. je zněním uváděným např. in HERMANN, OTAVSKÝ, K. *Všeobecný zákoník obchodní a pozdější normy obchodního práva v zemích historických. I. a II. díl.* Praha : Československý kompas, 1929, s. 288 nebo in ŠVEHLA, A., BASCH, J. *Všeobecný zákoník obchodní.* 4. vyd. Praha : Všehrd, 1937, s. 108, shodně také PATSCH, H., NESÝ, P.C., KOZÁKOVÁ, A. *Společnost s omezeným ručením,* Praha : V. Linhart, Praha, 1934 (zde autoři na str. VII v Úvodu uvádějí, že se pokud možno při překladu zákona přidrželi se svolením autora překladu prof. Dra K. Hermanna, Otavského ve Všeobecném zákoníku obchodním, ale na s. 111 v § 25 odst. 1 používají sousloví péče řádného obchodníka a dokonce na další straně uvádějí, že v čl. 282 obch. zák. je péče řádného kupce), ale např. in BĚLSKÝ, P. *Všeobecný zákoník obchodnía zákony i nařízení jej měnící a doplňující zejména Výtah dopravního řádu železničního.* Písek : nakladatel Ladislav Burian, knihkupec, 1924, s. 144 je znění čl. 282 následující: „Kdo z jednání nějakého, jež na jeho straně jest obchodem, povinen jest jinému pečlivostí, ten užiti musí pečlivostí řádného obchodníka“ – pozn. autora – zřejmě šlo pouze o jiný překlad původního německého textu zákona.

¹⁷⁰ Viz HERMANN, OTAVSKÝ, K. *Všeobecný zákoník obchodní a pozdější normy obchodního práva v zemích historických. I. a II. díl.* Praha : Československý kompas, 1929. s. 135.

culpa levis¹⁷¹, nikoli však za culpa lata¹⁷² (tím méně za dolus¹⁷³); nezprostil by se tudíž společník ručení za hrubé zavinění důkazem, že jest hrubě nedbalý i ve vlastních věcech“. Znamenalo to, že nikdy nemohla být odvoláním se na článek 94 obchodního zákoníku omluvena hrubá nedbalost. Jednalo-li se však o zavinění, které se jevílo jako culpa levis, tedy nevědomá neboli "lehká" nedbalost, mohl se společník vyvinut tím, že není ve vlastních záležitostech pečlivějším, což ovšem musel prokázat. Předpis čl. 94 všeobecného obchodního zákoníku se vztahoval na všechny společníky. Společník přitom ručil společnosti za škodu, kterou jí způsobil zanedbáním povinné péče a nesměl si přitom z částky, kterou měl společnosti nahradit, odečíst to, co připadlo jako jeho podíl na škodě. Společník také nebyl oprávněn započítat si z náhrady, kterou byl povinen uhradit, hodnotu prospěchů, které sjednal společnosti v jiných případech svojí pilností. Toto ustanovení čl. 94 všeobecného obchodního zákoníku bylo dispozitivní, tj. mohlo být smlouvou společenskou upraveno jak mírněji, tak i tvrdším způsobem. Zmírnění nesmělo však jít tak daleko, aby společník neručil za úmyslné zavinění či hrubou nedbalost. Shodná úprava platila i pro komanditní společnost vzhledem ke skutečnosti, že čl. 157 o. z. o. odkazoval mimo jiné i na použití čl. 94 v případě společníků komanditní společnosti a dále i v komanditní společnosti na akcie.

Odlišná byla odpovědnost jednatelů společnosti s ručením omezeným. V zákoně o společnostech s ručením obmezeným ze dne 6. března 1906, číslo 58 ř. z., bylo v § 25 odst. 1 stanoveno, že jednatelé jsou vůči společnosti zavázáni při správě podniku vynakládati péči řádného obchodníka. Ohledně společného ručení jednatelů za škodu bylo v odstavci druhém, téhož paragrafu, stanoveno, že „Jednatelé, kteří poruší povinnosti, ručí společnosti rukou společnou a nerozdílnou za škodu z toho vzniklou.“ V souladu s obecným předpisem čl. 283 všeobecného obchodního zákoníku museli nahradit jak skutečnou škodu, tak i ušlý zisk, a to bez ohledu na míru zavinění. Závazek jednatele k náhradě škody zakládalo již jen objektivní

¹⁷¹ Nevědomá (lehká) nedbalost, nedopatření - nedodržení bdělosti a opatrnosti, kterou má zachovávat řádný občan.

¹⁷² Vědomá (hrubá) nedbalost - porušení základní opatrnosti, kterou zachovává každý člověk. Culpa lata dolo proxima est. - Hrubá nedbalost je blízka zlému úmyslu.

¹⁷³ Úmysl.

porušení kterékoliv z jeho povinností, ať mu byly uloženy smlouvou, usnesením společníků nebo zákonem, přičemž nezáleželo na tom, zda si byl jednatel vědom toho, že porušuje své povinnosti. Toto porušení tedy mohlo nastat jak jednáním, tak i opomenutím, jednalo se o objektivní odpovědnost.

Zásada objektivní odpovědnosti byla vyjádřena Nejvyšším soudem ČSR z roku 1930, ve kterém právní věta zní: „U společnosti s.r.o. (zákon ze dne 6. března 1906, č. 58 ř. z.), závazek jednatele k náhradě škody zakládá již objektivní porušení kterýchkoliv jeho povinností, ať mu byly uloženy smlouvou nebo usnesením společníků nebo zákonem, aniž záleží na tom, zda si byl jednatel vědom toho, že porušuje své povinnosti¹⁷⁴.

Objektivní odpovědnost jednatele za škodu způsobenou společností byla vyjádřena i v rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČSR. Právní věta tohoto rozhodnutí zní: „Osobami, odpovědnými za správu, jsou při společnosti s.r.o. jednatele bez ohledu na to, zda skutečně obstarávají správu společnosti¹⁷⁵.

¹⁷⁴ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 6. prosince 1930, sp. zn. Rv II 640/30, Vážný č. 10372/1930 Sb.r.ci. - Jednalo se o případ, kdy jednatel společnosti odprodal veškeré zařízení prodejny i s veškerým inventářem této prodejny za nevýhodnou cenu a to i věci, které nebyly zbožím, a tvořily zařízení prodejny. Žalovaný se tím prohřešil nejen proti společenské smlouvě, kdy byl omezen ve svém jednání jako jednatel, v případě prodeje věci do určité výše ceny, do které mohl jednat samostatně a dále se prohřešil proti povinnostem, které mu jako jednatele žalobce ukládal předpis § 25 zákona č. 58/1906 ř. z., podle něhož byl povinen při vedení jejich obchodu vynaložit péči řádného obchodníka. Uskutečnil tedy jednání, jimiž nejenže nebyl podporován rozvoj společnosti, ale tato jednání byla namířena k její škodě, ne-li k jejímu zhroutilí. Dle Nejvyššího soudu ČSR nemohl výrazněji projevit žalovaný, že je mu osud společnosti lhostejný, což jest v příkrém rozporu s požadavkem péče řádného plnění, kterou zákon jednatele ukládá. Za to mu právem byla uložena náhrada škody, kterou z porušení svých povinností jako jednatel (§ 25 odst. 2 zákona č. 58/1906 ř. z.) a dále pokud se týče zavinění, pak porušením smlouvy (§§ 1295, 1297, 1323 o. z. o.) společnosti způsobil. Nejvyšší soud dále připomínal, že závazek jednatele k náhradě škody zakládá již objektivní porušení kterýchkoliv jeho povinností, které mu byly uloženy společenskou smlouvou nebo usnesením společníků nebo zákony a nezáleží na tom, zda si byl jednatel vědom toho, že své povinnosti porušuje.

¹⁷⁵ Viz rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČSR ze dne 8. dubna 1929, sp. zn. 6960/1929, Bohuslav – rozhodnutí finanční. Podstatou tohoto sporu bylo ručení za daň z obratu osoby odpovědné za správu společnosti s ručením omezeným, když tehdejší druhý odstavec § 8 zákona č. 658/1900 ř. z. stanovil, že stíhá-li daň z obratu korporaci nebo společnost, ručí za daň osoby odpovědné za správu společně a nerozdílně s touto společností. Soud si nejprve vyřešil otázku, koho je nutné pokládat za osobu odpovědnou za správu společnosti s ručením omezeným zřízenou podle zákona č. 58 ř. z., ze dne 6. března 1906, a to podle předpisů, které upravují organizaci této společnosti. Ze zákonných ustanovení zcela jasně vyplývalo, že jsou to právě jednatele společnosti, které jsou osobami odpovědnými za správu společnosti. Soud konstatoval, že této zákonné odpovědnosti za správu společnosti, nemohou se jednatele zbavit tím, že své úkoly z části nebo vcelku přenesou na jiné osoby. Ze strany žalovaných jednatelů byla podána stížnost, která spočívala v tom, že podle § 25 zákona o společnostech s ručením omezeným jsou jednatele odpovědní pouze vůči společnosti, a že společnosti nikoliv třetím osobám, ručí osobně za škodu způsobenou svým jednáním. Tuto argumentaci Nejvyšší správní soud zamítl s odůvodněním, že výše zmíněné ustanovení zákona o dani z obratu ukládá jednatelům společnosti s ručením omezeným novou povinnost, která není obsažena v zákoně o společnostech s ručením omezeným, totiž povinnost ručit třetí osobě, tedy v tomto případě státu, osobně za daň z obratu, kterou společnost jako primární daňový subjekt státu nezaplatila. Dále Nejvyšší správní soud zamítl námitku, že jednatele, kteří neobstarávali fakticky správu společnosti, neměli možnost kontrolovat otázku daně z obratu, tedy zda byla daň společnosti předepsána a společností zaplacená. Tuto námitku nevzal soud v potaz z toho důvodu, že podle jeho

Zásada objektivní odpovědnosti jednatelů za škodu způsobenou společností však byla prolomena v okamžiku, kdy jejich povinnosti přebíral jiný orgán, např. vnučený správce společnosti. Právní postavení jednatelů za vnučené správy bylo Nejvyšším soudem ČSR řešeno např. v souvislosti s jednáním jednatele společnosti s obmezeným ručením za situace, kdy jednatel uzavřel obchod se svou společností (jednající vnučeným správcem) za vnučené správy, aniž by měl toto svoje jednání schválené dozorčí radou, tak jak požadoval § 25 odstavec čtvrtý zákona o společnosti s obmezeným ručením v případě obchodů s kolizí zájmů (tedy právě např. obchodů mezi jednatelem a společností)¹⁷⁶.

Jaká má být míra péče řádného obchodníka je podle H. Patsche¹⁷⁷ věcí individuální a za měřítko je dle jeho mínění nutné brát obvyklé počínání jiného obchodníka téhož oboru a téže kvalifikace. Míra péče řádného obchodníka bude jiná, je-li předmětem podniku komplikovaná výroba drahocenných předmětů a jiná, je-li předmětem podniku účel ideální, například zapůjčování knih. Neschopnost jednatele nebo nedostatek odborných zkušeností neomlouvá. Lze proto zformulovat závěr, že přijal-li někdo funkci jednatele aniž by pro ni byl kvalifikován, předpokládá se z jeho strany obvyklá obchodnická péče. Nutno tedy otázku, byla-li jednatelem při správě zachována péče řádného obchodníka posuzovat případ od případu.

právního názoru, jak již bylo zmíněno výše, jednatele společnosti stíhá ručební povinnost bez ohledu na to, zda obstarával fakticky správu společnosti.

¹⁷⁶ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 8. března 1921, sp. zn. Rv I 777/20, Vážný 960/1921 Sb.r.ci. - Stanoví-li zákon v § 25 zák. o spol. s obm. ruč. závazek jednatelů k náhradě škody společnosti, má na mysli společnost žijící v normálních poměrech, mající své vlastní zastoupení jednatelem, kteří je také skutečně vykonávají a mají práva a povinnosti v objemu zákonem stanoveném, jichž funkce není jinak nikterak obmezena. Hodlá-li takový jednatel uzavřít právní jednání se společností (§§ 25, 28 cit. zák.), jest třeba souhlasu dozorčí rady nebo všech ostatních jednatelů, poněvadž se střetly zájmy smlouvajících stran. Jinak jest však tomu, když nastaly poměry nepravděelné a firma se octla ve vnučené správě. Vnučený správce přejímá správu závodu tím, že byl ustanoven, v rozsahu zákonem přesně stanoveném a v téže míře se obmezuje funkce jednatelů. Pokud se týče práv a povinností jednatelů a jejich výkonu, nejde více o jednatele, jaké předpokládá § 25 cit. zák. při stanovení jejich závaznosti. Běží-li za tohoto stavu o právní jednání mezi jednatelem ve své funkci obmezeným a vnučeným správcem, spadajícím v obor vnučené správy, pak nenastává kolize zájmů a není třeba souhlasu dozorčí rady neb ostatních jednatelů. Tu nelze více užití předpisu § 25 cit. zák. a nelze důvodně mluvit o jeho porušení a o tom, že nevyžádáním si souhlasu byla způsobena škoda. Jest ostatně v tomto směru poukázati ku zjištění, že se žalovaný teprve po dlouhém naléhání uvolil, převzít škrob s podmínkou, že ho vrátí za běžné denní ceny, bude-li ho firma potřebovati, že však firma nežádala vůbec škrobu od žalovaného zpět, opatřivši si jej výhodně jinde za běžné denní ceny a že žalovaný pomohl firmě, jež kupovala škrob nikoli pro vlastní potřebu, nýbrž na spekulaci, z tísně, převzal-li škrob.

¹⁷⁷ Viz PATSCH, H. in PATSCH, H., NESÝ, P.C., KOZÁKOVÁ, A. *Společnost s omezeným ručením*, Praha : V.Linhart, 1934. s. 112.

Co je obsahem péče řádného obchodníka ilustruje např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR, ve kterém se stanoví, že k bedlivosti řádného obchodníka (článek 282 a 344 obchodního zákoníku) náleží jen znalost všeobecných, nikoliv však speciálních časově omezených a jen pro některé odběratele význam majících tarifních předpisů¹⁷⁸.

Posouzení otázky, zda smluvní strana dbala péče řádného obchodníka, závisí na posouzení konkrétních okolností každého jednotlivého případu ze strany soudu, jak již bylo uvedeno výše. Tomu nasvědčuje i rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR, jehož právní věta zní, že: „Zodpovězení otázky, zda smluvník dbá o péči řádného obchodníka, není zjištěním skutkovým, nýbrž právní posouzení“¹⁷⁹.

¹⁷⁸ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 11. června 1924, sp. zn. Rv I 459/24, Vážný 3957/1924 Sb.r.ci, - Žalovaný byl dle článku 344 a 282 obchodního zákoníku povinen dbát opatrnosti řádného obchodníka, přičemž ručil dle § 1313 a) o. z. o. i za zavinění třetích osob, kterých přitom použil. Nejvyšší soud konstatoval, že byla-li povinná péče řádného obchodníka zachována či porušena, závisí na okolnostech každého jednotlivého případu. V tomto případě se jednalo o tom, že aby měl žalobce nárok na slevu, musela být uvedena podle nové vyhlášky tarifní tehdejších drah v nákladním listě velikost zrna moury (předmět dodávky). Uplatnění nároku na slevu pak záviselo na vůli žalobce. Jelikož pro uplatnění slevy musela být vyznačena velikost zrna v nákladním listu, tak se žalobce pokoušel dovodit, že bylo povinností žalovaného při zaslání a při dbání péče opatrnosti řádného obchodníka vyznačit velikost zrna právě do nákladního listu. Žalovaný však podle smlouvy mohl dodat mouru o velikosti zrna většího, než podle kterého vznikl nárok na slevu. Že byl dodán takový mouř, který zakládá nárok na slevu se stalo náhodou. Žalobce nikdy neoznámil žalovanému, že pro případ takové náhody se bude domáhat slevy a neudělil mu žádného na slevu se vztahujícího příkazu. Zavinění žalovaného by bylo možno spatřovat za tohoto stavu věci pouze v tom, že nepočítal sám s možností takovéto náhody a s možným pozdějším rozhodnutím žalobce domáhat se slevy na dovozném. Na základě toho Nejvyšší soud ČSR dovodil, že to by byla však již přemíra opatrnosti, přesahující daleko péči, uloženou řádnému obchodníku při plnění smluvených obchodů ve prospěch druhé strany. Odporovalo by zásadám obchodní poctivosti a důvěry, aby žalobce, opomenuv sám včas učiniti opatření, potřebná k využitkování nového tarifního předpisu, mohl přesunouti následky tohoto opomenutí na svého smluvníka a ukládal mu takto povinnost větší péče o zvláštní, se smlouvou přímo nesouvisející zájmy žalobcovi, než jim žalobce sám věnoval. Neprávem poukazoval žalobce i odvolací soud v té příčině na to, že žalovaný jest obchodníkem s uhlím a proto povinen znáti tarifní předpisy o dopravě uhlí. Nehledíc k tomu, že sleva na dovozném byla poskytnuta ve prospěch průmyslových závodů, zařízení na otop mourem, nikoliv ve prospěch obchodníků s uhlím, takže nikoliv žalovaný, nýbrž žalobce měl na ní zájem, mohla by podrobná znalost tarifních předpisů přesahující míru, každému obchodníku potřebnou, býti požadována sice od špeditéra, jenž za úplatu obstarává na cizí účet dopravu zboží (§ 1299 o. z. o., čl. 379 v. o. z.), nikoliv však od žalovaného, jenž byl ku žalobci jen v poměru prodávatele ke kupiteli a podle článku 344 a 282 v. o. z. povinen zachovati jen obyčejnou bedlivost řádného obchodníka. K této bedlivosti náleží jen znalost všeobecných tarifních předpisů a žalovaný osvědčil ji dostatečně tím, že prodané zboží označil na nákladním listu názvem, na němž dle tarifu je závislá všeobecná sleva sazby. Že by k pečlivosti řádného obchodníka náležela také znalost všech speciálních, časově omezených, a jen pro některé jeho odběratele význam majících tarifních předpisů, nelze uznati.

¹⁷⁹ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 10. února 1925, Rv I 1681/24, Vážný 4658/1925 Sb.r.ci. - V tomto případě se žalobou domáhal příjemce zboží na zasílateli náhrady škody, protože žalovaný nesprávně vypočítal dopravné. Nejvyšší soud k tomu konstatoval, že podle článku 380 všeobecného obchodního zákoníku ručí zasílatel za všechnu škodu, která vznikne ze zanedbání péče řádného obchodníka, za prvé při převzetí a uschování zboží, za druhé při volbě povozníků, plavců a mezišpeditérů, a za třetí vůbec za provádění převzaté zásilky zboží. Nejvyšší soud však konstatoval, že konkrétně v tomto případě se o tuto odpovědnost ze zasílatelské smlouvy nejedná, ale má tu místo obecná zásada článku 282 všeobecného obchodního zákoníku, že tomu, kdo z právního jednání, které na jeho straně jest obchodem, někomu jinému péči jest povinen, šetřiti jest péče řádného obchodníka. Dále soud dovodil, že právní jednání bylo na straně žalovaného obchodem, a že

V případě akciové společnosti byla situace poněkud složitější. Jednak bylo akciové právo souhrnem právních norem, které byly platné pro akciové společnosti, přičemž základem byl všeobecný zákoník obchodní, a to jeho články 207 až 249 a dále akciový regulativ, tzn. Nařízení ze dne 20. září 1889, č. 175 ř. z., o zřizování a přeměně akciových společností v oboru průmyslu a obchodu. Dále byl pro akciové právo důležitý zákon č. 239/1924 Sb., o akciových bankách. V akciové společnosti se tedy odpovědnost představenstva řídila obecným ustanovením obchodního zákoníku o péči řádného kupce (obchodníka) - viz výše zmíněný čl. 282 v. o. z. Povinnost péče řádného kupce byla po členech představenstva¹⁸⁰ výslovně požadována v případě akciových bank, a to v § 9 odst. 1 zák. č. 239/1924 Sb., o vkladních knížkách (listech), akciových bankách a o revisi bankovních ústavů.

Dále bylo v čl. 241 všeobecného obchodního zákoníku stanoveno, že členové představenstva, kteří jednají mimo meze svého příkazu nebo v. o. z. nebo společenské smlouvy, ručí osobně a solidárně za škodu tím vzešlou, to platí zvláště tenkrát, když se proti předpisu čl. 217 v. o. z. vyplácí akcionářům dividendy nebo úroky nebo když se platy ještě konají v době, ve které by jim bylo muselo být známo, že společnost není způsobilou k placení. V tomto článku se tedy u jednání představenstva předpokládala solidárnost ručení, a to na rozdíl od tehdejšího práva občanského (§ 1302 o. z. o.) i při pouhé culpa levis (nevědomé nedbalosti).

Odpovědnost statutárního orgánu - představenstva vůči společnosti se řídila zejména články 231, 240 a 241 všeobecného obchodního zákoníku. V několika případech však představenstvo ručilo osobně i věřitelům

žalovaný byl žalobkyni povinen péčí vyplývající z § 1299 obecného zákoníku občanského. Dále Nejvyšší soud uvedl, že na první pohled by se mohlo zdát, že rozlišování mezi ručením žalovaného dle článku 282 všeobecného obchodního zákoníku a určení dle článku 380 všeobecného obchodního zákoníku nemá význam praktický, ale není tomu tak, neboť podstatný rozdíl záleží v tom, že kdyby žalovaný ručil dle článku 380 všeobecného obchodního zákoníku, bylo by dle druhého odstavce tohoto článku na něm, aby prokázal, že šetřil péče řádného obchodníka, kdežto při ručení dle článku 282 všeobecného obchodního zákoníku náleží dle obecné zásady § 1296 obecného zákoníku občanského žalobkyni důkaz, že žalovaný tuto péči nešetřil a tím zavinil tvrzenou škodu. Z těchto úvah plyne nesprávnost dovolatelčina tvrzení, že břímě průvodní stíhá žalovaného. Dva nižší soudy podrobně vyložili, že žalovaný nezanedbal péče řádného obchodníka. Mylným jest ovšem názor žalovaného vyslovený v dovolací odpovědi, že tu jde o zjištění skutkové, proti němuž nelze v dovolacím řízení brojít. Otázka, zda žalovaný šetřil péče řádného obchodníka či nic, není otázkou skutkovou, nýbrž jest otázkou právní, a odvolací soud je oprávněn ji přezkoumat. Čině tak, uznává, že nižší soudy zodpověděly tuto otázku správně na základě toho, co zjistily po stránce skutkové.

¹⁸⁰ V případě akciových bank však nejen po nich – podle odst. 2 § 9 zák. č. 239/1924 Sb., o vkladních knížkách (listech), akciových bankách a o revisi bankovních ústavů měli tytéž povinnosti také zmocněnci představenstva a všichni zaměstnanci banky,

společnosti, například dle článku 245 odst. 4, článku 247 odst. 2 a 3 a článku 248 odst. 1 všeobecného obchodního zákoníku. V předválečné literatuře probíhala diskuze ohledně povahy vztahu člena představenstva a příslušné akciové společnosti, přičemž postupně převážil názor, že se nejednalo o smlouvu služební, ale o smlouvu mandátní. Zajímavým prvkem předválečné právní úpravy bylo, že představenstvo mohlo být valnou hromadou zproštěno odpovědnosti za správu společnosti za minulé období - jednalo se o tzv. udělení absolutoria. Člen představenstva musel obecně škodu zavinit. Péči řádného kupce při výkonu funkce však výslovně požadoval pro akciové banky § 9 odst. 1 zákona 239/1924 Sb. Podle článku 241 odst. 2 v. o. z., členové představenstva nesměli jednat mimo meze svého příkazu nebo proti předpisům ohledně akciových společností nebo společenské smlouvy a v případě, že toto porušili, ručili osobně a solidárně za škodu tím způsobenou.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ohledně solidárního ručení členů představenstva stanovilo, že: „Neobsahují-li stanovy akciové společnosti nic o tom, že odpovědnost jednotlivých členů správní rady (výkonného výboru) při vedení záležitostí může být omezena na určité obory neb oddíly, aniž si oni členové sami rozdělili péči o jednotlivá obchodní odvětví tak, že rozdělení to mělo podle pravidel obchodního života za účinek zproštění povinnosti dohledu nad obchodem, jež dotyčnému orgánu výslovně přikázány nebyly, jsou všichni členové správní rady a výkonného výboru zásadně povinni starati se náležitě o veškeru obchodní činnost společnosti, a lze je činiti zodpovědnými s hlediska § 486 c) tr. zák. (jako orgány podniku) nejen za všechna opatření správní rady a výkonného výboru, opírající se o usnesení, k nimž došlo za jejich souhlasu nebo bez jejich výslovného odporu, nýbrž i za ta, jež byla učiněna beze svolení správní rady nebo výkonného výboru tím kterým činitelem společnosti svémocně, pokud se jim nevzepřeli a neusilovali o to, by jim bylo čeleno, to platí i o zodpovědnosti za nepořádné vedení knih (§ 486 a) tr. zák.“.

Navíc Nejvyšší soud v této souvislosti konstatoval, že vzali-li obžalovaní na sebe ony funkce (míněno funkci člena správní rady), nezáleží

na tom, že je nemohli zastávatí buď fyzicky, nebo proto, že na ně svými znalostmi nestačili¹⁸¹.

V dalším rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR bylo judikováno, a to v souvislosti se žalobou akcionáře na svolání mimořádné valné hromady akciové společnosti, že žaloba musí být řízena proti společnosti, nikoliv proti jednotlivým členům správní rady (představenstva). Mimo jiné bylo v tomto rozhodnutí dále Nejvyšším soudem dovozeno, že z článku 241 odst. 1 všeobecného obchodního zákoníku a odst. 2 všeobecného obchodního zákoníku je patrné, že se vztahuje jen na ručení členů představenstva proti společnosti, a to jen za škodu. O takovou žalobu v případě Š. Luby na svolání valné hromady nejde¹⁸².

Ohledně udělení tzv. absolutoria (viz výše) bylo Nejvyšším soudem ČSR judikováno, že schválila-li valná hromada společenstva postup člena představenstva, nemůže se společenstvo potom na nich domáhati náhrady škody. Mimo jiné bylo Nejvyšším soudem v rozhodnutí konstatováno, že pokud valná hromada měla dohlížet na správu společnosti, a to zvláště na přezkumnou činnost dozorčí rady a pokud se řádně s touto činností neseznámila a udělila na valné hromadě konečné schválení (absolutorium), jde to na její vrub, zejména když ani netvrdí, že žalovaní k jejímu případnému omylu o pravém stavu věcí dali podnět nebo její omyl je z okolností musel napadnout neb ještě zavčas byl vysvětlen (§ 871 o. z. o.)¹⁸³.

Pojetí obchodněprávní odpovědnosti statutárních orgánů pak, jak již bylo naznačeno výše, zásadně vycházelo z obecné občanskoprávní odpovědnosti a zejména z § 1299 o. z. o. Z uvedeného ustanovení vyplývala zásada, že kdo je příčetný a za své činy odpovědný, má uvážit, zda jeho tělesné i duševní schopnosti stačí na převzatý úkol; není-li mu rozsah a dosah takových povinností znám, dopouští se nedopatření, jestliže se o jejich rozsahu a dosahu nepřesvědčí. „Nedopatření“ byl přitom právní pojem, blíže vysvětlený § 1297 o. z. o., kde se stanovilo: „ale také se předpokládá, že každý, kdo má rozum, jest schopen takového stupně bedlivosti a pozornosti,

¹⁸¹ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 4. prosince 1933, sp.zn. Zm I. 908/31, Vážný 4867/1933 Sb.r.tr.

¹⁸² Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 22. dubna 1942, sp. zn. Rv I 121/42, Vážný 18268/1942 Sb.r.ci.

¹⁸³ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČS ze dne 13. října 1925, sp. zn. Rv I 1040/25, Vážný 5362/1925 Sb.r.ci.,

jehož lze užít při obyčejných schopnostech. Kdo však při jednáních, při kterých se zkracují práva jiného, opomine tento stupeň bedlivosti nebo pozornosti, dopouští se nedopatření“.

Z uvedeného se dovozovalo, že každý člověk se má jako řádný člověk snažit podle svých schopností splnit své povinnosti a nerušit práva jiných. Přitom se předpokládalo, že každý člověk má průměrné schopnosti. Jedna z klíčových zásad zněla, že každý má přebírat jen tolik povinností, kolik může podle svých sil převzít. Přitom se muselo přihlížet nejenom k průměrnému člověku, ale k tomu, jak by se choval průměrný člověk v právě daném případě a musela se brát v potaz důležitost věci, zúčastněné společenské vrstvy a s tím související vzdělání, společenské postavení, stáří, pohlaví. Přihlíželo se tedy k pečlivosti řádného obchodníka, lékaře, úředníka, stavitele, inženýra, advokáta, atd. Nedostatek pozornosti byl tedy dán tam, kde výsledek nebyl předvídan, ačkoliv měl být předvídan. Nepředvídatelný výsledek nebylo možné přičítati. O předvídatelnosti platila míra obyčejných schopností, jestliže podle nich bylo možno soudit, že výsledek byl podle zásady praxe pravidelným následkem jednání nebo opomenutí. Jinými slovy je možno totéž vyjádřiti tak, že § 1297 používal objektivního měřítka jen pro péči a pozornost, kdežto pro potřebné znalosti, sílu, zkušenost a obratnost platila individuální (dnes bychom asi řekli subjektivní pozn. aut.) měřítka. Měřítka bylo tedy i v tomto případě pružné a záleželo na soudní praxi, aby mu našla v daných případech spravedlivé řešení.

Ve všeobecném obchodním zákoníku byly jako případy individuálního měřítka uváděny výrazy „pečlivost řádného obchodníka“ - to je čl. 343, 344, 354 a další, dále řádného komisionáře - čl. 361, řádného speditéra - čl. 380, řádného povozníka - čl. 397, přičemž vždy se jednalo o případy subsidiární k obecnému pravidlu danému ustanovením § 1299 o. z. o.

Soud tedy v té době zkoumal, co se mělo v daném případě dělat (učinit), aby jednání bylo provedeno podle obecného mínění řádně. Například bylo ještě rakouským Nejvyšším soudem judikováno, že k péči řádného kupce náleží, aby obchodníci, kteří sami sebe označují za exportéry, tudíž po živnostensku dodávají zboží do cizozemsku, mají povinnost zjednat si potřebnou znalost dopravních sazeb do cizozemsku, a dále zejména že tehdy, mají-li předem povědomost o možnosti levných zvláštních dopravních sazeb a

přejímají-li zaslání zboží do cizozemsku na účet kupce, mají se informovat, zda takové sazby jsou a vše potřebné zařídit, aby jich bylo použito¹⁸⁴.

4.2. Právní úprava v obchodním zákoníku

Po únoru 1948 až do roku 1989 vzhledem ke skutečnosti, že v Československé socialistické republice neexistovaly běžné soukromoprávní vztahy odpovědnosti statutárního orgánu vůči obchodní společnosti, byla samozřejmě tato otázka zatlačena do pozadí. Od nabytí účinnosti zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále také jen „obchodní zákoník“ nebo „ObchZ“), bylo stanoveno, že vztah mezi statutárním orgánem a společností je vztahem obchodněprávním (což bylo poměrně záhy potvrzeno i příslušnou judikaturou), a proto i odpovědnost statutárního orgánu za škodu podléhá úpravě odpovědnosti za škodu obsažené v obchodním zákoníku. Od počátku účinnosti obchodního zákoníku se v případě způsobené škody jednalo o objektivní odpovědnost, tedy o protiprávní následek bez ohledu na zavinění toho kterého člena statutárního orgánu. Dále je možné v případě kolektivních statutárních orgánů hovořit o odpovědnosti solidární, neboť členové statutárního orgánu, kteří způsobili společnosti škodu, odpovídají dle zákona společně a nerozdílně. V případě kapitálových obchodních společností, byl dle § 194 odst. 5 od počátku účinnosti obchodního zákoníku povinen člen statutárního orgánu vykonávat svou funkci s náležitou péčí a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu.

Člen statutárního orgánu pak měl a má respektovat omezení oprávnění statutárního orgánu přijatá stanovami či společenskou smlouvou, rozhodnutími valné hromady a dozorčí rady a řídit se zásadami a pokyny schválenými valnou hromadou, pokud jsou v souladu jak s právními předpisy a stanovami, tak nyní i v souladu s ustanovením § 194 odst. 4 posl. věta

¹⁸⁴ Viz rozhodnutí rakouského Nejvyššího soudu citované v komentáři k československému obecnému zákoníku občanskému, a to k ustanovení § 1299 o. z. o. in Rouček, F., Sedláček, J., Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému, díl pátý, Praha, 1937, Nakladatelství V. Linhart, str. 781, s tímto odkazem - I. XII. 1925, ob II 1925, Sběrka rozhodnutí, 8. ročník, číslo 3, s. 37.

obchodního zákoníku¹⁸⁵. Člen statutárního orgánu také musel a i v současné době musí vykonávat svou funkci v souladu s povinnostmi vyplývajícími z právní úpravy mandátní smlouvy, nestanoví-li konkrétní smlouva o výkonu funkce něco jiného a nevyplývá-li něco jiného z výslovné úpravy obchodního zákoníku.

Pokud se jednalo o výkon funkce statutárního orgánu s náležitou péčí, jak již bylo zmíněno výše, probíhala v odborných kruzích před poslední „velkou“ novelizací obchodního zákoníku¹⁸⁶, která změnila tuto povinnost statutárního orgánu na povinnost jednat s "péčí řádného hospodáře", řada diskusí na téma, zda speciální úprava obsažená v ustanovení v § 194 odst. 5 obchodního zákoníku, tj. požadavek „náležité“ péče, vylučuje pro statutární orgány v kapitálových společnostech použití úpravy mandátní smlouvy, tzn. § 567 odst. 1 obchodního zákoníku, z něhož vyplýval požadavek odborné péče. Zejména nepanovala shoda o tom, zda náležitá a odborná péče jsou v tomto kontextu dva rozdílné pojmy - k této diskusi viz kapitola o pojmu "péče řádného hospodáře".

4.2. Druhy odpovědnosti statutárních orgánů

Odpovědnost členů statutárních orgánů vůči společníkům je ve své podstatě komplexní - zahrnuje komplikovanou spleť finančních, obchodních, manažerských a právních aspektů, intuice a pravomocí¹⁸⁷.

Jak bylo vytčeno již v úvodu této práce, budu se dále soustředit na soukromoprávní odpovědnost statutárního orgánu za škodu způsobenou společností. Přesto uvádím alespoň základní rozdělení či druhy odpovědnosti statutárních orgánů, přičemž v podrobnostech budou vytčená témata předmětem zkoumání v dalších částech práce:

A) Soukromoprávní odpovědnost

¹⁸⁵ Ustanovení § 194 odst. 4 posl. věta zní: Nestanoví-li tento zákon jinak, není nikdo oprávněn dávat představenstvu pokyny týkající se obchodního vedení společnosti.

¹⁸⁶ Zákonem č. 370/2000 Sb., s účinností příslušné změny k 1. 1. 2001.

¹⁸⁷ FLEISCHER, A., HAZARD, C. G., KLIPPEROVÁ, M. Z. *Pokušení správních rad*. Praha : Victoria Publishing, 1996, s. 56.

Soukromoprávní odpovědnost členů statutárních orgánů obchodních společností můžeme rozdělit na několik dílčích okruhů:

1) Odpovědnost příslušného člena statutárního orgánu vůči společnosti, v níž je statutárním orgánem

Vztah mezi členem statutárního orgánu a společností je vztahem závazkovým, a je založen smlouvou o výkonu funkce, přičemž dle § 66 odst. 2 ObchZ jde o obdobu smlouvy mandátní. O této odpovědnosti lze v této souvislosti uvažovat ve třech základních rovinách.

a) Odpovědnost funkční. Především je možné mluvit o odpovědnosti funkční: nesplní-li totiž některý z členů statutárního orgánu společnosti své povinnosti s péčí řádného hospodáře, může jej příslušný orgán společnosti (valná hromada či dozorčí rada) z funkce odvolat; může mu také snížit odměnu za výkon funkce.

b) Odpovědnost za škodu. Tato odpovědnost se posuzuje podle § 373 a násl. obchodního zákoníku (viz dále).

c) Odpovědnost za porušení zákazu konkurence. Jedná se o porušení § 84 (pro statutární orgány v.o.s. a k.s.), § 136 (pro jednatele s.r.o.) a § 196 (pro členy představenstva a.s.) obchodního zákoníku. Sankční postih je upraven v § 65 obchodního zákoníku. Koncepce § 65 dotčené společnosti přiznává kumulativně nárok na náhradu škodu i nárok na vydání výhod, které členovi statutárního orgánu z nedovoleného konkurenčního jednání svědčí.

2) Odpovědnost členů statutárního orgánu vůči společníkům popř. akcionářům

Tato odpovědnost se týká zejména přeměn společností, kdy je obecným principem, že statutární orgány odpovídají za škodu jak společnosti, tak i společníkům popř. akcionářům. *3) Odpovědnost členů statutárního orgánu společnosti vůči osobám třetím, zejména vůči věřitelům společnosti.*

Jde o odpovědnost statutárních orgánů vůči věřitelům společnosti (ve vztahu k tématu této práce zejména § 194 odst. 6 ObchZ) a dále o odpovědnost při nesplnění povinnosti podat insolvenční návrh.

Ad A.2. Odpovědnost za škodu

Vztah mezi členem statutárního orgánu a společností je vždy vztahem obchodněprávním a proto i úprava odpovědnosti člena statutárního orgánu za

škodu podléhá úpravě obsažené v obchodním zákoníku¹⁸⁸. Je tedy nutné zdůraznit, že vztah mezi společností a členem představenstva při výkonu funkce, *není pracovněprávním vztahem*¹⁸⁹.

Dle ObchZ jde v případě způsobené škody o objektivní odpovědnost, tedy o odpovědnost za protiprávní následek bez ohledu na zavinění¹⁹⁰. V případě kapitálových obchodních společností lze hovořit dále o odpovědnosti solidární, neboť ti jednatelé či členové představenstva, kteří způsobili společnosti škodu, odpovídají dle § 194 odst. 5 ObchZ společně a nerozdílně.

Působnost ObchZ spadá i do oblasti promlčení nároku na náhradu škody. Dle § 397 obchodního zákoníku činí promlčecí doba 4 roky a s odkazem na § 398 běží tato doba ode dne, kdy se společnost dozvěděla nebo mohla dozvědět o škodě a o tom, kdo je povinen k její náhradě; promlčecí

¹⁸⁸ Viz Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 1. 2009, sp. zn. 29 Cdo 359/2007. Z odůvodnění: Odpovědnostní vztah mezi obchodní společností a statutárním orgánem společnosti založený porušením jeho povinnosti zařizovat záležitosti společnosti s náležitou péčí je vztahem obchodněprávním, na který je nutno vztáhnout též § 265 ObchZ (lze vztáhnout shodně i pro péči řádného hospodáře).

¹⁸⁹ K souběhu pracovního poměru ke společnosti a členství ve statutárním orgánu v téže společnosti Viz např. ELIÁŠ, K. Variabilita života a právníká schémata (K souběhu pracovního poměru s členstvím ve statutárním orgánu obchodní korporace). *Obchodněprávní revue*, 2009, č. 10, s. 271 a násl. ČECH, P. Statutární orgán, zaměstnanec, nebo od každého trochu? *Právní rádce*, XVII, 2009, č. 2, s. 22 a násl., BEJČEK, J., KOTÁŠEK, J., POKORNÁ, J. Soudně nezákonné zákonné zastoupení aneb Curia locuta, causa finita? *Obchodně právní revue*, I, 2009, č. 2, s. 31 a násl., ŠTENGLOVÁ, I. Ještě několik poznámek k zákonnému zastoupení obchodní společnosti či družstva členem statutárního orgánu. *Obchodněprávní revue*, I, 2009, č. 4, s. 202 a násl., RADA, I. Souběh znovu a jinak. *Právní rádce*, XVII, 2009, č. 6, s. 4 a násl., ŘEHÁČEK, O. K novému pohledu na jednání členů představenstva akciové společnosti v judikatuře Nejvyššího soudu ČR. *Obchodní právo*, 2008, č. 11, s. 2 a násl. a dále soudní rozhodnutí: například Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze publikované jako R 13/95 a rozhodnutí Nejvyššího soudu jako R 63/99, rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 963/2002 z 21. 1. 2003, sp. zn. 737/2004 ze 17. 8. 2004, sp. zn. 894/2004 ze 4. 11. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1634/2004 ze 17. 8. 2004, sp. zn. 29 Odo 801/2005, sp. zn. 31 Odo 11/2006 z 15. 10. 2008 (resp. jeho právní věta in *Obchodněprávní revue*, I, 2009, č. 1, s. 24) nebo Nejvyššího správního soudu sp. zn. 4 Ads 13/2004-45 z 20. 1. 2005.

¹⁹⁰ Viz Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. března 2005, sp. zn. 8 Tdo 124/2005. Z odůvodnění: Jestliže povinnost obviněného vykonávat jako předseda představenstva akciové společnosti svou působnost s péčí řádného hospodáře ve smyslu § 194 odst. 5, věta první, obch. zák. spočívá též v provádění kontroly, zda osoba, kterou představenstvo této akciové společnosti pověřilo provedením stavebních prací, postupuje na základě stavebního povolení, projektové dokumentace a s náležitým zajištěním realizace stavby oprávněnou osobou, a dojde-li i v důsledku vědomého neplnění této povinnosti ke zřízení stavby a ke škodě velkého rozsahu, naplní tím znaky trestného činu obecného ohrožení podle § 180 odst. 1, 2 písm. b), odst. 3 písm. a) tr. zák., neboť z nedbalosti způsobí obecné nebezpečí porušením důležité povinnosti vyplývající z jeho funkce předsedy představenstva akciové společnosti. II. Akcionáře, a to i když je stoprocentním akcionářem, nelze ztotožňovat s akciovou společností jako právníkou osobou coby poškozeným v trestním řízení, neboť jde o dva odlišné subjekty. Jestliže obviněný, který je předsedou představenstva a stoprocentním akcionářem způsobil trestným činem škodu akciové společnosti (srov. § 154 a násl. obch. zák.), nevznikla tím škoda současně obviněnému, jakožto jejímu akcionáři, protože majetek akciové společnosti jako právnícké osoby, je pro něj majetkem cizím, ale vznikla škoda pouze akciové společnosti. Za způsobení takové škody lze dovozovat trestní odpovědnost obviněného a stejně tak mu lze uložit povinnost ji nahradit (srov. též § 194 odst. 5, věta třetí, obch. zák.).

doba končí však vždy nejpozději uplynutím 10 let ode dne, kdy k porušení povinnosti statutárním orgánem či jeho členem došlo.

V obchodně závazkových vztazích, se neuplatňuje moderační právo soudu, tedy právo soudu snížit náhradu škody (§ 386 odst. 2 ObchZ).

Obecným předpokladem vzniku jakékoliv odpovědnosti za škodu v českém právu je kumulativní splnění 3 základních podmínek:

- a) porušení právní povinnosti,*
- b) vznik škody a*
- c) příčinná souvislost mezi porušením povinnosti a vznikem škody.*

ad a) porušení právní povinnosti

Jak bylo řečeno výše, je rozhodující pro vztah mezi členem statutárního orgánu a společností ObchZ. K základním povinnostem statutárních orgánů či jejich členů patří:

a) vykonávat funkci v souladu s povinnostmi upravenými ve smlouvě o výkonu funkce (mandátní smlouvě),

b) vykonávat funkci v souladu s povinnostmi upravenými v obchodním zákoníku, tzn. zejména ve vztahu ke sledované problematice,

c) vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře a výslovně dle zákona v případě kapitálových obchodních společností - zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž vyzrazení třetím osobám by mohlo způsobit společnosti škodu;

d) respektovat omezení oprávnění přijatá společenskou smlouvou, stanovami, rozhodnutím valné hromady a dozorčí rady (§ 191 odst. 2 ObchZ) a řídit se zásadami (je formulováno obecně) a pokyny (má konkrétní povahu) schválenými valnou hromadou, pokud jsou v souladu s právními předpisy a stanovami (§ 194 odst. 4 ObchZ); v případě v.o.s. a k.s. zejména zásadami, které si s ostatními společníky dohodl;

e) vykonávat svou funkci v souladu s povinnostmi vyplývajícími z právní úpravy mandátní smlouvy, nestanoví-li konkrétní smlouva o výkonu funkce (mandátní smlouva) něco jiného a nevyplývá-li něco jiného z výslovné úpravy obchodního zákoníku.

Pokud jde o výkon funkce s péčí řádného hospodáře, současná právní úprava v případě s.r.o. a a.s. jasně deklarovala, že v případě pochybností, zda

jednatel či člen představenstva jednal s takovou péčí, nese důkazní břemeno tento jednatel či člen představenstva - viz níže.

Při porušení povinností stanovených jednatelem či členem představenstva dle § 194 odst. 5 ObchZ, obchodní zákoník výslovně zakazuje vyloučení či omezení jejich odpovědnosti ve smlouvě či ve stanovách.

ad b) vznik škody

Jak již bylo uvedeno výše, odpovědnost statutárního orgánu či jeho členů za škodu způsobenou společností je vždy odpovědností obchodněprávní a podrobuje se tedy ustanovením § 373 a násl. ObchZ. Bylo rovněž řečeno, že tato odpovědnost je odpovědností objektivní, takže pro její vznik se nevyžaduje zavinění; společnost je povinna prokazovat statutárnímu orgánu či jeho členům porušení jeho povinnosti, vznik *konkrétní škody* a příčinnou souvislost mezi škodou a porušením povinnosti.

Zásadním předpokladem vzniku odpovědnosti za škodu je ta skutečnost, že odpovědnost za škodu může nastoupit jen tehdy, jestliže nějaká škoda poškozenému vznikne, ať již v jedné či druhé formě, respektive prokáže-li poškozený, že mu škoda vznikla a jaká.

Statutární orgán či jeho člen se odpovědnosti za škodu zproští, jen když prokáže liberační důvod ve smyslu § 374 ObchZ, tzn. jakoukoliv překážku nezávislou na jeho vůli anebo nepředvídatelnost škody v době vzniku závazkového vztahu jako možný důsledek porušení povinnosti (§ 379 ObchZ).

Právo na náhradu škody vůči statutárnímu orgánu či jeho členům nebo členům uplatňuje poškozená společnost. Jménem poškozené společnosti toto právo uplatňuje jiný statutární orgán či jeho člen, popř. zejména v případech kdy nemůže sám statutární orgán zastupovat společnost proti sobě, zastupuje společnost společník popř. člen dozorčí rady (v akciové společnosti).

ad c) příčinná souvislost

Jde o prokázání skutečnosti, zda mezi porušením povinnosti u toho kterého člena statutárního orgánu a vznikem té které škody existuje vztah příčiny a následku, tj. například že člen představenstva a.s. hlasoval pro určité usnesení představenstva, nebo naopak, že nečinil kroky které činit měl

(nemůže se přitom hájit tím, že ostatní členové představenstva tyto kroky také nečinili).

Nejdůležitější otázkou příčinné souvislosti v tomto konkrétním případě je otázka, zda může být statutární orgán či jeho členové pohnán k odpovědnosti za škodu vzniklou následkem zvoleného postupu, ukáže-li se ten později jako nesprávný. Na tuto otázku lze odpovědět spíše záporně, protože především z povahy právního poměru statutárního orgánu či jeho členů, ale i z § 66 odst. 2 ObchZ jasně vyplývá, že osoby zastávající v těchto společnostech funkci v orgánech, neodpovídají za výsledek své činnosti, ale za její řádný výkon.

B) Odpovědnost trestněprávní a správní

Vedle obchodněprávní odpovědnosti statutárních orgánů obchodních společností může nastoupit i odpovědnost trestní popř. správní, pokud porušením určité povinnosti vyplývající ze smlouvy či z právního předpisu dojde současně k naplnění skutkové podstaty trestného činu či přestupku.

4.3. Obecné povinnosti ředitelů dle práva Spojeného království

V Zákoně o společnostech z roku 1985 byly povinnosti ředitelů vůči společnosti pouze naznačeny, podrobnější vymezení bylo vytvářeno pomocí pravidel zvykového práva (common law rules) a zásad spravedlnosti (equitable principles) a v této souvislosti zejména ustálené judikatury (precedentů). S odchylkami jsou shodné povinnosti obsaženy i v současném zákoně z roku 2006.

Zejména musel ředitel vykazovat určitý stupeň dovedností a péče při plnění svých povinností (povinnost péče). Již tehdy se dovozovalo, že rozsah kvalifikace se liší podle velikosti a složitosti společnosti. Pozice ředitele malé maloobchodní společnosti se značně liší od pozice ředitele nadnárodní společnosti. Povinnost ředitele byla definována jako péče, kterou lze za

daných okolností očekávat od běžného člověka¹⁹¹. Toto jsou obecné předpoklady, které stanoví minimální standardy očekávané od ředitelů, kteří nejsou pověřeni výkonnou funkcí. Od výkonného ředitele nebo od sekretáře se ovšem očekávala daleko vyšší úroveň dovedností a nasazení. Ředitel neručil za protiprávní jednání svých kolegů ředitelů, které mu nebylo známo a jehož se nezúčastnil, ale odpovídal za jednání a protiprávní činy ostatních ředitelů, pokud se obvykle neúčastnil schůzí představenstva¹⁹².

Ředitel dále neručil za mylný úsudek¹⁹³.

Ředitelé spravují společnost v rámci pravomocí, které jim jsou ze strany společníků uděleny¹⁹⁴. Například pravomoc vydávat akcie je svěřena ředitelům proto, aby mohli v případě potřeby obstarat pro společnost

¹⁹¹ Ve věci *City Equitable Fire Insurance* svěřili ředitelé investice společnosti do rukou jednatele Bevana, který byl také menšinovým společníkem v makléřské firmě, jež spravovala investice společnosti. V důsledku Bevanova podvodného jednání přišla společnost o zhruba 1 200 000,- GBP, včetně částky 350 000,- GBP ponechané u makléřů. Bylo shledáno, že přestože ostatní ředitelé jednali poctivě, dopustili se nedbalosti, protože neověřovali, jako byly finanční prostředky investovány.

Ve věci *City Equitable Fire Insurance* stanovil soudce J. Romer tyto předpoklady:

1. Ředitel nemusí vykazovat při plnění svých povinností vyšší stupeň dovedností, než lze důvodně očekávat od osoby s jeho znalostmi a zkušenostmi. (Například ředitel životní pojišťovny nemusí zaručovat, že má pojištěn technickou nebo lékařskou kvalifikaci.)

2. Ředitel není povinen věnovat neustálou pozornost záležitostem své společnosti. Jeho povinnosti mají nesouvislou povahu a mají být vykonávány na pravidelných schůzích představenstva a na schůzích veškerých výborů představenstva, do nichž je jmenován. Nemá však za povinnost účastnit se těchto schůzí, i když by se jim měl účastnit, kdykoli mu to okolnosti přiměřeně dovolí.

3. Co se týče všech povinností, které lze s ohledem na nároky příslušného podnikání a ustanovení stanov přenechat jiným pracovníkům, je ředitel oprávněn spoléhat na to, že nejsou-li dány důvody k opačným domněnkám, vykonává takový pracovník svědomitě tyto povinnosti.

¹⁹² Povinnost ředitele informovat o vlastním porušení povinnosti a o porušení ze strany ostatních ředitelů je kontroverzní a rozvíjející se oblast práva – viz ROACH, L. *Company Law Concentrate*. Oxford : Oxford University Press, 2011.str. 65.

¹⁹³ Soudce L.J. Brett ve věci *Lagunas Nitráte Co. v. Lagunas Syndicate* konstatoval, že „Ředitel musí být vinen takovou nedbalostí, za níž by byl odpovědný v případě žaloby. Pouhá neopatrnost ani nedostatečný úsudek není nedbalost. Musí jít o takovou nedbalost, za níž by byl člověk odpovědný ze zákona.“

Ve věci *New Mansholand Exploration Co.* měli ředitelé společnosti pravomoc půjčovat peníze a zakládat jiné společnosti. Přijali usnesení o poskytnutí peněžité půjčky Greenovi s tm, že poskytne zajištění. Právník společnosti dal Greenovi šek na 250,- GBP. aniž od něho obdržel jakékoli zajištění. Poté byl Greenovi předán bez zajištění další šek na 1 000,- GBP, protože Green zakládal společnost, o níž se ředitelé domnívali, že přinese prospěch jejich vlastní společnosti. Bylo shledáno, že ředitelé nenesou odpovědnost za porušení správy k věrné ruce ani za zneužití svých pravomocí, protože postupovali poctivě podle svého úsudku a uvážení.

¹⁹⁴ V případě *Piercy v. Mills and Co.* distribuovali dva ředitelé dotyčné společnosti akcie, přestože společnost nepotřebovala žádný další kapitál. Cílem ředitelů bylo udržet si kontrolu nad společností a zabránit jmenování dalších ředitelů. Bylo shledáno, že toto přidělení akcií bylo od počátku neplatné. V případě *Lee Panavision Ltd v. Lee Lighting Ltd* schválili ředitelé společnosti, kteří věděli o úmyslu společnosti jmenovat nové ředitele, takové usnesení, které by ve skutečnosti odebralo novými ředitelům veškeré řídicí pravomoci. Toto usnesení bylo shledáno neplatným, protože ředitelé nesmějí využívat své pravomoci k tomu, aby si zachovali kontrolu nad společností v případech, kdy tak nečiní v dobré víře. V případě *Howard Smith Ltd v. Ampol Petroleum Ltd.* přidělili ředitelé společnosti Millers Ltd. (v níž byla společnost Ampol Petroleum Ltd. a další akcionář majitelem 55 procent vydaných akcií) její akcie společnosti Howard Smith Ltd., aby tak zlikvidovali většinové podíly společnosti Ampol Ltd. a dvou dalších akcionářů a společnost Howard Smith Ltd. mohla nabídnout k odkupu akcie menšinových akcionářů. Bylo shledáno, že toto přidělení je neplatné.

kapitál¹⁹⁵. Jakožto zástupci společnosti jsou ředitelé omezeni smluvními pravomocemi společnosti uvedenými v jejím předmětu podnikání¹⁹⁶. Pokud uzavírají smlouvy v rámci svého oprávnění, nenesou žádnou odpovědnost za smlouvy, které uzavřeli. Avšak zástupce, který překročí při uzavírání smlouvy své oprávnění, nese osobní odpovědnost za porušení záruky za toto oprávnění, protože ujišťoval, že má oprávnění, které ve skutečnosti nemá. Pokud ředitelé uzavřou smlouvu, jejíž uzavření překračuje rámec pravomocí představenstva, nesou za takovou smlouvu osobní odpovědnost. Pokud jde nějaká smlouva nad rámec povinností ředitelů a přitom spadá do rámce pravomocí společnosti, tj. překračuje pravomoci představenstva, ale nikoli společnosti, může společnost obecně potvrdit úkony představenstva¹⁹⁷.

Kromě výše uvedené povinnosti péče byli podle Zákona o společnostech z roku 1985 ředitelé povinni jednat poctivě a v nejlepším zájmu společnosti¹⁹⁸ (povinnost loajality). Podrobnější vymezení této zásady bylo dáno judikaturou¹⁹⁹. Ředitele lze přirovnat ke správcům kvůli jejich fiduciárnímu

¹⁹⁵ Viz MORSE, G. (general editor) a kol.: *Palmer's Company Law: Annotated Guide to the Companies Act 2006*, 2nd Edition, London : Sweet & Maxwell, 2009, str. 219.

¹⁹⁶ Pokud ředitelé vystupují jako zástupci akcionářů v transakcích, které se týkají akcionářů, musí vykázat veškerý svůj zisk obdrženy během těchto transakcí (*Allen v. Hyatt*).

¹⁹⁷ K tomu došlo v případě *Bamford v. Bamford*, kde ředitelé společnosti Bamford Ltd. – výrobce zemědělských strojů – přidělili nevydané akcie třetí osobě, aby zabránili nabídce převzetí. I když ředitelé mohli podle stanov nakládat s akciemi, překročili svou pravomoc tím, že je vydali právě z tohoto důvodu. Bylo však shledáno, že valná hromada akcionářů mohla o měsíc později schválit a potvrdit postup ředitelů a také jej schválila.

¹⁹⁸ K tomu judikáty: Není-li nějaká transakce uzavřená řediteli v nejlepším zájmu společnosti, není závazná. Ve věci *Roith (W & M) Ltd* byly společenská smlouva a stanovы společnosti změněny v tom smyslu, že umožňovaly vyplácení penzí závislým osobám zaměstnanců společnosti. Krátce nato byl ředitel, který byl ve špatném zdravotním stavu, jmenován na doživotí generálním ředitelem na základě smlouvy o poskytování služeb, která mimo jiné stanovila, že jeho vdově bude po jeho úmrtí vyplácen doživotní důchod. Smlouva byla shledána neplatnou, protože nebyla ku prospěchu společnosti.

¹⁹⁹ Mnoho případů souvisejících se zneužíváním pravomocí řediteli se týká emise akcií. - Např. Ředitelé nejsou oprávněni vydávat akcie za účelem zachování své kontroly a řízení společnosti (viz *Piercy v. Mills and Co*, str. 171). Ředitelé nesmějí vydávat akcie za účelem změny poměru hlasovacích práv ve společnosti ku prospěchu jedné skupiny akcionářů na úkor jiné skupiny (viz *Howard Smith Ltd v. Ampol Petroleum Ltd*, str. 171). Ředitelé nesmějí vydávat akcie za účelem toho, aby zabránili jmenování dalších ředitelů. Ve věci *Re Looe Fish Ltd* soud na dva roky diskvalifikoval ředitele, který vydal akcie sobě samému, aby měl dostatek hlasů k zamítnutí návrhu na jmenování dalších ředitelů, s nímž nesouhlasil. Ředitel musí vykázat společnosti veškerý zisk, který má v důsledku toho, že zastává funkci ředitele, ledaže s tím vyjádří souhlas valná hromada společníků. Ve věci *Boston Deep Sea Fishing and Ice Co v. Ansell* uzavřel ředitel společnosti smlouvy o výstavbě rybářských šalup, za což obdržel od loďařů smluvní provizi. Zároveň byl majitelem akcií v ledařské společnosti, které vyplácela vedle dividend i bonus akcionářům, kteří byli majiteli rybářských šalup a nakupovali od ledařské společnosti led, který používali ve svých šalupách. Žádná z těchto transakcí nebyla společnosti vykázána a Ansell musel společnost vyúčtovat společnosti bonus i provizi, i když společnost neměla na tento bonus nárok. V případě *Regal (Hastings) Ltd v. Gulliver* navrhla společnost, která byla vlastníkem kina v Hastingsu, koupit dalších dvou kinosálů za účelem prodeje všech tří kin společně. Za tímto účelem založila dceřinou společnost, která měla koupit tato kina. Dceřiná společnost nebyla schopna zajistit veškerý potřebný kapitál, takže ředitelé koupili některé akcie v dceřiné společnosti, aby tento kapitál zajistili. Dceřiná společnost koupila obě kina a akcie Regal Ltd a dceřiná společnost byla se ziskem prodána. Bylo shledáno, že ředitelé musí společnosti Regal vyúčtovat

vztahu ke společnosti při plnění jejich povinností. Mají k dispozici nebo kontrolují peníze a majetek společnosti, a proto je drží pro společnost v úschově²⁰⁰. Neoprávněné použití těchto peněz nebo majetku znamená porušení této správy k věrné ruce²⁰¹. Ředitelé společnosti mají povinnost správy věrné ruky ke společnosti a nikoli k jednotlivým akcionářům²⁰². Součástí fiduciární povinnosti ředitele bylo již podle Zákona o společnostech z roku 1985 zohledňovat zájmy všech zaměstnanců společnosti a také zájmy společníků. Ředitelé měli tuto povinnost vůči společnosti a ta ji mohla vymáhat stejným způsobem jako kteroukoli jinou povinnost ředitele. Stejná povinnost je obsažena i v současném zákoně. Společnost může zaopatřit své

svůj zisk, protože akcie získali pouze na základě svých znalostí a příležitostí, které měli jako ředitelé Regal Ltd. (Ředitelé Regal Ltd si mohli nechat schválit tyto kroky valnou hromadou společnosti, ale nenapadlo je to, protože se domnívali, že postupují řádně a podle zákona). Ředitel, který během svého pracovního poměru získá zakázku pro sebe samotného, musí vyúčtovat zisk společnosti, i když je sporné, zda společnost mohla tuto zakázku získat sama. Ve věci *Industrial Development Consultants Ltd v. Cooley* poskytovala společnost IDC Ltd. poradenské služby státním plynárenským společnostem. Jejím jednatelem byl architekt Cooley. Státní plynárenská společnost Eastern Gas Board vyhlásila výběrová řízení na výstavbu čtyř plynojemů a Cooleymu bylo sděleno, že IDC Ltd tuto zakázku pravděpodobně nedostane. Cooley si uvědomil, že je zde vynikající příležitost, aby tuto zakázku získal sám pro sebe a oznámil IDC Ltd, že je nemocen. IDC Ltd s ním tedy zrušila smlouvu a on poté získal sám danou zakázku. IDC Ltd uspěla v žalobě proti Cooleymu o jeho zisk z výstavby plynojemů.

Ředitel však byl oprávněn ponechat si vlastní zisk, pokud: 1) mu stanovy dovolovaly uzavřít nějakou smlouvu nebo být zainteresován na nějaké smlouvě; nebo 2) usnesení v tomto smyslu schválí valná hromada společnosti. Pokud měl příslušný ředitel kontrolu nad hlasováním na valné hromadě, může být dané usnesení považováno za podvod nebo za útlak menšiny - např. v případě *Cook v. Deeks* uzavřela společnost smlouvu o stavebních pracích s Kanadskou pacifickou dráhou. Později přijala společnost usnesení, že nemá o tuto smlouvu zájem. Tři čtvrtiny hlasů spojených s vydanými akciemi přitom kontrolovali ředitelé, kteří získali daný kontrakt sami a později založili pro jeho realizaci novou společnost. Bylo rozhodnuto, že prospěch ze smlouvy patří stavební společnosti. Ředitel si však mohl ponechat zisk, který obdržel, pokud přijal sám nabídku, kterou společnost zvažila a v dobré víře odmítla. - Takto bylo rozhodnuto v kanadském případě *Peso Silver Mines v. Cropper*, v němž byla společnosti Peso nabídnuta další kutišť, která však společnost odmítla. Ředitel této společnosti, který se zúčastnil schůze představenstva, na němž se jednalo o této nabídce, později koupil akcie v nové společnosti založené za účelem využití těchto kutišť. Bylo shledáno, že jednal sám za sebe a nebyl povinen složit společnosti účty za tyto akcie. Případ *Island Export Finance Ltd v. Umunna* ukazuje, že pravidlo uplatněné ve věci Regal není nezměnitelné. Jednatel IEF sjednal za tuto společnost smlouvu s poštovními úřady v jednom západoafrickém státě. Společnost tuto smlouvu nerealizovala a Umunna odstoupil z funkce, protože nebyl spokojen s politickou společností. Později sám uzavřel smlouvu s těmito poštovními úřady. Bylo shledáno, že neporušil svou fiduciární povinnost a že mu nelze bránit ve využívání odbornosti a znalostí na trhu, na němž společnost neměla zájem působit.

²⁰⁰ Viz THOMAS, C. *Company Law*, London : Hodder & Stoughton. 1996, str. 171.

²⁰¹ V případě *Allen v. Hyatt* zahájili ředitelé jednání o spojení společnosti s jinými společnostmi, Sdělili určitému počtu akcionářů, že je nutno udělit ředitelům opci na koupi jejich akcií za jmenovitou hodnotu, tak aby mohlo dojít k tomuto spojení. Ředitelé poté tuto opci vykonali a obdrželi značný zisk. Bylo shledáno, že musí tento zisk vyúčtovat akcionářům..

²⁰² V případě *Percival v. Wright* koupili ředitelé společnosti od Percivala akcie za cenu založenou na jeho ocenění. V té době ředitelé jednali o prodeji společnosti třetí osobě. Pokud by k tomuto prodeji došlo, byla by cena získaná za jednotlivé akcie vyšší než cena zaplacená za Percivalovy akcie. Jednání byla neúspěšná. Bylo shledáno, že ředitelé nepůsobí jako svěřenci správci jednotlivých akcionářů a mohli tedy koupit jejich akcie, aniž by byli povinni informovat o probíhajících jednáních o prodeji společnosti. Pokud je zjištěno, že ředitelé jednali na základě nečestné motivace, mohou přesto sdělit veškeré informace akcionářům a získat jejich souhlas (*Bamford v. Bamford*).

stávající i bývalé zaměstnance a zaměstnance svých dceřiných společností při prodeji nebo převodu celého nebo části svého podniku nebo podniku kterékoli ze svých dceřiných společností. To lze zajistit i tehdy, když to není v nejlepším zájmu společnosti. Postavení věřitelů je v takovém případě zabezpečeno, protože platby lze provést pouze ze zisku, který by byl jinak k dispozici pro rozdělení mezi společníky formou dividend. Oprávnění k takovému zajištění musí být schváleno řádným usnesením nebo usnesením představenstva, pokud to umožňuje společenská smlouva²⁰³ nebo stanovy nebo jiným než řádným usnesením, pokud to vyžaduje společenská smlouva nebo stanovy.

Podle Zákona o omezeních z roku 1980 (The Limitation Act 1980), který se vztahuje na jednání ředitelů stejně tak jako na jednání svěřeneckých správců (Trustees), se zakazuje uplatnění jakýchkoli práv vůči řediteli v důsledku jeho nedbalosti nebo porušení správy k věrné ruce, pokud je takové řízení zahájeno až po šesti letech poté, co došlo k údajnému protiprávnímu jednání nebo opomenutí²⁰⁴.

Jak vidno z výše uvedeného, povinnosti ředitelů se z historického hlediska odvozovaly z rozsáhlé judikatury shromažďované po několik století, v níž byly stanoveny a která vycházela ze zvykového práva týkajícího se nedbalosti a povinností ředitelů podle ekvity, které odpovídaly povinnostem uloženým svěřeneckým správcům. Důsledkem toho byla nejasnost, nepřístupnost a zastaralost těchto právních norem. Aby ředitelé mohli jednoznačně chápat povinnosti, které jim jsou uloženy, museli by prozkoumat celou tuto rozsáhlou judikaturu a zákony nebo si obstarat nákladnou právní poradou. Proto bylo rozhodnuto shromáždit právní podklady o povinnostech ředitelů a zpracovat je ve formě psané právní normy („kodifikovat“), aby tak vznikl autoritativní, přístupný a modernější přehled o povinnostech ředitelů²⁰⁵. Proto byly povinnosti stanovené zvykovým právem zrušeny (přestože judikatura je stále velmi relevantní) a byly nahrazeny povinnosti

²⁰³ V případě *Parke v. Daily News Ltd*, v němž většinová akcionáři prodané společnosti navrhli rozdělit celou kupní cenu formou dobrovolné platby zaměstnancům propuštěným pro nadbytečnost, bylo shledáno, že tyto platby byly neplatné, protože nebyly učiněny ku prospěchu a užitku společnosti a nesouvisely s jejím podnikáním.

²⁰⁴ Viz STEINFELD, A., MANN, M. a kol.: *Blackstone's Guide To The Companies Act 2006*, New York : Oxford University Press, 2007, str. 198.

²⁰⁵ Viz ROACH, L. *Company Law Concentrate*. Oxford : Oxford University Press, 2011.

stanovenými v §§ 170 – 181 zákona o obchodních společnostech z roku 2006. Zákonná ustanovení související s transakcemi ředitelů, které vyžadují souhlas akcionářů, byla rovněž novelizována v §§ 188 – 226.

Část 10 hlava 2 zákona o obchodních společnostech z roku 2006 představuje vůbec první případ, kdy jsou obecné povinnosti ředitelů zmíněny/zakotveny v zákoně. Došlo k tomu na základě doporučení Právní komise a Skotské právní komise obsažené v jejich zprávě z roku 1999, která sama představovala jen poslední z významné série zpráv vydaných za posledních sto let²⁰⁶, z nichž většina doporučovala, aby výčet povinností ředitelů byl v té či oné formě uveden v zákoně, a po několika neúspěšných pokusech tak učinit. Jak vysvětlil ministr spravedlnosti lord Goldsmith, je účelem této kodifikace „lépe objasnit, co se očekává od ředitelů a přepracovat zákon tak, aby byl lépe přístupný jim i ostatním“²⁰⁷.

Obecné povinnosti ředitelů jsou v zákoně o obchodních společnostech z roku 2006 stanoveny takto:

- 1) povinnost jednat v rámci pravomocí (§ 172);
- 2) povinnost prosazovat úspěch společnosti (§ 172);
- 3) povinnost používat nezávislý úsudek (§ 173);
- 4) povinnost vynakládat přiměřenou péči, dovednosti a svědomitost (§ 174);
- 5) povinnost vyvarovat se střetu zájmů (§ 175);
- 6) povinnost nepřijímat prospěch od třetích osob (§ 176);
- 7) povinnost deklarovat zájem na navrhované transakci nebo ujednání (§ 177).

Tyto povinnosti jsou případně vysvětleny samostatně v následujících partiích práce.

Jak již bylo uvedeno výše, formulace těchto obecných povinností v zákoně o obchodních společnostech z roku 2006 vychází z určitých pravidel zvykového práva (common law) a zásad spravedlnosti (equitable principles) platných pro ředitele jako náhrada za tato pravidla a zásady. Obecné

²⁰⁶ Srovnej situaci v ČR za posledních sto let - pozn. autora

²⁰⁷ Viz MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 219.

povinnosti je nutno vykládat a aplikovat stejně jako pravidla zvykového práva a zásady spravedlnosti, která je nutno mít na zřeteli při výkladu a aplikaci těchto obecných povinností. Na základě toho lze předpokládat, že se tyto povinnosti budou během doby nadále vyvíjet stejným způsobem, jakým jim bylo umožněno vyvíjet se v minulosti, a že nezůstanou statické a neměnné ve stavu, v němž se nacházely v době, kdy zákon nabyl platnost. Vláda určitě zamýšlela, aby byl výčet obecných povinností natolik flexibilní, aby umožnil zákonu reagovat na měnící se podmínky a potřeby podnikání²⁰⁸. Proto je výčet těchto obecných povinností uvedený v zákoně zamýšlen jako kodifikace stávajícího stanoviska obsaženého ve zvykovém právu, a to alespoň v tom rozsahu, v jakém zákonná podoba obecných povinností zachycuje pravidla zvykového práva a zásady spravedlnosti. Tato kodifikace však neposkytuje ucelený kodex předpokládaného chování ředitelů. To potvrdil i ministr spravedlnosti lord Goldsmith těmito slovy: „Výčet obecných povinností ... není zamýšlen jako vyčerpávající seznam povinností ředitele vůči jeho společnosti. Vedle těchto obecných povinností mohou mít ředitelé širokou škálu povinností ve svých společnostech. Toto jsou obecné, základní povinnosti, u nichž je považováno za správné a důležité, aby byly takto stanoveny. Označení těchto povinností za obecné nedovoluje řediteli vyhnout se jiným svým povinnostem, včetně povinností podle zákona o úpadku z roku 1986“²⁰⁹.

Nejméně jedna důležitá povinnost však není nadále kodifikována, i když § 172 odst. 3 připouští její existenci (nebo alespoň její potenciální existenci) – povinnost ředitelů přihlížet v případě úpadku nebo hrozícího úpadku společnosti k zájmům věřitelů²¹⁰. Obecné povinnosti platí jak pro ustanovené, tak i pro faktické ředitele. Kromě toho se vztahují i na stínové ředitele, a to v případech a v rozsahu, kdy se na tyto ředitele vztahují i odpovídající pravidla zvykového práva nebo ekvitní zásady. Určité povinnosti, konkrétně povinnost vyvarovat se střetu zájmů a nepřijímat

²⁰⁸ White Paper: Company Law Reform (přibližně obdoba věcného záměru)

²⁰⁹ Lord Grand Committee, 6 February 2006, column 249 quoted in Ministerial statements about Companies Act 2006, Duties of Company Directors, published by DTI, June 2007, in <http://www.berr.gov.uk>

²¹⁰ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 221

prospěch od třetích osob, platí rovněž pro bývalé ředitele způsobem uvedeným v zákoně²¹¹.

Ředitelé zaujímají fiduciární postavení vůči společnosti a mají vůči ní v tomto smyslu povinnosti. Tradičně se rozlišuje mezi fiduciárními povinnostmi (loajalitou) a ostatními povinnostmi (k nimž patří i povinnost vynakládat přiměřenou péči, dovednosti a svědomitost). Toto rozlišení je důležité, protože tyto povinnosti se zásadním způsobem liší. Zejména platí, že ne každé porušení povinnosti fiduciářem představuje porušení fiduciární povinnosti a následky jsou tedy odlišné²¹². Základní charakteristikou fiduciáře²¹³ a tedy i fiduciární povinnosti²¹⁴ je loajalita.

Výše uvedené potvrzuje i ustanovení § 178 zákona z roku 2006 znovu potvrzuje rozdíl mezi fiduciárními a ostatními povinnostmi. Tento paragraf zejména vylučuje z fiduciárních povinností povinnost vynakládat přiměřenou péči, dovednosti a svědomitost (§ 174) a potvrzuje, že občanskoprávní důsledky porušení budou určeny podle odlišných zásad. To neznamená, že mezi fiduciárními a ostatními povinnostmi nemůže docházet ke

²¹¹ Ustanovení § 170 odst. 2 zní: Osoba, která přestala být ředitelem, nadále podléhá:

(a) povinnosti stanovené v § 175 (povinnost vyhnout se střetům zájmů), co se týče využívání jakéhokoli majetku, informací nebo příležitosti, o níž se dozvěděla v době, kdy ještě byla ředitelem a

(b) povinnost stanovené v § 176 (povinnost nepřijímat výhody od třetích osob), co se týče záležitostí, které vykonala nebo opomenula vykonat dříve, než přestala být ředitelem.

Tyto povinnosti se v tomto rozsahu s příslušnými úpravami vztahují i na bývalé ředitele.

²¹² MORSE, G. (general editor) a kol.: *Palmer's Company Law: Annotated Guide to the Companies Act 2006*, 2nd Edition, London : Sweet & Maxwell, 2009, str. 234

²¹³ Soudce Miller v případě *Bristol and West Building Society v. Mothew* uvádí: Fiduciář je osoba, která se zavázala jednat určitým konkrétním způsobem v zastoupení jiné osoby za okolností, za nichž vzniká vztah na základě důvěry. Povinnost, která odlišuje fiduciáře od ostatních, je povinnost loajality. Příkazce má právo na jednoznačnou loajalitu ze strany svého fiduciáře. Tento zásadní závazek má několik aspektů. Fiduciář musí jednat v dobré víře, nesmí mít prospěch ze svého fiduciárního vztahu, nesmí jednat tak, aby se jeho povinnost dostala do rozporu s jeho zájmem a nesmí bez informovaného souhlasu svého příkazce jednat ve svůj vlastní prospěch nebo ve prospěch třetí osoby. Toto není zamýšleno jako vyčerpávající výčet, ale postačuje k naznačení povahy fiduciárních povinností.

²¹⁴ Soudce Miller v případě *Mothew* dále uvádí: Jednotlivé povinnosti fiduciáře pouze odrážejí jednotlivé aspekty jeho hlavních povinností loajality a věrnosti. Proto porušení fiduciární povinnosti naznačuje nedostatek loajality nebo věrnosti. Nejedná se o pouhou neschopnost. Neschopný služebník, který věrně vynakládá maximální úsilí pro svého pána, není nelojální a není vinen porušením fiduciární povinnosti.

Obdobně tento pohled shrnul zastupující soudce kancléřské divize Jonathan Crow v případě *Extrasure Travel Insurance Ltd v Scattergood*, v němž uvedl: „Fiduciární povinnosti se týkají pojetí poctivosti a loajálnosti, nikoli kompetence. Zákon podle mého názoru jednoznačně rozlišuje mezi fiduciárními a ostatními povinnostmi osoby, který se nachází v postavení fiduciáře. Fiduciář může mít i mimosmluvní a smluvní povinnosti vůči subjektu, pro něž byl zřízen svěřenecký fond. To však neznamená, že tyto povinnosti jsou fiduciární povinnosti. Vzhledem k tomu nenacházím nic překvapujícího v tvrzení, že naprostá neschopnost může být základem pro žalobu o porušení povinnosti vynakládat péči nebo o porušení smlouvy, ale nikoli pro porušení fiduciární povinnosti ... Skutečnost, že jeho údajné přesvědčení bylo neodůvodněné, může sloužit jako důkaz toho, že v dané době nejednal poctivě. Pokud se však s přihlédnutím ke všem důkazům zdá, že ředitel poctivě věřil, že jedná v nejlepším zájmu společnosti, neporušil svou fiduciární povinnost jen proto, že jeho domněnka připadá procesnímu soudci jako neodůvodněná nebo že jeho jednání v tomto případě způsobilo společnosti újmu.“

spolupůsobení. Jak uznává § 179 zákona z roku 2006, může v jakémkoli případě platit více než jedna obecná povinnost. Proto může vzniknout i povinnost vynakládat přiměřenou péči, dovednosti a svědomitost při výkonu jiných povinností, mj. i při výkonu povinnosti napomáhat zájmům společnosti (§ 172)²¹⁵.

Otázky poctivosti a loajality se týkají svědomí, které je tradičně spojeno se spravedlností. Tyto otázky nevznikají pouze ve vztahu k ředitelům, ale ve vztahu ke všem fiduciářům, včetně správců a zástupců, s nimiž je postavení ředitelů často srovnáváno. Vliv ekvity je tedy silně pocíťován ve vývoji povahy a rozsahu fiduciárních povinností ředitelů a dalších fiduciářů. A fakt, že k tomu dochází i v modernější době, ukazuje rozsudek soudce Milletta v případě *Bristol and West Building Society v. Mothew*, zmíněný v poznámce výše. Naproti tomu pravidla, která se týkají dovednosti a péče, včetně té, kterou jsou povinni vynakládat fiduciáři, byla vyvinuta zvykovým právem.

Obecné povinnosti ve své kodifikované, zákonné formě vycházejí z těchto pravidel zvykového práva a z ekvitních zásad, které platí pro ředitele a nabývají účinek namísto těchto pravidel a zásad ve vztahu k povinnostem, kterými jsou ředitelé vázáni vůči společnosti. Jak jsme již uvedli, tyto obecné povinnosti je nutno vykládat a aplikovat stejným způsobem jako odpovídající pravidla zvykového práva a ekvitní principy, přičemž je nutno brát tato pravidla a zásady na zřetel při výkladu a uplatňování těchto povinností. Navzdory zjevnému rozporu mezi pojetím, podle něhož mají kodifikované obecné povinnosti platit „namísto“ příslušných pravidel zvykového práva a ekvitních principů a požadavkem, aby tyto povinnosti byly vykládány se zřetelem na tato pravidla a zásady, musí zamýšlený účinek odst. 3 a 4 § 170 spočívat v tom, že soudy budou vykládat a zajišťovat účinnost obecných povinností s odkazem na příslušná pravidla a zásady platné nejen v době přijetí těchto ustanovení, ale i v souladu s jejich budoucím vývojem. Tím se uznává například fakt, že se pravidla a zásady, které se vztahují na zástupce, správce a další fiduciáře, mohou v průběhu času dále vyvíjet a soudům je tak

²¹⁵ Viz MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 221.

umožněno brát zřetele na tento vývoj²¹⁶. To potvrdil i ministr spravedlnosti lord Goldsmith, který uvádí: „Přestože se povinnosti, které se týkají ředitelů, zřetelně vyvíjejí, jsou často projevem obecnějších principů. Ustanovení odstavce 4 mají umožnit soudům brát nadále na zřetel vývoj zvykového práva a ekvitních principů platných pro tyto jiné typy fiduciárního vztahu. Výhoda tohoto přístupu spočívá v tom, že umožní rozvoj statutárních povinností v souladu s příslušným vývojem zákona v jiných oblastech“²¹⁷.

Nicméně míra pozornosti, kterou je třeba věnovat v konkrétních případech těmto pravidlům a principům, bude pravděpodobně záviset na povaze dané povinnosti a na rozsahu, v jakém se ustanovení, v nichž je ve své kodifikované formě vyjádřena, shodují s příslušným pravidlem nebo principem. Obecné povinnosti se ve své kodifikované podobě v některých ohledech odchyľují od stávajících povinností podle zvykového práva nebo ekvitních principů. Tak tomu je například ve vztahu k určitým aspektům obecné povinnosti napomáhat úspěchu společnosti (§ 172), u nových pravidel pro střet zájmů (§ 175) a u nových pravidel platných pro informování o zájmech na navrhovaných transakcích nebo ujednáních (§ 177). V případech, kdy tato ustanovení mění zákon, je rozsah, v němž je nutno brát zřetel na příslušná pravidla zvykového práva a ekvitní principy, zjevně omezen²¹⁸.

Funkce ředitele je historicky spjata s funkcí správce (Trustee). Jelikož jsou oba fiduciáři, jsou si jejich funkce navzájem podobné. Přesně řečeno však ředitel není správce, i když mu mohou za určitých okolností vzniknout stejné závazky jako správci. Důvodem, proč zákonem zachází s řediteli obdobně jako se správci aktiv, jejichž bezprostředním majitelem je společnost, je právě ona skutečná kontrola těchto aktiv ze strany ředitelů²¹⁹.

²¹⁶ Viz MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 222.

²¹⁷ Lord Grand Committee, 6 February 2006, column 243-245 quoted in Ministerial statements about Companies Act 2006, Duties of Company Directors, published by DTI, June 2007, in <http://www.berr.gov.uk>

²¹⁸ Viz MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 224.

²¹⁹ Soudce Lindley k tomu v ve věci *Land Allotment Company* uvádí: „Přestože ředitelé nejsou v pravém slova smyslu správci, byli vždy považováni za správce peněz, které jim přicházejí do rukou nebo které mají pod svou faktickou kontrolou, a bylo s nimi vždy tak jednáno. A od té doby, kdy byly vynalezeny akciové společnosti, jsou ředitelé považováni za odpovědné za vrácení neoprávněně použitých peněz stejně tak, jako kdyby byli správci ...“ Je jasné, že tato situace nevzniká pouze ve vztahu k penězům, které procházejí řediteli rukama, ale vztahuje se na veškerý majetek (včetně práv), nad nimiž ředitelé získávají ve své funkci kontrolu. Soudce Kay ve stejném případě uvádí: „Existují pouze správci konkrétního majetku, který jim byl svěřen nebo který mají pod kontrolou.“

S řediteli se však nemá za všech okolností zacházet a ani se nemají chovat jako správci. V případech, kdy lze od správce očekávat obezřetnost při vedení záležitostí svěřenectví, bude vedení a kontrola obchodní společností jako komerčního ziskového podniku často vyžadovat energičtější obchodní úsudek jak na strategické úrovni, tak i v rámci každodenního chodu společnosti. Soudy přistupují tradičně méně přísně k rizikům, které na sebe berou ředitelé při uplatňování svého obchodního úsudku. To se zřejmě nejjasněji ukazuje v tzv. pravidlu obchodního úsudku²²⁰.

Ustanovení § 170 odst. 1 zákona z roku 2006 stanoví základní zásadu: „Obecné povinnosti uvedené v §§ 171 až 177 má ředitel společnosti vůči společnosti“. To odráží dávno uznávaný názor zvykového práva, že ředitel má vůči společnosti fiduciární povinnosti a povinnost vynakládat přiměřenou péči, dovednosti a svědomitost ve vztahu ke společnosti, přičemž pokud nenastanou zvláštní okolnosti, je těmito povinnostmi vázán pouze vůči společnosti²²¹. Ministr spravedlnosti lord Goldsmith vysvětlil, že „podle stávajícího právního řádu jsou obecné povinnosti ředitelů povinnostmi vůči společnosti. Z toho vyplývá, že tyto povinnosti může nyní vymáhat pouze společnost. Ředitelé ručí společnosti za ztrátu a nikoli v širším slova smyslu“²²². Zde je nutno činit rozdíl zejména mezi společností a jejími společníky, který vyplývá z právní subjektivity společnosti²²³.

Z historického hlediska mají být zájmy společnosti určovány předem s odvoláním na stávající i budoucí zájmy společníků jako uceleného orgánu, zejména v době, kdy společnost není insolventní. Toto však neplatilo výhradně ani tehdy, když zákon z roku 2006 ještě nenabyl platnosti. Ustanovení § 309 zákona z roku 1985 ukládalo ředitelům povinnost přihlížet při plnění jejich funkce k obecným zájmům zaměstnanců společnosti - viz

²²⁰ Pro účely této práce postačí zobrazit moderní přístup k jednotlivým funkcím správců na jedné straně a ředitelů na straně druhé na případu *Daniels v Anderson*, v němž dva členové senátu odvolacího soudu Nového jižního Walesu popsali tyto funkce takto: „Zatímco povinnost správce spočívá v určitém stupni obezřetnosti a konzervativního přístupu k investicím, může být povinností ředitele projevovat smysl pro podnikání a akceptovat obchodní rizika za účelem zajištění dostatečné návratnosti investovaného kapitálu.“

²²¹ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 225

²²² Lord Grand Committee, 6 February 2006, column 242 quoted in Ministerial statements about Companies Act 2006, Duties of Company Directors, published by DTI, June 2007, in <http://www.berr.gov.uk>

²²³ Soudec Dillon k tomu v případě *Multinational Gas and Petrochemical Co Ltd v Multinational Gas and Petrochemical Services Ltd* uvedl: „Ředitelé mají skutečně fiduciární vztah ke společnosti, protože jsou jmenováni k tomu, aby řídili záležitosti společnosti, a tyto fiduciární povinnosti mají vůči společnosti, ale nikoli vůči jejím stávajícím nebo budoucím věřitelům, ani vůči jednotlivým společníkům.“

výše. Kromě toho za okolností, kdy se společnost ocitla ve finančních obtížích, které ohrožovaly její věřitele, přestože nebyla z technického hlediska insolventní, byly její zájmy rozšířeny tak, že se vztahovaly i na její věřitele jako celek i na její společníky. Otázku, zda a v jakém rozsahu je nutno brát v úvahu jiné zájmy než zájmy společníků, je nutno nyní posuzovat ve světle § 172 zákona z roku 2006²²⁴.

Nutno však poznamenat, že zákon z roku 2006 se nijak nezabývá ani nedotýká otázky, zda a za jakých okolností může mít ředitel nějakou povinnost vůči jinému subjektu než společnosti a jakou povahu a rozsah má tato povinnost. Proto tato povinnost platí i nadále v tom rozsahu, v němž existovala před přijetím zákona z roku 2006²²⁵. I když se fiduciární povinnosti ředitele vůči společnosti z obecného hlediska nevztahují na její společníky jako jednotlivce ani jako celek, nebrání skutečnost, že ředitel má fiduciární povinnosti vůči společnosti, tomu, aby ředitelé měli za zvláštních okolností současně další povinnosti²²⁶.

²²⁴ Ustanovení § 172 zákona je uvozeno nadpisem "Povinnost zajišťovat úspěch společnosti" a zní: (1) Ředitel společnosti musí jednat takovým způsobem, o němž se v dobré víře domnívá, že nejpravděpodobněji zajistí úspěch společnosti ku prospěchu jejích společníků jako celku. Přitom musí mj. přihlížet: (a) k pravděpodobným dlouhodobým následkům veškerých rozhodnutí; (b) k zájmům zaměstnanců společnosti; (c) k potřebě upevňovat obchodní vztahy společnosti s dodavateli, odběrateli a jinými osobami; (d) k vlivu činnosti společnosti na komunitu a na životní prostředí; (e) k tomu, že je pro společnost vhodné udržovat si pověst jako společnost, která se řídí vysokými standardy obchodního jednání a (f) k potřebě poctivého jednání mezi společníky společnosti. (2) Pokud není účelem společnosti dosáhnout prospěch pro společníky nebo pokud její účel zahrnuje složku, která nemá za cíl dosáhnout jejich prospěch, platí odstavec 1 tak, jako by podpora úspěchu společnosti ku prospěchu jejích společníků znamenala plnění takového účelu. (3) Povinnost uložená tímto ustanovením platí v závislosti na jakémkoli právním předpisu nebo ustanovení, podle něhož mají ředitelé za určitých okolností uvažovat nebo jednat ve prospěch věřitelů společnosti.

²²⁵ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 226.

²²⁶ Soudce Mummery shrnul stanovisko k této otázce v případě *Peskin v Anderson* takto: "Fiduciární povinnosti ředitele vůči společnosti vznikají z právního vztahu mezi ředitelem a společností, kterou řídí a kontrolují. Fiduciární povinnosti vůči společníkům nevznikají z tohoto právního vztahu, ale závisí na navázání zvláštního faktického vztahu mezi ředitelem a společníky, který vzniká v určitém konkrétním případě. Mohou nastat okolnosti, za nichž se ředitelé dostávají do přímého a blízkého kontaktu se společníky způsobem, z něhož mohou vzniknout fiduciární povinnosti, například povinnost informovat společníky o zásadních skutečnostech nebo povinnost využívat důvěrné informace a cenné obchodní a finanční příležitosti získané ředitelem z titulu jejich funkce ku prospěchu společníků a nedávat přednost a neprosazovat vlastní zájmy na úkor společníků. Tyto povinnosti mohou vzniknout za zvláštních okolností, v nichž se vyskytnou stejné charakteristické rysy jako u zavedených kategorií fiduciárních vztahů. Fiduciární vztahy, například zastoupení, s sebou nesou povinnost uchovávat důvěru a loajalitu. Tyto povinnosti na sebe váže a nese osoba, které převezme nebo na níž se v závislosti na všech okolnostech pohlíží tak, že převzala odpovědnost jednat za nebo ku prospěchu jiné osoby, která svěřila nebo na níž se v závislosti na všech okolnostech pohlíží tak, že svěřila prvně zmíněné osobě péči o svůj majetek, záležitost, transakce nebo zájmy. Existují například ředitelé společnosti, kteří se přímo obracejí na společníky a jednají s nimi ve vztahu k určité transakci a prezentují se jako zástupci těchto společníků v souvislosti s nabýváním nebo zcizováním akcií, nebo vydávají společníkům významná prohlášení, neposkytují jim důležité informace v obchodním styku při jednání o převzetí podniku společnosti nebo jim dávají konkrétní informace a radu, na kterou se společníci spoléhají. V těchto případech mohou vznikat zvláštní okolnosti a

Ustanovení § 179 zákona o společnostech z roku 2006 zní takto: „Není-li stanoveno jinak, může v kterémkoli případě platit více než jedna obecná povinnost.“ Toto ustanovení jednoznačně stanoví, že na obecné povinnosti je nutno obecně pohlížet jako na kumulativní. Proto by měl ředitel při plnění své povinnosti prosazovat úspěch společnosti (§ 173) postupovat v souladu se svou povinností nezávislého úsudku (§ 173) a s přiměřenou péčí, kvalifikovaně a svědomitě v souladu se svou povinností stanovenou v § 174 zákona. A podobně ředitel, který přijme úplatek od třetí osoby, porušuje současně nejen povinnost nepřijímat prospěch od třetích osob (§ 176), ale i povinnost vyvarovat se střetu zájmů (§ 175) a prosazovat úspěch společnosti (§ 172). Jiným příkladem je ředitel, který zařídí, aby společnost prodala nějaký majetek pod cenou jiné společnosti, v níž má podíl, a který takto poruší více než jednu obecnou povinnost. Takto poruší povinnost jednat v rámci svých pravomocí (§ 171), protože nevykonává své pravomoci za zákonným účelem. Porušuje rovněž povinnost prosazovat úspěch společnosti (§ 172) a svým jednáním může dokonce porušit svou povinnost brát na zřetel zájmy věřitelů společnosti (které uznává § 172 odst. 3), pokud společnost je nebo se ocitne v úpadku v důsledku prodeje takového majetku. Může takto porušit i povinnost jednat s přiměřenou péčí, kvalifikovaně a svědomitě (§ 174), pokud je takové podhodnocení majetku výsledkem jeho nedbalosti. A podobně může porušit i svou povinnost vyvarovat se střetu zájmů (§ 175). Pokud od přijímající společnosti obdrží nějakou platbu nebo jiný prospěch, porušuje tím povinnost nepřijímat prospěch od třetích osob (§ 176), i když není jasné, zda je skutečnost, že se hodnota jeho podílu v přijímající společnosti může zvýšit, pro tento účel dostačující. A konečně může i porušit svou povinnost informovat o svém zájmu na navrhované transakci nebo ujednání (§ 177). Obecné pravidlo neplatí v případě opačného ustanovení. Proto povinnost vyvarovat se střetu zájmů neplatí u střetu zájmů vzniklého ve vztahu k transakci nebo ujednání se společností, u něhož namísto toho platí povinnost informovat o eventuálním zájmu (§ 177)²²⁷.

fiduciární povinnosti, zejména tehdy, když se ředitelé k vlastnímu prospěchu snaží využít své funkce a zvláštních interních poznatků, které získali, aby mohli získat na úkor společníků nezákonné a nepoctivé výhody".

²²⁷ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 227.

Jak již bylo zmíněno výše, ustanovení § 172 zákona o obchodních společnostech z roku 2006 stanoví: Ředitel (člen statutárního orgánu) společnosti je povinen jednat způsobem, který považuje v dobré víře za jednání, jež nejpravděpodobněji zajistí úspěch společnosti ve prospěch jejích společníků jako celku. Přitom musí mít na zřeteli tyto záležitosti:

- a) pravděpodobné dlouhodobé důsledky jakéhokoli rozhodnutí;
- b) zájem zaměstnanců
- c) potřebu prosazovat obchodní vztahy společnosti s dodavateli, zákazníky a ostatními;
- d) dopad provozu společnosti na společnost a na životní prostředí;
- e) vhodnost uchování dobrého jména společnosti jako společnosti, která dodržuje vysoký standard při podnikání;
- f) potřebu poctivého jednání se společníky.

Pokud předmět činnosti společnosti zahrnuje jiné otázky než prospěch jejích společníků, platí výše uvedené stejně jako u prosazování úspěchu společnosti ku prospěchu jejích společníků. Ustanovení § 172 zákona o obchodních společnostech z roku 2006 stanoví povinnost ředitele jednat způsobem, který považuje v dobré víře za jednání, jež nejpravděpodobněji zajistí úspěch společnosti ve prospěch jejích společníků jako celku. Tento paragraf je jedním z kontroverznějších paragrafů v zákoně o obchodních společnostech s ohledem na debatu o jeho ustanoveních, která proběhla v parlamentu při přijímání návrhu tohoto zákona. Řídící skupina pro projednávání zákona o obchodních společnostech (CLR) tehdy považovala přijetí tohoto paragrafu za otázku zásadní důležitosti a identifikovala dva možné přístupy - přístup z hlediska „hodnoty pro společníky (the shareholder value approach)“ a „pluralistický přístup“. Přístup z hlediska hodnoty pro společníky uznává, že společnosti jsou řízeny s konečným cílem získání co možná nejvyšší hodnoty pro společníky a prosazuje to jako nejlepší prostředek k dosažení celkové prosperity a blahobytu. Pluralistický přístup argumentuje tím, že konečný cíl zvyšování hodnoty pro společníky nemusí nutně vést k dosažení nejvyšší prosperity a blahobytu. Stoupenci pluralistického přístupu argumentují tím, že právo obchodních společností by mělo být změněno v tom smyslu, že společnost by měla sloužit širší škále zájmů, které by neměly být podřízeny hodnotě pro společníky, ani by neměly

být prostředkem k jejímu dosažení, ale měly by být platné samy o sobě. Přístup prosazovaný CLR byl označován za „osvícený přístup hodnoty pro společníky“. Tento přístup vychází z hodnoty pro společníky, v jeho rámci musí ředitelé jednat ve společném nejlepším zájmu společníků, přičemž se nesoustřeďuje výhradně na krátkodobý finanční prospěch, nýbrž na faktory, které maximálně dlouhodobě zvýší hodnotu pro společníky. Přístup na základě osvícené hodnoty pro akcionáře přijala vláda ve své Bílé knize, v návrhu zákona o obchodních společnostech a konečně i v samotném zákoně o obchodních společnostech. Jedním z důvodů této volby byl fakt, že u pluralistického přístupu hrozilo nebezpečí, že ředitelé neponesou odpovědnost vůči nikomu, protože tento přístup nestanovil jednoznačné měřítko pro posouzení jejich výkonu²²⁸. Přijetí přístupu osvícené hodnoty pro společníky se odráží ve znění § 172 odst. 1. Ředitel musí jednat takovým způsobem, o němž se v dobré víře domnívá, že bude nejpravděpodobněji prosazovat úspěch společnosti *ve prospěch jejích společníků*. Tento jazyk jednoznačně spojuje úspěch společnosti se zájmy společníků jako celku a nikoli se zájmy kteréhokoli z jednotlivých společníků a samozřejmě ani se zájmy většinového společníka nebo společníků. Z toho vyplývá, že ředitel poruší svou povinnost tehdy, jestliže prosazuje zájmy pouze jedné části nebo třídy akcionářů²²⁹. Povinnost uvedená v § 172 platí pro stínové ředitele v tom rozsahu, v jakém se na ně vztahovala pravidla zvykového práva nebo ekvitiní zásady, které odpovídají povinnosti prosazovat úspěch společnosti. Ředitel, který chce být ve vztahu k nějaké transakci chráněn před rizikem porušení povinnosti prosazovat úspěch společnosti, může získat od společníků souhlas nebo oprávnění podle § 180 odst. 4 písm. a) nebo potvrzení svého jednání podle § 239.

Rozhodnutí o tom, jak bude prosazovat úspěch společnosti, představuje jedno z rozhodnutí ředitele učiněné v dobré víře. Ustanovení § 172 odst. 1 uděluje ředitelům neomezenou pravomoc, pokud jednají způsobem, o němž se

²²⁸ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 254.

²²⁹ MORSE, G. (general editor) a kol.: *Palmer's Company Law: Annotated Guide to the Companies Act 2006*, 2nd Edition, London : Sweet & Maxwell, 2009, str. 119

v dobré víře domnívají, že napomáhá úspěchu společnosti²³⁰. Odlišná situace však nastane, když bude možné prokázat, že domněnka ředitele nebyla řádně odůvodněná²³¹.

Podobné zásady platí rovněž ve vztahu k faktorům, které tvoří „úspěch společnosti“. Zákon o obchodních společnostech se nepokouší stanovit nějakou definici tohoto výrazu. Namísto toho je na společnících a ředitelích, aby na základě svého úsudku rozhodli o faktorech tohoto úspěchu. V tomto ohledu jsou poučné dva výňatky z projevu lorda Goldsmitha předneseného při projednávání návrhu zákona o obchodních společnostech v parlamentu: „Co je to úspěch? Výchozím bodem je fakt, že je na společnících společnosti, aby si stanovili cíl, jehož chtějí dosáhnout. Úspěch znamená dosažení toho, co si společníci společně přejí od společnosti dosáhnout. Úspěch obchodní společnosti obvykle znamená dlouhodobé zvyšování její hodnoty. U určitých společností, například u dobročinných společností nebo o zájmových společnostech znamená úspěch dosažení cílů, kvůli nimž byla daná společnost založena ... s odvoláním na věci, o nichž hovoříme – na cíl společnosti - je na

²³⁰ To zachycuje hledisko zvykového práva, které klasickým způsobem vyjádřil soudce Greene v případě *Smith and Fawcett Ltd.* takto: „Ředitelé musí vykonávat své pravomoci v dobré víře v tom, o čem se oni (a nikoli soud) domnívají, že je v zájmu společnosti“. Na tento test nedávno poukázal soudce Jonathan Parker v případě *Regentcrest plc v Cohen* takto: Povinnost jednat v dobré víře v zájmu společnosti, uložená ředitelům, je subjektivní povinnost. Otázkou není, zda nějaké konkrétní napadené jednání nebo opomenutí z objektivního pohledu soudu bylo ve skutečnosti v zájmu společnosti, a ještě méně záleží na tom, zda by soud mohl jednat jinak, kdyby byl v příslušné době na místě daného ředitele. Otázkou je, zda se ředitel poctivě domníval, že jeho jednání nebo opomenutí bylo v zájmu společnosti. Otázka se tedy týká stavu mysli ředitele. Není pochyb o tom, že v případě, kdy napadené jednání nebo opomenutí způsobilo společnosti značnou újmu, bude pro ředitele obtížnější přesvědčit soud o tom, že se skutečně domníval, že takové jednání nebo opomenutí bylo v zájmu společnosti. To však neubírá na subjektivní povaze tohoto testu. A podobně Jonathan Crow ve své funkci zastupujícího soudce Vrchního soudu v případě *Extrasure Travel Insurance Ltd v Scattergood* odmítl argument o tom, že ředitel porušil svým jednáním svou fiduciární povinnost, když se poctivě, ale neodůvodněně domníval, že sleduje nejlepší zájmy společnosti.

²³¹ Proto soud v případě *W & R Roith Ltd* připustil, že bylo na likvidátorovi, aby prokázal nikoli to, že příslušná smlouva o poskytování služeb nebyla uzavřena v dobré víře v zájmu společnosti, nýbrž to, že tento předpoklad byl vyvrácen ve dvou ohledech: (i) příslušný ředitel zastával svou funkci po více než 30 let, aniž by měl uzavřenu smlouvu o poskytování služeb a důvodem takové opožděné změny bylo výhradně přání zajistit prospěch jiné osobě než sobě samému, (ii) za života ředitele neměla společnost žádný prospěch z existence takové smlouvy a (iii) když se ředitel poradil s právníkem ohledně zajištění postavení své vdovy, bylo považováno za nepodstatné, která ze společností, s nimiž byl spojen, bude vyplácet příslušnou penzi. Proto byly zájmy společnosti podřízeny této transakci bez zřetele na eventuální nepoctivé jednání nebo tajný prospěch a podmínka dobré víře nebyla splněna. V tomto ohledu je tedy jasné, že zjištění jednání ve zlé víře nevyžaduje zjišťovat, zda ředitel jednal nepoctivě. A podobně soudce Hart v případě *Knight v Frost* konstatoval, že ředitelé nejednali v dobré víře v zájmu společnosti, když zařídili, aby společnost poskytla půjčky korporaci spřízněné s jedním z nich za okolností, kdy (i) nebyly podniknuty žádné kroky k zajištění toho, aby společnost měla nárok na komerční úrokovou sazbu nebo k zaznamenání nebo ke sjednání měny, v níž bude úvěr splácen; (ii) daná třetí osoba neměla žádný významný majetek s výjimkou služeb jednoho z ředitelů, který se mohl rozhodnout poskytovat tyto služby na základě svých vlastních podmínek a (iii) společnost ze svého hlediska nezískala z této transakce žádný prospěch s výjimkou možného splacení těchto půjček, pokud bude třetí osoba v budoucnu prosperovat.

ředitelích, aby posoudili a vytvořili si v dobré víře úsudek o tom, co má být považováno za úspěch pro všechny členy jako celek ... budou se muset podívat na zakládající dokumenty společnosti, na rozhodnutí společníků a na vše ostatní, co považují za relevantní pro vytvoření takového úsudku ... daná povinnost spočívá v prosazování úspěchu společnosti ve prospěch společníků jako celku – tj. společníků jako kolektivního orgánu – nejen ve prospěch většinových společníků nebo jednoho určitého společníka nebo části společníků a tím méně v zájmu ředitelů, kteří jsou náhodou rovněž společníky. Toto je důležitý závěr o způsobu, jakým musí ředitelé pohlížet na úsudek, který mají učinit“²³².

V tomto ohledu si ředitelé mohou dovolit prosazovat své vlastní zájmy nebo zájmy jiných osob tehdy, když tak činí v zájmu společnosti (s výhradou veškerých interních omezení jejich pravomocí). To dovoluje prosazovat zájmy zaměstnanců podle § 172 odst. 1 zákona z roku 2006 nebo zájmy skupiny společností, jejímž členem je ředitelova společnost.

Co se týče povinnosti vykonávat pravomoci pouze za účelem, kvůli němuž byly uděleny, novější případy rozhodnuté ještě před přijetím zákona o obchodních společnostech naznačují rostoucí tendenci soudu zasahovat do firemního rozhodování v porovnání s předchozím stavem. A stejně tak jako u povinnosti vykonávat pravomoci pouze za účelem, kvůli němuž byly uděleny, projevuje se u soudů rostoucí tendence uplatňovat zásadu z případu *Wednesbury*, která je známá ve veřejném a ve správním právu²³³.

Ředitel není v pravém slova smyslu zástupcem svých spoluředitelů. Pouhý fakt, že určitý ředitel odpovídá společnosti za porušení nějaké povinnosti, nestačí sám o sobě k tomu, aby činil odpovědnými i ostatní ředitele. Proto bylo konstatováno, že ředitel není s výjimkou nedbalostního

²³² Lord Grand Committee, 6 February 2006, columns 255-256 quoted in Ministerial statements about Companies Act 2006, Duties of Company Directors, published by DTI, June 2007, in <http://www.berr.gov.uk>

²³³ Např. soudce Harman v případě *R a company, ex p Glossop* rozhodoval o návrhu na doplnění žádosti o soudní úlevu podle § 459 zákona z roku 1985 (předpojatost) nebo alternativně o spravedlivé zrušení společnosti, do níž měla být doplněna tvrzení v tom smyslu, že ředitelé údajně nedoporučili vyplacení dividendy. Návrhu bylo částečně vyhověno. Soudce Harman uvedl: „Podle mého názoru má zásadní význam připomenout si, že jednání představenstva nelze ospravedlňovat pouhým zaklínadlem o „rozhodnutí učiněném v dobré víře v zájmu společnosti“ ... Má-li být prokázáno, že se ředitelé rozhodli vykonat své pravomoci doporučit valné hromadě dividendu ... bez zřetele na právo společníků získat z obchodního hlediska co možná největší podíl na zisku, jsem toho názoru, že takového rozhodnutí ředitelů by bylo napadnutelné. Toto je v jistém smyslu uplatnění zásady potvrzené v mnoha případech místní samosprávy, která se obvykle označuje jako princip *Wednesbury*.“

jednání odpovědný za porušení povinnosti jinými řediteli, o kterém nevěděl nebo které nastalo dříve, než se stal ředitelem. Za určitých okolností však povinnost ředitele prosazovat úspěch společnosti ve prospěch společníků jako celku vyžaduje, aby porušení povinnosti ohlásili buď spoluředitelé nebo samotný ředitel²³⁴.

Ustanovení § 172 odst. 1 obsahuje výčet záležitostí, které ředitelé mají brát na zřetel při výkonu své povinnosti prosazovat úspěch společnosti. Zatímco znění § 172 písm. f) je závazné (ředitelé *musí* jednat ... a přitom *musí* mít na zřeteli), není tento výčet úplný, ale má zdůrazňovat oblasti zvláštního významu, které odrážejí širší očekávání odpovědného obchodního chování, mj. zájmy zaměstnanců společnosti a dopad provozu společnosti na komunitu a životní prostředí. Výčet není seřazen podle pořadí přednosti. Je rovněž důležité poznamenat, že faktory uvedené v § 172 odst. 1 jsou podřízeny celkové povinnosti prosazovat úspěch společnosti. Tam, kde jednotlivé záležitosti, které ředitel musí brát na zřetel, naznačují rozpor v postupu jednání, musí ředitel podniknout takový krok, o němž se v dobré víře domnívá, že je v souladu s nadřazenou povinností prosazovat úspěch společnosti²³⁵. Tato povinnost neplatí přímo vůči žádné z osob uvedených v daném odstavci (např. vůči zaměstnancům, dodavatelům, zákazníkům), nýbrž vůči společnosti. Na základě toho není povinnost brát zřetel na zájmy zaměstnanců, dodavatelů a zákazníků těmito subjekty vymahatelná. Totéž platí o povinnosti jednat poctivě vůči společníkům společnosti. Tato povinnost se vztahuje ke společnosti a nikoli k jejím jednotlivým společníkům, přestože ji společníci mohou vymáhat stejně jako ostatní fiduciární povinnosti nepřímo odvozenou žalobou nebo v případě, kdy je příslušné porušení povinnosti nespravedlivě na újmu zájmům společníků ve smyslu § 994 zákona o obchodních společnostech z roku 2006, přímo žalobou

²³⁴ Proto soudce Hart v případě *British Midland Tool Ltd v Midland International Tooling Ltd* dospěl k závěru, že povinnost ředitele jednat tak, aby prosazoval nejlepší zájmy své společnosti, zahrnuje i povinnost informovat společnost o nějaké nastalé nebo hrozící činnosti, která poškozuje tyto zájmy. To samo o sobě obsahuje povinnost informovat společnost o jakémkoli porušení povinností, jehož se dopustili nebo které dokonce možná zamýšlejí jiní ředitelé. Takto odvolací soud v případě *Item Software (UK) Ltd v Fassih* dospěl k závěru, že ředitel je povinen informovat o svém vlastním nesprávném jednání. Pokud představenstvo rozhoduje o vyloučení nějakého ředitele, musí být i toto rozhodnutí přijato v dobré víře a v nejlepším zájmu společnosti.

²³⁵ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 259.

podle tohoto ustanovení. Se zřetelem na faktory uvedené v § 172 odst. 1 musí ředitel rovněž jednat v souladu se svou povinností vynakládat přiměřenou péči, dovednost a svědomitost (§ 174 zákona z roku 2006).

Neexistuje žádné zákonné vysvětlení, co v tomto kontextu znamená výraz „brát na zřetel“²³⁶. Jedním pravděpodobně nezamýšleným důsledkem tohoto přístupu je fakt, že ředitelé mohou stále více používat tento seznam faktorů jako obhajobu pro jednání společnosti. Například pokud ředitel vydá v dobré víře a v zájmu prosazování úspěchu společnosti ku prospěchu jejích společníků jako celku nějaké rozhodnutí v širším zájmu komunity nebo životního prostředí, lze argumentovat tím, že bude chráněn před výtkami. Několik málo z faktorů uvedených v § 172 odst. 1 bylo někdy zvlášť uznáváno ve zvykovém právu před přijetím zákona o obchodních společnostech. Tyto faktory jsou však jednoznačně v souladu se zvykovým právem. Jednou ze silných stránek zvykového práva je fakt, že bylo vyjádřeno velmi obecně a lze je aplikovat v případech, kdy nebylo dříve aplikováno²³⁷.

Ustanovení § 172 odst. 1 písm. a zachycuje význam, který vláda připisuje dlouhodobému přístupu ředitelů v porovnání s krátkodobým přístupem. Ustanovení tohoto písmene stanoví, že ředitelé musí brát na zřetel pravděpodobné dlouhodobé následky jakéhokoli rozhodnutí. A to je pravděpodobně to, co obecné právo stejně vyžadovalo, zejména že by se ředitelé měli za vhodných okolností snažit vyvažovat krátkodobé a

²³⁶ Určitý způsob, jakým vláda zamýšlela vykládat tento výraz, naznačila státní ministryně pro průmysl a regiony Margaret Hodge: „Slova „brát na zřetel“ znamenají „myslet na“ a v žádném případě neznamenají pouhé zaškrtnutí kolonek. Pokud výraz „myslet na“ vede k závěru, o němž byl podle nás měl vést, a sice že náležitý postup jednání je jednat pozitivně v zájmu dosažení cílů, pak má ředitel právě tuto povinnost. Jinými slovy výraz „brát zřetel na“ znamená „náležitě zvažovat“.“ A analogicky v případě, kdy bude ředitel zcela ignorovat kteroukoli z konkrétních záležitostí uvedených v odstavci 1, poruší pravděpodobně svou povinnost. Pokud však ředitel tyto záležitosti patřičně posoudí a dojde v dobré víře k závěru, že příslušné opatření zřejmě napomůže úspěchu společnosti, nebude jednat v rozporu s touto povinností. Váha, která má být přikládána jednotlivým faktorům, bude záviset na úsudku ředitele učiněném v dobré víře. Lord Goldsmith to potvrzuje takto: „Chceme, aby ředitel zvažoval označené faktory v tom rozsahu, v jakém je to nutné pro rozhodnutí, které má vydat, a nikoli ve větším rozsahu. Nevyžadujeme, aby ředitel činil něco více než to, co vyžaduje dobrá víra a povinnost postupovat kvalifikovaně a s řádnou péčí, a ani nechceme umožnit, aby byl ředitel jednající v dobré víře činěn odpovědným za neúspěch určitého postupu tam, kde nemohl ovlivnit výsledek.“ Margaret Hodge v podobném duchu uvádí: „Posuzování těchto faktorů bude nedílnou součástí povinnosti prosazovat úspěch společnosti ve prospěch jejích společníků jako celku. Toto ustanovení jednoznačně stanoví, že ředitel má při plnění této povinnosti brát na zřetel uvedené faktory, Rozhodnutí vydávaná ředitelem a váha přikládaná jednotlivým faktorům bude nadále otázkou jeho úsudku učiněného v dobré víře.“ - viz Hansard HL Grand Committee (9 May 2006) column 846 in <http://www.parliament.uk/business/publications/hansard/lords/by-date/> nebo MORSE, G. (general editor) a kol.: *Palmer's Company Law: Annotated Guide to the Companies Act 2006*, 2nd Edition, London : Sweet & Maxwell, 2009, odkaz na str. 48.

²³⁷ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 260.

dlouhodobé úvahy. Ustanovení tohoto písmene samozřejmě neznamená, že ředitelé nesmějí brát na zřetel krátkodobé nebo střednědobé následky. Naopak, za mnoha okolností mohou krátkodobé následky převážit ty dlouhodobé²³⁸. Důležitým bodem je fakt, že ředitelé mají brát *zřetel* na pravděpodobné dlouhodobé následky rozhodnutí. Pokud ředitel přihlíží k takovým dlouhodobým následkům, ale domnívá se v dobré víře, že existují jiné krátkodobé faktory, které převažují tyto následky, nebude soud zasahovat do jeho rozhodnutí.

Se svým požadavkem na ředitele, aby brali zřetel na zájmy zaměstnanců, nahrazuje ustanovení § 171 odst. 1 písm. b) ustanovení § 309 zákona z roku 1985, který stanovil, že záležitosti, na něž by ředitelé společnosti měli brát zřetel při plnění svých funkcí, zahrnují zájmy zaměstnanců obecně a také zájmy společníků společnosti. Zájmy zaměstnanců jsou různé a mohou zahrnovat nediskriminační politiku a bezpečné systémy práce, stejně jako zajištěné zaměstnání a finanční benefity. Přestože bylo toto ustanovení citováno v řadě případů, nebyl v žádném z těchto případů v plném rozsahu posouzen²³⁹. Soudy se zejména nevyjádřily k tomu, že zda § 309 požadoval od ředitelů, aby při výkonu své funkce brali zřetel na zájmy zaměstnanců obecně i tehdy, když tyto zájmy nejsou totožné se zájmy společnosti²⁴⁰.

Jak je uvedeno výše, je požadavek toho, aby ředitelé brali zřetel na zájmy zaměstnanců společnosti, jen faktorem, na který má společnost brát zřetel. Převažující povinnost je povinnost jednat způsobem, o němž se ředitel v dobré víře domnívá, že nejpravděpodobněji napomůže úspěchu společnosti ve prospěch společníků jako celku. Zájmy zaměstnanců budou často v rozporu se zájmy společníků jako celku, např. zda uzavřít nerentabilní továrnu (v

²³⁸ Jak podotkl lord Goldsmith během projednávání návrhu zákona v Nejvyšším výboru, „konkrétní rozhodnutí může být vynikající dlouhodobé rozhodnutí jedině tehdy, pokud za ně můžete zaplatit, ale pokud se za ně pokusíte zaplatit dnes, můžete úplně zkrachovat“.

²³⁹ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 261.

²⁴⁰ V případě *Fulham Football Club v Cabra Estates plc* odvolací soud mj. odmítl argument, že společnost byla vázána nějakým závazky pouze proto, že je podepsali všichni společníci, s tím, že povinnosti ředitelů se vztahují ke společnosti a společnost je více než suma jejich společníků. Odvolací soud dospěl k závěru, že stávající i potenciální věřitelé mají rovněž zájmy, přičemž § 309 zákona z roku 1985 uložil ředitelům zvláštní povinnost brát zřetel na zájmy zaměstnanců společnosti jako celku, Rozhodnutí odvolacího soudu lze chápat jako náznak toho, že se ustanovení § 309 neomezovala pouze na požadavek, aby ředitelé brali zřetel na zájmy zaměstnanců pouze tehdy, když to podporuje zájmy společnosti. I lze takto chápat případ *Fulham Football Club*; tvrdí se, že by tento přístup neměl být aplikován ve vztahu k § 172 odst. 1 písm. b).

takovém případě však budou zájmy zaměstnanců respektovány formou odstupného)²⁴¹.

Pravomoc stanovit rezervu pro zaměstnance při ukončení nebo převodu podnikání společnosti (obsažená v § 719 zákona z roku 1985, který byl nahrazen § 247 zákona z roku 2006), je vykonatelná bez ohledu na obecnou povinnost uloženou v § 172.

V ustanovení § 171 odst. 1 písm. c) stanoví, že ředitel musí brát zřetel na nutnost podporovat obchodní vztahy společnosti s dodavateli, zákazníky a ostatními osobami. Uplatňování této povinnosti bude v mnoha případech relativně samozřejmé. Pověst společnosti jako firmy, která používá špatné obchodní praktiky (např. pozdní úhrady účtů a špatná kvalita zboží a služeb) mohou poškodit její podnikání. Důležitost uchování dobrých vztahů se zákazníky a dodavateli je faktor, na který by většina ředitelů obvykle brala ohled i před přijetím § 171. Taková úvaha bude mít samozřejmě zásadní význam pro průběžné uchování úspěchu společnosti. V ustanovení § 172 odst. 1 písm. d) stanoví, že ředitelé musí brát zřetel na dopad provozu společnosti na komunitu a na životní prostředí. Právě v tomto ustanovení se nejvíce projevuje „pluralistický přístup“ k povinnostem ředitelů. V mnoha případech nemusí být pro ředitele zřejmé, jaký vztah může mít dopad provozu společnosti na širší společenství a životní prostředí na úspěch společnosti ve prospěch jejich členů jako celku. Avšak podle přístupu zákona z roku 2006 může mít společnost zajištěn úspěch, zvláště dlouhodobý, pouze tehdy, pokud má ředitel na zřeteli tyto faktory. S ohledem na tento aspekt povinnosti mohou existovat i krátkodobé úvahy. Například když ředitel vydá rozhodnutí, které nebere na zřetel tuto úvahu, což má za následek pokutu nebo žalobu o náhradu škody, například kvůli porušení nějakých zákonů na ochranu životního prostředí, může být ředitel činěn odpovědným společností za újmu vzniklou takovou pokutou nebo žalobou o náhradu škody²⁴².

V ustanovení § 172 odst. 1 písm. e) se stanoví, že ředitel musí brát na zřetel nutnost toho, aby si společnost uchovávala pověst společnosti, která dodržuje vysoké standardy obchodních praktik. Stejně jako u nutnosti

²⁴¹ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 262.

²⁴² MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 262.

posilovat obchodní vztahy společnosti s dodavateli, zákazníky a jinými osobami je uplatňování tohoto aspektu povinnosti relativně zřejmé. Ředitelé, kteří způsobí, že jejich společnost nedodrží vysoký standard obchodních praktik, pravděpodobně nenapomohou úspěchu společnosti ve prospěch jejích společníků jako celku. Stejně jako u § 171 odst. 1 písm. d) je nutno brát v úvahu okolnosti, za nichž toto ustanovení může vyvolat osobní odpovědnost ředitele. Zejména v případě, kdy ředitel vydá rozhodnutí, které nebere na zřetel tuto úvahu, v důsledku čehož společnost např. vyrobí nekvalitní zboží, může tento ředitel nést odpovědnost za pokuty nebo nároky na náhradu škody ve vztahu k tomuto zboží. Povinnost ředitele brát na zřetel potřebu jednat spravedlivě vůči jednotlivým společníkům, stanovená v § 171 odst. 1 písm. f) byla identifikována v případě *Mutual Life v The Rank Organization* a následně aplikována soudcem Ardenem v případě *Re BSB (Holdings) Ltd*²⁴³. Zásada zakotvená v § 171 odst. 1 písm. f) je v souladu s obecnou zásadou, podle níž má ředitel fiduciární vztah se společností a nikoli s jednotlivými společníky. Ředitelé mají fiduciární vztah k jednotlivým společníkům pouze za určitých „zvláštních okolností“. Tento přístup na základě „zvláštních okolností“ k otázce, zda ředitelé mají fiduciární povinnosti k jednotlivým společníkům, potvrdil odvolací soud v případě *Peskin v Anderson*. Odvolací soud v tomto případě odmítl aplikovat zásadu, na základě níž musí ředitelé zpřístupnit jednotlivým společníkům dosud nepotvrzené plány na prodej hlavního podniku společnosti jen proto, že takové zpřístupnění by podpořilo zájmy jednotlivých společníků. Tak tomu bylo zejména v případě, kdy ředitele nijak nejednali se společníky o těchto plánech²⁴⁴.

Když se však ředitelé snaží ovlivnit výkon práv společníků, mohou převzít povinnosti ve vztahu k těmto společníkům. Například když je svolána

²⁴³ V případě *Mutual Life v The Rank Organization* bylo rozhodnuto, že ředitelé neporušili svou povinnost, když se po řádném šetření rozhodli, že je v zájmu společnosti přistoupit k udělení práv pouze některým majitelům kmenových akcií. K porušení této povinnosti by však došlo, kdyby ředitelé nevzali vůbec v úvahu, zda posuzovaný návrh bude spravedlivý vůči jednotlivým skupinám společníků. Proto bylo konstatováno, že ředitelé nesmějí používat své pravomoci přidělovat akcie, vyzývat k jejich upisování, nechávat je propadnout apod. způsobem, jímž by dali přednost sobě oproti jiným akcionářům nebo dali přednost majitelům určité třídy akcií. Proto pokud ředitelé před vyhlášením zajistí, aby společnost dala stranou část zisků jako rezervu, měli by brát na zřetel způsob, jak může tato rezerva ovlivnit příslušná prioritní práva a majitele kmenových akcií, zejména v případě, kdy není prioritní dividendy kumulativní. Pokud stanovy v takových případech dovolují vytvořit rezervu, bude vždy povinností ředitelů stanovit vyšší rezervního fondu, který je nutno uchovat s odvoláním na obecný zájem majitelů všech tříd akcií, tak aby nebyla žádná třída dávána přednost na úkor jiné třídy.

²⁴⁴ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 263.

valná hromada společnosti, mají ředitelé konkrétní ekvitní povinnost dát společníkům dostatečné informace k tomu, aby společníci mohli vydat informované rozhodnutí o návrzích, které jim mají být předloženy na valné hromadě. A podobně soudy dospěly k závěru, že ředitelé mají povinnost dobré víry při poskytování porady společníkům ohledně akceptování nabídky převzetí jejich podílů nebo schválení plánu na koupi velkého souboru aktiv od jiné společnosti. Jakmile je taková porada poskytnuta a dojde ke změně okolností, bylo by od ředitelů obezřetné rozeslat oběžník, v němž poctivě uvedou své názory ve světle takové změny²⁴⁵. Bylo rovněž konstatováno, že když se ředitelé rozhodnou, že převzetí je v zájmu společnosti, přičemž nabídku převzetí předloží více subjektů, je povinností ředitelů získat tu nejlepší cenu.

Vyskytla se určitá debata o tom, v jakém rozsahu mají ustanovení § 172 změnit způsob jednání představenstva, zejména s ohledem na zadokumentování rozhodnutí představenstva. V některých případech je určitě zapotřebí, aby představenstvo revidovalo způsob svého rozhodování, tak aby byla věnována náležitá pozornost jednotlivým faktorům uvedeným v § 172 odst. 1, a aby byly tyto úvahy řádně zadokumentovány. Ve většině případů to však nebude zapotřebí. Zákon z roku 2006 nestanoví představenstvu žádnou povinnost dokladovat myšlenkové procesy, které ovlivňují jeho myšlení. Ministryně obchodu a průmyslu Margaret Hodge při projednávání návrhu zákona v parlamentu zdůraznila, že „toto ustanovení neukládá ředitelům povinnost vést záznamy ... za jakýchkoli okolností, kdy by to nyní nemuseli činit.“ A ministr spravedlnosti lord Goldsmith ve Sněmovně lordů obdobně uvedl: „V tomto návrhu zákona není nic, co říká, že je zapotřebí dokumentace ...nesouhlasím s tím, že ředitelé se v důsledku přijetí tohoto návrhu dopustí

²⁴⁵ V případě *Prudential Assurance* byla tato povinnost posouzena jako porušení a jako „nic více než konkrétní uplatnění obecné povinnosti jednat poctivě a s řádnou péčí na ředitele, kteří přebírají odpovědnost za poskytování porady společníkům“. Avšak v případě *Re A Company* byl soudce Hoffmann připraven dospět k závěru, že přestože ředitelé nebyli povinni radit společníkům, zda přijmout nebo odmítnout nabídku převzetí, pokud je taková porada poskytnuta, musí být nejen přesná, ale „poskytnuta tak, aby umožnila společníkům prodat za nejlepší cenu, pokud si přejí prodat, a nikoli tak, aby přiměla společníky přijmout nebo odmítnout danou nabídku, jestliže si ředitelé z osobních důvodů přejí, aby byla přijata nebo odmítnuta“. Tento jazyk je ozvěnou formulací zvykového práva ve vztahu k povinnosti prosazovat úspěch společnosti, stanovené zvykovým právem.

porušení, pokud nebudou moci prokázat, že zvážili každý prvek. To bude muset prokázat osoba, která tvrdí, že došlo k porušení ...“²⁴⁶.

Je nutno zaujmout pragmatický a přiměřený přístup. V některých případech, zejména tehdy, když představenstvo přijímá velmi významné rozhodnutí, může být vhodné zaznamenat v zápisu ze schůze představenstva, že byl posouzen každý z faktorů stanovených v § 171 odst. 1. Za situací, kdy může být podána nebo kdy lze očekávat žalobu, může tento přístup dokonce pomoci ochránit ředitele před kritikou. Ve většině ostatních případů nebude nutné použít tento přístup. Zejména v případě, kdy v přijímání rozhodnutí představenstva hrál významnou úlohu jeden určitý faktor, může stačit to jednoduše zaznamenat. Každý takový případ však závisí na daných skutečnostech²⁴⁷.

Ustanovení § 172 odst. 2 stanoví, že v případě nebo v rozsahu, v němž účel společnosti představuje nebo zahrnuje jiné cíle než prospěch společníků, funguje povinnost obsažená v odst. 1 tak, jako by odkaz na prosazování úspěchu společnosti ve prospěch jejích společníků znamenal plnění tohoto účelu. To řeší otázku dobročinných společností nebo společností, které se částečně věnují dobročinným účelům. U společností, které mají jiný účel než zajištění prospěchu pro své společníky, musí ředitelé jednat způsobem, u něhož mají v dobré víře za to, že nejpravděpodobněji splní takový účel. Určení toho, zda se jedná o účely, které platí namísto prospěchu společníků, nebo rozsahu, v němž takto platí u společností, které fungují částečně ku

²⁴⁶ Hansard HC Committee (11 July 2006) column 592 in

<http://www.parliament.uk/business/publications/hansard/lords/by-date/>

²⁴⁷ The Association for the General Counsel and Company Secretaries of FTSE100 Companies ("GC100") zaujímající vedoucí postavení ve vydávání návodů správné praxe pro společnosti vyjádřila obavy, že zákon o společnostech z roku 2006 potenciálně zvyšuje byrokracii, zvyšuje těžkopádnost rozhodovacího procesu a potenciálně zvyšuje odpovědnost ředitelů. GC100 navrhuje tento přístup:

(1) Společnosti by měly zajistit, aby si všichni ředitelé byli vědomi svých povinností podle zákona z roku 2006; (2) Pokud má rozhodnutí ředitelů takovou povahu, že je podloženo formálním procesem, tento proces musí pouze konkrétně zaznamenat posouzení těchto povinností tam, kde je to na základě konkrétních okolností zvláště zapotřebí nebo relevantní. Výchozím bodem musí být neuvádět tyto odkazy. GC100 v tomto ohledu zdůrazňuje význam přípravy informační schůze nebo podkladů (jejichž zpracování lze řádně delegovat) pro důležitá rozhodnutí představenstva. (3) Pokud ředitelé rozhodují za jiných okolností než na formální schůzi představenstva, musí příslušná společnost podle svých konkrétních okolností rozhodnout o tom nejlepším přístupu, který má být uplatněn. Pokud existuje jednoznačný plán delegování a rozhodnutí má přijmout ředitel-fyzická osoba, nebude zřejmě vhodné to výše uvedeným způsobem zadokumentovat. Je nutno připustit, že mnoho rozhodnutí, i těch, která by byla vydána v souladu s formálním schématem delegování, musí být vydáno v časové lhůtě, která neumožňuje zpracování formálního dokumentu nebo formálního zápisu o rozhodnutí. Je důležité, aby toto uznala správná praxe – absence formálního procesu nesmí vést k závěru, že dané faktory nebyly řádně posouzeny. - viz <http://ld.practicallaw.com/8-378-8813>

prospěchu svých společníků a částečně pro jiné účely, závisí na úsudku ředitele přijatého v dobré víře. Ustanovení § 172 odst. 3 zákona z roku 2006 stanoví, že povinnost prosazovat úspěch společnosti „platí s výhradou jakéhokoli předpisu nebo zákonného ustanovení, podle něhož musí ředitelé za určitých okolností zvažovat zájmy věřitelů společnosti nebo jednat v jejich zájmu.“ Lze se domnívat, že nejdůležitější ze situací, kdy by ředitelé a jejich poradci chtěli co nejpřesněji znát povahu a rozsah svých povinností vůči společnosti, je úpadek nebo hrozící úpadek společnosti. Proto může být na první pohled překvapující, že zákon z roku 2006 nestanoví výslovně žádnou takovou povinnost²⁴⁸.

Ustanovení § 173 zákona o obchodních společnostech stanoví: 1)

Ředitel společnosti musí používat nezávislý úsudek; 2) Tato povinnost není porušena jednáním ředitele: a) v souladu se smlouvou řádně uzavřenou se společností, která omezuje budoucí používání nezávislého úsudku jedním nebo více řediteli, b) způsobem povoleným zakládajícími dokumenty společnosti. Ustanovení § 173 odst. 1 zákona z roku 2006 kodifikuje zavedenou právní zásadu, podle níž jsou ředitelé povinni vykonávat své pravomoci nezávisle, aniž by je podřizovali vůli jiných osob, delegací nebo jinak (ledaže jsou k tomu oprávněni zakládajícími dokumenty). Tato povinnost stanovená v § 173 odst. 1 je často spojena s povinností vyhnout se konfliktu zájmů podle § 175 odst. 1 zákona z roku 2006 a mnoho případů, které se týkají porušení § 173 odst. 1, znamená rovněž porušení § 175 odst. 1. Důvodem toho je fakt, že porušení povinnosti ředitele používat nezávislý úsudek se často týká vztahu ředitele s třetími osobami, s nimiž je ředitel blízce spojen. Například když ředitel uzavře smlouvu o hlasování v zájmu nějaké třetí osoby o určité transakci, čímž si neponechá žádnou nezávislost v rozhodování o tom, jak jednat, poruší § 173 odst. 1. Takový ředitel pravděpodobně rovněž poruší i § 175 odst. 1, protože se svým jednáním ocitne v postavení, v němž má nebo může mít přímý nebo nepřímý zájem,

²⁴⁸ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 267.

kteřý je nebo může být v rozporu se zájmy společnosti²⁴⁹. Jiným příkladem je případ *Scottish Co-operative Wholesale Society Ltd v Meyer*²⁵⁰. Tato povinnost neuděluje ředitelům pravomoc delegovat ji, ani nebrání řediteli vykonávat delegační pravomoc udělenou zakládajícími dokumenty společnosti, pokud je její výkon v souladu s těmito dokumenty. Pokud stanovy společnosti neudělují pravomoc delegovat, bude soud trvat na tom, že tato pravomoc musí být delegována ředitelům a nikoli jiné osobě nebo orgánu a ředitelé by měli určit, jak budou tyto pravomoci vykonávány. Pokud zakládající dokumenty společnosti dovolují řediteli přenést svou funkci na jiné osoby, musí být rozhodnutí o tom vykonáno v souladu s obecnými povinnostmi. Ředitel může delegovat své funkce pouze tehdy, když je to vhodné. Přitom musí zejména vynaložit přiměřenou péči a dovednosti při rozhodování o tom, na koho přenést své funkce. Když je však pro ředitele vhodné převést své funkce, neočekává se od něho, že bude dohlížet nad každým aspektem činnosti osoby, na níž byly tyto funkce delegovány²⁵¹. Podobné zásady platí o poradě obdržené ředitelem. Tuto povinnost formuloval lord Goldsmith při projednávání návrhu zákona o obchodních společnostech v Nejvyšším výboru lordů takto: „... toto ustanovení neznamena, že ředitel musí dospět ke svému úsudku zcela nezávisle na nikom a na ničem. Toto ve

²⁴⁹ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 280.

²⁵⁰ V tomto případě holdingová společnost založila dceřinou společnost, aby se mohla podílet na výrobě a prodeji určitých materiálů. Oba žalovaní byli jmenováni společnými jednateli dceřiné společnosti a stali se jejími společníky. Holdingová společnost poté chtěla koupit od žalovaných jejich menšinové podíly za hodnotu nižší než jejich skutečná hodnota a když to odmítli, začala holdingová společnost převádět obchodní činnost dceřiné společnosti do nového oddělení v mateřské společnosti, čímž snížila hodnotu jejich podílů. Kromě žalovaných byli ve statutárním orgánu dceřiné společnosti ještě pověřeni ředitelé holdingové společnosti, kteří sice věděli o tomto novém postupu, ale neinformovali o něm žalované, nýbrž tajně podporovali plán holdingové společnosti. Sněmovna lordů dospěla k závěru, že podíl žalovaných byl utiskován většinou. V tomto smyslu bylo řečeno, že pověřeni ředitelé porušili svou povinnost vůči dceřiné společnosti, protože nepodnikli žádné pozitivní kroky k ochraně dceřiné společnosti před útiskem ze strany holdingové společnosti, které by bylo možno považovat za výkon povinnosti používat nezávislý úsudek. Došlo rovněž ke střetu mezi povinnostmi pověřených ředitelů vůči holdingové společnosti a jejich povinnostmi vůči dceřiné společnosti.

²⁵¹ V případě *Barings plc, státní tajemník pro obchod a průmysl v Baker (č.5)* schválil odvolací soud toto konstatování Jonathana Parkera: „(i) Ředitelé mají společně i jednotlivě neustálou povinnost získávat a uchovávat si dostatečné znalosti a porozumění obchodní činnosti společnosti, tak aby mohli řádně plnit své ředitelské povinnosti. (ii) I když jsou ředitelé na základě stanov společnosti oprávněni delegovat své určité funkce na osoby, které jsou jim podřízeny v hierarchii vedení, a věřit do určité míry v jejich kompetenci a čestnost, výkon pravomoci delegovat nezprošťuje ředitele povinnosti dohlížet na plnění přenesených povinností. (iii) Pro všeobecnou aplikaci povinnosti uvedené pod bodem (ii) nelze formulovat žádné pravidlo. Rozsah této povinnosti a otázka, zda byla splněna, musí záležet na okolnostech každého jednotlivého případu, včetně úlohy ředitele při řízení společnosti.“ A podobně lord Wolf v případě *Re Westmid Packaging Services Ltd* uvedl: „Náležitý stupeň delegování a rozdělení odpovědnosti je samozřejmě přípustný a často nutný, ale úplná derogace povinnosti nikoli. Představenstvo nesmí dovolit jedné osobě, aby je ovládla a využívala ...“

skutečnosti neznamená, že ředitel musí být sám nezávislý. Může mít zájem na dané věci ... Nezávislé musí být použití úsudku ředitele v tom smyslu, že to musí být jeho vlastní úsudek ... Tato povinnost nebrání řediteli spoléhat se na poradu nebo na práci jiných osob, nicméně za konečný úsudek musí nést odpovědnost sám. Nelze od něho samozřejmě očekávat, že bude vše dělat sám. Za určitých okolností mohou ředitelé dokonce porušit svou povinnost, pokud nezískají náležitou radu – například právní. A stejně jako u veškeré rady se nelze ani na tuto radu otrocky spolehnout, a získání externí rady nezprošťuje ředitele povinnosti používat na základě ní vlastní úsudek.“ Tato povinnost je obzvláště důležitá ve vztahu k pověřeným ředitelům. Konkrétní příklady těchto ředitelů zahrnují pověřené ředitele holdingové společnosti v představenstvu její dceřiné společnosti nebo případy, kdy je určitá kategorie akcionářů nebo majitelů dluhopisů oprávněna jmenovat do představenstva jednoho nebo více ředitelů, kteří zastupují jejich zájmy. Na jednání ředitele v této funkci není nic nezákonného. Ředitel, který bez zatajování svého postavení a se souhlasem společnosti zastupuje v představenstvu zájmy třetí osoby, tím neporušuje svou povinnost vůči společnosti. Avšak ředitelé v takovém postavení musí dbát o zajištění toho, že budou nadále nezávisle používat svůj úsudek a že mezi jejich povinnostmi vůči společnosti a závazky vůči osobě, která je jmenovala, nedojde ke konfliktu. Zákon nečiní žádný rozdíl mezi funkcí pověřeného a jiného ředitele. Pověřený ředitel má stejné povinnosti vůči společnosti a nesmí slepě následovat úsudek osob, které ho jmenovaly. Pověřený ředitel se hájit proti tvrzení o porušení povinností tím, že jednal na základě pokynu od osoby, která ho jmenovala²⁵². Obecné postavení pověřených ředitelů posoudil soudce Havelock-Allan QC v případě *Re Neath Rugby Ltd*²⁵³.

²⁵² MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 282.

²⁵³ „Neexistuje zřejmě žádný anglický orgán, který určuje rozsah, v jakém pověřený ředitel může nebo je povinen plnit přiměřená přání osoby, které ho jmenovala. Existují však tři australské případy, které mají co říci k tomuto tématu. V případě *Re News Corporation Ltd* (1987) 70 ALR 419, str. 437 komentoval soudce Bowen postavení pověřených ředitelů nebo zástupců v představenstvu takto: Je reálné a nikoli nepatřičné očekávat, že tyto ředitelé budou sledovat zájmy společnosti, která je jmenovala, s tou výhradou, že tak nebudou jednat, pokud budou toho názoru, že jejich jednání by nebylo v zájmu společnosti jako celku. Podobné konstatování je uvedeno v případě *Re Broadcasting Station 2GB Pty Ltd* [1964-5] NSR 1648, str. 1663, v němž se uvádí, že je v souladu s povinností ředitele plnit přání určitého zájmu, kvůli němuž byl ustanoven, aniž by musel podrobně analyzovat tyto otázky, ledaže je ředitel toho názoru, že takové jednání není v nejlepším zájmu společnosti jako celku. V případě *Canwest Global* (1997) 24 ACSR 405, soud nekriticky poznamenal, že: Ředitelé obvykle jednají

Podle S. Mortimera lze odpovědět tak, že takto jmenovaný ředitel má prvořadou povinnost loajality vůči společnosti, jejímž je ředitelem. Je povinen jednat v nejlepším zájmu takové společnosti. Je zcela oprávněn brát na zřetel zájmy nebo požadavky osoby, která jej jmenovala, ale jen v tom rozsahu, v němž nejsou neslučitelné s jeho povinností jednat v nejlepším zájmu společnosti. Otázka, zda je právem nebo povinností ředitele brát zřetel na přání osoby, která ho jmenovala, musí záviset na výslovných nebo implikovaných podmínkách dohody, na základě níž byl ředitel jmenován²⁵⁴. Proto pokud se pověřený ředitel ocitne v situaci, kdy jsou zájmy osoby, která ho jmenovala, v přímém rozporu se zájmy společnosti, měl by zvážit, zda hlasovat proti zájmům takové osoby nebo zda odstoupit z funkce²⁵⁴.

Ustanovení § 172 odst. 2 písm. b), podle nichž ředitel neporuší povinnost, pokud jedná způsobem povoleným zakládajícími dokumenty společnosti, jsou rovněž vysoce relevantní pro pověřené ředitele. Účelem § 173 odst. 2 písm. b) je zřejmě umožnit zakotvení funkce pověřených ředitelů v zakládajících dokumentech společnosti a zajistit řádnou formulaci příslušných ustanovení těchto dokumentů, podle nichž má být ředitel zproštěn povinnosti uložené § 173 odst. 1. Pověřený ředitel je však nadále povinen plnit své ostatní povinnosti vůči společnosti, včetně své povinnosti prosazovat úspěch společnosti. Podobné zásady platí i u společností, které jsou členy nějaké skupiny²⁵⁵. Avšak v praxi mohou ředitelé dceřiné společnosti brát v úvahu zájmy skupiny ve větším rozsahu, než naznačuje případ *Charterbridge*. Pokud má zamýšlené opatření prosazovat úspěch společnosti ve prospěch jejích společníků jako celku, není porušením

v souladu s přáními a zájmy osoby, která zajistila jejich jmenování a na jejíž dobré vůli závisí jejich další setrvání ve funkci, pokud takové jednání nezpůsobí porušení jejich povinností.

²⁵⁴ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 283.

²⁵⁵ Soudce Pennycuik v případě *Charterbridge Corporation Ltd. v Lloyds Bank Ltd.* uvedl, že „každá společnost skupiny je samostatnou právní osobou a ředitelé určité společnosti nejsou oprávněni obětovat její zájmy“. Z toho vyplývá, že ředitelé holdingové společnosti nemají žádné povinnosti vůči její dceřiné společnosti, alespoň tehdy, když má dceřiná společnost odlišné ředitele a že ředitel dceřiné společnosti má povinnosti vůči dceřiné společnosti a nemůže být nucen vykonávat své pravomoci podle přání holdingové společnosti. Tomu je tak především tehdy, když mateřská společnost nedrží 100% podíl v dceřiné společnosti. V takovém případě platí, že pokud ředitelé dceřiné společnosti jednají v zájmu mateřské společnosti a vůbec neberou na zřetel zájmy menšiny, dochází k utlačování menšiny. Příkladem toho je případ *Scottish Co-operative Wholesale Society Ltd v Meyer* (jehož skutkové okolnosti jsou uvedeny v odstavci 12.06 shora), v němž vikomt Simmonds schválil konstatování lorda předsedy Coopera, že „je pravdou, že jakmile je dceřiná společnost tak jako v tomto případě založena s nezávislou menšinou akcionářů, musí mateřská společnost, která působí ve stejném oboru podnikání, akceptovat v důsledku založení takové dceřiné společnosti povinnost postupovat v záležitostech, které jsou v určitém smyslu jejími záležitostmi tak, aby jednala spravedlivě se svou dceřinou společností“.

povinnosti, pokud ředitel vezme v úvahu prospěch celé skupiny. Navíc u solventní společnosti zahrnují zájmy dceřiné společnosti pravděpodobně i zájmy jejích společníků jako celku. V případě dceřiné společnosti plně vlastněné mateřskou společností tedy budou zahrnovat i její holdingovou společnost. Kromě toho když ředitelé plně vlastněné solventní dceřiné společnosti uzavřou transakci, která může přímo založit porušení povinnosti, toto potenciální porušení může být v mnoha případech napraveno usnesením nebo dokonce neformálním souhlasem holdingové společnosti. Obtíže však mohou vzniknout v případech, kdy je dceřiná společnost insolventní nebo ve finančních obtížích. Za takových okolností může být schopnost holdingové společnosti potvrdit porušení povinnosti ze strany ředitelů omezena²⁵⁶.

Povinnost uložená § 173 odst. 1 brání řediteli v omezení jeho rozhodovací pravomoci uzavřením smlouvy s třetí osobou o způsobu, jakým bude vykonávat tuto rozhodovací pravomoc. Pokud by ředitel tak učinil, zabránilo by mu to v tom, aby mohl ve vhodném čase použít svůj nezávislý úsudek. Tato povinnost však nebrání společnosti uzavřít v dobré víře a ve svém zájmu smlouvou o podniknutí dalších kroků nutných k realizaci dané smlouvy²⁵⁷.

Toto stanovisko je podpořeno ustanovením § 173 odst. 2 písm. a), který stanoví, že ředitel neporuší povinnost používat nezávislý úsudek, pokud jedná v souladu se smlouvou řádně uzavřenou společností, která omezuje budoucí výkon rozhodovací pravomoci ze strany ředitelů. V ustanovení § 173 odst. 2 písm. b) se uvádí, že ředitel neporuší povinnost používat nezávislý úsudek, pokud jedná způsobem povoleným zakládajícími dokumenty společnosti²⁵⁸.

²⁵⁶ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, 284.

²⁵⁷ V případě *Fulham Football Club Ltd v Cabra Estates plc* odvolací soud konstatoval: „Je běžné, že ředitelé mají povinnost jednat v dobré víře v zájmu jejich společnosti. Z tohoto předpokladu ovšem nevyplývá, že se do budoucna zavazují vykonávat své pravomoci určitým způsobem, i když je smlouva jako celek zjevně ku prospěchu společnosti. Takové pravidlo by mohl docela dobře zabránit společnostem v uzavírání smluv, které jsou z obchodního hlediska k jejich prospěchu.“ Odvolací soud dále uvedl: „Skutečné pravidlo bylo stanoveno Vrchním soudem v Austrálii v případě *Thorby v Goldberg* (1964) 112 CLR 597. Příslušná část záhlaví zní takto: Když je za nějakou společnost sjednána nějaká smlouva a ředitelé se v dobré víře domnívají, že je v zájmu společnosti jako celku uzavřít a realizovat tuto transakci, mohou se dle takové smlouvy zavázat, že učiní vše, co je potřebné k její realizaci.“

²⁵⁸ Generální prokurátor vysvětlil účel tohoto ustanovení během projednávání návrhu zákona ve Stálém výboru takto: „... ustanovení odst. 2 písm. b) umožní zakotvit status pověřeného ředitele v zakládajících dokumentech společnosti, tak aby mohl sledovat pokyny osoby, která ho jmenovala, aniž by porušil tuto povinnost. Rozsah, v němž to lze učinit podle stávajícího zákona, nebyl jasný, ale my jsme to nyní objasnili. Avšak i když pověřený

Proto je při posuzování možnosti jmenovat pověřené ředitele také nutno posoudit možnost změny a doplnění zakládajících dokumentů společnosti k zajištění toho, aby byla těmto ředitelům poskytnuta plná ochrana podle § 173 odst. 2 písm. b). Jak však objasňuje výše uvedená pasáž z projevu generálního prokurátora, i pověřený nebo jiný ředitel, který je na základě ustanovení stanov společnosti zproštěn povinnosti uložené § 173 odst. 1, je nadále povinen plnit své další povinnosti²⁵⁹.

4.4. Právní pojem „Péče řádného hospodáře“

4.4.1. Základní charakteristika a otevřenost pojmu

Obchodní zákoník určuje statutárním orgánům či jejich členům povinnost vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře²⁶⁰. Pro statutární orgány veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti tato povinnost vyplývá zprostředkovaně z § 79a obchodního zákoníku²⁶¹, pro

ředitel sleduje pokyny, musí přesto dodržet všechny své ostatní povinnosti – mohou existovat i jiné povinnosti – například povinnost jednat povšechně v zájmu společnosti“.

²⁵⁹ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 286.

²⁶⁰ Platí to i pro likvidátora - viz Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. května 2007, sp. zn. 5 Tdo 433/2007. Z odůvodnění: Obviněný totiž vystupoval ve funkci likvidátora obchodní společnosti P. C., s. r. o., v likvidaci. ... To mimo jiné znamená, že likvidátor je orgánem likvidované obchodní společnosti a za výkon své působnosti odpovídá tímž způsobem jako členové statutárních orgánů obchodní společnosti. S přihlédnutím k ustanovení § 135 odst. 2 a § 194 odst. 5 obch. zák. tedy obviněný byl povinen spravovat majetek obchodní společnosti P. C., s. r. o., v likvidaci, s péčí řádného hospodáře a odpovídal za škodu způsobenou porušením této povinnosti. Pojem péče řádného hospodáře lze přitom chápat tak, že řádný hospodář činí právní úkony týkající se obchodní společnosti odpovědně a svědomitě a stejným způsobem rovněž pečuje o její majetek, jako kdyby šlo o jeho vlastní majetek. Uvedený rozsah péče nemůže být snižován ani skutečností, že likvidátor činí ve smyslu § 72 odst. 1 obch. zák. jen ty právní úkony, které směřují k likvidaci obchodní společnosti. Postup likvidátora s péčí řádného hospodáře ovšem nepředpokládá, aby byl vybaven všemi odbornými znalostmi, které souvisejí s uvedenou funkcí v obchodní společnosti, ale k jeho odpovědnosti postačí základní znalosti umožňující zjistit hrozící škodu a zabránit jejímu způsobení na majetku likvidované obchodní společnosti (obdobně srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. října 2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006, publikované pod č. T 964. v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, sešit 33, vydávaném v Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2007). Navíc péče řádného hospodáře zahrnuje i povinnost likvidátora rozpoznat, že je nutná odborná pomoc speciálně kvalifikovaného subjektu, a zajistit takovou pomoc (viz např. Štenglová I., Plíva S., Tomsa M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 11. vydání. Praha: C. H. Beck 2006, s. 745).

²⁶¹ Ustanovení § 79a zní: Společník je při plnění svých povinností povinen postupovat s péčí řádného hospodáře, dále přes povinnosti dle § 81 (obchodní vedení) a § 85 (jednání navenek). Pro komplementáře uvedené ustanovení platí přes odkaz v § 93 odst. 4

společnost s ručením omezeným a akciovou společností z § 194 odst. 5 obchodního zákoníku²⁶².

Z hlediska obecné charakteristiky právního pojmu péče řádného hospodáře je dále přisvědčit P. Sýkorové²⁶³, že pojem „péče řádného hospodáře“ je ale stejně jako pojem „dobré mravy“ pojem zákonem nedefinovaný. Jejich výklad zákonodárce záměrně ponechává na právní vědě a judikatuře²⁶⁴. Požadavky, které tvoří obsah těchto termínů, jsou totiž příliš široké a navíc se s časem proměňují. Normám, které tyto pojmy obsahují, se někdy také říká „otevřené“ nebo „neuzavřené“. Vzhledem k tomu je ponecháno na právní teorii a praxi aby vymezila, jaké prvky či složky tvoří obsah právního pojmu „péče řádného hospodáře“.

Základním obecným prvkem je, že zákon obligatorně stanoví základní míru péče, kterou je povinen statutární orgán nebo jeho člen při plnění povinností vyplývajících ze zákona a ze společenské smlouvy, stanov či zakladatelské listiny zachovávat. Zákonná ustanovení tedy určují, že míra péče vynaložená při plnění povinností společníka má být péčí řádného hospodáře, tedy „péčí řádnou, obezřetnou, preferující potřeby a zájmy společnosti před zájmy a potřebami společníka, jinými slovy společník je povinen při vyřizování zájmů společnosti péčí, se kterou by postupoval řádný hospodář při vyřizování záležitostí vlastních²⁶⁵. Důvodová zpráva k tomu uvádí, že "míra péče má být náležitá, tj. péče, kterou by bylo možno charakterizovat jako řádnou, obezřetnou, preferující potřeby a zájmy společnosti. Požadavek této míry péče nevyžaduje odbornou kvalifikaci při plnění povinností, které společníkovi náležejí, zahrnuje však jeho péči o to, aby záležitosti společnosti byly vyřízeny co nejlépe. Předpokládá tedy, že společník řádně pečující o záležitosti společnosti dovede rozpoznat, že je nutná odborná pomoc speciálně kvalifikovaného subjektu a dovede tuto

²⁶² Ustanovení § 194 odst. 5 první věta zní: Členové představenstva jsou povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu. Pro jednatele uvedené ustanovení platí přes odkaz v § 135 odst. 2

²⁶³ Viz SÝKOROVÁ, P. Miluj firmu svou, jako sebe samotného. *Profit*, 2007, č. 12, s. 62.

²⁶⁴ Můžeme říci, že takové normy kladou na soudce zvýšené nároky, ale zároveň mu dávají větší možnost rozhodnout na základě konkrétních okolností případu a vzít přitom do úvahy to, jak je společnost (obecně) aktuálně chápe

²⁶⁵ Viz I. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 301.

pomoc pro společnost zajistit“²⁶⁶. Je možné to také charakterizovat tak, že statutární orgán či jeho členové jsou povinni jednat řádně, svědomitě a odborně při správě záležitostí korporace, což ostatně plyne z § 567 odst. 1 ObchZ ve vazbě na § 66 odst. 2 ObchZ.

Povinnost jednat s péčí řádného hospodáře je povinností obecné povahy na rozdíl od povinností jednotlivých chceme-li říci technických, jako např. povinnosti svolat valnou hromadu²⁶⁷. Tato obecná povinnost vyvěrá z § 194 odst. 5 obchodního zákoníku a je základním kamenem vztahu povinnosti člena statutárního orgánu ke společnosti. Kromě výslovné zákonné úpravy se na tento vztah, vzhledem k neuzavřenosti pojmu péče řádného hospodáře, podle mého názoru takřka nepoužijí subsidiární pravidla uvedená v ustanovení § 1 odst. 2 obchodního zákoníku, přesto však mohou působit podpůrně při výkladu pojmu péče řádného hospodáře. Dle ustanovení § 66 odst. 2 obchodního zákoníku však je podpůrně aplikovatelná subsidiární úprava mandátní smlouvy, obsažená v ustanovení v § 566 a následujících obchodního zákoníku. Dále také pravidlo obsažené v § 265 obchodního zákoníku, tedy pravidlo poctivého jednání v obchodních vztazích a ustanovení § 724 a násl. občanského zákoníku o příkazní smlouvě, a to v případě mlčení úpravy mandátní smlouvy²⁶⁸.

4.4.2. Historické reflexe

Péče řádného hospodáře je, jak to již v právu bývá, pojmem, který sahá až do doby práva římského, když za jeho prapůvod se považuje římskoprávní péče řádného otce rodiny (*diligentia pater familias*). Jak již bylo uvedeno v předchozím textu, jsou úmysl (*dolus*) a nedbalost (*culpa*) dvěma základními formami zavinění, se kterými pracovali již římsští právníci. Přitom však měli římsští právníci podvědomí o tom, že nedbalost je pojem velmi široký a že

²⁶⁶ Viz Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterou se mění obchodní zákoník ze dne 22. 12. 1999, K bodu 70 (§ 79a), (PSP Tisk 476/0), ASPI, ev. č. LIT13617CZ

²⁶⁷ Je ovšem potřeba si uvědomit, že statutární orgán musí jednat s péčí řádného hospodáře ve všech věcech, a to jak dovnitř společnosti tak i navenek, a porušuje-li tedy člen statutárního orgánu např. povinnost svolat valnou hromadu, pak jistě nejedná s péčí řádného hospodáře, protože povinnost jednat v souladu se zákonem a s vnitřními předpisy společnosti je jednou ze složek péče řádného hospodáře a nazývá se v odborné literatuře povinností legality.

²⁶⁸ poněkud odlišně Viz PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko – americko – německém srovnání*. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007, s. 53.

dosahuje nejrůznější intenzity. Vzhledem k tehdejšímu praktickému zaměření práva však neprováděli rozřídění druhů nedbalosti, tyto dva základní pojmy stupňovali, a to až k odpovědnosti za náhodu, tedy až k odpovědnosti nezaviněné. Pro to jaká nedbalost, jaký její stupeň se porušující na straně přičítá, nebylo v římském právu stanoveno žádné obecné pravidlo. Rozhodovali o tom speciální normy platné pro jednotlivé delikty nebo obligace. Pojem nedbalosti tedy nebyl důležitý jenom pro bezprávné činy, ale měl svůj význam i pro smlouvy a vůbec pro všechny právní vztahy, ve kterých se nějaké osobě ukládala jistá opatrnost a péče²⁶⁹. Např. podle M. Bartoška porušil-li občan tuto péči odpovídá za culpa, tedy za obojí stupeň zavinění podle klasického římského práva, tzn. jak za dolus tak i za culpa, (culpa v širším slova smyslu zahrnovala jak úmysl tak i nedbalost)²⁷⁰. Podle římského práva tedy byl člověk nebo osoba vinen nedbalostí (culpa), pokud jeho jednání nedosahovala standardu péče řádného otce rodiny (diligens pater familias). Standard péče řádného otce rodiny byl vždy objektivní a lišil se pouze ve vztahu k potřebám vznikajících za určitých okolností. Je tedy tentýž jeden a pro každého za shodných podmínek. V případě, že se zkoumá péče řádného otce rodiny, tak v případě údajné nedbalosti (culpa, zavinění) je na soudu, aby nejprve ověřil okolnosti a fakta průběhu daného případu. Poté co tyto skutečnosti byly staveny na jisto, soud musí určit, jak by se choval průměrný, přiměřeně opatrný člověk, popřípadě obyčejná průměrně, přiměřená opatrná osoba za daných okolností. Dobré a obezřetné chování otce rodiny při hodnocení péče řádného otce rodiny je určitým referenčním standardem pro hodnocení chování, respektive péče; přitom si soudce klade otázku, jestli s okolnosti konkrétního případu vyplývá, že povinný se choval tak dobře a pečlivě jako otec rodiny. Někdy se taky uvádí, že se tento pojem, tedy péče řádného otce rodiny, používá k popisu způsobu, jakým právo očekává, že se lidé budou chovat vzájemně. Péče řádného otce rodiny také působí tak, že srovnává hlavní nebezpečí a rizika a otec rodiny podniká takové kroky, aby se vyvaroval těchto nebezpečí nebo rizik. Nedostatek péče řádného otce rodiny v její standardní formě znamená, že nedbalost (culpa, zavinění) je přítomna.

²⁶⁹ Viz KINCL, J., URFUS, V. *Římské právo*. Praha : Panorama, 1990 s. 148.

²⁷⁰ Viz BARTOŠEK, M. *Encyklopedie římského práva*. Praha : Academia, 1994, s. 94, heslo diligentia.

Podle latinsko - českého slovníku je diligens, pečlivý, svědomitý, horlivý a diligentia, pečlivost, svědomitost, horlivost, pozornost, důkladnost, přesnost, správnost nebo také šetrnost²⁷¹ a podle encyklopedie římského práva²⁷² je diligentia, bdělost a péče, s jakou řádný občan (diligens pater familias) nakládá se svým majetkem. Tato péče řádného otce rodiny přihlížela zejména k diligentia, tedy k pečlivosti. Tato pečlivost pak byla východiskem pro institut správy cizího majetku v jeho původní formě „obstarávání“, tj. k římskoprávnímu institutu zvanému „fiducia“ (tj. důvěra nebo spolehlivost“, a i k dalšímu římskému právnímu institutu zvanému “fideicommissum”, tj. „svěřené poctivosti druhého“.

Výše uvedené základy vyvěrající z práva římského pak pomohly při rozvoji zejména obchodního práva a dále institutu správy cizího majetku či obstarávání práv druhých (zastoupení). Toto pojetí pak přešlo také do učení pandektního a českého historického (městského) práva a to zejména v úpravě fideikomisu²⁷³. Pojem péče řádného hospodáře se pak do našeho práva později prosadil zejména s obecným zákoníkem občanským, tedy s úpravou práva rakouského.

Dle obecného zákoníku občanského plynula povinnost péče např. z §§ 1294, 1295, 1297, 920 a 1447. Jak již bylo uvedeno, pak obecně měl dlužník za povinnost vzájemně se starat jako člověk s průměrnými schopnostmi, aby mohl splnit. Uvedené hledisko bylo hledisko subjektivní, protože v této definici posouzení toho, kdo je člověk s průměrnými schopnostmi, a co je to řádně se starat, provádí posléze soud podle názorů vyvěrajících z dotčeného společenského prostředí. Jak poznamenal J. Sedláček, zákon stanoví sice odpovědnost, ale míra odpovědnosti má být stanovena panujícími mravními názory²⁷⁴, Občanský zákoník pak zvyšoval míru odpovědnosti u znaleců a zvýšená míra odpovědnosti byla také dána v právu obchodním, kde obecně kupec ručil za bedlivost řádného hospodáře, proto ve všeobecném zákoníku obchodním byla obecná odpovědnost kupce (obchodníka) stanovena tak, že

²⁷¹ Viz KÁBRT, J. a kol. *Latinsko – český slovník*. 3. upravené vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1957, s. 140.

²⁷² Viz BARTOŠEK, M. *Encyklopedie římského práva*. Praha : Academia, 1994, s. 94.

²⁷³ Viz HAVEL, B.: Je komunitární právo obchodních společností opravdu tak špatné, jak se povídá? Aneb variace na vedlejší efekty a řádnou správu obchodních korporací. In *Vzájemné ovlivňování komunitární úpravy českého a slovenského obchodního práva na pozadí procesu jejich reformy*. Praha : Univerzita Karlova, 2007, s. 132.

²⁷⁴ Viz SEDLÁČEK, J. *Obligační právo. 1. – 3. díl*. Praha : Wolters Kluwer, ČR, a.s., 2010, s. 268 a násl.

kupec (obchodník) ručil za péči řádného kupce (obchodníka), a to buď obecně, nebo ve zvláštních případech byla tato péče ještě stupňována a to na pečlivost řádného špeditéra, řádného dopravce atd. Jednalo se o to, že v předválečné či těsně poválečné právní úpravě bylo základem povinné péče ustanovení § 282 obecného zákoníku obchodního, který uváděl, že kdo jest z jednání, které jest na jeho straně obchodem, jinému povinnému péči, musí zachovati péči řádného kupce. Tato péče řádného kupce předpokládala jistou profesionalitu, a to v souladu se zásadou § 1299 obecného zákoníku občanského. Jako součást povinné péče byla péče řádného obchodníka požadována jednak v akciové společnosti po představenstvu dle § 49 ods. 4 akciového regulativu, kde bylo řečeno, že účetní závěrka, která má obsahovat celé hospodaření společnosti musí se sestavit se šetřením zákonných předpisů a s pečlivostí řádného kupce. Jinak ohledně akciové společnosti byly kladeny na představenstvo obecné nároky dle občanského zákoníku podle jeho §§ 1297 a 1299 o.z.o.

Odchylkou od péče řádného obchodníka byl článek 94 všeobecného obchodního zákoníku, který se týkal veřejné obchodní společnosti a který požadoval po společníkovi v záležitosti společnosti zachovávat touž píli a péči, jako obyčejně zachovával ve svých vlastních záležitostech. Ovšem i toto měřítko bylo objektivizováno a to tím, že společník by se nezprostil zavinění tím, že by poukazoval, že byl nedbalý i ve vlastních věcech.

V samotném obchodním právu se tak spíše prosadil termín "péče řádného obchodníka" a je nutné podotknout, že když se v Německu při tvorbě akciové úpravy v roce 1884 diskutovalo o tom, jaký typ osobnosti stanovit podnikatelskému světu za vzor po určení kvality povinné péče v akciové společnosti, byl návrh na zakotvení pojmu „hospodář" (Hausvater) odmítnut. Nahradil jej termín „obchodní vedoucí" (Geschäftsleiter). Stalo se tak právě s poukazem na skutečnost, že má jít o osobu sběhlou a pečlivou ne v úkonech občanského prostředí, nýbrž specifického světa obchodního. Stejný pojem se nakonec prosadil také v úpravě rakouského obchodního práva²⁷⁵. Proč tomu tak bylo?

²⁷⁵ Viz ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. *Právní rádce*, 2007, č. 3, s. 5.

V obecném zákoníku občanském byla péče řádného hospodáře obsažena např. v § 228 týkající se správy cizího majetku poručíkem nebo opatrovníkem. Ustanovení § 228 uvádělo, že jakmile poručník nebo opatrovník jmění převzal, měl povinnost je spravovat s veškerou péčí řádného a pilného hospodáře, přičemž odpovídal za svoje zavinění. Dále byla obsažena např. v § 964 o.z.o., kde se řešila správa cizí věci při smlouvě o úschově, kdy schovatel odpovídá ukladateli za škodu, která vznikla opomenutím povinného opatrování, nikoliv však za náhodu; to ani tehdy, jestliže by byl mohl zachránit svěřenou věc, třeba cennější, obětuje svou vlastní. V obou případech se jednalo o to, že nestačila péče, kterou byl povinen zachovávat každý člověk zdravého rozumu ve svých stycích. Jako abstraktní měřítko se nekladl normální člověk, ale poctivý a pilný hospodář - *modus act diligents pater familias*. V prvním případě poručník odpovídal i za nedostatek schopností ke správě jmění poručencova, ve druhém případě se schovatel nemohl vymlouvat na to, že se sice snažil ze všech sil, aby věc řádně opatroval, ale že k takovému opatrování mu chyběla patřičná znalost nebo schopnost. V obou případech se tedy jednalo o rozšíření odpovědnosti stanovené normou § 1297 obecného občanského zákoníku, a to o rozšíření o úpravu obsaženou v § 1299 obecného občanského zákoníku. Odpovědnost za zlý úmysl byla samozřejmá, ale co ještě bylo zaviněním, se řídilo podle míry péče, kterou je nutné předpokládat u poctivého a pilného hospodáře. Pokud srovnáme ustanovení § 1297 o.z.o.²⁷⁶, s ustanovením § 1299 o.z.o.²⁷⁷, pak se zde říká, že každý má vyvinout tolik péle a pozornosti, jak se sluší na průměrného člověka, kdežto jakou péli a jakou pozornost má jednotlivce vyvinout, určují zvláštní poměry. V prvním případě je to tedy měřítko obecné, ve druhém individuální²⁷⁸. Soudce se tedy neptá, zda a jakým způsobem osoba jedná ve svých vlastních věcech, ale musí se přihlížet k tomu, jak by tyto

²⁷⁶ Ustanovení § 1297 o.z.o. zní: "Každý, kdo má rozum, je schopen takového stupně bedlivosti a pozornosti, jehož lze užítí při obyčejných schopnostech. Kdo však při jednáních, při nichž se zkracují práva jiného, opomene tento stupeň bedlivosti nebo pozornosti, dopouští se nedopatření.

²⁷⁷ Ustanovení § 1299 o.z.o. zní: Kdo se veřejně přiznává k nějakému úřadu, k umění, k živnosti nebo k řemeslu, nebo kdo, nejsa nucen, dobrovolně převezme jednání, jehož provedení vyžaduje zvláštní umělecké znalosti nebo neobyčejnou bedlivost, dává tím znáti, že si přičítá potřebnou bedlivost a potřebné, neobyčejné znalosti; musí tedy odpovídati za jejich nedostatek. Věděl-li však, ten kdo mu přenechal jednání o jeho nezkušenosti, nebo mohl-li vědět při obyčejné pozornosti, jest zároveň vinen nedopatřením.

²⁷⁸ Viz ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, díl. 5.* Praha, 1937, s. 770 a násl.

věci, nebo záležitosti opatroval řádný hospodář. Z toho lze dovodit, že zjištění míry péče podle zásad řádného hospodáře je otázkou právní²⁷⁹ a nikoliv faktickou a jednající osoba se nemůže vylouvat na to, že se sice snažila ze všech svých sil, aby dosáhla péče řádného hospodáře, ale že k takové péči jí chyběla patřičná znalost nebo schopnost.

Objektivním měřítkem je tedy zde péče řádného hospodáře, tedy jednání konkrétní osoby, se porovnává s určitým průměrným, pečlivým chováním řádného hospodáře, tedy jak by se v obdobné situaci zachoval abstraktní řádný hospodář nebo v případě obchodů např. u komisionářské smlouvy řádný komisionář, či u spediční smlouvy řádný povozník, soudce by měl tedy zkoumat, co v daném případě se mělo učinit, aby jednání bylo provedeno podle panujícího mínění řádně. Je tedy otázkou, zda se péče řádného hospodáře nemá v obchodním právu při odpovědnosti statutárních orgánů nazývat péčí řádného jednatele, řádného člena představenstva, či například řádného manažera.

Po únoru 1948 pojem péče řádného hospodáře s novým občanským zákoníkem z roku 1950 vymizel. Tehdejší občanský zákoník z roku 1950 používal buď pojem potřebná péče (§ 350) nebo pojem odborné péče, v souvislosti se splněním kontraktu. Pojem péče řádného hospodáře jako tradiční právní pojem však přesto v některých zákonech přežíval např. v zákoně č. 519/54 Sb., o lidových družstvech a družstevních organizacích, kde v § 24 nazvaném Odpovědnost členů představenstva a revizní komise bylo uvedeno, že členové představenstva a revizní komise jsou povinni plnit své úkoly s péčí řádného hospodáře, a za svojí činnost odpovídají valné hromadě. V současném, platném občanském zákoníku z roku 1964, se pojem péče řádného hospodáře až do roku 2000 nevyskytoval. Až v tomto roce byl tento pojem použit v § 162, ve kterém se říká, že zástavní věřitel je povinen starat se o věc s péčí řádného hospodáře a do ustanovení § 480, kde je řečeno, že správce dědictví je povinen vykonávat s touto péčí svou funkci. Od 1. 8. 1998 byla péče řádného hospodáře jako právní pojem zavedena i do zákona o rodině; v ustanovení § 37a je stanoveno, že rodiče jsou povinni spravovat

²⁷⁹ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 10. února 1925, Rv I 1681/24, Vážný 4658/1925 Sb.r.ci. - blíže Viz kapitola 2.1 této práce.

jmění dítěte s péčí řádného hospodáře a obdobně v § 37b, má s touto péčí opatrovat jmění dítěte opatrovník.

Vzhledem k výše uvedenému je podle mého mínění možné učinit závěr, že termín péče řádného hospodáře nebyl zvolen šťastně (pro obchodní právo), a možná měl být zvolen pojem jiný, např. péče řádného jednatele či péče řádného člena představenstva nebo řádného manažera či dle německého vzoru obchodního vedoucího nebo člena statutárního orgánu.

4.4.3. Standard povinné péče

Jak již bylo řečeno výše, tak historické základy pojmu péče řádného hospodáře vyvěrají již z římského práva, tedy z pojmu péče řádného otce rodiny. Z předchozích pasáží práce dále vyplývá, že pojem péče řádného hospodáře se používal a používá nejčastěji v souvislosti s právní úpravou svěřenectví nebo v souvislosti se správou cizího majetku. Uvedená povinnost péče je pak úhelným kamenem řádné správy cizího majetku a obecných pravidel zastoupení při vyřizování záležitostí třetí osoby. Dalšími prameny, ze kterých vyvěrá péče statutárního orgánu, pak jsou instituty jako fideicommissum, fiducia i a treuhand, popř. angloamerický trust, kdy osoba tzv. trustee, drží a spravuje majetek, tuto správu vykonává ve prospěch třetí osoby neboli beneficenta. Obecnou povinností ve všech případech správy cizího majetku či zastoupení je to že zástupce musí jednat v dobré víře a v zájmu a ve prospěch zastoupených či oprávněných. Standard povinné péče pak určuje každý právní řád či každý druh správy či zastoupení poněkud jinak. Jak již bylo uvedeno výše, tak české právo rozlišuje občanskoprávní povinnost péče, např. u příkazní smlouvy, (zejména je zde nutné zavinění) a jiný standard péče požaduje právo obchodní, např. při mandátní smlouvě péči odbornou, a dále v případě obchodních společností a členů statutárních orgánů péči řádného hospodáře. Ať již v případě opatrovníka, schovatele či člena statutárního orgánu právnické osoby, vždy se jedná o to, že tato třetí osoba spravuje jmění, majetek či pouhou věc, která ji nepatří. Právo se tedy tímto pojmem pokouší vymezit určitý standard péče, jakou je povinna vynaložit třetí osoba, která spravuje majetek či věc třetí osoby. V případě správy cizího

majetku pak je faktem, že občanské a obchodní právo se liší mírou rizika, se kterým ta která právní oblast počítá. Zjednodušeně je možné říci, že v občanském právu se předpokládá nižší míra rizika při správě majetku a hlavním účelem je zachování hodnoty majetku a braní užiteků z něj, kdežto v obchodním právu se předpokládá podnikání, tedy činnost ze své podstaty riziková, která je primárně činěna za účelem dosažení zisku. Právě tento předpoklad aktivního, odvážného konání statutárního orgánu obchodní společnosti je to, co jej odlišuje od běžné správy majetku v občanskoprávních vztazích. Lze tedy potvrdit výše uvedený závěr, že péče řádného hospodáře má jiný obsah a jinou kvalitu podle okolností v jakých souvislostech je požadována (nepřímo je také potvrzen závěr o vhodnosti výrazu péče řádného jednatele, obchodního vedoucího apod.).

Pokud se jedná o obchodní příležitost, která obsahuje určitý prvek hospodářského rizika a posléze se tzv. „rizikový obchod nepovede“ a společnost utrpí ztrátu, jedná se o jednání, za které by tedy statutární orgán měl být brán k odpovědnosti, pokud by se řídil povinností péče řádného hospodáře podle práva občanského²⁸⁰. Jeho odpovědnost v právu obchodním není obecně dána. V angloamerické právní oblasti je korigována tzv. pravidlem podnikatelského úsudku - viz níže, a v českém právu pravidlem, které přibližně shrnul K. Eliáš větou, že osoby zastávající ve společnostech funkci v orgánech, neodpovídají za výsledek své činnosti, ale za její řádný výkon. Dále k tomu K. Eliáš poznamenal, že případný negativní výsledek sám o sobě nemusí nutně nasvědčovat závěru, že ten který funkcionář nebo orgán společnosti nejednal při výkonu své působnosti s náležitou péčí²⁸¹.

Pojem náležitá péče neužil K. Eliáš v té době náhodou. Jednalo se o to, že v původním znění obchodního zákoníku byl požadavek náležité péče použit v § 194 odstavec 5 pro statutární orgány kapitálových obchodních společností, v případě obchodních společností osobních pak měli statutární orgány podle právní úpravy obsažené v § 66 odst. 2 obchodního zákoníku

²⁸⁰ Viz např. § 37b zákona o rodině, kde se říká, že opatrovník nesmí při správě jmění činit úkony, které jsou spojeny s nepřiměřeným rizikem.

²⁸¹ Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 322.

povinnost vykonávat svojí činnosti s péčí odbornou. K. Eliáš dále uváděl²⁸², že hledisko náležitě péče je zákonný požadavek na kvalitu činnosti reprezentantů kapitálových společností, a to požadavek výjimečný, protože obchodní zákoník v analogických situacích obvykle vyžaduje činnost vykonávanou s péčí odbornou. Ve vazbě na tento pojem podle K. Eliáše vycházela nauka z pojetí, že hledisko odborné péče je hlediskem objektivním, a že zákonný požadavek na výkon určité činnosti s odbornou péčí je naplněn tehdy, jedná-li zavázaná strana při své činnosti jako profesionál v daném oboru; to vyžaduje nejen mít určité znalosti, ale také umět je správně použít a při jejich použití jednat nejen s nezbytnými dovednostmi, ale i aktivitou.

Kromě K. Eliáše se k rozdílu mezi pojmy náležitá a odborná péče vyjadřoval snad každý významnější právní teoretik tehdejší doby v oboru obchodní právo. Tak např. J. Dědič uváděl, že požadavek na výkon funkce s náležitou péčí je méně přísný než požadavek na výkon funkce s odbornou péčí. Uvedl k tomu, že především je požadavek odborné péče nahrazen méně přísnou formulací o plnění povinností s náležitou péčí. Rozdíl je v tom, že povinnosti odborné péče nelze přihlížet ke znalostem, kvalifikace a zkušenostem konkrétní osoby, zatím co při požadavku náležitě péče ano²⁸³. K tomu se přikláněla i I. Pelikánová, když uváděla, že požadavek náležitě péče je dalším problematickým bodem odpovědnosti podle obchodního zákoníku, přičemž je to zřejmě méně než péče odborná jinak kodexem požadovaná²⁸⁴. O určité sjednocující hledisko se pokusila I. Štenglová, která uváděla, že rozlišování mezi náležitou a odbornou péčí nemá zvláštní praktický význam²⁸⁵. Dále dodávala, že lze nepochybně souhlasit s tím, že členem představenstva akciové společnosti může být i osoba, která nemá potřebné odborné předpoklady pro výkon takové funkce v konkrétní společnosti a nelze od ní tudíž očekávat, že bude při výkonu funkce postupovat s odbornou péčí (když takový vztah by neměl být pravidlem). K povinnostem náležitě péče pak ovšem patří zajistit pro výkon odborných

²⁸² Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 310.

²⁸³ Viz DĚDIČ a kol: *Obchodní zákoník. Komentář*, 1.vyd. Praha : Prospektrum, 1997, s. 605

²⁸⁴ Viz PELIKÁNOVÁ, I. Sporné body poslední novelizace obchodního zákoníku. *Právní rádce*, 1997, č. 9, s. 19.

²⁸⁵ Viz ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 5. vyd. Praha : C. H. Beck, 1998, s. 476.

činností, kterými je taková osoba pověřena, potřebné kvalifikované odborníky. Dále se vyjádřila i M. Bartošíková, která uvedla, že mezi pojmy náležitá a odborná péče je rozdíl, že náležitá péče v sobě podle převládajících výkladů neobsahuje péči odbornou, a že by bylo žádoucí, aby požadavky na statutární orgány byly sjednoceny, aby zákon stanovil výslovnou povinnost výkonu jejich funkce s odbornou péčí²⁸⁶. Svůj názor vyjádřila i J. Pokorná, která uváděla, že oba pojmy jsou výrazem pro péči rozdílného charakteru, ale co do své intenzity totožné, tedy součástí náležité péče je i odborná složka²⁸⁷. Jak trefně poznamenal J. Bejček byly vyčerpány snad všechny možné kombinace²⁸⁸.

Není nutné v této práci, vzhledem k novému znění zákona, a požadavku na péči řádného hospodáře, nějakým způsobem komentovat debatu, která v právní teorii tehdy vznikla, z mojí strany je možné přidat pouze jednu poznámku. Vzhledem k povaze péče, která zahrnuje komplexní správu cizího majetku a kdy se očekává nejenom, že tento majetek bude pasivně opatrován, naopak bude aktivně rozmnožován, pak požadavek na to, aby péče byla náležitá, již v sobě zahrnuje, aby bylo konáno s patřičnou odborností²⁸⁹. Vztah mezi obecnou úpravou mandátní smlouvy, která požadovala po mandatáři péči odbornou, a požadavkem na jednání s náležitou péčí pak byl vztahem obecného ke speciálnímu²⁹⁰.

²⁸⁶ Viz BARTOŠÍKOVÁ, M. Povinnost a odpovědnost statutárních orgánů kapitálových společností. *Obchodní právo*, 1998, č. 11, s. 2.

²⁸⁷ Viz POKORNÁ, J. Ještě k pojmu náležitá péče ustanovení § 194 odst. 5 obchodního zákoníku. *Právní praxe v podnikání*, 2000, č. 4, s. 16 a násl.

²⁸⁸ Viz BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*, 2007, s. 614.

²⁸⁹ Viz Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. března 2009, sp. zn. 5 Tdo 219/2009. Z odůvodnění: povinnost „odborné péče“ o cizí svěřený majetek, tj. o majetek R. d. z., s. s. ú. d., takže zde nemá význam pojem „náležitá péče“ a jeho rozdíl ve srovnání s pojmem „péče řádného hospodáře“ ve smyslu § 194 odst. 5 obch. zák. ve znění před jeho novelou provedenou zákonem č. 370/2000 Sb. a po ní. Navíc jsou všechny zmíněné pojmy srovnatelné co do podstaty týkající se vztahu ke spravovanému cizímu majetku.

²⁹⁰ Viz Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. března 2008, sp. zn. 5 Tdo 1412/2007. Z odůvodnění: Nejvyšší soud přisvědčil obviněnému JUDr. P. S. v tom, že mezi pojmy „odborná péče“ a „náležitá péče“ je určitý rozdíl, neboť náležitá péče je patrně méně náročným požadavkem než péče odborná. Pokud jde o pojem „náležitá péče“, je třeba ho především chápat jako povinnost statutárního orgánu nebo člena statutárního orgánu jednat v souladu se zájmy společnosti. V této povinnosti je tak vyjádřen požadavek, aby statutární orgán nebo člen statutárního orgánu zamezil takovým jednáním, z nichž by mohla vzejít škoda na jejím majetku. Naproti tomu jednání statutárního orgánu nebo člena statutárního orgánu akciové společnosti s náležitou péčí podle názoru dovolacího soudu nevyžaduje, aby byl vybaven všemi odbornými znalostmi, které souvisejí s uvedenou funkcí ve statutárním orgánu, ale k jeho odpovědnosti postačí základní znalosti umožňující rozeznat hrozící škodu a zabránit jejímu způsobení na spravovaném majetku. Navíc součástí povinnosti statutárního orgánu nebo člena statutárního orgánu jednat s náležitou péčí je též jeho schopnost rozpoznat, že je nutná odborná pomoc speciálně kvalifikovaného subjektu, a případně i povinnost, aby zajistil takovou pomoc

Novelou obchodního zákoníku provedenou zákonem č. 370/2000 Sb. pak byl, s účinností k 1. 1. 2001, zaveden jednotný požadavek na standardní péči statutárních orgánů všech typů obchodních společností vyjádřený pojmem "péče řádného hospodáře". Péče řádného hospodáře²⁹¹ je tedy

(obdobně viz nyní Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání. Praha: C. H. Beck 2006, s. 745). Jen pro úplnost Nejvyšší soud připomíná, že podle nyní účinného znění ustanovení § 194 odst. 5 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, jsou členové představenstva mimo jiné povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře. Pojem péče řádného hospodáře lze přitom chápat tak, že řádný hospodář činí právní úkony týkající se obchodní společnosti odpovědně a svědomitě a stejným způsobem rovněž pečuje o její majetek, jako kdyby šlo o jeho vlastní majetek. Taková péče tedy nepochybně zahrnuje péči o majetek akciové společnosti nejen v tom smyslu, aby nevznikla škoda na majetku jeho úbytkem či znehodnocením, ale také aby byl majetek společnosti zhodnocován a rozmnožován v maximální možné míře, jaká je momentálně dosažitelná (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006, publikované pod č. T 964. v sešitu 33 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu vydávaném v Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2007). Pokud jde o pojem „odborná péče“, který je uveden v ustanovení § 567 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v tehdy platném znění, zahrnuje povinnost mandátáře jednat profesionálně a při plnění svého závazku vůči mandantovi využívat svých odborných znalostí. Na podkladě shora uvedené argumentace Nejvyšší soud uvádí, že obviněný JUDr. P. S. svým jednáním nemohl současně porušit ustanovení § 567 odst. 1 citovaného zákona v tehdy platném znění. Je tomu tak proto, že ustanovení § 66 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění účinném do 30. 6. 1996, sice odkazovalo na přiměřené použití ustanovení o mandátní smlouvě, avšak takové použití bylo možné jen za předpokladu, pokud z ujednání mezi členem statutárního či jiného orgánu společnosti nebo společníkem a společností nebo z jiných ustanovení obchodního zákoníku upravujících jejich povinnosti nevyplývalo jiné určení práv a povinností. Podle názoru Nejvyššího soudu ovšem „jiné určení práv a povinností“ obsahovalo právě ustanovení § 194 odst. 5 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění účinném do 30. 6. 1996, z něhož pro člena představenstva vyplývala povinnost jednat s náležitou péčí, od které se odvíjí i jeho zákonná povinnost spravovat majetek akciové společnosti ve smyslu § 255 odst. 1 tr. zák. Pokud tedy odvolací soud dospěl k závěru, podle něhož obviněný porušil rovněž ustanovení § 567 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v tehdy platném znění, považuje Nejvyšší soud takový závěr za nesprávný, neboť obviněný neměl zmíněnou povinnost (tj. postupovat s odbornou péčí). Proto je částečně důvodná námitka, kterou obviněný zpochybnil správnost hmotně právního posouzení skutku s odkazem na posledně citované ustanovení. obviněný byl povinen předcházet vzniku škody na majetku banky jako akciové společnosti, v níž působil jako předseda představenstva, a pokud neměl dostatek odborných zkušeností s učiněním předmětného směnečného avalu, třebaže sám měl právnické vzdělání, bylo jeho povinností zajistit odbornou pomoc náležitě kvalifikovanému subjektu (např. advokátní kanceláře specializující se na právo směnečné či šekové nebo na bankovní závazky).

²⁹¹ Viz Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. září 2009, sp. zn. 5 Tdo 875/2009. Z odůvodnění: ... Jak tedy vyplývá z popsané argumentace, v obou shora uvedených případech je statutárnímu orgánu řídicí (ovládající) i řízené (ovládané) osoby uložena povinnost postupovat s péčí řádného hospodáře. Pojem péče řádného hospodáře lze přitom chápat tak, že řádný hospodář činí právní úkony týkající se obchodní společnosti odpovědně a svědomitě a stejným způsobem rovněž pečuje o její majetek, jako kdyby šlo o jeho vlastní majetek. Taková péče tedy nepochybně zahrnuje péči o majetek obchodní společnosti nejen v tom smyslu, aby nevznikla škoda na majetku jeho úbytkem či znehodnocením, ale také aby byl majetek společnosti zhodnocován a rozmnožován v maximální možné míře, jaká je momentálně dosažitelná. Postup statutárního orgánu společnosti s ručením omezeným s péčí řádného hospodáře ovšem nepředpokládá, aby byl vybaven všemi odbornými znalostmi, které souvisejí s uvedenou funkcí ve statutárním orgánu, ale k jeho odpovědnosti postačí základní znalosti umožňující rozeznat hrozící škodu a zabránit jejímu způsobení na spravovaném majetku. Navíc péče řádného hospodáře zahrnuje i povinnost člena statutárního orgánu rozpoznat, že je nutná odborná pomoc speciálně kvalifikovanému subjektu, a zajistit takovou pomoc (viz např. Štenglová I., Plíva S., Tomsa M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 12. vydání. Praha: C. H. Beck 2009, s. 669). Přitom porušení této povinnosti se promítá nejen do vztahu mezi obchodní společností a jejím statutárním orgánem, pokud jde o jeho nakládání s cizím majetkem (tedy s majetkem obchodní společnosti, jejímž jménem statutární orgán jedná), ale má význam i z hlediska existence odpovědnosti statutárního orgánu řízené (ovládané) osoby za škodu způsobenou na majetku třetích osob. V rovině trestního práva pak porušení povinnosti statutárního orgánu (případně též jeho člena), aby postupoval při opatrování a správě cizího majetku s péčí řádného hospodáře, lze sankcionovat především prostřednictvím skutkové podstaty trestného činu porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 tr. zák., neboť tato skutková podstata chrání vnitřní vztah mezi obchodní společností jako právnickou osobou a

pojmem, který nahradil pojem náležitá péče, a je ve shodném speciálním postavení k obecnému požadavku odborné péče u mandátní smlouvy. Navíc je požadavkem zákonným, a to požadavkem kogentním, tedy není možné jej upravit smlouvou o výkonu funkce, respektive jej vyloučit. Toto tvrzení se opírá o znění ustanovení § 66 odst. 2 obchodního zákoníku, že vztah mezi společnostmi a osobou, která je statutárním orgánem nebo členem statutárního či jiného orgánu společnosti nebo společníkem při zařizování záležitosti společnosti, se řídí přiměřenými ustanoveními ohledně mandátní smlouvy, pokud ze smlouvy výkonu funkce, byla-li uzavřena, nebo ze zákona vyplývá jiné určení práv a povinností. Povinnost jednat při výkonu funkce člena statutárního orgánu společnosti nebo společníka při zařizování záležitostí společnosti s péčí řádného hospodáře pak vychází přímo ze zákona a je to tedy právě zákonné vyjádření jednat vůči společnosti s určitou, zákonem stanovenou mírou péče, tedy s péčí řádného hospodáře²⁹². Tuto právní povinnost pak není možné omezit ani smlouvou o výkonu funkce ani snad subsidiárním využitím mandátní smlouvy, kde zákon v dispozitivním ustanovení § 567 odst. 1 obchodního zákoníku vyžaduje po mandatáři jednání s péčí odbornou, a to vzhledem ke skutečnosti, že podle § 194 odst. 5 je smlouva mezi společností a členem představenstva nebo ustanovení stanov, vylučující nebo omezující odpovědnost člena statutárního orgánu za škodu, neplatná. Toto ustanovení se subsidiárně použije i pro jednatele společnosti s ručeným omezením. Nemožnost omezit odpovědnost za škodu pro společníky veřejné obchodní společnosti a komplementáře společnosti komanditní, jakožto statutární orgány pak lze dovodit z § 386 odst. 1 obchodního zákoníku. Je možné uzavřít, že co se týká standardu péče, je stanoven pro statutární orgány a jejich členy přímo ze zákona a od tohoto standardu péče se nelze odchýlit. Zcela jistě to platí o odchýlení se směrem

fyzickými osobami, kterým je svěřeno nakládání s majetkem obchodní společnosti, a tedy výkon správy či opatrování jejího majetku. Jak již výše Nejvyšší soud zdůraznil, jednatel společnosti s ručením omezeným je podle obchodního zákoníku osobou oprávněnou nakládat s majetkem této obchodní společnosti, takže mu je její majetek svěřen mimo jiné za účelem dosahování zisku, ale nemůže s ním hospodařit zcela libovolně jako s majetkem vlastním. Pokud jde o porušení povinnosti spravovat nebo opatrovat majetek obchodní společnosti, jejímž následkem (resp. účinkem) je škoda na majetku třetích osob, lze v závislosti na rozhodných skutkových okolnostech uvažovat např. o použití právní kvalifikace skutku jako trestného činu poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a), odst. 4 tr. zák., kterého se v posuzované věci dopustil právě obviněný Ing. P. M.

²⁹² Viz § 79a obchodního zákoníku, § 93 odst. 4 obchodního zákoníku, § 135 odst. 2 obchodního zákoníku a § 194 odst. 5 obchodního zákoníku.

k nižší míře péče tedy například k tomu, že by smlouva o výkonu funkce stanovila, že členové představenstva jsou povinni vykonávat svou působnost s péčí, jakou vynakládají ve vlastních záležitostech: Otázkou však je, zda je ve smlouvě o výkonu funkce možné stanovit standard péče vyšší.

Uvedená otázka souvisí i s další otázkou, otázkou odborníka ve statutárním orgánu. K této otázce se vyjadřuje J. Petrov²⁹³, který uvádí, že česká literatura se nezabývá otázkou, zda musí odborník, je-li jmenován do představenstva, vyvinout vyšší míru péče než neoborník (ani zahraniční úpravy dle jeho názoru nejdu v této otázce do hloubky); na jednu stranu zvýšení odpovědnosti „trestá“ odborníky v představenstvu; na stranou druhou, může být odborník členem představenstva jmenován právě pro svou odbornost. J. Petrov v této souvislosti zastává názor, že pokud interpretace § 194 odst. 5 obchodního zákoníku nepovede ke zvýšení míry péče odborníka v představenstvu, může být vyšší standard péče sjednán ve smlouvě o výkonu funkce²⁹⁴. Naproti tomu, povede-li interpretace § 194 odst. 5 obchodního zákoníku ke zvýšení odpovědnosti pro odborníky, pak tuto odpovědnost kontraktuálně omezit na běžný standard péče nelze (§ 194 odst. 5 předposlední věta dle obchodního zákoníku). Nabízí se kompromisní výklad, že odborník v představenstvu oproti běžnému členu představenstva navíc odpovídá jen za škodu, pokud pravděpodobnost jejího vzniku byla pro osobu s odbornými znalostmi zjevná. Ponechme nyní stranou odborníka v představenstvu, k tomu se budu vyjadřovat dále, a věnujme se možnosti vyššího standardu péče sjednanému ve smlouvě o výkonu funkce.

Podle mého názoru je možný jiný náhled na věc než ze strany J. Petrova. Podle mého mínění je ustanovení § 194 odst. 5 první věta obchodního zákoníku ustanovením kogentním, které ze své podstaty nepřipouští ani snížení, ani zvýšení standardu péče, kterou má člen představenstva vynaložit²⁹⁵. Navíc otázkou je, zda například zvýšení míry

²⁹³ Viz PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva v česko – americko – německém srovnání*. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007, s. 32.

²⁹⁴ zde J. Petrov, v poznámce pod čarou uvádí: Je otázka do jaké míry by toto zvýšení odpovědnosti kolidovalo s kogentním § 194 odst. 5 obchodního zákoníku. Avšak lze si snadno vyložit, že § 194 odst. 5, předposlední věta, tím, že výslovně zakazuje zmírnění odpovědnosti, implicitně umožňuje její zpřísnění.

²⁹⁵ K textu § 194 odst. 5 obchodního zákoníku “Členové představenstva jsou povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře a” lze uvést, že “Kogentní charakter právní normy někdy vyplývá přímo z textu normy samé. Tak j tomu zejména tehdy, jestliže norma obsahuje kategorický příkaz“ viz KNAPPOVÁ, M.,

péče na péči odbornou, by v každém případě bylo přísnějším standardem než jednání s péčí řádného hospodáře. Podle mého názoru by tedy ustanovení ve smlouvě o výkonu funkce, které by zavazovalo člena statutárního orgánu jednat se zvýšenou mírou péče, než s péčí řádného hospodáře bylo neplatné pro rozpor se zákonem a uplatnilo by se kogentní ustanovení, tedy jednání s péčí řádného hospodáře²⁹⁶.

K argumentaci výkladem § 194 odst. 5 předposlední věta²⁹⁷, lze uvést následující. Pokud argumentuje J. Petrov tím, že zákaz zmírnění odpovědnosti obráceně či implicitně umožňuje její zpřísnění pak má pravdu, ale podle mého názoru je nutné toto vztáhnout k tomu, k čemu se toto ustanovení vztahuje, tedy k omezení odpovědnosti za škodu. Není tedy např. možné ve smlouvě o výkonu funkce stanovit, že pro založení odpovědnosti člena statutárního orgánu je nutné zavinění či rozšířit smluvně liberační důvody vymezené v § 374 obchodního zákoníku. Naopak § 194 odst. 5 poslední věta umožňuje, aby liberační důvody byly zpřísněny, či nebyly brány v potaz čili dohodnout absolutní objektivní odpovědnost člena statutárního orgánu za škodu. Liberačními důvody jsou v tomto případě okolnosti vylučující odpovědnost podle § 374 obchodního zákoníku, přičemž odpovědnosti se člen statutárního orgánu může zprostit, pokud prokáže, že svojí povinnosti porušil proto, že mu v jejím plnění bránila okolnost pro něj nepřekonatelná, kterou nevyvolal a o niž včas nevěděl, ani vědět nemohl. Je nutno dodat, že uvedené ustanovení

ŠVESTKA, J. – DVOŘÁK, J. *Občanské právo hmotné I.* 4. aktualizované a doplněné vyd. Praha : ASPI, 2005 str. 126.

²⁹⁶ Argumentace proti kogentnosti v ustanovení § 194 odst. 5 věta první, tedy proti povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře a možnosti jeho zvýšení je ovšem možná z pozice skutečnosti, že se nacházíme na půdě soukromého práva, a že zde je jedním ze základních principů smluvní volnosti stran. Třebaže mám za to, že současné znění zákona zvýšit smluvně standard péče nepřipouští, je podle mého názoru smluvní volnost na místě. V obchodním životě by pak bylo možné sjednat vyšší požadavky na povinnost péče než jsou zákonné. Právě sjednáním vyššího standardu péče pak bude možné lépe odůvodnit v konkrétních případech např. najmutí „manažerské hvězdy“ za člena představenstva, a to za přiměřeně vyšší odměnu. Na druhou stranu F. Rejlek in REJLEK, F. *Modely odpovědnosti pojetí členů představenstva. Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings.* 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2009 uvádí, že jestliže člen představenstva má schopnosti nadprůměrné, může tyto společnosti bez dalšího poskytnout, aniž by byl s jakoukoliv normou v nesouladu, dokonce se může dohodnout i s akcionáři na tom, že jeho smluvní odpovědnost výkonu funkce bude vyšší než odpovědnost zákona, má-li příslušné schopnosti nad rámec průměrnosti. Taková dohoda by mohla definovat ve smluvním rámci vyšší standard povinné povinnosti péče, než zákony. Nabízí se použít pojmu „odborná péče“ či např. „péče vysoce kvalifikovaného hospodáře“. Je však jasné, že jednodušší a praktičtější cestou je stanovení konkrétních cílů, které by měl člen představenstva splnit, avšak pro účely akademické debaty přechází k úvahu zvýšení samotného standardu péče. Pak mohou být jeho nadprůměrné schopnosti náležitě oceněny a člen představenstva může být motivován ke zvyšování vlastních schopností.

²⁹⁷ Smlouva mezi společností a členem představenstva nebo ustanovení stanov vylučující nebo omezující odpovědnost člena představenstva za škodu jsou neplatné.

obchodního zákoníku je dispozitivní, a právě proto ve spojení s § 194 odst. 5 předposlední větou lze dovodit možnost přísnější úpravy ve smlouvě o výkonu funkce. Jak však uvádí J. Bejček²⁹⁸ otevřenou otázkou je, zda okolnosti vylučující odpovědnost nejsou vlastně jinou negativní formulací péče řádného hospodáře, tedy zda nelze konstatovat, že: „... buď reprezentant plní péči řádného hospodáře řádně (předvídá, odvrací a překonává překážky), nebo ji neplní a pak to nespadá do okolností vylučujících odpovědnost“. V poznámce pod čarou pak J. Bejček uvádí, že nastane-li překážka nezávisle na vůli orgánu a ten jí nechtěl, neznamená to, že o ní nevěděl. Nevěděl-li a býval mohl vědět, kdyby se býval staral, nesplnil standard předepsané péče a nemůže se dovolávat existence okolností vylučujících odpovědnost. Věděl-li o škodorodé překážce a s péčí řádného hospodáře ji nebránil, opět nesplnil zákonný standard a nemůže se dovolávat existence okolností vylučujících odpovědnost. Vzhledem k uvedenému se J. Bejček kloní k návrhu K. Eliáše požadovat pro vznik odpovědnosti jako minimum zavinění ve formě nevědomé nedbalosti. K Eliáš totiž uvádí²⁹⁹, a myslím, že se s ním lze ztotožnit, že při posuzování odpovědnosti reprezentantů obchodní společností prostě nelze jejich subjektivní poměry přehlížet. Podstatný prvek je v tom, že se na fyzické osoby v praxi uplatňují poněkud jiná hlediska než na osoby právnické. To plyne zřetelně např. z toho, jak je konstruováno zavinění těchto a oněch osob. Přitom tu podle K. Eliáše nejde o relativizování objektivního kritéria náležité nebo odborné péče (nyní péče řádného hospodáře - pozn. autora), ale o vyvození závěru ze subjektivně konstituovaného kritéria předvídatelné a nepředvídatelné překážky bránící povinnému jeho povinnost plnit, jako okolnosti, která vylučuje jeho odpovědnost. V podstatě tu nejde o nic jiného než o požadavek, aby tu byla alespoň nevědomá nedbalost. Ustanovení § 374 obchodního zákoníku sice charakterizuje tam uvedenou překážku jen jako okolnost vylučující odpovědnost, je však nutné mít na paměti, že se jedná pouze o okolnost vylučující za škodu, navíc ještě jen podle obecné úpravy. Na jiné odpovědnostní vztahy je ustanovení § 374 obchodního zákoníku aplikovat nelze. Je mimo diskuzi, že podobná okolnost nehraje roli při posuzování

²⁹⁸ Viz BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*, 2007, č.17, s. 618.

²⁹⁹ Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností, *Právník*, 1999, č. 4, s. 313.

existence případné odpovědnosti za vady nebo za prodlení. Nicméně v určitých dalších případech právní úprava § 374 obchodního zákoníku určitý význam mít může, a to nejen v obchodních, ale i v jiných právních vztazích, např. je jistě zřejmé, že překážka dle § 374 obchodního zákoníku pravidelně vyloučí úvahu o jakémkoliv zavinění osoby a tedy i nástupu její trestní odpovědnosti. U odpovědnosti u člena statutárního orgánu se tedy podle K. Eliáše v případném sporu bude posuzovat, zda mohl rozumně předpokládat odvrátitelnost nebo překonatelnost překážky, a zda tato překážka není rozumně předvídatelná v době vzniku závazků. Podle mého názoru lze v této souvislosti hovořit o proniknutí subjektivních kritérií do hodnocení povinnosti péče řádného hospodáře viz k tomu závěry dále.

4.4.4. Objektivní vs. subjektivní přístup k posuzování péče

Nejenom v české právní teorii se vyskytuje rozlišení mezi objektivním a subjektivním přístupem k povinné míře péče stanovené pro statutární orgány. Podle mého názoru je přinejmenším diskutabilní teze P. Čecha, který uvádí³⁰⁰, že povinnost zařizovat záležitosti s péčí řádného hospodáře v českém právu je bezvýhradně postavena na tzv. objektivním přístupu k povinné péči. Podle něj podstata takového přístupu tkví ve srovnání intenzity péče poskytnuté posuzovaným členem orgánů s měřítkem objektivizovaného (fiktivního) řádného hospodáře. P. Čech tento objektivní přístup k povinné péči srovnává s opačnou zahraniční koncepcí založenou na subjektivním principu, kdy podle jeho názoru je zřejmé, že subjektivní koncepcie povinné péče staví orgány společnosti, popřípadě jejich členy do výhodnějšího postavení. Domnívá se, že spravedlivěji reflektuje osobní vývoj a dispozice osob, pověřených obchodním vedením a dovoluje účinněji realizovat představy společníků o optimální koncepci řízení a správy společnosti. Subjektivním prvkem je podle jeho názoru to, že nad rámec obvyklých schopností se každý člen orgánu má být povinen poskytnout společnosti znalosti, schopnosti a zkušenosti, kterými sám disponuje. Podle jeho názoru objektivizace povinné péče glorifikuje průměrnost. Měřítko řádného

³⁰⁰ Viz ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. *Právní rádce*, 2007, č. 3, s. 4.

hospodáře sice zvyšuje požadovaný standard u členů orgánu, kteří o vlastní záležitosti nedbají dost obezřetně, současně, ale snižuje laťku na běžný průměr i tam, kde by subjektivní přístup mohl být pro společnost výhodnější, vzhledem ke speciálním vlastnostem, schopnostem či zkušenostem zvoleného kandidáta³⁰¹.

I když se ohledně objektivního přístupu k povinné péči řádného hospodáře zřejmě jedná o názor většinový, podle mého názoru však česká současná a dokonce ani předválečná a těsně poválečná československá koncepce péče řádného hospodáře, respektive péče řádného obchodníka nebyla takto postavena. Ne že by snad P. Čech neměl pravdu s oním abstraktním etalonem chování řádného hospodáře, ale podle mého mínění se jedná o přílišné zjednodušení záležitosti, která je složitější povahy. Dle mého názoru každý člen statutárního orgánu totiž musí obecně vyvinout takovou pečlivost a pozornost a pílí, jak se sluší na průměrného člena statutárního orgánu (objektivní měřítko), kdežto jakou míru píle pečlivosti a pozornosti má jednotlivý člen statutárního orgánu vyvinout, určují individuální okolnosti (subjektivní měřítko). Soudce pak musí v každém případě zkoumat, zda jednání bylo řádné podle okolností daného případu. Subjektivní měřítko bylo již akcentováno předválečnou právní teorií. Míra řádného obchodníka byla totiž požadována po jednatelích společnosti s ručeným omezením, a to podle § 25 zákona o společnostech s ručením omezeným, kde se uvádělo, že jednatelé jsou vůči společnosti zavázáni při své správě podniku vynakládati péči řádného obchodníka. V komentáři k tomuto zákonu³⁰², bylo akcentováno právě výše uvedené individuální, neboli subjektivní měřítko, když se uvádělo, že jaká jest je míra péče řádného obchodníka, je věcí individuální a měřítkem je nutné vzít obvyklé počínání jiného obchodníka z téže oboru a téže kvalifikace závodu. Míra tato bude jiná, je-li předmětem podniku celorepubliková výroba drahocenných předmětů, jiná, je-li předmětem podniku účel ideální, např. zapůjčování knih. Neschopnost jednatele, nedostatek odborných zkušeností neomlouvá, to znamenalo, že přijal-li někdo funkci jednatelskou, nedostatek odborných zkušeností neomlouval a dále

³⁰¹ Viz ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. *Právní rádce*, 2007, č. 3, s. 5.

³⁰² Viz PATSCH, H., NESÝ, P.C., KOZÁKOVÁ, A. *Společnost s omezeným ručením*. Praha : V. Linhart, 1934, s. 112.

přijal-li někdo funkci jednatelskou, nejsa pro ni kvalifikován, pomíjel již tím obvyklou obchodnickou péčí. Nutno tedy otázku, byla-li jednatelem při správě zachována péče řádného obchodníka, posuzovati podle případu.

Jak uvádí P. Čech³⁰³, koncepce založená dle jeho chápání na subjektivním principu se v zahraničí zpravidla vyskytuje u osobních společností (ne v současném českém právním řádu). Statutární orgány osobních společností tak např. v německém či rakouském právu odpovídají jen za porušení péče, kterou vynakládají ve vlastních věcech (u nás v minulosti v o.z.o. samozřejmě platila shodná úprava, neboť se jednalo o rakouský zákon). Podle mínění P. Čecha lajdácký a v obchodním životě málo zběhlý společník tak společnosti dluží právě obvyklou míru „nedbalosti“ s níž přistupuje k osobním záležitostem, i kdyby jeho působení ve společnosti ve svém souhrnu zdaleka nedosahovalo kvalit řádného hospodáře. Od přepečlivého pedanta, odborně vzdělaného v oblasti řízení a marketingu, může společnost naopak právem očekávat důslednou a profesionální správu, třeba i na vyšší úrovni, než jakou může nabídnout řádný hospodář. Nedostane-li se společnosti takto kvalitní péče, je oprávněna domáhat se náhrady vzniklé škody. Dále Čech tamtéž uvádí, že subjektivní systém tak více akcentuje autonomii vůle společníků (příslušných k určení či k volbě nebo ke jmenování statutárního orgánu). Záleží jen na úsudku společníků, koho pověří vedením společnosti, a tím (při znalosti jejich osobních dispozic) fakticky předurčí, s jakou úrovní péče budou do budoucna zařizování záležitosti společnosti. Přejí-li si společníci odvážné vedení společnosti se sklony k riziku, pověří vedením dobrodruha, odvážlivce. V opačném případě padne jejich volba na konzervativního účetního. Dále P. Čech srovnává subjektivní přístup v anglickém právu, kde se v nedávné minulosti odehrál posun od subjektivního přístupu k objektivnímu³⁰⁴; když však v tamější současné právní

³⁰³ Viz ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. *Právní rádce*, 2007, č. 3, s. 4 a násl.

³⁰⁴ K tématu subjektivního a objektivního přístupu k posuzování péče podrobněji viz dále v kapitole nazvané Povinnost péče v případě „odborníka“, zde pouze pro ilustraci ohledně vývoje např. P. L. Davies in DAVIES, P. L. *Gower and Davies : Principles of Modern Company Law*. Eighth Edition. London : Thomson Reuters (Legal) Limited, 2010., str. 488 an., k tématu uvádí: Problémem této povinnosti, který byl dlouho předmětem debaty, je přiměřený standard péče, jež má být vyžadována na členech představenstva/ředitelích. Obecné právo ve svém historickém vývoji vycházelo z velmi nízkého standardu péče, protože byl formulován subjektivně. Tradiční názor lze nalézt většinou v případech z devatenáctého století, které vyvrcholily rozhodnutím z roku 1925 v případě *City Equitable Fire Insurance Co, Re*. V těchto případech byla formulována povinnost péče a dovedností pro nevykonné a nikoli výkonné ředitele, a navíc na základě názoru, že nevykonný ředitel nehraje žádnou důležitou roli ve společnosti, nýbrž je pouze ozdobou, jejímž cílem je podporovat image společnosti.

Výsledkem byla velmi subjektivní koncepce této povinnosti. V případě *City Equitable* uvádí J. Romer slavné tvrzení, že „ředitel nemusí vykazovat při plnění svých povinností větší míru dovedností, než jakou lze přiměřeně očekávat od člověka s jeho znalostmi a zkušenostmi.“ Soudy byly rovněž ovlivněny modelem rozhodování společností, který umožňoval akcionářům účinnou kontrolu nad volbou ředitelů. Pokud si akcionáři zvolili nekompetentní ředitele, byla to jejich chyba, přičemž náprava byla v jejich rukou. Jak jsme viděli, ve většině společností to již dnes není přesný obraz míry kontroly uplatňované akcionáři nad představenstvem. Kromě toho bylo tvrzení formulované J. Romerem velmi nevhodné pro výkonné ředitele jmenované do jejich funkcí a stálo mnoho, někdy velmi mnoho peněz za odborné znalosti a zkušenosti, které dle svého tvrzení přinášejí společnosti. Implicitní představa o roli nevýkonného ředitele se rovněž stala anachronickou poté, co v 90. letech 20. století vznikly kodexy řízení společností, které udělovaly nevýkonným ředitelům hlavní roli při monitoringu výkonných ředitelů.

Tato oblast práva týkající se povinností ředitelů se začala měnit již před uzákoněním Zákona o společnostech z roku 2006. Soudy byly ovlivňovány vznikem náročnějších a objektivnějších zákonných norem pro ředitele, jejichž společnosti čelily insolvenčnímu, a začaly vytvářet požadavky obecného práva analogicky s jejich ustanoveními. Začátky moderní koncepce obecného práva lze nalézt v případě *Dorchester Finance Co v Stebbing*, avšak změnu směrem ke zcela objektivní koncepci znamenala prvoinstanční rozhodnutí J. Hoffmana v 90. letech 20. století. Explicitně přijal jako přesné vyjádření obecného práva normu uvedeno v § 214(4) Insolvenčního zákona týkající se nezákonného obchodování. Tato počáteční změna obecného práva byla schválena právními komisemi i časopisem *Company Law Review* a nyní nachází vyjádření v §174 Zákona z roku 2006. Tento paragraf nejprve požaduje, že „ředitel společnosti musí uplatňovat přiměřenou péči, dovednosti a pečlivost“, a poté definuje, co se rozumí přiměřenou péčí, za použití formulace, jež je velmi blízká §214 Insolvenčního zákona z roku 1986.

„To znamená péči, dovednosti a pečlivost, které by uplatňovala přiměřeně pečlivá osoba (a) se všeobecnými znalostmi, dovednostmi a zkušenostmi, jež lze přiměřeně očekávat u osoby vykonávající ve vztahu ke společnosti stejné funkce jako ředitel, a (b) se všeobecnými znalostmi, dovednostmi a zkušenostmi, které má tento ředitel.“

Avšak je třeba se zmínit, že v jedné konkrétní oblasti tento zákon zprošťuje ředitele odpovědnosti za nedbalost. V případě nesprávných prohlášení nebo opomenutí ve zprávě představenstva a ve zprávě o odměňování ředitelů vzniká odpovědnost ředitelů vůči společnosti pouze v případě obezřetnosti nebo nedbalosti.

Hlavní rozdíl mezi zákonnou formulací a formulací J. Romera spočívá v tom, že v druhém případě subjektivní úroveň dovedností ředitele určuje standard požadovaný na řediteli, zatímco podle zákona z roku 2006 subjektivní úroveň dovedností ředitele určuje tento standard, pouze pokud zlepšuje objektivní standard rozumného ředitele. Odst. (a) zákonného ustanovení stanovuje standard, který musí splňovat všichni ředitelé a který nezávisí na konkrétních schopnostech ředitele; odst. (b) dále uvádí subjektivní standard, který však platí pouze pro zvýšení úrovně péče požadované na ředitelích. Bez ohledu na to, zda toto zákonné ustanovení je považováno za potvrzující současné obecné právo, nebo spíše za provádějící změnu obecného práva, jež byla zvažována soudy, avšak nebyla zcela přijata, soud uplatňující §174 musí být obezřetný při používání starších autorit obecného práva na podporu výkladu na základě §170(a).

Co to všechno znamená pro ředitele? Za prvé, ačkoli výkonní a nevýkonní ředitelé podléhají jednotné a objektivní povinnosti péče, to, co plnění této povinnosti vyžaduje v konkrétních případech, není jednotné. Jak uznává i zákonná formulace, to, co je požadováno na řediteli, závisí na aktivitách prováděných tímto ředitelem, protože existují rozdíly nejen mezi výkonnými a nevýkonnými řediteli, nýbrž rovněž mezi různými typy výkonných ředitelů (a rovněž nevýkonných ředitelů) a mezi různými typy a velikostmi společností.

Za druhé, stanovení objektivní povinnosti péče nezbytně nevyžaduje, aby ředitelská funkce/členství v představenstvu byla považováno za profesi. Diskutovaná otázka, co tvoří profesi, nemusí být vyřešena; je požadováno pouze určení požadavků vůči osobě, jež má, jak uvádí zákon, znalosti, dovednosti a zkušenosti, které musí mít osoba v pozici ředitele. Vzhledem k velkému množství typů a velikostí společností by bylo zvláštní, kdyby všichni ředitelé/členové představenstva byli považováni za profesionály. Na druhé straně, jak poukázal Odvolací soud v New South Wales, objektivní přístup vyžaduje i na nevýkonných ředitelích aby minimálně „přijímali přiměřená opatření, aby měli možnost řídit a monitorovat management společnosti. Zdá se, že dny zcela nečinného nebo pasivního ředitele jsou sečteny. Takový ředitel minimálně podstupuje vysoké riziko, že bude považován za nedbalého.“

Za třetí, ředitelům je povoleno podstatným způsobem delegovat řídicí aktivity na zaměstnance, jež nejsou členy představenstva. To je nevyhnutelný důsledek skutečnosti, že společnosti jsou organizace, někdy velmi velké organizace, jejichž řízení vyžaduje početný personál. V případě *City Equitable, Re* to J. Romer formuloval velmi široce. Řekl, že „pokud jde o všechny povinnosti, kterými může být na základě požadavků podniku a stanov řádně pověřen jiný vedoucí pracovník, ředitel je oprávněn věřit, pokud nevniknou důvody podezření, že tento vedoucí pracovník bude tyto povinnosti vykonávat čestně.“ V nedávných případech *Daniels v Anderson* a

Norman v Theodore Goddard, ve kterých byly uplatněny objektivní standardy, minimálně někteří ředitelé unikli odpovědnosti na základě uplatnění tohoto předpokladu. Avšak jak naznačuje tento výrok, jakmile je zvolen vhodný zástupce, na kterého je delegován daný úkol, ředitel nemá žádné další povinnosti. To nemůže obstát při současném vývoji práva, jak ukážeme v dalším odstavci.

Za čtvrté, objektivní standard péče není v nesouladu s delegováním četných povinností, avšak ani nedovoluje ředitelům, aby unikli druhému požadavku, že musí mít vždy možnost „řídít a monitorovat“ management. Ředitelé musí tyto dvě věci uvést do souladu, aby zajistili existenci přiměřených systémů interní kontroly, jež upozorňují na delegované problémy, dokud je čas s nimi něco udělat. Jak bylo uvedeno, svoboda delegovat povinnosti „nezbavuje ředitele povinnosti dohlížet na provádění delegovaných aktivit“. Potřeba přiměřených systémů interní kontroly byla zdůrazněna ve Zprávě Turnbullova výboru, což je jedna z méně známých zpráv, které přispěly k britskému Combined Code, jenž je zřejmě důležitý svými ustanoveními týkajícími se odpovědnosti ředitelů za kontrolní orgány podléhající představenstvu. Ačkoli ani Turnbullova zpráva ani Combined Code nejsou legislativními instrumenty závaznými pro soudy, je pravděpodobné, že v určitých případech tato ustanovení ovlivní názor soudů na požadavky na objektivní standard péče. Již můžeme pozorovat fungování tohoto procesu v související oblasti diskvalifikace ředitelů z důvodů neschopnosti. Například v případě *Barings Plc (No. 5)*, *Re* byli ředitelé diskvalifikováni, protože neměli tyto interní kontroly pro obchodní aktivity v zámožské dceřiné společnosti, jejíž ztráty nakonec způsobily zánik banky.

Za páté, zásady týkající se delegování povinností na manažery podléhající představenstvu platí rovněž pro rozdělení aktivit mezi samotné ředitele. Výkonní ředitelé nevyhnutelně nesou větší břemeno manažerské odpovědnosti než nevykonní ředitelé, přičemž i mezi výkonnými řediteli dochází ke specializaci (například zvláštní odpovědnost v této oblasti nese finanční ředitel). Avšak všichni ředitelé „mají trvalou povinnost získávat a udržovat si dostatečné znalosti a pochopení obchodních aktivit společnosti, jež jim umožní řádně plnit své povinnosti jako ředitelé“. Žádné představenstvo si v žádném případě nemůže dovolit být ovládáno jedním z nich.

Za šesté, z nezbytnosti delegovat četné povinnosti však vyplývá, minimálně pro velké společnosti, že ředitelé nemohou být garanty, že všechno ve společnosti bude probíhat dobře. Podřízení zaměstnanci se mohou dopouštět podvodů nebo nedbalosti, přičemž ředitelé je nemusí zjistit včas. Avšak to nutně neznamená, že tito ředitelé jsou nedbalí. Tento závěr závisí na skutečnostech dané situace, včetně kvality mechanismů interní kontroly. Dále, ačkoli téměř všechny vyřešené případy v Anglii vznikly na základě údajné nečinnosti nebo neefektivní činnosti ředitelů, mohly být podány žaloby na nedbalost, i když ředitelé jednali transparentně, avšak s katastrofálními důsledky pro svou společnost. Protože společnosti podnikají proto, aby podstupovaly rizika, skutečnost, že podnikání se nevyplatí nebo dokonce přivede společnost do finančních problémů, nutně neznamená nedbalost, ačkoli může vést k tomu, že akcionáři dané ředitele nahradí. Ve Spojených státech, kde existuje dobře zavedená objektivní norma týkající se kompetence ředitelů, obvykle platí pravidlo „podnikatelského/obchodního úsudku“, jež v těchto případech zprošťuje ředitele odpovědnosti. Pravidlo obchodního úsudku zahrnuje specifikaci souboru procesních úkonů, které, pokud budou dodržovány, poskytnou ředitelům výhodu presumpce, že nejednali nedbale. Právní komise považovaly toto pravidlo pro Spojené království za zbytečné. U pravidla obchodního úsudku určitě existuje riziko, že soudy budou považovat případy, u kterých nebyly dodrženy procesní normy, za případy nedbalosti. Komise se domnívaly, že lze očekávat, že soudy si budou vědomy pravděpodobnosti, že lépe vyřeší střety zájmů než určení obchodních rizik, a že je žádoucí vyhnout se luxusu nahrazení předvídatosti ředitelů zpětným pohledem soudů.

Konečně, stejně jako u auditorů, prokázání porušení povinnosti péče je jedna věc, avšak prokázání toho, že ztráta utrpěná společností je důsledkem porušení povinnosti, je něco zcela jiného. Proto pravdivým vysvětlením neshledání odpovědnosti v případě *Denham & Co., Re* je pouze částečně skutečnost, že ředitel měl právo se spoléhat na ostatní. Stejně důležitý byl názor soudce, že i kdyby ředitel učinil šetření, která měl učinit, pravděpodobně by daný podvod nezjistil.

Celkově můžeme říci, že poslední vývoj obecného práva a nyní i Zákona uvedl normu péče, dovedností a pečlivosti ředitelů do souladu s normou obecně požadovanou právními předpisy týkajícími se nedbalosti v jiných oblastech sociálního života. Avšak nevyhnutelným důsledkem přechodu od subjektivního k objektivnímu hodnocení je udělení větší role soudům při vymezování aktivit představenstva, bez ohledu na to, jak jsou soudy citlivé na potřebu vyloučit zpětný pohled. Například rozhodnutí soudů o přisposti, se kterou představenstvo musí dohlížet na plnění delegovaných úkolů, napomůže vymezení monitorovací funkce představenstva, zatímco rozhodnutí o tom, kde auditní výbor představenstva dostatečně přezkoumal úkoly realizované externími auditory, napomůže vymezení vztahů mezi auditním výborem, auditory a managementem. Před dvaceti lety jsme mohli předvídat, že soudy budou buď neefektivní při plnění těchto povinností (v důsledku přání vyloučit spoléhání se na zpětný pohled) nebo budou provádět nežádoucí intervence. Avšak dnes, ..., je k dispozici řada příkladů nejlepší praxe, ze kterých soudy mohou vycházet, ačkoli jimi nejsou vázány, minimálně v případech velkých společností. Významný příklad tvůrčího použití tohoto dokumentu lze nalézt v rozsudku J. Austina v případě *ASIC v Rich*, ve kterém se australský soud použil velké množství dokumentů o „nejlepší praxi“, včetně zpráv o

úpravě postavené na objektivním principu je přítomen subjektivní prvek, a to jako faktor zpřísnující objektivní kritérium, protože nad rámec obvyklých schopností by každý člen orgánu měl být povinen poskytnout společnosti znalosti, schopnosti a zkušenosti, kterými sám disponuje. Je-li tedy vzdělán v oborech právo, účetnictví, management apod. a nevystačí-li s obvyklou pečlivostí průměrného (obchodního) vedoucího tím méně pak „hospodáře“ bude společnosti v uvedených oblastech (svoji odbornosti) odpovídat za škodu způsobenou nedostatkem profesionální péče. P. Čech dále uvádí, že i ve Švýcarsku byla tato věc diskutována, ale subjektivní přístup se nepodařilo prosadit. Závěrem této části pak P. Čech uzavírá, že je zřejmé, že subjektivní koncepce povinné péče, staví orgány společnosti, případně jejich členy, do výhodnějšího postavení. Spravedlivěji reflektuje osobní vlohy a dispozice osob pověřených obchodním vedením a dovoluje účinněji realizovat představy společníků o optimální koncepci řízení a správy společnosti. Objektivizace povinné péče glorifikuje podle jeho názoru průměrnost. Měřítko řádného hospodáře sice podle P. Čecha zvyšuje požadovaný standard u členů orgánů, kteří o vlastní záležitosti nedbají dost obezřetně, současně však také snižuje laťku na běžný průměr i tam, kde by subjektivní přístup mohl být pro společnost výhodnější, vzhledem ke speciálním vlastnostem, schopnostem či zkušenostem zvoleného kandidáta³⁰⁵.

Za uvedené plédování pro subjektivní přístup k povinné péči byl kritizován v článku již zmíněného F. Rejla³⁰⁶. F. Rejlek se v článku shoduje s P. Čechem v tom, že existují dva modely přístupu k míře péče členů představenstva, a to model subjektivní a objektivní odpovědnosti. F. Rejlek

řízení společností z Velké Británie, pro své tvrzení, že povinnosti předsedy představenstva kótované společnosti přesahují rámec odpovědnosti za předsedání schůzím představenstva.

³⁰⁵ Viz ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. *Právní rádce*, 2007, č. 3, s. 4 a násl.

³⁰⁶ Viz REJLEK, F. Modely odpovědnosti pojetí členů představenstva. *Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2009. Objektivní model odpovědnosti staví podle něj na tom, že vytváří fiktivní ideální osobu, jejíž vlastnosti se pak vyžaduje i po členech představenstva. V případě české právní úpravy se jedná o tzv. řádného hospodáře. Naproti tomu subjektivní model vyžaduje po každém z členů představenstva, aby poskytly společnosti nejméně právě takovou péči, s jakou obstarávají své vlastní záležitosti, a to s přihlédnutím k osobním znalostem a zkušenostem. Podle F. Rejla se model subjektivní odpovědnosti objevuje pouze v zahraničních úpravách. Jedná se např. právo německé či rakouské, v případě úpravy statutárních orgánů osobních společností. České obchodní právo (v historickém kontextu) má tradici modulu objektivního. K tomu je nutno z mé strany podotknout, že české obchodní právo, které vycházelo z tradice rakouské, obsahovalo v článku 94 všeobecného obchodního zákoníku, tak jak již bylo zmíněno v této práci, ustanovení, které se týkalo společníků veřejné obchodní společnosti a platilo i pro komplementáře komanditní společnosti a totiž že, společník měl věnovat záležitostem společnosti stejnou péči a péči se kterou si spravoval své vlastní záležitosti.

pak ve svém článku odkazuje právě na článek P. Čecha s tím, že v případě subjektivního přístupu nastane rozdílná míra odpovědnosti v případě jmenování pečlivého, zkušeného a konzervativního manažera nebo nezkušeného, lajdáckého alkoholika. Zatímco míra odpovědnosti prvního bude velmi vysoká, druhý nebude za péči věnovanou společnosti odpovědný prakticky vůbec. Podle F. Rejlka pak někteří autoři tento systém považují za výhodný, protože akcentuje svobodu akcionářů. Jádrem kritiky této koncepce ze strany F. Rejlka pak spočívá v tom, že výhody tohoto modelu nejsou zdaleka tak jasné, a to zejména kvůli míře a vůbec možnosti poznání vyvolených osobností, když poukazuje na to že, akcionář nemá zákonem uloženou kvantifikovanou povinnost chovat se k svému majetku svědomitě, zodpovědně a tedy není řádnou povinností péče vázán, a vzhledem k tomu se může s navrhovaným kandidátem třeba vůbec neseznámit. Krátké seznámení, třeba na valné hromadě, navíc nemusí o navrhovaném kandidátovi nic vypovídat. Vzhledem k potencionálním možným škodám při výkonu funkce člena představenstva, pak F. Rejlek uvádí, že objektivní princip odpovědnosti pak v sobě obsahuje proti subjektivnímu vždy určitou dávku garance minimální péče a zachování určitých minimálních odpovědnostních vztahů, které v modelu subjektivním mohou být podstatně či zcela redukovány. Uvádí přitom legendární žalobu na předsedu správní rady cardiffské spořitelny, který byl do jejího čela jmenován jako tzv. figure head, tedy osoba, která bance propůjčila své jméno a šlechtický titul. Vzhledem k tomu, že za celý život pak navštívil jednání správní rady pouze jednou, byl shledán nevinným za zanedbání povinné péče. A to vzhledem k subjektivním důvodům. Podle názoru F. Rejlka je tedy zásadní nevýhodou subjektivního modelu odpovědnosti zcela absentující elementární ochrana, a to nejen akcionářů, ale i společnosti samé. Dále F. Rejlek kritizuje subjektivní přístup z hlediska toho, že smyslem zákona je stanovit určitý právní rámec, nezbytné minimum, které zajistí patřičnou minimální ochranu a jistotu akcionářů. Minimální ochranu proto, že akcionáři mají další možnosti své ochrany (dozorčí rada, valná hromada). Dále F. Rejlek poukazuje na to, že lze zvýšit standard povinnosti péče smluvně³⁰⁷. A dle názoru F. Rejlka je tedy objektivizace

³⁰⁷ Viz odlišný názor autora této práce na uvedenou problematiku výše.

povinnosti péče nikoliv glorifikací průměrnosti (jak uvádí P. Čech, poznámka autora), ale její garancí. Navíc podle F. Rejlka je obrovskou výhodou objektivní koncepce odpovědnosti to, že zamezuje stavu, kdy je představenstvo plné nekompetentních jedinců z nichž pouze jeden vyčnívá. V rámci subjektivní koncepce by to v podstatě znamenalo, že jsou-li schopnosti takového jedince dostatečné, může se z něj doslova stát „otloukánek“, který za určitých okolností může být odpovědný nejen za chyby vlastní, ale i za chyby svých nekompetentních kolegů. Naopak jeho nekompetentní kolegové (při dostatečné míře nekompetentnosti) mohou snadno podléhat tlakům, které společnost poškodí. Přitom za jednání, které z toho vyplyne, nemusí být nikdy prakticky vůbec odpovědní. Podle F. Rejlka tak objektivní model odpovědnosti slouží k zachování určité minimální hranice kompetentnosti, předchází takovým selháním a garantuje určitou kvalitu představenstva.

Naopak k subjektivnímu kritériu se přihlásila I. Štenglová³⁰⁸, když uvádí, že pod pojmem péče řádného hospodáře si lze představovat takovou péči, s jakou by hospodář, který je vybaven potřebnými znalostmi a dovednostmi a chová se odpovědně a svědomitě, pečoval o svůj vlastní majetek. Toto její pojetí subjektivního kritéria bylo kritizováno ze strany J. Bejčka³⁰⁹, který uvádí, že uvedené pojetí subjektivizuje a relativizuje měřítko ve dvou směrech. Jednak podle jeho názoru klade vyšší nároky na specialistu, od něhož lze očekávat v jeho oblasti vyšší standard než od ostatních reprezentantů, jednak snižuje nároky na takového reprezentanta, který je i ve vlastních záležitostech (a to bez vztahu k odbornosti) nedbalý, nebo projevuje sklony k neúměrnému riziku (typ „hráč“). J. Bejček proto uvádí, že z povahy obchodních společností vyplývá spíše objektivní standard z požadavků na výkon funkcí. Tyto zákonem stanovené požadavky nemohou mít „klouzavý“ charakter podle měřítek braných „na míru“ právě té osobě, která právě vykonává určitou funkci. Osobní kvality konkrétního reprezentanta nemohou být podle J. Bejčka měřítkem právní odpovědnosti. Pečlivost a svědomitost ve vlastních věcech by se stala při jejich mimořádném výpadku velkou nevýhodou pro jejich nositele, oproti zcela běžné nesevědomitosti a lajdáctví

³⁰⁸ Viz ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vyd. Praha : C. H. BECK, 2009, s. 669.

³⁰⁹ Viz BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*, 2007, č. 17.

jiného reprezentanta, pokud by se přenesla do vztahu k plnění povinností vůči společnosti. Totéž pochybení by v prvním případě vedlo k odpovědnosti pro porušení subjektivního standardu, ve druhém nikoliv pro dodržení běžného standardu. Svědomitost by se tedy trestala, lajdáctví by se bonifikovalo (tím, že by se netrestalo restitučním nárokem společnosti, neboť by nenastala protiprávnost). Dále podle J. Bejčka to, že standard předepsané péče musí být nutně neurčitý, za hranicemi hledanými v každém jednotlivém případě soudního uvážení, nutně neznamená připuštění standardu subjektivního. Měřítkem musí být, co by rozumná osoba v podobné situaci učinila, a nikoliv co by konkrétní reprezentant osobně učinil v osobních záležitostech v obdobné situaci. Je nesporné, že se nároky v takovém případě „zprůměrují“, a že pro někoho (pro daňového či právního specialistu) budou v jeho oboru snadno splnitelné, zatímco pro jiného (třeba pro dělnického člena dozorčí rady) budou zřetelně nad jeho možnosti. Subjektivní koncept předepsané péče je výhodnější pro členy orgánů a orgány, neboť by vlastně stanovil subjektivní odpovědnost za škodu. Vymyká se podle J. Bejčka aktivní koncepci odpovědnosti za škodu v obchodních vztazích, která právně-politicky a hodnotově preferuje rovnováhu ve vztazích majetkových, před citlivých přístupem psychologii těch, kteří se profesionálně ujali spravování cizích záležitostí. Dle názoru J. Bejčka není vyloučeno (ba je to spíše pravděpodobné), že soud by v konkrétním případě nakonec stejně nedokázal odhlédnout od specifické (ne) odbornosti reprezentanta společnosti při posuzování protiprávnosti jeho jednání.

K tomuto názoru se připojuje i I. Rada³¹⁰, když uvádí, že otázka zda byla porušena povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, musí podléhat objektivnímu hledisku. Opačný princip, tj. subjektivní princip hodnocení by nutně vedl k: 1. devalvaci nároků na členy statutárního orgánu a 2. k neospravedlnitému zvýhodnění těch členů statutárního orgánu, kteří disponují vyšší úrovní znalostí a schopností. Obdobně se vyjadřuje i P. Řeháček³¹¹, když uvádí, při rozlišování pojmu náležité péče a péče řádného hospodáře následující: "Mezi těmito pojmy je třeba striktně rozlišovat.

³¹⁰ Viz RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplněné aktualizované vyd. Praha : Linde, 2004, s. 93.

³¹¹ Viz ŘEHÁČEK, O. Postavení a odpovědnost členů představenstva akciové společnosti. *Obchodní právo*, 2008, č. 1, s. 4.

Povinnost náležitě péče vychází ze subjektivního kritéria náležitě péče. V tomto případě je určitá osoba povinna starat se o cizí záležitosti a majetek stejně pečlivě jako o záležitosti o majetek vlastní. Toto kritérium se v současné době jeví jako nevhodné. Jestliže někdo pečuje o vlastní náležitosti a majetek nedbale, neporušuje svou povinnost náležitě péče ani v případě, kdy stejným způsobem postupoval vůči záležitostem o majetku cizímu. To je taky důvod, proč byla povinnost této péče nahrazena povinností péče řádného hospodáře. Jde o povinnost spravovat cizí záležitosti a majetek s péčí, kterou by jim věnoval objektivizovaný řádný hospodář". O. Řeháček navíc uvádí, že odborná péče je pak pojem, který jde ještě dále. Povinnost odborné péče je povinností s péčí, kterou správě cizích věcí věnuje profesionál vybavený potřebnými znalostmi a schopnosti. Podle něj se v zahraničí lze setkat s přístupem, který vychází z průměrné péče řádného hospodáře, kterému ale přidává subjektivní hledisko. Má-li někdo zvláštní zkušenosti, znalosti nebo vlastnosti je povinen při správě cizích záležitostí použít. Takto pojatou povinnost péče o cizí záležitosti a majetek by – i když se značnými obtížemi – bylo možno dovodit i z ustanovení § 66 odst. 2, § 567 odst. 1 a § 194 odst. 5 obchodního zákoníku. Podle O. Řeháčka při extenzivním výkladu těchto ustanovení je možné dojít k názoru, že členové představenstva jsou povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře, která je „zostřena“ povinností péče odborné. K tomuto závěru je pak možné podle O. Řeháčka dodat následující: odbornou péčí, jak už bylo uvedeno, se rozumí profesionální péče; člen statutárního orgánu by v případě povinnosti k této péči musel být profesionálem ve všech oborech, se kterými přichází do styku. Tedy například profesionálním účetním či právníkem. Řádný hospodář proti tomu nemusí být nutně odborníkem ve všech oblastech své činnosti; nemusí nutně disponovat veškerými potřebnými hmotnými znalostmi, schopnostmi či dovednostmi. Musí ale být schopen včas rozpoznat, kdy je třeba využít služeb kvalifikované osoby. Dále pak O. Řeháček odkazuje na to, že jak zdůrazňuje I. Štenglová, výkon funkce s péčí řádného hospodáře znamená u odborníka i využití těchto znalostí a schopností, či dovedností ve prospěch společnosti. Jestliže tak neučiní, nevykonává svou působnost s péčí řádného hospodáře a odpovídá společnosti za škodu, která jí tímto jeho nejednáním vznikne.

Podle mého názoru je nejprve nutné si připomenout, kde hledal český zákonodárce, když zaváděl standard péče, jakožto péči řádného hospodáře svou inspiraci. Text ustanovení § 194 odst. 5 první věta obchodního zákoníku se nápadně podobá textu německého zákona o akciových společnostech z roku 1965. Ten ve svém § 93 odst. 1 stanoví, že členové představenstva jsou povinni jednat s péčí řádného a svědomitého manažera (obchodního vedoucího - v originále *Geschäftsleiter*). Německý zákon pak ihned dodává, že členové představenstva jsou také povinni zachovávat povinnost mlčenlivosti. Obdobně jako český obchodní zákoník. Jak uvádí P. Čech³¹², je logické, že když se v Německu při tvorbě akciové úpravy z roku 1884 diskutovalo o tom, jaký typ osobnosti stanovit podnikatelskému světu za vzor při určení kvality povinné péče v akciové společnosti, byl návrh na zakotvení pojmu hospodář (*Hausevather*) odmítnut, a to podle jeho názoru z důvodu, že hospodář vyvolává tradiční, konzervativní, ba venkovské zázemí. Navíc se to stalo, vzhledem na skutečnosti, že nemá jít o osobu zběhlou a pečlivou v úkonech občanského prostředí, nýbrž specifického světa obchodního (jak již bylo uvedeno výše). Dále P. Čech podotýká, že stejný závěr se prosadil i v úpravě rakouské. I. Rada pak uvádí, s odkazem na zahraniční literaturu, že pojem péče řádného obchodníka, který používají zákony o společnostech s ručeným omezením v Rakousku (§ 25) a v Německu (§ 43) jsou termínem se shodným obsahem právě jako péče řádného a svědomitého obchodního vedoucího - manažera, který používají akciové zákony v Německu a Rakousku. Jak již bylo uvedeno, tak pojem řádného obchodníka používal samozřejmě i zákon o společnosti s ručeným omezením č. 58/1906 ř. z., který v Rakousku s úpravami dodnes platí. Navíc jak už bylo v této práci několikrát zmíněno, byla péče řádného obchodníka, respektive požadavek této péče, stanoven ve všeobecném obchodním zákoníku zejména v § 282. Pojem péče řádného hospodáře přitom byl pojmem obecným, upraveným zejména v § 1297, a 1299 obecného zákoníku občanského. Péče řádného obchodníka je pak v rakouské literatuře vykládána jako povinnost zachovávat nejen stupeň pílě a pozornosti, kterého je schopen obyčejný člověk, nýbrž vynaložit schopnosti a

³¹² Viz ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. *Právní rádce*, 2007, č. 3, s. 5.

znalosti obvyklé pro dané odvětví obchodu³¹³. Podle I. Rady pak dále uplatnění objektivních měřítek při hodnocení zachování povinnosti jednat s péčí řádného obchodníka se nevztahuje nejen na píli a pozornost, ale i na schopnosti a znalosti člena statutárního orgánu, což předpokládá nutnost shodnout u této profesní skupiny na určité obecné minimální úrovni schopnosti a znalosti, které jsou pro řízení společnosti, a tedy k výkonu této činnosti nutné. Dále I. Rada uvádí, že vzhledem k tehdejšímu ustanovení § 1299 o.z.o. v případech, kde bylo k výkonu nějaké činnosti třeba odborných znalostí, byl pojem péče řádného hospodáře rozšířen na úroveň odpovídající péče řádného obchodníka. Podle něj je tím tak vyjádřeno pravidlo, že kdo vykonával odbornou činnost, kterou funkce člena statutárního orgánu bezpochyby je, odpovídá jako odborník. To samé musí pak platit i pro toho, kdo bez toho, že by byl odborníkem, převezme práci, které je zpravidla kvůli nutným znalostem vykonávána odborníky. Přičemž dále podotýká že, současná rakouská literatura k tomu uvádí: „Ani odborník neručí za mimořádné znalosti a za mimořádnou píli, však za znalosti a píli, které jsou v jeho oboru obvyklé. K. Eliáš³¹⁴ dovozuje obecné pravidlo, které právě bylo obsaženo v §1299 obecného zákoníku občanského a které se týkalo právě odborníků, tj. že ten kdo nemůže svůj závazek plnit pro nedostatek schopností nebo času má to čestně přiznat a neučini-li tak, stíhají ho následky toho, že své povinnosti neplní nebo nesplnil. Podle K. Eliáše toto hledisko ostatně odpovídá i kritériu poctivého ujednání v obchodních vztazích (§ 264 obchodního zákoníku).

Podle mého názoru lze z tohoto obecného pravidla vyjít a aplikovat další dvě obecná pravidla vyplývající z odpovědnosti za škodu. Prvním pravidlem je, že každý má podle svých schopností plnit své povinnosti a nerušit práva jiných osob, a druhé pravidlo, že se obecně předpokládá, že každý má průměrné schopnosti. V případě, že se jedná o odpovědnost členů statutárních orgánů, se pak podle mého názoru předpokládá, že každý člen statutárního orgánu musí vyvinout minimálně takovou péči, kterou by vyvinula v obdobné situaci normální rozumná osoba (objektivní kritérium) ovšem jaká péče má být vyvinuta v jednotlivém případě určují individuální

³¹³ Viz RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplněné aktualizované vyd. Praha : Linde, 2004, s. 91.

³¹⁴ Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 313.

skutkové okolnosti, toho kterého případu (lze to pro potřeby tohoto vymezení nazvat subjektivním kritériem). Ovšem toto subjektivní kritérium tedy konkrétní okolnosti, konkrétního případu se „zobjektivizují“. Jedná se o to, že soudce bude v konkrétním případě poměřovat, zda jednání konkrétního člena statutárního orgánu, v tom konkrétním případě odpovídá tomu, jak by se měl chovat a jakou péčí by měl vynaložit řádný manažer (vedoucí). Soudce tedy bude přihlížet tomu, zda a jak by se řádný manager měl chovat za individuálních (zvláštních) okolností, tak aby péče byla podle panujícího mínění řádná. Jaké okolnosti by zejména měl soudce zkoumat, bude obsahem následujících řádků. Vzhledem k neadresnosti, neuzavřenosti a pružnosti pojmu péče řádného hospodáře se zde opět potvrzují slova V. Knappa, že i v kontinentálním, či chceme-li v českém právu dochází k soudcovské tvorbě práva či k jeho dotváření³¹⁵.

Jak již bylo uvedeno výše, v ustanovení § 1299 občanského zákoníku občanského se uvádělo, že „kdo se veřejně přiznává k nějakému úřadu, k umění, k živnosti nebo k řemeslu, anebo kdo, nejsem nucen, dobrovolně převezme jednání, jehož provedení vyžaduje zvláštní umělecké znalosti nebo neobyčejnou bedlivost, dává tím znáti, že si přičítá potřebnou bedlivost a potřebné, né obyčejné znalosti; musí tedy odpovídati za jejich nedostatek.“ Toto pravidlo říkalo mimo jiné to, že je-li někdo způsobilý zavazovat se k právním úkonům, musí sám zvážit, zda jeho schopnosti stačí na to, aby převzal povinnosti vyplývající z tohoto právního úkonu. Zároveň to znamenalo, že předtím než někdo učiní takový právní úkon (např. uzavře smlouvu), musí se přesvědčit, jaké povinnosti z něho vyplývají. Pokud tak neučiní, tak se dopouští nedbalosti. Pokud tedy by měl podle úpravy společnosti s ručením omezeným dle zákona z roku 1906 jednat jednatel s péčí řádného obchodníka, pak z § 1299 občanského zákoníku občanského vyplývalo, že se nemohl odvolávat na to, že na výkon funkce jednatele s péčí řádného obchodníka nemá znalosti a zkušenosti. Statutární orgán jednající s péčí řádného obchodníka tedy již tehdy musel před uzavřením smlouvy odhadnout, zda stačí na řízení malé rodinné společnosti s.r.o. se dvěma zaměstnanci, která např. peče chleba a provozuje prodejnu na malém městě,

³¹⁵ Viz např. KNAPP, V. *Teorie práva*. 1.vyd. Praha : C.H.Beck, 1995, s. 133 a násl. shodně také HAVEL, B. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. *Právní rozhledy*, 2007, č. 11.

nebo na řízení velké akciové společnosti s tisícovkou zaměstnanců vyvázející obuv do celého světa. Je zřejmé, že požadavek standardu péče řádného obchodníka, nebo nyní péče řádného hospodáře bude v obou zmíněných případech poněkud odlišný. Obdobně jako tomu u nás bylo dle obecného zákoníku občanského, je tato skutečnost chápána i v německém právu, kdy jednání členů představenstva akciové společnosti dle § 293 odst. 1 německého akciového zákona se poměřuje nikoliv jednáním běžné rozumné osoby, nýbrž náročnějším jednáním obchodního vedoucího. Při tom se obsah tohoto etalonu liší podle velikosti a typu společnosti. Podle německé doktríny judikatury je péče řádného svědomitého obchodního vedoucího „objektivně typizovaný stupeň zavinění (respektive odpovědnosti)“ a člen představenstva musí vynaložit „schopnosti a okolnosti, které po něm objektivně vyžaduje jeho ... úloha“ při vedení podniku určitého druhu a velikosti pod vlastní odpovědností³¹⁶. Podle J. Petrova³¹⁷ tento standard plnění padá podle německého práva pod zavinění. Podle něj je nutné si uvědomit, že německé právo chápe zavinění objektivně, tedy jako na subjektu nezávislý standard plnění určité povinnosti. Podle mého názoru tato skutečnost platí beze zbytku i v současném českém právu, a to vzhledem ke skutečnosti, co teorie občanského práva rozumí pod pojmem způsobilost k právním úkonům. Poněvadž právní úkony jsou projevy vůle (§ 34 občanského zákoníku), požaduje se pro úplnou způsobilost k právním úkonům jednak neporušenost vůle a jednak potřebný stupeň intelektuální vyspělosti³¹⁸. Jde tedy o psychickou způsobilost rozpoznávací (předvídací) a určovací, tj. způsobilost rozpoznat charakter vlastního jednání a jeho adekvátnost ve vztahu k zamýšlenému výsledku a zároveň způsobilost podle tohoto poznání své chování určit, tj. ovládat je vůli³¹⁹. Jakou míru péče má tedy jedinec vyvinout určují individuální okolnosti, zejména právě velikost či druh společnosti, ve které má působit, a osoba, která se zaváže k výkonu funkce statutárního orgánu, musí zvážit, zda na tento úkon stačí. Na to ostatně poukazoval již K.

³¹⁶ Viz PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko – americko – německém srovnání*. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007, s. 28.

³¹⁷ Viz PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko – americko – německém srovnání*. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007, s. 28.

³¹⁸ Takovou to vyspělost charakterizuje § 9 jako vyspělost „rozumovou a volní“.

³¹⁹ Viz KNAPP, V. in KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. *Občanské právo hmotné I. 4.* aktualizované a doplněné vyd. Praha : ASPI, 2005, s. 189.

Eliáš³²⁰, který v polemice s názorem I. Štenglové, že „lze nepochybně souhlasit s tím, že členem představenstva může být i osoba, která nemá potřebné odborné předpoklady pro výkon takové funkce³²¹, k tomu lze pouze uvést v současném, již dvanáctém vydání tohoto komentáře I. Štenglová již tento názor opustila, když uvádí, že: "Pod pojmem péče řádného hospodáře si lze představovat takovou péči, s jakou by hospodář, který je vybaven potřebnými znalostmi, dovednostmi a chová se odpovědně svědomitě, pečoval o svůj vlastní majetek. Přitom nelze vyžadovat, aby člen představenstva byl odborníkem ve všech oblastech, které je třeba při obchodním vedením společnosti a jednání jejím jménem uplatňovat. Určitou odbornou kvalifikaci opravňující k přijetí člena představenstva, která se však nemusí bezprostředně týkat předmětu podnikání společnosti, však nepochybně mít musí. Dále I. Štenglová uvádí, že součástí péče řádného hospodáře je i schopnost rozpoznat, které činnosti již člen či jiní členové představenstva nejsou schopni vykonávat, či které potřebné znalosti a dovednosti nemají a zajistit pro jejich výkon poskytnutí potřebné pomoci od kvalifikované osoby³²².

³²⁰ Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 313.

³²¹ Viz ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. *Obchodní zákoník. Komentář*. Praha : C. H. Beck, 1998, s. 475.

³²² Viz Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. října 2008, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008. Z odůvodnění: Závěr odvolacího soudu, podle něhož nemá-li jednatel pro zařízení záležitosti spadající do výkonu jeho funkce potřebné odborné znalosti, je povinen zajistit její posouzení osobou, která potřebné znalosti má, přičemž součástí péče řádného hospodáře je schopnost rozpoznat, které činnosti již není s to vykonávat či které potřebné znalosti a dovednosti nemá, shledává Nejvyšší soud správným (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. listopadu 1999, sp. zn. 29 Cdo 1162/99, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo sešitu 9, ročník 2000, pod číslem 103, na který odvolací soud správně poukazuje). Jestliže tedy žalovaný jakožto jednatel žalobkyně uzavřel smlouvu o poskytování právních služeb s advokátkou, tj. osobou odborně způsobilou posoudit právní aspekty převodu nemovitosti, přičemž předmětem smlouvy byl závazek advokátky „poskytnout žalobkyni právní služby ve věci vyhodnocení nabídek veřejné soutěže na prodej zemědělské haly a sepsání kupní smlouvy na tuto nemovitost a zastupování před katastrálním úřadem“, jednal (v tomto ohledu) s péčí řádného hospodáře (za předpokladu, že neměl, s ohledem na dostupné informace, žádné důvody pochybovat o odborné způsobilosti advokátky). Bylo pak povinností advokátky rozpoznat, že jde o případ, na který dopadá ustanovení § 196a odst. 3 obč. zák., jehož porušení má za následek neplatnost smlouvy o převodu nemovitosti. Nicméně odvolací soud se nezabýval dalšími okolnostmi projednávané věci [jež může být (dalším) samostatným důvodem neplatnosti kupní smlouvy], a to výši sjednané kupní ceny. Žalobkyně od počátku (srov. žalobu na č. I. 1-2 či vyjádření k odvolání žalovaného na č. I. 70-71) argumentuje, že žalovaný porušil povinnost jednat s péčí řádného hospodáře i tím, že sjednaná kupní cena byla velmi nízká (v porovnání s hodnotou převáděné nemovitosti). Uvedené tvrzení koresponduje i s obsahem spisu. Okresní soud v Č. B. ve svém rozsudku ze dne 4. října 2005, č. j. 9 C 464/2004-43 (založeném ve spise na č. I. 39-43) uvádí, že kupní cena předmětné nemovitosti, za níž ji nabyla žalobkyně, činila 7-8,000.000,- Kč. Závěru, že hodnota nemovitosti přesahovala 7,000.000,- Kč, nasvědčuje i výše daně z převodu nemovitosti, jíž žalobkyně zaplatila (381.840,- Kč). Prodej nemovitosti za výrazně nižší než (v daném místě a čase) obvyklou cenu, přitom může být – podle okolností případu – porušením povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře. Kupní smlouva, jíž jménem obou stran uzavřela stejná fyzická osoba jakožto jejich statutární orgán (případně člen statutárního orgánu) a v níž je sjednaná kupní cena výrazně nižší než cena obvyklá, přitom může být, při splnění zákonem stanovených podmínek, právním úkonem učiněným v rozporu se zákonem a tudíž

Statutární orgány či jejich členové tak odpovídají i za nedostatek odborné péče, která nebyla dodržena při jednáních, která takovou péči vyžadují. Zákonný požadavek jednat s péčí řádného hospodáře předpokládá, že rozpoznají, že je nutná odborná pomoc speciálně kvalifikovaného subjektu, a takovou pomoc zajistí³²³. B. Havel³²⁴ k tomu uvádí, že člen statutárního orgánu je nucen chovat se tak, aby neustále plnil své fiduciární povinnosti jedno, jestli je to jednání navenek nebo jednání dovnitř společnosti, když přizve k jednání odborníka a bude se poté rozhodovat na základě jeho podkladů či doporučení. Podle jeho názoru je koneckonců rozpoznání skutečnosti, kdy si má osoba na vedoucím místě, ať již v obchodě či např. v politice nechat poradit od odborníka na danou problematiku či kdy jít tzv. „proti proudu“, je uměním, které je spíše darem shůry než něčím, co je možné se naučit. To však nic nemění na faktu nebo požadavku na člena statutárního orgánu, který má jednat s péčí řádného hospodáře, a to požadavku ve smyslu rozpoznání potřeby odbornosti ať již vlastní či najaté a posléze jednání na základě dostatečných podkladů, dostatečného seznámení se stavem věci.

Kromě toho je, podle názoru I. Štenglové, součástí péče řádného hospodáře to, že členové představenstva dávají při rozhodování v představenstvu přednost zájmům společnosti před zájmy akcionářů, který je do představenstva vahou svých hlasů prosadil, a nenechá se při výkonu své funkce tímto akcionářem ovlivňovat. K. Eliáš³²⁵ uvádí, že ten kdo kandiduje

právním úkonem neplatným (§ 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku – dále jen „obč. zák.“). V této souvislosti poukazuje Nejvyšší soud na závěry, jež formuloval v rozsudcích ze dne 26. dubna 2001, sp. zn. 21 Cdo 1811/2000, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 11, ročník 2001, pod číslem 134, ze dne 1. července 2008, sp. zn. 29 Odo 1027/2006 a ze dne 28. srpna 2008, sp. zn. 29 Odo 1002/2006, a podle nichž bylo-li úmyslem (záměrem) obou smluvních stran při uzavření smlouvy dosáhnout výsledku, jenž odporuje zákonu nebo jej obchází (srov. v těchto souvislostech též ustanovení § 255 a násl. zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona), je taková smlouva absolutně neplatným právním úkonem podle ustanovení § 39 obč. zák. Z tohoto pohledu se odvolací soud věci nezabýval. Přitom porušil-li žalovaný v projednávané věci povinnost jednat s péčí řádného hospodáře a toto porušení ob stojí jako samostatný důvod neplatnosti kupní smlouvy, odpovídá žalovaný za škodu způsobenou touto neplatností.

³²³ Viz Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. října 2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006, ve kterém se mimo jiné dále uvádí: Postup člena představenstva akciové společnosti s péčí řádného hospodáře ovšem nepředpokládá, aby byl vybaven všemi odbornými znalostmi, které souvisejí s uvedenou funkcí ve statutárním orgánu, ale k jeho odpovědnosti postačí základní znalosti umožňující rozeznat hrozící škodu a zabránit jejímu způsobení na spravovaném majetku a takové znalosti obviněný R. N. nepochybně měl, jak je patrné z rozhodných skutkových okolností. Navíc péče řádného hospodáře zahrnuje i povinnost člena statutárního orgánu rozpoznat, že je nutná odborná pomoc speciálně kvalifikovaného subjektu, a zajistit takovou pomoc.

³²⁴ Viz HAVEL, B. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. *Právní rozhledy*, 2007, č. 11, s. 415.

³²⁵ Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 302.

na některou z funkcí ve společnosti, zavazuje se tím současně pro případ, že bude zvolen, vykonávat svojí funkci s náležitou péčí (nyní s péčí řádného hospodáře - poznámka autora). Takový je základní aspekt obsahu tohoto závazku. K tomu K. Eliáš podotýká, že zvolení osoby evidentně neschopné za jednatele, člena představenstva či dozorčí rady nepůsobí ještě neplatnost jeho volby, ale osoba, která se zavazuje k takovému výkonu, není sto v takovém případě příslušnou funkci v náležité kvalitě vykonávat. Těžko usuzovat, zda je situace takto navozená právně v pořádku. Jestliže je např. v působnosti, a tím i povinností dozorčí rady prověřování stavu společnosti, jako kontrola jejího řádného stavu, včetně prověrky účetní závěrky, zase jen obtížně stavět indiferentně k situaci, kdy je členem dozorčí rady někdo, kdo o účetnictví nic neví. I takový člověk může být, jak již bylo řečeno, do funkce člena dozorčí rady platně zvolen. Tím se však ocitne v postavení, kdy nebude moci své povinnosti funkce řádně plnit. To je stav, který soukromé právo nemůže trpně akceptovat. Naopak je třeba vyjít ze zásad, na nichž soukromoprávní úprava stojí (§ 1 odst. 2 obchodního zákoníku), a přihlédnout k tomu, jak srovnatelné situace upravují jiná ustanovení (srovnej například § 577 odst 1 občanského zákoníku nebo § 377 obchodního zákoníku). Z uvedených zásad plyne podle K. Eliáše zcela zřejmé obecné pravidlo, že ten kdo nemůže svůj závazek plnit pro nedostatek schopností nebo času, má to čestně přiznat, a neučiní-li tak, stíhají ho následky toho, že své povinnosti neplní nebo nesplnil. Toto hledisko ostatně i odpovídá i kritériu poctivého jednání v obchodních vztazích. Tento právní názor zřejmě navíc K. Eliáš využil při tvorbě návrhu nového občanského zákoníku³²⁶, když v § 2882 návrhu občanského zákoníku, a to v jeho odstavci 2 v souvislosti ohledně povinností nahradit škodu uvádí: ..., dá-li škůdce najevo zvláštní znalost nebo pečlivost, nebo zaváže-li se k činnosti, k níž je zvláštní znalosti, dovednost nebo pečlivosti zapotřebí, a neuplatní-li tyto zvláštní vlastnosti, má se za to, že jedná nedbale.

Člen statutárního orgánu je tedy povinen při přijímání funkce odhadnout, zda při správě společnosti dokáže vyvinout alespoň takovou míru péče, kterou by vynaložil průměrný řádný hospodář, čili běžně pečlivá a obezřetná osoba za obdobných okolností při správě záležitostí té které

³²⁶ Viz ELIÁŠ, K., HAVEL, B. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, s. 447.

společnosti. A právě posuzování z hlediska „průměru“ je podle mého názoru právě onou objektivizací individuálních nebo chceme-li subjektivních okolností, toho kterého případu. Z těchto hledisek má, podle mého názoru, soud vycházet při posouzení, zda statutární orgán jednal či nejednal s péčí řádného hospodáře.

Výše uvedený závěr našel také svůj výraz v navrhované úpravě zákona o obchodních korporacích³²⁷. Ustanovení § 56 odst. 1 vládního návrhu, uvádí, že při posouzení jednání s péčí řádného hospodáře se vždy přihlédne k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obdobného orgánu obchodní korporace.

4.4.5. Povinnost péče v případě „odborníka“

U možnosti zvýšit smluvně standard péče oproti zákonnému požadavku na péči řádného hospodáře byla naznačena otázka odborníka, jako člena statutárního orgánu. Pokud se bude jednat např. o právníka, pak je na jedné straně možné argumentovat, že právník jako člen statutárního orgánu má upozornit na právní aspekty dané otázky, probírané ve statutárním orgánu, ale na druhou stranu je nutné vzít do úvahy, že se může např. jednat o právníka, který od školy, kterou vystudoval třeba v 60. letech, o právo nezavádil, a tehdy ani na škole např. o obchodním právu mnoho informací nedostal. Podle mého názoru se tak opět vracíme k tomu, že posuzovat tuto otázku bude soudce případ od případu, když zajímavá je i myšlenka J. Bejčka, který toto zcela subjektivní kritérium odbornost člena statutárního orgánu „dostává do hry“ přes okolnosti vylučující odpovědnost podle § 374 obchodního zákoníku, a to konkrétně přes skutečnost, kdy nelze rozumně předpokládat odvrátitelnost nebo překonatelnost překážky a překážka není rozumně

³²⁷ Viz HAVEL, B. in ELIÁŠ, K., HAVEL, B. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. str. 467 (v osnově se jednalo o § 53 odst. 1, nyní § 56 odst.1 vládního návrhu).

předvídatelná v době vzniku závazků. J. Bejček k tomu uvádí³²⁸, že přestože se převládající mínění kloní k objektivní koncepci okolností vylučujících odpovědnost, tzn., že se předvídatelnost chápe jako kvalita charakterizující rozhodování objektivně, v praxi nelze vyloučit zejména přísnější pohled soudce na nepředvídatého specialistu v jeho vlastní specializaci – typický právník zkrátka musí být předvídatavější (než třeba technik nebo ekonom) v právních záležitostech apod. A dále uvádí, že podle slov zákona, který normuje rozumný předpoklad odvrátitelnosti, překonatelnosti a předvídatavosti překážky, lze dospět k závěru, že nepřihlédnout okolnostem člověka při jeho rozhodování by nemuselo být právně rozumné. J. Bejček uzavírá, že koneckonců i společníci formulují statutární orgány též nepochybně k přihlídnutím k jejich odbornému a zkušenostnímu profilu, s nímž rozumně spojují určitou odbornou úroveň, ale s ním spjatou předvídatavost a intelektuální schopnost čelit překážkám. Tím se J. Bejček blíží k názoru I. Štenglové³²⁹, která uvádí, že obecný závěr, že požadavek vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře nezahrnuje nezbytnost být vybaven potřebnými odbornými znalostmi, schopnosti či dovednosti pro výkon všech činností, které představenstvu přísluší, ale to neznamená, že pokud některý z členů představenstva určité odborné znalosti či odbornosti má, není povinen při výkonu funkce využívat. V takovém případě výkon funkce s péčí řádného hospodáře podle názoru I. Štenglové zahrnuje i využití těchto znalostí, schopností či dovednosti ve prospěch společnosti³³⁰. Otázkou podle mého názoru je, jak v případném soudním sporu by bylo prokazováno, že skutečně člen představenstva má určité odborné znalosti a navíc by se podle mého názoru při rozhodování soudu jednalo pouze o podpůrné kritérium pro

³²⁸ Viz BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*, 2007, č. 17, s. 617.

³²⁹ Viz ŠTENGLOVÁ, I in DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., ČECH, P., KRÍŽ, R. *Akciové společnosti*. 6. přepracované vyd. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 480.

³³⁰ Viz Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006, ve kterém se k otázce odbornosti člena představenstva uvádí: Obecně platí, že člen představenstva nemusí být vybaven odbornými znalostmi, schopnostmi či dovednostmi, potřebnými pro výkon všech činností, jež spadají do působnosti představenstva. Taktéž platí, že tyto činnosti nemusí členové představenstva vykonávat vždy osobně, ale mohou je zajistit i prostřednictvím třetích osob. Má-li však člen představenstva určité odborné znalosti, schopnosti či dovednosti, lze z požadavku náležitě péče (§ 194 odst. 5 obch. zák.) dovodit, že je povinen je při výkonu funkce – v rámci svých možností – využívat. Nepřichází proto v úvahu, aby představenstvo „zajistilo“ výkon činností spadajících do jeho působnosti tak, že uzavře s (některými) členy představenstva jakožto „třetími osobami“ smlouvu (odlišnou od smlouvy o výkonu funkce), již se tito členové představenstva zavážou pro společnost uvedené činnosti vykonávat. K tomu dodávám, že vždy bude záležet na konkrétních skutkových okolnostech případu a na dokazování.

kritérium hlavní, tzn. zda byla vyvinuta členem statutárního orgánu taková míra péče, která měla být vyvinuta, tj. jak by jednal za obdobných okolností řádný hospodář.

Vzhledem k otevřenosti pojmu péče řádného hospodáře, kdy tato péče je jiného standardu u člena statutárního orgánu, či rodičů při správě jmění dítěte podle zákona o rodině, nebo provozovatele kolektivního systému podle zákona o odpadech při uzavírání smlouvy se zvláštním vztahem k tomuto provozovateli, je možné chápat péči řádného hospodáře, která má být vynaložena i jako péči řádného správce podniku (manažera, vedoucího), tedy toho, kdo vykonává odbornou činnost (ne odbornou péči), a to jako odborník v oboru správy podniku. To znamená nejenom naznačenou skutečnost, že převzal smluvní závazek vykonávat činnost vykonávanou odborníkem s odpovídající odbornou úrovní péče, tedy odborníkem na správu podniku, ale jak uvádí a cituje ze současné rakouské literatury I. Rada³³¹, že ani odborník neručí za mimořádné znalosti a mimořádnou píli, avšak za znalosti a píli, které jsou v jeho oboru obvyklé.

V tom lze souhlasit s názorem J. Dědiče³³², který uvádí, že požadavek péče řádného hospodáře zahrnuje požadavek plnit povinnosti na určité odborné úrovni, která však nemusí dosahovat úrovně znalostí odborníka daného oboru, avšak musí být odborníkem na řízení korporací, požadavek seznamovat se s novými poznatky v oboru řízení a správy společností a uplatňovat je v činnosti společnosti a při rozhodování se rozhodovat se znalostí věci a v případě, že člen představenstva nemá potřebné odborné znalosti, povinnost zajistit posouzení daného případu osobou, která potřebné odborné znalosti má. I. Rada³³³ k tomu dodává, že tato odbornost by však měla zahrnovat i základní znalosti z oblasti ekonomické, právní a problematiky faktického řízení společnosti. Zcela jistě však nepůjde o odbornost vázanou na konkrétní předmět podnikání té, které obchodní společnosti, neboť zvláště u společnosti s rozsáhlým předmětem podnikání nelze od člena statutárního orgánu vyžadovat, aby se vyznal ve všech odvětvích. Taková odbornost navíc není pro výkon funkce člena statutárního orgánu potřebná. Odborností

³³¹ Viz RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplněné aktualizované vyd. Praha : Linde, 2004, s. 92.

³³² Viz DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář.* Díl III. Praha : Polygon, 2002, s. 417.

³³³ Viz RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplněné aktualizované vyd. Praha : Linde, 2004.

v hledaném slova smyslu je třeba je rozumět odbornost stavovskou, tzn. schopnosti, které lze předpokládat u členů statutárních orgánů různých společností a jejichž existence by připouštěla, aby člen statutárního orgánu mohl během krátkého časového období se stejnou mírou kvality vykonávat svou funkci u jiné společnosti s naprosto odlišným předmětem podnikání. Teorie se také shoduje na tom, co pregnantně vyjádřil J. Dědič, a to že požadavek péče řádného hospodáře vyžaduje aktivní přístup plnění povinností a nedostatek znalostí potřebných k výkonu funkce nebo dostatek času pro jejich uplatnění není omluvitelným důvodem pro nevynaložení péče řádného hospodáře³³⁴ a nelze také než souhlasit s tím co k věci uvádí J. Petrov³³⁵, když uvádí, že pojem péče řádného hospodáře je třeba chápat jako pružný, přizpůsobivý tomu kterému typizovanému právnímu poměru; ne-li co do míry specializace, tak přinejmenším co do požadavku na obecnou míru péče. J. Petrov dále uvádí, že se tím blíží k názoru I. Štenglové ohledně skutečnosti, že určitou odbornou kvalifikaci opravňující jej k přijetí funkce člena představenstva však člen představenstva nepochybně mít musí, i k názoru J. Dědiče, který po členu představenstva požaduje, aby byl odborníkem na řízení společnosti. J. Petrov přitom poznamenává, že neexistuje jednotný profil ideálního člena představenstva, a že pro úspěšné vedení společnosti je podstatná široká škála talentů (úspěšným členem představenstva může být právník, ekonom i technik); proto odbornost zmiňovaná I. Štenglovou i J. Dědičem snad spíše značí obecné intelektuální vlastnosti a schopnosti. Dle mého názoru však toto shrnutí obecných intelektuálních vlastností a schopností pro výkon funkce člena statutárního orgánu již shrnul K. Eliáš³³⁶, který uváděl, že jedním z důvodů pro který kapitálové společnosti vznikly, je skutečnost, že společníci či akcionáři svěřují své investice (vklady) k hospodaření profesionálům za tím účelem najatým. Předností reprezentace kapitálových společností je tudíž také profesionalita jejich členů násobená navíc přístupem i k těm informacím, které v hospodářském styku veřejně přístupné nejsou.

³³⁴ Viz DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. Díl III. Praha : Polygon, 2002, s. 2417.

³³⁵ Viz PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko – americko – německém srovnání*. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007, s. 31.

³³⁶ Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 302.

Podle mého názoru je profesionalita tím přiléhavým výrazem označujícím jednu ze složek povinné míry péče, jakou je člen statutárního orgánu povinen vyvinout, tak aby dosáhl standardu jednání s péčí řádného hospodáře. K. Eliáš k tomu dále v této souvislosti ve stejném článku dodává, že druhou vlastností vlastní statutárním orgánům je jejich akceschopnost, a přitom uvádí, že jejich akceschopnost a profesionalita mohou být snadno zneužity i proti zájmům společnosti. Patrně každý ví, „jak silně se může temná síla podvodu usadit v srdci člověka“³³⁷. Podle K. Eliáše se proti takovým tendencím zákon pokouší postavit efektivní zábrany, jednak vyměřováním konkrétních povinností, ale především konstrukcí obecnou, která je zvolena shodně, jak vůči členům statutárních orgánů (i likvidátorům), tak vůči členům dozorčích rad obchodní společností. Ačkoliv tyto orgány mají v rámci organizace společnosti různé funkční určení, a zákon jim za tím účelem svěřuje odlišné kompetence, lze i přesto při obecném pohledu také tu najít souhrnného jmenovatele, kterým je podle K. Eliáše společná povinnost všech těchto orgánů vztahující se k řádné správě podniku společnosti, tedy k řádné správě cizího majetku. Proto také zákonodárce přirovnává činnost funkcionářů společnosti k aktivitám vykonávaným mandatářem na základě mandátní smlouvy (§ 66 odst. 2 obchodního zákoníku) a přikazuje přiměřenou aplikaci ustanovení o ní na tento vztah. Výše zmíněný postoj K. Eliáše se odrazil i v návrhu nového občanského zákoníku, kdy se v § 161 návrhu občanského zákoníku uvádí, že kdo přijme funkci člena voleného orgánu, (tedy i člena statutárního orgánu – poznámka autora), zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou a s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Dále zde také výslovně navrhována úprava, o které již byla zmínka v souvislosti s přijetím funkce člena statutárního orgánu bez potřebných schopností a znalostí, protože druhá věta navrhovaného § 161 zní, že "Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce, nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky".

³³⁷ CLARK, R. C. *Firemní právo*. Praha : Victoria Publishing, 1992, s. 161.

K tomuto závěru dospívá i T. Pohl³³⁸, když uvádí, že na osobu v postavení statutárního orgánu se nějaké zákonem stanovené odborné požadavky nekladou. Především zde nejde o požadavek na určité vzdělání, zaměření, odbornost, nebo jiné předpoklady. Je věcí každé obchodní společnosti, koho do postavení statutárního orgánu deleguje a koho si vybere. Podle mého soudu je to podobný problém, se kterým se setkáváme i mimo soukromé právo. Např. u politika řídicího určitý rezort není vždy předpokladem pro dobrý výkon funkce pouze takové vzdělání, které by umožňovalo činnost rezortu s odborného hlediska okamžitě pochopit. Na prvním místě je především schopnost řídit určitý kolektiv, rozhodovat a být připraven na všechny možné eventuality, které nejenom v právních vztazích nastanou. Podobně je tomu i u statutárního orgánu, kdy určitá osoba by měla být vybavena určitými vlastnostmi, především schopností řídit. Jen na ní potom záleží, jaké další osoby bude k praktickému chodu určité obchodní společnosti používat.

Výše uvedené závěry, týkající se německého práva obchodních korporací také potvrdil E. G. von Westphalen³³⁹, který uváděl, že podle německé judikatury mají obchodní vedoucí podniku povinnost bezvadně odborně vést podnik společnosti. Přitom mají respektovat poznatky podnikové ekonomiky. Konkretizace těchto povinností však závisí na oboru činnosti, velikosti společnosti a na situaci. Ta však nesmí vést k nesprávnému názoru, že to záleží na osobních schopnostech a znalostech konkrétního člena orgánů. Míra základní péče, kterou mají vedoucí pracovníci respektovat je spíše objektivní povahy. Proto je rozhodující, jaké schopnosti jsou vzhledem k velikosti, obchodní oblasti, personálnímu a finančnímu vybavení společnosti požadovány. Kdo na základě toho přijme mandát např. člena představenstva, přestože se mu potřebných znalostí nedostává, ten se již v tuto chvíli dopouští „zavinění přijetím funkce“, které zakládá jeho ručení. Zejména není možné se jako odůvodnění odvolávat na jiné závazky, nebo „přetížení“ člena orgánů, aby se zmírnilo měřítko povinného ručení. Je spíše věcí každého jednotlivého každého člena představenstva, aby si svou činnost

³³⁸ Viz POHL, T. Odpovědnost statutárního orgánu obchodní společnosti za škodu. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 6, s. 18.

³³⁹ Viz WESTPHALEN, E. Ručení statutárních a dozorčích orgánů podle německého práva. *Sborník z konference XVI. Karlovarské právnické dny*, 2007, s. 406.

organizoval tak, aby mohl dostát své osobní odpovědnosti. To vždy také zahrnuje přijetí opatření v případě vzniku překážky na straně odpovědné osoby. Podle E. G. Westphalena to však opět neznamena, že každý člen představenstva bez ohledu na konkrétní rozdělení úkolů – musí svými znalostmi a schopnostmi pokrývat veškerou oblast činnosti, která se ve společnosti vyskytuje. Takový požadavek by neodpovídal skutečnosti a byl by v rozporu s "dělbou úkolů" mezi obchodním vedením a představenstvem, který zákon uznává. Je spíše věcí každého jednotlivého člena představenstva, aby svou činnost organizoval tak, aby mohl dostát své odpovědnosti. To vždy také zahrnuje přijetí opatření v případě vzniku překážky na straně odpovědné osoby. Relevantní pro ručení je spíše přidělení funkčních kompetencí a kompetencí jiného druhu – obvykle v rámci jednacího řádu. Podle něj je vyžadována široká organizační a informační povinnost po členech představenstva. Požadavky, které jsou přitom na ně kladeny, se zvyšují v případě nutnosti podle velikosti podniku a počtu členů představenstva. V zásadě musí být práce členů představenstva rozdělena tak, aby všechny oblasti činnosti společnosti byly bezezbytku pokryty příslušnou individuální nebo kolektivní odpovědností na úrovni představenstva. V důsledku toho jsou určité znalosti a schopnosti i na straně všech členů představenstva z důvodu právního ručení nezbytné. Odpovědní členové představenstva musí vést společnost podle uznávaných zásad a pravidel podnikové ekonomiky. Jednotlivým členům orgánů zásadně přísluší odpovědnost, aby se ... informovali, respektive nechali se informovat o existujících právních předpisech platných pro společnost a jejich konkrétní oblasti činnosti – včetně následujících změn. Kromě toho je nezbytné, aby všichni členové statutárního orgánu disponovali minimálně základními znalostmi, které se týkají hodnocení účetnictví společnosti a provozních ukazatelů.

Zajímavý je pohled z hlediska současného práva Spojeného království Velké Británie a Severního Irska - Ustanovení § 174 zákona o společnostech z roku 2006 zní takto:

1) Ředitel společnosti musí vynakládat přiměřenou péči, dovednost a svědomitost.

2) To znamená péči, dovednost a svědomitost, kterou by vynakládala přiměřeně svědomitá osoba

a) s obecnými znalostmi, dovednostmi a zkušenostmi, které lze důvodně očekávat od osoby vykonávající funkce vykonávané ředitelem ve vztahu ke společnosti a

b) s obecnými znalostmi, dovednostmi a zkušenostmi, která má ředitel.

Ustanovení § 174 zákona z roku 2006 tedy kodifikuje povinnost ředitele vynakládat přiměřenou péči, dovednosti a svědomitost. Otázka, zda ředitel splnil v jakémkoli konkrétním případě tuto povinnost, vyžaduje objektivní i subjektivní posouzení jeho jednání. Toto posouzení je objektivní v tom smyslu, že bude srovnáváno s jednáním, které lze přiměřeně očekávat od osoby, jež vykonává stejné funkce jako ty, které vykonává ve vztahu ke společnosti ředitel. Pokud porovnávané jednání ředitele nesplňuje tento standard, je-li objektivně uplatněn, znamená to, že porušil svou povinnost. Fakt, že od příslušného ředitele nelze vzhledem k jeho všeobecným znalostem, dovednostem a zkušenostem možná očekávat nic lepšího, v tom nehraje žádnou roli. Proto lze na objektivní standard pohlížet tak, že stanoví minimální úroveň, která má být očekávána ode všech ředitelů a kterou nelze dále snížit s odvoláním na obecné znalosti, dovednosti a zkušenosti konkrétního ředitele. Pouhý fakt, že nějaký konkrétní ředitel splňuje objektivní standard, však neznamená, že jednal v souladu se svou povinností. Ke zjištění toho, zda tak učinil, je nutno rovněž přihlídnout k obecným znalostem, dovednostem a zkušenostem samotného ředitele. A právě v tomto ohledu je posouzení subjektivní. Má-li ředitel rozsáhlejší znalosti, dovednosti a zkušenosti, než by se dalo obvykle očekávat od osoby, která vykonává stejné funkce, jaké vykonává on ve vztahu ke společnosti, lze od něho očekávat vyšší standard jednání a on musí splňovat tento vyšší standard. Pokud jej nesplní, poruší svou povinnost. Nestačí, že dosáhl standardu, který se dá přiměřeně očekávat od někoho, kdo plní stejné funkce, ale nemá ony rozsáhlejší znalosti, dovednosti a zkušenosti daného ředitele. Toto dvojí posouzení dané povinnosti vyžadované § 174 zákona z roku 2006 tedy potvrzuje stanovisko soudů, které na počátku devadesátých let minulého století odmítly standard, jenž platil dříve ve 20. století a který nepožadoval od ředitelů vyšší stupeň dovedností než ty, které lze přiměřeně očekávat od osoby s jejich znalostmi a zkušenosti a z něhož vyplývalo pouze subjektivní posouzení jednání ředitele v tomto ohledu. Povinnost vynakládat péči,

dovednosti a svědomitost nahrazuje ve své kodifikované formě pravidla zvykového práva a ekvitní principy, z nichž vychází. Úmyslem však je vykládat a aplikovat tuto povinnost stejně jako odpovídající pravidla zvykového práva a ekvitní principy, které nahrazuje. Soudy při mnoha příležitostech neustále zdůrazňují, že otázka, zda ředitel svým jednáním skutečně porušil svou povinnost péče, může být rozhodnuta pouze po posouzení skutkových okolností příslušného případu. V tom se anglická zkušenost shoduje se závěrem vyjádřeným výše.

Jednání, které lze akceptovat v jednom případě (v tom smyslu, že není žalovatelné), může v jiném případě založit žalovatelné porušení povinnosti. Pokud jednání ředitele dává podnět k obavám, je proto nutno jednoznačně porozumět skutkovým okolnostem tohoto jednání, aby bylo možno identifikovat povinnost ředitele a způsob, jímž byla porušena. Bude pravděpodobně nutno vzít na zřetel velikost společnost a povahu jejího podnikání. Může být rovněž zapotřebí vzít na zřetel hospodářské změny, které mohou ovlivňovat podnikání společnosti a regulační režim platný pro odvětví, v němž společnost působí. Co se týče samotného ředitele, bude nutno potvrdit základ, na němž uzavřel se společností smlouvu o poskytování svých služeb a v náležitě míře upřesnit funkce, jimiž byl pověřen ve vztahu ke společnosti. Bude nutno posoudit, zda má ředitel nějakou zvláštní kvalifikaci a stupeň, v němž tato kvalifikace souvisí nebo v němž lze důvodně očekávat, že souvisí s plněním jeho funkcí. A podobně bude zapotřebí vzít na zřetel jeho zkušenosti, a to jak nedávné, tak i ty, které získal během celé své pracovní praxe. Vzhledem k tomu, že nějaké jednání může porušit povinnost ředitele vynakládat péči v jednom případě, ale v druhém nikoli a že každý případ je tedy nutno posuzovat ve světle jeho vlastních skutkových okolností, znamená to, že autority mohou v tomto směru poskytnout jen omezené vodítko. Povinnost péče není ve zvykovém právu považována za fiduciární povinnost a není jako taková vymahatelná. To je výslovně uznáno v § 178 odst. 2 zákona o společnostech z roku 2006, který označuje povinnost vynakládat přiměřenou péči, dovednosti a svědomitost za výjimku z pravidla, že povinnosti kodifikované v §§ 171 až 177 jsou vymahatelné stejně jako veškeré ostatní fiduciární povinnosti ředitelů vůči jejich společnosti. Tuto povinnost tvoří tři prvky, tzn. péče, dovednosti a svědomitost, které se v praxi často navzájem

překrývají. Jejich vzájemné rozlišování však může být užitečné pro účely analýzy. Níže uvedené autority naznačují, že péči je nutno chápat jako pečlivost, ale nikoli opatrnost. Dovednosti naznačují schopnost a svědomitost lze chápat tak, že vyžaduje od ředitele, aby se vědomě věnoval záležitostem společnosti a zejména těm aktuálním³⁴⁰. Z historického hlediska se mělo za to, že ředitelé nesou odpovědnost za porušení své povinnosti péče pouze v případě „hrubé“ nedbalosti neboli *crassa negligentia*³⁴¹.

³⁴⁰ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 289.

³⁴¹ Někteří významní soudci považovali užívání výrazu „hrubá“ za nadbytečné. Např. baron Rolfe (později lord Cranworth) v případě *Wilson v Brett* uvedl, že „nevidí žádný rozdíl mezi nedbalostí a hrubou nedbalostí, že se jedná o totéž pouze s přidáním hanlivého přívlastku“. Jiní však měli za to, že tento výraz má „určitě svůj význam“, a proto by bylo účelné jej ponechat. Lord Chelmsford v případě *Giblin v McMullen* usoudil, že pokud by se banka měla dopustit nedbalosti, musel by být prokázán „nedostatek oné obvyklé svědomitosti, kterou obvykle obezřetní lidé věnují svým vlastním záležitostem.“ Sněmovna lordů zaujala stejné stanovisko ve vztahu k ředitelům v případě *Overend & Gurney Co v Gibb*, kdy lord Hatherley vyjádřil tuto otázku takto: „Je otázka, zda by ředitelé nebyli bývali takto překročili své pravomoci, kdyby si byli vědomi okolností této povahy, které byly natolik zjevné a snadné k posouzení, že by žádný běžně obezřetný člověk sám za sebe neuzavřel takovou transakci, jakou uzavřeli oni? Jednalo se z jejich strany o *crassa negligentia* ...“. Vrchní soudce Lindley vyjádřil toto stanovisko v případě *Laguna Nitrate Company* takto: „Pokud ředitelé jednají v rámci svých pravomocí, pokud jednají s takovou péčí, která se do od nich důvodně očekávat s ohledem na jejich znalosti a zkušenosti, a pokud jednají poctivě v zájmu společnosti, kterou zastupují, plní jak svou ekvitivní, tak i svou zákonnou povinnost vůči společnosti.“ Soudce Lindley dospěl k závěru, že míru péče, která má být vynaložena, lze jen obtížně stanovit a dále uvedl: „Ředitelé samozřejmě neodpovídají za všechny chyby, kterých se mohou dopustit, přestože by se jim mohli při vynaložení větší péče vyhnout – viz *Overend & Gurney Co v Gibb*. Jejich nedbalost nesmí představovat pouhé opomenutí vynaložit veškerou možnou péči. Taková nedbalost musí být mnohem horší: musí se jednat z obchodního hlediska o zavinění nebo hrubou nedbalost. Nevím, jak to lépe popsat.“ Soudce Seville v případě *In re Brazilian Rubber Plantation and Estates Limited* vysvětlil toto stanovisko památnými slovy ve vztahu k řízení kaučukové plantáže takto: „Povinnost ředitele byla stanovena tak, že od něho vyžaduje jednání s péčí, kterou lze od něho přiměřeně očekávat s ohledem na jeho znalosti a zkušenosti. Domnívám se, že ředitel není vázán povinností vnést do své funkce nějakou zvláštní kvalifikaci. Může převzít řízení kaučukové plantáže i tehdy, když neví naprosto nic o čemkoli, co souvisí s kaučukem, aniž by mu tím vznikla odpovědnost za chyby vyplývající z takové neznalosti. Pokud se však vyzná v podnikání s kaučukem, musí poskytnout společnosti výhodu svých znalostí při vykonávání její obchodní činnosti. Podle mého názoru není povinen podílet se nějakým určitým způsobem na chodu společnosti, ale v tom rozsahu, ve kterém tak činí, musí vynakládat přiměřenou péči. Taková přiměřená péče musí být podle mého názoru měřena péčí, která by se očekávala od obyčejného člověka, který jedná za stejných okolností sám za sebe. Domnívám se, že ředitel evidentně neodpovídá za škody vzniklé chybným úsudkem.“ Toto připravilo původu pro klasické exposé soudce Romea v případě *Re City Equitable Fire Insurance Co Ltd*, které zahájil zdůrazněním nutnosti prozkoumat veškeré relevantní okolnosti takto: „Aby tedy bylo možno zjistit povinnosti, které se osoba jmenovaná do představenstva zavedené společnosti zavazuje plnit, je nutno posoudit nejen povahu podnikání společnosti, nýbrž také způsob, jakým je činnost společnosti fakticky rozdělena mezi její ředitele a ostatní vedoucí pracovníky, avšak vždy za předpokladu, že takové rozdělení je přiměřené daným okolnostem a není v rozporu s žádným výslovným ustanovením stanov. Ředitel musí samozřejmě jednat poctivě při plnění takto zjištěných povinností souvisejících s jeho funkcí, avšak musí zároveň vynakládat určitou požadovanou míru dovedností a svědomitosti. Na to, jaká konkrétní míra dovedností a svědomitosti je od něho vyžadována, však autority nedávají podle mého názoru dostatečně jednoznačnou odpověď. Bylo stanoveno, že pokud ředitel jedná poctivě, nelze ho činit odpovědným za škodu, ledaže se dopustil z obchodního hlediska hrubé nebo zaviněné nedbalosti.“ Ve shodě s přístupem v případech *Laguna* a *Brazilian Rubber* soudce Romer vyjádřil souhlas s tím, že ředitel musí ukázat přiměřenou péči, která se hodnotí podle péče, jež se dá očekávat od obyčejného člověka, který za daných okolností jedná sám za sebe, a nikoli jako veškerá možná péče. Soudce Romer dále uvedl: „Kromě toho je zde pár obecných předpokladů, které se zdají být zaručeny těmito případy: (1) ředitel nemusí vynakládat při plnění svých povinností větší dovednosti než ty, které lze přiměřeně očekávat od osoby s jeho znalostmi a zkušenostmi. Ředitel pojišťovny, která poskytuje životní pojištění, například nezaručuje, že má pojistně

Dříve než se budeme samostatně zabývat tím, jak se pojmy péče, dovednosti a svědomitost dále vyvinuly od rozsudku v případě *City Equitable*, je nutno poukázat na tři obecné otázky. Za prvé, soudy se z historického hlediska přistupovaly jen váhavě ke stanovení podrobných pravidel pro ředitele při vedení obchodních záležitostí společnosti³⁴². Za druhé, i když standard jednání očekávaný od ředitelů (jak se ukáže níže) již není ve všech ohledech stejný jako standard naznačený soudcem Romerem, platí nadále stejně jako dříve fakt, že rozsah povinnosti a zejména otázka, zda byla splněna nebo porušena, vyžaduje podrobné posouzení všech příslušných skutkových okolností každého konkrétního případu³⁴³. A konečně je vhodné říci, že pokud se v nějakém konkrétním případě vyskytne otázka ohledně rozsahu povinností a odpovědnosti ředitele, může být relevantním faktorem pro řešení této otázky úroveň odměny, na níž má ředitel nárok³⁴⁴.

Požadavek, aby ředitel vynakládal přiměřenou (i když nikoli veškerou možnou) péči, nutně zavedl objektivní kritéria k určování standardu péče, kterou musí vynakládat. Jednání ředitele je srovnáváno s jednáním, které se dá očekávat od obyčejného člověka, která jedná za daných okolností sám za sebe³⁴⁵.

matematickou nebo lékařskou kvalifikaci ... Toto je snad jen další způsob, jak vyjádřit stejný předpoklad v tom smyslu, že ředitelé nejsou odpovědní za pouhé chyby v úsudku. (2) Ředitel není povinen věnovat nepřetržitou pozornost záležitostem společnosti. Jeho povinnosti jsou občasně povahy a mají být plněny na pravidelných schůzích představenstva a na schůzích výborů představenstva, jejichž je členem. Není však povinen účastnit se všech těchto schůzí, i když by se jich měl účastnit vždy tehdy, když tak může za daných okolností přiměřeně učinit. (3) Co se týče veškerých povinností, které mohou být s ohledem na náročnosti obchodní činnosti a na stanovy přenechány nějakému jinému vedoucímu pracovníkovi, je ředitel, nemá-li důvod k podezření, oprávněn důvěřovat tomu, že tento vedoucí pracovník poctivě plní své povinnosti ...“

³⁴² Lord Macnaghten k tomu v případě *Dovey v Cory* poznamenal: „Nepovažuji za žádoucí, aby nějaký tribunál učinil to, co neučinil sám parlament – tedy aby formuloval přesná pravidla jako vodítko nebo jako zátěž pro podnikatele při vedení obchodních záležitostí. Nikdy nebylo a podle mého názoru ani nikdy nebude obzvlášť obtížné řešit jakýkoli případ na základě jeho skutkových okolností a já sám za sebe značně pochybuji o tom, že by bylo moudré dělat něco více.“

³⁴³ Toto stanovisko později vyjádřil Nevyšší soud Nového Jižního Walesu v případě *Daniels v Anderson* takto: "Osoba, která přijme funkci ředitele určité společnosti, přebírá odpovědnost za zajištění toho, že chápe povahu povinností, kterou je ředitel povolán plnit. Tato povinnost se bude lišit podle velikosti a oboru podnikání konkrétní společnosti a podle zkušeností nebo kvalifikace, o nichž ředitel tvrdil, že je má, aby tak podpořil své jmenování do funkce. Nic z toho není nové. Tyto se vztahují k samozřejmým očekáváním akcionářů a k jejich spoléhání se na zkušenosti a kvalifikaci konkrétního ředitele ... K této povinnosti patří i povinnosti jednat společně při vedení společnosti.“

³⁴⁴ Takto to v návaznosti na předchozí stanovisko Sira Richarda Scotta v případě *Re Barings plc, státní tajemník pro obchod a průmysl v Baker* vyjádřil soudce Jonathan Parker ve svém rozhodnutí o případě *Re Barings plc* (č. 5): „Jde o to, že čím vyšší odměna, tím větší (alespoň přímé) povinnosti lze v návaznosti na ni přiměřeně očekávat.“

³⁴⁵ Soudce Foster takto vyložil toto stanovisko v případě *Dorchester Finance Co Ltd v Stebbing*. V tomto případě bylo konstatováno, že ředitelé bez výkonných pravomocí, kteří byli buď kvalifikovaní účetní nebo měli značnou účetnickou a podnikatelskou praxi a kteří podepsali bílky šeky, čímž umožnili jednateli zneužít peníze

V tom rozsahu, v jakém soudce Romer určil, že standard požadovaných dovedností má být určen subjektivně, tedy pouze s odkazem na osobní kvality příslušného ředitele, byla jeho slova plně v souladu s tehdejšími názory autorit. Jak ukazuje případ *Dorchester Finance Co Ltd v Stebbing*, zůstal tento test subjektivní až do konce sedmdesátých let minulého století, jelikož soudce Foster akceptoval předpoklad, že ředitel má při plnění svých povinností demonstrovat takovou míru dovedností, kterou lze přiměřeně očekávat od osoby s jeho znalostmi a zkušenostmi. Avšak během šestnácti let od rozhodnutí soudce Fostera došlo k tomu, že se dovednosti očekávané od ředitele neurčují jen poukazem na znalosti a zkušenosti samotného ředitele (což je subjektivní standard), nýbrž také odkazem na objektivní standard³⁴⁶. Tento vývoj byl nicméně jednoznačně v souladu s měnící se rolí ředitelů, kdy zákonodárci uznali, že je třeba očekávat více od osob, které chtějí využívat výhod obchodování s ručením omezeným v moderním obchodním světě. To je zřejmé nejen z konkrétních ustanovení § 214 a z ostatních ustanovení insolvenčního zákona, ale také z přijetí zákona o diskvalifikaci ředitelů společnosti (CDDA), k němuž došlo v témže roce. Záměrem tohoto legislativního vývoje bylo uklidnit obavy, které byly stále hlasitěji vyjadřovány v předchozích dekádách, včetně znepokojení vyjádřeného ve zprávě Jenkinsova výboru vydané v roce 1962 a ve zprávě Corkova výboru z roku 1982³⁴⁷. Takový vývoj má následek, který je jak odpovídající, tak i logický v tom smyslu, že očekávaný standard musí být určen stejným způsobem u společnosti, která běžně podniká, tak i u společnosti, která se blíží likvidaci v důsledku úpadku a nemá reálnou perspektivu, že se jí vyhne³⁴⁸. Bez ohledu na základ, z něhož vyšly autority ve svém stanovisku

společnosti, jednali nedbale. Soudce Foster navzájem odlišil povinnost péče, ve vztahu k níž je ředitel povinen vynakládat při plnění svých povinností takovou péči, jakou lze očekávat od obyčejného člověka, který jedná sám za sebe, a povinnost vynakládat dovednosti, která má být určena subjektivně.

³⁴⁶ Soudce Hoffmann, který působil v případě *D'Jan of London Ltd. Copp v D'Jan* jako dodatečný soudce kancléřské divize, vyslovil následující stanovisko k povinnosti ředitele vynakládat péči, stanovené zvykovým právem: „Podle mého názoru je povinnost péče stanovena řediteli podle zvykového práva přesně vyjádřena v § 214 odst. 4 insolvenčního zákona z roku 1986 jako jednání přiměřeně svědomité osoby, která má jak (a) obecné znalosti, dovednosti a zkušenosti, které lze přiměřeně očekávat od osoby vykonávající stejné funkce jako ty, které vykonává daný ředitel ve vztahu ke společnosti a (b) obecné znalosti, dovednosti a zkušenosti daného ředitele.“

³⁴⁷ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 295.

³⁴⁸ Jak uvedl soudce Henry v případě *Re Grayan Building Services Ltd.*: „Pojem omezeného ručení a vyspělost našeho korporátního práva nabízí velké výsady a velké příležitosti těm, kdo si přejí podnikat podle tohoto

v případě *D'Jan*, je tedy rozhodnutí požadovat takový standard dovedností, který je zjištěn odkazem na objektivní a také subjektivní kritéria, samozřejmě rozumné, jak ze zásady, tak i co se týče politiky. Jak nedávno uznala CLR, „společnost jako celek trpí, jsou-li společnosti řízeny s nižšími než objektivními kompetenčními standardy a je vhodné stanovit povinný standard“. Dvojímu testu objasněnému v případě *D'Jan* se následně dostalo širokého uznání a uplatnění ze strany soudů, a to i v případech diskvalifikace ředitelů. Proto již nestačí, aby ředitelé vnášeli do plnění svých funkcí ten stupeň dovedností, jímž disponují. Mají jednotlivě i společně neustálou povinnost získávat a uchovávat si dostatečné znalosti a porozumění podnikání společnosti tak, aby mohli řádně plnit své povinnosti ředitelů³⁴⁹.

Požadavek soudce Romera vyjádřený v jeho stanovisku, co se týče stupně svědomitosti, kterou lze očekávat od ředitelů, nebyl prakticky příliš náročný³⁵⁰. Stanovisko soudce Romera, co se týče svědomitosti, kterou lze očekávat od ředitele, již přesně neodráží moderní standardy nebo očekávání, možná s výjimkou standardů a očekávání platných pro ředitele bez výkonných pravomocí. Výkonní ředitelé jsou v praxi vázáni smluvními závazky, které vyžadují, aby v každém věnovali svou stálou a nedílnou pozornost záležitostem společnosti. Obecně se od ředitelů očekává, že pokud zastávají funkci a dostávají odměnu, je jejich povinností být neustále informováni o finančních záležitostech společnosti a hrát náležitou roli při jejím řízení.

režimu. Toto firemní prostředí však s sebou nese omezení v tom smyslu, že ti, kdo chtějí využívat tyto příležitosti, musí akceptovat stanovené standardy a dodržovat platná regulační ustanovení a omezení k ochraně věřitelů a společníků. A když v obchodních společnostech dochází k závažným selháním navzdory uplatňování nejlepší praxe ze strany ředitelů, dochází v příliš četných případech i k závažnému porušování těchto pravidel a omezení za situací, kdy by jejich dodržování zabránilo nebo alespoň mohlo zabránit nebo omezit rozsah selhání a následnou újmu způsobenou věřitelům a investorům. Spolehlivé údaje lze jen těžko získat, nicméně se zdá, že ztráty způsobené podvody a špatným hospodařením firem nebyly nikdy vyšší. Současně nebyl regulační režim nikdy přísnější, alespoň na papíře, když už ne v praxi. Záměr parlamentu zlepšit zabezpečení a standardy pro vedoucí pracovníky pro dlouhodobé dobro zaměstnanců, věřitelů a investorů je jasný ... Právní prostředí pro firmy je striktnější než kdykoli dříve a ti, kdo je vymáhají, by měli reflektovat skutečnost, že parlament vidí potřebu zavedení vyšších standardů.“

³⁴⁹ Jak podotkl soudce Jonathan Parker v případě *Re Barings plc (č. 5)*: „Když manažer řádně nerozumí podnikání, které hodlá řídit, nebude zcela evidentně schopen vydávat ve vztahu k němu informovaná manažerská rozhodnutí.“

³⁵⁰ Vedle již zmíněných autorit je nejlepším dokladem výsledků, k nimž může takový nenáročný požadavek vést, případ *Markýz z Bute*. V tomto případě šla banka do likvidace po odhalení podvodů páchaných jejími placenými vedoucími pracovníky. Markýz z Bute byl jmenován prezidentem banky ve věku šesti měsíců a zúčastnil se pouze jedné schůze představenstva, a to až když mu bylo 39 let. Bylo shledáno, že nenese odpovědnost za porušení povinnosti. Soudce Stirling navzájem odlišil neúčast na schůzích a nedbalost nebo opomenutí plnit povinnost, která měla být plněna na těchto schůzích. I kdyby byly markýzovi zaslány zprávy, uvěřil by na základě nich, že jsou záležitosti banky řízeny v souladu s jejími pravidly.

V současné době může společnost přiměřeně vyžadovat od ředitelů bez výkonných pravomocí nezávislý úsudek a dohled nad výkonným vedením. Každodenní účast na záležitost společnosti se obvykle neočekává a ani není možná nebo žádoucí. Čas a pozornost, kterou ředitel bez výkonných pravomocí musí věnovat společnosti, nevyhnutelně závisí na okolnostech a bude se podle jednotlivých případů lišit. Nicméně ředitel bude podle očekávání řešit záležitosti společnosti se svědomitostí, která je ve všech případech přiměřeně nutná k tomu, aby mohl zajistit, že bude používat nejen nezávislý, ale i informovaný úsudek a že bude efektivně dohlížet na výkonné vedení společnosti³⁵¹.

Zákon o společnostech z roku 2006 také neobsahuje žádné ustanovení o tom, že ředitelé mohou delegovat své pravomoci třetím osobám a spoléhat na ně, ani popis okolností, za kterých tak mohou činit. To je v souladu s doporučením Komise pro právo, že takové ustanovení nemá být zavedeno, protože zákon se stále vyvíjí, takové ustanovení by bylo příliš restriktivní a jejich výzkum v každém případě neodhalil žádné nepřiměřené znepokojení ohledně této otázky³⁵². Vzhledem k absenci takového zákonného ustanovení

³⁵¹ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 296.

³⁵² Naopak v obecném (zvykovém) právu Spojeného království byl tento problém často řešen v souvislosti s povinností ředitele neomezovat uplatňování jeho rozhodovacích pravomocí. P. L. Davies uvádí, že „Nyní je v § 173 zákona o společnostech z roku 2006 tato povinnost lépe formulována pozitivně jako povinnost uplatňovat nezávislý úsudek. Na úrovni zásady je tento požadavek nesporný. Avšak existují čtyři aspekty praktického fungování této zásady, které je třeba vzít v úvahu.

Za prvé, což je možná nejzřejmější, tato zásada nebrání členům představenstva/ředitelům v požadování rad od jiných a jednání na jejich základě. Představenstvo často požaduje poradenství od externích osob (investičních bankéřů, právníků, odhadců) a spoléhá na ně. Představenstvo by dokonce mohlo porušit svou povinnost přiměřené péče, kdyby přistoupilo k rozhodnutí bez příslušné rady. Avšak zároveň překračuje meze, pokud tuto radu považuje za pokyn, ačkoli v složitých odborných oblastech tato rada může ponechat představenstvu malý manévrovací prostor, například když mu právníci poradí, že preferovaný postup představenstva je nezákonný. Představenstvo musí přijmout odpovědnost za přijaté rozhodnutí až po přijetí vhodné rady.

Za druhé, protože povinnost péče nebrání představenstvu v delegování jeho aktivit na zaměstnance, jež nejsou členy představenstva (pokud má přiměřené mechanismy interní kontroly), povinnost uplatňovat nezávislý úsudek nebrání delegování těchto aktivit. Avšak zdá se, že §173 nebyl zamýšlen jako nahrazující pravidlo obecného práva, že *delegatus nos potest delegare* (delegát nemůže delegovat), tj. že osoba, na kterou jsou delegovány pravomoci (jako jsou delegovány pravomoci na členy představenstva stanovami) nemůže dále delegovat výkon těchto pravomocí, pokud nástroj delegování pravomocí neumožňuje další delegaci. V praxi stanovy udělují členům představenstva široké pravomoci dalšího delegování, a je vskutku obtížné si představit, jak jinak může představenstvo velké společnosti efektivně uplatňovat své pravomoci řízení společnosti. Avšak toto pravidlo znamená, že stanovy mohou účinně zabránit dalšímu delegování pravomocí mimo představenstvo tak, že je nestanoví.

Za třetí, v obecném právu bylo debatováno o tom, zda neomezující pravidlo brání členu představenstva/řediteli v uzavření dohody s třetí osobou o budoucím uplatňování jeho rozhodovacích pravomocí. Konečnou odpovědí bylo, že ve vhodných případech je to přípustné. Východiskem obecného práva, navzdory malému počtu vykazovaných případů v této věci, je, že členové představenstva nemohou právoplatně uzavírat dohody (buď mezi sebou, nebo s třetími osobami) ohledně toho, jak budou hlasovat na budoucích schůzích

zůstává v této otázce stejné stanovisko, jaké zaujímá zvykové právo. Zřejmě neoprávněně je spoléháno na závěr, že moderní ředitel je oprávněn spolehnout se bez jakýchkoli pochyb na to, že i ostatní plní své úkoly³⁵³. Povinnost

představenstva, nebo jak se budou chovat jinak v budoucnu. Tak je tomu i v případě, že neexistuje nedovolený motiv nebo účel a členové představenstva nezískají z této dohody žádnou osobní výhodu. To však neznamená, pokud při uplatňování své rozhodovací pravomoci v dobré víře členové představenstva uzavřou dohodu jménem společnosti, že se nemohou v této smlouvě právoplatně dohodnout, že přijmou další opatření na schůzi představenstva nebo jinak, jak je nezbytné pro realizaci této smlouvy/dohody. Jak bylo řečeno v rozsudku australského Nejvyššího soudu: „Existuje mnoho druhů dohod, ve kterých je vhodnou dobou pro uplatnění rozhodovacích pravomocí členů představenstva doba sjednávání dohody, a nikoli doba, kdy má být tato dohoda plněna... Pokud se v době sjednávání dohody domnívají v dobré víře, že je v nejlepším zájmu společnosti, aby tato dohoda byla uzavřena a realizována, nevidím žádný právní důvod, proč by se nemohli zavázat, že učiní cokoli, co má dle této dohody učinit představenstvo.“ Tuto zásadu uplatněnou v případě Thorby v Goldberg uplatnil anglický Odvolací soud v případě *Cabra Estates Plc v Fulham Football Club* tak, že podpořil složitou smlouvu o rekonstrukci fotbalového hřiště, kterou členové představenstva uzavřeli jménem společnosti, na jejímž základě měl klub mimo jiné nárok na 11 milionů Lstg, přičemž členové představenstva se zavázali, že podpoří jakoukoli žádost o stavební povolení, kterou developeři mohli podat během nadcházejících sedmi let. To je jistě správné: pokud jednotlivci mohou uzavřít smlouvu týkající se jejich budoucího chování v dané věci, je žádoucí, aby tak mohly činit společnosti. Aplikace pravidla „bez omezení“ by učinila společnosti nespolehlivými smluvními stranami a možná by je zbavila možnosti uzavřít dlouhodobé smlouvy, jež by jim přinesly komerční prospěch. Paragraf 173(2) nyní stanovuje, že povinnost uplatňovat nezávislý úsudek není porušována členem představenstva, který jedná „v souladu s dohodou řádně uzavřenou společností, jež omezuje budoucí uplatňování rozhodovacích pravomocí jejími členy představenstva/řediteli“. V parlamentních debatách bylo toto ustanovení popsáno jako zakotvující rozhodnutí v případě *Cabra Estates*, údajně včetně dodatku, že tuto dohodu musí uzavřít členové představenstva, jež se domnívají v dobré víře, že je v nejlepším zájmu společnosti, aby tak učinili (tj. musí být uzavřena „řádně“). V §173(2) se dále uvádí, že nedochází k žádnému porušení pravidla nezávislého úsudku, pokud ředitel jedná „způsobem schváleným ustavujícími dokumenty společnosti“. Proto lze ve stanovách schválit omezení uplatňování nezávislého úsudku, což může být užitečným prostředkem v případě soukromých společností. Avšak § 173(2)(a) ochraňuje členy představenstva/ředitele pouze před argumentem, že neuplatnili nezávislý úsudek, pokud uzavřeli dohodu, která omezuje jejich budoucí svobodu jednání. Může být následné uplatnění jejich pravomocí dle požadavků této dohody považováno za porušení jejich základní povinnosti loajality, pokud v té době již nevěří, že je v souladu s jejich základní povinností jednat v souladu s touto dohodou? Existuje řada případů, ve kterých, když byl požadován souhlas akcionářů s prodejem majetku nebo převzetím společnosti, se soudy zdráhaly vykládat dohody členů představenstva, že nebudou spolupracovat s konkurenčními uchazeči nebo že doporučí konkurenční nabídku akcionářům jako závaznou pro členy představenstva, pokud dospějí k závěru, že tato nabídka je z hlediska akcionářů vhodnější. Tento typ případů může být odůvodněn tím, že akcionáři jsou podivně závislí na radách svých ředitelů/členů představenstva a že se mohou octnout ve špatné pozici pro přijetí rozhodnutí, které jim bylo předloženo, pokud jim radili členové představenstva, jež nezohlednili situaci tak, jak ji členové představenstva viděli v době, kdy akcionáři museli přijmout své rozhodnutí. Pokračující platnost pravidla „bez omezení“ by v této souvislosti mohla být uvedena do souladu s ustanoveními §173 na základě toho, že tento paragraf se zabývá pouze fiduciárními povinnostmi členů představenstva vůči společnosti (viz §170(1)), zatímco právě uvedená situace se týká fiduciární povinnosti členů představenstva vůči akcionářům radit akcionářům v jejich nejlepším zájmu, pokud se vůbec rozhodnou, že jim poradí.

Konečně, za čtvrté zásada nezávislého úsudku by mohla působit problémy jmenovaným ředitelům, tj. ředitelům nezvoleným akcionáři, nýbrž jmenovaným určitým druhem držitelů cenných papírů nebo věřitelů na ochranu jejich zájmů. Anglické právo tyto problémy řeší tak, že požaduje na jmenovaných ředitelích, aby ignorovali zájmy osob, které je jmenovaly, ačkoli lze pochybovat o tom, nakolik je tento požadavek dodržován v praxi. Zákon o ghaných společnostech z roku 1973 přijal zřejmě realističtější koncepci a povolil jmenovaným ředitelům, aby „zvláště, i když nikoli výhradně, přihlíželi k zájmům“ osob, které je jmenovaly, avšak ani tato formulace neumožňuje pověřování ředitelů a tudíž vznik problému omezování pravomocí“. – Viz DAVIES, P. L. *Gower and Davies : Principles of Modern Company Law*. Eighth Edition. London : Thomson Reuters (Legal) Limited, 2010. str. 525 a násl.

³⁵³ Tento závěr však rozhodně odmítl soudce Langley v případě *Equitable Life Assurance Society v Bowle*. Nejautoritativnější shrnutí moderního stanoviska lze nalézt v tomto výňatku rozsudku soudce Jonathana Parkera ve věci *Re Barings plc (č. 5)*, jehož znění posléze doslova převzal odvolací soud v tomto případě: „... (ii) I když jsou ředitelé na základě stanov společnosti oprávněni delegovat své určité funkce na osoby, které jsou jim

dohledu je tedy neustálá povinnost, které se nelze vyhnout. Požadovaný rozsah dohledu závisí na veškerých okolnostech. V některých případech jsou tyto okolnosti takové, že ředitelé budou povinnosti převzít iniciativu a ujistit se o tom, že příslušné záležitosti byly řádně vyřízeny a že delegované funkce byly řádně splněny, nikoli očekávat, že nějaký kolega nebo podřízený vyššího stupně pověření realizací zlepšení vyjádří nějaké trvalé znepokojení. Ředitelé mohou delegovat své funkce. Avšak tato možnost neznámá, že mohou delegovat odpovědnost, ani že již nemají povinnost plnit danou delegovanou funkcí bez zřetele na to, že osoba, na níž byla funkce přenesena, se může jevit jako důvěryhodná a schopná ji plnit³⁵⁴. Z těchto zákonných ustanovení vyplývá, že otázka, zda je pro ředitele vhodné delegovat některé úkoly na jiné osoby nebo spolehnout se na tyto osoby, závisí na veškerých okolnostech daného případu a že to, co může vyhovovat v jednom případě, nemusí nutně vyhovovat v jiném případě³⁵⁵.

Ustanovení § 174 zákona z roku 2006 nerozlišuje mezi výkonnými řediteli a řediteli bez výkonných pravomocí: každý z nich má stejnou povinnost vynakládat přiměřenou péči, dovednosti a svědomitost. Rozsah této povinnosti se však nutně liší. To, co lze přiměřeně očekávat od výkonného ředitele, který je vázán ustanoveními své smlouvy o poskytování služeb tím, aby věnoval veškerý svůj pracovní čas společnosti, nelze reálně očekávat od ředitele bez výkonných pravomocí. Navíc se účel jmenování ředitelů bez výkonných pravomocí do představenstva společnosti a funkce, které budou plnit, samozřejmě liší. Jak již bylo poznamenáno, může společnost důvodně očekávat od ředitelů bez výkonných pravomocí nezávislý úsudek a dohled nad výkonným vedením. Ředitel bez výkonných pravomocí je obvykle jmenován do představenstva společnosti kvůli svým konkrétním znalostem,

podřízeny v hierarchii vedení, a věřit do určité míry v jejich kompetenci a čestnost, výkon pravomoci delegovat nezprošťuje ředitele povinností dohlížet na plnění přenesených povinností. (iii) Pro všeobecnou aplikaci povinnosti uvedené pod bodem (ii) nelze formulovat žádné pravidlo. Rozsah této povinnosti a otázka, zda byla splněna, musí záležet na okolnostech každého jednotlivého případu, včetně úlohy ředitele při řízení společnosti.

³⁵⁴ Jak uvedl Sir Richard Scott v rámci diskvalifikačního řízení po zhroutilí Barings plc: „Celkovou odpovědnost nelze delegovat. Vše, co lze delegovat, je plnění určitých funkcí. Stupeň osobního zavinění nositele celkové odpovědnosti za neúspěch těch, na něž přenesl určitý úkol, musí záviset na skutkových okolnostech každého případu. Někdy se může vyskytnout otázka, zda tyto úkoly byly delegovány právě osobě, jindy se může vyskytnout otázka, zda měl nositel celkové odpovědnosti prověřit, jak jeho podřízení plnili své delegované funkce. Někdy je i systém, v němž došlo k selhání, sám o sobě neadekvátní a nositel celkové odpovědnosti musí za té nést určitou vinu.“

³⁵⁵ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 300.

dovednostem a zkušenostem. Musí dbát o používání těchto dovedností. To od něho dokonce vyžaduje subjektivní prvek požadavku stanoveného § 174 zákona z roku 2006. K funkci ředitele bez výkonných pravomocí například nepatří beze všeho akceptovat spolehlivost provozních účtů a finančních informací, které mu jsou předkládány. Aby mohl řádně odhlížet na výkonné vedení, očekává se, že bude prověřovat finanční informace a jejich spolehlivost, vynakládat péči a dovednosti, které od něho lze přiměřeně očekávat tak, jak je to subjektivně a objektivně potvrzeno v souladu s požadavky § 174 zákona z roku 2006. Bylo řečeno, že tyto povinnosti nevyžadují od ředitelů bez výkonných pravomocí, aby prosazovali svůj názor oproti specializovaným ředitelům, například finančnímu řediteli, v jejich příslušných oborech. Tak to platí obecně. To, co se očekává od ředitele bez výkonných pravomocí, však závisí na skutkových okolnostech a lze si představit výjimečné okolnosti, které mohou vyžadovat, aby tak jednal. Jak nedávno uvedl lord Woolf, ředitel bez výkonných pravomocí by měl jednat jako hlídací pes a být připraven v případě potřeby zaštkat³⁵⁶.

4.4.6. Stanoviska či rozborů od externích odborníků

Zajímavou se v souvislosti s péčí řádného hospodáře jeví otázka, do jaké míry statutární orgán odpovídá za nesprávnou radu od (najatého) odborníka, např. za nesprávný právní názor obsažený v právním rozboru advokátní kanceláře. K. Eliáš³⁵⁷ uvádí, v souvislosti s prvorepublikovou judikaturou, že jako vůdčí zásada byl formulován princip, že „jde-li jen o výklad zákonných předpisů, který je snad po právní stránce nesprávný, nejde o případ nedostatku na náležitě pozornosti nebo náležitě péče“. Záleží ovšem i na míře této nesprávnosti. U každého, kdo přijme určité povolání nebo funkci, a odpovídá tedy objektivně za její odborný výkon, se vyžaduje určitá suma odborných znalostí. Toto měřítko je objektivní. Jde-li o právní znalosti,

³⁵⁶ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, 301.

³⁵⁷ Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 323.

pak se přirozeně tyto požadavky liší, jde-li o osobu, jejímž povoláním je výkon právnických prací (o advokáta), anebo o osobu, která zastává např. manažerskou funkci. V tomto druhém případě lze podle jeho názoru předpokládat, že členové představenstev, dozorčích rad, likvidátoři apod. mají mít takové právní znalosti, které jsou nezbytné k výkonu jejich funkce, anebo nemají-li je, pak mají mít alespoň schopnost rozpoznat, kdy se mají s žádostí o radu obrátit na odborníka³⁵⁸. Neučiní-li to, ač jde o otázku, ohledně níž nejsou žádné pochybnosti, jak správně postupovat, vzhledem k tomu, že samo znění zákona na ní dává jasnou odpověď, pak lze zpravidla dospět k závěru, že nejde o mylný právní názor, nýbrž o porušení principu náležité nebo odborné péče.

Zajímavě se k této otázce vyjádřil K. Beran³⁵⁹, který obecně dospívá k závěru, že relevantní autority obchodního práva, konkrétně K. Eliáš, J. Dědič a I. Štenglová dospívají ke stejnému závěru, že v otázce požadavku na odbornost je nauka relativně jednotná: řádný hospodář se nemusí sám umět rozhodnout, musí se však být schopen obrátit na odborníka. V této souvislosti K. Beran dochází k závěru, že takováto argumentace by znamenala, že už samo vypracování odborného stanoviska, prakticky bez ohledu na jeho obsah, znamená pro členy představenstva jistotu jednání s péčí řádného hospodáře, respektive liberační důvod. Podle K. Berana však proti tomuto názoru mluví dva závažné argumenty. První z nich je již výše zmíněná skutečnost, že otázka zda představenstvo jednalo s péčí řádného hospodáře, není otázkou skutkovou nýbrž právní³⁶⁰. Dalším argumentem proti ztotožnění „řádné péče“

³⁵⁸ Viz Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. října 2008, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008. Z odůvodnění: Závěr odvolacího soudu, podle něhož nemá-li jednatel pro zařízení záležitosti spadající do výkonu jeho funkce potřebné odborné znalosti, je povinen zajistit její posouzení osobou, která potřebné znalosti má, přičemž součástí péče řádného hospodáře je schopnost rozpoznat, které činnosti již není s to vykonávat či které potřebné znalosti a dovednosti nemá, shledává Nejvyšší soud správným (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. listopadu 1999, sp. zn. 29 Cdo 1162/99, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo sešitu 9, ročník 2000, pod číslem 103, na který odvolací soud správně poukazuje). Jestliže tedy žalovaný jakožto jednatel žalobkyně uzavřel smlouvu o poskytování právních služeb s advokátkou, tj. osobou odborně způsobilou posoudit právní aspekty převodu nemovitosti, přičemž předmětem smlouvy byl závazek advokátky „poskytnout žalobkyni právní služby ve věci vyhodnocení nabídek veřejné soutěže na prodej zemědělské haly a sepsání kupní smlouvy na tuto nemovitost a zastupování před katastrálním úřadem“, jednal (v tomto ohledu) s péčí řádného hospodáře (za předpokladu, že neměl, s ohledem na dostupné informace, žádné důvody pochybovat o odborné způsobilosti advokátky). Bylo pak povinností advokátky rozpoznat, že jde o případ, na který dopadá ustanovení § 196a odst. 3 obč. zák., jehož porušení má za následek neplatnost smlouvy o převodu nemovitosti.

³⁵⁹ Viz BERAN, K. Význam právních posudků vypracovaných advokáty v souvislosti s povinností reprezentantů kapitálových společností jednat s péčí řádného hospodáře. *Bulletin advokacie*, 2004, č. 9, s. 22.

³⁶⁰ K. Beran v této souvislosti uvádí článek J. Fialy - FIALA, J. *Důkaz zavinění v občanském soudním řízení*. Praha : ČSAV, 1965, s. 94 - ve kterém autor dochází k závěru, že nedostatek zákonem požadované pečlivosti,

s vypracováním odborného stanoviska představuje reálná hrozba tzv. posudků na objednávku, kdy se osoba, která je povinna jednat s péčí řádného hospodáře, vykoupí z možnosti nařčení ze svého protiprávního jednání právě pomocí různých posudků. Výsledek objednaného posudku je totiž předem stanoven a jeho pravým účelem není zodpovězení sporných právních otázek, nýbrž eliminace rizik pro jednající osobu. S přípustností takového postupu však úzce souvisí podle názoru K. Berana povinnost „řádného hospodáře“ k osobnímu výkonu funkce. V rámci naznačených úvah ohledně těchto otázek pak učinil K. Beran závěr, že k vypracování odborného posudku samo o sobě řádné péči svědčit nemusí, někdy může být naopak důkazem nekompetentnosti osob, které mají své povinnosti vykonávat s řádnou péčí.

K. Beran nakonec dospívá k závěru, že tak, jako záleží na společnosti, ve které dotyčná osoba působí, tak je potřeba diferencovat i požadavky, které jsou třeba k tomu, aby dotyčná fyzická osoba dostála své povinnosti vykonávat svou funkci s péčí řádného hospodáře. K. Beran připouští, aby se řádný hospodář zmýlil a postupoval podle nesprávného právního stanoviska, ovšem bude také záležet na míře nesprávnosti tohoto stanoviska a přísnosti požadavků, které budeme moci na dotyčného „řádného hospodáře“ klást v návaznosti na společnost, kde působí. Soud pak bude posuzovat, zda se jednalo o omyl omluvitelný či neomluvitelný z hlediska požadavků na odbornost, kterou máme po dotyčné osobě požadovat. Tím lze podle jeho názoru docílit dvou efektů – řádný hospodář nebude odpovídat za výsledek (náhodu), neboť v případě, že se bude jednat o omluvitelný omyl, jeho odpovědnost odpadne, avšak zároveň bude dodržena povinnost člena představenstva k osobnímu výkonu funkce. Nakonec K. Beran uzavírá, že má za to, že předpokladem péče řádného hospodáře by měla být taková suma odborných znalostí, která řádnému hospodáři umožní přezkoumat odborný posudek, na jehož základě rozhoduje. Odbornost řádného hospodáře však nebude v návaznosti na korporaci, kde působí vždy stejná, může dojít i k situaci, že v případě jedné společnosti bude odborné stanovisko omlouvat omyl člena představenstva a ten vinen nebude.

bedlivosti nebo opatrnosti, činí jednání jednajícího člověka protiprávním. K tomu podotýkám že, tento závěr již vyplýval z předválečné judikatury tehdejšího Nejvyššího soudu ČSR, Viz příslušná pasáž této práce věnující se předválečnému právu.

Podle mého názoru se v tomto svém názoru nijak výrazně neodchyluje od skutečností uvedených v této práci, zejména nutnosti posuzování individuálních okolností u toho, kterého druhu obchodní společnosti nebo požadavků, které jsou v této souvislosti na členy statutárních orgánů kladeny a podobně. Je tedy možné učinit zásadnější obecný závěr, že standard péče řádného hospodáře je nutné posuzovat z hlediska konkrétních okolností každého konkrétního případu.

Pod pojmem profesionalita, tak jak jej vyjadřuje vždy jinými slovy právní nauka obchodního práva lze rozumět i tu skutečnost, že statutární orgán bude schopen porozumět stanovisku, a odhadnout, zda závěry v něm uvedené jsou zcela zjevně nesmyslné. Opět však bude záležet na úvaze soudu, který bude rozhodovat o tom, zda k takové situaci došlo či ne a zda měl člen statutárního orgánu poznat, že právní stanovisko je zcela zřejmě nesprávné.

Koneckonců K. Eliáš³⁶¹ uzavírá, že v právu dávno platí – a právníci to často říkají, méně často však v praxi respektují – že při aplikaci práva jsou rozhodné vždy zvláštní poměry toho kterého případu. Z toho pak plyne, že je vždy nutné nejprve vyšetřit skutkové otázky a logicky uspořádat, teprve pak uvažovat, jak konkrétní skutkovou podstatu právně posoudit. Co platí obecně, to platí i v obchodních a podnikatelských korporacích.

4.4.7. Složky pojmu "Péče řádného hospodáře"

Jak již bylo naznačeno výše, je určitý standard péče, která má být vynakládána, aby statutární orgán jednal s péčí řádného hospodáře pouze jednou ze složek otevřeného (neuzavřeného) právního pojmu péče řádného hospodáře. Co všechno (jaké složky) je jeho obsahem, je možné dovodit z charakteristiky tohoto pojmu. Pokud bychom nejobecněji jednání statutárního orgánu charakterizovali jako řádnou správu cizího majetku³⁶², v

³⁶¹ Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 331.

³⁶² Viz Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. října 2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006. Z odůvodnění: V obecné rovině zatěžuje povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek toho, kdo je k tomu povinen ze zákona či na základě smlouvy. Opatrováním cizího majetku se přitom rozumí taková míra ochrany cizího majetku, která zamezuje jeho částečnému nebo úplnému znehodnocení. Od povinnosti opatrovat cizí

jeho původní formě obstarávání, dospějeme k prapůvodu obstaratelských smluv, a to k římskoprávnímu institutu zvanému fiducia, což znamená důvěra nebo spolehlivost, ve kterém se jednalo o převod kviritského vlastnictví věci formou mancipace *nummo uno* (fiktivní, symbolická) nebo iniurecese na důvěrníka (fiduciarius), který se zároveň zavazoval ke zpětnému převodu po splnění účelu sledovaného stranami. Dále i k dalšímu římskému institutu fideicommissum, tj. „svěřené poctivosti druhého“ což byl neformální odkaz původně pouhá ústní či písemná prosba zůstavitelova, aby dědic splnil nějaké jeho přání ve prospěch třetí osoby³⁶³.

Fiduciární vztah, tedy vztah svěřenecký, je pak ze své podstaty založený na důvěře. Z římského práva pak byl odvozen termín fiduciář nebo chceme-li důvěrník, či zmocněnec nebo správce či v angloamerickém právu „trustee“, tedy osoba, která drží majetek ve svěřenecké správě, tedy v trustu. Je to tedy ten, jemuž je svěřen majetek, pravomoc podle výslovné nebo mlčky předpokládané dohody, aby jej spravoval či vykonával jeho správu ve prospěch či užitek druhého. V právní úpravě trustu, tedy svěřeneckví v angloamerickém právu, také svěřenecký správce drží právní titul na majetek trustu ve prospěch jiné osoby (beneficiáře), a musí plnit specifické povinnosti ve vztahu k majetku. Svěřenecký správce je beneficiáři povinován svěřeneckou povinností. Tato svěřenecká, neboli fiduciární povinnost, je povinnost jednat ku prospěchu jiného a podřizovat vlastní zájmy zájmu

majetek je nutné odlišovat povinnost spravovat cizí majetek, která předpokládá aktivní přístup správce k péči o takový majetek. Správce cizího majetku se však musí vyvarovat těch právních dispozic, které by směřovaly k znehodnocení či odcizení tohoto majetku. Jak vyplývá z rozhodných skutkových zjištění, která v posuzované věci učinily soudy nižších stupňů, obviněný R. N. vystupoval v obchodní společnosti O. N., a. s., jako člen představenstva a její generální ředitel. Dovolací soud připomíná, že obviněnému jako členovi statutárního orgánu (představenstva) zmíněné obchodní společnosti vyplývala ze zákona povinnost spravovat její majetek. Ve smyslu ustanovení § 192 odst. 1 a § 194 odst. 5 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, jsou totiž členové představenstva mimo jiné povinni zabezpečit obchodní vedení akciové společnosti a vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře. Pojem péče řádného hospodáře lze přitom chápat tak, že řádný hospodář činí právní úkony týkající se obchodní společnosti odpovědně a svědomitě a stejným způsobem rovněž pečuje o její majetek, jako kdyby šlo o jeho vlastní majetek. Taková péče tedy nepochybně zahrnuje péči o majetek akciové společnosti nejen v tom smyslu, aby nevznikla škoda na majetku jeho úbytkem či znehodnocením, ale také aby byl majetek společnosti zhodnocován a rozmnožován v maximální možné míře, jaká je momentálně dosažitelná. Postup člena představenstva akciové společnosti s péčí řádného hospodáře ovšem nepředpokládá, aby byl vybaven všemi odbornými znalostmi, které souvisejí s uvedenou funkcí ve statutárním orgánu, ale k jeho odpovědnosti postačí základní znalosti umožňující rozeznat hrozící škodu a zabránit jejimu způsobení na spravovaném majetku a takové znalosti obviněný R. N. nepochybně měl, jak je patrné z rozhodných skutkových okolností. Navíc péče řádného hospodáře zahrnuje i povinnost člena statutárního orgánu rozpoznat, že je nutná odborná pomoc speciálně kvalifikovaného subjektu, a zajistit takovou pomoc (viz např. Štenglová I., Plíva S., Tomsa M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 10. vydání. Praha: C. H. Beck 2005, s. 738).

³⁶³ Viz BARTOŠEK, M. *Encyklopedie římského práva*. Praha : Academia, 1994, s. 113.

jiného. V angloamerickém právu se jedná dokonce o nejvyšší povinnost, která vyplývá ze zákona. Platí nejenom pro správce svěřeného majetku, ale i pro osoby v obdobném postavení např. pro poručníka atd. Fiduciář má ty samé povinnosti jako svěřenecký správce, tedy pokud se jedná o jeho vztah ke svěřenému majetku, důvěru v něj vloženou, dobrou víru a objektivitu, kterou toto postavení vyžaduje. Fiduciář je osobou, která se zavazuje, že bude jednat především ve prospěch jiného v otázkách, které s jejím závazkem souvisejí. Jak již bylo uvedeno, základním znakem svěřenectví je skutečnost, že založeno na důvěře. Termínem fiduciář se proto označuje osoba, která má povinnosti zahrnující dobrou víru, důvěru a objektivitu vůči jinému. Typickými svěřeneckými, fiduciárními vztahy a osobami, které v nich vystupují jako fiducionáři, jsou například správci pozůstalosti či konkurzní podstaty, správci svěřeného (cizího) majetku a opatrovníci. Typickým fiduciárním vztahem je vztah advokáta s jeho mandantem. Jedná se tedy o vztahy, které jsou založené na důvěře jedné osoby, ve spolehlivost osoby druhé. Tato důvěra spočívá také v tom, že jedna strana se spoléhá na čestnost druhé strany. Na jedné straně je důvěra a na druhé straně je dominující postavení a vliv. Ve fiduciárním vztahu je tedy zásadní, a to ať se týká obchodu, smlouvy nebo majetku, aby si obě strany navzájem důvěřovaly a aby obě strany projevovaly odpovídající míru poctivosti a dobré víry.

Z takového vztahu vyvodilo právo zásadu, že žádná ze stran, nesmí na druhou stranu vyvíjet nátlak nebo vliv, nesmí z důvěry získat jednostrannou výhodu a nesmí se svěřenou věcí nakládat ve svůj prospěch a ke škodě druhé, s výjimkou případu, kdy jedná v absolutní dobré víře a s plným vědomím a se souhlasem druhé strany. Obchodní vychytralost, tvrdé vyjednávání a prohnanost při získávání výhod ze zapomnětlivosti, či opomenutí druhého jsou absolutně zakázány ve vztahu mezi fiducionářem a fiduciantem (beneficientem). Jak již bylo uvedeno, příkladem vztahů založených na důvěře je vztah advokáta a jeho klienta, opatrovníka a opatrovaného, zmocnitele a zmocněnce³⁶⁴, a mezi takové fiduciární neboli svěřenecké vztahy je možné počítat i vztah mezi statutárním orgánem a společností. Měřítkem odpovědnosti při správě cizího majetku je právě poctivý a pilný hospodář,

³⁶⁴ Viz BLACK, H. C. *Blackův právní slovník*. 6. vyd. Praha : Victoria Publishing, 1993, s. 585.

tedy řádný hospodář. Odpovědnost fiduciářova se tedy bude řídit podle míry péče, kterou je nutné předpokládat u řádného hospodáře.

Z výše uvedeného je vidno, že standard určité (řádné, náležité, rozumné i informované) péče není pouze jedinou složkou pojmu péče řádného hospodáře. Souhrn výše uvedených zásad, obsažených v obecné právní teorii ohledně svěřenectví, či ve smlouvách obstaravatelského typu nebo v zastoupení, vztahující se ke členům statutárních orgánů, musí vykazovat určitou kvalitu. Literatura pak tuto kvalitu označuje fiduciárními povinnostmi a klade mezi ně povinnost náležité (rozumné i informované) péče a povinnost loajality, respektive konání v nejlepším zájmu společnosti³⁶⁵. Tato dualita fiduciárních povinností má pak řadu dalších průmětů, nicméně vždy se jedná o průměty odvozenin³⁶⁶. V tomto pojetí je pak pojem péče řádného hospodáře i s přihlédnutím ke své neuzavřenosti a naopak k otevřenosti chápán jako pojem, který je pojmem zastřešujícím, tedy pojmem kryjícím všechny požadované znaky svěřeneckých povinností a práv³⁶⁷. Obsah pojmu péče řádného hospodáře řešil také J. Petrov³⁶⁸, když ve vztahu mezi zákonnou povinností jednat s péčí řádného hospodáře a úpravou mandátní smlouvy, která je podle § 66 odst. 2 obchodního zákoníku použitelná subsidiárně uvádí, že čím širší je obsah pojmu péče řádného hospodáře, tím užší je dosah subsidiárního využití úpravy mandátní smlouvy. Péče řádného hospodáře a mandátní smlouva tvoří podle jeho názoru ve vztahu k povinnostem ke členům představenstva spojitě nádoby, a tak zde kromě diskuse vztahů těchto dvou institutů můžeme plynule navázat v rozboru „péče řádného hospodáře“. Dále uvádí, že jeden výklad tvrdí, že pojem péče řádného hospodáře předepisuje pouze standard péče, a ne už povinnost loajality. Tu pak předepisuje

³⁶⁵ Viz např. BLACK, B. S. The Principal Fiduciary Duties of Boards of Directors, *Presentation at Third Asian Roundtable on Corporate Governance*, Stanford Law School, Singapore, 4 April 2001, www.oecd.org nebo FRANKEL, T.: "Fiduciary Duties," in *The New Palgrave Dictionary of Economics and the Law* (Peter Newman, ed.) 1998, v. 2 at 127 naopak např. S. Mortimore odděluje fiduciární povinnosti, které jsou v jeho pojetí de facto povinností loajality od povinností péče in MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, s. 221 - viz výklad o obecných povinnostech ředitelů.

³⁶⁶ Viz HAVEL, B. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. *Právní rozhledy*, 2007, č. 11, s. 415.

³⁶⁷ Viz shodně HAVEL, B. Je komunitární právo obchodních společností opravdu tak špatné jak se povídá? Aneb variace na vedlejší efekty a řádnou správu obchodních korporací, vzájemné ovlivňování komunitární úpravy a českého a slovenského obchodního práva na pozadí procesů jejich reforem. *Sborník ze setkání Kateder obchodního práva Právnických fakult České republiky a Slovenské republiky ve dnech 6. – 8. února 2007 v Průhoncích u Prahy*, Univerzita Karlova, 2007, s. 133.

³⁶⁸ Viz PETROV, J. *Obecné povinnosti členů představenstva akciové společnosti*, uveřejněno na webu Univerzity Karlovy v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut ekonomických studií, 2004, s. 43.

subsidiárně užitá úprava mandátní smlouvy, konkrétně její ustanovení, že mandatář jedná v souladu se zájmy mandanta (jedná se o ustanovení dispozitivní). Podle tohoto výkladu, tak zákon obsahoval meze, díky kterým mělo být možné povinnost loajality zcela vyloučit. Podle § 66 odst. 2 obchodního zákoníku má totiž před subsidiárním užitím úpravy mandátní smlouvy přednost to, co je stanoveno ve smlouvě o výkonu funkce (tj. tato smlouva mohla vyloučit uvedené dispozitivní ustanovení mandátní smlouvy). Zmíněné obavy již dnes nejsou na místě, neboť od 1. 1. 2001 nabyla účinnosti změna ustanovení § 194 odst. 5 obchodního zákoníku, podle níž jsou smluvní ustanovení, vylučující nebo omezující odpovědnost představenstva neplatná. Pokud nyní smlouva o výkonu funkce vyloučí subsidiární úpravu, nelze to chápat jinak, než že zároveň vylučuje odpovědnost člena představenstva. Zákaz omezení odpovědnosti je tedy speciální normou k obecné první větě § 66 odst. 2 obchodního zákoníku; ta tak sice zůstává obecně dispozitivní, ve vztahu ke kapitálovým obchodním společnostem je však kogentní. J. Petrov výše uvedené oddělení péče řádného hospodáře od povinnosti loajality popírá, a shodně s mým názorem se domnívá, že péče řádného hospodáře zahrnuje i povinnost loajality, a že se úprava mandátní smlouvy na povinnosti členů představenstva akciové společnosti téměř neužije. Tvrdí, že péče řádného hospodáře tvoří jeden všeobsažný pojem; české – ani německé nebo rakouské právo – nezná legální diferenciaci na povinnost péče a odpovědnost loajality. Dále J. Petrov uvádí, že stejný názor zastává i J. Dědič, ale že nesouhlasí s jeho odůvodněním, protože nelze tvrdit, že povinnost loajality je součástí péče řádného hospodáře z toho důvodu, že jí lze dovodit z úpravy mandátní smlouvy. Skutečnost, že mandátní smlouva subsidiárně stanoví povinnost loajality, spíše podporuje závěr, že tato povinnost není součástí pojmu péče řádného hospodáře. J. Petrov se dále ptá, k čemu by pak bylo její subsidiární užití.

Ve své pozdější práci pak J. Petrov³⁶⁹ rozlišuje v případě členů představenstva, ale podle mého názoru to lze vztáhnout i na členy statutárních orgánů obecně, dva druhy povinností členů statutárních orgánů, a to konkrétní povinnosti technické povahy, jako je např. povinnost svolat valnou hromadu,

³⁶⁹ Viz PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko – americko – německém srovnání*. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007, s. 9.

a dále povinnosti obecné, a to buď jednu, nebo několik málo povinností obecných, přičemž cituje R. Clarka v tom smyslu, že úprava obecných povinností člena vrcholového orgánu je ústředním problémem korporálního práva³⁷⁰.

Na základě výše uvedeného zastávám názor, že péče řádného hospodáře se skládá ze dvou složek, a to z povinnosti řádné péče a povinnosti loajality, přičemž další povinnosti spadají pod tyto dvě základní složky³⁷¹. Další argumenty kromě výše uvedených pro podporu tohoto mého názoru jsou uvedeny dále v textu.

4.4.8. Odpovědnost za řádný výkon činnosti

Důležitou otázkou, týkající se odpovědnosti statutárních orgánů, či jejich členů, se jeví otázka, do jaké míry jsou statutární orgány odpovědné za výsledky své činnosti, tedy vlastně do jaké míry by měly převzít podnikatelské riziko, které leží na samotné obchodní společnosti jakožto podnikateli. Právě i vzhledem ke skutečnosti, že podnikatelské riziko zůstává vždy na straně podnikatele, nejedná se v případě odpovědnosti statutárních orgánů o odpovědnost za výsledek, ale o odpovědnost za řádný výkon jejich činnosti. Proč tomu tak je lze ilustrovat na inspirativním případě z angloamerického práva, a to na slavném případě, řešeném delawarským Nejvyšším soudem, citovaném jako *Smith vs. Van Gorkom*. V tomto případě šlo o uskutečnění prodeje akcií společnosti *Trans-union* za cenu 55 \$ za akcii, přičemž členové správní rady *Trans-union*, tedy členové statutárního orgánu

³⁷⁰ Viz CLARK, R. C. *Firemní právo*. Praha : Victoria Publishing, 1992, s. 26.

³⁷¹ Obdobně v právu Spojeného království např. L. P. Davies uvádí, že “ ... budeme se zabývat obsahem povinností, které ředitelé přejímají, jakmile převezmou svou funkci. Ve srovnávací analýze právních systémů společností je obvyklé rozdělovat tyto povinnosti na povinnosti loajality a povinnosti péče. Ačkoliv dělicí čára mezi těmito dvěma soubory povinností není absolutně zřetelná, odpovídají zhruba dvěma hlavním rizikům, která podstupují akcionáři, jakmile je řízení jejich společnosti delegováno na představenstvo. Představenstvo může být aktivní, avšak nemusí podporovat zájmy akcionářů; nebo může být nečinné nebo neschopné. Používáme zde toto dělení povinností, protože odpovídá dvěma základním zdrojům obecného práva týkajícím se pravidel povinností ředitelů podle anglického práva: povinnosti loajality na základě fiduciárních zásad, které zpočátku stanovily ekvinitní soudy, a povinnosti dovednosti a péče, jež vycházejí s určitými odchylkami ze zásad právních předpisů týkajících se nedbalosti.” – Viz DAVIES, P. L. *Gower and Davies : Principles of Modern Company Law*. Eighth Edition. London : Thomson Reuters (Legal) Limited, 2010. str. 488.

byly shledány vinnými, že se dostatečně neinformovali o roli svého předsedy, tedy předsedy správní rady Trans-union, Jeronyma van Gorkoma v tomto prodeji, který jim sám navrhl, a dále, a to je velmi podstatné, že se nesnažili důkladně prostudovat podmínky celé transakce. Lze říci, že členové statutárního orgánu o transakci rozhodli na základě dvacetiminutového projevu svého předsedy van Gorkoma na speciální schůzi správní rady, přičemž např. neznali podrobně smlouvy, které jim byly předloženy na této schůzi, ani se na podrobnosti předložené smlouvy van Gorkoma nezeptali, nebo se nijak nedotazovali na to, jak se dospělo k závěru, že se jedná o přijatelnou cenu. Vzhledem k tomu je důležité říci, že se pro tento případ neuplatní pravidlo podnikatelského úsudku, právě kvůli jejich neinformovanosti³⁷². Chyba členů správní rady nespočívala v rozhodnutí jako takovém, ale v adekvátnosti základu, na které toto rozhodnutí učinili. V rozsudku bylo dále uvedeno, že jako zmocněnci reprezentují členové správní rady zájmy svých akcionářů, a jako takoví mají aktivní povinnost chránit jejich zájmy. Aby správní rada tuto povinnosti naplňovala, musí se podle delawarského zákona, předtím, než předloží akcionářům návrh smlouvy o sloučení „rozhodovat s nejvyšší rozvážností a plně informována“. Členové správní rady byli shledáni „neomluvitelně nedbalými“ (grossly negligent) při schvalování této transakce, když veškeré rokování o tomto obchodu bylo ukončeno během dvou hodin³⁷³. A. Fleischer³⁷⁴ uvádí, že členové správní rady

³⁷² Viz BAMES, J. A., DWORKIN, T. M., RIACHARDS, E. L. *Law for business*. 3 .vyd. Illinois : Irwin Homevood, 1987, s. 521.

³⁷³ Výrazným bodem obhajoby členů správní rady byla skutečnost, že cena za akcie byla výrazně vyšší než cena obchodovaná na burze (o 39% vyšší cena, než jakákoliv za posledních 6 let). Menšinový názor několika soudců Nejvyššího soudu státu Delaware se zakládal na skutečnosti, že se správní rada informovala adekvátním způsobem, a vzhledem k tomu, byli jejich členové chráněni pravidlem podnikatelského úsudku. Pravidlo podnikatelského úsudku chrání ty členy správní rady, kteří jednájí v dobré víře, jsou adekvátně informováni, a kteří nemají žádný osobní zájem na dané transakci, jak již bylo výše uvedeno. Za těchto okolností není člen správní rady odpovědný za důsledky svých rozhodnutí v případě, že jeho rozhodnutí nepostrádají řádný základ. Toto pravidlo již bylo zmíněno a je známé jako bezpečný přístav (safe harbour) protože poskytuje členům správní rady velkou volnost aniž by se museli obávat soudního následku. Soudce, který vyslovil onen menšinový názor, pak prohlásil, abychom nezapomněli, že o světě podnikatelů se často velmi trefně mluví jako o závodní dráze. Tito muži byli v předmětném čase součástí tohoto světa. Všichni byli profesionálními obchodníky, nikoliv pouhými figurkami. Navíc jak většina nepřímo uznala, rozhodnutí správní rady, mohlo být ve své podstatě správné. Při uskutečňování obchodních transakcí se mohou setkávat dva překvapivě odlišné reality: realita vnímaná lidmi podnikatelského světa a realita chápaná právníky. Podnikatelé se pohybují v reálném čase soužení nejistotou, za které musí často přijímat své okamžitá rozhodnutí. Musí se rozhodnout pro jednu, nebo druhou cestu a to na základě úvah, pro které není dostatek času si je náležitě promyslet, a na základě informačních zdrojů, jež si ani nemůžou pořádně vytřídit. Podnikatelé se tedy zaměřují pouze na poslední řádku – co mají udělat, co nikoliv, proč je tomu tak. Právníci naproti tomu nemohou vnímat realitu tímto způsobem, musí také předvídat, jak by mohl soud interpretovat danou situaci při pozdějším soudní sporu. Soudce spoléhá na důkazy.

jsou součástí procesu, který musí vyústit v informované rozhodnutí. Správní radě musí být poskytnuta vyvážená a komplexní informace o aspektech, které jsou relevantní při rozhodnutí, zda prodat, či neprodat společnosti. Při takovém postupu je mnohem lépe dosaženo odůvodněné a disciplinovaně vyšší rozhodnutí. Forma je základem. Doporučení správní radě by měla být pečlivě utříděna a koordinována manažery a externími odborníky a poradci. Všechny odpovídající podstatné informační oblasti by měli být pokryty stručným, jasným a informativním způsobem. Měli by být posouzeny výhody a nevýhody doporučených postupů jednotlivých aktivit. Při takovém postupu je navíc žádoucí, aby všechny informace o navržené transakci měli členové rady k dispozici v předstihu, před jejich zasedáním. Jestliže to není možné, klíčové dokumenty by měli být důkladně posouzeny během schůze, přičemž pro tuto kontrolu by měl být poskytnut dostatečný časový prostor pro důkladné zvážení variant rozhodnutí. Odpovědnosti za právní stránku věci, jako tomu je např. v případě členů správní rady, s sebou zákonitě přináší riziko právní odpovědnosti. Zákon si klade za cíl jednotné a účinné prosazování právní odpovědnosti. Skutečnost je obvykle zákonem uplatňován pouze občasně a exemplárním způsobem. Je tedy možné mluvit o případě Smith vs van Gorkom při příležitostném prosazování práva. Jen jednou za čas musí být někteří členové správních rad „vyhmátnutí a pověšení“ a jejich těla vystavena na popravišti, tak aby se všichni členové správních rad dobře zapamatovali, že se mají chovat slušně. Členové správní rady byli tedy odsouzeni za špatný postup, nikoliv za cenu (výsledek). Zpětně po pěti letech jak uvádí, K. Fleischer to navíc vypadalo, že prodáno bylo za dobrou cenu. Ovšem základní věcí, které si zákon všímá je postup a to dokonce i v případech, kdy by bylo rozhodnutí správní rady ve své podstatě správné. Postup může být kontrolován a vylepšován. Samotné rozhodnutí je vždy předmětem diskuze, protože skutečná hodnota akcií, o něž v daném případě šlo, v době uskutečnění celé transakce nemůže být nikdy určena. Nákupní a prodejní ceny nemohou být determinovány se zpětnou platností, stejně tak, jako nemohou

S postupem času je pak nesnadné je dohledávat v době soudního líčení, kdy paměť jednotlivých účastníků je značně oslabena, výpovědi pak bývají navíc překrouceny v důsledku vzájemného sebeospravedlňování, je proto obtížné dobrat se skutečného stavu věcí, pokud není zachycen v dokumentaci.

³⁷⁴ Viz FLEISCHER, A., HAZARD, C. G., KLIPPEROVÁ, M. Z. *Pokušení správních rad*. Praha : Victoria Publishing, 1996, s. 52.

být přijímány sázky na vítěze poté, co je závod ukončen. Člen správní rady nesmí uvažovat pouze o tom, jak jsou rozhodnutí prováděna, ale také jakým způsobem jsou uskutečňována. Klíčové podle R. C. Clarka³⁷⁵ v případě Smith vs. van Gorkom, je to, že pravidlo podnikatelského úsudku je o podloženém rozhodnutí. Ovšem povinnost informovat se je samozřejmě jedním z aspektů povinné péče, přičemž soud konstatoval, že pojem hrubé nedbalosti byl tím správným kritériem pro určení toho, zda bylo rozhodnutí představenstva podložené. Dále R. C. Clark uvádí, že velice důležitá byla i okolnost že van Gorkom byl dosti autokratický vůdce, který jednal a přijímal rozhodnutí spíše sám, než aby se radil, aniž by požadoval věcnou diskuzi a zpětnou vazbu od nejvyššího vedení společnosti a členů představenstva. Soudce se zřejmě domníval, že i když se další ředitelé podřídili takovému dominujícímu vedení, neplnili tím vlastně své povinnosti. Rovněž odmítl soud obhajobu, že členové správní rady byly vysoce kompetentní a zkušené osoby (opravdu byly) na základě toho, že jejich kvalifikace jim nedávala oprávnění k tomu, aby v takové důležité transakci stříleli od boku.

Na základě tohoto zásadního judikátu, který je v mnohém inspirativní i pro nás, je možné zopakovat, že členové statutárního orgánu neodpovídají za výsledek své činnosti, ale za její řádný výkon. Jak již bylo uvedeno výše, K. Eliáš³⁷⁶ uvádí, že to vyplývá především z povahy právního poměru reprezentantů kapitálových společností, ale i z § 66 odst. 2 obchodního zákoníku. K tomuto závěru se přiklání i česká právní teorie³⁷⁷. Podobná úprava platí i v německém právu, kdy v §93 odst. 1 věta druhá akciového zákona se uvádí, že k porušení povinnosti (jednat s péčí svědomitého a obchodního vedoucího) nedojde, pokud členové představenstva mohou při podnikatelském rozhodnutí rozumně předpokládat, že jednali na základě přiměřených informací ve prospěch společnosti.

4.4.9. Vymezení „Péče řádného hospodáře“ dle právní teorie

³⁷⁵ Viz CLARK, R. C. *Firemní právo*. Praha : Victoria Publishing, 1992, s. 180.

³⁷⁶ Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 322.

³⁷⁷ Viz např. ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. *Právní rádce*, 2007, č. 3, s. 10.

Právní pojem „péče řádného hospodáře“ v souvislosti s výkonem funkce statutárního orgánu se samozřejmě pokouší vymezit i právní teorie. Tak např. podle J. Petrova i v České republice začíná být obecně známo, že člen představenstva může vést společnost ne jakkoliv, ale určitým způsobem, a že se tento způsob nazývá péče řádného hospodáře a obdobné zastřešující pojmy zná právo rakouské a německé (již zmíněná péče řádného svědomitého manažera či obchodního vedoucího) i angloamerické (povinnost loajality, povinnost péče). Vzhledem k tomu, že se jedná o obecný, zastřešující pojem J. Petrov uvádí, že ustanovení o povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře, s péčí řádného a svědomitého obchodního vedoucího, nebo pečlivě a loajálně je přirozeně neurčité. Tuto neurčitost lze podle Petrova snížit za prvé: bližší konturizací v zákoně, za druhé především bohatou judikaturou, týkající se člena představenstva a do určité míry též za třetí: teoretického rozpracování v komentářích a literatuře. S jeho závěrem, že české právo je pokud se jedná o pojem péče řádného hospodáře prozatím velmi neurčité, protože neobsahuje dostatečnou judikaturu lze podle mého názoru souhlasit, ovšem od doby vydání jeho práce, tedy od roku 2007 mám za to, že se téma odpovědnosti statutárních orgánů pomalu dostává na výsluní korporálního práva, tedy tam kam v zemích s vysoce rozvinutým obchodním právem patří, jako jeden z ústředních problémů korporálního práva. Vzhledem k této skutečnosti je na tomto místě práce možné uvést, jak chápe pojem péče řádného hospodáře česká právní teorie.

Tak např. J. Pokorná³⁷⁸ uvádí, že standard péče řádného hospodáře předpokládá, že se u člena statutárního orgánu spojí prvky objektivní (odborné znalosti, preference zájmů společnosti) s prvky subjektivními (schopnost podstupovat riziko, svědomitost, pečlivost, organizační schopnosti, tvůrčí myšlení, aktivita, samostatnost ...). Péče řádného hospodáře zahrnuje i obsah, kvalitu a účinky vlastního rozhodnutí. Umožňuje tak řešit případy, kdy sice členové představenstva jsou ke společnosti loajální, dbají jejich zájmů a postupují při výkonu své činnosti zcela odborně, ale společnost přesto nedosahuje předpokládané ekonomické úspěšnosti. Dalo by se říci, že jsou sice dodrženy formální kritéria péče, ale jejich intenzita

³⁷⁸ in POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. díl.* Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 947.

není dostatečná. Není proto vyloučeno, že členové statutárního orgánu v těchto případech sice nebudou povinni hradit společnosti žádné škody, neboť žádné povinnosti neporušili, avšak budou odvoláni ze svých funkcí a akcionáři budou hledat takové složení představenstva či statutárního orgánu, které třeba díky kreativnějšího přístupu ke svým povinnostem dosáhne požadovaného výsledku. Samostatně zmíněnou složkou péče řádného hospodáře je podle J. Pokorné i povinnost mlčenlivosti o informacích, poznacích, zjištěních, postupech apod., které mají důvěrný charakter, neboť tvoří součást podnikatelských dovedností společnosti. K tomu pouze dodávám, že k odvolání členů statutárního orgánu je obecně zapotřebí pouze projevu vůle většinového společníka či většinového akcionáře, popřípadě většiny společníků či většiny akcionářů společnosti a nelze říci, že člen statutárního orgánu byl odvolán, protože porušil péči řádného hospodáře, ale spíše proto, že (a v tom souhlasím s J. Pokornou) nedosáhl výsledku, který se po něm požadoval, ale také třeba jen proto, že se znelíbil manželce většinového společníka. Každopádně J. Pokorná se také přiklání k péči řádného hospodáře jako k zastřešujícímu pojmu, který v sobě spojuje profesionalitu, loajalitu a povinnost mlčenlivosti.

Podle P. Čecha³⁷⁹ staví české právo povinnost spravovat záležitosti společnosti s péčí řádného hospodáře na tzv. objektivním přístupu povinné péči. Řádný hospodář podle něj reprezentuje dostatečně rovnou, vzdělanou, zkušenou osobu. Řádný hospodář nemusí disponovat profesionálními znalostmi, schopnostmi a zkušenostmi z oblasti práva, ekonomie, výroby, které nejsou pro provozování daného podniku nezbytné. Není povinován odbornou péčí. Nevážou jej standardy *leges artis*. Musí ale umět včas rozpoznat, ve kterých případech, a ve které fázi rozhodovacího procesu je třeba vyhledat pomoc profesionála. Jeho základní povinností je chránit svěřený majetek před škodami a usilovat o jeho růst. Podle jeho názoru je ideál řádného hospodáře zhruba v půli cesty mezi starostlivým, leč poněkud úzkoprsým „správcem“ a odvážným a kreativním dobrodruhem s novátorskými nápady, které mění svět. Přílišný výkyv na tu či onu stranu je na závadu. P. Čech chápe povinnost loajalitu jako samostatnou povinnost, kterou mají

³⁷⁹ Viz ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajalitu. *Právní rádce*, 2007, č. 3, s. 5.

členové statutárního orgánu plnit společně s povinnou péčí. Podle jeho názoru zatímco v souvislosti s povinnou péčí řeší právo otázku, jak si má statutární orgán, respektive jeho člen, počínat při obchodním vedení společnosti a s jakou odbornou intenzitou o těchto věcech rozhodovat, kryje povinná loajalita celkové zaměření jeho činnosti a také ostatní aspekty výkonu jeho funkce. Zejména v aktivní složce povinné loajalitty se tak obě povinnosti překrývají, a vzájemně doplňují: povinnost loajalitty ve své aktivní části vyžaduje iniciativní přístup k záležitostem společnosti s odhodláním naplňovat cíle a účel společnosti. Pasivní složku povinnosti loajalitty pak charakterizuje jako zákaz určitých jednání proti zájmům společnosti, z níž lze zmínit zejména zákaz konkurence či povinnost mlčenlivosti. Povinnost loajalitty pak chápe v tom smyslu, že odpovědná osoba má jednat v nejlepším zájmu a ku prospěchu společnosti (být k tomuto zájmu loajální) a zdržet se všeho, čím by tento zájem mohla ohrozit, např. tím, že by upřednostnila jiný zájem (zvláště vlastní či osob blízkých). K tomu pouze uvádím, že jak již bylo uvedeno výše, chápu péči řádného hospodáře jako zastřešující pojem, jehož jednou ze složek je právě povinnost loajalitty – odůvodnění viz výše.

B. Havel³⁸⁰ charakterizuje péči řádného hospodáře přes znaky, které lze podle jeho názoru považovat za znaky definiční. Z komparace národních systémů péče řádného hospodáře lze vypreparovat, že nese povinnost jednat:

- poctivě (v dobré víře) a nezávisle
- s náležitou opatrností a svědomitostí
- v očekávatelném/ obhajitelném/ ekonomickém zájmu obchodní korporace
- informovaně

B. Havel k těmto pravidlům přidává pravidlo tzv. business judgement rule, tedy pravidlo rozumného podnikatelského úsudku, které vytváří potřebnou liberaci při typově správném/řádném jednání. Podle B. Havla je zřejmé, že pravidlo péče řádného hospodáře lze formulovat jako soubor pravidla řádné/náležité péče, pravidla loajalitty a pravidly rozumného

³⁸⁰ Viz HAVEL, B. Je komunitární právo obchodních společností opravdu tak špatné, jak se povídá? Aneb variace na vedlejší efekty a řádnou správu obchodních společností, Vzájemné ovlivňování komunitární úpravy českého a slovenského obchodního práva na pozadí procesu jejich reformy. *Sborník ze setkání kateder obchodního práva právnických fakult České republiky a Slovenské republiky ve dnech 6. 7. 2. 2007 v Průhonicích u Prahy*, Univerzita Karlova, právnická fakulta, Katedra obchodního práva, Praha, 2007, s. 133.

podnikatelského úsudku. Podle jeho názoru rozumná evropská úprava, která si toto uvědomuje, pak tato pravidla doplňuje o pravidla pro uveřejňování informací (zajištění toku informací) a pravidla pro motivaci členu orgánů (zejména kompenzační). Pak uzavírá s tím, že všechna tato pravidla jsou pravidly komplementárními, když výhodou je synergický efekt daný jejich aplikací a interpretací. V pozdějším svém článku pak B. Havel³⁸¹ uvádí, že podnikatelským úsudkem se rozumí náležité, informované, rozumné jednání statutárního orgánu (případně jeho členů) činěné v zájmu společnosti. Důvod pro toto pravidlo je spatřován ve snaze dát členům orgánů určitou míru ochrany proti společnosti, akcionářům a věřitelům jako oposit tlaku, který je kladen na jejich odbornost, loajalitu a rozumnost.

Autoři J. Dědič a J. Lasák³⁸² uvádějí, že požadavek péče řádného hospodáře zahrnuje požadavek plnit povinnosti na určité odborné úrovni, která však nemusí dosahovat úrovně znalosti odborníka daného oboru, avšak musí být odborníkem na řízení korporací, požadavek seznamovat se z novými poznatky v oboru řízení a správy společnosti a uplatňovat je v činnosti společnosti a při rozhodování se rozhodovat se znalostí věci. Požadavek péče řádného hospodáře vyžaduje aktivní přístup k plnění povinností a nedostatek znalostí potřebných k výkonu funkce nebo nedostatek času pro jejich uplatnění není omluvitelným důvodem pro nevyložení péče řádného hospodáře. Součástí povinnosti vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře je i povinnost loajality. Od člena statutárního orgánu se pak vyžaduje, aby jednal v zájmu společnosti a nikoliv jen určitého společníka či akcionáře, nebo dokonce ve vlastním zájmu nebo zájmu třetí osoby. Podle autorů lze nepřímo dovozovat povinnost loajality z jiných povinností členů statutárních orgánů, jimiž jsou povinnosti dodržovat zákaz konkurence a povinnost mlčenlivosti. Součástí povinnosti loajality je též povinnost řídit se při výkonu funkce zásadami a pokyny schválenými valnou hromadou, pokud jsou v souladu s právními předpisy a stanovami.

³⁸¹ Viz HAVEL, B. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. *Právní rozhledy*, 2007, č. 11.

³⁸² Viz DĚDIČ, J., LASÁK, J. *Právo kapitálových obchodních společností. Přehled judikatury s komentářem. 1. a 2. díl.* Praha : Linde, 2010, s. 1351.

Autorka S. Černá³⁸³ se domnívá, že řádný výkon funkce člena statutárního orgánu je nutné plnit s takovou mírou a kvalitou péče o záležitosti společnosti, kterou vynaloží pečlivý a řádně jednající hospodář. Podle S. Černé pak konkrétní obsah povinnosti vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře je věcí výkladu a zahrnuje svědomitost a obezřetnost při plnění funkce, odborné řízení společnosti, které v sobě nese i schopnost rozpoznat spotřebu odborného posouzení projednávané záležitosti jiným specialistou, protože každý člen statutárního orgánu nemusí být odborníkem ve všech oblastech společnosti.

K. Eliáš³⁸⁴ charakterizuje závazek, který plyne ze statutárního poměru člena statutárního orgánu ke společnosti, který je vyjádřen označením péče řádného hospodáře, tedy pojmem, kterým se vyjadřuje objektivní kritérium reprezentované pozornosti, jakou by za daných okolností věnoval svým záležitostem pečlivý a řádný hospodář. K. Eliáš pak charakterizuje tuto péči slovy, že kdo pro společnost působí v nějakém jejím orgánu, musí svou funkci vykonávat osobně, s odbornou péčí a v jejím zájmu. Nepadá tedy na váhu jen profesionalita při výkonu funkce (vybavenost člověka určitými odbornými znalostmi a dovednostmi), ale se stejným důrazem i pečlivost výkonu, s níž je nutné varovat se zbytečného nebo neodpovědného riskování, ale stejně tak i přehnané úzkostnosti, a konečně taky loajalita, tedy stálý zřetel a důraz na zájmy společnosti a umění udržet jazyk za zuby tam, kde se to patří. Jak vidno tak i K. Eliáš chápe povinnost péče řádného hospodáře jako obecnou povinnost, která v sobě zahrnuje jak povinnost péče, tak i loajality.

Autor O. Řeháček³⁸⁵ uvádí, že povinnost člena představenstva jednat s péčí řádného hospodáře plyne z povinnosti loajality člena představenstva vůči společnosti. Tuto povinnost lze dovodit z obecných zásad, na kterých je postaven obchodní zákoník, ale také z pojmu řádného hospodáře. Péče řádného hospodáře je pak kvalita péče, se kterou musí loajální člen představenstva vykonávat svou činnost. Není-li člen představenstva ke společnosti loajální, nejedná-li tedy v zájmu společnosti, nemůže být

³⁸³ Viz ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl*, Praha : ASPI, 2006, s. 244.

³⁸⁴ Viz ELIÁŠ, K. in ELIÁŠ, K., POKORNÁ, J., DVORÁK, T. *Kurz obchodního práva. Obchodní společnosti a družstva*. 6. vyd. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 304.

³⁸⁵ Viz ŘEHÁČEK, O. Postavení a odpovědnost členů představenstva akciové společnosti. *Obchodní právo*, 2008, č. 1, s. 2.

považován ani za řádného hospodáře. Tento přístup je samozřejmě zajímavý, protože obrácený než řekněme většinový názor právní teorie. Podle mého názoru však autor nemá pravdu. K prostému faktu, že mohu být ke společnosti velmi loajální, avšak když mé schopnosti nebudou stačit na určitý standard péče, pak se jedná o porušení obecné povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře, a to za současného splnění povinnosti loajality.

J. Bejček³⁸⁶ považuje loajalitu nikoliv za součást, ale za doplněk odborné péče, za součást péče řádného hospodáře, kterou však může i přesahovat. Nejde zřejmě o samostatnou a samostatně sankcionovatelnou povinnost, ale jde spíše o interpretační princip, respektive zásadu odvoditelnou např. ze zákazu konkurence, či z povinnosti vynaložit péči řádného hospodáře. Podle J. Bejčka lze tedy říci, že péče řádného hospodáře zahrnuje loajální jednání (v zájmu společnosti) a patřičnou odbornost. Pod loajalitou tedy J. Bejček myslí tu skutečnost, že reprezentant se chová při správě společnosti jako ve vlastních věcech, ale s rezignací na své osobní zájmy, pokud by se mohly křížit se zájmy společnosti. J. Bejček také charakterizuje českou právní úpravu odpovědností reprezentantů kapitálových společností, kterou ve svém článku rozebírá, přičemž touto charakteristikou jsou podle jeho názoru následující body:

1) Vyšší standard odpovědnosti reprezentantů, vyplývající ze zvláštního standardu jejich povinností.

2) Faktická presumpce porušení povinné péče dosažená přesunutím důkazního břemene.

3) Objektivní standard předepsané péče.

4) Objektivní princip odpovědnosti za škodu ze subjektivizovanou exonerací.

5) Zákaz limitace a vyloučení odpovědnosti za škodu.

6) Prevence zneužití postavení statutárních orgánů nebo jejich členů prostřednictvím zákazu zaujmout zneužitelné postavení (tzv. zákaz konkurence)

³⁸⁶ Viz BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*, 2007, č. 17.

7) Souběh povinnosti nahradit škodu a povinnosti vydat prospěch z obchodu a převést práva na společnost, pokud byly nabyty v důsledku porušení zákazu konkurence.

8) Zákaz vyloučení nebo moderace odpovědnostních důsledků plynoucích z porušení zákazu konkurence.

9) Oddělitelnost odpovědnosti reprezentanta společnosti od odpovědnosti manažera, jakožto zaměstnance společnosti.

10) Individuální odpovědnost individuálního škůdce za škodu, solidární odpovědnost vícero protiprávně jednajících individuálních orgánů (jednatelů) nebo členů kolektivního orgánu (představenstva a dozorčí rady a.s.), solidární ručení členů kolektivních orgánů.

11) Odpovědnost reprezentantů za škodu zásadně vůči společnosti.

K tomu je možné dodat, že podle mého názoru je povinnost loajality složkou péče řádného hospodáře, když J. Bejčkem uváděný případ citovaný z článku P. Čecha, ohledně tzv. postsmluvní odpovědnosti³⁸⁷, by se podle mého názoru v našich podmínkách mimo nekalou soutěž (a v tom souhlasím s J. Bejčkem) mohl řešit jako odpovědnost člena statutárního orgánu vzhledem k příčinné souvislosti mezi jeho jednáním a jeho funkcí ve společnosti, neboť bez výkonu této funkce by nemohl způsobit škodu.

Autorka I. Štenglová³⁸⁸ uvádí, že pod pojmem péče řádného hospodáře si lze představovat takovou péči, s jakou by hospodář, který je vybaven potřebnými znalostmi a dovednostmi a chová se odpovědně a svědomitě, pečoval o svůj vlastní majetek. Nelze přitom vyžadovat, aby člen představenstva byl odborníkem ve všech oblastech, kterých je třeba při obchodním vedení společnosti a jednání jejím jménem uplatňovat. Součástí péče je však i schopnost rozpoznat, které činnosti již člen statutárního orgánu není schopen vykonávat, a zajistit pro jejich výkon kvalifikované osoby. Součástí péče je i přednost zájmu společnosti před zájmy akcionáře, který daného člena představenstva do tohoto orgánu vahou svých hlasů prosadil. I tato autorka tedy chápe povinnost loajality jako součást péče řádného hospodáře.

³⁸⁷ Popisovalo se odsouzení bývalého člena statutárního orgánu k náhradě škody, který bezprostředně po odchodu z funkce založil konkurenční společnost, do níž přetáhl významnou část osazenstva bývalého mandanta.

³⁸⁸ Viz ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 669.

Širokému pojetí péče řádného hospodáře zahrnujícímu i složku povinnosti loajality nasvědčuje i znění § 194 odst. 5, obchodního zákoníku přijatého ve Slovenské republice, kdy podle tohoto ustanovení členové představenstva jsou povinni vykonávat svojí působnost s „náležitou staroslivostí, ktorá zahŕňa povinnosť vykonávať ju s odbornou starostlivosťou a v súlade so záujmami spoločnosti a všetkých jejích akcionárov“ M. Patakyová³⁸⁹, uvádí, že náležitá staroslivost' (náležitá péče) se skládá ze dvou základních složek a to z odborné péče a loajality ke společnosti a všem jejím akcionářům. Odbornou starostlivost charakterizuje jako implicitně vymezenou povinnost k vytvoření takového informačního systému ve společnosti, v rámci kterého jsou členové představenstva jako rozhodovacího orgánu schopni rozhodovat s takovou znalostí věci v předmětu podnikání společnosti, která se v objektivním smyslu bude považovat za dostačující. Do odborné péče dále patří povinnost mlčenlivosti. Jako povinnost loajality, která je složkou náležité péče vymezuje takové chování členů představenstva, které je v souladu se zájmy společnosti a všech jejích akcionářů.

Konečně návrh nového občanského zákoníku ve svém § 161³⁹⁰ uvádí, že kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že jí bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu a nevyvodí z toho pro sebe důsledky. Návrh zákona tedy v § 161 stanoví obecným způsobem složky péče řádného hospodáře tak, jak je má chápat budoucí právní úprava s tím, že v podrobnostech je tento závazek vymezen při smluvních vztazích. Návrh nového zákona o obchodních korporacích pak ve svém § 55 odst. 1 uvádí, že péči řádného hospodáře neporuší ten, kdo mohl při svém podnikatelském rozhodování konaném v dobré víře rozumně předpokládat, že rozhoduje informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace. Dále v odst. 2 se uvádí, že pokud člen orgánu jedná na pokyn nejvyššího orgánu obchodní korporace a před plněním pokynů ho na jeho nevhodnost upozorní, má se zato,

³⁸⁹ Viz PATAKYOVÁ in PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 2. aktualizované vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 545.

³⁹⁰ Viz ELIÁŠ, K., HAVEL, B. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, s. 36.

že rozhodoval s péčí řádného hospodáře. Dle návrhu § 56 se uvádí, že při posouzení jednání s péčí řádného hospodáře se vždy přihlédně k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obdobného orgánu obchodní korporace³⁹¹.

Jak již bylo naznačeno výše, podle mého názoru péče řádného hospodáře spočívá na dvou základních složkách, a to na povinnosti vykonávat funkci s požadovaným standardem péče (s řádnou péčí) a povinností loajality, přičemž další povinnosti, jako je povinnost mlčenlivost či zákaz konkurence jsou pouhými podmnožinami těchto dvou základních znaků. Z důvodů postupného upřednostňování objektivního testu řádnosti jednání, se více a více zohledňuje tzv. business judgement pravidlo, tedy pravidlo rozumného podnikatelského úsudku čím se jinak ryze subjektivní pohnutky relativizují³⁹². Již podle názvu je zřejmé, že toto pravidlo rozumného podnikatelského úsudku vzniklo v angloamerické právní oblasti, konkrétně v právu USA a postupně se rozšiřuje i do zemí patřících do kontinentálního právního systému. B. Havel pak dále doplňuje, že je tedy zjevné, že pravidlo péče řádného hospodáře lze formulovat jako soubor pravidla řádné/náležité péče, pravidly loajality a pravidla rozumného podnikatelského úsudku. Rozumná evropská úprava, která si toto uvědomuje, pak tato pravidla doplňuje o pravidla pro uveřejňování informací (zajištění toku informací) a pravidla pro motivaci členů orgánů (zejména kompenzační).

Argumenty pro skutečnost, že péče řádného hospodáře v sobě zahrnuje i povinnost loajality lze hledat jednak v tom, že se na tom shoduje velká část právní teorie – viz výše, dále srovnáním s cizími právními řády, jak německým či rakouským, který je nám nejbližší, tak i dále angloamerickým, který dovozuje požadavky péče (duty of care) a loajality (duty of loyalty) z obecných fiduciárních povinností člena statutárního orgánu, dále vyplývá z obecné úpravy obstaravatelských či svěřeneckých smluv, a to jak při současném, tak při historickém výkladu a v neposlední řadě analogicky

³⁹¹ Z uvedeného je zřejmé, že se zde zavádí pravidlo podnikatelského úsudku (business judgement rule), což je akcentováno i v důvodové zprávě, kde se uvádí, že toto pravidlo dává možnost jednajícímu orgánu, aby prokazoval, že v rámci rozhodování jednal lege artis a tedy nenese odpovědnost za případnou újmu (i kdyby jí v ekonomickém smyslu způsobil) - viz dále.

³⁹² Viz HAVEL, B. Vzájemné ovlivňování komunitární úpravy u českého a slovenského obchodního práva na pozadí procesu jejich reforem. *Sborník ze setkání kateder obchodního práva právnických fakult České republiky a Slovenské republiky ve dnech 6.-8. února 2007 v Průhoncích u Prahy*, Univerzita Karlova v Praze, právnická fakulta, katedra obchodního práva, Praha 2007, s. 134.

textem zákona, protože pojem péče řádného hospodáře je uveden v ustanovení § 162 občanského zákoníku, kde se o věci uvádí, "... zejména ji opatrovat a chránit před poškozením, ztrátou a zničením... ". Podle tohoto ustanovení péče řádného hospodáře zahrnuje nejen povinnost péče, ale i loajality („opatrovat a chránit“)³⁹³. J. Petrov dále uvádí i argument ab absurdam, (pokud by péče řádného hospodáře nezahrnovala i loajalitu), spočívající v tom, že podle § 31a obchodního zákoníku je člen orgánu insolventní právnické osoby *pro futuro* diskvalifikován, ledaže prokáže, že jednal s péčí řádného hospodáře: Pokud by však péče řádného hospodáře nezahrnovala povinnost loajality, pak by se diskvalifikace nemohl zprostit, kdo porušil povinnost péče (např. nedbalé rozhodl o investicích), avšak ten, kdo porušil povinnost loajality (např. společnost vytuloval), ano.

³⁹³ Viz PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko – americko – německém srovnání*. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007, s. 56.

4.5. Povinnost loajality

Po vymezení péče řádného hospodáře obecně, a v tomto obecném rámci i vymezení standardu povinné péče, si dovolím obrátit pozornost na další její složku, a to na povinnost loajality. K. Eliáš³⁹⁴ uvádí, že loajalita je stálý zřetel a důraz na zájmy společnosti a umění udržet jazyk za zuby tam, kde se to patří. K. Eliáš tedy zahrnuje do povinnosti loajality i povinnost mlčenlivosti, kterou ukládá obchodní zákoník členům statutárních orgánů v § 194 odst. 5 obchodního zákoníku, kde se uvádí, že členové statutárního orgánu jsou povinni zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu.

Povinnosti loajality³⁹⁵ od členů statutárních orgánů vyžaduje, aby se plně odevzdali ve prospěch zájmů společnosti jejich akcionářů a aby neprosazovali své vlastní osobní zájmy³⁹⁶, jinými slovy povinnost loajality

³⁹⁴ ELIÁŠ, K. In ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., POKORNÁ, J. a kol. *Kurz obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé*. 5. vyd. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 298.

³⁹⁵ Viz Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. února 2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008. Z odůvodnění: Podle § 194 odst. 5 věty první obch. zák. byli členové představenstva povinni vykonávat svou působnost s náležitou péčí. Součástí náležité péče bylo mimo jiné i to, že člen představenstva dává při rozhodování v představenstvu přednost zájmům společnosti před zájmy akcionáře, který jej do představenstva vahou svých hlasů prosadil, a nenechá se při výkonu funkce tímto akcionářem ovlivňovat (povinnost loajality). Uvedené platilo obdobně i pro výkon působnosti jednatele ve společnosti s ručením omezeným (srov. § 135 odst. 2 obch. zák.).

³⁹⁶ Viz Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. listopadu 2005, sp. zn. 5 Tdo 1143/2005. Z odůvodnění: Podle názoru Nejvyššího soudu podstata jednání všech obviněných a porušení jejich povinností jako členů představenstva společnosti J. p., a. s., (dále též jen „společnost“) spočívá v tom, že rozhodli o prodeji kmenových akcií společnosti (a také tento prodej uskutečnili) za nižší cenu, než jaká byla podle skutkových závěrů soudů obou stupňů dosažitelná na trhu a jakou skutečně dosáhli členové orgánů a vybraní zaměstnanci této společnosti, jimž byly akcie prodány a kteří je následně prodali za podstatně vyšší cenu. ... V takovém jednání lze nepochybně spatřovat porušení povinnosti členů představenstva vykonávat svou působnost s náležitou péčí ve smyslu tehdejšího znění ustanovení § 194 odst. 5 obchodního zákoníku, jak správně uzavřely soudy obou stupňů. Náležitá péče totiž nepochybně zahrnuje i péči o majetek akciové společnosti, a to nejen v tom smyslu aby nevznikla škoda na majetku jeho úbytkem či znehodnocením, ale také aby byl majetek společnosti zhodnocován a rozmnožován v maximální možné míře, jaká je momentálně dosažitelná. Obvinění si ovšem byli vědomi zájmu dalších subjektů o koupi akcií i nabízené kupní ceny, za kterou se prodej již dříve uskutečnil. Přesto umožnili prodej kmenových akcií s výrazným finančním profitem pro členy orgánů a další zaměstnance společnosti, případně pro osoby jimi obdarované z řad jejich příbuzných a blízkých, a to v tom smyslu, jak je popsáno ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně. ... Obviněným totiž nebylo kladeno za vinu, že posuzovaný prodej akcií nepřinesl společnosti vůbec žádný zisk, ale – jak bylo již výše zdůrazněno – porušení jejich povinností jako členů představenstva akciové společnosti (§ 194 odst. 5 obchodního zákoníku)

předepisuje náležitý směr, kterým by členové statutárních orgánů měli napínat své úsilí a zájmy. Povinnost péče zase předepisuje kvalitu tohoto snažení³⁹⁷.

Argumentem, který hovoří pro přijetí teze, že povinnost mlčenlivosti je součástí (podmnožinou) povinnosti loajality je skutečnost, že v případě osobních společností není např. mlčenlivost nijak upravena, ale je předepsána péče řádného hospodáře (§ 79a obchodního zákoníku). Je nepředstavitelné, že by společník osobní společnosti neměl povinnost mlčenlivosti. Vzhledem ke skutečnosti, že taková povinnost není v obchodních společnostech přímo stanovena, lze si ji odvodit právě a pouze z povinnosti péče řádného hospodáře, a to vzhledem k právněteoretickému vymezení jejích dvou hlavních složek (povinnosti péče a loajality) právě jako součást povinnosti loajality.

V angloamerické právní oblasti, konkrétně v americkém právu, se uvádí, že když jsou členové statutárního orgánu volení akcionáři k řízení společnosti, nejsou ani pouhými správci (trustee) ani pouhými zmocněnci (agent) akcionářů nebo společníků nebo společnosti³⁹⁸. Členové statutárního

záleželo v tom, že nedosáhli pro společnost takového zisku, jaký byl reálný a jakého dosáhli vybraní členové orgánů a zaměstnanci společnosti právě na její úkor..... To platí i ve vztahu k další námitce obviněného Ing. J. H., který s poukazem na rozhodnutí valné hromady společnosti dovozuje, že jím nebyla vyloučena možnost prodat akcie zaměstnancům a že představenstvo nebylo vázáno žádnou podmínkou stran výše kupní ceny. S tímto tvrzením sice Nejvyšší soud obecně souhlasí, ale – jak zdůraznil již výše – představenstvo bylo vázáno zákonnou povinností postupovat s náležitou péčí (§ 194 odst. 5 obchodního zákoníku), což mimo jiné znamenalo zohlednit i kupní cenu tak, aby prodej akcií odpovídal zájmům společnosti. Obvinění ovšem místo toho zvolili postup, který výrazně preferoval především finanční zájmy vybraných členů orgánů a zaměstnanců společnosti, resp. dalších osob. Takový postup nelze považovat za náležitou péči o majetek společnosti, jestliže zde byla zřejmá možnost získat podstatně vyšší kupní cenu za předmětné akcie, než jakou společnost obdržela do svého majetku. K porušení uvedené zákonem uložené povinnosti tedy došlo. Podle názoru Nejvyššího soudu je sice nepochybné, že představenstvo akciové společnosti, stejně jako jiné podobné orgány, musí při rozhodovacím procesu zohlednit celou řadu různých okolností, přičemž za běžného stavu věcí nelze požadovat stoprocentní správnost a bezchybnost jakéhokoli rozhodnutí. Jak je ovšem zřejmé z učiněných skutkových zjištění, v posuzovaném případě obviněný – obdobně jako další spoluobvinění – upřednostnil své finanční zájmy, resp. zájmy dalších osob před důsledným plněním svých povinností ve prospěch společnosti. Nejde tedy o to, zda by rozhodnutí představenstva mělo být stoprocentně správné, ale posuzované rozhodnutí je již svojí podstatou v neprospěch společnosti a v rozporu se základními povinnostmi členů představenstva. Argumentace obviněného je proto v uvedeném rozsahu zjevně neopodstatněná.

³⁹⁷ Viz FLEISCHER, A., HAZARD, C. G., KLIPPEROVÁ, M. Z. *Pokušení správních rad*. Praha : Victoria Publishing, 1996, s. 83.

³⁹⁸ P. L. Davies ohledně povinnosti loajality vycházející z fiduciární povinnosti ředitelů v právu Spojeného království uvádí: „... povinnost loajality, kterou zákon požaduje na ředitelích, byla stanovena soudy analogií s povinnostmi svěřenských správců. Není těžké si uvědomit, jak historicky vznikla. Před Zákonem o akciových společnostech z roku 1844 většina akciových společností byla neregistrovaná a jejich zákonost závisela na zakládacích listinách svěřujících majetek společnosti svěřenským správcům. Těmito svěřenskými správci byli často samotní ředitelé, a i když bylo rozlišováno mezi pasivními svěřenskými správci a představenstvem, v očích ekvitního soudu bylo představenstvo zcela běžně považováno za svěřenského správce, pokud se zabývalo svěřeným majetkem. U ředitelů neregistrovaných společností byla nálepka „svěřenští správci“ méně vystihující, protože majetek byl v držbě společnosti jako samostatné právnické osoby, a nebyl svěřen svěřenským správcům.

orgánů jsou nicméně fiduciáři, a musí plnit své povinnosti v dobré víře s řádnou péčí a v nejlepším zájmu společnosti³⁹⁹. Povinnosti členů statutárního orgánu se tak v americkém právu nazývají fiduciárními povinnostmi a zahrnují jednání s povinnou loajalitou, v dobré víře a jen v nejlepším zájmu společnosti a jejich společníků a akcionářů⁴⁰⁰. Povinnost loajality členů statutárních orgánů vyžaduje, aby se plně odevzdali ve

Avšak bylo běžné, že soudy tento pojem aplikovaly analogicky na ředitele. Za prvé, povinnosti ředitelů by měly být stejné bez ohledu na to, zda společnost je zaregistrována či nikoli; za druhé, ekvinní soudy mají tendenci používat nálepku „svěřenský správce“ na kohokoli, kdo zaujímá fiduciární pozici. Nicméně nazývat ředitele svěřenskými správci dnes není zcela správné ani vždy užitečné. Ve skutečnosti jsou ředitelé zástupci společnosti, a nikoli svěřenskými správci společnosti nebo jejího majetku. Avšak jako zástupci mají fiduciární vztah ke svému zmocniteli, tj. společnosti. Povinnosti dobré víry, které tento fiduciární vztah vyžaduje, jsou ve skutečnosti totožné s povinnostmi udělovanými svěřenskými správci. V tomto smyslu má nálepka „svěřenský správce“ dosud své opodstatnění. Kromě toho, pokud jde o nápravná opatření v případě porušení povinnosti, analogie se svěřenstvím může být pevným základem nápravného opatření. Ředitelé, jež disponují majetkem společnosti a tím porušují své povinnosti, jsou považováni za dopustivší se porušení svěřenství/důvěry, přičemž osoby (včetně samotných ředitelů), do jejichž rukou se tento majetek dostane, se mohou octnout v situaci, že mají povinnost nahradit společnosti hodnotu zneužitého majetku.

Ani analogie ředitelů se zástupci zdaleka není dokonalá. ... pravomoc ředitelů vázat společnost jako zástupci obvykle závisí na jejich kolektivním jednání jako představenstva, pokud tato pravomoc nebyla zvláště udělena na základě ustavujících dokumentů společnosti jednotlivému řediteli. Naopak povinnost dobré víry má každý ředitel samostatně. Jeden z několika ředitelů nemusí být zástupcem společnosti s pravomocí zatížit ji odpovědností za své jednání, avšak může být jejím fiduciářem (zmocněncem). V tomto smyslu ředitelé opět připomínají svěřenské správce, jež musí obvykle jednat společně, přičemž každý z nich má povinnost dobré víry vůči uživatelům. Kromě toho, pokud ředitelé jednají společně jako představenstvo, moderním názorem na tuto skutečnost není, že jsou zástupci společnosti, nýbrž že jednají jako společnost, pokud zůstanou v mezích svých pravomocí.

Možná lze pouze konstatovat, což je nesporné, že jednotliví ředitelé mají fiduciární povinnosti vůči své společnosti a někdy jsou považováni za porušující svěřenství/důvěru, pokud nedovoleně zacházejí s majetkem společnosti.

Nyní se budeme zabývat hlavními součástmi fiduciárních povinností ředitelů. Dále je rozdělujeme na šest podskupin/kategorií, na základě přehledu uvedeného v Zákoně o obchodních společnostech z roku 2006. Tři z těchto kategorií jsou zřejmé. Jsou to tyto kategorie:

- (1) že ředitelé musí zůstat v mezích pravomocí, jež jim byly uděleny;
- (2) že ředitelé musí jednat v dobré víře, za účelem podpory úspěšnosti společnosti;
- (3) že musí uplatňovat nezávislý úsudek.

Další tři kategorie jsou příklady pravidla vůči ředitelům, jež se dostali do pozice, ve které se jejich osobní zájmy (nebo povinnosti k jiným osobám) dostaly do střetu s jejich povinnostmi vůči společnosti. Avšak je užitečné dále rozdělit zásadu „zákaz střetu zájmů“ níže uvedeným způsobem, protože konkrétní pravidla realizující tuto zásadu se liší podle toho, zda dochází ke střetu zájmů:

- (4) na základě transakce se společností (transakce do vlastní kapsy);
- (5) na základě soukromého využití majetku společnosti, informací nebo příležitostí ředitelem; nebo
- (6) na základě přijetí výhody od třetí osoby za výkon jejich řídicích funkcí určitým způsobem.

Pro účely zákonného ustanovení a analýzy je nezbytné, aby povinnosti byly určitým způsobem oddělené, zhruba tak, jak uvedeno v Zákoně o obchodních společnostech z roku 2006. Avšak v §179 je stanoveno, že pokud není povinnost výslovně vyloučena ustanovením zákona, „v každém jednotlivém případě může platit více než jedna všeobecná povinnost“. Toto ustanovení se vztahuje rovněž na povinnost péče. V praxi vzniká mnoho situací týkajících se více než jedné povinnosti, a pokud tomu tak je, žalobce se může rozhodnout podat žalobu týkající se jakékoli nebo veškerých těchto povinností.“ Viz DAVIES, P. L. *Gower and Davies : Principles of Modern Company Law*. Eighth Edition. London : Thomson Reuters (Legal) Limited, 2010. str. 501 a násl.

³⁹⁹Viz SMITH, L. Y., MANN, R. A., ROBERTS, B. S.: *Business law and the regulation of business, Third Edition*. St. Paul : West Publishing Company, 1990, s. 768.

⁴⁰⁰ Viz MILLER, A. R., GOSSMAN, T. L.: *Business law*, Glenview, Illinois : Scott, Foresman and Company. 1990, s. 778 a také Viz SMITH, L. Y. – MANN, R. A. – ROBERTS, B. S.: *Business law and the regulation of business, Third Edition*. St. Paul : West Publishing Company, 1990, s. 1867.

prospěch zájmů společnosti, a aby neprosazovali své vlastní zájmy, přičemž mají mimo jiné (v právu Spojeného království výslovně vyjádřenou) povinnost podporovat úspěšnost společnosti⁴⁰¹. V této souvislosti je možné si

⁴⁰¹ Pohled P. L. Daviese z hlediska práva Spojeného království je následující: „Povinnost podporovat úspěšnost společnosti je moderní verzi základní povinnosti loajality ředitelů. Je to základní povinnost, které ředitelé podléhají v tom smyslu, že platí pro každé uplatnění úsudku řediteli, bez ohledu na to, zda využívají maxima svých pravomocí podle ustavujících dokumentů či nikoli, a zda existuje nebo neexistuje funkční střet zájmů. Spolu s nefiduciární povinností uplatňovat péči, dovednosti a pečlivost vyjadřuje povinnost podporovat úspěšnost společnosti názor zákona, jak mají ředitelé plnit své každodenní povinnosti. Proto není překvapující, že správná formulace povinnosti loajality ředitelů byla předmětem značných sporů, jak v rámci úvah uvedených v *Company Law Review*, tak během schvalování Zákona z roku 2006 Parlamentem. Tyto spory byly o to intenzivnější, protože se jednalo o oblast povinností ředitelů, kde nebylo navrhováno, aby zákon prostě zopakoval obecné právo. Povinnost podle obecného práva byla obvykle formulována jako povinnost, jež vyžaduje na ředitelích, aby jednali v dobré víře a v „nejlepším zájmu společnosti“. To je podstatně jiná formulace, než kterou lze nalézt v §172(1) Zákona. Tento paragraf požaduje na řediteli, aby jednal „způsobem, který považuje v dobré víře za nejvhodnější pro podporu úspěšnosti společnosti ve prospěch jejich společníků/akcionářů jako celku“; a poté je v něm uveden nevyčerpávající seznam šesti problémů, ke kterým ředitelé musí přihlížet při rozhodování o vhodném postupu.

Důvody pro provedení změny byly dvojí, ačkoli jsou úzce propojené. Oba se týkaly základní otázky, či zájmy mají ředitelé sledovat při uplatňování svých pravomocí. Vzhledem ke koncentraci ekonomické síly velkých společností to byla nutně otázka, jež byla předmětem značného zájmu a sporů napříč politickým spektrem. Je absurdní, jak uvidíme, že odpověď na tuto otázku má omezený význam pro soudní řízení, protože existuje i nadále vysoká míra subjektivity při formulaci povinností, která brání tomu, aby se povinnosti staly účinnou zbraní v soudních řízeních. Nicméně teoretický nebo dokonce ideologický význam debaty o správné formulaci základní povinnosti loajality nelze přeceňovat.

Prvním ze dvou souvisejících důvodů pro navrhování změny formulace obecného práva je, že existující povinnost podle obecného práva byla považována za nepřesnou jako vodítko pro ředitele, či zájmy mají podporovat při výkonu svých rozhodovacích pravomocí. Ačkoli, jak jsme viděli, tvrzení, že ředitelé mají povinnosti vůči společnosti, je cenné, protože naznačuje, tyto povinnosti mohou uplatňovat pouze ti, kdo mohou tvrdit, že jednají jménem společnosti, požadavek uvedený například v obecném právu, že ředitelé musí jednat v *zájmu* společnosti, je téměř nesmyslný. Je to proto, že společnost je umělou právníkou osobou, které nelze připisovat zájmy, pokud nejdeme dále a nezotožníme se zájmy společnosti zájmy jedné nebo více skupin osob. Jak poznamenal L.J. Nourse, „Zájmy společnosti jako umělé osoby nelze odlišovat od zájmů osob, jež jsou na ní zainteresovány.“ Pokud konstatujeme bez dalšího, že ředitelé musí uplatňovat své pravomoci v zájmu společnosti, poskytujeme tak velmi nepřesné vodítko pro ředitele, co vlastně zákon požaduje, pokud není dále specifikováno, která skupina nebo skupiny osob mají být ztotožněny se „společností“. Opačný názor *Law Society*, že „je dobře chápána koncepce společnosti jako právníké osoby oddělené od jejich společníků/akcionářů, v jejímž zájmu ředitelé musí jednat“, není podporován a nelze jej podpořit jinak než na základě toho, že obecné právo obvykle ztotožňuje zájmy společnosti se zájmy jejích akcionářů a tudíž představuje další krok, který předvídá L.J. Nourse.

V každém případě, první návrh předkladatelů zákonného ustanovení měl reformulovat normu obecného práva tak, aby vynechal jakýkoli odkaz na „zájmy společnosti“, avšak rovněž aby zdůraznil, že převládajícím názorem podle obecného práva je, že hlavním cílem úsilí ředitelů, pokud jde o zákon o společnostech, by měli být akcionáři nebo společníci. Odtud pramení současná formulace, že ředitel musí jednat „způsobem, který považuje v dobré víře za nejpravděpodobněji podporující úspěšnost společnosti ve prospěch jejích společníků/akcionářů jako celku“. Osoby, jež mají mít prospěch z úsilí ředitelů o podporu úspěšnosti společnosti, jsou identifikovány jako společníci nebo akcionáři společnosti. To je hlavní povinností, kterou stanovuje příslušný paragraf. Povinnost přihlížet k zájmům ostatních účastníků, o které pojednává následující paragraf, je zřetelně podřízena hlavní povinnosti podporovat úspěšnost společnosti ve prospěch jejích společníků/akcionářů. To je vyjádřeno slovy „in doing so“, tj. při plnění této hlavní povinnosti. Pozici akcionářů jako předmětu úsilí ředitelů nesdílejí ostatní skupiny osob, na jejichž úspěšnosti mohou záviset obchodní aktivity společnosti, například zaměstnanci nebo jiné zainteresované osoby. V tomto smyslu je v tomto paragrafu zopakováno pravidlo nadřazenosti akcionářů.

Ačkoli tento první krok na straně navrhovatelů lépe vysvětluje ředitelům, jaké zájmy mají podporovat, neboť identifikuje zájmy společníků/akcionářů jako relevantní zájmy, právě toto vysvětlení bylo předmětem sporů. Naopak formulace obecného práva z důvodu své koncepční nejednoznačnosti zastírala míru, ve které jsou v popředí povinnosti podle obecného práva zájmy akcionářů. Formulace Zákona zřetelně odmítá „pluralistický“

klást otázku, čím zájem má člen statutárního orgánů prosazovat, zájem společnosti nebo zájmy společníků či akcionářů? Pokud vyloučíme s teoretického hlediska zcela zřejmou skutečnost, že je nepřipustné prosazovat zájem např. většinového společníka či akcionáře⁴⁰² pak je zřejmé, že v angloamerickém právu se ztotožňuje zájem společnosti jako uměle vytvořené právnické osoby a jejich vlastníků, tedy společníků či akcionářů. V americkém pojetí je zájem společnosti to, co zvyšuje cenu akcií; lze tak říci, že zájem společnost je totožný se zájmem akcionářů (kteří jako investoři mají zájem na maximálním zhodnocení svých vkladů). V tomto případě hovoříme o teorii „share holders“⁴⁰³. V anglickém právu tuto skutečnost vyjádřil právě § 172 anglického zákona o obchodních společnostech z roku 2006, kde se uvádí, že člen statutárního orgánu společnosti je povinen jednat způsobem, který považuje v dobré víře⁴⁰⁴ za jednání, jež nejpravděpodobněji zajistí úspěch společnosti ve prospěch jejích společníků jako celku⁴⁰⁵.

přístup k právním předpisům týkajícím se povinností ředitelů, na základě kterých je zájmům řady dalších účastníků připisován stejný význam jako akcionářům, jejichž zájmy mají být podporovány při uplatňování rozhodovacích pravomocí ředitelů. Avšak vláda nezamýšlela nesofistikované přijetí pravidla nadřazenosti akcionářů. Naopak, je zdůrazňována míra překrývání zájmů společníků/akcionářů se zájmy jiných účastníků prostřednictvím povinnosti ředitelů „přihlížet“ k zájmům ostatních účastníků. Slovy *Company Law Review*, ze které pochází strategie odmítnutí pluralismu a přijetí modernizované verze nadřazenosti akcionářů, filosofii této zákonné formulace je filosofie „hodnoty osvíceného akcionáře (ESV)“. Proto při podpoře úspěšnosti společnosti ve prospěch jejích společníků/akcionářů ředitel musí přihlížet (mimo jiné) k:

- (a) pravděpodobným dlouhodobým důsledkům jakéhokoli rozhodnutí,
- (b) zájmům zaměstnanců společnosti,
- (c) potřebě rozvíjet obchodní vztahy společnosti s dodavateli, zákazníky a jinými osobami,
- (d) dopadu aktivit společnosti na společnost a životní prostředí,
- (e) požadavku udržovat dobrou pověst společnosti pomocí vysokého standardu provádění obchodních aktivit, a
- (f) potřebě jednat spravedlivě jako mezi společníky/akcionáři společnosti (§172(1))

O koncepci hodnoty osvíceného akcionáře (ESV) lze říci, že vyjadřuje názor, že zájmy akcionářů pravděpodobně nejsou podporovány, pokud management společnosti provádí své aktivity tak, že jeho zaměstnanci nejsou ochotni pracovat efektivně, jeho dodavatelé a zákazníci by s ním raději nespolupracovali, jsou v rozporu se společenstvím, ve kterém pracuje, a jeho etické a environmentální normy jsou považovány za žalostné. Avšak je důležité si uvědomit, že k zájmům skupin neakcionářů mají ředitelé přihlížet, pouze pokud je to žádoucí pro účely podpory úspěšnosti společnosti ve prospěch jejích společníků/akcionářů. Zájmy neakcionářů nemají při rozhodování ředitelů samostatnou hodnotu, kterou by měly podle pluralistické koncepce. Z tohoto důvodu je v zásadě nesprávné považovat tento paragraf za požadující na ředitelích, aby „vyvážili“ zájmy společníků/akcionářů se zájmy těchto účastníků. Zájmy společníků/akcionářů jsou nadřazené, avšak k zájmům ostatních účastníků je třeba přihlížet při určování nejlepšího způsobu podpory zájmů společníků/akcionářů.“ – Viz DAVIES, P. L. *Gower and Davies : Principles of Modern Company Law*. Eighth Edition. London : Thomson Reuters (Legal) Limited, 2010. str. 507 a násl.

⁴⁰² I když v praxi tomu tak obvykle bývá, zejména kvůli pravomoci jmenovat a odvolávat členy statutárních orgánů, tedy statutární orgán je závislý na většinovém společníkovi či akcionáři. To však nic nemění na tom, že se v takovém případě jedná o porušení péče řádného hospodáře.

⁴⁰³ Viz ŘEHAČEK, O. Postavení a odpovědnost členů představenstva akciové společnosti. *Obchodní právo*, 2008, č. 1, s. 2.

⁴⁰⁴ Vě v *Smith and Fawcett Ltd. [1942] Ch 304 (CA)* rozhodoval soud o povinnosti jednat v dobré víře, přičemž skutkové okolnosti byly následující: Stanovy společnosti dávaly ředitelům pravomoc odmítnout dle

V americkém právu je povinnost loajality chápána jako hranice mezi zákazem jednání ve svůj vlastní prospěch a respektem smluvní a obchodní svobody. Transakce společnosti, na nichž členové představenstva, vedoucí či akcionáři mohou mít osobní zájem, postihují buď jen vnitřní vztahy (vztahy mezi uvedenými subjekty a společností) nebo vnější vztahy (vztahy v rámci holdingu, do kterého společnost patří či vztahy vůči třetím osobám). Každý případ eventuálního porušení loajality je samostatně posuzován v souladu s kritérii pro zastupování, tedy jako vztah zmocnitele a zmocněnce (law of agency), rozhodující je celková spravedlnost, tedy čestnost jednání a poctivost ceny. Převážná část soudních rozhodnutí ohledně nedodržení povinnosti loajality zmiňuje tři následující podstaty:

- uchvácení obchodní příležitosti společnosti (usurpation of corporate opportunity),
- plýtvání ze zdrojů společnosti považované za blízké podvodu (waste)
- zainteresované transakce, tedy obchody se střetem zájmů (self-interested transaction), např. snahy o ovládnutí společnosti novým subjektem za pomoci vedení společnosti či vztahy mezi mateřskou a dceřinou společností⁴⁰⁶.

vlastního uvážení zápis jakéhokoli převodu jejích akcií. Majiteli veškerých akcií společnosti byli dva ředitelé, avšak když jeden z nich zemřel, druhý odmítl zaregistrovat převod akcií zesnulého na jeho syna a namísto toho mu nabídl, že od něho odkoupí tyto akcie. Rozsudek: Takové fiduciární povinnosti musí být vykonávány v zájmu společnosti a nic nenaznačovalo tomu, že byly v tomto případě zneužity. Soudce lord Greene k tomu poznamenal „Zásady, které je třeba aplikovat ... jsou v tomto případě nepochybné. [Ředitelé] musí vykonávat své rozhodovací pravomoci v dobré víře tím způsobem, ohledně něhož oni sami – a nikoli soud mají zato, že je v zájmu společnosti.“

Je dobré si všimnout subjektivní povahy této povinnosti. Je-li jednáno v dobré víře, je vhodné takové jednání, o němž má ředitel (a nikoli soud) za to, že je v nejlepším zájmu společnosti.

Toto pravidlo bylo potvrzeno i v nedávné době, kdy ve věci Regentcrest plc (in liquidation) v Cohen and another [2000] All ER (D) bylo ohledně povinnosti jednat v dobré víře rozhodnuto (mimo jiné) takto: „Povinnost uložená ředitelům jednat v dobré víře v zájmu společnosti je subjektivní a mělo být rozhodnuto o otázce, zda ředitel poctivě věřil, že jeho jednání bylo v nejlepším zájmu společnosti.“ – Viz TAYLOR, C. *Company Law*. Harlow : Pearson Education Limited, 2009., str. 63 a násl.

⁴⁰⁵ Již citované ustanovení § 172 (Povinnost zajišťovat úspěch společnosti) Zákona o obchodních společnostech z roku 2006 zní: (1) Ředitel společnosti musí jednat takovým způsobem, o němž se v dobré víře domnívá, že nejpravděpodobněji zajistí úspěch společnosti ku prospěchu jejích společníků jako celku. Přitom musí mj. přihlížet: (a) k pravděpodobným dlouhodobým následkům veškerých rozhodnutí; (b) k zájmům zaměstnanců společnosti; (c) k potřebě upevňovat obchodní vztahy společnosti s dodavateli, odběrateli a jinými osobami; (d) k vlivu činnosti společnosti na komunitu a na životní prostředí; (e) k tomu, že je pro společnost vhodné udržovat si pověst jako společnost, která se řídí vysokými standardy obchodního jednání a (f) k potřebě poctivého jednání mezi společníky společnosti. (2) Pokud není účelem společnosti dosáhnout prospěch pro společníky nebo pokud její účel zahrnuje složku, která nemá za cíl dosáhnout jejích prospěch, platí odstavec 1 tak, jako by podpora úspěchu společnosti ku prospěchu jejích společníků znamenala plnění takového účelu. (3) Povinnost uložená tímto ustanovením platí v závislosti na jakémkoli právním předpisu nebo ustanovení, podle něhož mají ředitelé za určitých okolností uvažovat nebo jednat ve prospěch věřitelů společnosti.

⁴⁰⁶ Viz MACGREGOR, R. Americká koncepce akciové společnosti a vztahů v ní. *Právní rozhledy*, 2004, č.23.

Autorka dále uvádí, že přisvojení či přímo uchvácení obchodní příležitosti společnosti se dopustí osoba, která využije podnikatelskou příležitost, o níž později společnost prokáže, že přednostně náležela jí. Typickou situaci představuje člen představenstva samostatně činný ve stejném oboru jako společnost a přisvojující si pro své podnikání obchodní nabídky určené společnosti. Povinnost loajality vyžaduje, aby se členové vedení nezapojovali do akvizic způsobilých být předmětem podnikání společnosti a společnosti nekonkurovali. Za plýtvání se zdroji společnosti lze podle autorky považovat, např. pokud je majetek společnosti nabízen za podmínek podstatně horších (např. nápadně nízká cena), než by učinila rozumná osoba či pokud společnost na pokraji úpadku vyplácí závratné odměny. Jde o jednání společnosti, které by řádný hospodář v žádném případě neučinil. Nejčastější je však podle autorky střet zájmů. Transakce společnosti, na níž může mít člen vedení osobní zájem, jsou tradičně považovány za krajně podezřelé a v 19. století byly všechny považovány za protizákonné. V současné době mohou obstát, ale jen pokud byl předem střet zájmů oznámen a transakce schválena nebo transakce jako taková je spravedlivá. Konkrétně zainteresovaný člen představenstva, vedoucí či akcionář nese břemeno tvrzení i důkazní, že buď nezainteresovaní členové představenstva, nebo akcionáři schválili transakci na základě veškerých potřebných informací, anebo že transakce je i přes střet zájmů spravedlivá a ve prospěch společnosti. Poskytnutí informací a schválení obchodu jevícího se jako poctivý zakládá ochranou domněnku o správnosti vyjma případu plýtvání.

O. Řeháček⁴⁰⁷ uvádí, že povinnosti loajality je to, že člen představenstva (člen statutárního orgánu) je povinen jednat vždy v nejlepším zájmu a ku prospěchu společnosti, a tomuto zájmu dávat přednost před zájmem vlastním. J. Dědič k povinnosti loajality poznamenává, že od člena představenstva se tudíž vyžaduje, aby jednal v zájmu akciové společnosti a nikoli jen určitého akcionáře nebo dokonce ve vlastním zájmu či zájmu třetí osoby, a vyžaduje se po něm, aby se aktivně se zájmem společnosti seznamoval⁴⁰⁸. P. Čech⁴⁰⁹ s povzdechem uvádí, že vzhledem k tomu, že právní

⁴⁰⁷ Viz ŘEHÁČEK, O. Postavení a odpovědnost členů představenstva akciové společnosti. *Obchodní právo*, 2008, č. 1, s. 2.

⁴⁰⁸ Viz DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. Díl.* 1. vyd. Praha : Polygofon, 2002, s. 2417.

úpravy Česka, ani Německa, ani Rakouska nekodifikují povinnost loajality, panuje o konkrétním vymezení povinnosti loajality ještě menší jistota, než je tomu u povinnosti péče. Pouze švýcarské akciové právo zakotvuje od reformy v r. 1991 povinnost loajality v zákoně. Činí tak ovšem natolik obecně, že ponechává obdobný prostor pro doktrinální úvahy a judikaturu, jaký existuje v ostatních posuzovaných jurisdikcích: členům správní a dozorčí rady akciové společnosti ukládá zákon povinnost, aby s dobrou vírou/věrností (*in guten Trefen*) hájili zájmy společnosti. Obecná definice povinnosti loajality je podle P. Čecha ta, že povinná osoba má jednat v nejlepším zájmu a ku prospěchu společnosti (být k tomuto zájmu loajální) a zdržet se všeho čím by tento zájem mohla ohrozit, např. tím, že by upřednostnila jiný zájem (zvláště vlastní či osob blízkých). Podle P. Čecha dále německá právní věda systematizuje projevy povinné loajality do pěti základních skupin:

1. Povinnost nasazení ve prospěch společnosti,
2. řešení konfliktů zájmů, kontrahuje-li člen orgánu či osoba blízká se společností,
3. zákaz využívat příležitosti společnosti (*corporate opportunity*) ve vlastní prospěch či ve prospěch třetích osob,
4. využití zdrojů společnosti ve vlastní prospěch,
5. přijetí plnění třetích osob za úkony učiněné z titulu funkce ve společnosti.

Konečně S. Černá⁴¹⁰ uvádí, že členové představenstva jsou povinni řídit se při výkonu funkce zájmy společnosti. Podle ní akciová ustanovení tuto povinnost výslovně neformulují, ovšem vyplývají subsidiárně z úpravy mandátní smlouvy. Pod povinnost řídit se při výkonu funkce zájmy společnosti pak spadá to, že se člen statutárního orgánu musí řídit zásady a pokyny schválenými valnou hromadou, za podmínky, že neodporují právním předpisům a stanovám (§ 194 odst. 4 obchodního zákoníku), aby dodržoval zákaz konkurence (§ 196 obchodního zákoníku), nezneužíval možnost uzavírat se společností smlouvy k vlastnímu prospěchu (§ 196a) obchodního zákoníku), zachovával mlčenlivost o všech skutečnostech, jejichž prozrazení by mohlo společnosti způsobit škodu (§ 194 odst. 5 obchodního zákoníku),

⁴⁰⁹ Viz ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. *Právní rádce*, 2007, č. 3, s. 13.

⁴¹⁰ Viz ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl*, Praha : ASPI, 2006, s. 241 a násl.

atd. V této souvislosti se o této povinnosti hovoří jako o povinnosti loajality člena statutárního orgánu vůči společnosti. Do povinnosti loajality vůči společnosti řadí S. Černá i povinnost, aby se člen představenstva řídil pouze legitimními zájmy společnosti jejíž realizace neodporuje právním předpisům, dobrým mravům a nepříčí se stanovám, tedy tzv. už výše zmíněná povinnost legality. Zájem společnosti je podle S. Černé přitom zájmem osoby majetkoprávní oddělené od členů představenstva, resp. statutárního orgánu. V uvedené práci shodně s O. Řeháčkem⁴¹¹ a J. Petrovem⁴¹² uvádí, základní zájem společnosti tak, jak ho definuje angloamerická právní a hospodářská teorie. Tento základní zájem společnosti musí sledovat členové řídicího a kontrolního orgánu, je jím růst hodnoty podniku, který se projevuje v trvale vysokém kurzu akcií (tzv. teorie Shareholder value). Lze tak říci, že nositelem tohoto zájmu je na maximalizaci svého vkladu zainteresovaný akcionář. A lze tedy prohlásit, že zájem společnosti je totožný se zájmem akcionářů. Evropské pojetí pochází z přesvědčení, že jediným kritériem pro rozhodování představenstva při řízení společnosti nemají být jen ekonomické faktory měřené rentabilitou a růstem hodnoty akcií společnosti. Evropská doktrína proto vychází převážně z myšlenky, že povinností představenstva je respektovat při řízení společnosti i zájmy zaměstnanců, dodavatelů a dalších skupin osob svázaných se společností a také zájmy veřejné. Evropský pohled tedy vychází z tzv. teorie „zainteresovaných osob“ (teorie „State holders“). Ta stojí na myšlence, že zájmem společnosti není pouhý zájem jejích akcionářů, ale jde o společný zájem všech osob zainteresovaných na jedinečnosti společnosti. Těmi jsou také zaměstnanci společnosti, její věřitelé, zákazníci, ale i třeba místní komunita či stát (jako výběrčí daní). Povinností osob řídících společnost pak tedy je respektování a sladění zájmů všech osob, které svým specifickým přínosem přispívají k prospěchu společnosti, tedy zaměstnanců, kteří investují svou pracovní sílu, inteligenci a tvořivost, dodavatelů i zákazníků kupujících konečné produkty. Respektování zájmů osob (soukromých i veřejných) spojených čím či oním způsobem se společností by podle evropského pohledu mělo vést

⁴¹¹ Viz ŘEHÁČEK, O. Postavení a odpovědnost členů představenstva akciové společnosti. *Obchodní právo*, 2008, č. 1.

⁴¹² Viz PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko – americko – německém srovnání*. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007, s. 58.

v dlouhodobém horizontu k naplnění zájmů společnosti a trvale rentabilnímu podnikání. Podle této teorie je společností pod nejlepším vedením né ta, která dosahuje nejvyššího kurzu akcií, ale ta, která má spokojené zákazníky a angažované zaměstnance a stabilní dodavatele i odběratele. Podle S. Černé je slabinou tohoto přístupu to, že neumožňuje vždy jednoznačně určit priority, jimiž se má chování členů představenstva (členů statutárního orgánu) řídit. Podle O. Řeháčka lze v současné době sledovat jistý příkon k angloamerickým představám (které se jeví jako pragmatičtější) i v Evropě. V tom se O. Řeháček shoduje s J. Petrovem, který uvádí, že i v německém právu lze pozvolný růst porozumění pro silnější zohlednění akcionářů. J. Petrov pak obecně hodnotí, že americké právo zdůrazňuje zájmy akcionářů více než právo německé. A však i americké právo podle něj zná ohraničené výjimky z maximalizace prospěchu akcionářů a v obou právních řádech lze mnoho rozhodnutí ospravedlnit s použitím pravidla obchodního úsudku jako dlouhodobě maximalizující zisk akcionářů. Navíc i německé soudy u křiklavějších případů zřejmě naleznou – s postupem let čím dál vyšší pravděpodobností – odpovědnost členů představenstva (členů statutárního orgánu). Dále lze podle mého názoru souhlasit s názorem O. Řeháčka⁴¹³, že povinnost loajality je zákonem podrobněji rozvedena do povinností, které jí blíže konkretizují. Shoduje se s mým názorem, že se jedná zejména o zákaz zneužívání funkce k vlastnímu prospěchu nebo k prospěchu jiných, od společnosti odlišných osob, povinnost zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejíž prozrazením třetím osobám by mohlo přivodit společnosti přivodit škodu, povinnost respektovat zákaz konkurence vyplývající ze zákona a stanov (popř. ze smlouvy o výkonu funkce) a zákaz vnitřního obchodování. Jedná se ale i o zákaz využívání (obchodních) příležitostí společnosti ve svůj prospěch (či ve prospěch jiných, od společnosti odlišných osob) a zákaz zneužívání jejího majetku. Do povinnosti loajality lze podle mého názoru zahrnout i povinnost člena statutárního orgánu upřednostňovat zájem společnosti, a to bezvýjimečně jednak před

⁴¹³ Viz ŘEHÁČEK, O. Postavení a odpovědnost členů představenstva akciové společnosti. *Obchodní právo*, 2008, č. 1, s. 3.

svým vlastním zájmem⁴¹⁴, jak již bylo výše uvedeno, ale také před zájmem určitého akcionáře, např. akcionáře, který de facto člena statutárního orgánu do této funkce prosadil, a to vahou svých hlasů⁴¹⁵. Stejně tak je samozřejmě nepřípustné například prohlašování některých politiků, že určitý jiný politik či státní úředník byl tzv. posazen do funkce člena statutárního orgánu většinou člena představenstva akciové společnosti vlastněné z většiny státem, aby hájil zájmy státu.

Také J. Petrov řadí pod povinnost loajality i podmnožiny totiž povinnost mlčenlivosti, nepřisvojování si majetku společnosti a plného nasazení v její prospěch, zákaz sebeobchodování a usurpování obchodních příležitostí včetně zákazu konkurence a dále zákaz insider tradingu (sebeobchodování) a povinnost neutrality vedení společnosti v případě nabídek převzetí.

Z pohledu povinnosti loajality a zákazu konkurence jako její podmnožiny je zajímavou otázkou, zda lze vymáhat náhradu škody v případě porušení péče řádného hospodáře, když toto porušení nastalo po ukončení funkce ve statutárním orgánu. Jedná se o problematiku tzv. „dozrávající obchodní příležitosti“⁴¹⁶. Podle mého názoru je i takové jednání člena

⁴¹⁴ Např. zajímavou či kontroverzní otázkou je otázka povinnosti statutárního orgánu informovat o vlastním porušení povinnosti a o porušení ze strany ostatních členů statutárního orgánu. K tomu existuje zajímavá judikatura z angloamerické právní oblasti. Viz následující judikáty: V případě *Item Software (UK) Ltd v Fassihi* [2004] soud rozhodl, že pokud to vyžaduje povinnost jednat v zájmu společnosti, musí ředitel, který poruší fiduciární povinnost, informovat společnost o tomto porušení. V případě *British Midland Tool Ltd v Midland International Tooling Ltd* [2003] soud rozhodl, že se tato povinnost vztahuje i na hlášení o porušení povinností ostatními řediteli. V souladu se subjektivní povahou této povinnosti má zásadní význam otázka, zda se daný ředitel poctivě domnívá, že je v zájmu společnosti dozvědět se o tomto porušení (*Fulham Football Club (1987) Ltd v Tigana* [2004]). Je zřejmé, že informování o porušení povinnosti bude zpravidla v zájmu společnosti a neučinít tak může mít za následek vedle porušení dané povinnosti i porušení § 172. Neinformování o porušení může vést ke ztrátě zaměstnaneckých požitků (např. akciových opcí nebo určitých práv vyplývajících z pracovního poměru) a může se stát důvodem k okamžitému rozvázání pracovního poměru (*Tesco Stores Ltd v Pook* 2003]). – viz ROACH, L. *Company Law Concentrate*. Oxford : Oxford University Press, 2011 str. 70.

⁴¹⁵ Je sice zřejmé, že tím člen statutárního orgánu porušuje péči řádného hospodáře, ale vyhověním většinovému akcionáři se pro něj se samozřejmě snižuje na minimum riziko jeho odvolání z funkce (riziko bezprostředně hrozící, kdy se vzepře většinovému společníku či akcionáři) přičemž riziko, že bude jeho jednání napadeno tzv. derivativní žalobou - Viz dále, bezprostředně nehrozí. Ze své praxe jsem se skoro nikdy nesetkal s členem statutárního orgánu, který by se vzpíral požadavkům většinového společníka či akcionáře, pokud nenastaly určité mimořádné okolnosti.

⁴¹⁶ V právu Spojeného království je jedním z nejzřejmějších porušení povinnosti loajality střet zájmů, kdy ředitelé mohou být odpovědní společnosti za jakýkoli zisk dosažený v důsledku svého postavení ředitele, pokud dané jednání nebylo předem schváleno společností. V této souvislosti se hovoří o doktríně obchodní příležitosti nebo také o dozrávající obchodní příležitosti. Tuto skutečnost lze ilustrovat na následujících soudních případech. Například ve věci *Industrial Development Consultants Ltd. v Cooley* [1972] 2 All ER 162, týkajícím se doktríny obchodní příležitosti byl žalovaný ředitelem společnosti, od níž odešel proto, aby pro sebe získal cenný kontrakt, který mohla získat společnost. Rozsudek: žalovaný jednal svévolně, na základě čehož se jeho vlastní osobní zájmy ocitly v přímém střetu s jeho povinností ředitele společnosti. Proto porušil svou fiduciární

statutárního orgánu porušením povinnosti loajality, a tedy porušením péče řádného hospodáře. Na druhou stranu procesní otázky podání derivativní žaloby jsou takřka nepřekonatelné, zřejmě by se muselo jít cestou žaloby o náhradu škody.

4.6. Pravidlo podnikatelského úsudku

Proces rozhodování, jakožto podmnožiny právních jednání⁴¹⁷, s sebou přináší určitá rizika. Riziko pak nejčastěji a nejobvykleji je vlastně alternativou mezi několika možnými jednáními. Při rozhodování, respektive při vedení podniku musí statutární orgán či členové statutárního orgánu činit více či méně riziková rozhodnutí, přičemž jak poznamenal P. Čech⁴¹⁸ i další autoři, povinná péče jde ruku v ruce s odvážnou iniciativou⁴¹⁹. Právě tato schopnost činit odvážná a novátorská rozhodnutí, a těmito rozhodnutím pak přizpůsobit jednání obchodní společnosti s sebou přináší podle jeho názoru riziko omylu v tomto rozhodnutí a čím je rozhodnutí netypičtější, tím riziko tohoto omylu stoupá. Ochota podstupovat riziko pak samozřejmě s vyšší mírou odpovědnosti klesá. Skutečností však je, že od statutárních orgánů či

povinnost. Dále ve věci CMS Dolphin Ltd. v Simonet and another [2001] All ER (D) 294 (Ch), týkající se dozrávající obchodní příležitosti, se jednalo o to, že ředitel marketingové společnosti odešel ze své funkce, aby založil konkurenční podnik, do něhož převedl mnoho klientů předchozí společnosti a velkou část jejího podnikání. Rozsudek: i když řediteli nic nebrání v odstoupení z funkce a v založení jiného podniku, tento žalovaný využil informace získané při vykonávání jeho původní funkce ředitele a připravil společnost o „dozrávající obchodní příležitost“. Takto porušil své fiduciární povinnosti. Naopak ve věci Island Export Finance Ltd. v Umunna and another [1986] BCLC 460 (QBD), týkající se dozrávající obchodní příležitosti, se jednalo o to, že pan U. byl jednatelem IEF Ltd a obstaral společnosti zakázku na dodávku poštovních schránek do Kamerunu. Po dokončení zakázky odešel pan U. ze společnosti a po nějakém čase získal od kamerunských úřadů další zakázku. IEF žalovala pana U. o zisk, kterého dosáhl. Rozsudek: pan U. nebyl povinen zaplatit společnosti tyto peníze, protože svou dřívější společnost nepřipravil „dozrávající obchodní příležitost“. IEF aktivně nesledovala tuto příležitost a pan U. neodstoupil z funkce proto, aby ji sledoval. Proto nedošlo k porušení fiduciární povinnosti. – Viz TAYLOR, C. *Company Law*. Harlow : Pearson Education Limited, 2009. str. 65 a násl.

⁴¹⁷ Vycházím z teze B. Havla, že rozhodování je podskupinou jednání, tedy nikoli každé jednání je nutně rozhodováním, rozhodování je však vždy jednáním - Viz HAVEL, B. in ELIÁŠ, K., HAVEL, B. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, s. 550.

⁴¹⁸ Viz ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. *Právní rádce*, 2007, č. 3, s. 5, jak již bylo uvedeno výše, podle názoru P. Čecha vzor řádného hospodáře bude nutné (vzhledem k apriornímu podnikatelskému charakteru obchodních společností) hledat spíše v dostatečně zdatném obchodníkovi, respektive podnikateli. Ideál podle P. Čecha leží zhruba na půli cesty mezi starostlivým, leč poněkud úzkoprsým „správcem“ a odvážným a kreativním dobrodruhem s novátorskými nápady, které mění svět. Přílišný výkyv na tu či onu stranu pomyslného charakterového spektra se jeví jako nežádoucí.

⁴¹⁹ P. Čech dovozuje, že povinnost řádně pečovat o záležitosti společnosti zahrnuje také „povinnost jít kupředu a iniciovat, povinnost snažit se a odvážit“

jejich členů se neočekává nulová míra ochoty jít do rizika, ale přiměřená, rozumná chuť riskovat.

Tato problematika v našem právu není nová, již např. P. Hajn⁴²⁰ uváděl, že ve výrazně soutěživých oborech lidského jednání (k nimž patří např. obchod) často je jedna strana něco získává a druhá ztrácí; lze tu mít jisté zisky odpovídající obchodní zdatnosti a také se zde vyskytují rizika ztrát, jejichž zdrojem je menší zdatnost. Zároveň P. Hajn uvádí, že menší obchodní zdatnost není důvodem k tomu, aby vůči jednotlivci byla uplatněna právní odpovědnosti, v úvahu přichází i odpovědnosti funkční⁴²¹. Běžně přitom rozumíme rizikem možnost, pravděpodobnost nějaké škody, ztráty, újmy, resp. odchylky od žádoucího stavu⁴²². Kvůli obavám s rizika pak dochází k jevu, jak poznamenává V. Knapp⁴²³, kdy jsou vedoucí pracovníci při své práci ovlivňováni strachem, který je špatný, pokud vyvolává alibistickou mentalitu a obavy z rozhodování. Zároveň již na počátku roku 1989 uváděl K. Eliáš⁴²⁴ (při průzkumu stavu právního vědomí vybraného okruhu vedoucích pracovníků), že celkový výsledek nasvědčuje závěru, že znalosti a představy vedoucích pracovníků o právní odpovědnosti dostatečné nejsou. V té době také P. Hajn⁴²⁵ uváděl svůj článek slovy: Hospodářská praxe se již delší dobu domáhá toho, aby v našem právním řádu bylo upraveno „právo na riziko“. Dále P. Hajn uvádí, že mnozí hospodářští pracovníci i podnikový právníci požadovali podrobnou úpravu, která by – pro různá právní odvětví – přesně stanovila podmínky přípustného rizika, a to v souvislosti se skutečností, že, se o přiměřeném riziku uvažovalo v tehdy chystané novele trestního zákona jako jedné z okolností vylučujících protiprávnost. P. Hajn tehdy uváděl, že takovou právní úpravu, o značném stupni abstraktnosti pokládá za vhodnou a vlastně jedinou možnou. Důvod pro toto tvrzení nalézal ve skutečnosti, že rizikové jednání má z větší části tvůrčí charakter. Již proto nelze předem v zákoně stanovit a podrobně vymežit všechny jeho podoby. Čím podrobněji bychom v obecné právní normě vymezili právo na riziko, tím spíš bychom toto právo omezili. Podle názoru P. Hajna proto důležitou regulační úlohu

⁴²⁰ Viz HAJN, P. Riziko, jeho podoby a právní důsledky. *Právník*, 1990, č. 5, s. 413.

⁴²¹ Viz HAJN, P. Riziko a odpovědnost v hospodářské praxi. *Svoboda*, 1989, s. 22.

⁴²² podrobněji vymezuje riziko ELIÁŠ, K. Hospodářské riziko a podniková praxe. *Právník*, s. 307 a násl.

⁴²³ Viz KNAPP, V. Riziko a zavinění. *Hospodářské noviny*, 1987, č. 45, s. 5.

⁴²⁴ Viz ELIÁŠ, K. Profesionální právní vědomí a jeho význam v ekonomice. *Právník*, 1989, č. 1, s. 11.

⁴²⁵ Viz HAJN, P. Riziko, jeho podoby a právní důsledky. *Právník*, 1990, č. 5, str. 412.

musí plnit i různé způsoby „dotváření“ práva (zejména judikatura), které budou reagovat na různorodé a měnlivé životní skutečnosti.

Autor J. Petrov⁴²⁶, s odkazem na americké právo, uvádí, ohledně rozhodování, že vedení společnosti spočívá z velké části v rozhodování, tedy ve vybírání jedné z více alternativ. Ke každé z alternativ lze podle něj přiřadit dvě hodnoty: očekávaný výnos (střední hodnota výnosu) a riziko (rozptyl výnosu). Sám o sobě je vysoký výnos lepší než nízký, a nízké riziko lepší vysoké. Avšak při rozhodování na základě obou těchto faktorů, záleží na preferencích, té které osoby: někdo upřednostní alternativu s vysokou výnosností s vysokým rizikem, jiný se rozhodne naopak. Dále J. Petrov rozebírá tzv. averzi k riziku a následně také kompenzaci za podstoupení rizika. Podle J. Petrova mezi akcionáři a vedením společnosti, tedy členy statutárního orgánu existuje spor o riziko, kdy členové představenstva nebo správní rady nemají systematickou motivaci jednat rizikově, než jak by si přáli akcionáři. Naopak na úkor těchto akcionářů mohou skrytě prosazovat svou vyšší averzi k riziku, např. postupem podle strategie „stavba impéria“ a upřednostněním růstu obrátu a velikosti společnosti na úkor její ziskovosti. Do sporu o výši rizika může vstoupit svým rozhodnutím soud a uznat člena statutárního orgánu odpovědným za nedostatečnou averzi k riziku. Soud by tak musel rozhodnout, zda potencionální (mnohdy i někdy nerealizovaná) obchodní příležitost nenabízela vhodný poměr riziko/výnos. Takto hodnotit, zda vedoucí nebyl k riziku averzní příliš málo, je podstatně náročnější než naopak hodnotit, zda vedoucí – učinil-li v konkrétní situaci rozhodnutí – nepřevzal rizika příliš mnoho.

V souvislosti s uvedeným rizikem a odpovědností statutárního orgánu právní teorie poukazovat na výše zmíněný pojem tzv. rozumného podnikatelského úsudku nebo podnikatelského uvážení (dále také jen „podnikatelský úsudek“ nebo také jen „obchodní úsudek“), což je pojem, který se k nám dostal z angloamerické právní oblasti, zejména z práva USA. Zde se právě v judikatuře a postupně i v právní teorii prosadilo pravidlo podnikatelského úsudku (business judgement rule). Jak se uvádí v americké právní teorii, nikde není napětí mezi přístupem poskytující manažerům

⁴²⁶ Viz PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko – americko – německém srovnání*. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007, str. 34.

širokou rozhodovací pravomoc a snahou o jejich odpovědnost tak zřejmé, jako v případech, kde se uplatňuje pravidlo povinné péče a pravidlo podnikatelského úsudku⁴²⁷. Jedná se o to, že na jedné straně zákony a precedenční právo říkají, že statutární orgány jsou své společnosti zavázány povinnou péčí. Musí podle amerického práva uplatnit takový stupeň dovedností, pílě a péče, jakou by za podobných okolností uplatnila přiměřeně rozumná osoba nebo v některých státech dokonce tak, jakoby jednala přiměřeně rozumná osoba při spravování vlastních záležitostí. Porušení takové povinné péče ze strany člena statutárního orgánu je označováno jako nedbalost a zakládá odpovědnost. Naproti tomu, pravidlo podnikatelského úsudku říká, že rozhodnutí členů statutárního orgánu při vedení podniku nejsou napadnutelná nebo zrušitelná soudy nebo společníky či akcionáři a že členové statutárního orgánu nebudou pohnáni k odpovědnosti za následky svých rozhodnutí – dokonce i za rozhodnutí, která se zdají být jasně chybná – nebo jsou-li uplatněny určité výjimky. Jinými slovy, toto pravidlo podnikatelského úsudku je „předpoklad, že při přijímání podnikatelských rozhodnutí vycházejí členové statutárního orgánu z dobrých informací, že je přijímají v dobré a nejpoctivější víře, že dané opatření je v nejvyšším zájmu společnosti“. K výjimkám, které nejsou pravidlem podnikatelského úsudku chráněná, je jednak, pokud v přijatém rozhodnutí hrál roli podvod, konflikt zájmu nebo jiná nezákonnost nebo (dle některých precedentů), že nedostatek v rozhodování členů statutárního orgánu musí dosáhnout úrovně podvodu či alespoň hrubé nedbalosti. Podstata podvodu nebo konfliktu zájmu jako výjimek z pravidla podnikatelského úsudku spočívá v tom, že musí být prokázáno, že statutární orgán či jeho členové se snažili prosazovat své vlastní zájmy nebo ovlivnit podmínky určitého obchodu ve svůj prospěch, a tudíž jejich rozhodnutí nebyla činěna při svobodném výkonu jejich pravomocí jménem společnosti, kterou chce právo chránit. Jak poznamenává R. S. Clark⁴²⁸, tak to na první pohled vypadá, jakoby pravidlo podnikatelského úsudku bralo nutnosti náležitě či povinné péče všechnu sílu. Ve skutečnosti budou všechny soudy souhlasit s tím, že členové statutárního orgánu neodpovídají za „poctivé chyby“ v rozhodování. Většina z nich však současně

⁴²⁷ Viz CLARK, R. C. *Firemní právo*. Praha : Victoria Publishing, 1992, s. 173.

⁴²⁸ Viz CLARK, R. C. *Firemní právo*. Praha : Victoria Publishing, 1992, s. 175.

řekne, že členové statutárního orgánu nesmí jednat nedbale (nebo hrubě nedbale). R. S. Clark uzavírá, ohledně střetu povinnosti povinné péče s pravidlem podnikatelského úsudku, že podnikatelská rozhodnutí členů statutárních orgánů jsou nenapadnutelná, pokud k nim nedospěli nedbale, nebo pokud v nich není obsažen podvod, konflikt zájmů nebo nezákonnost. Jinými slovy (jak to někdy dělají soudy), pravidlo podnikatelského úsudku předpokládá, že za daným rozhodnutím je přiměřená píle. Na druhou stranu je ale nemožné stanovit přesnou hranici mezi poctivou chybou a chybou z nedbalosti. R. S. Clark dále uvádí, že pokud je potřeba vymezit pravidlo podnikatelského úsudku, tak je to za

- 1) vědomý výkon rozhodování,
- 2) rozhodnutí založené na informacích
- 3) dobrá víra a žádný vlastní zájem a
- 4) racionální základ.

Jak uvádí J. Petrov⁴²⁹, posoudit rizikovost rozhodnutí je na hraně možností soudu, a to zejména kvůli nejistotě prognózy obchodního vývoje. Pravidlo obchodního úsudku proto v americkém právu obecně vyjadřuje zdrženlivost soudu při hodnocení obchodních rozhodnutí a uznání skutečnosti, že následné soudní řízení je pro posuzování obchodních rozhodnutí vrcholně nedokonalý nástroj. Podle pravidla obchodního úsudku, rozhodnutí učiněná statutárním orgánem na základě rozumných údajů a s jistou racionalitou nepovedou ke vzniku odpovědnosti, a (ve shodě s K. Eliášem) odpovědnost statutárního orgánu je pouze odpovědností za postup, výsledek pro společnost nerozhoduje, i pokud by byl katastrofální. J. Petrov dále uvádí, že statutární orgán chráněný pravidlem obchodního úsudku se nachází ve značně výhodném postavení. Tak např. nemusí prokazovat, že smlouva, kterou uzavřel, je pro společnost výhodná. Však pokud je některý z předpokladů pravidla obchodního úsudku porušen (prokazuje žalobce) neznámá to automatickou odpovědnost člena představenstva. Pravidlo obchodního úsudku slouží jako tzv. bezpečný přístav (safe harbour): jsou-li splněny jeho předpoklady, odpovědnost jistě nevznikne. Pokud předpoklady splněny nejsou, odpovědnost vzniknout může a nemusí, není-li vedoucí chráněn pravidlem obchodního

⁴²⁹ Viz PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko – americko – německém srovnání*. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007, s. 36.

úsudku, nalézá se v podstatě obtížnější pozici, neboť musí prokázat plnou poctivost transakce. Dále v německém právu § 93 odst. 1 věta druhá akciového zákona se uvádí, k porušení povinnosti (jednat s péčí svědomitého obchodního vedoucího) nedojde, pokud člen představenstva mohl při podnikatelském rozhodnutí rozumně předpokládat, že jednal na základě přiměřených informací ve prospěch společnosti. Oproti právu USA se pravidlo obchodního úsudku uplatňuje v německém právu s významnou odchylkou. Zatímco společník delawarské společnosti musí prokázat, že člen správní rady porušil některý z předpokladů pravidla obchodního úsudku, člen představenstva německé společnosti musí naopak prokázat, že všechny předpoklady jsou dány. Podle práva Spolkové republiky Německo totiž i na § 93 odst. 1 věta druhá akciového zákona a tam obsažené pravidlo obchodního úsudku dopadá v ustanovení § 93 odst. 2 věta druhá akciového zákona, které zní: je-li sporné, zda (členové představenstva) vyvinuli péči řádného svědomitého obchodního vedoucího, tíží je důkazní povinnost. J. Petrov tedy uzavírá, že pravidlo obchodního úsudku, které vzniklo v americkém právu, se rozšířilo i do práva německého a předpoklady uplatnění stanoveného pravidla jsou v právním řádu podobné; německá úprava se jen staví přísněji ke značně rizikovým rozhodnutím. Dále J. Petrov uzavírá, že české právo pravidlo obchodního úsudku neformuluje, judikatura i doktrína mlčí. Přesto, že se toto pravidlo zdá z jistého pohledu samozřejmé, je otázkou, zda tento pohled budou sdílet i české soudy. J. Petrov poté pléduje za legislativní zakotvení tohoto pravidla, což je již skutečností, protože v osnově zákona o obchodních korporacích toto pravidlo je zakotveno. Vzhledem k výše uvedenému však dodávám, že i česká právní teorie (viz K. Eliáš) k tomuto pravidlu tíhla již před nějakou dobou.

P. Čech uvádí⁴³⁰, že podle judikatury státu Delaware zakládá pravidlo podnikatelského úsudku domněnku, že při tvorbě podnikatelských rozhodnutí jednají členové orgánu informovaně, a v dobré víře a v upřímném přesvědčení, že přijaté opatření je v nejlepším zájmu společnosti...“. Odpovědnost tedy podle P. Čecha nastává jen tehdy, je-li domněnka vyvrácena důkazem opaku, tj. důkazem o absenci některé z uvedených

⁴³⁰ Viz ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. *Právní rádce*, 2007, č. 3, s. 6.

skutečností, např. že si členové statutárního orgánu před přijetím rozhodnutí neopatří dostatek informací o předmětu rozhodování, nejednají-li v dobré víře atd. Americký právní institut podle P. Čecha formuloval pravidlo podnikatelského úsudku následovně: členové orgánů nebo ředitel, který přijme podnikatelské rozhodnutí v dobré víře, dostojí své povinnosti, není-li zainteresován na předmětu rozhodování, má o něm informace, jenž co do rozsahu rozumně podkládá za adekvátní vzhledem k okolnostem, a racionálně předpokládá, že rozhodnutí je v nejlepším zájmu společnosti. P. Čech k tomu poznamenává, že na rozdíl o delawarské judikatury americký právní institut nepresumuje, že člen statutárního orgánu jednal řádně. Důkazní břemeno tak nese žalovaný.

Jak uvádí B. Havel⁴³¹ lze vyjít z toho, že se přes různé jeho modifikace, podnikatelským úsudkem rozumí náležité, informované a rozumné jednání statutárního orgánu (případně jeho členů) činěné v zájmu společnosti. Důvod pro toto pravidlo je spatřováno ve snaze dát členům orgánů určitou míru ochrany proti společnosti, akcionářům a věřitelům jako opozit tlaku, který je kladen na jejich odbornost, loajalitu a rozumnost. Podle B. Havla lze v zásadě říct, že pravidlem podnikatelského úsudku se rozumí metoda hodnocení lidského jednání, při které se sice zohledňuje právo na omyl, ale vždy se testuje kvalitou jednání. I proto je nalezení vhodného výsledku podmíněno subjektivním pochopením toho, kdy bylo jednáno náležitě, byť ve výsledku hospodaření i ne šťastně.

Podle mého názoru instinktivně k pravidlu podnikatelského úsudku, i když jej tak nenazývá, dospíval i v jiných souvislostech i K. Eliáš a to ve vztahu k řádnosti rozhodování⁴³², když uvádí, že především z povahy právního poměru reprezentantů kapitálových společností, ale i z § 66 odst. 2 obchodního zákoníku jasně vyplývá, že osoby zastávajících v těchto společnostech funkci v orgánech, neodpovídají za výsledek své činnosti, ale za její řádný výkon⁴³³. Případný negativní výsledek sám o sobě nemusí nutně

⁴³¹ Viz HAVEL, B. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. *Právní rozhledy*, 2007, č. 11, s. 413.

⁴³² Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 298 a násl.

⁴³³ Toto pravidlo je v důsledku novely provedené zákonem 370/2000 Sb. částečně prolomeno, v ustanovení § 66 odst. 3 obchodního zákoníku, uvedenou povinností společnosti, neposkytnout plnění v případě, že výkon

nasvědčovat závěru, že ten, který funkcionář nebo orgán společnosti nejednal při výkonu své působnosti s náležitou péčí. Na jiném místě téhož článku u problematiky tzv. nevýhodných obchodů, K. Eliáš uvádí, že při posuzování jednotlivých obchodních případů nelze pomíjet hledisko, že při podnikatelské činnosti je v podstatě každý obchod do jisté míry smlouvou odvážnou, neboť je v něm obsažen prvek podnikatelského rizika. Rozhodnout se pro uzavření určité smlouvy, znamená především rozhodovat se v reálném čase a na základě reálně dostupných informací. Každý manažer v určité funkci je povinen postupovat při svém rozhodnutí profesionálně. Zjistí-li se, že si v rozsahu přiměřeném určité rozhodovací situaci potřebné informace opatřil, odpovědně je vyhodnotil a v obchodním jednání postupoval racionálně, se zřetelem zájmu společnosti a bez postraních úmyslu, zejména bez preference vlastních zájmů, pak jej lze těžko vinit z toho, že konkrétnímu obchodu vznikla ztráta. Vzhledem k tomu, podle mého názoru není pravidlo podnikatelského úsudku něčím, jako bleskem z čistého nebe, tedy něco co je natolik nové, že bude trvat léta, než se to naučíme aplikovat⁴³⁴.

Podle mého názoru však bude, vzhledem k výše uvedenému, zejména na českých soudech, aby aplikovali pravidlo podnikatelského úsudku, či odpovědnost za řádný proces rozhodování v konkrétních případech⁴³⁵. To, že půjde o věc judikatury i v českém právu je zřejmé právě z neuzavřenosti pojmu péče řádného hospodáře. Přesto, nebo právě proto se tvůrci návrhu občanského zákoníku a návrhu zákona o obchodních korporacích⁴³⁶ rozhodli toto teoretické pravidlo včlenit do návrhu zákona o obchodních korporacích. Činí tak v § 55 odst. 1 návrhu nového zákona o obchodních korporacích, kde se uvádí, že péči řádného hospodáře neporuší ten, kdo mohl při svém

statutárního orgánu nebo jeho člena přispěl k nepříznivým hospodářským výsledkům společnosti - Viz RADA, I. a kol.: *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplněné aktualizované vydání. Praha : Linde, 2004, s. 176.

⁴³⁴ Viz HAVEL, B. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. *Právní rozhledy*, 2007, č. 11, s. 416 – ovšem B. Havel také na druhou stranu upozorňuje na Eliášovo a Hajnovo pojetí hospodářského rizika.

⁴³⁵ Viz Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. listopadu 2005, sp. zn. 5 Tdo 1143/2005. Z odůvodnění: Podle názoru Nejvyššího soudu je sice nepochybné, že představenstvo akciové společnosti, stejně jako jiné podobné orgány, musí při rozhodovacím procesu zohlednit celou řadu různých okolností, přičemž za běžného stavu věcí nelze požadovat stoprocentní správnost a bezchybnost jakéhokoli rozhodnutí. Jak je ovšem zřejmé z učiněných skutkových zjištění, v posuzovaném případě obviněný – obdobně jako další spoluobvinění – upřednostnili své finanční zájmy, resp. zájmy dalších osob před důsledným plněním svých povinností ve prospěch společnosti. Nejde tedy o to, zda by rozhodnutí představenstva mělo být stoprocentně správné, ale posuzované rozhodnutí je již svojí podstatou v neprospěch společnosti a v rozporu se základními povinnostmi členů představenstva.

⁴³⁶ Přičemž se shodou okolností jedná o citované K. Eliáše a B. Havla.

podnikatelském rozhodování konaném v dobré víře rozumně předpokládat, že rozhoduje informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace. K tomu se v důvodové zprávě uvádí, že v návaznosti na zahraniční zkušenosti se zavádí pravidlo podnikatelského úsudku (business judgement rule), které dává možnost jednajícímu orgánu, aby prokazoval, že v rámci rozhodování postupoval řádně a za škodu nenese odpovědnost (i kdyby jí v ekonomickém smyslu způsobil). Toto řešení, které se v poslední době zapracovalo také do německého akciového zákona, stojí na koncepci uvedené již výše, že jedná-li (rozhoduje-li) někdo náležitě, informovaně a v zájmu společnosti, nemůže nést veškerá rizika, která mohou v rámci podnikání nastat. Je-li celková koncepce společnosti vystavěna na smlouvě s nejistým výsledkem, není možné chtít po profesionálním managementu, aby nesl všechna možná rizika svého jednání, tedy i ta, která nemohl ovlivnit; důkazní břemeno však i zde nese jednající osoba. Rozhodování je podskupinou jednání, tedy nikoliv každé jednání je nutně rozhodování, rozhodování je však vždy jednání – proto zákon ukládá povinnosti ve směru k rozhodování podnikatele⁴³⁷.

Jedná s o tzv. "právo na omyl", ke kterému se vyjadřoval např. K. Beran (viz také výše kapitola 4.3. požadavek na odbornost péče) a to ve vztahu k právním posudkům advokátů⁴³⁸. K. Beran řeší otázku vyvinění se z odpovědnosti v případě, že si představenstvo nechalo vypracovat odborný právní posudek, jehož závěry nebyly správné. V tom navazuje na K. Eliáše, který se zabýval ve své práci právem na omyl při posuzování různých právních výkladů ke vztahu odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností⁴³⁹. K. Beran přitom zejména upozorňuje na to, že zabezpečení odborného stanoviska či odborného posudku (nejenom právního) je ztotožňováno s náležitou pečlivostí, bedlivostí a profesionalitou, které lze pořádnému hospodáři požadovat. Zároveň však upozorňuje na to, že pouze odborný posudek nebude vždy způsobem prostředkem ochrany členů statutárních orgánů, protože takové ztotožnění se vede k neosobnímu výkonu

⁴³⁷ Viz HAVEL, B. in ELIÁŠ, K., HAVEL, B. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, s. 550.

⁴³⁸ Viz BERAN, K. Význam právních posudků vypracovaných advokáty v souvislosti s povinností reprezentantů kapitálových společností jednat s péčí řádného hospodáře. *Bulletin advokacie*, 2004, č. 9, s. 17 a násl.

⁴³⁹ Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 298 a násl.

funkce člena představenstva pomocí substitutů, kterými jsou najatí odborníci⁴⁴⁰.

K tomu uvádí P. Čech⁴⁴¹, že je zřejmé, že doktrína o pravidlu podnikatelského úsudku, klade klíčový důkaz na tvorbu rozhodnutí, respektive na jeho přípravu. Obsah rozhodnutí samotného ztrácí na významu, pokud ovšem rozhodnutí neoporuje z jiného důvodu právním předpisům (tzv. princip legality: protiprávní jednání pravidlo podnikatelského úsudku nekryje, i kdyby se k němu členové statutárního orgánu neměli chuť uchýlit ve vrcholném zájmu společnosti. Podle P. Čecha v rámci pravidla podnikatelského úsudku naopak převahu nad materiální aspekty rozhodování nabývají procedurální hlediska, která ve své podstatě vyžadují, aby členové orgánu rozhodovali nezávisle a nepodjatě, a to na základě přiměřených informací a přiměřeného posouzení skutkového stavu. Učiní-li tak, vymezí zájem společnosti s obsahového hlediska závazně pro samotného soudce, který bude jejich rozhodnutí s odstupem času přezkoumávat. Soudci pak dle P. Čecha nezbude, než aby posoudil okolnosti, za kterých bylo rozhodnutí přijato. Obsahovou stránku ponechá při splnění uvedených požadavků stranou. Komentář k modelovému zákonu o obchodních společnostech výstižně hodnotí, že pravidlo na jedné straně chrání členy orgánů před odpovědností, na druhé straně chrání před útoky samotné rozhodnutí.

Pravidlo podnikatelského úsudku je navíc vyvratitelnou domněnkou, jak uvádí R. MacGregor⁴⁴². Podle jejího názoru pokud se vedení společnosti jeví jako čestné, informované a jednající v dobré víře, tak je chráněno vyvratitelnou domněnkou (pravidlem podnikatelského úsudku), že vykonává řádnou péči. Má se jednak za to, že za prvé akcionář nabytím akcií dobrovolně podstupuje riziko ohledně řízení společnosti jejím vedením, za

⁴⁴⁰ K. Beran má za to, že předpokladem péče řádného hospodáře by měla být taková suma odborných znalostí, která řádnému hospodáři umožní přezkoumat odborný posudek, na jejichž základě rozhoduje. Odbornost řádného hospodáře však nebude v návaznosti na korporaci, kde působí vždy stejná, může dojít i k situaci, že v případě jedné společnosti bude odborné stanovisko omlouvat omyl představenstva v jiném nebude. Dle mého názoru požadavek sumy odborných znalostí v takové míře, aby umožnil přezkoumat posudek odborníka je nesmyslný, protože pak by člen statutárního orgánu žádný posudek nepotřeboval. To však neznamená, že K. Beran nemá pravdu např. v tom, že odpovědnosti představenstvo či členy statutárního orgánu obecně nezbaví posudek, psaný tzv. na míru tomu, jak statutární orgán vyžadoval. Podle mého názoru však v těchto případech nelze zevšeobecňovat, a budou zde rozhodovat skutkové okolnosti jednotlivých případů a schopnost unést břemeno dokazování, ať již na jedné či na druhé straně sporu.

⁴⁴¹ Viz ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. *Právní rádce*, 2007, č. 3, s. 6.

⁴⁴² Viz MACGREGOR, R. Americká koncepce akciové společnosti a vztahů v ní. *Právní rozhledy*, 2004, č.23, s. 869.

druhé, vedení společnosti vidí v daný okamžik lépe než kdokoliv jiný (včetně soudu), co je vhodné či nevhodné pro společnost, a že za třetí nelze vystavovat vedení společnosti nadměrnému nebezpečí sporu ohledně jeho odpovědnosti za řízení společnosti.

Pravidlo podnikatelského úsudku se, jak je ostatně patrné z jeho vymezení, uplatní pouze při posuzování povinnosti péče. Povinnost loajality jím nijak korigovat nelze⁴⁴³.

Jak uvádí B. Havel⁴⁴⁴, každá otevřená textura vyžaduje, aby její obsah byl vždy dán ad hoc, byť předvídatelně. V této souvislosti B. Havel uvádí, že pravidlo podnikatelského úsudku není věcí zákona, ale doktríny, výuky, ale zejména soudců. Opětovně se tak B. Havel vrací k myšlence Viktora Knappa, který pregnančně vyjádřil a doložil, že i české právo je v mnohém právem soudcovským. Podle B. Havla platí, že jakkoliv budeme doktrinálně trvat na opaku, popíráme otevřenost práva a zejména otevřených textur, kdy obchodní právo není možné aplikovat staticky, ačkoliv se tak leckdy děje.

V právu Spojeného království se po dlouhou dobu vytvářelo povědomí, že ředitelé nemají být odpovědní za „pouhé chyby v úsudku“. Soudy z historického hlediska jen neochotně posuzovaly, zda obchodní rozhodnutí ředitelů jsou vydávána v dobré víře a s ohledem na to, co upřímně považují za nejlepší obchodní zájmy, a nebudou určitě ochotny tak činit jednoduše proto, že se určité rozhodnutí ze zpětného pohledu ukázalo jako špatné. Jakákoli přetrvávající pochybnost soudu bude v takovém případě pravděpodobně rozhodnuta ve prospěch ředitele⁴⁴⁵. Tím nemá být řečeno, že soud vždy odmítne prošetřit dané stanovisko. Může být dokonce nutné, aby určil, zda je předmětem stížnosti pouhá chyba v úsudku nebo nedbalost, která zakládá

⁴⁴³ Viz ŘEHÁČEK, O. Postavení a odpovědnost členů představenstva akciové společnosti. *Obchodní právo*, 2008, č. 1, s. 8.

⁴⁴⁴ Viz HAVEL, B. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. *Právní rozhledy*, 2007, č. 11, s. 416.

⁴⁴⁵ Jak konstatoval lord Wilberforce v případě *Howard Smith Ltd v Ampol Petroleum Ltd* (v souvislosti se získáváním finančních prostředků): „Jejích Lordstva připouštějí, že by byla chyba, kdyby soud nahradil názor vedení svým názorem nebo kdyby dokonce zpochybňoval správnost rozhodnutí vedení o takové otázce, pokud bylo toto rozhodnutí přijato v dobré víře. Proti rozhodnutí vedení se nelze odvolat k soudu a soudy nebudou ani přebírat funkci jakéhosi dozorčího orgánu nad rozhodnutími, která spadají do rámce pravomocí vedení a která byla učiněna v dobré víře.“

porušení povinnosti⁴⁴⁶. V současné době je s ohledem na § 174 zákona z roku 2006 naznačováno, že se tradiční váhavost soudů kritizovat chyby v úsudku nebude vztahovat na jednání nebo opomenutí, jehož by se nedopustil žádný rozumný ředitel ani žádný ředitel se znalostmi a zkušenostmi daného ředitele. Zde nutně existuje značná obtíž. To možná zdůrazňuje závažné důkazní břemeno, jehož se je nutno zprostit, pokud je jediným podpůrným argumentem pro žalobu o diskvalifikaci ředitele nekompetentnost. Při hledání obdoby v kontextu diskvalifikace je však nutno postupovat s určitou mírou obezřetnosti. To, co může zakládat porušení povinnosti v civilním soudním řízení proti řediteli (i když k tomu soud musí přihlídnout), nemusí nutně odůvodnit závěr, že se ředitel nehodí na svou funkci, nutný k vydání rozhodnutí o jeho diskvalifikaci⁴⁴⁷. A stejně tak může být ředitel nevhodný pro výkon své funkce, i když se mu neprokáže porušení povinnosti⁴⁴⁸.

Komise pro právo Parlamentu UK (Law Commission) posuzovala, zda v případě, že bude zavedena zákonná povinnost péče, bude rovněž nutno zákonem stanovit zásadu nezasahování do obsahu obchodních rozhodnutí učiněných v dobré víře, ale dospěla k závěru, že to nebude nutné a bude zároveň obtížné formulovat takovou zásadu, aniž by došlo ke zúžení této zásady a aniž by byla příliš rigidní. CLR (Company Law Review) souhlasil a postavil se podobně proti zákonnému ustanovení o obchodních úsudcích. V tomto ohledu poznamenal: „Ředitelé jsou zaměstnáváni proto, aby přebírali rizika, často pod velkým časovým tlakem, který brání plnému přezkoumání

⁴⁴⁶ Konstatování lorda Hatherleye v případě *Overend & Gurney Co v Gibb* naznačuje, že jeho závěr by byl odlišný, kdyby uvážil, že „ředitelé vědomi okolností této povahy, které byly natolik zjevné a snadné k posouzení, že by žádný běžně obezřetný člověk sám za sebe neuzavřel takovou transakci, jakou uzavřeli oni“.

⁴⁴⁷ Viz MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 294.

⁴⁴⁸ Toto stanovisko možná nejlépe shrnul soudce Jonathan Parker v pasáži svého rozsudku v případě *Re Barings plc* (č. 5) takto: „I když soud musel vzít při zvažování otázky nekompetentnosti ředitele na zřetel mj. „jakékoli zneužití pravomoci nebo porušení fiduciární nebo jiné povinnosti vůči společnosti ze strany žalovaných ... není zjištění, že se ředitel dopustil zneužití pravomoci nebo porušení povinnosti vůči společnosti, podle mého názoru předpokladem k závěru, že se ředitel nehodí na svou funkci. Podle mého názoru může se nekompetentnost může projevat jednáním, které nezakládá porušení žádné povinnosti stanovené zákonem nebo zvykovým právem: například obchodování, které přináší riziko pro věřitele může být důvodem ke zjištění nekompetentnosti, i když nezakládá nezákonné obchodování podle § 214 insolvenčního zákona z roku 1986. A podle mého názoru to není nutně ani odpovědí na žalobu pro nekompetentnost založenou na tvrzení, že chyby, kterých se dopustil žalovaný, lze posuzovat jako špatný úsudek a nikoli jako chyby z nedbalosti. Domnívám se, že si lze představit případ, kdy se ukáže, že žalobce tak naprosto postrádá úsudek, že to zakládá jeho nekompetentnost bez ohledu na to, že se nedopustil zneužití pravomoci ani porušení povinnosti.. Naproti tomu fakt, že se žalovaný dopustil zneužití pravomoci nebo porušení povinnosti, podle mého názoru nutně neznamená, že je nekompetentní. Jak ukazuje příloha 1 existovala vedle zneužití pravomoci a porušení povinnosti řada záležitosti, k nimž musel soud přihlížet při zvažování otázky nekompetentnosti.“

všech příslušných faktorů. Některá tato rizika se nevyplatí. Klíčovou dovedností ředitelů je vyvážit faktory rizika a časové faktory a uznat, že úspěch a neúspěch jejich společnosti závisí na tom, že nebudou nepřiměřeně opatrní a zároveň se vyhnout pošetilostem. Jaká rizika jsou vhodná, záleží na množství faktorů, včetně étosu společnosti a povahy jejího podnikání a trhů⁴⁴⁹. I když CLR uznal riziko uplatňování zpětného pohledu ze strany soudů, poznamenala, že soudy ve skutečnosti prokázaly „náležitou váhavost zasahovat do merita obchodních rozhodnutí.“ Zákon o společnostech z roku 2006 nicméně neobsahuje tuto zásadu ani odkaz na ní.

4.7. Povinnost legality

Z povinnosti péče řádného hospodáře vyplývá pro člena statutárního orgánu dále povinnost legality. Tedy povinnost pečovat o to, aby společnost nejednala v rozporu s právními předpisy. To se vztahuje i na případy, kdy by porušení zákonné povinnosti bylo pro společnost výhodné (effective breach); člen statutárního orgánu se nemůže odvolat na pravidlo obchodního úsudku⁴⁵⁰.

Od této povinnosti legality se odlišuje povinnost obdobná, která ovšem působí dovnitř společnosti a je součástí povinnosti loajality, to totiž povinnosti respektovat vnitřní organizaci společnosti a jí podmíněnou mocenskou strukturu ve společnosti⁴⁵¹. Tato skutečnost je vyjádřena v § 194 odst. 4, ve kterém se uvádí, že představenstvo se řídí zásadami a pokyny schválenými valnou hromadou, pokud jsou v souladu s právními předpisy a stanovami. Jejich porušení nemá vliv na účinky členů představenstva vůči třetím osobám. Nestanoví-li obchodní zákoník jinak, není nikdo oprávněn dávat představenstvu pokyny týkajících se obchodního vedení společnosti⁴⁵².

⁴⁴⁹ Viz <http://www.bis.gov.uk/policies/business-law/company-and-partnership-law/company-law/publications-archive>

⁴⁵⁰ Viz PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko – americko – německém srovnání*. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007, s. 34.

⁴⁵¹ Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 603.

⁴⁵² Viz Usnesení Nejvyššího soudu České republiky (velký senát trestního kolegia) ze dne 26. srpna 2009, sp. zn. 15 Tdo 294/2009. Z odůvodnění: Podle ustáleného teleologického výkladu je třeba první a třetí větu § 194 odst. 4 obch. zák. vykládat ve vzájemné vazbě tak, že jednatel je sice povinen se řídit pokyny valné hromady

Toto ustanovení koriguje vztah mezi společnostmi a členy statutárního orgánu, který se podle § 66 odst. 2 obchodního zákoníku řídí přiměřeně ustanoveními mandátní smlouvy, z níž lze dovodit, a to z ustanovení § 567 odst. 2 obchodního zákoníku, že činnost, k níž se mandatář zavázal je povinen uskutečňovat podle pokynů mandanta, v souladu s jeho zájmy, které mandatář zná, nebo musí znát. Od pokynů mandanta se může mandatář odchýlit, jen je-li to naléhavě nezbytné v zájmu mandanta a nemůže-li včas obdržet jeho souhlas. Tuto povinnost jednání v souladu se zájmy společnosti je však, jak již bylo výše uvedeno, možno dovodit z povinnosti péče řádného hospodáře, kdy úprava mandátní smlouvy je za této situace úpravou pouze subsidiární. Obchodní zákoník však v ustanovení § 194 odst. 4, tak jako ve vícero případech, považoval za nutné tuto povinnost zdůraznit. Součástí povinnosti jednat v souladu v zájmu společnosti, tedy součástí povinnosti loajality je právě povinnosti vyjádřena v § 194 odst. 4 obchodního zákoníku (a § 135 obchodního zákoníku pro jednatele společnosti s ručeným omezením) a to povinnost řídit se zásadami a pokyny schválenými valnou hromadou, pokud jsou v souladu s právními předpisy a stanovami. Pokyny valné hromady se však po novele obchodního zákoníku, provedené zákonem č. 370/2010 Sb., nemohou týkat obchodního vedení společnosti. Zákonodárce však vyloučil možnost udílení pokynů, nikoliv stanovení zásad, kterými se má statutární orgán v rámci obchodního vedení řídit⁴⁵³. Jak uvedla M. Bartošíková⁴⁵⁴, pokyn na rozdíl od zásady musí být formulován výslovně, zatímco zásada je spíše obecných pravidlem. Je tedy možné, aby statutární orgán dostal od valné

nebo jediného společníka společnosti s ručením omezeným (srov. § 132 obch. zák.), ten však nesmí vydávat pokyny týkající se obchodního vedení společnosti. K takovému výkladu vede i skutečnost, že má-li být jednatel společnosti s ručením omezeným (podobně jako představenstvo akciové společnosti) ve vztahu ke společnosti, popř. ve vztahu ke třetím osobám plně odpovědný za výkon své funkce, není dost dobře možno takovou odpovědnost založit za stavu, kdy by byl omezen pokyny valné hromady nebo jediného společníka společnosti s ručením omezeným při výkonu obchodního vedení společnosti. Uvedené pokyny ve smyslu § 194 odst. 4 věty první obch. zák. se mohou týkat jen zásad, které nezasahují bezprostředně do obchodního vedení, i když se jej v dlouhodobém horizontu také týkají, tedy např. zásad dlouhodobé investiční politiky, popř. směru jakým se společnost bude vyvíjet, či naopak jaké významné aktivity společnost utlumí či zcela zruší apod. Z těchto skutečností vyplývá, že pokud jde o obchodní vedení společnosti a možnosti zásahů do něho není žádného rozdílu mezi společností s ručením omezeným s jedním společníkem, který valnou hromadu nekoná, a společností s ručením omezeným s více společníky, kteří se prostřednictvím valné hromady podílejí na řízení takové společnosti (podobně je tomu i u představenstva akciové společnosti s jedním akcionářem a s více akcionáři).

⁴⁵³ Viz RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplněné aktualizované vyd. Praha : Linde, 2004, s. 80.

⁴⁵⁴ Viz BARTOŠÍKOVÁ, M. Povinnost a odpovědnost statutárních orgánů kapitálových společností. *Obchodní právo*, 1998, č. 11, s. 7.

hromady všeobecná pravidla postupu, týkajících se obchodního vedení společnosti. Statutární orgány jsou povinni řídit zásadami a pokyny schválenými valnou hromadou, pouze za předpokladu, že tyto jsou v souladu s právními předpisy, společenskou smlouvou či stanovami. Správný je podle mého názoru názor I. Pelikánové⁴⁵⁵, na toto ustanovení, že dokládá spíše než cokoliv jiného jen zákonodárcův právnícký primitivismus, neboť takto vyjádřené pravidlo platí obecně a bez dalšího. Obchodní zákoník dále v § 194 odst. 5 poslední věta uvádí, to, že členové představenstva odpovídají za škodu, kterou způsobili společnosti plněním pokynů valné hromady, jen je-li pokyn valné hromady v rozporu s právními předpisy. Toto ustanovení platí přes odkaz uvedený v § 132 odst. 2 obchodního zákoníku i pro jednatele společnosti s ručením omezeným. Valná hromada však může přijmout usnesení, které bude obsahovat pokyn představenstvu netýkající se obchodního vedení společnosti, po jehož splnění vznikne společnosti škoda. Jedná se o tzv. nevhodný pokyn. Vzhledem k tomu, že takovéto usnesení není protiprávní, jsou statutární orgány povinny je splnit. Další možností udílení pokynů, jsou pokyny udělené dozorčí radou (jedná se o tzv. pokyny k nápravě, které jsou však pro představenstvo nezávazné), popřípadě pokyny v rámci smluvního koncernu.

Novela provedená zákonem č. 370/2000 Sb. doplnila do obchodního zákoníku, a to konkrétně do jeho ustanovení § 66 odst. 2 ustanovení, že závazek výkonu funkce člena statutárního orgánu je závazkem osobní povahy. Výslovné stanovení této skutečnosti, odstranilo polemiky, které před zmiňovanou novelou byly vedeny v odborném tisku, že při přijímání rozhodnutí kolektivního statutárního orgánu je možné se nechat zastoupit⁴⁵⁶. Z tohoto ustanovení vyplývá skutečnosti, že není přípustné zastoupení při utváření vůle společnosti, ani není možné se nechat zastoupit při obchodním vedením společnosti. Za pozornost v této souvislosti stojí připravovaná právní úprava. V návrhu občanského zákoníku, konkrétně v § 161 odst. 2 je uvedeno, že člen statutárního orgánu vykonává funkci osobně; to však nebrání tomu, aby člen zmocnil pro jednotlivé případy jiného člena téhož orgánu, aby za

⁴⁵⁵ Viz PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 3. díl.* 1. vyd. Praha : Linde, 1996, s. 300.

⁴⁵⁶ srovnej. ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář.* 12. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 250.

něho při jeho neúčasti hlasoval. V důvodové zprávě je tato skutečnost odůvodněna tak, že na překážku povinnosti k osobnímu výkonu funkce není případný imperativní mandát udělený pro jednotlivý případ zasedání jinému členu téhož orgánu. Tato navrhovaná právní úprava koreluje s názorem autora návrhu občanského zákoníku K. Eliáše, který uvedl v literatuře již dříve⁴⁵⁷, když říkal, že je nutné vzít v úvahu, že na straně určité osoby mohou nastat např. konkrétní překážky jako nemoc, pobyt na zahraniční stáži, ale i např. vzetí do vazby, které její přechodný výkon ztíží či znemožní, aniž však půjde o nemožnost jako takovou. Tento jeho názor, který se opíral o ustanovení § 352 odst. 1 obchodního zákoníku, podle něhož je i závazek splnitelný i tehdy, lze-li jej splnit s pomocí jiné osoby, se tedy promítl do nové navrhované právní úpravy⁴⁵⁸.

4.8. Povinnost mlčenlivosti

Povinnost loajality má mnoho podob a vyjmenovat je všechny v nějakém všeobjímajícím či taxativním výčtu je zhora nemožné. Přesto lze pojmenovat některé nejzásadnější povinnosti vyplývající z povinnosti loajality. Jako zásadní lze uvést povinnost mlčenlivosti, zákaz konkurence nebo opatření proti konfliktu zájmů. Podle mého názoru přitom nesmíme zapomínat na skutečnosti, že povinnost jednat s péčí řádného hospodáře je povinností obecnou, přičemž mezi dílčí projevy patří právě zde zmiňované povinnosti. Některé z těchto povinností však zákonodárce uznal za vhodné zdůraznit výslovnou úpravu v zákoně. Jednou z takových povinností je i povinnost mlčenlivosti. Ta dopadá dle § 194 odst. 5 pro členy představenstva přímo a přes odkaz (§ 135 odst. 2 obchodního zákoníku) i na jednatele společnosti s ručením omezeným. Na členy osobních obchodních společností tato povinnost dopadá, podle mého mínění právě proto, že se jedná o

⁴⁵⁷ Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 305.

⁴⁵⁸ Viz K. ELIÁŠ in ELIÁŠ, K., HAVEL, B. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, s. 36.

povinnost vyplývající z obecné povinnosti jednání s péčí řádného hospodáře, a tato povinnost je jednou ze složek péče řádného hospodáře – viz níže.

Výše uvedené zákonné vymezování vyměřování konkrétních povinností je zde proto, aby se zabránilo zneužívajícím tendencím ze strany statutárního orgánu společnosti. Jak uvádí K. Eliáš⁴⁵⁹, který uvádí, že akceschopnost a profesionalita členů statutárních orgánů mohou být snadno zneužity proti zájmům společnosti. Patrně každý totiž ví: jak silně se může temná síla podvodu usadit v srdci člověka“. Skutečnost, že povinnost mlčenlivosti patří pod pojem povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře je obecně uznávána, a jak dále uvádí K. Eliáš⁴⁶⁰, tato zákonná ustanovení však nemají jiný význam než ten, že podtrhují význam určitých aktivit, jimž zákon přisuzuje zvláštní důležitost. Skutečnost, že povinnost mlčenlivosti spadá pod povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, uvádí např. i J. Pokorná⁴⁶¹, když říká, že samostatně zmíněnou složkou péče řádného hospodáře je povinnost mlčenlivosti o informacích, poznatcích, zjištěních postupech apod., které mají důvěrný charakter, neboť tvoří součást podnikatelských dovedností společnosti. Dále J. Pokorná, upozorňuje na to, že informace, které tvoří součást obchodního tajemství, mají svou speciální právní úpravu v § 17 obchodního zákoníku, a dále v rámci nekalé soutěže. Tuto skutečnost dovozuje i K. Eliáš⁴⁶², když uvádí, že povinnost mlčenlivosti dopadá i na členy dozorčích rad, ze spojení § 66 odst. 2, a § 567 odst. 2 obchodního zákoníku, odkud plyne příkaz neučinit nic, co se přičí zájmů společnosti.

Obchodní zákoník tedy prikazuje statutárnímu orgánu či jeho členům, že jsou povinni zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejíž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu. Zařazení mezi složky péče řádného hospodáře vyplývá i ze samotného § 194 odst. 5, kde je uvedeno, že je-li sporné, že zda člen představenstva jedná s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno o tom, že jednal s péčí řádného hospodáře tento člen představenstva. Podle mého názoru v případě,

⁴⁵⁹ Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 302.

⁴⁶⁰ Viz ELIÁŠ, K. *Společnost s ručením omezeným*. 1. vyd. Praha : Prospektum, 1997, s. 177.

⁴⁶¹ Viz POKORNÁ, J. in POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. díl*. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 947.

⁴⁶² Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 308.

že bude porušena povinnost mlčenlivosti, tak zároveň je porušena péče řádného hospodáře, a tím pádem důkazní břemeno bude ležet na členech představenstva – viz dále. Obchodní zákoník nedefinuje, které informace a skutečnosti, je třeba považovat důvěrné ve smyslu ustanovení § 194 odst. 5. obchodního zákoníku. Nepochybně však takovými informacemi budou všechny informace tvořící předmět obchodního tajemství – jejich utajení je však chráněno podle ustanovení § 17 obchodního zákoníku, a dále všechny další informace, jejichž prozrazení může vyvolat účinky uvedené § 194 odst. 5 obchodního zákoníku. Důsledkem porušení povinnosti mlčenlivosti je odpovědnost za škodu z toho vzniklou⁴⁶³.

S vymezení povinnosti mlčenlivosti jako podmnožiny povinnosti loajality a povinnosti loajality jako složky povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře lze dovodit, že povinnost zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejíž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu, se týká nejenom jednatelů společnosti s.r.o a členů představenstev a členů dozorčích rad akciových společností (§ 135 odst. 2 obchodního zákoníku, § 194 odst. 5 obchodního zákoníku, a § 200 odst. 3 obchodního zákoníku) se vztahuje jak na členy dozorčích rad s.r.o.⁴⁶⁴, ale i statutárních orgánů veřejné obchodní společnosti (§ 79a obchodního zákoníku, ve kterém se stanoví, že společník je při plnění svých povinností povinen postupovat s péčí řádného hospodáře) a na komplementáře komanditní společnosti viz § 93 odst. 4 obchodního zákoníku), ve kterém je uvedeno, že pokud není stanoveno jinak, použijí se na komanditní společnosti přiměřeně ustanovení obchodního zákoníku u veřejně obchodní společnosti). V obou případech se jedná o výkon funkce statutárního orgánu těchto společností⁴⁶⁵. Pokud by tak soud rozhodoval o porušení mlčenlivosti

⁴⁶³ ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 669.

⁴⁶⁴ Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 308, ve které autor uvádí, že není třeba dramatizovat skutečnost, že zákonodárce i zde zapomněl na členy dozorčích rad s.r.o., protože stejná povinnost vyplývá i pro ně ve spojení v § 66 odst. 2 a § 567 ods. 2 obchodního zákoníku, odkud plyne příkaz neučinit nic, co se přičí zájmům společnosti. K tomu dodávám, že ke stejnému závěru lze dospět právě přes skutečnost, že povinnost mlčenlivosti je pouze jednou ze složek nebo podmnožin péče řádného hospodáře)

⁴⁶⁵ Shodně Viz DVOŘÁK, T. *Osobní obchodní společnosti*. Praha : ASPI - Wolters Kluwer, 2008, s. 109. Přímou také shodně PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. 2. vyd.* Praha : Linde, 1998, s. 945, kde autorka uvádí, že povinnost mlčenlivosti je přirozenou součástí vztahu mezi členy představenstva a společností. Na skutečnost, že povinnost mlčenlivosti je pouze konkretizací širší povinnosti loajality a to jak v právu USA,

statutárního orgánu v.o.s. nebo k.s. zřejmě by měl použít analogicky ustanovení § 194 odst. 5 obchodního zákoníku.

Povinnost mlčenlivosti, jako součást povinnosti loajality také zmiňuje A. Fleischer⁴⁶⁶. J. Bejček uvádí⁴⁶⁷, že povinnost mlčenlivosti je evidentně chápána jako povinnost odlišná od povinnosti péče řádného hospodáře, neboť je uvedena vedle ní. Sám však poté v kontextu svého výkladu dochází k závěru, že je součástí kvalifikace reprezentanta společnosti (a do důsledku vlastně součástí péče řádného hospodáře), aby důvěrnosti informace sám identifikoval, aby zacházeli s informacemi tohoto druhu s principem předběžné opatrnosti a neuvolňoval je, pokud to není naprosto nezbytné (např. v případě, že by naopak jejich neuvolnění mohlo způsobit škodu společnosti).

V odborné literatuře⁴⁶⁸, vznikly pochybnosti, ohledně rozlišení důvěrných informací a skutečnosti, jejíž prozrazení by mohlo společnosti způsobit škodu, tak jak je to uvedeno v § 194 odst. 5 obchodního zákoníku. Lze však souhlasit se závěrem K. Eliáše⁴⁶⁹, že z tohoto rozlišování nelze činit dalekosáhlé závěry, přičemž je podstatné vykládat obojí se zřetelem k obecné kategorii zájmu společnosti, který jsou její reprezentanti za každých okolností povinni respektovat. Tento závěr posléze potvrdil i J. Bejček⁴⁷⁰, který uvádí, že pochybnosti, respektive zbytková obsahová neurčitost ohledně utajovaných informací jsou odstranitelné běžnými výkladovými metodami. Za důvěrné informace v tomto kontextu, se běžně pokládají informace tvořící obsah obchodního tajemství, nebo další informace, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo způsobit škodu společnosti. Obchodním tajemstvím jsou skutečnosti povahy obchodní, výrobní a technické, zatímco mlčenlivost se vztahuje i na skutečnosti další, zejména organizační a personální. Musí jít o informace

tak v právu německém. J. PETROV in PETROV, J. Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko – americko – německém srovnání. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007, s. 63.

⁴⁶⁶ Viz FLEISCHER, A., HAZARD, C. G., KLIPPEROVÁ, M. Z. *Pokušení správních rad*. Praha : Victoria Publishing, 1996, s. 85 – povinnost loajality také zamezuje členům statutárního orgánu využívat důvěrné informace, získané během své činnosti v tomto orgánu.

⁴⁶⁷ Viz BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*, 2007, č. 17, s. 616.

⁴⁶⁸ Viz např. RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplněné aktualizované vyd. Praha : Linde, 2004 s. 96.

⁴⁶⁹ Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 308.

⁴⁷⁰ Viz BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*, 2007, č. 17, s. 616.

nikoliv veřejně známé, získané zejména výkonem funkce reprezentanta, a způsobilé ovlivnit činnost a výsledky společnosti. Podle J. Bejčka dále nemusí být jejím poskytovatelem informace za důvěrnou označena, ovšem reprezentant společnosti je povinen rozpoznat, zda se jedná o takovou informaci jedná. Povinnost mlčenlivosti je povinností ve vztahu ke třetím osobám, dle znění zákona, ale jak J. Bejček, tak i K. Eliáš a J. Petrov ve výše citovaných pracích poukazují na skutečnost, že tato povinnost mlčenlivosti je bezvýjimečná a to zejména ve vztahu jak k poradcům společnosti (auditorům, právním zástupců a podobně), tak i ve vztahu např. k investorovi, který chce koupit podíl ve společnosti či do ní investovat, a je běžné v této souvislosti provádět hloubkovou kontrolu její činnosti, tzv. due diligence. K. Eliáš uvádí jako rozhodující prvek již zmíněný zájem společnosti a J. Petrov argumentuje zahraničními úpravami, tzn. pravidlem obchodního úsudku. Dle mého názoru pak je v této souvislosti rozhodnutí svěřit třetí osobě informaci, kterou lze označit za důvěrou, tak aby se docílilo výhody pro společnost, kryto pravidlem podnikatelského úsudku a jde o typický případ, kdy je toto pravidlo aplikovatelné i v českém právu.

Mezi další povinnosti, které jsou spojovány s principem loajality nebo respektive jsou jeho složkami či podmnožinou je zákaz konkurence, zákaz sebe obchodování a zákaz tzv. insider trading. Tento výčet samozřejmě není uzavřený, jedná se o typické projevy možného porušení povinnosti loajality. O všech těchto povinnostech lze samozřejmě napsat samostatná pojednání, či je rozvést, avšak již se vymykají rozsahu této práce, přičemž však hodlám v budoucnu i tato témata zpracovat formou samostatnou, a to buď formou článku či doplněním této práce. V této souvislosti lze ukázat na relevantní prameny⁴⁷¹.

⁴⁷¹ Viz např. RADA, I. Tři zákazy uložené členům statutárních orgánů. *Právní rozhledy*, 2003, č. 1, s. 6 a násl., ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. *Právní rádce*, 2007, č. 3, s. 4 a násl., ŘEHÁČEK, O. Postavení a odpovědnost členů představenstva akciové společnosti. *Obchodní právo*, 2008, č. 1, s. 2 a násl., BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*, 2007, č. 17, s. 613 a násl. a další.

4.9. Corporate governance

Corporate governance znamená v překladu správa korporací a jedná se o angloamerický pojem, který se týká zejména správy velkých akciových společností s velkým množstvím akcionářů. Společnosti se ve svém řízení a kontrole musí samozřejmě řídit zákonnými předpisy, zejména obchodním zákoníkem, a dále svými vnitřními předpisy v českém právu zejména stanovami. Tyto předpisy stanoví obecné povinnosti členů statutárního orgánu při řízení společnosti. Každá velká společnost si pak vytváří vlastní systém řízení a kontroly společnosti, který vyplývá z mnoha faktorů, jako je např. rozptýlení akcionářské struktury, smlouvy o výkonu funkce se členy statutárního orgánu, a ze způsobu, jakým akcionáři uplatňují svá práva. V Evropě a zejména v Německu má většinou společnost hlavního většinového akcionáře, který si velmi dobře hlídá členy statutárního orgánu či management společnosti, ovšem v angloamerickém právním systému je jedním z hlavních problémů velkých akciových společností s rozptýlenou strukturou akcionářů problém oddělení vlastnictví od řízení (kontroly) společnosti, a tento problém pak může vyústit až ve zneužití ekonomické situace. Členové statutárních orgánů v evropském pojetí pak mají nižší svobodu řízení než v angloamerickém právním prostředí (s velmi rozptýlenými akciemi mezi drobné akcionáře) a důsledkem toho je to, že management či statutární orgán rozhoduje relativně nezávisle a samozřejmě je zde větší nebezpečí zneužití této nezávislosti. Vedlejším produktem je to, že v angloamerické právní oblasti se zaměřuje teorie na nástroje, které mají hlídat osoby, které řídí společnosti, tedy právě na statutární orgány, kdežto v Evropě se hlavní pozornost upírá na chování hlavního akcionáře ve vztahu k menšinovým akcionářům, a k jejich ochraně. Postupným vývojem legislativních změn se objevují nástroje ke zkvalitnění řízení a správy velkých společností, ale kromě zákonných ustanovení se vývoj ubíral i cestou samoregulace. Postupně jak rostl tlak na kvalitní řízení společností, a to ze strany např. burz či bank nebo regulátorů trhu s cennými papíry, popřípadě velkými institucionálními investory, vedl vývoj k vytváření tzv. kodexů corporate governance. Kodexy corporate governance jsou samo regulačními nástroji svého druhu, protože určitý kapitálový trh či profesní nebo zájmová skupina formuluje vlastní

pravidla řízení a správy společností, jejichž dodržování je stíháno mimomocenskými důsledky v podobě ztráty důvěry ve společnost, které se těmto pravidlům nepodřídí, a většinou i v podobě ztráty přístupu na určitý kapitálový trh⁴⁷². Jejich použití proto lze členům statutárních orgánů doporučit, a pro některé oblasti je jejich dodržování současné době již nezbytností (např. banky či kótované akciové společnosti). Je tomu tak i při vědomosti o jejich právních nezávaznosti. V angloamerickém právu se jedná o tzv. soft law. Nicméně určitá část ustanovení kodexů corporate governance našla své vyjádření v právních normách, a povinnosti z nich vyplývající jsou tedy pro členy představenstva závazné. Je ale také možné, že stanovy společnosti odkáží na určitý kodex corporate governance. V tomto případě pak vystupují jako blanketní norma a tento konkrétní kodex se stává jejich součástí, a jako takový je pro členy statutárních orgánů závazný⁴⁷³. Základním předmětem kodexů corporate governance je rozpracování, či konkretizace obecných zásad obsažených v právních předpisech, kterými se mají členové statutárních orgánů při řízení a kontrole společnosti řídit, a to i s přihlédnutím ke specifikám daného oboru. Důraz je kladen na řádné a odpovědné řízení společnosti bez postraních zájmů, dále na existenci vnitřní a vnější kontroly ve společnosti a podnikatelskou etiku. V českém právním prostředí byly mezinárodní standardy corporate governance implementovány například v rámci kodexu správy a řízení společností z roku 1999, který byl revidován v roce 2004, a je založen na principech OSCD. Tento kodex vznikl z iniciativy tehdejší Komise pro cenné papíry a principy kodexu jsou formulovány pouze prostřednictvím doporučení, přičemž jenom některé z nich byly promítnuty do legislativy. Hlavními principy, na kterých je kodex založen, jsou následující principy: osobní odpovědnost členů statutárních orgánů, transparentnost jednání kolektivních statutárních orgánů a kontrola veškeré správy a managementu ze strany akcionářů, veřejnosti i státu. Cílem tohoto kodexu je vedení společnosti k odstranění některých prvků lidského chování a praxe, dále ke zlepšení podnikatelského prostředí a především zlepšení důvěry investorů. Na evropské úrovni existuje,

⁴⁷² Viz ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl*, Praha : ASPI, 2006, s. 269.

⁴⁷³ Viz ŘEHÁČEK, O. Postavení a odpovědnost členů představenstva akciové společnosti. *Obchodní právo*, 2008, č. 1, s. 6.

z iniciativy Evropské komise zvláštní fórum (europe corporate governance forum), které se snaží o sbližování národních kodexů řízení společností. Jak již bylo zmíněno, český kodex corporate governance vycházel z principů corporate governance, které bylo vytvořeno v organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) přičemž byla vytvořena určitá obecná pravidla správného řízení společností. Z pravidla corporate governance či principy corporate governance byly vydány v roce 1999 a v roce 2004 prošly revizí a byly přizpůsobeny stávajícím potřebám. Soustředily se na posílení práv akcionářů a ostatních dotčených subjektů (včetně věřitelů), předcházení střetu zájmů, zabránění zneužívání přidružených společností, zpřehlednění pravidel odměňování vedoucích pracovníků a manažerů, zajišťování integrity finančního trhu, transparentnost a vymahatelnosti stanovených pravidel⁴⁷⁴. Jak již bylo uvedeno, jsou tyto kodexy corporate governance kromě toho, že slouží jako návody nebo vnitřní předpisy dotčených společností, nevytíkatelné státním donucením (kromě pravidel, která jsou shodně obsažena i v právních předpisech). Kodexy správy a řízení společností jsou pak vynutitelné převážně sankcemi, které mají ekonomický charakter např. nemožností vstoupit na určitý trh, odmítnutí kótace akcií, či ztráta důvěry investorů. Nezanedbatelná je role kodexů jako hybatelů legislativních procesů na národních úrovních⁴⁷⁵.

4.10. Zákaz konkurence

Součástí povinnosti loajality, tedy povinnosti řídit se zájmy společnosti je i povinnost dodržovat zákaz konkurence. Zákaz konkurence pro veřejnou obchodní společnost je upraven v § 74 pro komanditní společnosti v § 93 odst. 4 a 99 pro společnosti s ručeným omezením v § 136 a § 139 odst. 4 pro akciovou společnost § 196 a § 200 odst. 3. Pro osobní společnosti je právní úprava zákazu konkurence dispozitivní a společenská smlouva může vymezit věcný rozsah i důsledky porušení zákazu konkurence jinak bez jakéhokoliv

⁴⁷⁴ Viz www.mpo.cz, sekce řízení a správa společnosti

⁴⁷⁵ Podrobně ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl*, Praha : ASPI, 2006, s. 272.

omezení, může jej tedy rozšířit, zúžit i zcela vyloučit⁴⁷⁶. Přes tuto povinnost jako složku péče řádného hospodáře lze dospět k závěru, že se vztahuje i na společníky veřejné obchodní společnosti, jakožto statutární orgány a komplementáře, jakožto statutární orgány společnosti komanditní. Podle zákona člen statutárního orgánu nesmí podnikat ve stejném nebo obdobném oboru v němž podniká společnost, ani nesmí vstupovat se společností do obchodních vztahů, dále nesmí zprostředkovávat nebo obstarávat pro jiné osoby obchody společnosti, zúčastnit se na podnikání jiné společnosti jako společník s neomezeným ručením, nebo ovládající osoba jiné osoby se stejným, nebo podobným předmětem podnikání, a dále nesmí vykonávat činnost jako statutární orgán nebo člen statutárního, nebo jiného orgánu jiné právnické osoby se stejným nebo obdobným předmětem podnikání, ledaže jde o koncern. Porušení zákazů konkurence má následky, že společnost je oprávněna požadovat, aby člen statutárního orgánu, který zákonem zákaz porušil vydal prospěch z obchodu, při kterém porušil zákaz konkurence, anebo na společnost převedl tomu odpovídající práva, a aby nahradil škodu vzniklou s porušením zákazu konkurence. Jedná se tedy o kumulaci obou nároků. Práva společnosti s porušením zákazu konkurence zanikají, nebyla-li uplatněna u člena statutárního orgánu do tří měsíců ode dne, kdy se společnost o porušení dověděla (subjektivní lhůta) nejpozději však uplynutím jednoho roku od jejich vzniku (objektivní lhůta). Právo na náhradu další škody vzniká společnosti i tehdy, pokud na ni osoba, která porušila zákaz konkurence nabyté právo převede nebo jí vydá ve prospěch z obchodu. Jedná se o lhůtu prekluzivní. Ovšem v případě uplatnění práva na náhradu škody platí obecná promlčecí doba, která počíná běžet ode dne, kdy se společnost dozvěděla nebo mohla dozvědět o škodě, a končí nejpozději uplynutím 10 let ode dne, kdy došlo k porušení zákazu konkurence. Zákon ustanoví výjimku v případě, že člen statutárního orgánu vykonává pro společnost práci na základě pracovní či jiné smlouvy.

Úprava zásahu konkurence by si zasloužila širší pojednání, avšak není předmětem této práce. Zvláštní povinností je také povinnost dodržovat zákaz vnitřního obchodování, nebo dále sebeobchodování, které je podřízeno

⁴⁷⁶ Viz I. ŠTENGLOVÁ in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 244.

speciálnímu režimu § 196a obchodního zákoníku, a dále i zvláštního režimu uzavírání smluv mimo rámec běžného obchodního styku, v případě smluv mezi společnostmi a jediným společníkem či jediným akcionářem. Tato problematika je samozřejmě také rozsáhlá a zasloužila by si samostatné pojednání, není však předmětem této práce.

4.11. Vyloučení ochrany slabší strany

I když členové statutárních orgánů nejsou podnikatelé, nepřipadá pro ně v úvahu uplatnění ochranných ustanovení slabší strany podle § 262 odst. 4 obchodního zákoníku. Brání tomu jednak sama funkce ustanovení § 262 odst. 4, která směřuje především k ochraně těch subjektů, kteří nejsou v obchodní oblasti profesionály a nelze u nich předpokládat znalosti a zkušenosti s podnikáním. Do této kategorie nelze členy statutárního orgánu zařadit. Druhým argumentem je znění § 194 odst. 5 obchodního zákoníku, který výslovně zakazuje dohody o vyloučení odpovědnosti statutárních orgánů nebo její omezení. Znění zákona tak dává jednoznačně najevo, že pro odpovědnost členů představenstva platí ještě přísnější podmínky, než jaké stanoví obchodní zákoník pro odpovědnost za škodu ostatních subjektů podřízených jeho režimu⁴⁷⁷.

5. Povinnost statutárního orgánu k náhradě škody

5.1. Odpovědnost za škodu

⁴⁷⁷ Viz POKORNÁ, J.; KOVAŘÍK, Z.; ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. díl.* Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 947 a podrobněji viz POKORNÁ, J. Ochrana nepodnikatele a členové orgánů obchodních společností. *Právní forum*, 2009, č. 3, s. 112 a násl.

Vztah mezi společností a osobou, která je statutárním orgánem nebo jeho členem, je podle ustanovení § 261 odst. 3 písm. f) obchodním závazkovým vztahem a jako takový se řídí částí třetí obchodního zákoníku. Jedná se tedy o tzv. absolutní obchod a odpovědnost za škodu, která z tohoto vztahu vyplývá, je odpovědností objektivní. Tato odpovědnost se uplatní bez ohledu na zavinění a to na rozdíl od odpovědnosti za škodu podle občanského zákoníku, která je odpovědností subjektivní, kde se škůdce sprostí odpovědnosti za škodu, pokud prokáže, že ji nezavinil, tzn., že jí nezpůsobil ani z nedbalosti. Z ustanovení § 757 obchodního zákoníku vyplývá, že pro odpovědnost za škodu způsobenou porušením povinností stanovených obchodním zákoníkem platí § 373 a násl. obchodního zákoníku o náhradě škody. Nejedná se v tomto případě o odpovědnost absolutní, ale jedná se o odpovědnost za výsledek, která připouští liberační důvody, a to jak již bylo uvedeno výše, prokázáním okolností vylučujících odpovědnost. Jak uvádí J. Petrov⁴⁷⁸ obchodní zákoník tedy chápe (objektivní) standard výkonu určité povinnosti nikoliv jako součást zavinění, nýbrž jako součást protiprávnosti. To je odlišné chápání oproti německému právu, které zavinění vyžaduje – avšak v německém soukromém právu (na rozdíl od práva trestního) značí zavinění míru péče požadovanou při soukromém styku, přičemž nerozhoduje, zda mohl škůdce tuto míru péče subjektivně dodržet. Podle jeho názoru tak německé i české právo dojde k témuž výsledku: standard výkonu funkce člena představenstva je objektivní. To že není rozdíl prakticky mezi německým a českým právem rozdíl v této otázce říká i O. Řeháček⁴⁷⁹, když uvádí, že ke vzniku odpovědnosti dle německého práva postačí zavinění ve formě nedbalosti, přičemž měřítkem této nedbalosti (požadované míry opatrnosti), je opatrnost řádného a pečlivého obchodního vedoucího. Případy, kdy člen představenstva jedná protiprávně, nikoliv ale zaviněně, lze proto považovat za zcela výjimečné. Lze konstatovat, že mezi českým a německým přístupem k dané záležitosti nelze shledat zásadní odlišnost. Jak již bylo uvedeno výše,

⁴⁷⁸ Viz PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko – americko – německém srovnání*. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007, s. 28.

⁴⁷⁹ ŘEHÁČEK, O. Postavení a odpovědnost členů představenstva akciové společnosti. *Obchodní právo*, 2008, č. 1, s. 7.

k témuž závěru dospívá i K. Eliáš⁴⁸⁰, když uvádí, že se na fyzické osoby v praxi uplatňují poněkud jiná hlediska než na osoby právnické, přičemž jde o vyvození závěru ze subjektivně konstruovaného kritéria předvídatelné a odstranitelné překážky bránící povinnému jeho povinnost splnit, jako okolnosti, která vylučuje jeho odpovědnost. V podstatě tu podle jeho názoru nejde o nic jiného, než o požadavek, aby tu byla alespoň nevědomá nedbalost. K jeho závěrům se přihlásil i J. Bejček⁴⁸¹. Podle mého názoru se takto pojatá objektivní odpovědnost spíše blíží subjektivní odpovědnosti s alespoň nevědomou nedbalostí, kdy zavinění je presumováno, i přestože je mi známo, že "nejednání" s péčí řádného hospodáře je v tomto případě protiprávností (protiprávním jednáním) tedy přímo podmínkou vzniku škody. Škůdce však uvádí a prokazuje liberační důvody, tedy nepředvídatelnou nebo nepřekonatelnou překážku nezávislou na jeho vůli, kvůli které nejednal tak, jak jednat měl). M. Tomsa, v relevantním "šedivém" komentáři⁴⁸², uvádí: "K vyloučení odpovědnosti (k liberaci) dochází, jen jestliže do očekávaného průběhu věcí zasáhla vnější okolnost, kterou ten, kdo je zavázán, nemohl dobře překonat, ani ji v době vzniku závazku nemohl předvídat. Při posouzení, zda mohl překážku překonat, se nevychází z jeho okamžitých a zvláštních poměrů, není tu tedy hledisko subjektivní, ale vychází se z posouzení, zda to bylo možné při *vynaložení péče, kterou lze od podnikatele obecně očekávat* (zdůraznil autor). Z použití výrazu „rozumně předpokládat“ plyne, že se dává možnost posouzení okolností. Takto zvolený výraz ukazuje, že nejde o absolutní nemožnost překonat nastalou překážku, ale na druhé straně z objektivizace posouzení vyplývá, že takový případ nenastává, lze-li překážku odvrátit nebo překonat při využití všech možností a vypětí sil, které ještě lze na podnikateli žádat, tedy až k horní hranici objektivně posouzených možností, které lze podle obecného posuzování shledat". Co jiného je "*vynaložení péče, kterou lze od podnikatele obecně očekávat*" než subjektivním prvkem obsaženým v liberačních důvodech objektivní odpovědnosti za škodu. Závěrem lze dodat, že se teoreticky podle mého

⁴⁸⁰ Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 318.

⁴⁸¹ Viz BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*, 2007, č. 17, s. 618.

⁴⁸² M. Tomsa in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. str. 972

názoru stále jedná o objektivní odpovědnost za škodu, v tomto případě ale s výrazně subjektivně konstruovanými liberačními důvody. Navíc přesun důkazního břemene řádného jednání na škůdce, ač se jedná o institut procesní, tuto skutečnost jen podtrhuje⁴⁸³.

V souvislosti s odpovědností za škodu se k péči řádného hospodáře vyjadřuje také B. Havel⁴⁸⁴, když uvádí, že „péče řádného hospodáře je povinností permanentní. Ačkoliv důsledky tohoto nachází svého místa až v okamžiku, kdy došlo k porušení péče řádného hospodáře, jeho podstata, jako motivujícího faktoru naplňuje koncepci odpovědnosti za škodu jako hrozby sankcí, jak jí kdysi formuloval Viktor Knapp. Jinými slovy péče řádného hospodáře je kvalitativní požadavek na veškeré právní jednání člena statutárního orgánu, je-li tím realizována jeho funkce, s tím, že permanentní hrozbou v případě porušení fiducionálních povinností je předpoklad znalosti odpovědnosti a obráceného důkazního břemene. To, že je koncepce hrozby, sankcí v tomto smyslu vhodnější, ukazují také časté úvahy o nutnosti motivace k řádnému jednání – vedle této hrozby je pak zejména motivace rizikem odvolání, odměnou a motivace trhem (ztráta budoucího postavení na pracovním trhu při uveřejněném nedbalostním nebo podvodném jednání)“.

Odpovědnost vykonávat funkcí s péči řádného hospodáře je odpovědností za porušení právních povinností jednak stanovených zákonem, nebo ostatními, obecně závaznými právními předpisy, jednak stanovami, společenskou smlouvou či jinými vnitřními předpisy společnosti, neboť zákon výslovně nevztahuje odpovědnost za porušení zákona, ale obecně ke všem právním povinnostem⁴⁸⁵.

⁴⁸³ Viz BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*, 2007, č. 17, s. 618 a pozn. 38 - podle mého názoru protiprávním jednáním je nejednání s péčí řádného hospodáře (nedodržení řádné míry péče či povinnosti loajality) tj. je splněna jedna ze základních podmínek vzniku škody a za předpokladu splnění podmínek ostatních by se měl statutární orgán liberovat s odkazem na skutečnost, že vynaložil péči, kterou lze od něj obecně očekávat, a přesto nemohl jednat tak jak měl, tedy s péčí řádného hospodáře..

⁴⁸⁴ Viz HAVEL, B. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. *Právní rozhledy*, 2007, č. 11, s. 415.

⁴⁸⁵ Shodně v případě náležité péče Viz KŘÍŽ, R. *Dozorčí rada a představenstvo akciové společnosti v praxi a teorii*. Praha : Codex Bohemia s.r.o., 1999, s. 212.

5.2. Kolektivní statutární orgány

V případě kapitálových společností občanský zákoník stanovil v ustanovení § 194 odst. 5, že členové představenstva, kteří způsobili společnosti porušení svých povinností škodu, za tuto škodu odpovídají solidárně. Pro jednatele tato skutečnost platí rovněž (dle § 135 odst. 2 obchodního zákoníku). V případě veřejných obchodních společností a komanditních společností není solidarita stanovena, což však koresponduje s jejich jednodušší právní regulací, vzhledem k charakteru těchto společností, protože se většinou jedná o společnosti menší či rodinného typu.

Především je nutné uvést, že solidární odpovědnost členů kolektivního statutárního orgánu kapitálových obchodních společností se týká pouze těch členů, kteří způsobili porušením svých právních povinností společnosti škodu, a ne tedy všech členů statutárního orgánu. Kromě výrazných excesů, kdy např. člen představenstva bez vědomí ostatních členů uzavře jménem společnosti smlouvu a způsobí tím společnosti škodu, bude rozhodující pro určení, kteří členové představenstva jsou solidárně odpovědní, usnesení přijímané na zasedání představenstva, protože tímto způsobem představenstvo, jakožto kolektivní orgán projevuje svou vůli. Zákon v daném směru respektuje fakt, že odpovědnosti musí být vztažena ke konkrétní osobě, takže nekonstruuje solidární odpovědnost všech členů určitého orgánu, ale jen těch z nich, kteří vůči společnosti porušili své povinnosti do té míry, že to způsobilo škodlivý následek⁴⁸⁶. Pasivní legitimace k náhradě škody pak bude zjistitelná zejména podle § 195 odst. 2 obchodního zákoníku, z něhož vyplývá, že v zápisu ze zasedání představenstva musí být jmenovitě uvedeni členové, kteří hlasovali proti jednotlivým usnesením, nebo se hlasování zdrželi. Taková úprava ovšem chybí u společnosti s ručeným omezením, a je pouze v zájmu jednatelů a společnosti, aby zápisy z případných zasedání jednatelů jako kolektivního orgánu byly pořizovány. Solidární odpovědnost jako princip v obchodním zákoníku upravují § 293 a § 383 obchodního zákoníku přičemž z ustanovení § 293 obchodního zákoníku vyplývá, že společnost může požadovat plnění po kterémkoliv ze společně zavázaných členů statutárních orgánů a z ustanovení § 373 obchodního zákoníku vyplývá

⁴⁸⁶ Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 325.

následné vypořádání mezi členy statutárního orgánu navzájem podle rozsahu jejich odpovědnosti. Podle J. Bejčka⁴⁸⁷, lze skutečnosti, že členové představenstva ani jednatelé neodpovídají za škodu solidárně proto, že jsou členy orgánů nebo orgány samotnými, ale jen tehdy, poruší-li povinnosti vůči společnosti, které vedly ke vzniku škody, lze vyjádřit tak, že se mezi nimi nerozlišuje podle míry zavinění, pokud ta míra dosáhla alespoň stupně nevědomé nedbalosti; byť tehdy někteří členové orgánů byly iniciátory a realizátory protiprávního postupu, budou společnosti odpovídat stejně jako ti, kteří o tom ani nevěděli, ač vědět měli a mohli. J. Bejček dále také uvádí, že mezi porušiteli péče řádného hospodáře je nastolena odpovědnostní solidarita, bez ohledu nejen na zavinění, ale i bez ohledu na eventuální vnitřní dělbu práce uvnitř orgánu; neodpovídá ten člen, který neporušil právní povinnost při výkonu působnosti představenstva. Otázka ovšem je, bude-li takový případ vůbec možný, neboť nebýt informován o činnosti ostatních členů představenstva, dozorčí rady nebo jednatelů, bude zpravidla porušením povinné péče – přinejmenším náležitě obezřetnosti a bdělosti.

K tomu je možné uvést, že obecně se pro členy statutárních orgánů vyžaduje aktivní přístup, tedy člen statutárního orgánu by měl aktivně vyhledávat informace o činnosti společnosti. Hlasováním proti rozhodnutí, kterým byla způsobena společnosti škoda bude ve většině případů člen statutárního orgánu bude vyviněn z případné odpovědnosti, ovšem jak poznamenává K. Eliáš a další autoři by bylo mýlkou spatřovat vždy a za každých okolností jen v nepodpoře většinově přijatého rozhodnutí liberační důvod, svědčící tomu, kdo se v konkrétní situaci zdržel či hlasoval proti rozhodnutí⁴⁸⁸. Záleží na skutkových okolnostech toho kterého případu, přičemž soud by měl být veden úvahou, zda pouhý projev nesouhlasu stačil k tomu, aby bylo jednáno s péčí řádného hospodáře. Solidární odpovědnost členů kolektivního statutárního orgánu se uplatňuje jak v rámci obchodního vedení, respektive jeho působnosti dovnitř společnosti, ale zároveň i

⁴⁸⁷ Viz BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*, 2007, č. 17, s. 623.

⁴⁸⁸ Viz ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 326.

v případě jednání jménem společnosti vůči třetím osobám⁴⁸⁹. V případě jednání jménem společnosti vůči třetím osobám lze předpokládat, že jménem společnosti bude jednat pouze jeden nebo dva členové kolektivního statutárního orgánů, ovšem odpovědnosti za způsobenou škodu bude dána nejenom u těch členů, kteří jednali, ale u všech členů, kteří porušili své povinnosti, tedy zejména povinnost jednat s péčí řádného hospodáře. Bude zde tedy dána odpovědnosti za přijetí rozhodnutí kolektivního statutárního orgánu, které bylo poté jako projev vůle společnosti vyjádřeno jménem společnosti navenek⁴⁹⁰. V zápisu ze zasedání kolektivního statutárního orgánu je podle mého názoru (i přesto že nejde o výslovný požadavek zákona), nutné uvést, kteří členové statutárního orgánu se na jednání (zasedání) zúčastnili nebo neúčastnili. Odůvodněno je to právě požadavek právní jistoty ohledně otázky případné odpovědnosti členů statutárního orgánu za škodu, přičemž zápis ze zasedání bude samozřejmě stěžejním důkazem. Je důležité si uvědomit, že v případě člena statutárního orgánu, který se zasedání vůbec nezúčastnil, ale tato skutečnost nebyla v zápisu uvedena, nastupuje vyvratitelné domněnka, že hlasoval pro přijetí usnesení. V případě, že člen statutárního orgánu sice hlasoval proti přijetí určitého usnesení (nebo se hlasování zdržel), ale tato skutečnost nebyla v zápisu poznamenána, nastupuje opět vyvratitelná domněnka, že hlasoval pro přijetí příslušného usnesení. I. Rada⁴⁹¹ i O. Řeháček⁴⁹² shodně dále uvádějí, že ti členové statutárního orgánu, kteří skutečně hlasovali pro přijetí usnesení, jehož realizací vznikla společnosti škoda nebudou mít v případě soudu velký zájem svědčit ostatním členům společnosti, které by svým svědectvím vyvinovali se solidární odpovědnosti za škodu. Je tedy eminentním zájmem samotných kolektivních statutárních orgánů resp. jejich členů, aby dbali na dodržování těchto obsahových náležitostí zápisu. Dále je možné také souhlasit s názorem

⁴⁸⁹ k nejasnosti pojmu obchodní vedení Viz HAVEL, B. Quo vadis obchodní vedení. *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 3, s. 70 a násl.

⁴⁹⁰ Viz k právní povaze projevu vůle orgánů společnosti jménem viz VÍTEK, J. *Neplatnost usnesení valné hromady s.r.o.* Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 6 a násl., I. Rada viz RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplněné aktualizované vyd. Praha : Linde, 2004, s. 121) a O. Řeháček viz ŘEHÁČEK, O. Postavení a odpovědnost členů představenstva akciové společnosti. *Obchodní právo*, 2008, č. 1, s. 10.

⁴⁹¹ Viz RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplněné aktualizované vyd. Praha : Linde, 2004, s. 121.

⁴⁹² Viz ŘEHÁČEK, O. Postavení a odpovědnost členů představenstva akciové společnosti. *Obchodní právo*, 2008, č. 1, s. 10.

I. Štenglové⁴⁹³, která se domnívá, že pokud některý ze členů kolektivního statutárního orgánů pořádá o zapsání svého opačného názoru, má právo, aby byl jeho opačný názor poznamenán, neboť i vyslovení takového názoru je součástí průběhu zasedání představenstva tohoto statutárního orgánu. Podle I. Štenglové má jmenovité uvedení členů statutárního orgánů, které se nepodílejí na rozhodnutí, které způsobilo společnosti škodu, a rovněž při vzniku jejich ručení při ustanovení § 194 odst. 6 obchodního zákoníku – viz dále. Toto je v souladu i s výše uvedeným názorem K. Eliáše s tím, že výchozí myšlenkou je nemožnost přijmout představou, kdy by člen statutárního orgánů, který proti určitému usnesení představenstva neprotestoval, nebo ho dokonce aktivně podporoval, ale posléze se např. zdržel alibisticky hlasování, pak byl automaticky zproštěn odpovědnosti za škodu.

Solidarita členů kolektivních statutárních orgánů je obsažena i v návrhu (osnově) nového občanského zákoníku, a to v jeho oddílu 6, nazvaném správa cizího majetku, v ustanovení § 1290, ve kterém se uvádí, že ze společné správy jsou správci zavázáni společně a nerozdílně, ledaže zákon stanoví jinak⁴⁹⁴. V důvodové zprávě se k tomu uvádí, že ze společné správy plyne důsledek solidarity správců; zejména v případě volání spolusprávců ke společné odpovědnosti mohou nastat pokusy se exkullovat se s argumentem, že protiprávní rozhodnutí nebo či nebyly učiněny proti vůli některého z spolusprávců nebo za jeho nepřítomnosti. Proto se v § 1290 navrhuje stanovit vyvratitelnou domněnku, že spolusprávce souhlasil se všemi rozhodnutími ostatních, s nimiž neprojevil neprokazatelný nesouhlas. V důvodové zprávě k §§ 1260 – 1264 se navíc říká, že ustanovení o správě cizího majetku jsou subsidiárně použita pro všechny případy, kdy někdo spravuje cizí majetek pro někoho jiného, vyjma případu správy podle druhé části návrhu občanského zákoníku, kde je speciálně upravena správa společného jmění manželů a majetku nezletilých dětí v rámci práva rodinného.

⁴⁹³ Viz I. ŠTENGLVÁ in ŠTENGLVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 675.

⁴⁹⁴ Viz ELIÁŠ, K., HAVEL, B. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, s. 118.

5.3. Ručení třetím osobám

Kromě odpovědnosti za škodu, kdy statutární orgány či jejich členové odpovídají za škodu společnosti, ve které působí, zde za určitých podmínek existuje zákonná přímá odpovědnost statutárních orgánů vůči osobám třetím. Podle ustanovení § 194 odst. 5 obchodního zákoníku ručí členové statutárního orgánu, kteří způsobili společnosti škodu, na základě ustanovení § 194 odst. 6 obchodního zákoníku přímo třetím osobám, a to věřitelům společnosti. Ustanovení § 194 odst. 6 říká, že členové představenstva popřípadě jednatele⁴⁹⁵, kteří odpovídají společnosti za škodu, ručí za závazky společnosti společně a nerozdílně, jestliže odpovědný člen představenstva (jednatel) škodu neuhradil, a věřitelé nemohou dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku společnosti pro její platební neschopnost, nebo z důvodu, že společnost zastavila platby⁴⁹⁶. Rozsah ručení je omezen

⁴⁹⁵ Pro statutární orgány v.o.s. a k.s. tato odpovědnost stanovena není, a to zejména z důvodu jejich neomezeného ručení za závazky společnosti.

⁴⁹⁶ Viz Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. března 2008, sp. zn. 4 Tz 72/2007. Z odůvodnění: Podle § 194 odst. 6 obchodního zákoníku členové představenstva, kteří odpovídají společnosti za škodu, ručí za závazky společnosti společně a nerozdílně, jestliže odpovědný člen představenstva škodu neuhradil a věřitelé nemohou dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku společnosti pro její platební neschopnost nebo z důvodu, že společnost zastavila platby. Rozsah ručení je omezen rozsahem povinnosti členů představenstva k náhradě škody. Ručení člena představenstva zaniká, jakmile způsobenou škodu uhradí. V daném případě tedy stěžovatel nevzal v úvahu skutečnosti týkající se postavení obviněného a vyplývající z obchodního práva, které mají zásadní vliv na posouzení případu. Jak bylo zjištěno v řízení u nalézacího soudu (a jak je v podrobnostech popsáno ve skutkové větě odsuzujícího rozhodnutí) vylákal obviněný L. J. předmětnou finanční částku od poškozené MVDr. Z. pod příslibem splnění závazku spočívajícího v zhotovení, dodání a montáži páteřového schodiště, k čemuž nedošlo. Podle trestního práva byla jeho jednáním naplněna skutková podstata trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, 2 tr. zák. Z hlediska práva obchodního zároveň tímto svým jednáním přímo způsobil, že obchodní společnost E. p. s.r.o., (jejímž byl v posuzované době jediným jednatelem a nadto jediným společníkem) nesplnila smluvní závazek z předmětné smlouvy o dílo ze dne 27. 5. 2004, (kterou osobně coby jediný jednatel - statutární orgán obchodní společnosti E. p. s.r.o. podepsal). Zavinil tak, že této obchodní společnosti byla Okresním soudem ve Frýdku-Místku pro nesplnění smluvní povinnosti (porušení zásady pacta sunt servanda) uložena nejen povinnost k úhradě přijaté částky včetně jejího příslušenství, ale i povinnost k úhradě smluvní pokuty a náhrady nákladů řízení. Pokud by obchodní společnost E. p. s.r.o. dostala své povinnosti vyplývající z pravomocného platebního rozkazu Okresního soudu ve Frýdku - Místku a stanovené částky MVDr. Z. zaplatila, vznikla by této právnické osobě hmotná škoda (damnum emergens), za kterou by odpovídal L. J., neboť byla důsledkem jeho úmyslného protiprávního jednání. Podle § 135 odst. 2 obchodního zákoníku v návaznosti na jeho ustanovení § 194 odst. 5 by takové trestné jednání obviněného L. J. bylo zároveň jednáním porušujícím právní povinnosti jednatele (statutárního orgánu), nehledě na to, že by nebylo ani v souladu s povinností vykonávat působnost jednatele s péčí řádného hospodáře. Jak vyplývalo z výpisu z obchodního rejstříku vedeného u Krajského soudu v Ostravě oddílu C vložky 19597, byla v té době obchodní společnost E. p. s.r.o. „v likvidaci“ postižena řadou exekucí. Prvá exekuce tam zapsaná byla nařízena usnesením Okresního soudu ve Frýdku - Místku již dne 20. 1. 2004. Dále, a to je patrné z již obchodní firmy, se daná obchodní společnost nachází v likvidaci, přičemž zapsaným likvidátorem je obviněný L. J. Konečně v účetní závěrce za rok 2004, která je uložena ve sbírce listin obchodního rejstříku vedeného Krajským soudem v Ostravě, na straně páté je uvedeno, že obchodní společnost zvažuje na základě výsledků hospodaření možnost vyhlásit na sebe konkurs. Z těchto skutečností vyplývá, že obchodní společnost E. p. s.r.o. (nyní v likvidaci) byla postižena platební neschopností. Je tak zřejmé, že neměla ani dostatek prostředků k tomu, aby uhradila škodu

rozsahem povinnosti členů představenstva (jednatelů) k náhradě škody. Ručení člena představenstva zaniká, jakmile způsobenou škodu uhradí. Členové statutárního orgánu se tedy stávají zákonnými ručiteli, a to za splnění dvou kumulativních podmínek vyplývajících z § 194 odst. 6 obchodního zákoníku a to, když člen statutárního orgánu odpovídá společnosti za škodu, kterou uhradí, a zároveň věřitelé nemohou dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku společnosti pro její platební neschopnost nebo z toho důvodu, že společnost zastavila platby⁴⁹⁷. Ručení je solidární a jeho rozsah je omezen rozsahem povinnosti k náhradě škody. Pokud člen statutárního orgánu škodu uhradí, tak jeho ručení zaniká. S. Černá⁴⁹⁸ uvádí, že ručení má sankční charakter, protože vzniká jako důsledek porušení povinnosti uhradit společnosti způsobenou škodu. S. Černá dále poznamenává, že pro vznik ručení se nevyžaduje, aby existovala souvislost mezi věřitelovou neuspokojenou pohledávkou a porušení povinnosti člena statutárního orgánu, které nemělo za následek vznik škody. Zákon zde tedy posiluje postavení věřitelů, tím, že jim dává možnost splnění jejich peněžitých pohledávek ne ze strany společnosti, ale přímo po členech jejího statutárního orgánu. Jak však poznamenává J. Bejček⁴⁹⁹ shodně s S. Černou⁵⁰⁰, ručitelství člena statutárního orgánu za závazky vůči třetím osobám nezprošťuje tohoto člena – a to ani v případě, že ji splatí – povinnosti uhradit společnosti škodu vzniknuvší v důsledku porušení jeho povinnosti vůči společnosti, přičemž se proto zde hovoří o jakémsi zdvojení postihu člena statutárního orgánů společnosti. Jak S. Černá, tak i J. Bejček dále

vzniklou MVDr. G. Z. Podle § 135 odst. 2 obchodního zákoníku ve spojení s § 194 odst. 6 obchodního zákoníku členové představenstva (jednatelé), kteří odpovídají společnosti za škodu, ručí za závazky společnosti společně a nerozdílně, jestliže odpovědný člen představenstva (jednatel) škodu neuhradil a věřitelé nemohou dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku společnosti pro její platební neschopnost nebo z důvodu, že společnost zastavila platby. Na uvedeném základě lze vyslovit závěr, že obviněný L. J. coby jednatel obchodní společnosti E. p. s.r.o. (nyní v likvidaci) je zákonným ručitelem za závazky jmenované obchodní společnosti.

⁴⁹⁷ Viz Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. října 2007, sp. zn. 29 Odo 1310/2005. Z odůvodnění: Nemůže-li investiční společnost pro nedostatek majetku uhradit škodu, kterou způsobila podílníkům tím, že členové jejího představenstva porušili své povinnosti, vzniká členům představenstva povinnost uspokojit nároky podílníků na náhradu této škody z titulu ručení podle ustanovení § 194 odst. 6 obch. zák. Investiční společnost je aktivně legitimována vymáhat pohledávky podílníků z ručení podle ustanovení § 194 odst. 6 obch. zák. vlastním jménem na účet podílníků.

⁴⁹⁸ Viz ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl*, Praha : ASPI, 2006, s. 251.

⁴⁹⁹ Viz BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*, 2007, č. 17, s. 623.

⁵⁰⁰ Viz ČERNÁ, S. Důsledky porušení povinnosti členem představenstva akciové společnosti ve společnosti. *Právo a podnikání*, 1997, č. 7 – 8. s. 8.

poznávají, že praktický význam úpravy přímého ručení členů statutárních orgánů věřitelům je omezený zejména proto, že věřitelům budou zpravidla chybět informace o tom, zda a kteří členové statutárního orgánu společnosti způsobili škodu, jaká je její výše a zda jsou dány podmínky pro uplatnění práva ze zákonného ručení⁵⁰¹.

5.4. Omezení odpovědnosti, absolutorium

Tak jak již bylo naznačeno výše, v ustanovení § 194 odst. 5 předposlední věta obchodního zákoníku je stanoveno, že smlouvy mezi společnostmi a členem představenstva nebo ustanovení stanov vylučující nebo omezující odpovědnosti člena představenstva za škodu jsou neplatné. Uvedené ustanovení se použije i pro jednatele společnosti s ručením omezeným a společenskou smlouvu na základě ustanovení § 135 odst. 2 obchodního zákoníku. Neplatnost možnosti vyloučit náhradu škody smluvně je zakázána i

⁵⁰¹ K tomu srovnej Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 1. 2009, sp. zn. 23 Cdo 4194/2008, podle kterého: Soud nemůže vydat rozsudek pro uznání proti členovi statutárního orgánu z titulu zákonného ručení, pokud nebyly prokázány předpoklady jeho odpovědnosti za škodu způsobenou společností. Z odůvodnění: ... V žalobě však žádná konkrétní tvrzení o porušení povinnosti žalovanou – jednat s péčí řádného hospodáře – ve smyslu skutkové podstaty ustanovení § 194 odst. 5 ObchZ, podle něhož členové představenstva jsou povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu, uvedena nejsou. Přitom tvrzení a prokázání porušení povinnosti žalované vůči společnosti je předpokladem k tomu, aby mohla být žalovaná odpovědna za škodu... Z uvedeného vyplývá, že žalovaná nemůže ručit za závazky společnosti, jestliže nebyly prokázány předpoklady odpovědnosti žalované za škodu způsobenou společností. Dále viz Rozsudek ze dne 20. 10. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4824/2007. Z odůvodnění: Jak vyplývá z rozhodnutí ze dne 30. července 2008, sp. zn. 32 Cdo 683/2008, ze dne 22. ledna 2009, sp. zn. 23 Cdo 4194/2008, či ze dne 27. března 2008, sp. zn. 4 Tz 72/2007, Nejvyšší soud opakovaně potvrdil, že zákonné ručení (člena) statutárního orgánu společnosti za závazky společnosti na základě § 194 odst. 6 obch. zák. nemůže vzniknout, jestliže nebyly prokázány předpoklady jeho odpovědnosti za škodu způsobenou společností. Učinil tak i v situaci, kdy na majetek společnosti byl prohlášen konkurs. Od těchto závěrů nemá Nejvyšší soud důvod se odchýlit ani v projednávané věci. Dovolatel, coby věřitel společnosti, tvrdí, že mu společnost přičiněním žalovaného coby jejího jednatele, způsobila škodu spočívající v tom, že neuhradila cenu díla, jež pro ni provedl. Odvolací soud posuzoval nárok uplatněný vůči jednatelem podle ustanovení § 194 odst. 6 obch. zák. Jeho právní posouzení však není správné, neboť toto ustanovení neslouží jako právní prostředek k dosažení náhrady škody, která věřiteli vznikne tím, že (člen) statutárního orgánu dopustí, aby na sebe společnost vzala nový závazek v situaci, kdy již měla být splněna povinnost podat návrh na konkurs (insolvenční návrh) na majetek společnosti, popřípadě že tato povinnost (nastalo-li předložení teprve poté, co společnosti vznikl takový závazek) nebyla řádně splněna a věřiteli se tak snížila míra uspokojení jeho nároku v rámci prohlášeného konkursu, než kterou by dosáhl, kdyby byla povinnost podat návrh na prohlášení konkursu splněna včas. Uvedený účel plní v tuzemském právu jiný právní institut, a to (přímá, deliktní) odpovědnost (členů) statutárního orgánu věřitelům za škodu způsobenou porušením povinnosti podat návrh na prohlášení konkursu, která se v době, k níž se váže posuzovaná věc, opírala o § 3 odst. 2 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, a nyní vychází (pro insolvenční návrh) z § 99 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů.

dle ustanovení § 386 odst. 1 obchodního zákoníku, ve kterém se říká, že nároku na náhradu škody se nelze vzdát před porušením povinnosti, z něhož může škoda vzniknout. Obchodní zákoník tak v ustanovení § 194 odst. 5 jasně stanoví, že není možné ani omezení práva na náhradu škody, o čemž se vzhledem k obecnému ustanovení § 386 odst. 1 obchodního zákoníku vedou teoretické disputace.

Mimo přímé vyloučení či omezení náhrady škody nemohou být ani např. rozšířeny okolnosti vylučující odpovědnost podle § 374 obchodního zákoníku, tedy rozšířeny liberační důvody směrem ke snížení odpovědnosti člena statutárního orgánu⁵⁰². Dále není možné ani nepřímé snížení odpovědnosti či její vyloučení např. limitací odpovědností za škodu, nebo stanovení subjektivního principu odpovědnosti či individuální odpovědnosti na místo odpovědnosti solidární. Vyloučeno je taktéž následné vyloučení či omezení odpovědnosti za škodu, neboť § 194 odst. 5 obchodního zákoníku neříká, že by tak bylo možné pouze do budoucna tak jako § 386 odst. 1 obchodního zákoníku. Vzhledem k tomu, že se pohybujeme na půdě soukromého práva, právní předpisy obchodní společnost nemohou obecně nutit, aby případnou náhradu škody vymáhala. Nevymáhání náhrady škody po členech statutárního orgánu však bude samo o sobě porušením povinnosti péče řádného hospodáře, např. v případě nového statutárního orgánu, který měl po bývalých členech statutárního orgánu závazek k náhradě škody vymáhat. V případě, že statutární orgán, či jeho členové nevymáhají náhradu škody po společnosti, pak je zde možnost tzv. derivativní žaloby, kterou tak mohou učinit společníci či akcionáři společnosti – viz dále.

V právní teorii probíhá diskuze, kde je možné udělit tzv. absolutorium. Absolutorium se rozumí taková forma vyloučení odpovědnosti za škodu, kdy rozhodnutím valné hromady společníků společnosti se prohlásí, že společnost nemá nebo neuplatní vůči členům statutárního orgánu nárok na náhradu škody⁵⁰³. Nejnověji tato diskuze probíhá mezi J. Bejčkem⁵⁰⁴ a K. Eliášem⁵⁰⁵ ve

⁵⁰² Shodně viz BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*, 2007, č. 17, s. 618.

⁵⁰³ Absolutorium bylo možné udělovat např. jednatelům společnosti s ručením omezeným dle § 35 zákona č. 58/1906 Ř. z. o společnostech s omezeným ručením.

⁵⁰⁴ Viz BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*, 2007, č. 17, s. 619.

kterém J. Bejček zastává stanovisko, že udělení absolutoria je absolutně neplatné, a naopak K. Eliáš má za to, že absolutorium možné je. J. Bejček argumentuje jednak ochranou práv společníků či akcionářů, tzn. zachování jejich možnosti domáhat se jménem společnosti žalobou na náhradu škody, ale navíc dovozuje, že je-li absolutorium neplatné, když je upraveno stanovami, nemůže být platné, je-li ho dosaženo méně kvalifikovanou formou usnesení valné hromady (argument a maiori ad minus). Podle J. Bejčka jak v případě akciové společnosti, tak i v případě společnosti s ručením omezeným nemůže případné udělení absolutoria valnou hromadou jít proti zákonnému příkazu § 194 odst. 5 obchodního zákoníku a obcházet jeho účel. J. Bejček se tedy domnívá, že valná hromada o udělení absolutoria ani u společnosti s ručením omezeným, ani u akciové společnosti rozhodovat nesmí. Podle jeho názoru smyslem zákonného ustanovení je zákaz omezení nebo úplné vyloučení odpovědnosti reprezentantů za škodu; nejedná se zde o sankcionování specifických forem, za nichž se tak může stát; naopak jedná se o zábranu tomu, aby limitace nebo exkluze náhrady škody vůbec s právními účinky mohla nastat. Podle jeho názoru navíc absolutorium pokud by, v rozporu s jeho argumentací, nebylo prohlášeno za neplatné, by stejně nebylo právně závazné, a jakýkoliv společník či akcionář by mohl podat žalobu podle § 131a obchodního zákoníku či § 182 odst. 2 obchodního zákoníku. Podle J. Bejčka je tedy tzv. absolutorium spíše morálním příslibem, jehož se nelze ze strany škůdce právně domoci. Domnívá se, že naše právo upravující odpovědnost členů statutárních orgánů, obsahuje zákaz získat právně účinný souhlas poškozeného předem. Nezakazuje se ovšem samozřejmě vznikuvší právo na náhradu škody neuplatnit, ovšem s rizikem, že to bude považováno za porušení povinnosti řádného hospodáře (což je v souladu i s výše uvedeným názorem mým). J. Bejček navíc dodává, že hrozí nebezpečí, že by byla vyloučena do budoucna odpovědnost členů statutárních orgánů za škodu předtím, než se může společnosti o škodě vůbec dovědět. To, že se o škodě neví v době usnesení o absolutoriu (protože škoda ještě nevznikla) neznamena, že škoda nemůže vzniknout v důsledku porušení členů

⁵⁰⁵ Viz K. ELIÁŠ in ELIÁŠ, K., POKORNÁ, J., DVOŘÁK, T. *Kurz obchodního práva. Obchodní společnosti a družstva*. 6. vyd. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 314.

představenstva, k němuž vzniklo před schválení absolutoria. Jde tedy podle jeho názoru o vyloučení odpovědnosti za škodu do budoucna.

Naproti tomu K. Eliáš jeho názor nesdílí. Podle jeho názoru je valná hromada nejvyšším orgánem společnosti a má v působnosti schválit výsledky hospodaření společnosti. V rámci toho rozhoduje i o úhradě případné ztráty. Škoda způsobená společností podle názoru K. Eliáše je ztrátou nebo majetkovou újmou společnosti. Valná hromada tedy může rozhodnout i o jejím neuhrazení. Vedle toho vyplývá i z působnosti valné hromady, jako nejvyššího orgánu společnosti, kompetentního odvolávat členy představenstva či jednatele, způsobilost valné hromady hodnotit, jak vykonávají svou funkci. V této souvislosti K. Eliáš poukazuje na skutečnost, že rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 32 Cdo 500/2000⁵⁰⁶, podle něhož údajně nelze přihlížet k usnesení valné hromady, kterým společnost právo na náhradu škody promíjí, se týká něčeho jiného. Podle názoru K. Eliáše, kdo je opatrný, může v daném směru využít klausuli § 177 odst. 1 písmeno n), kde se uvádí, že rozhodnutí, o dalších otázkách, které obchodní zákoník nebo stanovy zahrnují do působnosti valné hromady, může činit valná hromada, z čehož tedy podle jeho názoru vyplývá, že stanoví možnost udělení absolutoria připustit.

Podle mého názoru je třeba přisvědčit spíše J. Bejčkovi. Mám za to, že lze souhlasit s argumentací, že udělení absolutoria jde proti zákazu obsaženému v § 194 odst. 5 obchodního zákoníku⁵⁰⁷. Navíc si myslím, že ač oba dva zastávají protichůdná stanoviska, na jedné věci se shodují, a to na

⁵⁰⁶ Viz soudní judikatura, č. 2000, s. 430 an.

⁵⁰⁷ Tomuto závěru svědčí i novější judikatura - Viz Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 4. 2005, sp. zn. 29 Odo 540/2004 Nejvyšší soud jako soud dovolací potvrdil názor odvolacího soudu, že usnesení valné hromady, jímž se vzdala případného nároku na náhradu škody vůči dvěma členům představenstva, je neúčinné a nemá žádné právní následky. Dovolací soud uzavřel, že rozhodnutí o tom, že se společnost vzdává nároku na náhradu škody, nepatří do působnosti valné hromady, a proto nemá žádné právní účinky. Z toho pak plyne, že ani tato právní otázka nemůže být otázkou zásadního právního významu, neboť takové usnesení valné hromady je neúčinné bez ohledu na to, zda soud jeho neplatnost, popřípadě neúčinnost vysloví. Nejvyšší soud se přitom odvolával právě na Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 01.06.2000, sp. zn. 32 CDO 500/2000, kde se ohledně možnosti vyloučení odpovědnosti za škodu uvádí: ... Pokud pak dovolatel namítá, že některá rozhodnutí valné hromady, učiněná v rozporu se zákonem, není možné považovat za platná, ale že jde o rozhodnutí nicotná, přičemž jako příklad uvádí rozhodnutí o zřízení soukromé burzy cenných papírů, rozhodnutí o vyloučení odpovědnosti za škodu stanovené zákonem, rozhodnutí o vyloučení platnosti mezinárodní úpravy týkající se ochrany zaměstnanců, a další rozhodnutí obdobného charakteru, k tomu Nejvyšší soud uzavřel, že s tímto závěrem dovolatele lze souhlasit. Valná hromada akciové společnosti jako nejvyšší orgán této společnosti může rozhodovat o těch věcech akciové společnosti, které do její působnosti svěřuje zákon nebo stanovy a může svými usneseními zavazovat společnost, její funkcionáře a akcionáře, popřípadě, ale jen v rozsahu připuštěném zákonem, další osoby. Přitom stanovy akciové společnosti nemohou platně svěřit do její působnosti rozhodování o věcech, o kterých podle kogentního ustanovení zákona rozhodovat nemůže - taková úprava ve stanovách by byla neplatná pro rozpor s kogentním ustanovením zákona.

možnosti společnické či akciové minority žalovat tzv. derivativní žalobou o náhradu škody proti členům statutárnímu orgánu, kteří škodu způsobili, přičemž toto právo nebude udělením absolutoria nijak dotčeno.

Tato otázka je také řešena v § 57 návrhu zákona o obchodních korporacích, když v ustanovení § 57 odst. 2 se říká, že k ujednání či rozhodnutí obchodní korporace omezujícím člena jejího orgánu se nepřihlíží. V odst. 3 se pak říká, že vznikne-li porušením péče řádného hospodáře obchodní korporaci újma, může její nejvyšší orgán rozhodnout o způsobu její náhrady nebo jiném vzájemném vyrovnání; k přijetí rozhodnutí se vyžaduje dvou třetinová většina hlasů všech společníků. Dále v odstavci 4 se uvádí, že má-li povinná osoba důvodně za to, že její rozhodnutí podle odst. 3 ho poškozuje, má právo se domáhat, aby soud rozhodl, aby způsob náhrady nebo jiného vyrovnání je nevhodný nebo nepřiměřený⁵⁰⁸. V důvodové zprávě se k tomu uvádí, že zákon vychází z toho, že není nutné, aby byla případná újma způsobená členy statutárních orgánů hrazena, respektive nahrazována přímo. Umožňuje se proto, aby nejvyšší orgán obchodní korporace rozhodl, že újma bude saturována jinak (snížení příštích odměn, započtením na jiné pohledávky apod.) – toto řešení však podléhá kvalifikovanému souhlasu, a je dán specifický důvod takového rozhodnutí valné hromady napadat pro neplatnost. Podle mého názoru však ve svém důsledku pravidlo odst. 3 znamená, že valná hromada může také rozhodnout o tom, že náhrada nebude prakticky žádná, tedy ve svém důsledku o udělení tzv. absolutoria.

6. Procesní otázky

6. 1. Důkazní břemeno

Právní úprava odpovědnosti statutárního orgánu či členů statutárních orgánů v kapitálových obchodních společnostech byla významně dotčena novelou obchodního zákoníku zákonem č. 370/2000 Sb., kterou byla do

⁵⁰⁸ Viz ELIÁŠ, K., HAVEL, B. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, s. 467. (v osnově se jedná o § 54)

ustanovení § 194 odstavce 5 obchodního zákoníku vložena zákonná úprava přenášející důkazní břemeno ohledně řádné péče na statutární orgán či jeho členy⁵⁰⁹. Z pohledu odvětví práva jde o procesní úpravu obsaženou v „hmotněprávním“ kodexu.

Jedná se o téma velmi zajímavé z právního pohledu i z pohledu soudního rozhodování, protože tak jako v právu platí obecně, že každé soudní rozhodování vychází z konkrétních okolností konkrétního případu, pak v případech porušení povinnosti statutárních orgánů a jejich odpovědnosti to platí dvojnásob.

V korporačním právu je jako samozřejmost akcentována skutečnost, že osobní společnosti jsou většinou zakládány za podnikatelským účelem a se zřetelem na osobní vlastnosti a schopnosti jejich zakladatelů, protože podnikání společnosti záleží především na osobně vykonávané práci společníků a na jejich výkonnosti. A na druhou stranu společnosti kapitálové mají zákonem upravenou základní organizační strukturu společnosti s obligatorně vytvářenými orgány, přičemž zakladatelé stíhá vkladová povinnost, ručení společníků za závazky společnosti je omezené, a pro prosperitu společnosti nejsou v první řadě důležité osobní vlastnosti jejich společníků (provoz společenského podniku zajišťuje v zásadě profesionální a placený management), ale síla jejich kapitálové účasti na společenském podnikání⁵¹⁰. Pro kapitálové společnosti je tedy typickým jevem profesionalizace jejich správy. V této souvislosti již bylo zmíněno oddělení vlastnictví podniku od jeho řízení (oddělení vlastnictví od kontroly), přičemž není samozřejmostí, že ten kdo zastupuje zájmy společníků či akcionářů při správě jejich majetku jedná v zájmu společnosti a společníků, a proto je nezbytný dohled vlastníků na to, aby statutární orgány či jejich členové řídili společnost řádně. S tím souvisí i úprava civilněprávní sankce spočívající i v povinnosti členů statutárních orgánů uhradit společnosti škodu, za kterou jsou odpovědni, a kterou způsobili při výkonu své funkce. Účelem zákona přitom primárně není působit sankcí, ale naopak působit preventivně;

⁵⁰⁹ Ustanovení § 194 odst. 5 obchodního zákoníku zní: „Je-li sporné, zda člen představenstva jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno o tom, že jednal s péčí řádného hospodáře, tento člen představenstva“. Platí i pro jednatele (§ 135 odst. 2 obchodního zákoníku)

⁵¹⁰ Srovnej např. K. ELIÁŠ in ELIÁŠ, K., POKORNÁ, J., DVOŘÁK, T. *Kurz obchodního práva. Obchodní společnosti a družstva*. 6. vyd. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 10.

vzhledem k tomu zákon klade důraz na způsobilost osob zastávat funkce členů statutárních orgánů, transparentnost poměrů v kapitálových společnostech, v zákazu konkurence či zákazu zneužití informací získaných při výkonu činnosti.

Pro společnosti osobní, ve kterých, vzhledem k jejich charakteru, pravidelně nedochází k oddělování vlastnictví od řízení společnosti, a statutární orgány navíc většinou neomezeně ručí za závazky společnosti, není tento přesun důkazního břemene upraven a uplatní se obecná úprava.

České obchodní právo je obecně založeno na objektivním pojetí odpovědnosti za škodu (§ 373 a § 757 obchodního zákoníku), přičemž se nejedná o odpovědnost absolutní, ale odpovědnost, ze které je možné se vyvinut – liberovat za podmínek stanovených § 374 obchodního zákoníku. Obecně tedy musí ten, kdo požaduje náhradu škody prokázat splněním tří základních náležitostí odpovědnosti za škodu. Samotný vznik škody, porušení právní povinnosti a příčinnou souvislost mezi prvními dvěma znaky. Při porušení právní povinnosti není rozhodné, zda se jedná o porušení povinnosti plynoucí se zákona či ze smlouvy. Toto pojetí se uplatňuje i při odpovědnosti za škodu vůči členům statutárních orgánů vzhledem ke společnosti, kde vykonávají svojí funkci, přičemž mezi statutárním orgánem či jeho členem a společností vzniká závazkový právní vztah. V případě první podmínky, tedy vzniku škody, je samozřejmé, že se nahrazuje jak skutečná škoda, tak i ušlý zisk. Odpovědnost za způsobenou škodu je porušení právní povinnosti členem statutárního orgánu, tedy jeho protiprávní jednání, či jinak řečeno delikt. Delikt může být způsoben jak konáním, tak i opomenutím. Jak již bylo uvedeno, právní vztah mezi členy statutárního orgánu a společností je podroben smluvní úpravě (§ 66 odst. 3 obchodního zákoníku) a řídí se přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě v případě, že byla uzavřena smlouva o výkonu funkce, která je obligatorně uzavírána v písemné formě, a musí být schválena valnou hromadou nebo písemně všemi společníky, kteří ručí za závazky společnosti neomezeně. Smlouva o výkonu funkce však musí respektovat kogentní ustanovení, která zákon jako povinnosti členů statutárního orgánu stanoví. Zásadní povinností v případě výkonu funkce člena statutárního orgánů je povinnosti jednat při výkonu funkce s péčí řádného hospodáře, a dalším zásadním ustanovením je nemožnost omezit

smlouvou právě odpovědnost za škodu statutárních orgánů. Jak již bylo uvedeno výše, požadavek zákona na jednání s péčí řádného hospodáře směřuje k řádnému výkonu této funkce, nikoliv k výsledku této činnosti.

Protiprávnost vyvěrá obecně z § 415 občanského zákoníku, který stanoví, že každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, majetku, na přírodě a životním prostředí. Toto pravidlo se v našem případě použije vzhledem na vztah občanského zákoníku k zákoníku obchodnímu. Protiprávnost konkrétního jednání je objektivní kategorie. Při fikci znalosti práva – se zřetelem k zásadě ignorantia legis neminem excusat (neznalost zákona neomlouvá) – musí mít každý možnost rozpoznat, zda je určité jednání v rozporu s právem či nikoliv. Je třeba však upozornit, že protiprávnost nemusí založit jen porušení konkrétní (kazuisticky stanovené) právní povinnosti, jichž je ostatně v obchodním i akciovém právu celá řada⁵¹¹. Protiprávnost konkrétního jednání je vyloučena v okamžiku, kdy zákon takovému jednání povoluje či výslovně přikazuje⁵¹². Typické je např. schválení určitého jednání valnou hromadou dle § 194 odst. 4, nebo dozorčí radou dle § 201 odst. 4. Ve druhém citovaném případě se však bude jednat o přesun odpovědnosti na členy dozorčí rady. Mezi vznikem škody a protiprávním jednáním musí být příčinná souvislost, aby byla založena odpovědnost za

⁵¹¹ Viz ELIÁŠ, K. Soukromoprávní odpovědnost členů představenstva a.s. za škodu. *Podnikatel a právo*, 2002, č. 11, s. 24.

⁵¹² Viz Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 5. 2000, sp. zn. 5 Tzn 97/2000. Publikováno: Soudní rozhledy, č. 10/2000 str. 315 anasl.: 1. Okolnost, že určitá osoba byla oprávněna prodat spravovaný (opatrovaný) cizí majetek, sama o sobě nevylučuje možnost její trestní odpovědnosti za trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 TrZ, pokud uvedená osoba takový majetek např. úmyslně prodala za nižší cenu, než jaká byla jeho hodnota. Pro posouzení, zda byl tento trestný čin spáchán, je však podstatné, aby orgány činné v trestním řízení zjistily skutečně dosažitelnou (tržní) cenu, za níž bylo možné spravovaný (opatrovaný) majetek prodat. Škodou na spravovaném (opatrovaném) majetku by pak mohl být jen rozdíl mezi vyšší dosažitelnou cenou prodaného majetku a nižší cenou, která byla za jeho prodej fakticky získána. Jde-li o věc, je třeba při určování její hodnoty a výše škody vycházet ze směrnic uvedených v § 89 odst. 12 TrZ. 2. V případě, rozhodne-li nejvyšší orgán právnické osoby nebo její kolektivní statutární orgán o prodeji majetku této právnické osoby se znalostí všech významných okolností za cenu, která se tvoří dohodou mezi prodávajícím a kupujícím a není nijak regulovaná (za smluvní cenu), nelze fyzické osobě jako členu statutárního orgánu, která byla vázána rozhodnutím uvedených orgánů a prodej za takovou cenu skutečně realizovala, klást za vinu, že nedosáhla ceny příznivější. To neplatí, byl-li člen statutárního orgánu zavázán rozhodnutím příslušného orgánu právnické osoby k tomu, aby dosáhl co nejvyšší kupní ceny, nebo jestliže člen statutárního orgánu neupozornil příslušný orgán právnické osoby na možnost dosáhnout podstatně příznivější ceny, resp. tuto cenu v uzavřené smlouvě nedosáhl, ač to bylo možné, a tím si počínal nevhodně ve vztahu ke spravovanému majetku. 3. Samotný prodej spravovaného (opatrovaného) cizího majetku za odpovídající tržní cenu, která je ekvivalentem skutečné hodnoty prodaného majetku a kterou ten, komu majetek patřil, za jeho prodej obdrží do svého majetku, nelze považovat za škodu, a to ani v případě, došlo-li při prodeji k porušení určité povinnosti, např. smluvního omezení v nakládání s majetkem.

náhradu škody⁵¹³. V případě příčinné souvislosti se jedná se o věcnou nikoliv časovou souvislost, a otázka příčinné souvislosti je především otázkou skutkovou nikoliv právní⁵¹⁴. Okolnosti vylučující odpovědnost, tedy liberační důvody, týkající se vyvinění se z odpovědnosti statutárního orgánu, byly již v této práci zmíněny výše. Určitou specialitou k obecné úpravě odpovědnosti za škodu podle obchodního zákoníku je výše uvedené přesunutí důkazního břemene o tom, zda členové statutárních orgánů jednali s péčí řádného hospodáře, na členy statutárních orgánů kapitálových společností.

Obdobně je řešena náhrada škody v právu Spojeného království. Ředitel, který poruší svou povinnost vynakládat rozumnou míru dovedností a péče, je povinen zaplatit náhradu škody způsobené takovým porušením v souladu se zásadami zvykového práva platnými pro nároky z nedbalosti, včetně zásad zvykového práva týkajících se příčiny a následku, předvídatelnosti a stanovení výše náhrady škody⁵¹⁵. Ustanovení § 1157 zákona o obchodních společnostech beze změn převzalo ustanovení § 727 zákona z roku 1985. Odst. 1 § 1157 stanoví: „Pokud soud, který projednává žalobu o nedbalost, prodlení, porušení povinnosti nebo porušení důvěry proti (a) vedoucímu pracovníku nějaké společnosti nebo (b) osobě najaté společností jako auditor (bez zřetele na to, zda je dotyčný vedoucím pracovníkem společnosti), dojde k závěru, že daný vedoucí pracovník (ředitel) nebo daná osoba je nebo může být odpovědná, ale že jednala poctivě a rozumně a že je nutno zprostit ji odpovědnosti s ohledem na veškeré okolnosti případu (včetně

⁵¹³ Viz Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. února 2007, sp. zn. 29 Odo 1108/2005. Z odůvodnění: To, že důsledkem úkonu jednatele, který nebyl podložen potřebným rozhodnutím v rámci obchodního vedení, není jeho neplatnost, však neznamená, že by jednatel neodpovídal společnosti za škodu, kterou jí případně způsobil jednáním v rozporu se zákonem (a neznamená to ani, že jestliže se žalovaný z úkonu, který učinil jménem společnosti, bezdůvodně obohatil, neodpovídá společnosti podle ustanovení § 451 a násl. obč. zák.). Pro posouzení toho, zda jednateli vznikla z takového jednání odpovědnost za způsobenou škodu však bude vždy třeba zkoumat, zda byly splněny podmínky takové odpovědnosti, tj. zda byl úkon jednatele protiprávní a zda společnosti vznikla škoda v příčinné souvislosti s takovým protiprávním jednáním.

⁵¹⁴ Jedná se o zjednodušení nezbytné pro účely této práce, k právním aspektům příčinné souvislosti se vyjadřoval např. LUBBY, Š. *Prevenca a zodpovednost v občianskom práve*. Bratislava : vydavateľstvo SAV, 1958, s. 220 a násl.

⁵¹⁵ K případům, kdy bylo ředitelům nařízeno zaplatit náhradu škody za porušení povinnosti péče, patří mj. *Dorchester Finance Co v Stebbing* (kde bylo nařízeno šetření náhrady škody), *Re D'Jan of London* (kde s ohledem na obhajobu, kterou mohl ředitel použít podle § 727 zákona z roku 1985, mu soudce Hoffmann uložil zaplatit náhradu ve výši omezené částkou veškerých dalších dividend, které by jinak dostal při likvidaci společnosti, a *Re Simmons Box (Diamonds) Ltd. Cohen v Selby* (případ řešený podle § 212 insolvenčního zákona, v němž odvolací soud zdůraznil, že částka, kterou ředitel přispěje podle tohoto paragrafu, musí konkrétně souviset s výší škody, kterou jeho porušení povinnosti způsobilo společnosti).

těch, které se týkají jejího jmenování), může ji soud zcela nebo zčásti zprostit odpovědnosti za podmínek, které uzná za vhodné.“

Jak jednoznačně ukazuje znění tohoto ustanovení, lze zprostit odpovědnosti za porušení fiduciární povinnosti ve stejné míře, v jaké lze zprostit odpovědnosti ve vztahu k porušení povinnosti péče, tedy i odpovědnosti za vyúčtování (předání) zisku vyplývajícího z porušení fiduciární povinnosti. Toto se však netýká odpovědnosti uložené řediteli jinými právními předpisy než ty, které upravují jeho povinnosti vůči společnosti. Byl rovněž vysloven závěr, že toto ustanovení nelze použít ke zproštění povinnosti vrátit např. odměnu, kterou ředitel neprávem obdržel, protože smlouva, podle níž byla tato odměna vyplacena, byla neplatná⁵¹⁶. K tomu, aby ředitel mohl být zproštěn odpovědnosti, musí prokázat splnění tří požadavků: (i) že jednal poctivě, (ii) že jednal přiměřeně a (iii) že by se zřetelem na všechny okolnosti bylo spravedlivé zprostit ho odpovědnosti. První z těchto požadavků je subjektivní, druhý objektivní. Může se zdát neobvyklé, že by ředitel mohl prokázat, že jednal rozumně za okolností, kvůli nimž by měl zproštěn odpovědnosti za nedbalost, když soud by měl a priori shledat, že ředitel porušil povinnost uplatnit rozumnou míru dovedností a péče. Soud však nesporně může zprostit podle tohoto ustanovení odpovědnosti za nedbalostní jednání⁵¹⁷. Důkazní břemeno při prokazování poctivého a rozumného jednání spočívá na řediteli⁵¹⁸. Pouze tehdy, jsou-li prokázány první dva požadavky, posuzuje soud třetí požadavek, a sice zda by měl být ředitel s ohledem na veškeré okolnosti zproštěn odpovědnosti. Výraz „veškeré okolnosti“ si soudy vykládají značně široce⁵¹⁹.

⁵¹⁶ Viz *Guinness Plc v Saunders*, kde lord Templeman shledal, že pokud by platil § 727, měl by ředitel nárok na odměnu za okolností, kdy takový nárok závisel na oprávnění představenstva, přičemž představenstvo nemělo toto oprávnění.

⁵¹⁷ V případě *Barings v Coopers & Lybrand* dospěl soudce Evans-Lombe k závěru, že auditoři, které shledal vinným za relativně technická porušení povinnosti vynaložit rozumnou míru péče, měli nárok na částečné zproštění odpovědnosti v rámci žaloby podané likvidátory společnosti. Jejich jednání mohlo být označeno za rozumné, protože jejich porušení povinnosti „nezasahovalo do všeho a nebylo neřešitelné“.

⁵¹⁸ MORSE, G. (general editor) a kol.: *Palmer's Company Law: Annotated Guide to the Companies Act 2006*, 2nd Edition, London : Sweet & Maxwell, 2009, str. 328.

⁵¹⁹ V australském případě *AWA Ltd v Daniels* odmítl soudce Rogers tvrzení zástupců společnosti, že by výraz „všechny okolnosti případu“ uvedený v australské obdobě tohoto ustanovení měl být vykládán v úzkém slova smyslu a měl by být omezen na posouzení způsobu, jakým došlo k prodlení nebo porušení. Soudce shledal, že tento výraz je dostatečně obecný na to, aby se týkal i zproštění odpovědnosti bývalých ředitelů ze strany společnosti v rámci její nedbalostní žaloby proti jejím auditorům. V případě *Re D'Jan of London* vzal soudce Hoffman na základě výkonu své pravomoci podle § 727 zákona z roku 1985 na zřetel skutečnost, že jelikož společnost nebyla v době porušení povinnosti péče ze strany ředitele v úpadku a že ředitel a jeho manželka

Obdobně byla v několika případech použita také aplikace § 727 zákona z roku 1985⁵²⁰. Ustanovení § 1157 odst. 2 umožňuje ředitelům nebo vedoucím pracovníkům společnosti požádat soud o zproštění odpovědnosti ještě před zjištěním porušení povinnosti z jejich strany. Toto ustanovení zní takto: „Pokud má jakýkoli takový vedoucí pracovník důvod domnívat se, že proti němu bude nebo může být vznesena žaloba za nedbalost, prodlení, porušení povinnosti nebo porušení důvěry:

(a) může požádat soud o zproštění odpovědnosti a

(b) soud má stejnou pravomoc zprostit ho odpovědnosti, jakou by měl, kdyby se jednalo o soud, u něhož je vedeno řízení na základě žaloby proti tomuto řediteli kvůli jeho nedbalosti, prodlení, porušení povinnosti nebo porušení důvěry.“

Žádost o předběžné zproštění odpovědnosti však lze podat pouze tehdy, když proti danému řediteli nebo vedoucímu pracovníkovi nebylo dosud zahájeno řízení kvůli porušení takové povinnosti. § 232 a § 234 odst. 3 bod (iii) zákona o obchodních společnostech stanoví, že společnost nesmí odškodnit ředitele na základě žádosti podané podle § 1157, pokud jej soud odmítne zprostit odpovědnosti.

vlastnili všechny podíly ve společnosti, dá se předpokládat, že ředitel vystavoval riziku pouze své vlastní zájmy a zájmy své manželky. V případě *Re Barry and Staines Linoleum Limited* dospěl soudce Maugham k závěru, že pro otázku, zda zprostit odpovědnosti konkrétního ředitele, který podle zjištění porušil svou povinnost, jsou relevantní názory akcionářů a jiných ředitelů společnosti (která nebyla v úpadku). A konečně soudce Buckley zprostil ředitele v případě *Re Duomatic Ltd.* odpovědnosti za neoprávněné čerpání s přihlédnutím k tomu, že ředitel ovládal společnost a mohl na valné hromadě přijmout usnesení, kterým by bylo toto čerpání povoleno a toto usnesení nepřijal jen kvůli svému opomenutí.

⁵²⁰ V případě, který se týkal vyplacení neoprávněné dividendy, soud shledal, že ředitelé jednali poctivě a rozumně, když si před její výplatou vyžádali poradu. Soud však je odmítl zprostit odpovědnosti uložené § 263 zákona z roku 1985, protože by si v důsledku zproštění odpovědnosti byli mohli ponechat na úkor věřitelů prospěch, který by nebyli nikdy získali, nebýt daného porušení. Na druhou stranu soud zprostil ředitele odpovědnosti v případě, kdy zajistili, aby společnost uzavřela transakci nad rámec pravomocí, protože jednali poctivě na základě porady, podle níž se jednalo o transakci v rámci pravomocí. V případě, kdy soud shledal, že krach společnosti byl způsoben špatným hospodařením a katastrofálním nakládáním s financemi, z čehož většinu zaviniili žalovaní ředitelé, odmítl rozhodnout o zproštění odpovědnosti, i kdyby byl zjistil, že ředitelé jednali rozumně. Podobně tomu bylo v případě *Re Westlowe Storage and Distribution Ltd.*, kdy soud odmítl zprostit odpovědnosti ředitele, který sice jednal v dobré víře a domníval se, že je v zájmu společnosti propojit její záležitosti se samostatným společným podnikem, ale jeho opomenutí zavést náležité účetní postupy nebylo rozumné. V případě, kdy byli ředitelé společnosti manželé a manželka fakticky nezastávala žádnou výkonnou vedoucí funkci, zprostil soud manželku odpovědnosti v rámci žaloby pro zneužití pravomoci spočívající v převodu goodwillu a dalšího majetku společnosti krátce před likvidací společnosti. Naopak v případě, kdy ředitelé jednali bez rozmyslu z popudu většinových akcionářů, kteří je jmenovali do představenstva a zcizili velké částky, aniž by brali jakýkoli ohled na menšinové akcionáře, soud shledal, že ředitelé nejednali rozumně, přestože jednali v dobré víře.

Ředitelé, proti nimž bylo zahájeno řízení o porušení povinnosti, mají řadu možností, jak se obhájit. U této žaloby lze uvažovat o těchto možnostech: promlčení, (ii) započtení a (ii) spoluzavinění z nedbalosti.

Ředitel je oprávněn vznést námitku promlčení proti žalobě, kterou proti němu podá společnost nebo proti odvozené žalobě podle části 11 nebo podle usnesení soudu v řízení podle § 994 (žaloba na ochranu společníků proti podjatosti). Zda a v jaké míře tak může učinit, závisí na povaze žaloby, která je proti němu podána. Žaloby o zneužití pravomoci podané likvidátorem podle § 212 insolvenčního zákona kvůli porušení povinnosti ředitele se v podstatě neliší od žalob společnosti podaných ze stejného důvodu. Ustanovení § 212 pouze poskytuje alternativní postup pro uplatnění těchto nároků, jakmile je společnost v likvidaci. Proto platí, že i když lze žalobu podle § 212 podat až poté, co společnost vstoupí do likvidace, není stanovena nová promlčecí doba pro tyto žaloby a platí stejná promlčecí doba, která by platila, kdyby tuto žalobu podala společnost. Právo podat žalobu proti řediteli z toho důvodu, že nejednal přiměřeně kvalifikovaně a pečlivě, zanikne po šesti letech od data, kdy došlo k tomuto porušení. Je tomu tak buď proto, že se jedná o podobnou žalobu jako žaloba pro mimosmluvní přečin, nebo protože se může jednat o žalobu o porušení nějaké výslovné nebo implikované podmínky smlouvy mezi ředitelem a společností⁵²¹.

Jelikož se postavení ředitele podobá postavení správce, vztahují se na něho ustanovení § 21 zákona o promlčení z roku 1980 (které se týká žalob proti správcům), a to buď přímo nebo analogicky k určitým nárokům vyplývajícím z porušení fiduciární povinnosti ředitele. Příslušná ustanovení § 21 stanoví toto:

(1) Promlčecí doba stanovená tímto zákonem se nevztahuje na žaloby podané osobou oprávněnou ze svěřenectví:

(i) ve vztahu k podvodu nebo podvodnému porušení důvěry, na němž se správce podílel nebo o němž věděl nebo

(ii) o vrácení majetku svěřenectví, který má správce u sebe nebo který dříve obdržel a který mu byl svěřen do užívání, nebo výnosu z tohoto majetku

⁵²¹ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 362.

(2) S výhradou předchozích ustanovení tohoto paragrafu platí, že oprávněná osoba může podat žalobu o vrácení majetku svěřenectví v případě porušení důvěry, ve vztahu k níž žádné jiné ustanovení tohoto zákona nestanoví promlčecí lhůtu, pouze do šesti let od data, kdy jí vzniklo právo podat tuto žalobu.

Aplikaci tohoto ustanovení na řízení proti řediteli posoudil odvolací soud⁵²². Rozhodnutí odvolacího soudu v případě *JJ Harrison* bylo vydáno na základě zjištění, že ředitel je „správcem“ v rámci první z dvou kategorií fiktivních správců, které rozpoznal soudce Millett v případě *Paragon Finance v Thakerar*. Na fiktivního správce první kategorie se pohlíží jako na správce pro účely § 21 zákona o promlčení z roku 1980 (a na něhož se tedy vztahuje tento paragraf), zatímco na správce druhé kategorie se takto nepohlíží. Proto tedy žaloba o vrácení majetku drženého ředitelem společnosti jako fiktivním správcem spadá pod § 21 odst. 1 písm. b) zákona o promlčení z roku 1980 a nepodléhá žádné zákonné promlčecí lhůtě.

V případě druhé kategorie je žalovaný (který není správcem) povinen podat účet tak, jako by byl mimosmluvní správce majetku, který obdržel na úkor žalobce v rámci nezákonné transakce, kterou žalobce zakázal. Na žaloby proti „fiktivnímu správci“ druhé kategorie se proto vztahuje námitka promlčení obdobně jako u žalob podle zvykového práva. Jak však na druhé straně ukazuje samotný případ *Gwembe Valley*, nespadá žaloba o vyúčtování zisku obdrženého fiduciářem do první kategorie fiktivních svěřenectví, a proto se na ní vztahuje šestiletá promlčecí lhůta podle § 21 odst. 3 zákona o promlčení z roku 1980, ledaže existuje nějaký jiný důvod neplatnosti této

⁵²² V případě *JJ Harrison (Properties) Limited v Harrison*, v němž ředitel obdržel v důsledku porušení své fiduciární povinnosti vůči společnosti pozemek, který poté prodal. Nebyl vznesen nárok na dohledání výnosu z prodeje pozemku, který ředitel obdržel. Odvolací soud dospěl k tomuto závěru:

(i) Ředitel, který na sebe v rozporu se svou fiduciární povinností vůči společnosti převedl majetek společnosti, je pro účely § 21 zákona o promlčení z roku 1980 „správcem“ tohoto majetku, jehož je společnost „oprávněným majitelem“.

(2) Tato žaloba není žalobou o vrácení majetku svěřenectví, který má u sebe ředitel, nebo výnosu z něho (protože si ředitel neponechal ani majetek, ani výnos).

(3) Jedná se však o žalobu o vrácení ... výnosu ze svěřeného majetku, který správce dříve obdržel a který začal sám užívat“. Soudce Chadwick se v tomto závěru řídil rozhodnutím soudce Kekewiche v případě *In re Timmis, Nixon v Smith*, který dospěl k závěru, že ustanovení, která se nyní nacházejí v § 21 zákona o promlčení z roku 1980, mají tento účel: „poskytnout správci výhodu uplynutí lhůty v případě, kdy jeho čin byl sice z právního nebo technického hlediska nesprávný, ale nebyl nemorální ani nepoctivý, ale nechránit správce tehdy, kdy by si v důsledku své námitky promlčení ponechal něco, co by neměl mít, tj. peníze svěřenectví, které obdržel a které použil pro sebe.

lhůty⁵²³. Žaloby proti řediteli podle konkrétních ustanovení zákona o obchodních společnostech (nebo podle jiného právního předpisu) se rovněž řídí šestiletou promlčecí lhůtou podle § 9 zákona o promlčení z roku 1980. Proti ekvitní žalobě se lze již po dlouhou dobu hájit tím, že se žalobce svým jednáním a nedbalostí sice nevzdal svého nároku, ale dostal žalovaného do situace, kdy žaloba proti němu nebyla odůvodněná. Někdy se uvádí, že námitku zanedbání nároku nelze uplatňovat v případě, v němž platí přímo nebo analogicky zákonná promlčecí lhůta. Tuto otázku nedávno posuzoval odvolací soud v případě *P&O Nedloyd BV v Arab Metals Co.* Soud v tomto případě shledal, že námitku zanedbání nároku lze uplatnit i tehdy, když stále ještě běží příslušná promlčecí lhůta, přestože na podporu námitky zanedbání nároku je zřejmě zapotřebí něco více než pouhé zpoždění⁵²⁴.

Existují tři druhy započtení: (i) zákonné započtení, kdy zanikne nárok i protinárok, (ii) započtení podle ekvity nebo v rámci transakce, které lze použít u nevypořádaných nebo dokonce u podmíněných nároků a které vyžaduje, aby křížový nárok vyplýval a byl neoddělitelně spojen s jednáními a transakcemi, na základě nichž vznikl samotný nárok a (iii) insolvenční započtení buď podle insolvenčního pravidla 4.90 v případě likvidace společnosti, které se vztahuje na vzájemné úvěry, vzájemné pohledávky nebo jiná vzájemná ujednání mezi společností a ředitelem, nebo podle § 323 insolvenčního zákona v případě prohlášení konkursu nad ředitelem. Nedá se očekávat, že dříve než společnost vstoupí do likvidace (nebo než je na ni uvalena nucená správa a než správce vydá oznámení o svém úmyslu rozdělit majetek věřitelům) nebo než je nad ředitelem prohlášen konkurs, bude existovat nějaký rozsáhlý prostor pro započtení nároku vzniklého z porušení povinnosti ředitelem a jiného nároku, který má ředitel vůči společnosti. Je tomu tak proto, že je nepravděpodobné, že nárok vůči řediteli bude vypořádán (což je nutné pro zákonné započtení) nebo že nárok a křížový nárok budou

⁵²³ V případě *Gwembe Valley* byla na ředitele podána žaloba o vyúčtování zisku, kterého dosáhl ve své fiduciární funkci. Žaloba nezávisela na prokázání, zda obdržel nějaké peníze nebo jiný majetek náležející společnosti. Byl však osobně odpovědný za vyúčtování svého neoprávněného zisku. Odvolací soud posuzoval tento případ jako fiktivní svěčenectví druhé ze dvou kategorie soudce Milletta: povinnost ředitele vyúčtovat zisk tedy nezávisela na žádné dřívější odpovědnosti za jakýkoli majetek společnosti. Proto se žaloba neřídila § 21 odst. 1 písm. b) zákona o promlčení z roku 1980, podle něhož by neplatila jinak platná šestiletá promlčecí lhůta, a to z důvodů uvedených v § 21 odst. 3.

⁵²⁴ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 365.

dostatečně úzce spjaty, aby bylo možno provést započtení podle ekvity. Další obtíž se objevuje u započtení nároku vyplývajícího z porušení povinnosti ředitele a křížového nároku ředitele vůči společnosti v případě, že je společnost v likvidaci. Důvodem toho je dlouhodobě platný autoritativní názor, podle něhož ředitel nemůže spoléhat na to, že jeho nárok vůči společnosti bude vypořádán započtením proti nároku společnosti vyplývajícího ze zneužití jeho pravomoci: *ex parte Pelly*⁵²⁵. Tuto zásadu však lze jen těžko odůvodnit⁵²⁶.

V zásadě je nutno něco poznamenat ve vztahu k závěrům, že nároky ze zneužití pravomoci vznesené po vstupu společnosti do likvidace nelze započíst. Je tomu tak proto, že ředitel, který se dopustil tohoto porušení, by měl nějak přispět do insolventní podstaty, kterou dříve spravoval a měl by prokázat existenci své pohledávky stejným způsobem jako ostatní věřitelé⁵²⁷. Ředitel, který je vinen úmyslným porušením fiduciární povinnosti, nemůže namítat spoluzavinění z nedbalosti. I když by takový ředitel teoreticky mohl namítat spoluzavinění z nedbalosti proti žalobě pro porušení povinnosti

⁵²⁵ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 366.

⁵²⁶ Soudce Brett se v případě *Pelly* pokusil odůvodnit tuto zásadu tím, že zápočet je přípustný pouze tehdy, je-li podána soudní žaloba a nárok vzniklý ze zneužití pravomoci (podle ustanovení, které je nyní obsaženo v § 212 insolvenčního zákona) lze uplatnit při mimosoudním narovnání. Toto odůvodnění není uspokojivé, protože soudní žaloba není předpokladem pro započtení podle insolvenčního pravidla 4.90 (což je jediný použitelný základ pro započtení, jakmile společnost vstoupí do likvidace). Podle alternativního odůvodnění, na které je rovněž poukázáno v případě *Pelly*, je zneužití pravomoci dílem zákona a nikoli jeho výkladu, a proto není důvod implikovat do zákonného prostředku nápravy zneužití pravomoci právo na zápočet podle samostatného zákonného ustanovení, které povoluje insolvenční zápočet. Pokud je tomu tak, toto pravidlo by nemohl být aplikováno na situaci, kdy žalobní nárok vznesla společnost před vstupem do likvidace. Další dva důvody předložil soudce Millett v novějším případě *Manson v Smith*. Za prvé, zneužití majetku společnosti není „obchod“ mezi ředitelem a společností, Dereham argumentoval tím, že tento přístup je nepřesvědčivý, protože insolvenční započtení může vycházet z předchozího dluhu, který není výsledkem nějakého obchodu mezi stranami. Za druhé soudce Millett naznačil, že toto pravidlo lze odůvodnit tím, že nárok ze zneužití pravomoci vzniká až tehdy, když společnost vstoupí do likvidace. To je však v rozporu s faktem, že § 212 insolvenčního zákona nezakládá nové právo, ale jedná se pouze o postup vymáhání stávajícího nároku (viz odstavec 16.82 shora). Další vysvětlení tohoto pravidla lze nalézt v rozsudku soudce Maughama v případě *Re Eric*. Soudce dospěl k závěru, že § 215 zákona z roku 1908 (tehdejší ekvivalent § 212 insolvenčního zákona) platil pouze pro nároky proti vedoucím pracovníkům, které měly povahu porušení důvěry. Přitom se opíral o to, že proti nároku ze zneužití pravomoci nelze vznést námitku započtení, což odůvodnil tím, že tento odstavec by měl platit pouze v případech, kdy nelze použít započtení. Toto odůvodnění je zpochybněno tím, že znění § 212 insolvenčního zákona je širší než znění § zákona z roku 1908. Navíc je domněnka, že při obhajobě proti nárokům z porušení svěřenectví nelze použít započtení, neslučitelný s koncepcí, podle níž by bylo možno použít tuto obhajobu u nároku, který společnost uplatňuje žalobou před vstupem do likvidace.

⁵²⁷ Dobrým příkladem případu, jehož výsledek odpovídá této zásadě, je případ *Reliance Wholesale /Toys, Fancy Goods and Sports) Ltd*, v němž ředitel půjčil společnosti 7 500 GBP s tím, že mu společnost má tuto půjčku splatit, jakmile si to bude moci dovolit. Ředitel zajistil, aby mu společnost zaplatila dlužný zůstatek této půjčky předložením a kontrasignováním šeku, který podepsal bianko jeho spoluředitel. Bylo shledáno, že ředitel zneužil pravomoc a bylo mu nařízeno vrátit tyto peníze bez započtení jeho půjčky.

vynakládat rozumnou míru dovedností a péče, lze si jen těžko představit okolnosti, za nichž by tato obhajoba mohla fungovat, vezmeme-li v úvahu praktické obtíže při zjišťování nedbalosti ze strany společnosti, kterou by nebylo možno přičíst na vrub jednání žalovaného ředitele⁵²⁸.

Přesun důkazního břemene byl do obchodního zákoníku vnesen novelou 370/2000 Sb., přičemž inspirací pro toto ustanovení byla právní úprava německá. Podle německého akciového zákona a jeho ustanovení § 93 odst. 2 věta druhá, je-li sporné, zda členové představenstva vyvinuli péči řádného a svědomitého obchodního vedoucího, tíží je důkazní povinnost.

Důkazní břemeno je vymezeno v § 120 odst. 3 občanského soudního řádu, jako procesní odpovědnost účastníka za výsledek řízení, jenž je určován výsledkem provedeného dokazování. Hmotné právo určuje, kdo musí co prokázat proto, aby nastal určitý právní účinek, tedy kdo má důkazní břemeno⁵²⁹. Důkazní břemeno je tedy institutem procesního práva, který stíhá toho z účastníků, v jehož zájmu je, aby určitá skutečnost, rozhodná podle hmotného práva, a účastníkem tvrzená, byla v řízení prokázána v tom smyslu, aby ji soud uznal za pravdivou. Důkazní břemeno má také jedině procesní účel. Teprve ve světle takové důkazní situace, kdy aktivní účastníci bezesbytku splní svou povinnost tvrzení a povinnost důkazní, vyniká procesní smysl důkazního břemene. Jeho pravým smyslem je umožnit soudu vydat rozhodnutí rovněž v těch případech, kdy určitá skutečnost ve sporu rozhodná nebyla (ve smyslu, že zpravidla ani být neměla) být dokázána, tedy v případech, kdy výsledky hodnocení důkazů neumožňují soudu přijmout závěr o pravdivosti této skutečnosti, ale ani závěr o tom, že by byla nepravdivá. V těchto případech musí soud rozhodnout v neprospěch toho účastníka, v jehož zájmu bylo podle hmotného práva prokázat tvrzenou skutečnost⁵³⁰. Přesunutí důkazního břemene ve věci jednání s péčí řádného hospodáře tedy neleží na společnosti, ale na žalovaném členovi statutárního orgánu společnosti. Jinými slovy není na společnosti, aby překládala důkaz,

⁵²⁸ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 368.

⁵²⁹ Viz J. Bureš in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. I. § 1 – 200za. Komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 865.

⁵³⁰ Viz J. BUREŠ in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. I. § 1 – 200za. Komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 866.

že člen statutárního orgánů nejednal s péčí řádného hospodáře, ale naopak člen statutárního orgánu musí překládat důkazy a unést tedy důkazní břemeno o tom, že s takovou péčí jednal. Samozřejmostí však je, že ze strany společnosti musí být v žalobě uneseno břemeno tvrzení⁵³¹, tzn. že společnost musí alespoň tvrdit, že nebylo jednáno s péčí řádného hospodáře. Pokud člen statutárního orgánu nejedná s péčí řádného hospodáře, jedná protiprávně. Pokud tedy jde o ustanovení § 194 odst. 5 obchodního zákoníku jedná se v něm o důkaz o protiprávnosti, tedy zda bylo nebo naopak nebylo jednáno péčí řádného hospodáře, přičemž se důkazní břemeno zněním zákona přesouvá na škůdce⁵³². Lze zároveň souhlasit s názorem J. Bejčka⁵³³, že ze zákona nevyplývá nic jiného, než obrácení důkazního břemene výlučně ve věci jednání člena statutárního orgánu s předepsanou péčí, tzn., že samotný vznik škody, její výši a kauzalitu (příčinnou souvislost) mezi protiprávností a vznikem škody musí dokazovat poškozená společnost. Obrácené důkazní břemeno tak v důsledku vede k faktické presumpci porušení povinné péče a tím k odpovědnosti statutárního orgánu, či jeho člena, nepodaří-li se mu prokázat opak. Obvyklým důkazem skutečnosti, zda člen statutárního orgánu jednal či nejednal s péčí řádného hospodáře, bude již zmíněný zápis z jednání kolektivního statutárního orgánu, popřípadě výsledky o průběhu zasedání statutárního orgánu, přičemž bude platit, zásada uvedená výše, že člen statutárního orgánu má svojí funkci vykonávat aktivním způsobem⁵³⁴.

K. Eliáš k tomu shodně uvádí, že závěr je tedy ten, že při sporech o náhradu škody vedených proti členovi představenstva je na žalobci, aby prokázal, že člen představenstva (jednatel) jednal tak, že svým jednáním způsobil společnosti škodu, přičemž zákonodárce konstrukcí § 194 odst. 5

⁵³¹ Viz Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. ledna 2009, sp. zn. 29 Cdo 359/2007, týkající se odpovědnosti jednatele za škodu vzniklou obchodní společností doměřením daně z příjmu finančním úřadem. Z odůvodnění: předmětem povinnosti tvrzení a důkazní mohou být pouze okolnosti skutkové povahy. Právní závěry musí učinit soud; dokazování jejich správnosti či nesprávnosti vést nelze. Posuzování, jaká sazba daně z přidané hodnoty měla být v konkrétním případě použita, přitom není záležitostí skutkovou, nýbrž právní.

⁵³² Srovnej ELIÁŠ, K. Soukromoprávní odpovědnost členů představenstva a.s. za škodu. *Podnikatel a právo*, 2002, č. 11, s. 28.

⁵³³ Viz BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*, 2007, č. 17 s. 616.

⁵³⁴ Právní teorie se shoduje na skutečnosti, že pasivní smíření se z realizací rozhodnutí s argumentem, že byl reprezentant přehlasován, je ze solidární odpovědnosti porušitelů předepsané povinnosti bez dalšího asi nevyjme – Viz shodně BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*, 2007, č. 17, s. 616, ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. *Právní rádce*, 2007, č. 3, s. 15 a dále ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 326 a další.

obchodního zákoníku tiše podsouvá závěr, že každé takové jednání je protiprávní. Na žalovaném pak je, aby vedl protidůkaz, že nic nezanedbal – že při svém jednání uplatnil potřebnou míru znalostí a pečlivosti, jak ji vyžadovala konkrétní situace – a že tedy nejednal protiprávně⁵³⁵. Neunese-li důkazní břemeno, je prokázáno, že předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu jsou dány; škůdce se ale může sankcí vyhnout s poukazem na liberační důvod podle § 374 obchodního zákoníku. Podle speciální úpravy v § 179 odst. 1 obchodního zákoníku je však vyloučena možnost zprostit se odpovědnosti při neoprávněné výplatě dividend nebo jiných podílů na zisku⁵³⁶. Z hlediska zásady profesionality a aktivity členů statutárních orgánů vyplývá (samozřejmě) skutečnost, že škoda může také nastat nepřijetím rozhodnutí anebo nečinností.

Odpovědnost členů statutárního orgánu za škodu způsobenou společností porušením jejich povinnosti při výkonu funkce trvá i po zániku jejich funkce a promlčuje se v obecné čtyřleté promlčecí lhůtě.

⁵³⁵ Viz Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 10. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3775/2008. Z odůvodnění: Podle ustanovení § 194 odst. 5 věty první a druhé obch. zák. jsou členové představenstva povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu. Je-li sporné, zda člen představenstva jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno o tom, že jednal s péčí řádného hospodáře, tento člen představenstva. Uvedené ustanovení se použije obdobně i pro jednatele společnosti s ručením omezeným (§ 135 odst. 2 obch. zák.). Nesení důkazního břemene o tom, že jednal s péčí řádného hospodáře, předpokládá, že jednatel společnosti s ručením omezeným v případě sporu uvede okolnosti, z nichž plyne, že v konkrétním případě jednal s péčí řádného hospodáře (tedy že bude tvrdit rozhodné skutečnosti), a k nim označí důkazy, jimiž mají být tyto rozhodné skutečnosti prokázány. Netvrdí-li účastník řízení rozhodné skutečnosti, nemůže z povahy věci ani označit k těmto neexistujícím tvrzením důkazy. Z ustanovení § 194 odst. 5 věty druhé obch. zák., jež na jednatele klade důkazní břemeno, tudíž plyne, že jednatel nese i břemeno tvrzení ohledně skutečností, svědčících ve prospěch závěru, že v konkrétním případě jednal s péčí řádného hospodáře. Vynaložil-li žalovaný jako jednatel žalobkyně z jejich prostředků částku 52 500 Kč na odměnu advokáta za sepsání smlouvy o převodu pozemku parc. č. 1919 v k. ú. S. M. a namítá-li žalobkyně, že převod předmětného pozemku byl v rozporu s jejími zájmy, neboť na něm hodlala těžít pískovec, je na žalovaném, aby uvedl důvody, pro které byl převod pozemku (a tudíž i náklady na něj vynaložené) v zájmu žalobkyně. Jednání v rozporu se zájmy společnosti totiž nemůže být jednáním s péčí řádného hospodáře, jehož podstatou je právě ochrana zájmů společnosti. Jestliže žalovaný přes poučení poskytnuté mu soudem žádné skutečnosti, z nichž by plynulo, že převod označeného pozemku byl v souladu se zájmy žalobkyně, neuvedl, neunesl břemeno tvrzení o tom, že jednal s péčí řádného hospodáře. Ani ohledně částky 30 000 Kč, již zaplatil advokátu Mgr. V. B. za blíže nespecifikované právní porady, neuvedl dovolatel žádné skutečnosti, z nichž by plynulo, že při jejím vynaložení postupoval v zájmu společnosti (žalobkyně). Ostatně v dovolání uvádí, že to byl on, kdo „potřeboval právní služby, jednalo se o sepsání dohody o narovnání“ a jeho „další fungování ve společnosti“ (žalobkyni), čímž potvrzuje správnost závěru, učiněného odvolacím soudem, podle něhož provedené důkazy nasvědčují tomu, že „Mgr. V. B. poskytl žalovanému konzultace k řešení jeho sporu s druhým společníkem a jednatelem společnosti“, a tedy že se nejednalo o právní služby poskytnuté společnosti. Konečně ze skutečnosti, že dovolatel byl zproštěn obžaloby v trestním řízení, úsudek, že nenese odpovědnost za výkon funkce statutárního orgánu žalobkyně v obchodněprávní rovině, neplyne.

⁵³⁶ Viz ELIÁŠ, K. Soukromoprávní odpovědnost členů představenstva a.s. za škodu. *Podnikatel a právo*, 2002, č. 11, s. 28.

Autor J. Bejček⁵³⁷ vyjádřil dále názor, že ustanovení § 194 odst. 5 obchodního zákoníku o přesunutí důkazního břemene se podle jeho názoru může vztáhnout výlučně na případy porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře a nikoliv na porušení mlčenlivosti, byť by porušení mlčenlivosti bylo sporné – zákon však hovoří jen o jednání, přičemž je sporné, zda byla dodržena péče řádného hospodáře. Bude-li tedy sporné, zda člen statutárního orgánu porušil povinnost mlčenlivosti, bude důkazní břemeno o tom snášet společnost a člen statutárního orgánu nebude muset dokazovat, že povinnost mlčenlivosti neporušil. V kontextu slovního vyjádření § 194 odst. 5, kde je péče řádného hospodáře a zachování mlčenlivosti výslovně vyjádřeno vedle sebe se zdá být tento názor nesporný. Věc je však podle mého názoru, který již byl naznačen výše složitější. Nejedná se přitom pouze o povinnost mlčenlivosti, ale obecně o povinnosti kladené na člena statutárního orgánu ze strany obchodního zákoníku. Jak již bylo naznačeno výše, péče řádného hospodáře je pojata v této práci jako neuzavřený (otevřený), právní pojem, jehož jednotlivými složkami jsou povinnost péče a povinnost loajality. Jejich podsložkami jsou např. povinnost mlčenlivosti, povinnost legality, zákaz konkurence atd. Podle mého názoru tak např. není možné, aby byla porušena povinnost mlčenlivosti (nejedná-li se například o případy, kdy jsou poskytovány informace např. investorům v zájmu společnosti) a nebyla přitom porušena péče řádného hospodáře. Bude tedy podle mého názoru záležet na tom, zda společnost bude žádat náhradu škody s argumentací, že člen statutárního orgánu způsobil škodu porušením péče řádného hospodáře - viz břemeno tvrzení výše, a pak, jako důsledek tvrzení žalobce (jedná se o procesní prostředek) soudu nezbude nic jiného – za předpokladu splnění dalších podmínek ze strany žalobce uvedených výše - než přesunout důkazní břemeno na žalovaného člena statutárního orgánu, tedy požadovat po žalovaném prokázání skutečnosti, že škodu nezpůsobil.

Toto tvrzení o porušení péče řádného hospodáře pak může být učiněno dle mého názoru, ve všech případech, které jsou považovány dle této práce za složku péče řádného hospodáře. Vzhledem ke skutečnosti, že součástí péče řádného hospodáře je např. i povinnost legality, jak již bylo zmíněno výše, je

⁵³⁷ Viz BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*, 2007, č. 17, s. 619.

rozsah možnosti takových tvrzení ohledně péče řádného hospodáře velmi široký a široký bude i přesun důkazního břemena na žalovaného člena statutárního orgánu.

Zajímavě je tato otázka řešena v osnově nového zákona o obchodních korporacích, když se v důvodové zprávě říká, že převzato je obrácené pojetí důkazního břemene, s tím, že platí pro všechny společnosti a družstvo. Příslušné ustanovení § 53 odst. 2 zní: při posuzování, zda člen orgánu obchodní korporace jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno tento člen, ledaže soud rozhodne, že to po něm nelze spravedlivě požadovat. Tato úprava pak podle mého názoru řeší i skutečnost, kterou u argumentace o tom, že porušení povinnosti mlčenlivosti nebude projednáváno v režimu přesunutého důkazního břemene, uvádí J. Bejček, kdy říká, že dokázat mlčenlivost by ostatně i věcně mohlo být požadavkem porušujícím princip *ultra posse nemo obligatur* (nikdo není povinnen k něčemu, co je mimo jeho možnosti).

Kromě této základní úpravy odpovědnosti statutárního orgánu za škodu zná obchodní zákoník i jiné speciální případy, kdy stíhá členy statutárních orgánů určitými sankcemi (např. ustanovení § 179 obchodního zákoníku - již zmíněná absolutní odpovědnost za škodu, ručení společnosti za příjemce neoprávněně vyplaceného podílu na zisku, či § 181 odst. 5 - ručení akcionáři společnosti jako jejímu věřiteli), nebo § 161 odst. 3 obchodního zákoníku - povinnost splatit emisní kurs a další). Tyto speciální případy, z obecného pohledu spadající pod povinnost legality, se však vymykají rozsahu a možností této práce.

6. 2. Derivativní žaloba

Jedná se o téma velmi zajímavé z pohledu právní teorie i z pohledu soudního rozhodování, protože tak jak v právu platí obecně, že každé soudní rozhodování vychází z konkrétních okolností konkrétního případu, pak v případech porušení povinnosti statutárních orgánů a jejich odpovědnosti to platí dvojnásob. Jednou z procesních otázek (a praktických překážek podání

žaloby) je mimo jiné zaplacení soudního poplatku při podání žaloby o náhradu škody proti statutárnímu orgánu či jeho členovi.

Pokud z činnosti statutárního orgánu vznikne společnosti škoda je vzhledem k jejímu soukromoprávnímu charakteru zřejmé, že tuto škodu nemusí společnost uplatňovat. Nicméně skutečnost, že společnosti škodu neuplatňuje, může zakládat odpovědnost statutárních orgánů z hlediska toho, že nejednají s péčí řádného hospodáře, tedy nevymáhají nárok na náhradu škody po členech statutárního orgánu, kteří škodu způsobili. Vzhledem k povaze statutárního orgánu, jakožto orgánu jednajícího jménem společnosti navenek je vyloučeno, aby statutární orgán uplatňoval náhradu škody jménem společnosti sám po sobě. V případě kolektivního statutárního orgánu nemůže škodu uplatňovat ani jiný člen tohoto statutárního orgánu, než který škodu způsobil, protože tato skutečnost, tedy kdo z členů statutárního orgánu způsobil svým jednáním společnosti škodu, vyjde najevo až v případném soudním řízení⁵³⁸. Obvykle tedy zastupuje statutární orgán společnosti společnost v řízení o náhradu škody proti předchozímu statutárnímu orgánu či jeho členům, za předpokladu dodržení obecné čtyřleté promlčecí lhůty. Taková žaloba je častá, zejména v případě, že se změnili vlastnické poměry ve společnosti, přišel např. nový investor, respektive nový majitel společnosti, který má zájem takovou škodu uplatnit, a příští, jím jmenovaný, statutární orgán zjistí naplnění předpokladů pro náhradu škody ze strany předchozího statutárního orgánu nebo jeho členů. Dalším častým případem takových to žalob, jsou žaloby likvidátora či insolvenčního správce (konkurzního) správce na členy statutárních orgánů, které nastali před rozhodnutím o likvidaci či před insolvencí společnosti. Dá se tedy parafrázovat, že se jedná o případy, kdy došlo ke změně vlády nad společnostmi, a hledají se chyby předchozího vedení⁵³⁹.

Zákon, vzhledem k tomuto střetu zájmů dává společníkům či akcionářům společnosti do ruky zbraň v podobě žaloby, kterou mohou jménem

⁵³⁸ ŘEHÁČEK, O. Postavení a odpovědnost členů představenstva akciové společnosti. *Obchodní právo*, 2008, č. 1, s. 9.

⁵³⁹ Shodně J. Lasák, který uvádí, že optikou klasického rozdělení působnosti uvnitř obchodní korporace na statutárním orgánu (jeho členech) v kapitálové společnosti je, aby uplatnili nárok na náhradu škody vůči některým ze svých kolegů (členů statutárního orgánu) nebo dokonce vůči jím samým. Tehdy lze oprávněně pochybovat, že statutární orgán – jeho členové – budou činit nezávislá rozhodnutí, zda právo vůči konkrétním členům statutárního orgánu, nebo dokonce vůči jím samým uplatnit či nikoliv. - viz LASÁK, J. Ve jménu korporace. Derivatívní žaloby vůči členům statutárních orgánů. *Obchodně právní revue*, 2010, č. 3, s. 74.

společnosti uplatnit náhradu škody po statutárním orgánu či jeho členech, a to v jistém smyslu zbraň výlučnou⁵⁴⁰. Tato žaloba se v teorii nazývá derivativní žaloba (derivative action) neboli odvozená žaloba. Za rozvojem právní reglementace derivativních žalob lze spatřovat především snahu o zvyšování bezpečnosti vložených investic a zvyšování důvěry minoritních investorů k nabývání účasti na obchodních společnostech, jelikož slouží k obecné motivace statutárního orgánu (jeho členů) k tomu, aby plnil své fiduciární povinnosti v kapitálových společnostech s roztříštěnou investorskou strukturou. Naopak v kapitálových společnostech s ovládajícím společníkem (akcionářem) mají derivativní žaloby posílit ochranu minoritních společníků (akcionářů) před vůlí ovládajícího společníka (akcionáře), v jehož zájmu statutární orgán (jeho člen) v kapitálové obchodní společnosti vystupuje⁵⁴¹. Důležitým rysem odvozených neboli derivativních žalob je skutečnost, že částky, které jsou ze strany společnosti (zastoupené společníkem nebo akcionářem) vyžalovány jsou samozřejmě vyžalovány v její prospěch. Dalším základním znakem derivativní žaloby je, že společnosti sama vůči členům statutárního orgánu nárok neuplatnila.

⁵⁴⁰ Viz Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3180/2008. Z odůvodnění: a zásadní význam spatřuje toliko v řešení otázky, zda jednání statutárního orgánu společnosti s ručením omezeným, v jehož důsledku byla společnost způsobena škoda, může – vedle nároku společnosti na její náhradu – vůči statutárnímu orgánu založit i nárok společníků této společnosti na náhradu škody představované snížením hodnoty jejich obchodních podílů ve společnosti. Pro zodpovězení této otázky je třeba nejdříve definovat, v čem spočívá hodnota podílu ve společnosti s ručením omezeným. Podle § 61 odst. 1 věty první a věty třetí ObchZ představuje podíl účast společníka ve společnosti a z ní plynoucí práva a povinnosti. Pro účely tohoto zákona se oceňuje mírou účasti společníka na čistém obchodním majetku společnosti, jež připadá na jeho podíl, nestanoví-li zákon jinak. Hodnota podílu ve společnosti se tedy odvíjí (zejména) od hodnoty čistého obchodního majetku společnosti. Čistým obchodním majetkem společnosti je obchodní majetek (veškerý majetek společnosti, srov. § 6 odst. 1 věta druhá ObchZ) po odečtení veškerých závazků (§ 6 odst. 3 in fine ObchZ). Z uvedeného je zřejmé, že skutečná škoda způsobená společností (v jejímž důsledku se sníží čistý obchodní majetek společnosti) se projeví i snížením hodnoty podílů ve společnosti – společníci v jejím důsledku utrpí újmu. Tato újma je však svou povahou odvozená od škody vzniklé na majetku společnosti. Její existence je závislá na existenci škody na majetku společnosti. Je-li škoda vzniklá na majetku společnosti nahrazena, je odstraněna i újma způsobená jejím společníkům v důsledku snížení hodnoty jejich podílů. Jednatelé společnosti s ručením omezeným odpovídají společnosti za škodu, kterou jí způsobí svým jednáním (§ 194 odst. 5 ObchZ). Nárok společnosti na náhradu škody lze prosadit prostřednictvím žaloby o náhradu škody, již je jménem společnosti proti jednání oprávněn podat každý společník (§ 131a odst. 1 ObchZ). Protože náhradou škody způsobené společností je odstraněna i újma vzniklá v důsledku tohoto jednání společníkům na jejich podílech, není potřeba, aby byl – vedle žaloby společnosti – konstruován další samostatný nárok společníka na náhradu této újmy. Lze tedy uzavřít, že společníci nemají proti jednání společnosti nárok na náhradu újmy vzniklé na jejich podílech v důsledku škody na majetku společnosti způsobené jeho jednáním, neboť odstranění této újmy se mohou domoci tím, že jménem společnosti uplatní (její) nárok na náhradu škody. Pohledávka z titulu náhrady škody ovšem není pohledávkou společníků, ale pohledávkou společnosti. Společník s ní nemůže disponovat jako s pohledávkou vlastní; nemůže ji tedy ani započíst proti jakémukoli nároku směřujícímu vůči němu – tato pohledávka může být započtena jedině proti nároku směřujícímu vůči společnosti.

⁵⁴¹ Viz LASÁK, J. Ve jménu korporace. Derivativní žaloby vůči členům statutárních orgánů. *Obchodně právní revue*, 2010, č. 3, s. 75.

V českém obchodním zákoníku upravuje odvozenou žalobu pro veřejnou obchodní společnost a komanditní společnost § 82a, který říká, že "Každý společník je oprávněn podat jménem společnosti žalobu o náhradu škody proti společníkovi, který odpovídá společnosti za škodu.... To neplatí, jestliže již jménem společnosti vymáhá náhradu škody statutární orgán...". Jiná osoba, než společník, který podal žalobu, nebo osoba jím zmocněná, nemůže v řízení činit úkony za společnost nebo jeho jménem. V případě společnosti s ručeným omezením se jedná o § 131a obchodního zákoníku, podle něhož je každý společník oprávněn podat jménem společnosti žalobu o náhradu škody proti jednateři, který odpovídá společnosti za škodu, kterou jí způsobil. Jiná osoba než společník, který žalobu podal nebo osoba jím zmocněná nemůže v řízení činit úkony za společností nebo jejím jménem. A konečně pro společnost akciovou, je úprava obsažena v § 182 obchodního zákoníku, ve kterém je obsažena významná odchylka od obou předešlých případů, když v ustanovení § 182 odst. 1 písmeno c) se říká, že dozorčí rada na žádost akcionáře nebo akcionářů, kteří splňují podmínky § 181 odst. 1, uplatní právo na náhradu škody, které má společností vůči členovi představenstva. Pokud dozorčí rada bez zbytečného odkladu nesplní žádost akcionáře, mohou akcionáři uvedení v § 181 odst. 1⁵⁴² uplatnit právo na náhradu škody ... jménem společnosti sami. Jiná osoba než akcionář, který žalobu podal nebo osoba jím zmocněná nemůže v řízení činit úkony za společností nebo jejím jménem.

Podmínkou podání derivativní žaloby akciové minority, tedy je, že dozorčí rada na základě žádosti akciové minority, bez zbytečného odkladu právo na náhradu škody neuplatní. V praxi neuplatnění práva na náhradu škody bývá pravidlem, a to vzhledem k majetkovým poměrům ve společnosti; jak členství v představenstvu, tak i v dozorčí radě závisí od vůle většinového akcionáře společnosti. Zajímavou otázkou je skutečnost, zda by mohla takový krok učinit dozorčí rada sama bez žádostí akciové minority. Vzhledem ke znění zákona tomu tak zřejmě není, i když by si tuto pravomoc dozorčí rada podle mého názoru zasloužila. Argumentaci k této otázce ze strany O.

⁵⁴² Ustanovení §181 odst. 1 zní: akcionář nebo akcionáři společnosti, jejíž základní kapitál je vyšší než 100 mil. Kč, kteří mají akcie, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota dosahuje alespoň 3% základního kapitálu, a dále akcionář nebo akcionáři společnosti, která má základní kapitál 100 mil Kč a nižší kteří mají akcie, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota dosahuje alespoň 5 % základního kapitálu, mohou pořádat představenstvo o svolání mimořádné valné hromady projednání navržených záležitostí

Řeháčka⁵⁴³ o tom, že by se ze strany společnosti mohlo stát, že by řízení o náhradu škody bylo vnímáno jako nevhodné, poškozující ji v očích jejich obchodních partnerů, ale i veřejnosti, nepokládám za dobré, vzhledem ke skutečnosti, že akciová minorita je při nečinnosti dozorčí rady tuto skutečnosti oprávněna učinit sama a společnost se ocitne ve shodném postavení. Zajímavější argumentací je skutečnost, že by vlastně přiznávala pochybení ve své kontrolní činnosti. Pokud by, ale byla tato pravomoc svěřena, jak dozorčí radě, tak i v případě její nečinnosti i společníkům či akcionářům společnosti pak si myslím, že by tento důvod nebo rozpor odpadl.

V případě odvozených žalob bývá obvyklé v jiných právních řádech, že nejprve společník nebo akcionář vyzve statutární orgán společnosti k uplatnění práva na náhradu škody, ať už vůči předchozím členům statutárních orgánů nebo proti členům statutárních orgánů, která porušil své povinnosti. Učinění výzvy také na adresu statutárního orgánu také může vyvolat přijetí nápravného opatření⁵⁴⁴. V případě podání derivativní žaloby se bude jednat o klasickou žalobu o splnění povinnosti, kdy se žalobce domáhá, aby mu žalovaný zaplatil náhradu škody. Její petit bude znít na zaplacení určité peněžité částky. Žalobní návrh musí být jasný a určitý a tedy za žaloby musí bez pochybností vyplývat, čeho se navrhovatel domáhá⁵⁴⁵. Vždy musí

⁵⁴³ Viz ŘEHÁČEK, O. Postavení a odpovědnost členů představenstva akciové společnosti. *Obchodní právo*, 2008, č. 1, s. 12.

⁵⁴⁴ Viz LASÁK, J. Ve jménu korporace. Derivativní žaloby vůči členům statutárních orgánů. *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 3, s. 76.

⁵⁴⁵ Viz Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22.01.2009, sp. zn. 23 CDO 4194/2008. Z odůvodnění: K nutným obsahovým náležitostem žaloby patří vylíčení rozhodujících skutečností (§ 79 odst. 1 o. s. ř.), tedy údajů nezbytných k tomu, aby bylo jasné, o čem má soud rozhodnout. Nestačí pouhé všeobecné označení právního důvodu, o něž žalobce svůj nárok opírá, nýbrž je třeba, aby byly všechny skutkové okolnosti jednotlivě, tak jak jdou za sebou a jak se jedna od druhé odvíjejí, vylíčeny, sice stručně, přesto však úplně. Z jejich souhrnu musí vyplynout, o jaký právní poměr žalobce svůj nárok opírá (právní důvod žaloby), není však třeba, aby žalobce sám tento právní důvod v žalobě výslovně uváděl. Nárok uplatněný žalobou je tedy charakterizován vylíčením skutkových okolností, jimiž žalobce svůj nárok zdůvodňuje, a skutkovým základem vylíčeným v žalobě ve spojitosti se žalobním petitem je pak vymezen základ nároku uplatněného žalobou, který je předmětem řízení. Vylíčením rozhodujících skutečností v žalobě plní žalobce svoji povinnost tvrzení, uloženou mu ustanovením § 101 odst. 1 písm. a) o. s. ř., a označením důkazů svoji důkazní povinnost, uloženou mu ustanoveními § 101 odst. 1 písm. b) a § 120 odst. 1 o. s. ř. V žalobě však žádná konkrétní tvrzení o porušení povinnosti žalovanou - jednat s péčí řádného hospodáře - ve smyslu skutkové podstaty ustanovení § 194 odst. 5 obch. zák., podle něhož členové představenstva jsou povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu, uvedena nejsou. Přitom tvrzení a prokázání porušení povinnosti žalované vůči společnosti je předpokladem k tomu, aby mohla být žalovaná odpovědna za škodu. V dané věci je třeba upozornit na ustanovení § 194 odst. 6 obch. zák., které stanoví, že členové představenstva, kteří odpovídají společnosti za škodu, ručí za závazky společnosti společně a nerozdílně, jestliže odpovědný člen představenstva škodu neuhradil a věřitelé nemohou dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku společnosti pro její platební neschopnost nebo z důvodu, že společnost zastavila platby. Z uvedeného vyplývá, že žalovaná nemůže ručit za

žalobce uvést výši a rozsah peněžité částky, které se domáhá, a tuto částku nelze uvést ani s odkazem na znalecký posudek, který bude (by měl být podle návrhu žalobce) v řízení vypracován, ani na úvahu soudu nebo pozdější (až v průběhu řízení provedené) doplnění žaloby. Pro žaloby na plnění je dále charakteristické, že uloženou povinnost je třeba splnit ve lhůtě, kterou určí soud, aniž by jí bylo třeba navrhopat⁵⁴⁶. Ustanovení § 21 odst. 2 OSŘ dále stanoví, že obvyklá pravidla jednání v procesních záležitostech jménem právnické osoby se neuplatní v případě, kdy tak stanoví zákon, zde tedy konkrétně obchodní zákoník. Jedná se právě o případy ustanovení, která dávají právo společníkům či akcionářům jednat za právnickou osobu. Osoby oprávněné jednat za právnickou osobu podle § 21 odst. 2 OSŘ samozřejmě mohou zvolit pro právnickou osobu zástupce na základě plné moci. Oprávnění těchto osob platí pro celé řízení, nejen pro podání žalobního návrhu, ale až do jeho pravomocného skončení, tedy i pro případné odvolání, či mimořádné opravné prostředky.

Podle zákona o společnostech z roku 2006 lze vést soudní spory vyvolané společníky z důvodu jednání ředitelů, a to soudní spory vedené společníky, kteří v důsledku jednání ředitelů utrpěli nebo mohou utrpět škodu nebo újmu na svých podílech, dále osobní žaloby společníků proti ředitelům a zásadou reflexivní ztráty, která se dotýká většiny těchto žalob, dále nový zákonný postup pro podání odvozené žaloby nebo žaloby z důvodu jednání nebo opomenutí (nebo hrozícího jednání nebo opomenutí) z nedbalosti, v důsledku prodlení, porušení povinnosti nebo porušení svěřenectví ze strany ředitele, stanovený v části 11 hlava 1 §§ 260-264⁵⁴⁷ zákona. Odvozená (derivativní) žaloba podaná společníky nějaké společnosti proti nezákonnému počínání ředitelů získala poprvé oporu v zákoně. Dále zákon stanoví okolnosti určené v §§ 362-379 části 14 zákona z roku 2006, za nichž jsou společníci oprávněni vymáhat odpovědnost ředitelů za neoprávněné politické dary nebo výdaje. Tato ustanovení do značné míry přebírají ustanovení zákona z roku

závazky společnosti, jestliže nebyly prokázány předpoklady odpovědnosti žalované za škodu způsobenou společností.

⁵⁴⁶ Viz L. DRÁPAL in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. I. § 1 – 200za. Komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 527.

⁵⁴⁷ Část 1 nabyla účinek 1. října 2007. Na případy, u nichž žalobce požádal ještě před tímto datem o povolení vést nadále řízení, se řídí dřívějším předpisem. U žalob, které se týkají jednání nebo opomenutí vzniklého před tímto datem nemusí soud povolit vést nadále řízení, pokud by to nepovoloval dřívější předpis, Viz Nařízení č. 3 o nabytí účinnosti zákona z roku 2006, odst. 20.

1985. Zákonem je dále stanoven prostředek nápravy jednání nebo opomenutí, která představují podjatost proti společníkovi, jak je stanoveno v §§ 994-999 části 30 zákona z roku 2006. Tato ustanovení do značné míry přebírají nebo zachovávají ustanovení o žalobách proti jednání nebo opomenutí, která způsobují podjatost ve vztahu ke společníkům. A konečně existuje i zákonný prostředek nápravy podle insolvenčního zákona, který společníci mohou použít za účelem zrušení společnosti z oprávněných důvodů. Vzhledem k rozsahu této práce se soustředím na právní úpravu derivativních žalob.

Zákon z roku 2006 se nijak nedotýká zákonných ustanovení platných v případě, kdy společník může podat žalobu za účelem vymáhání svých individuálních práv vůči společnosti. § 260 odst. 1 definuje odvozenou žalobu za podmínek, které znemožňují, aby žalobní důvod byl na straně jiného subjektu než společnosti. Tento nový zákonem stanovený proces zakotvený v části 11 se nevztahuje na společníka, který se domáhá osobních práv udělených stanovami společnosti. Ustanovení části 11 zákona se rovněž nedotýkají oněch řídkých případů, kdy má společník nárok přímo vůči řediteli, ani případů, kdy má společník nárok vůči třetí osobě v souvislosti se svým podílem ve společnosti. Takové nároky pravidelně předkládají obtížné otázky a jsou téměř vždy vyvráceny „principem reflexivní ztráty“, který stanoví, že pokud společnost utrpěla ztrátu v důsledku porušení povinnosti vůči ní, má aktivní legitimaci ve vztahu k takové ztrátě pouze společnost. Společník nemůže v takovém případě podat žalobu o náhradu ztráty ze snížení hodnoty jeho podílu, pokud se jedná pouze o odraz ztráty utrpěné společností⁵⁴⁸. Proto může osobní žalobu podat pouze společník, který může prokázat (a) porušení povinnosti vůči němu osobně a hlavně (b) osobní ztrátu,

⁵⁴⁸ V případě *Johnson v Gore Wood & Co* se Sněmovna lordů se důkladně zabývala vztahem mezi osobními a odvozenými žalobami. V tomto případě podala většina společníků (tj. prakticky jediný společník) a společnost žalobu proti advokátní kanceláři. Žalobce měl v zásadě nárok na náhradu škody ve vztahu k všem bodům neodvozené škody vzniklé ve vztahu k povinnostem existujícím vůči němu osobně jako společníkovi. Lord Miller dospěl k závěru, že pokud společnost utrpí ztrátu z důvodu porušení povinnosti dlužné společnosti i společníkovi, je ztráta společníka pouze odrazem ztráty společnosti, v jehož důsledku má společnost vlastní žalobní důvod. Lord Miller dále uvedl: „Pokud je společníkovi dovoleno získat náhradu takové škody, bude buď vymožena duplicitní náhrada na úkor žalovaného nebo společník získá tuto náhradu na úkor společnosti, jejich věřitelů a ostatních společníků. Žádný z těchto postupů nelze dovolit. Jde o princip, u něhož neexistuje volnost v rozhodování. Spravedlnost vůči žalovanému vyžaduje vyloučení jedné nebo druhé žaloby. Ochrana věřitelů společnosti vyžaduje, aby to byla společnost a nikoli společník, komu bude umožněno domoci se náhrady“. Na základě této obecné teze se reflexivní ztráta neomezuje jen na snížení hodnoty podílu ve společnosti. Lord Miller naopak uvedl, že tato ztráta zahrnuje ušlé dividendy a všechny ostatní platby, které by společník byl mohl obdržet od společnosti, kdyby nebyla připravena o své finanční prostředky.

oddělenou a odlišnou od škody vzniklé společnosti. Nehledě na to si lze jen obtížně představit okolnosti, za nichž by společník měl osobní nárok vůči ředitelům, který by nebyl vyvrácen reflexivní ztrátou. To je jeden z důvodů, proč je pro poškozeného společníka vhodnějším postupem žaloba pro podjatost⁵⁴⁹. Významnou výjimkou je žaloba proti řediteli a/nebo společnosti za klamání nebo nedbalost, která se zakládá na nepravdivém prospektu⁵⁵⁰.

Odvozená žaloba je žaloba podaná společníkem společnosti na základě žalobního důvodu souvisejícího se společností, kdy se společník domáhá soudní nápravy v zastoupení společnosti a která se zakládá na skutečném nebo navrhovaném jednání nebo opomenutí, jež souvisí s nedbalostí, prodlením, porušením povinnosti nebo porušením svěřenecké povinnosti za strany ředitele. Soudy tyto žaloby nyní povolují, protože § 260 odst. 2 uvádí, že odvozenou žalobu lze podat pouze podle části 11 nebo na základě usnesení soudu v řízení podle § 994. V tomto rozsahu přestává platit pravidlo z případu *Foss v Harbottle*. Hmotně právní změně stávajících pravidel se však nesmí přikládat větší význam, než ve skutečnosti má. Hlava 1 části 11 nezavádí hmotně právní pravidlo, které by nahradilo pravidlo z případu *Foss v Harbottle*, nýbrž nový zákonný postup podání odvozené žaloby na základě výjimky z tohoto pravidla. Uvidíme, že zásady zvykového práva byly kodifikovány, aby byly jak přístupné, tak i pružné a že jsou doplněny novým pravidlem 19.9., anglické obdoby o.s.ř. (19.9. CPR). Důvody podávání odvozených žalob není těžké vysvětlit. V případech, kdy společnost utrpěla újmu následkem jednání nějakého ředitele, by situace, kdy by byla představenstvu ponechána možnost rozhodnout, zda podat nebo nepodat žalobu, vytvořila prostor pro střet zájmů. Nejlepším příkladem odvozené žaloby je žaloba podaná menšinovým společníkem, který se v *zastoupení* společnosti domáhá nápravy újmy, která jí byla způsobena – jeho práva jsou „odvozena“ od práv společnosti. Podle § 260 odst. 3 lze odvozenou žalobu podat pouze na základě důvodů vyplývajících ze skutečného nebo navrženého

⁵⁴⁹ Viz MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 498.

⁵⁵⁰ Srov. *Prudential Assurance Co Ltd v Newman Industries Ltd (č. 2)* (1982) Ch 204, CA. V tomto případě se žaloba proti ředitelům týkala mj. spiknutí souvisejícího s distribucí falešného prospektu akcionářům. Odvolací soud dospěl k závěru, že ředitelé měli vůči akcionářům povinnost poskytovat poradu v dobré víře a nikoli podvodně. Dále akceptoval, že pokud by ředitelé svolali valnou hromadu na základě podvodného oznámení, měl by akcionář právo žalovat je o náhradu škody, která mu byla osobně způsobena např. v podobě nákladů vynaložených na účast na valné hromadě.

jednání nebo opomenutí souvisejícího s nedbalostí, prodlením, porušením povinnosti nebo porušením svěřenecké povinnosti ze strany ředitele společnosti, Definice výrazu ředitel zahrnuje pro tyto účely i bývalého⁵⁵¹ nebo stínového ředitele (§ 260 odst. 5 písm. a) a b)). Nehledě na to, že toto jednání nebo opomenutí se připisuje řediteli, může být odvozená žaloba podána rovněž proti třetí osobě (vedle ředitele nebo namísto něho). To bude vhodné v případě, kdy třetí osoba vědomě obdržela firemní majetek následkem porušení povinnosti ředitele, V tomto kontextu zůstávají v platnosti pravidla zvykového práva související s nepoctivou pomocí nebo vědomým přijetím firemního majetku⁵⁵². Dříve platné zásady zvykového práva, které se týkaly odvozených žalob, jsou relevantní i nadále. Zásada odvozování prostředku nápravy společníka byla zavedena v případě *Foss v Harbottle*.⁵⁵³ Toto pravidlo zavedlo dvě obecné teze: (i) zásadu „náležitého žalobce“, podle níž je společnost jediným oprávněným žalobcem v řízení týkajícím se údajné újmy, která jí byla způsobena, nebo vymáhání peněz nebo náhrady škody, která jí údajně náleží a (ii) princip většiny, podle něhož individuální akcionář nesmí podat žalobu sám za sebe a za ostatní akcionáře, pokud náprava údajné újmy spadá do rámce pravomocí společnosti, jelikož za těchto okolností může většina akcionářů právoplatně schválit onu údajně škodlivou transakci a pokud tak neučiní, může dát společnosti podnět k podání takové žaloby. Jinak řečeno menšinoví akcionáři nemohou podat žalobu proti nesrovnalostem ve vedení interních záležitostí společnosti, pokud taková nesrovnalost patří k těm, které lze napravit hlasováním na valné hromadě. Toto pravidlo tedy samo o sobě bránilo soudu zasahovat do interního chodu společnosti na straně menšinového společníka, nespokojeného s řízením záležitostí společnosti ze

⁵⁵¹ § 170 odst. 2 stanoví, že osoba, která přestane být ředitelem, je i nadále povinna vyhýbat se střetům zájmu podle § 175, co se týče využívání jakéhokoli majetku, informací nebo možností, o nichž se dozvěděla v době, kdy byla ředitelem. Tato osoba je i nadále vázána povinností stanovenou v § 176 (povinnost nepřijímat prospěch od třetích osob) ve vztahu ke svému jednání nebo opomenutím z doby, kdy byla ještě ředitelem.

⁵⁵² Zákon se nepokouší stanovit okolnosti, kdy má společnost takový nárok vůči třetí osobám.

⁵⁵³ V tomto případě podali dva menšinoví akcionáři žalobu proti ředitelům pro neoprávněné použití a zcizení majetku společnosti a pro plýtvání s ním. Soudce James Wigram dospěl k závěru, že jediná otázka spočívá v tom, zda skutkové okolnosti případu odůvodňují odchylku od pravidla, které by bezprostředně vyžadovalo, aby společnost žalovala svým vlastním jménem (nebo jménem svého zástupce). Poznamenal, že prostá většina akcionářů na valné hromadě měla pravomoc zavazovat všechny akcionáře jako celek a tedy se i vzdávat žalob proti ředitelům. Toto stanovisko odůvodnil tak, že akcionáři jsou bezprostředními majiteli společnosti a ve většině případů jednají na základě většinového pravidla. Proto pokud soud povolí zahájit řízení na základě žaloby menšinového akcionáře, může společnost dosáhnout jejího zrušení hlasy většiny. Její pravomoc tak učinit dokládá, že žaloba není udržitelná. Jedině tehdy, když lze doložit, že neexistuje taková pravomoc, může být žaloba dále zkoumána.

strany většiny představenstva⁵⁵⁴. Obě tyto teze lze nalézt v případech rozsouzených po případu *Foss v Harbottle*⁵⁵⁵.

Toto pravidlo se tedy vyvinulo za účelem rozpoznání určitých omezených okolností, za nichž může společník podat odvozenou žalobu. Od žalobce se konkrétně vyžadovalo prokázat, že jeho případ spadá do rámce aspoň jedné z tří výjimek z tohoto pravidla: (i) újma způsobená řediteli byla způsobena úkonem, který překračoval pravomoci společnosti nebo byl nezákonný (a proto nemohl být schválen), (ii) újma představovala podvod proti menšinovým akcionářům a jeho údajní pachatelé měli kontrolu nad valnou hromadou, která byla nebo měla být konána k zabránění podání žaloby proti nim nebo (iii) úkon vyžadoval schválení zvláštní většiny, které nemohlo být získáno. Později začal být význam přikládán důkazům o tom, že většina nezávislých akcionářů byla pro vedení soudního sporu⁵⁵⁶. Proto i když existoval jednoznačný případ podle výjimek uvedených v bodech (i), (ii) nebo (iii), soud by nedovolil pokračovat v soudním sporu na základě odvozené žaloby, pokud by si to nepřála většina akcionářů, kteří byli nezávislí na pachatelích. Následkem toho se prostředek nápravy na základě odvozené žaloby dal použít jen za těch nejomezenějších okolností. Zvláštní pozornost si

⁵⁵⁴ Viz MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 500.

⁵⁵⁵ Vztah mezi těmito dvěma tezemi vysvětlil soudce Jenkins v případě *Edwards v Halliwell*. Tvzení, že společnost je bezprostředním náležitým žalobcem u žaloby, která se týká jejich záležitostí, je rovnocenné tvzení, že většina má výhradní právo určit, zda žaloba má nebo nemá být podána. Posléze bylo uznáno, že pravidlo většiny nemůže zaručit spravedlivé rozhodování v případech ředitelů, kteří působí újmu a jsou zároveň většinovými společníky nebo tvoří jejich součást. Následkem uplatnění tohoto pravidla by bylo umožněno většině „napravit“ újmu schválením porušení povinnosti, kterého se tato většina dopustila. Ve vztahu k principu náležitého žalobce bylo rovněž uznáno, že v takovém případě je nereálné spoléhat se na to, že akcionáři na valné hromadě rozhodnou o podání žaloby jménem společnosti. Takto by mohl být jinak opodstatněný nárok zmařen v důsledku kontroly ze strany těch, kteří se dopouštějí újmy. Proto se dospělo k závěru, že jednotlivému společníkovi by za jistých omezených okolností mělo být dovoleno podat odvozenou žalobu. Následkem toho se objevilo několik výjimek z pravidla zavedeného případem *Foss v Harbottle*. Nejvýznamnější z nich se týkaly otázky, zda žaloba byla podána na základě „podvodu spáchaného na menšině“. Výjimky stanovily okolnosti, kdy lze podat odvozenou žalobu. V případě *Burland v Earle* posoudil lord Davey vývoj výjimek z tohoto pravidla uvedl: „Je to pouhá otázka procedury k zajištění prostředku nápravy újmy, která by jinak nebyla odčiněna. Žalobci nemohou mít v takové žalobě samozřejmě větší právo na nápravu, než by měla samotná společnost, kdyby byla žalobcem, a nemohou si stěžovat na úkony, které jsou platné, jsou-li schváleny většinou akcionářů nebo mohou-li být touto většinou potvrzeny. Případy, kdy menšina může podat takovou žalobu, jsou proto omezeny na ty, v nichž je jednání, které je jejím předmětem, podvodné povahy nebo překračuje pravomoci společnosti.“

⁵⁵⁶ *Smith v Croft* (1988) Ch 114. V tomto případě podali menšinová akcionáři žalobu proti ředitelům společnosti, kteří zařídili, aby společnost uhradila nad rámec svých pravomocí nějaké nezákonné platby. Soudce měl vyřešit otázku, zda žalobci mohli tuto žalobu podat a pokud ano, zda měla společnost právo na požadovanou nápravu a zda žaloba spadala do rámce výjimek z pravidla z případu *Foss v Harbottle*. Soudce Knox dospěl k závěru, že má být přihlíženo k názorům nezávislých akcionářů a po aplikaci této teze na tento případ byla žaloba zamítnuta.

zasluhuje druhá výjimka z tohoto pravidla, a sice že údajní pachatelé, kteří ovládají většinu akcií, mohou zabránit společnosti podat žalobu tím, že odmítnou vést soudní spor jménem společnosti. Pokud by soud upřel menšině právo zahájit řízení, „nemohla by se její stížnost nikdy dostat k soudu, protože samotní pachatelé, kteří mají kontrolu, by zabránili společnosti žalovat.“ Proto zde vyvstává tato zásadní otázka: „Je žalobci neprávem bráněno podat tuto žalobu za společnost?“ Podle dřívějších právních předpisů měla být otázka související s ovládním rozhodnuta jako předběžná otázka ještě dříve, než bylo umožněno pokračovat v soudním sporu. Při rozhodování o ní nepovažoval soud pro odmítnutí případu za dostatečné konstatování, že případ není jednoznačný. Bylo na akcionáři, aby ke spokojenosti soudu prokázal, že je aktivně legitimován za společnost. O tom nemělo být rozhodnuto na hlavním přelíčení, přestože soud mohl rovněž případ na dostatečnou dobu odročit, aby představenstvo mohlo svolat valnou hromadu, která rozhodne, zda se má pokračovat v soudním sporu jménem společnosti. Přesto však hlasy stěžovatelů stejně nešlo vyloučit. Takto zůstala nedotčena obecná zásada, podle níž soud nemá pravomoc zasahovat do vnitřního chodu společností, které jednají v rámci svých pravomocí, a ani žalobci nemají právo na nápravu než společnost jakožto žalobce. Žalobci například nesměli podat žalobu proti úkonům, které by byly platné, kdyby byly provedeny se souhlasem většiny společníků, nebo které mohly být potvrzeny většinou. Jinými slovy řečeno pouhá nesrovnalost nebo neformálnost, která byla schopna nápravy, nebyla dostatečným důvodem pro odvozenou žalobu. A pokud osoby, které hodlaly podat odvozenou žalobu, ve skutečnosti ovládaly společnost natolik, že mohly zajistit, aby ji podala sama společnost, byla taková žaloba posouzena jako zcela neúčelná⁵⁵⁷.

Ustanovení § 260 odst. 1 zákona definuje odvozenou žalobu jako: „řízení vedené v Anglii a Walesu nebo V Severním Irsku společníkem⁵⁵⁸

⁵⁵⁷ Viz MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 501.

⁵⁵⁸ Podle § 22 zákona z roku 1985 jsou společníky společnosti osoby, které podepíší společenskou (zakladatelskou) smlouvu a každý, kdo souhlasí s tím, že se stane společníkem společnosti a jehož jméno je zapsáno v rejstříku společníků.

společnosti⁵⁵⁹ ... (a) na základě žalobního důvodu, která má společnost a (b) ve snaze domoci se v zastoupení společnosti nápravy“.

Jelikož se do této definice promítá stávající judikatura, která se týká odvozených žalob, budou dřívější autority zřejmě nadále považovány za relevantní. Společník bude v praxi menšinovým akcionářem, který nebude moci přesvědčit společnost, aby podala žalobu. K takovým společníkům mohou patřit i majitelé 50 procent akcií, je-li na ně pohlíženo tak, že nejsou aktivně legitimováni stejně jako menšinový akcionář. Tento paragraf dále řeší situaci, kdy ředitelé odmítnou zapsat jméno nabyvatele akcií do rejstříku společníků. Podle § 260 odst. 5 písm. c) zahrnuje do definice v § 260 odst. 1 i osobu, která není společníkem, ale na kterou byly převedeny nebo na kterou působením zákona přešly akcie ve společnosti. Ustanovení § 260 odst. 2 stanoví rozsah možností, kdy lze podat odvozenou žalobu, jak již bylo poznamenáno, je zákonný prostředek nápravy poskytnutý § 260 podle tohoto odstavce jediným postupem, jak lze podat tuto žalobu, s výjimkou usnesení v řízení vedeném podle § 994 zákona o obchodních společnostech. Z praktického hlediska však žalobce, který uspěje se žalobou podle § 994, nebude s největší pravděpodobností usilovat i o vydání takového usnesení pod § 996 odst. 2 písm. c), protože bude v takovém případě vhodnější nařízení o odkupu⁵⁶⁰. Podle § 260 odst. 4 není podstatné, zda žalobní důvod vznikl dříve, než se osoba domáhající se řízení na základě odvozené žaloby stala společníkem společnosti, nebo později. Toto ustanovení zachovává v platnosti pravidlo zvykového práva a zachycuje fakt, že vymáhaná práva jsou právy společnosti a nikoli společníka. To je logické i z obchodního hlediska. Pokud společnost získá bezprostředně po zcizení akcií akcionáře nějaký výnos z předchozích událostí, získá tento prospěch nový akcionář. A podobně to

⁵⁵⁹ Ustanovení § 735 zákona z roku 1985 definuje společnost jako společnost založenou a zapsanou podle tohoto nebo podle předchozích zákonů o obchodní společnosti, čímž vylučuje zahraniční společnosti. § 1 zákona z roku 2006, který nahradil § 735 zákona z roku 1985, má stejný účinek. Tyto definice rovněž nedovolují, aby akcionář mateřské společnosti podal žalobu za dceřinou společností, na kterou se vztahuje příslušná povinnost (tzv. vícenásobná odvozená žaloba) Komise pro právo dospěla k závěru, že by nebylo účelné ani praktické zahrnout tyto žaloby do zákona, ale současně konstatovala, že v tomto případě je nejlépe ponechat na soudu, aby rozhodl, zda pokračovat v soudním sporu s cílem zajistit nápravu u úspěšné žaloby pro podjatost. Na to bude nejspíše poukázováno v případě dceřiných společností se 100% podílem mateřské společnosti, založených za konkrétním účelem nebo kvůli vykonávání specifické činnosti. Menší pravděpodobnost přijetí této žaloby však bude tehdy, když dceřinou společností ovládají osoby nezávislé na mateřské společnosti.

⁵⁶⁰ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 504.

bude nový akcionář, kterému vznikne újma z nějaké neočekávané ztráty společnosti z předchozích událostí. Není stanoven ani žádný minimální podíl ve společnosti. K podání odvozené žaloby tedy stačí, aby hypotetický žalobce koupil jen jedinou akcii. Během parlamentní debaty byly vyjádřeny obavy, že se tzv. supí fondy, ochránci životního prostředí, ochránci zvířat a američtí advokáti zaměření na soudní spory budou pokoušet zneužít absence takového ustanovení, což poškodí obchodní činnost. Tyto obavy byly poněkud uchlácholeny potenciálními nevýhodami pro osobu, která by vedla takový soudní spor. Jedná se zejména o tom, že veškerý vymožený prospěch půjde na účet společnosti a žalobce riskuje penalizaci v podobě nákladů, pokud nebude vydáno usnesení o jejich náhradě. Takový rozdíl ve výhodách byl považován za prevenci proti skupinovým žalobám amerického typu⁵⁶¹. Ještě důležitější je § 260 odst. 3, který stanoví jednotlivé kategorie nezákonných jednání, která zakládají žalobní důvod: „Odvozenou žalobu podle této hlavy lze podat pouze na základě žalobního důvodu, který vychází z jakéhokoli skutečného nebo hrozícího jednání nebo opomenutí, které se týká nedbalosti, prodlení, porušení povinnosti nebo porušení svěřenecké povinnosti ze strany ředitele společnosti“ Toto co do formy i obsahu naznačuje výraznou změnu v přístupu. Neobjevují se zde omezující požadavky, které se týkají podvodu proti menšině a kontroly ze strany údajných pachatelů. V důsledku toho je dosah odvozených žalob daleko širší než v předchozím režimu a týká se jakéhokoli žalobního důvodu, který spadá do rámce těchto čtyř kategorií jednání. K tomu je nutno poukázat na tři body.

Za prvé, odvozenou žalobu lze nyní podat i za nedbalost. Dříve platilo, že taková žaloba nemůže obstát, pokud vychází pouze z údajně nedbalosti ředitelů⁵⁶². CLR však poznamenala, že byly vysloveny obecné obavy ve vztahu

⁵⁶¹ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 505.

⁵⁶² *Pavlides v Jensen* (1956) Ch 565 (schváleno v případě *Multinational Gas and Petrochemical Co v Multinational Gas and Petrochemical Services Ltd* (1983) Ch 258 CA); *Heyting v Dupont* (1964) I WLR 843, CA. V případě *Pavlides v Jensen* se ředitelé údajně dopustili hrubé nedbalosti při prodeji cenného majetku společnosti, který uzavřeli za cenu značně nižší než jeho reálná tržní hodnota. Žaloba rovněž tvrdila, že ředitelé věděli nebo měli vědět, že tato cena byla nižší než tržní hodnota. Bylo shledáno, že prodej nepředstavoval překročení pravomoci společnosti a nebylo předloženo žádné tvrzení o tom, že došlo k podvodu. Soudce Danckwerts shledal, že společnost se mohla svobodně rozhodnout prodat toto aktivum na základě hlasů většiny akcionářů za cenu, kterou takto stanoviska. Dále se společnost mohla svobodně rozhodnout na základě hlasů většiny akcionářů o to, že pokud ředitelé prodali toto aktivum pod cenou v důsledku nedbalosti, neměla by je

k porušení povinnosti vynakládat péči a dovednosti. CLR vyjádřila názor, že „vývoj práva v souvislosti s povinností ředitelů vynakládat péči a dovednosti by měl mít svůj protějšek v sankčních procedurách.“ Argumentace vznesená proti tomuto názoru spočívala v tom, že soud by měl zvolit restriktivní přístup, protože za řízení společnosti odpovídá představenstvo a problémy by mohly nastat v okamžiku, kdy dojde k jednoznačnému porušení ze strany ředitele, ale představenstvo na základě obchodní úvahy rozhodne, že tuto věc nebude stíhat. CLR se nedomnívala, že posledně zmíněný případ bude působit nějaké obtíže. Pokud se takto rozhodne jednoznačná většina představenstva v souladu se svými povinnostmi, musí toto rozhodnutí platit. Pokud ne, bude otázka, zda pokračovat v soudním sporu, rozhodnuta v souladu se zásadami, které se vztahují na povinnosti ředitelů. Proto bude v praxi záležet na soudech, aby navzájem odlišily chybný obchodní úsudek od nedbalého jednání.

Druhá důležitá změna spočívá v tom, že nyní lze podat žalobu pro porušení povinnosti, včetně nedbalosti, ani by bylo nutno prokázat, že údajní pachatelé získali nějaký prospěch z tohoto porušení. Podle zvykového práva platilo, že jelikož pouhé porušení fiduciární povinnosti vůči společnosti lze sankcionovat, nelze z tohoto důvodu podávat odvozené žaloby. Odvozená žaloba mohla obstát pouze v případech, kdy nedošlo k podvodu a kdy porušení povinnosti ze strany ředitelů a většinových akcionářů nejen poškozuje společnost, ale přináší prospěch těmito akcionářům⁵⁶³. Soud však musí brát absenci osobního prospěchu v úvahu při rozhodování, zda povolit pokračování soudního sporu. A konečně se lze domnívat, že zahrnutí „porušení povinnosti“ je pouhým odkazem na porušení obecných povinností uvedených v části 10 hlava 2. Nicméně (i) tento oddíl tak nestanoví, (ii) obecným zaměřením textu je rozšířit dosah odvozené žaloby a (ii) zahrnutí

společnost žalovat. Viz však názor Robina Hollingtona QC v publikaci *Shareholders Rights* (5. vydání, odst. 6-16), že rozhodnutí v případě *Pavlides v Jensen* bylo chybné.

⁵⁶³ *Daniels v Daniels* (1978) Ch 406. V tomto případě menšinová akcionářská většina tvrdila, že jakékoli porušení fiduciární povinnosti ze strany ředitelů může založit důvod pro odvozenou žalobu. Žalovaní tvrdili, že nebyl prokázán žádný žalobní důvod, protože se v žalobě netvrdilo, že byl spáchán podvod a pokud nedošlo k podvodu, nemožnou menšinová akcionářská většina podat odvozenou žalobu. Soudce Templeman odmítl tuto tezi, protože se neshodovala s judikaturou a využil předchozích případů k odůvodnění teze, že „menšinová akcionářská většina nemá jiným prostředkem nápravy, je aktivně legitimována v případě, kdy ředitelé využijí své pravomoci úmyslně či neúmyslně podvodným nebo nedbalým způsobem, z něhož získají prospěch sami na úkor společnosti.“ Zdůraznil rovněž, že ani tvrzení, že si ředitelé „přisvojili majetek, který podle spravedlnosti patří společnosti“, ani tvrzení, že jednali ve zlé víře při vykonávání svých pravomocí prodat majetek společnosti, nepředstavují tvrzení o podvodu.

prodlení jako důvodu pro odvozenou žalobu znamená přímý odkaz na porušení jiných zákonných povinností, které poškodí společnosti (např. uložením pokuty)⁵⁶⁴.

Zvykové právo nejenže značně omezovalo možnost vést soudní spor na základě odvozené žaloby; i výjimky z pravidla z případu *Foss v Harbottle* byly rovněž nejasné a daly se obtížně aplikovat na konkrétní případy. Z toho vznikaly složité spory.

Zákonný odvozený proces navržený Komisí pro právo předpokládal stanovení „modernějších, pružnějších a dostupnějších“ kritérií k určení toho, zda akcionář může vést takový spor. Komise pro právo měla za to, že tyto návrhy stanoví mnohem jednoznačnější a mnohem racionálnější základ pro odvozené žaloby a zároveň zajistí soudům pružnost při povolování pokračování soudních sporů za náležitých okolností a k poskytování nutného vodítka poradců a akcionářům ve věcech, které bude soud brát v úvahu při rozhodování o tom, zda povolit další řízení. Dále se mělo za to, že zákonem stanovený postup zajistí větší transparentnost požadavkům pro podání žaloby protože upozorní akcionáře, ředitele a další zainteresované osoby na existenci takového ustanovení a spolu s prostředkem nápravy ve věci podjatosti zajistí, aby se ze zákona o obchodních společnostech stal ucelený zákoník, co se týče prostředků nápravy poskytovaných akcionářům⁵⁶⁵. Komise pro právo doporučila, aby soudy měly v povolovací fázi volnost v rozhodování, která by se neměla omezovat na aplikaci pravidla z případu *Foss v Harbottle* a výjimek z něho, a že pravidla, kterými se řídí soudní volnost v rozhodování, by měla být stanovena v o.s.ř. podle ustanovení Přílohy B Zprávy, která brala v úvahu příslušné faktory zjištěné ve stávající judikatuře. Část 11 zákona proto obsahuje ustanovení, která do značné míry přebírají návrhy Komise pro právo, např. vynechání požadavku prokázat, že ředitelé, kteří se dopustili porušení, ovládají valnou hromadu. Bez ohledu na to, bylo vyjádřeno určité zneklidnění nad zákonem stanovenými hmotně právními kritérii, na základě nichž lze podat takovou žalobu. V tomto ohledu jde část 11 nad rámec návrhů Komise. Při projednávání návrhu zákona v parlamentu byly provedeny určité změny a

⁵⁶⁴ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 506.

⁵⁶⁵ The Law Commission UK - <http://www.lawcom.gov.uk/>

doplnění, které stanovily další okolnosti, za nichž lze uplatnit soudní volnost v rozhodování. Velmi dlouho se debatovalo o tom, zda pravidla z případu *Foss v Harbottle* mělo být považováno za čistě procedurální. V důsledku tohoto komplexního ustanovení v části 11 zbývá mnohem méně k projednání v CPR nebo v delegované legislativě. Další znepokojení se projevilo u působnosti části 11 ve spojitosti s částí 10, která uzákoňuje povinnosti ředitelů, přičemž u některých z těchto povinností se má zato, že rozšiřují povinnosti, které platily pro ředitele podle zvykového práva⁵⁶⁶.

Ustanovení § 261 uzákoňuje postup podání žádosti o povolení pokračovat v soudním sporu na základě odvozené žaloby. Toto ustanovení stanoví postup, který je nutno dodržet jakmile žalobce dá podnět k zahájení odvozeného řízení. Odst. 1 tohoto paragrafu vyžaduje od společníka, který podává odvozenou žalobu, aby požádal soud o povolení pokračovat v soudním sporu na základě této žaloby⁵⁶⁷. Část 11 tedy předpokládá, že žalobce je oprávněn zahájit toto řízení bez zásahu soudu, ale musí poté požádat o povolení, aby v němž mohl pokračovat. Nové pravidlo CPR č. 19.9. doplňuje hmotně právní ustanovení části 11 a požaduje, aby žalobce, který podává odvozenou žalobu, požádal o povolení pokračovat. Podle odstavce 2 tohoto pravidla je řízení zahájeno podáním písemné žaloby. Podle odstavce 3 tohoto pravidla, musí být společnost, v jejíž prospěch je usilováno o nápravu, žalovanou stranou v této žalobě. Po podání písemné žaloby nesmí žalobce podniknout bez povolení soudu žádný další krok v řízení s výjimkou (a) kroku povoleného nebo vyžadovaného podle pravidla 19.9.A⁵⁶⁸ nebo 19.9.C nebo (b) podání naléhavého návrhu na vydání předběžného opatření. Usnesení § 261 v podstatě stanoví, že k dalšímu vedení sporu na základě odvozené žaloby

⁵⁶⁶ STEINFELD, A., MANN, M. a kol.: *Blackstone's Guide To The Companies Act 2006*, New York : Oxford University Press, 2007, str. 434

⁵⁶⁷ Podle § 1156 je tímto soudem Vrchní soud nebo také soud v hrabství (okresní soud) v Anglii a Walesu s výhradou pravomoci lorda kanceláře změnit soudní příslušnost okresních soudů pro účely zákona o obchodních společnostech,

⁵⁶⁸ Pravidlo 19.9A se zabývá žádostí o vydání povolení. Jakmile je podána písemná žaloba, musí žalobce podat písemnou žádost podle části 23 o povolení pokračovat v řízení a předložit své písemné důkazy na podporu této žádosti. Písemnou žalobu lze podat bez předchozího oznámení nebo žádosti předané společnosti, Žalobce však musí informovat společnost o žalobě a o žádosti o povolení tím způsobem, že zašle společnosti co možná nejdříve po podání písemné žaloby (a) oznámení ve formě stanovené v dodatečných praktických pokynech k pravidlu 19.9, (b) kopie písemné žaloby a náležitosti žaloby, (c) písemnou žádost a (d) kopie důkazů podaných na podporu žádosti o povolení. Žalobce musí podat písemné svědecké prohlášení, v němž potvrdí, že společnost informoval v souladu s uvedeným pravidlem. Soud může dle svého uvážení rozhodnout, že příslušná oznámení lze zaslat společnosti i později, pokud je pravděpodobné, že takové informace zmaří některou část požadovaného prostředku nápravy.

jsou zapotřebí přímé důkazy, jinak bude žádost zamítnuta. Toto ustanovení zřejmě zamýšlí, aby byla žádost o povolení projednávána ve dvou etapách, z nichž první je uvedena v § 261 odst. 2 a 3 a druhá v odst. 4 tohoto paragrafu. Ustanovení § 261 odst. 2 zní takto:

„Pokud má soud za to, že žádost a podpůrné důkazy předložené žadatelem nepředstavují evidentní právní případ pro vydání povolení ..., soud ... (a) musí zamítnout žádosti a (b) musí vydat veškerá následná usnesení, jak to považuje za vhodné.“

Toto je první etapa projednávání žádosti. Toto ustanovení bylo vloženo po debatě ve Sněmovně lordů o možnosti ulehčit ředitelům důkazní břemeno při obhajobě proti nedůvodným žalobám. V tomto ustanovení se v podstatné míře promítá test stanovený odvolacím soudem v případě *Prudential v Newman* (č. 2). Pravomoc soudu zamítnout žalobu v této fázi je posílena ustanovením § 261 odst. 2 písm. v), které umožňuje soudu penalizovat žadatele usnesením o nákladech nebo odradit kverulantského žadatele zákazem podle občanského práva. Soud v této první fázi zvažuje pouze na základě přímých důkazů, zda je žadatel legitimován a zda prokázal, že (i) se ředitelé dopustili údajné újmy proti společnosti a (ii) zda má být dáno povolení pokračovat v řízení s ohledem na kritéria stanovená v § 263. Pravidlo 19.9A(9) má za cíl zajistit, aby soud vyřídil první fázi pouze papírově, bez nařízení ústního jednání, i když se z posouzení nevyklučují prohlášení a důkazy předložené společností a jinými případnými žalovanými. Je-li žaloba zamítnuta, může žadatel požádat o nařízení ústního jednání (19.9A(10) o.s.ř.)⁵⁶⁹. Je-li doložen evidentní právní případ a žádost není zamítnuta podle § 261 odst. 2, vydá soud pokyny k ústnímu jednání o žádosti o povolení. Soud: (a) nařídí, že společnost a případní další žalovaní musí být v žádosti o povolení uvedeni jako žalované strany a (b) dá pokyny ohledně doručení písemné žádosti a písemné žaloby společnosti a dalších příslušným účastníkům. Podle § 261 odst. 3 soud „a) může dát pokyny ohledně důkazů, které má předložit společnosti a (b) může odložit jednání tak, aby bylo možno obstarat tyto důkazy.“ Ustanovení § 261 odst. 4 se zabývá druhou fází, čili

⁵⁶⁹ MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 509.

jednáním o žádosti o povolení, které rozhodne, zda lze pokračovat v řízení ve věci. Tento odstavec zní:

Po projednání žádosti může soud:

- (a) dát povolení pokračovat v soudním sporu za podmínek, které považuje za vhodné,
- (b) odmítnout dát povolení .. a zamítnout žalobu, nebo
- (c) odročit řízení o žádosti a dát pokyny, které považuje za vhodné.

Soud v této fázi bude mít před sebou důkazy předložené žalujícím společníkem, společností a žalovanými řediteli, což mu poskytne velmi rozsáhlou volnost při vedení sporu způsobem, který uzná s ohledem na konkrétní skutkové okolnosti za vhodný. Co se týče třetího způsobu, odročení (i) umožní společnosti domoci se oprávnění nebo sankcionování porušení (viz dále) nebo (ii) umožní stranám dospět k mimosoudnímu narovnání.

Pokud společnost podala žalobu proti některému řediteli, není důvod, proč by se společník musel uchýlovat k odvozené žalobě, Někdy to však může být zapotřebí, například tehdy, když ředitel přiměl společnost, aby podala žalobu a takto zmařila možnost společníka uspět s jeho žalobou, nebo v případě, kdy představenstvo chce v důsledku změny ovládání ukončit řízení. § 262 se zabývá okolnostmi, za nichž může společník převzít žalobu podanou z podnětu společnosti. Podle § 262 odst. 1 to platí tehdy, když „(a) společnost podala žalobu a (b) žalobní důvod, z něhož žaloba vychází lze řešit odvozenou žalobou podle části 11“. Podle § 262 odst. 2 může společník požádat soud o dovolení pokračovat v daném soudním sporu na základě odvozené žaloby, pokud

- (a) způsob, kterým společnost zahájila nebo kterým pokračuje v soudním sporu, představuje zneužití soudního procesu.
- (b) společnost svědomitě nevede řízení a
- (c) společník může vést řízení jako odvozené řízení.

Pravidlo 19.9E o.s.ř. předpokládá vydání usnesení o náhradě nákladů podle případu *Wallersteiner v Moir* (č. 2). Toto pravidlo stanoví, že soud může nařídít společnosti, k jejímuž prospěchu je podána odvozená žaloba, aby nahradila žalobci náklady na žádost o povolení, na odvozenou žalobu nebo na

obojí⁵⁷⁰. Co se týče postavení žalovaného ředitele, mohou společnosti podle § 205 zákona o obchodních společnostech z roku 2006 financovat výdaje vynaložené ředitelem na obhajobu v odvozeném řízení. Pokud však ředitel neuspěje, musí tyto peníze vrátit společnosti.

Ustanovení § 263 stanoví kritéria, k nimž musí soud přihlížet při rozhodování o povolení žádosti podle § 261 nebo 262. Jsou stanoveny dva typy kritérií: (i) kritéria stanovená v § 263 odst. 2, která *vyžadují*, aby soud odmítl povolit zahájení nebo pokračování řízení a (ii) kritéria stanovená v § 263 odst. 3, který obsahuje výčet faktorů, jež musí soud vzít v úvahu, jestliže neodmítne dát povolení podle § 263 odst. 2. Toto stanovení hmotných kritérií, podle nichž lze podat žalobu, je významnou novinkou. § 263 odst. 5 – 7 dává státnímu tajemníkovi pravomoc měnit nebo doplňovat okolnosti uvedené v § 263 odst. 2 a záležitosti uvedené v § 263 odst. 3. Faktory uvedené v § 263 odst. 2 tedy absolutně zakazují soudu dát povolení pokračovat v řízení na základě odvozené žaloby. Existují fakticky dva důvody, kvůli nimž nebude dáno toto povolení. První důvod vyžaduje od soudu, aby aplikoval standard objektivního rozumného ředitele podle § 172 odst. 1, který definuje základní povinnost loajality ředitele. Tento standard zdůrazňuje, že pokračovat v řízení ve věci odvozené žaloby bude dovoleno pouze tehdy, když je to ku prospěchu společnosti, Takto se od samotného soudu vyžaduje, aby rozhodl, zda je soudní proces nutný k prosazování úspěchu společnosti, a to na základě zkoumání toho, jak by se za daných okolností rozhodl hypotetický ředitel. Opětní uvedení povinnosti stanovené v § 172 odst. 1, která se znovu objevuje v části 11, zdůrazňuje, že přednostní povinností ředitelů je

⁵⁷⁰ Náhrada nákladů přisouzená rozhodnutím v případě *Wallersteiner v Moir* (č. 2) je v praxi přisuzována soudy jen výjimečně. Tento případ tvoří podklad pro tezi, že pokud menšinový akcionář podá v dobré víře žalobu, z níž bude mít prospěch společnost a jen nepřímo i žalobce jako její společník a kterou by mělo z patřičných důvodů podat jménem společnosti nezávislé představenstvo, může soud nařídít společnosti, aby nahradila náklady žalobce. V případě *Wallersteiner v Moir* (č. 2) dospěl odvolací soud k závěru, že žádost měla být podána v první řadě *ex parte*, i když se k ní později mohly připojit další strany. Toto rozhodnutí bylo vykládáno jako restriktivně, tak i široce. Později bylo shledáno, že žalobce z odvozené žaloby musel prokázat, náhrada nákladů byla skutečně zapotřebí. Podle dřívějších právních předpisů dále platilo, že pokud má soudce za to, že žalobce má právo na náhradu ze zpětně získaného majetku, bylo to obvykle odmítnuto. V případě *Smith v Croft* (č. 1) bylo shledáno, že takové usnesení by nemělo být obvykle vydáváno *ex parte* a že společnost by zpravidla měla předložit soud příslušné důkazy, s výjimkou důkazů tvořených záležitostmi, které jsou chráněny výsadou právnícké profese nebo u nichž existuje jiný důvod proto, aby nebyly předloženy. Při rozhodování o tom, zda vydat usnesení o nákladech, musí soud určit, zda by nezávislé představenstvo s vynaložením péče, kterou by ve své záležitosti vynaložil obezřetný podnikatel, za daných okolností mělo za to, že musí podat žalobu.

prosazovat úspěch společnosti ku prospěchu jejích společníků jako celku⁵⁷¹. Ustanovení § 263 odst. 3 písm. f) umožňuje soudu zamítnout odvozenou žalobu, v níž společník sleduje osobní nárok, jehož se může domáhat bez zapojení společnosti.

Ve srovnání s právem Spojeného království se české právo v případě derivativních žalob ještě nedostalo z plenek. Jedním z praktických problémů, spojeným s podáním derivativní žaloby v českém právu je poplatková povinnost spojená s takovou žalobou. V případě podání žaloby soud vyzve společnost, a to prostřednictvím společníka, který za ní jedná, k úhradě soudního poplatku. Podle znění ustanovení § 11 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, v platném znění, je zřejmé, že společnost není ze zákona osvobozena od soudního poplatku. Pokud společnost poplatek nezaplatí, má společník nebo akcionář, který podává jménem společnosti žalobu dvě možnosti. Buď požádat přiznání osvobození od soudního poplatku dle § 138 občanského soudního řádu, kde se v odstavci 1 stanoví, že na návrh může předseda senátu přiznat účastníkovi zcela nebo zčásti osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka, a nejde-li o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva. Toto ustanovení se vztahuje i na právnické osoby, ovšem poměry právnické osoby jsou zejména poměry majetkové, a poměry společnosti není skutečnost, která je základem nezaplacení soudního poplatku, tedy to, že se společník, který jedná jménem společnosti, nemůže domoci toho, aby společnost poplatek uhradil.

Autor R. Glückseling⁵⁷² uvádí možnost, že by se společník dostavil do banky, ve které má společnost vedený účet, poukázal na příslušná ustanovení zákona s tím, že banka má odepsat z účtu prostředky ve výši soudního poplatku na účet soudu. Sám ovšem uznává, že banka by zřejmě takovou platbu neprovedla. Jako řešení vidí možnost stanovit povinnost banky, u níž má společnost účet, poplatek k výzvě soudu uhradit.

Druhou možností je, že žalující společník či akcionář uhradí poplatek za společnost sám. Jestliže tak učiní, má vůči společnosti nárok na vydání

⁵⁷¹ Viz MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 511.

⁵⁷² Viz Glückseling, R. Praktické otázky derivativní žaloby společníka společnosti s ručením omezeným proti jednateli, www.epravo.cz, uveřejněno dne 14.3.2002.

bezdůvodného obohacení ve výši jím uhrazeného soudního poplatku podle § 454 občanského zákoníku, neboť plnil za společnost, co podle práva měla plnit sama.

Nejvyšší soud již ohledně záležitosti uhrazení soudního poplatku v případě podání derivativní žaloby judikoval⁵⁷³, že pokud společník společnosti s ručením omezeným využije práva založeného ustanovením § 131a obchodního zákoníku, je povinnosti společnosti soudní poplatek ohledně této žaloby zaplatit, a jestli jej zaplatí sám společník, žalující jménem společnosti, jedná se o bezdůvodné obohacení společnosti na jehož zaplacení má takový společník vůči společnosti nárok. Takovéto určení ovšem není pro společníka příliš výhodné, protože hájí zájmy společnosti⁵⁷⁴, přičemž veškerá vysouzená částka bude uhrazena společností a ne tomuto společníkovi, a to včetně případné náhrady nákladů řízení, tedy bude v krajním případě znovu „zájmem“ nehodného člena statutárního orgánu. Pokud nebude soudní poplatek uhrazen, ať již ze strany společnosti či společníka, nebo nebude poskytnuto osvobození od soudních poplatků, bude podle § 9 zákona č. 549/1991 Sb. o soudních poplatcích ze strany soudu vydáno usnesení o zastavení řízení. Dle ustanovení § 114 odst. 2 občanského soudního řádu je pak zastavením řízení pro zaplacení soudního poplatku soudní řízení skončeno. Řešením, podle mého názoru, by byla možnost odložit povinnost placení soudního poplatku až do skončení soudního sporu⁵⁷⁵, a vázat jeho zaplacení například na úspěch ve sporu, kdy v případě neúspěchu by poplatek měl hradit sám žalující společník či akcionář pokud byla žaloba podána zjevně neoprávněně. Pak však hrozí zneužití derivativních žalob a jejich podávání ze strany "bílých koní" či účelově založených společností. Způsobem zabránění takovýmto zneužívajícím praktikám, je např. řešení vyplývající z anglického práva, kde žalobce, který žaluje jménem společnosti

⁵⁷³ Viz Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 Odo 871/2002 – 156 ze dne 25. března 2003

⁵⁷⁴ Pokud nejde o „vydírajícího“ společníka či akcionáře

⁵⁷⁵ již dnes může účastník o osvobození požádat jen pro část řízení, nebo jen pro některé úkony – viz M. PUTNA in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. I. § 1 – 200za. Komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 952.

žádá na počátku řízení soud o povolení žalovat právě z důvodu aby taková žaloba nebyla zneužita⁵⁷⁶.

K rozhodování soudních sporů vyplývajících z derivativních žalob jsou příslušné v prvním stupni krajské soudy, což vyplývá z § 9 odst. 3 písmeno g) a h) občanského soudního řádu.

Autor J. Lasák⁵⁷⁷ uvádí, že by navrhoval, aby žalující akcionář (nebo společník) byl povinen adresovat žádost o přijetí opravných opatření vedle dozorčí rady, též představenstvu akciové společnosti, popřípadě jednatelům společnosti. Nevidí důvod, proč by u vícečlenného představenstva neměli členové, kteří škodu nezpůsobili dostat příležitost, domáhat se práva na náhradu škody jménem společnosti. Podle mého názoru je však nepřijatelné, aby např. usnesením představenstva bylo rozhodnuto, že jeden z členů představenstva odpovídá za škodu, a ostatní budou o tuto škodu jménem společnosti žalovat. Pokud by se v průběhu soudního řízení ukázalo, že škodu způsobil jiný člen představenstva, pak by se ocitl v rozporu s § 21 odst. 4 OSŘ s tím, že za právnickou osobu nemůže jednat ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy právnické osoby. Navíc je zde princip solidárního ručení všech členů kolektivního statutárního orgánu, přičemž už z povahy věci se ostatní členové statutárního orgánu musí vyvinit. Je sice pravda, že je na uvážení společnosti, aby žalovala toho, kterého člena statutárního orgánu, ovšem už výběr „škůdce“ nebo „obětního beránka“ ze strany ostatních členů statutárního orgánu za stávajícího principu solidarity mezi nimi zavání jasným střetem zájmu. Je to podle mého názoru typická ukázka, kdy zájem členů statutárního orgánu je jiný než zájem vlastníků společnosti. Vzhledem k tomu si myslím, že je rozdíl mezi tím, aby kolektivní statutární orgán uplatňoval náhradu škody, a žádostí o přijetí nápravného opatření, pro které pléduje J. Lasák.

Žádosti o přijetí nápravného opatření může posílat akcionář či společník společnosti příslušnému statutárnímu orgánu i za současného právního stavu (a zřejmě i za jakéhokoliv jiného). Zákon však hovoří o uplatnění práva na

⁵⁷⁶ Nebo "starorakouská" inspirace: ustanovení § 48 odst. 5 zákona č. 58/1906 Ř. z. o společnostech s obmezeným ručením znělo "Jeví-li se žaloba nedůvodnou a mohou-li žalobcovi při podání žaloby býti přičteny zlý úmysl nebo hrubá nedbalost, má nahraditi žalovanému škodu. Několik žalobců ručí rukou nerozdílnou."

⁵⁷⁷ Viz LASÁK, J. Ve jménu korporace. Derivativní žaloby vůči členům statutárních orgánů. *Obchodně právní revue*, 2010, č. 3 s. 75.

náhradu škody, které má společnost vůči členovi statutárního orgánu. Vzhledem k tomu, že *de lege lata* není myslitelné její svévolné snížení ze strany společnosti, pak jediným nápravním opatřením by bylo uplatňování nároku na náhradu škody, a to je podle mého názoru ze strany kolektivního statutárního orgánu vyloučené - viz výše, a dále i vzhledem ke skutečnosti, že v případě derivativních žalob se nemohou zájmy společníka či akcionáře rozcházet se zájmy ostatních společníků či akcionářů a derivativní žaloba je věcí velmi nákladnou pro společnost.

S přihlédnutím k tomu, že žaloba by měla být směřována vůči zájmům společnosti, nikoliv zájmům společníka, který derivativní žalobu uplatňuje, tak zde existuje stálá potřeba určitého korekčního mechanismu, jak ho nazývá J. Lasák ve své stati⁵⁷⁸, přičemž nabízí řešení, že by menšinoví společníci většinou svých hlasů rozhodli, že podání derivativní žaloby není v nejlepším zájmu společnosti, potažmo jejich investorů. Ovládající společník, respektive osoby jednající s ním ve shodě, by byly z uvedeného hlasování vyloučeny. Podle mého názoru by však lepším korekčním mechanismem bylo, tak jako v anglickém právu, právě uvedené rozhodnutí o povolení dalšího projednávání žaloby ze strany soudu, kdy toto povolení je vydáno pouze za splnění určitých podmínek a doložení důkazů o oprávněnosti žaloby.

Jak již bylo uvedeno výše, aktivní legitimaci ve sporu má společník či kvalifikovaný akcionář, a je otázkou zda aktivní legitimace, založená na účasti ve společnosti musí trvat po celou dobu soudního sporu o derivativní žalobě. J. Lasák na základě judikatury Nejvyššího soudu České republiky ve věci aktivní legitimace v případě podání žaloby na neplatnost usnesení valné hromady činí závěr, že aktivní legitimace by v případě ztráty postavení společníka či akcionáře ve společnosti měla zaniknout, protože případný úspěch ve věci se nijak nepromítne do poměru navrhovatele, tj. do zvýšení jeho podílu na čistém obchodním majetku společnosti. Toto stanovisko je podpořeno také doslovným zněním příslušných ustanovení u různých druhů obchodních společností, ve kterých se vždy uvádí, že jiná osoba než akcionář, který žalobu podal nebo společník, který žalobu podal, nebo osoba jimi zmocněná nemůže v řízení činit úkony za společnost nebo jejím jménem.

⁵⁷⁸ Viz LASÁK, J. Ve jménu korporace. Derivativní žaloby vůči členům statutárních orgánů. *Obchodně právní revue*, 2010, č. 3, s. 76.

Otázka procesního nástupnictví zde zřejmě nehraje žádnou roli, protože účastníkem řízení je společnost a ne akcionář či společník. Ten pouze zastupuje společnost a jedná jejím jménem. To je také rozdíl od oprávnění podat žalobu na neplatnost usnesení valné hromady. Je proto v zájmu akcionáře či společníka, který žalobu podal, aby se po dobu jejího trvání nezbavoval svého podílu či akcií ve společnosti. Souhlasit lze i se závěrem J. Lasáka v předmětné stati, že akcionář může podat žalobu jménem společnosti i proti statutárnímu orgánu, pokud statutární orgán či jeho člen způsobil jeho společnosti škodu porušením svých fiduciárních povinností, dříve než společník (akcionář) předmětný podíl nabyt. Oba tyto závěry vyplývají z toho, že majetkové poměry společníka nebo akcionáře jsou v případě úspěchu či neúspěchu derivativní žaloby dotčeny potencionálním proporcionálním zvýšením jeho podílu na čistém obchodním majetku společnosti nebo naopak nejsou dotčeny vůbec. Specifickou je otázkou je pokles účasti akcionáře pod stanovenou hranici uvedenou v § 181 odst. 1 obchodního zákoníku. J. Lasák ve výše uvedené stati dovozuje, že pokud výše kapitálové účasti společníka (tedy i jeho reziduálního nároku) poklesne pod hranici uvedenou v § 181 odst. 1 obchodního zákoníku, nemusí být akcionář (a podle zákonodárce zřejmě není) při podání žaloby motivován především nejlepšími zájmy společnosti, stejně tak vzrůstá riziko oportunistického jednání akcionáře. V takovémto případě by, podle jeho názoru, měla zaniknout jeho aktivní legitimace k podání derivativní žaloby, ledaže, ke snížení jeho reziduálního nároku došlo z důvodů, které by neměli požívat právní ochrany, např. pokud by majoritní společnost nechala zvýšit základní kapitál společnosti za tím účelem, aby výše reziduálního nároku žalujícího akcionáře poklesla pod hranici uvedenou v § 181 odst. 1 obchodního zákoníku, a jeho aktivní legitimace k podání derivativní žaloby by tak zanikla. Podle mého názoru je tento závěr logický a obhajitelný ve všech situacích, kdy akcionář se nebude zbavovat svých akcií; pak by měla být jeho aktivní legitimace zachována.

V návrhu zákona o obchodních korporacích je derivativní žaloba upravena v § 114 pro veřejnou obchodní společnost a pro komanditní společnost, pro kterou se použije přiměřeně. V § 165 a následujících pro společnost s ručením omezením a v § 435 a následujících pro společnosti akciovou. Základní zásady derivativních žalob zůstávají zachovány, v případě

akciové společnosti se však ruší omezení žalovat, pouze když akcionář drží kvalifikovanou akcionářskou minoritu a oprávnění podat žalobu jménem společnosti proti představenstvu se svěruje každému jednotlivému akcionáři. Dle důvodové zprávy zákon obecně neustanovuje, že společník může toto právo vykonávat pomocí třetích osob jako doposud, to znamená pomocí auditora nebo advokáta, vzhledem k tomu, že tato možnost plyne z povahy věci. Náklady spojené s těmito řízeními podle důvodové zprávy, nese společnost, ledaže bylo podání žaloby neopodstatněné – v konkrétním případě by o správnosti podání žaloby měl rozhodnout soud a určit, kdo hradí náklady řízení. Ustanovení soukromého práva o zneužití tím samozřejmě nejsou dotčena. Celková koncepce společnické žaloby využívá angloamerické zkušenosti class action a derivative action, když je však spojuje a dává společnosti právo zákroku v tom smyslu, že žalobu může podat dříve sama společnost (bude informována), případně se se škůdcem může dohodnout na jiném postupu (např. dohoda o postupné úhradě újmy, o započítávání na budoucí odměnu apod.), což vyplývá z § 57 navrhovaného zákona o obchodních korporacích. Taková to dohoda však musí být schválena kvalifikovaným kvorem a nesmí vést poškození společnosti (tak například ani prominutí náhrady nemusí být poškozující, pokud například společnost životně potřebuje znalosti osoby, která způsobila škodu⁵⁷⁹.

7. Závěry a úvahy „De lege ferenda“

V předkládané práci jsem se zabýval odpovědností statutárních orgánů obchodních společností, a to v rovině vymezení základních pojmů souvisejících s daným tématem, dále porovnáním se starší československou právní úpravou, dále se srovnáním s právní úpravou v jiných státech, a to zejména s právní úpravou v zemích Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku⁵⁸⁰, ale v případě, že to bylo vhodné i s úpravou americkou a našemu právu blízkou úpravou německou, popř. rakouskou. Nedílnou součástí

⁵⁷⁹ Viz ELIÁŠ, K., HAVEL, B. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, s. 556.

⁵⁸⁰ S územním rozsahem pro Anglii, Wales, Skotsko a Severní Irsko

práce je dále srovnání s připravovanou úpravou, a to s návrhem nového občanského zákoníku a návrhem zákona o obchodních korporacích. Je možné říci, že zvláště v porovnání s připravovanou právní úpravou vynikla skutečnost, jak se s postupem času (od počátku 90. let, kdy vznikl obchodní zákoník do dnešní doby), měnila právní teorie a právní kultura v naší zemi. Při zpětném pohledu je nyní zřetelně viditelné, jak na počátku 90. let bylo právní povědomí, a to i u odborníků, zdevastováno, a to bez jejich zavinění, předchozími čtyřiceti lety socialistického zákonodárství. Na případu obchodního práva a obchodního zákoníku je tato čtyřicetiletá diskontinuita obchodního práva zcela zřetelná. Nepochybuji o tom, že tvůrci obchodního zákoníku v daném okamžiku dělali, to nejlepší co mohli, ale chyběl kontakt s vývojem obchodního práva v zahraničí a zejména praktické zkušenosti, které z podstaty věci nebyly a ani být nemohly. Kdo by si však v té době, kdy se rozpadala impéria, se kterými jsme měli být „na věčné časy a nikdy jinak“ naplno uvědomoval, jak důležitá a zároveň křehká je rovnováha mocenských poměrů uvnitř obchodní společnosti a jaké napětí a pnutí vyvolává vztah mezi společníky na straně jedné a správci jejich majetku (statutárním orgánem) na straně druhé⁵⁸¹. Vzhledem k tomu není divu, že obchodní zákoník podléhá tak častým novelizacím. I přes tyto četné novelizace však podle mého názoru není na základě nich obecně zákonem lepším. Ne snad že by nebyl kvalitnější, ne snad, že by novelizace nesměřovali k účelu, ke kterému směřovat mají, ale upravují pouze jednotlivé instituty a jedná se tedy o dílčí vylepšení tohoto zákona, jehož hlavním problémem podle mého názoru je nekonzistentnost⁵⁸². Jasným důkazem je vývoj právní odpovědnosti statutárních orgánů, tedy tématu, kterému je věnována tato práce. V současné době je sice v zákoně obsažen obecný zastřešující požadavek na vedení společnosti určitým způsobem, srovnatelný s požadavky zahraničními, který je vyjádřen pojmem

⁵⁸¹ "Ústřední problém práva o korporacích - optimální kontrola a řízení svobody managementu - je ve všech moderních společnostech široce rozšířen ..." Viz CLARK, R. C. *Firemní právo*. Praha : Victoria Publishing, 1992, str. 26, "Jak přimět správní rady podniků k odpovědnosti a skládání účtů akcionářům je základní otázkou v každé tržní ekonomice" Viz Švejnar, J. in FLEISCHER, A., HAZARD, C. G. - KLIPPEROVÁ, M. Z. *Pokušení správních rad*. Praha : Victoria Publishing, 1996, - předmluva k českému vydání.

⁵⁸² Obchodní zákoník je sice obecně teoreticky vystavěn na správných právních principech, ale podle mého názoru mu chybí sjednocující myšlenkový náboj a zvláště v současné podobě, po četných vzájemně neprovázaných novelizacích připomíná spíše několik zákonů poskládaných dohromady, zabývajících se obchodněprávní tematikou.

"jednání s péčí řádného hospodáře"⁵⁸³, ale tento požadavek není nijak provázán s prvky, které jej tvoří⁵⁸⁴, a které jsou samostatně upraveny v zákoně.

Naproti tomu návrh nového zákona o obchodních korporacích se pouští cestou dekodifikace obchodního práva a budoucí nový zákon se má stát sekundárním pramenem⁵⁸⁵ soukromého práva akcentujícím výsostně, primární postavení budoucího zákoníku občanského v právu soukromém. Formálně je toto postavení vyjádřeno názvem "zákon" namísto „zákoník“ a materiálně, slovy důvodové zprávy "návrh přepokládá zamezení jakékoliv duplicitě institutů občanského a obchodního práva, ledaže by její potřeba plynula s principů speciality zákona o obchodních korporacích"⁵⁸⁶.

Ve vztahu k úpravě současné, se do tohoto nového zákona přejímají ta pravidla, která jsou zásadní, tzn. zejména pravidlo jednání s péčí řádného hospodáře, které je jako obecný pojem upraveno právě v osnově nového občanského zákoníku⁵⁸⁷. Pozitivním krokem vpřed je podle mého názoru oproti současnému obchodnímu zákoníku skutečnost, že se přebírají osvědčené zahraniční úpravy a pojem péče řádného hospodáře se v zákoníku alespoň obecným způsobem definuje, ale neuzavírá⁵⁸⁸. Pokrokiem je také zahrnutí dvou základních složek (povinnost řádné péče⁵⁸⁹ a povinnost

⁵⁸³ Analogické, srovnatelné pojmy užívá i právo německé a rakouské (péče řádného obchodního vedoucího) i právo Spojeného království a USA (povinnost péče, povinnost loajality)

⁵⁸⁴ Např. povinnost mlčenlivosti, zákaz konkurence apod.

⁵⁸⁵ V tom smyslu, že se zaměří pouze na nejnútnejší právní problematiku, která se zásadně nedotýká oblastí života upravených občanským právem. Jednak se řídi obecnými zásadami obsaženými ve věcném záměru občanského zákoníku, vlastní pojmosloví vytváří v rozsahu odůvodněném povahou věci, s přihlédnutím k tradičnímu pojetí obchodního práva. Poměr speciality je tak významně posílen. Srovnej ELIÁŠ, K., HAVEL, B. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, s. 538 a násl.

⁵⁸⁶ Viz ELIÁŠ, K., HAVEL, B. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, s. 539.

⁵⁸⁷ Vzhledem k vymezení tohoto pojmu v zákoníku občanském se zřejmě neuvažovalo po vzoru německého akciového zákona či rakouských právních předpisů o užití jiného pojmu pro obchodní právo např. pojmu péče řádného obchodníka či péče řádného obchodního vedoucího nebo péče řádného manažera.

⁵⁸⁸ Ustanovení o povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře, s péčí řádného a svědomitého obchodního vedoucího nebo pečlivě a loajálně je přirozeně neurčité. Tuto neurčitost lze snížit 1) bližší konturizací v zákoně 2) především bohatou judikaturou ... a do určité míry též 3) doktrinálním rozpracováním v komentářích a literatuře - viz PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko – americko – německém srovnání*. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007, str. 10, viz diskuse na www.leblog.cz ohledně příspěvku HAVEL, B. Neuzavřenost pojmu péče řádného hospodáře, vloženo 1. 4. 2007

⁵⁸⁹ Povinnost řádné péče je v návrhu osnovy občanského zákoníku vymezena jako nezbytné znalosti a pečlivost, v právu obchodních korporací je možné to podle mého názoru vyjádřit termínem profesionalita, koneckonců zákon o obchodních korporacích "klade důraz na zachovávání zásady profesionality subjektů obchodněprávních

loajality) do zákonné definice jednání s péčí řádného hospodáře. Přesto však "jednání s péčí řádného hospodáře" zůstává neuzavřeným (otevřeným) právním pojmem.

V případě přijetí obou zákonů bude zajímavé sledovat, jak se s termíny „potřebné znalosti“ a „potřebná pečlivost“ vyrovná soudní judikatura, i když mám za to, že bude vycházet z judikátů, které již byly v současnosti vytvořeny. Dalším přínosem je také skutečnost, že se přímo do zákona dostává pravidlo podnikatelského úsudku, kterým právo chrání statutární orgán, který při rozhodování jednal řádně a vytvoří onen pověstný angloamerický „safe harbour“, nebo také "přízemněji" bude chránit před hospodářským rizikem rozhodování⁵⁹⁰ či potvrdí nebo vytvoří další⁵⁹¹ zákonný podklad pro tezi odpovědnosti za řádný výkon činnosti, a ne za výsledek⁵⁹².

Přesto lze nově navrhované právní úpravě vytknout jednotlivosti, jako např., že by z § 63 odst. 1 navrhovaného zákona o obchodních korporacích mělo vypadnout slovo "tohoto". Navrhované ustanovení § 63 odst. 1 návrhu zákona o obchodních korporacích zní: "Práva a povinnosti mezi obchodní korporací a členem jejího orgánu se řídí přiměřeně ustanoveními občanského zákoníku o příkazu, ledaže ze smlouvy o výkonu funkce, byla-li uzavřena, nebo z tohoto zákona plyne něco jiného".

V této souvislosti lze podle mého názoru dovodit, že v případě neuzavření smlouvy o výkonu funkce, nebo v případě jejího uzavření bez úpravy povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře, pak z „tohoto“ zákona (tedy zákona o obchodních korporacích) neplyne povinnost jednat s péčí řádného hospodáře. Tato povinnost totiž není definována ani stanovena ustanoveními návrhu zákona o obchodních korporacích, ale je obsažena v ustanovení § 161 odst. 1 vládního návrhu zákoníku občanského, z čehož vyplývá, že požadavek na jednání s péčí řádného hospodáře zde není dán. Pro doplnění uvádím, že z navrhovaného ustanovení § 2404 odst. 1 (ustanovení o příkazu) vyplývá, že "Příkazník plní příkaz poctivě a pečlivě podle svých

vztahů a všudypřítomné šetření zásady poctivého obchodního styku. - Viz ELIÁŠ, K., HAVEL, B. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, s. 538.

⁵⁹⁰ Viz HAJN, P. Riziko a odpovědnost v hospodářské praxi. *Svoboda*, 1984, s. 22 a ELIÁŠ, K. Hospodářské riziko a podniková praxe. *Právník*, 1989, s. 309.

⁵⁹¹ Již nyní lze uvedené bezpochyby dovodit z povahy právního vztahu mezi statutárním orgánem a společností a dále z § 66 odst. 2 obchodního zákoníku.

⁵⁹² ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 322 a násl.

schopností; ...". Shodně to samé platí např. v návaznosti na současný bankovní zákon, kde je obsažena povinnost statutárních orgánů jednat s péčí odbornou, pak tato odborná péče nevyplývá z návrhu zákona o obchodních korporacích. Navrhuji tedy vypustit z ustanovení § 63 odst. 1 návrhu zákona o obchodních korporacích slovo "tohoto".

Obecně však mám za to, že v případě tématu této práce, tedy v právní úpravě odpovědnosti statutárních orgánů obchodních společností, je úprava předkládaná v návrzích občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích zcela zřejmým krokem vpřed.

Vzhledem k navrhované obecné úpravě odpovědnosti je zajímavou a hojně diskutovanou otázkou rozdělení odpovědnosti na závazkovou a mimozávazkovou. Myslím si, že samo o sobě toto rozdělení samozřejmě vyvolává jisté otazníky, vzhledem k tomu, že by se české právo mělo obrátit k jinému principu, než který řadu let fungoval (viz § 1295 o.z.o., § 337 o.z. z roku 1950 a § 420 o.z.). Speciálně v dílčím případě odpovědnosti statutárních orgánů, kdy je vztah mezi statutárním orgánem obchodní společnosti a společností bezpochyby závazkovým právním vztahem, a jedná se tedy o závazkovou odpovědnost⁵⁹³, je otázkou, zda by nebylo vhodnější zvolit pro tento případ subjektivní odpovědnost s presumovaným zaviněním. Navíc není zcela zřejmé, zda tomu tak fakticky není již v současné právní úpravě a tato problematika byla řešena i v této práci (část týkající se pojmu péče řádného hospodáře), přičemž náznaky takového závěru byly již v odborné literatuře učiněny, např. právě i tvůrcem návrhu občanského zákoníku K. Eliášem⁵⁹⁴ a dále v návaznosti na něj i J. Bejčkem⁵⁹⁵. Po prozkoumání této otázky jsem učinil závěr, že se sice stále jedná o objektivní odpovědnost za škodu, v tomto případě ale s výrazně subjektivně konstruovanými liberačními důvody. Navíc přesun důkazního břemene řádného jednání na škůdce, ač se jedná o institut procesní, tuto skutečnost jen podtrhuje⁵⁹⁶. Přitom objektivním

⁵⁹³ Dle návrhu občanského zákoníku se jedná v případě smluvní povinnosti nahradit škodu tedy v případě porušení smlouvy o objektivní odpovědnost bez zavinění.

⁵⁹⁴ ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, 298 a násl.

⁵⁹⁵ Viz BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*, 2007, č. 17, s. 618

⁵⁹⁶ Viz BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*, 2007, č. 17, s. 618 a pozn. 38 - podle mého názoru protiprávním jednáním je nejednání s péčí řádného hospodáře (nedodržení řádné míry péče či povinnosti loajality) tj. je splněna jedna ze základních podmínek

kritériem je právě míra péče tzn. péče řádného hospodáře, tj. zda bylo plněno řádně, a subjektivní předvídatelnost a odstranitelnost překážky bránící povinnému jeho povinnost splnit jako okolnosti, která vylučuje jeho odpovědnost⁵⁹⁷. Z toho vyplývá požadavek, aby tu bylo zavinění alespoň ve formě nevědomé nedbalosti⁵⁹⁸. Tento závěr lze podle mého názoru učinit i za situace, které jsem si vědom, tj. že nejednání s péčí řádného hospodáře je porušením právní povinnosti (protiprávností), tedy podmínkou odpovědnosti za škodu.

Obdobným způsobem je tato problematika řešena i v návrhu občanského zákoníku, kdy se bude jednat o porušení smluvní povinnosti a bude se tedy jednat shodně jako se současnou úpravou o objektivní odpovědnost s možností liberace, přičemž liberační důvody jsou konstruovány shodně jako doposud v § 374 obchodního zákoníku.

Kromě závěrů vyplývajících z komparace současné právní úpravy s novým občanským zákoníkem a zákonem o obchodních korporacích k danému tématu a kromě dalších dílčích závěrů⁵⁹⁹ obsažených v předkládané práci lze učinit následující zásadnější závěry.

Pojem "odpovědnost", nebo "právní odpovědnost", se vzhledem k neostrosti jeho významu nedá, podle mého názoru, zcela přesně definovat. Pokud už definován je, tak vždy s přihlédnutím k osobě, která si definici tvoří, a která této definici uzpůsobuje i další právní pojmy jako je "povinnost" nebo "sankce"⁶⁰⁰. Proto je dle mého mínění nutné chápat pojem "odpovědnost" v tom kontextu, v jakém je v dané situaci používán. Případů, kdy právní odpovědnost znamená „ručení“ či „hrozbu sankcí“, nebo sankci samotnou lze nalézt (jak bylo ukázáno i v této práci), přehršel. I z hlediska filozofického vymezení odpovědnosti, tedy na odpovědnost prospektivní a

vzniku škody a za předpokladu splnění podmínek ostatních by se měl statutární orgán liberovat s odkazem na skutečnost, že vynaložil péči, kterou lze od něj obecně očekávat, a přesto nemohl jednat tak jak měl, tedy s péčí řádného hospodáře..

⁵⁹⁷ Srovnej ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, 318.

⁵⁹⁸ Srovnej ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, 318, ke shodnému závěru dospívá i J. Bejček in BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*, 2007, č. 17, s. 618

⁵⁹⁹ Například původní závěry ohledně kogentnosti požadavku na jednání s péčí řádného hospodáře, problematiky odborníka v kolektivním statutárním orgánu, udělení absolutoria a další.

⁶⁰⁰ Většina definic, respektivě rozsáhlých pojednání o odpovědnosti z 50. až 80. let minulého století leckdy připomíná žonglování se slovy, z nichž neplyne jasný a přesně definovaný význam.

následnou, lze vyrozumět neurčitost tohoto pojmu i v obecném vnímání. Přínosem návrhu nového občanského zákoníku je proto (mimo jiné) i vyvarování se používání pojmu odpovědnost, tam kde to jen jde.

Závěry učiněné ohledně pojmu péče řádného hospodáře, což je druhá stěžejní část práce, lze shrnout tak, že se jedná o neuzavřený (otevřený) právní pojem, který lze naplnit právně-teoretickým a judikатурním významem, protože mám za to, že právo je poutavé a zajímavé právě tím, že každý případ a každý právní spor přináší nové zajímavé a netušené okolnosti a souvislosti. V této souvislosti vystupuje do popředí, zejména v případě porušení péče řádného hospodáře jako otevřeného právního pojmu význam posouzení konkrétních okolností každého jednotlivého případu pro každé pozdější soudní rozhodování⁶⁰¹.

V předkládané práci byly vymezeny základní složky pojmu "péče řádného hospodáře". Mám za to, že se podařilo přesvědčivě prokázat a doložit, že péče řádného hospodáře se jednak skládá z povinnosti řádné (náležitě) péče a dále povinnosti loajality, přičemž tyto dvě základní složky zahrnují v sobě několik dalších dílčích povinností, jako je povinnost mlčenlivosti, zákaz konkurence, povinnost legality atd. Původním závěrem předkládané práce v této souvislosti⁶⁰² je skutečnost, že v případě vymezení péče řádného hospodáře výše uvedeným způsobem, a v případě tvrzení o nedostatku této péče v případném soudním sporu se i v případech, kdy je žalován statutární orgán např. z hlediska zákazu konkurence nebo porušení povinnosti mlčenlivosti přesouvá důkazní břemeno na žalovanou stranu⁶⁰³.

Posledním ze stěžejních závěrů této práce je návrh možného řešení skutečnosti placení soudního poplatku společnostmi v případě derivativní žaloby. Případným řešením je podle mého názoru možnost odložit placení soudního poplatku až do skončení soudního sporu a vázat jeho zaplacení na úspěch ve sporu, kdy v případě neúspěchu, by poplatek měl hradit sám žalující společník či akcionář, pokud byla žaloba podána zjevně neoprávněně. Variantou pak může být úprava převzatá z práva Spojeného království, kdy by

⁶⁰¹ Srovnej ELIÁŠ, K. Hodnotový výklad zákona a inspirace. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 9, str. 25 a ze zahraničních např. MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009, str. 345.

⁶⁰² Který se přímo nabízí, ale pokud je mi známo nebyl zatím nikým učiněn.

⁶⁰³ Opačně viz BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*, 2007, č. 17, str. 616

na počátku sporu soud rozhodoval o tom, zda derivativní žaloba není podána zjevně šikanózním způsobem nebo zjevně neoprávněně, a to z důvodu možnosti zneužití takovýchto žalob z hlediska minoritních společníků resp. společníků snažících se společnost vydírat.

Jak již bylo naznačeno výše, v disertační práci byly použity základní metody právního zkoumání (analytická a syntetická) doplněné o komparaci s právní úpravou historickou (převážně československou), zahraniční (zejména s právem společností Spojeného království, dále s právní úpravou německou a americkou tam kde to bylo považováno za účelné) a navrhovanou úpravou budoucí (návrhy osnov zákoníku občanského a zákona o obchodních korporacích).

Cílem práce, jak již bylo uvedeno v úvodu, bylo zhodnocení jak současného stavu právní úpravy, tak i zhodnocení směrem k budoucí právní úpravě, a definování základních právních a teoretických sporných otázek souvisejících s odpovědností statutárních orgánů obchodních společností.

Pro účely seznámení odborné veřejnosti s výsledky této práce byla část této práce přednesena jako příspěvek na mezinárodní vědecké konferenci „Býkov 2010 – setkání mladých vědeckých pracovníků“ a publikována ve Sborníku z této konference⁶⁰⁴ a dále byla dohodnuta publikace této práce právním nakladatelstvím Wolters Kluwer.

Celkově lze hodnotit téma i přes rozsáhlost předložené práce jako nevyčerpané. Musel jsem se bohužel prozatím vzdát možnosti popsat další aspekty, které s probíraným tématem souvisí, tedy jak již bylo uvedeno výše, například problematika statutárního orgánu, který je zároveň zaměstnancem společnosti, zákazu konkurence, "stínového" člena statutárního orgánu (§ 66 odst. 6 ObchZ), případně dílčích speciálních odpovědností za škodu způsobenou statutárním orgánem kupříkladu při přeměnách společností apod.

⁶⁰⁴ Viz VÍTEK, J. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností ve světle předválečné judikatury* in: Naděje právní vědy, Býkov 2010, Sborník z mezinárodní vědecké konference „Býkov 2010 – setkání mladých vědeckých pracovníků“, 2011.

Vzhledem k možnosti žádosti o grant, který se zabývá příbuzným tématem, bych rád myšlenky této práce rozvíjel a doplňoval i nadále v rámci další vědecké a odborné práce na Fakultě právnické ZČU v Plzni.

V Praze, dne 14. 11. 2011

JUDr. Jindřich Vitek

8. Anotace

Liability of Statutory Organs of Business Companies

The theme of this thesis is the Liability of Statutory Organs in Business Companies, especially in the field of Private law.

The opening part is focused on the development of legal regulation of liability of statutory organs of business companies until and after year 1989. The author focuses on regulation of liability of statutory organs' members in particular types of business companies, as it was set forth in gradually accepted Acts. Closer attention is dedicated especially to the definition of due managerial care and to the concept of Commercial Law liability of statutory organs that was, until 1989, fundamentally based on the Private law liability and the change into Commercial Law responsibility came with the efficiency of Commercial Code.

In the following part of the thesis the term liability is defined. Initially, the author defines particular concepts of liability in a general overview. Subsequently the author mainly focused on the Private law liability for damage. To approximate this type of liability, the terms of Law of Obligation were attended to.

Following part of the thesis is focused on the liability of statutory organs towards the company. At first it was necessary to characterize the concept of the statutory organ with regard to its regulation in Commercial Code and Civil Code, including conditions applicable to membership in statutory organs. According to the author, the legal nature of acts executed on behalf of legal entity, which are considered to be a direct action of a legal entity, constitute a fundamental difference, as compared with the foreign legislation, where these kinds of acts are considered a representation.

Liability of statutory organs can be divided into Private Law responsibility and Criminal Law responsibility, whereas the author especially focused on Private law liability. The most attention is dedicated to liability of a statutory organ towards the company, and its regulation in Commercial Code.

Since Commercial Code stipulates that statutory organs or their members should exercise their power with due managerial care, this thesis focuses on the significance of due managerial care and its particular components, i.e. duty of care and duty of loyalty.

The final part discusses procedural issues of the theme of this thesis, specifically derivative legal actions, where in cases of breaching of duties of statutory organs and their liability, it is applicable even more, that judicial decisions depend on concrete circumstances of a concrete case, as well as burden of proof, particularly procedural regulation of burden of proof of due care, that was transposed to members of the Board of Directors.

The whole thesis is imbued also by a comparison of particular terms with foreign legal systems, particularly with law of The United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland.

In the conclusion of this thesis the author deals with summary of mentioned terms and „de lege ferenda“ contemplations.

Responsabilità del consiglio di amministrazione nelle società di capitali

Il tema di questa tesi si incentra sulla responsabilità del consiglio di amministrazione nelle società di capitali, con particolare riferimento al campo regolamentato dal diritto privato.

La parte iniziale si focalizza sullo sviluppo di pratiche legali di organismi legislativi all'interno delle società prima e dopo il 1989.

L'autore pone l'attenzione sulla responsabilità legislativa dei membri inseriti nel consiglio di amministrazione di particolari società, fatto regolamentato e gradualmente accettato dai codici.

Maggiore attenzione è dedicata alla definizione di responsabilità manageriale ed alla concezione della responsabilità legislativa degli organi interni, regolamentata ed insita nel diritto privato fino al 1989, data di creazione del Diritto Commerciale, con la conseguente creazione di una codicistica a sé stante.

Nella parte centrale sono descritti i termini della responsabilità aziendale; in primo luogo l'autore definisce il concetto di "Responsabilità" in senso generale, focalizzandosi progressivamente sulla definizione in base ai dettami del diritto privato, con specifico riferimento alla responsabilità in caso di danneggiamento.

Per raggiungere tale definizione con buona approssimazione si ricorre di frequente alla tematica degli obblighi di legge.

La definizione di responsabilità del consiglio di amministrazione nei riguardi delle compagnie è una strettamente necessaria per caratterizzare il concetto di consiglio di amministrazione secondo i dettami del *Codice di Diritto commerciale* e del *Codice Civile*, includendo in ciò le condizioni di partecipazione al consiglio di amministrazione interno.

In accordo con l'autore la natura legale degli atti emessi in nome di una entità giuridica sono da considerarsi fundamentalmente differenti se comparati con il diritto straniero.

La responsabilità del consiglio di amministrazione può essere scissa in *Responsabilità derivante dal diritto privato* ed in *Responsabilità derivante dal diritto penale*.

L'attenzione dell'autore si pone sulla prima delle due fattispecie giuridiche poiché il comportamento del consiglio di amministrazione nei confronti dell'azienda è da considerarsi come emendamento al Codice di diritto commerciale.

Il codice di diritto commerciale definisce il consiglio di amministrazione e l'esercizio del potere da parte dei suoi membri con una prospettiva di responsabilità manageriale composta dai concetti di dovere, cura e lealtà.

La parte finale dibatte in merito agli aspetti procedurali, quali le azioni derivanti dalla violazione dei doveri del consiglio di amministrazione e la responsabilità dei medesimi.

La teoria dell'applicazione giuridica al singolo caso trova una difficile applicazione nella realtà fattuale.

Parte del dibattito fa riferimento all'onere della prova, con specifica attenzione alle responsabilità dei membri del consiglio di amministrazione, ai quali è trasferita la capacità decisionale.

Permane evidente, nel corso della tesi, una prospettiva di confronto reciproco con ordinamenti giuridici di diritto straniero, con particolare attenzione al Diritto di Regno Unito ed Irlanda del Nord.

In conclusione l'autore delinea in sintesi le condizioni „de lege ferenda“.

9. Použitá literatura:

Časopisecká literatura:

BARABÁŠ, I., ŠATAVA, A. Dilema topmanažera. *Euro*, 2008, č.2, s. 58.

BARTOŠÍKOVÁ, M. Povinnost a odpovědnost statutárních orgánů kapitálových společností. *Obchodní právo*, 1998, č. 11.

BĚHOUNEK, P. Povinnosti jednatele ve vztahu k účetnictví. *Účetnictví v praxi*, 2006, č. 5, s. 22 a násl.

BEJČEK, J. Nad interpretačními úskalími odpovědnosti za škodu v obchodních vztazích. *Právní rozhledy*, 2000, č. 9.

BEJČEK, J. O střetu zájmů podnikatelů a jejich manažerů. *Právní rozhledy*, 2004, č. 13, s. 492 a násl.

BEJČEK, J. Odpovědnost právníků za obsah právní odpovědnosti (příspěvek k počtě p. prof. Macurovi). *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1998, č. 3, s. 371 a násl.

BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Sborník z konference XVI. Karlovarské právnícké dny*, 2007, s. 33 a násl.

BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*, 2007, č. 17, s. 613 a násl.

BEJČEK, J. Zamyšlení nad zájmovými konflikty manažerů a podnikatelů z hlediska obchodního práva. *Podnikatel a právo*, 2002, č. 10, s. 7 a násl.

BEJČEK, J., KOTÁŠEK, J., POKORNÁ, J. Soudně nezákonné zákonné zastoupení aneb Curia locuta, causa finita? *Obchodně právní revue*, I, 2009, č. 2, s. 31 a násl.

BERAN, K. Význam právních posudků vypracovaných advokáty v souvislosti s povinností reprezentantů kapitálových společností jednat s péčí řádného hospodáře. *Bulletin advokacie*, 2004, č. 9.

BLACK, B. S. The Principal Fiduciary Duties of Boards of Directors. *Presentation at Third Asian Roundtable on Corporate Governance*, Stanford Law School, Singapore, 4 April 2001, www.oecd.org

BOGUSZAK, J. Právní záruky soc. zákonnosti v ČSR. *Právník*, 1999, č. 2, s. 129

BORKOVEC, A. Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR a správa akciových společností. *Obchodní právo*, 2010, č. 3.

BORKOVEC, A. Zákonné změny v americkém řízení a správě společností. *Obchodní právo*, 2011, č. 2.

ČECH, P. K zákazu zneužití vnitřních (inside) informací, resp. k povinnosti mlčenlivosti člena orgánu akciové společnosti. *Jurisprudence*, 2006, č. 1, s. 38.

ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. *Právní rádce*, 2007, č. 3, s. 4 a násl.

ČECH, P. K přípustnosti rozvazovací podmínky při jmenování jednatele do funkce v německém a českém právu. *Jurisprudence*, 2006, č. 4, s. 48 a násl.

ČECH, P. Statutární orgán, zaměstnanec, nebo od každého trochu? *Právní rádce*, XVII, 2009, č. 2, s. 22 a násl.

ČERNÁ, S. Důsledky porušení povinnosti členem představenstva akciové společnosti ve společnosti. *Právo a podnikání*, 1997, č. 7 – 8, s. 8.

ČERNÁ, S. Kde jsou hranice obchodního vedení? *Právní fórum*, 2008, č. 11.

Členové kateder občanského a obchodního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a soudci Nejvyššího soudu ČR. Přípomínky k návrhu občanského zákoníku. *Právní zpravodaj*, 2008, č. 12, s. 20 a násl.

DĚDIČ, J. NEJVYŠŠÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY: Zástavní smlouvy. Právnická osoba jako osoba blízká pro účely § 196a ObchZ. Hlasování člena představenstva na valné hromadě. Podmínky obvyklé v obchodním styku podle § 196a ObchZ. *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 8.

DĚDIČ, J., LASÁK, J. O ochraně obchodní společnosti: věcná, časová a osobní souvislost s výkonem funkce. *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 11.

DĚDIČ, J., LASÁK, J. NEJVYŠŠÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY. Povinnost likvidátora jednat s péčí řádného hospodáře. *Obchodněprávní revue*, 2011, č. 6.

DĚDIČ, J., LASÁK, J. NEJVYŠŠÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY. Nevymáhání pohledávky a jednání s péčí řádného hospodáře. *Obchodněprávní revue*, 2011, č. 7.

DĚDIČ, J., LASÁK, J. NEJVYŠŠÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY. K počátku běhu promlčení doby práva společníka podat návrh na náhradu škody proti jednateli. *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 12.

DUCHTÍK, L. Komparativní studie: Smlouva o obchodním zastoupení v české a německé právní úpravě. *Právní rádce*, 2010, č. 2.

DVOŘÁK, T. Povaha právního vztahu členů orgánů k obchodním společnostem a družstvům. *Právní rozhledy*, 2000, č. 2.

ELIÁŠ, K. Hodnotový výklad zákona a inspirace. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 9.

ELIÁŠ, K. Hospodářské riziko a podniková praxe. *Právník*, s. 307 a násl.

ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*, 1999, č. 4, s. 298 a násl.

ELIÁŠ, K. Obsah, způsob a rozsah náhrady škody v soukromém právu I. *Právní rádce*, 2007, č. 12, s. 4 a násl.

ELIÁŠ, K. Obsah, způsob a rozsah náhrady škody v soukromém právu II. *Právní rádce*, 2008, č.1, s. 4 a násl.

ELIÁŠ, K. Profesionální právní vědomí a jeho význam v ekonomice. *Právník*, 1989, č. 1, s. 11.

ELIÁŠ, K. Soukromoprávní odpovědnost členů představenstva a.s. za škodu. *Podnikatel a právo*, 2002, č. 11, s. 20 a násl.

ELIÁŠ, K. Variabilita života a právní schémata (K souběhu pracovního poměru s členstvím ve statutárním orgánu obchodní korporace). *Obchodněprávní revue*, 2009, č. 10.

ELISCHER, D. Pojetí škody, resp. újmy v aktuálních dokumentech evropského deliktního „SOFT LAW“. *Právník*, 2011, č. 4.

FÁRA, I. Co je to „řádný hospodář“? *Euro*, 2009, č. 50.

FIALA, J., HURDÍK, J. K pojetí právnických osob. *Právník*, 1990, č. 10.

FIALA, J., HURDÍK, J. K principům občanského práva. *Právník*, 1991, č. 7, s. 624 a násl.

GLÜCKSELING, R.: Praktické otázky derivativní žaloby společníka společnosti s ručením omezeným proti jednateli, www.epravo.cz, uveřejněno dne 14. 3. 2002

HAJN, P. Institut právní odpovědnosti a efektivnosti práva. *Acta universitatis Carolinae – Iuridica*, 1986, s. 281 a násl.

HAJN, P. Riziko, jeho podoby a právní důsledky. *Právník*, 1991, č. 4, s. 312 a násl.

HAJN, P. Riziko a odpovědnost v hospodářské praxi. *Svoboda*, 1989, s. 22.

HAJN, P. Riziko, jeho podoby a právní důsledky. *Právník*, 1990, č. 5.

HAMPEL, P. Odpovědnost členů statutárních orgánů obchodních společností. *Právní rádce*, 2003, č. 2.

HANDLAR, J. Může být právní odpovědnost hrozbou sankcí? *Právník*, 2004, č. 7, s. 717 a násl.

HANDLÁR, J. Několik poznámek ke koncepci odpovědnosti jako sekundárního právního vztahu. *Právník*, 2004, č. 2, s. 169 a násl.

HANDLAR, J. Právní odpovědnost - netradiční zamyšlení nad tradičním pojmem. *Právník*, 2004, č. 11, s. 1041 a násl.

HAVEL, B. Neuzavřenost pojmu péče řádného hospodáře. www.leblog.cz, publikováno 1. 4. 2007.

HAVEL, B. Quo vadis obchodní vedení. *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 3, s. 70.

HAVEL, B. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. *Právní rozhledy*, 2007, č. 11, s. 413 a násl.

HRABA, Z. Odpovědnost prokuristy za nečinnost při řízení podniku. *Obchodní právo*, 2009, č. 2.

CHALUPA, L. Odpovědnost statutárního orgánu a společné jmění manželů. *Právní rádce*, 2007, č. 3, s. 18 a násl.

JOSKOVÁ, L. Povinnost loajality v akciové společnosti. *Obchodněprávní revue*, 2011, č. 9.

LOKAJÍČEK, JAN. Doktrína Piercing the Corporate Veil neboli prolomení majetkové samostatnosti právnické osoby a její možnosti v českém obchodním právu. *Právní rozhledy*, 2011, č. 12.

LUBY, Š. Prevencia a zodpovednosť v občanskom práve. SAV, Bratislava, 1958

LUBY, Š. Smluvná zodpovednosť v občianskom práve. *Právní obzor*, 1952, s. 307 a násl.

LASÁK, J. Ve jménu korporace. Derivatívni žaloby vůči členům statutárních orgánů. *Obchodně právní revue*, 2010, č. 3, s. 74.

KNAPP, V. Některé úvahy o odpovědnosti v občanském právu. *Stát a právo I.*, 1956, s. 66 a násl.

KNAPP, V. Riziko a zavinění. *Hospodářské noviny*, 1987, č. 45, s. 5.

KNAPPOVÁ, M. Odpovědnost za porušení povinnosti z hospodářských smluv. *Právník*, 1957, č. 3.

KOUBOVÁ, J. Osobní ručení jednatele v německém obchodním právu. *Právní rozhledy*, 1997, č. 1, s. 26 a násl. MACGREGOR, R. Americká koncepce akciové společnosti a vztahů v ní. *Právní rozhledy*, 2004, č. 23, s. 868 a násl.

MACUR, J. Problém rozlišování aktivní a pasivní právní odpovědnosti. *Právník*, 1990, č. 2, s. 112 a násl.

NĚMEČKOVÁ, O. Obchodní vedení a vnitřní vztahy kapitálových společností v ČR a v Německu. *Právní rozhledy*, 2004, č. 22, s. 824 a násl.

NĚMEČKOVÁ, O. Představenstvo versus dozorčí rada. *Právní rozhledy*, 2003, č. 4.

OBERTOVÁ, A., LASÁK, J. Prokura v judikatuře českých soudů. *Soudní rozhledy*, 2010, č. 5.

OVEČKOVÁ, O. Principy zodpovědnosti členov štatutárných a dozorných orgánov kapitálových obchodných spoločností v Slovenskej republike. *Sborník z konferencie XVI. Karlovarské právnické dny*, 2007, s. 139 a násl.

PELIKÁNOVÁ, I. Principy evropského odpovědnostního práva. *Právní zpravodaj*, 2007, č. 7, s. 5, pozn. č. 6.

PELIKÁNOVÁ, I. Ručení, závazek a odpovědnost v české právní terminologii. Článek z internetu z [www. srovnacipravo.cz](http://www.srovnacipravo.cz)

PIHERA, V. K obecným limitům akcionářských práv. *Právní rozhledy*, 2007, č. 10.

POHL, T. Odpovědnost statutárního orgánu obchodní společnosti za škodu. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 6, s. 15 a násl.

POKORNÁ, J. Ochrana nepodnikatele a členové orgánů obchodních společností. *Právní fórum*, 2009, č. 3, s. 112.

POMAHAČ, R. NEJVYŠŠÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY. Povinnost likvidátora jednat s péčí řádného hospodáře. *Obchodněprávní revue*, 2011, č. 6.

POMAHAČ, R. SOUDNÍ DVŮR EU: Volný pohyb kapitálu a zdanění dividend. *Obchodněprávní revue*, 2011, č. 6.

RABAN P. Unifikace soukromého práva v EU a u nás, *Právní rozhledy*, 2008, č. 11, str. 397 a násl.

RADA, I. Tři zákazy uložené členům statutárních orgánu. *Právní rozhledy*, 2003, č. 1, s. 6 a násl.

RADA, I. Odpovědnost funkcionářů společnosti. *Právní rádce*, 2008, č. 2, str. 4 a násl.

RADA, I. Souběh znovu a jinak. *Právní rádce*, XVII, 2009, č. 6, s. 4 a násl.

RADA, I. Speciální případy odpovědnosti funkcionářů. *Právní rádce*, 2008, č. 3.

RICHTER, T. O logice a limitech korporačního práva: teoretické základy. *Právní rozhledy*, 2008, č. 23, s. 845 – 855.

RICHTER, T. Obchodní společnost jako osoba blízká – několik poznámek k judikatuře Nejvyššího soudu. *Právní rozhledy*, 2007, č. 15.

RECHBERGER, T. K odpovědnosti správce konkursní podstaty v zákoně o konkursu a vyrovnání se zvláštním přihlédnutím k pojmu náležitá a odborná péče v civilním právu. *Právní rozhledy*, 2008, č. 3.

ŘEHÁČEK, O. K novému pohledu na jednání členů představenstva akciové společnosti v judikatuře Nejvyššího soudu ČR. *Obchodní právo*, 2008, č. 11, s. 5 a násl.

ŘEHÁČEK, O. Postavení a odpovědnost členů představenstva akciové společnosti. *Obchodní právo*, 2008, č. 1, s. 5 a násl..

ŘEHÁČEK, O.: Jednání členů představenstva akciové společnosti a vedení akciové společnosti. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 5, s. 17 a násl.

SIROTKOVÁ, J. Povinnost péče řádného hospodáře v obchodním právu, www.epravo.cz, publikováno 1.6. 2007.

SIROTKOVÁ, J. Překážka výkonu funkce člena statutárního orgánu nebo jiného orgánu právnické osoby. www.epravo.cz publikováno 27. 4. 2007.

SKUHRAVÝ, JAN. Institut svěřeneckého fondu v návrhu občanského zákoníku (1/2). *Obchodní právo*, 2011, č. 4.

SKUHRAVÝ, JAN. Institut svěřeneckého fondu v návrhu občanského zákoníku (2/2).. *Obchodní právo*, 2011, č. 3.

SOBEK, T. Volba, charakter, odpovědnost. *Právník*, 2007, č. 9, s. 973 a násl.

SOKOL, T. Odpovědnost členů statutárních orgánů dle trestního zákona. *Právní rádce*, 2007, č. 3, s. 37 a násl.

SPÁČIL, J. NEJVYŠŠÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY: Výklad pojmu „obchodní zvyklost“. Obvyklé porušování právních povinností a obchodní zvyklost. *Obchodněprávní revue*, 2011, č. 7.

SVOBODA, K. Absolutní objektivní odpovědnost za škodu. Existuje vůbec? *Právní rozhledy*, 2007, č. 23, s. 864 a násl. SÝKORA, J. Sankční instituty v bezdůvodném obohacení de lege ferenda. *Sborník Dny práva –*

2009 – *Days of Law: the Conference Proceedings. 1. edition, Brno : Masaryk University, 2009, s. 1526 a násl.*

SÝKOROVÁ, P. Miluj firmu svou, jako sebe samotného. *Profit*, 2007, č. 12, s. 62.

ŠEVČÍK, D. Vztahy funkce jednatele s jinými vedoucími posty ve společnosti s ručením omezeným. *Právní fórum*, 2005, č. 1, s. 35 a násl.

ŠTENGLOVÁ, I. Ještě několik poznámek k zákonnému zastoupení obchodní společnosti či družstva členem statutárního orgánu. *Obchodněprávní revue, I*, 2009, č. 4, s. 202 a násl.

ŠTENGLOVÁ, I. K některým problémům ustanovení § 196a obchodního zákoníku. *Daňový expert*, 2006, č. 2.

ŠTENGLOVÁ, I. Odpovědnost a nezávislost statutárních orgánů kapitálových společností podle českého práva, *Právo a podnikání*, 2002, č. 12, str. 26 a násl.

VÍTEK, J. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností ve světle předválečné judikatury* in: Naděje právní vědy, Býkov 2010, Sborník z mezinárodní vědecké konference „Býkov 2010 – setkání mladých vědeckých pracovníků“, 2010.

VÍTEK, J. Obchodní rejstřík ve světle jednoho (ne) typického případu, *Právník*, 2000, č. 10, str. 989 a násl.

VÍTEK, J. Převod obchodního podílu v s.r.o., *Právník* 1995, č. 5, str. 466 a násl.

WESTPHALEN, E. G. Ručení statutárních a dozorčích orgánů podle německého práva. *Sborník z konference XVI. Karlovarské právnické dny*, 2007, s. 305 a násl..

ŽITŇANSKÁ, L. Interpretácia pojmu odbornej starostlivosti člena štatutárneho orgánu z hľadiska obchodnoprávnej úpravy. *Podnikateľ a právo*, 2002, s. 2 a násl.

Knížní publikace:

BARNES, A. J., DWORKIN, T. M., RICHARDS, E. L. *Law for Business*. Third Edition, Homewood. Illinois : Irwin, 1987.

BARTOŠEK, M. *Encyklopedie římského práva*. Praha : Academia, 1994.

BEJČEK, J. *Nad interpretačními úskalími odpovědnosti za škodu v obchodních vztazích*. Praha : Sborník X. Karlovarské právnické dny, Linde, 2000.

BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., Raban, P. a kol. *Kurs obchodního práva - Obchodní závazky*, 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010.

BĚLSKÝ, P. *Všeobecný zákoník obchodní*. Písek : nakladatel Ladislav Burian knihkupec, 1924.

BLACK, H. C. *Blackův právnický slovník*. 6. vyd. Praha : Victoria Publishing, 1993.

BOGUSZAK, J., ČAPEK, J., GERLOCH, A. *Teorie práva*. Praha : ASPI Publishing, 2004.

BOHAČEK, M. *Základy amerického obchodního práva*. Praha : Linde, 2007.

BOK, H. *Freedom and Responsibility, (A Kantian analysis of moral agency and retrospective responsibility)* Princeton University Press, Princeton NJ, 1998, s. 45

BRUGGER, W. *Filozofický slovník*. 1. vydání, Praha: Naše vojsko, 1994, s. 285

BURIAN, J. *K problematice statutárního auditu, postavení auditorů a poskytování auditorských služeb*. Praha : Sborník X. Karlovarské právnické dny, 2000.

CLARK, R. C. *Firemní právo*. Praha : Victoria Publishing, 1992.

COWAN, E. *Core statutes on Company law*. London : Palgrave Macmillan, 2011. ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl*. Praha : ASPI, 2006.

DAVIES, P. L. *Gower and Davies : Principles of Modern Company Law*. Eighth Edition. London : Thomson Reuters (Legal) Limited, 2010.

DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropská (akciová) společnost*. Praha : Bova Polygon, 2006.

DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., ČECH, P., KRÍŽ, R. *Akciové společnosti*. 6. přepracované vyd. Praha : C. H. Beck, 2007.

DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl*. 1. vyd. Praha : Polygon, 2002.

DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 3. díl.* Praha : Polygon, 2002.

DĚDIČ, J., LASÁK, J. *Právo kapitálových obchodních společností. Přehled judikatury s komentářem. 1. a 2. díl.* Praha : Linde, 2010.

DIGNAM, A., LOWRY, J. *Company Law. Sixth Edition.* Oxford : Oxford University Press, 2010. DVOŘÁK, T. *Akciová společnost a Evropská akciová společnost.* Praha : ASPI, a.s., 2005.

DVOŘÁK, T. *Komanditní společnost.* Praha : ASPI Publishing, 2004.

DVOŘÁK, T. *Osobní obchodní společnosti.* Praha : ASPI - Wolters Kluwer, 2008.

DVOŘÁK, T. *Přeměny obchodních společností a družstev.* Praha : ASPI - Wolters Kluwer, 2008.

DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným. 2. přepr. a rozšíř. vyd.* Praha : ASPI, 2005.

BUREŠ, J. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád. I. § 1 – 200za. Komentář. 1. vyd.* Praha : C. H. Beck, 2009.

IHERING, R. *Boj za právo.* Praha : Knihovna Rozhledů, 1897.

ELIÁŠ, K. *Majetková odpovědnost pracujících v JZD. 2. dopl. přeprac. vyd.* Praha : ČSAV, 1961.

ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., POKORNÁ, J. a kol. *Kurz obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 5. vyd.* Praha : C. H. Beck, 2005.

ELIÁŠ, K., POKORNÁ, J., DVOŘÁK, T. *Kurz obchodního práva. Obchodní společnosti a družstva. 6. vyd.* Praha : C. H. Beck, 2010.

ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. svazek.* Praha : Linde, 2008.

ELIÁŠ, K. *Obchodní zákoník. 5. vyd.* Praha : Linde, 2007.

ELIÁŠ, K. *Obchodní společnosti.* Praha : C. H. Beck/SEVT, 1994.

ELIÁŠ, K., HAVEL, B. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích.* Plzeň : Aleš Čeněk, 2009.

ELIÁŠ, K., NYKODÝM, J., ŠVESTKA, J., JEHLIČKA, O., ŠKÁROVÁ, M., SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 10. vyd.* Praha : C. H. Beck, 2006.

ELIÁŠ, K. *Společnost s ručením omezeným*. 1. vyd. Praha : Prospektum, 1997.

ELIÁŠ, K. (ed.). *Soukromé právo v pohybu*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005.

FEKETE, I. *Obchodná spoločnosť s ručením omezeným. Komplexná príručka*. Bratislava : EPOS.

FIALA, J., KINDL, M., et al. *Občanský zákoník. Komentář. I. díl*. 1.vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009.

FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanské právo hmotné*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007.

FIALA, J. *Důkaz zavinění v občanském soudním řízení*. Praha : ČSAV, 1965.

FISHER, B. D., PHILIPS, M. J. *The legal environment of business*. Third Edition. St. Paul : West publishing company, 1989.

FLEISCHER, A., HAZARD, C. G. - KLIPPEROVÁ, M. Z. *Pokušení správních rad*. Praha : Victoria Publishing, 1996.

FRANKEL, T.: "*Fiduciary Duties*," in *The New Palgrave Dictionary of Economics and the Law* (Peter Newman, ed.) 1998.

GIERKE, T. *Schuld und Haftung nach alteren deutschem Recht*, München, 1910.

HAJN, P. *Soutěžní chování a právo proti nekalé soutěži*. Brno : Masarykova univerzita, 2000.

HÁCHA, E. a kol. *Slovník veřejného práva Československého. Svazek IV*. Brno : nakladatelství Polygrafia – Rudolf M. Rohrer, 1938.

HANES, D. *Spoločnosť s ručením omezeným*. 3. přepracované vyd. Bratislava : Iura edition, 2000.

HARVÁNEK, J. a kol. *Teorie práva*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008.

HAVEL, B. Je komunitární právo obchodních společností opravdu tak špatné, jak se povídá? Aneb variace na vedlejší efekty a řádnou správu obchodních korporací. In *Vzájemné ovlivňování komunitární úpravy českého a slovenského obchodního práva na pozadí procesu jejich reform*. Praha : Univerzita Karlova, 2007

HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn: Variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Praha : Auditorium, 2010

HERMANN, OTAVSKÝ, K. *Všeobecný zákoník obchodní a pozdější normy obchodního práva v zemích historických. I. a II. díl.* Praha : Československý kompas, 1929.

HOLLÄNDER, P. *Filozofie práva.* Plzeň : Aleš Čeněk, 2006.

HURDÍK, J. *Institucionální pilíře soukromého práva v dynamice vývoje společnosti.* 1. vyd. Praha : C.H.Beck, 2007.

JONAS, H. *Princip odpovědnosti.* Praha: OIKÚMENÉ, 1997,

KÁBRT, J. a kol. *Latinsko – český slovník.* 3. upravené vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1957.

KELSEN, H. *Všeobecná teorie norem.* Brno : Masarykova universita, 2000.

KINCL, J., URFUS, V. *Římské právo.* Praha : Panorama, 1990.

KLÍROVÁ, J. *Corporate governance – správa a řízení obchodních společností.* Praha : Management Press, 2001.

KLUSOŇ, V. *Instituce a odpovědnost.* Praha : Karolinum, 2004.

KNAPP, V., GERLOCH, A. *Logika právního myšlení.* Praha : Eurolex Bohemia, 2001.

KNAPP, V. *Teorie práva.* 1.vyd. Praha : C. H. Beck, 1995.

KNAPP, V. *Proměny času.* Praha : Prospektrum, 1998.

KNAPP, V., LUBY, Š. *Československé občianské právo. 1. zväzok.* Bratislava : Obzor, 1973.

KNAPP, V., LUBY, Š. *Československé občanské právo. 1. svazek. 2. přepracované a doplněné vyd.* Praha : Orbis, 1974.

KNAPPOVÁ, M. in KNAPP, V., LUBY, Š. *Československé občanské právo.* Svazek první, Praha : Orbis, 1974.

KNAPPOVÁ, M. in KNAPP, V., KNAPPOVÁ, M. *Občanské právo hmotné. Svazek druhý.* Praha : CODEX, 1995.

KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J. *Občanské právo hmotné. Svazek II. 1. vyd.* Praha : Codex, 1995.

KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Díl třetí: Závazkové právo.* 4. aktualizované a doplněné vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR.

KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J. – DVOŘÁK, J. *Občanské právo hmotné I. 4. aktualizované a doplněné vyd.* Praha : ASPI, 2005.

KNAPPOVÁ, M. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha : Academia, 1968.

KNAPPOVÁ, M. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha : Eurolex Bohemia s.r.o., 2003.

Kolektiv autorů. *Encyklopedický slovník*. 1. vyd. Praha : Encyklopedický dům spol. s r.o., 1993.

KOTÁSEK, J., PIHERA, V., POKORNÁ, J., RABAN, P., VÍTEK, J. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*, 5. vydání : Praha : C. H. Beck, 2009.

KRAAKMAN, R., ARMOUR, J., DAVIES, P., ENRIGUES, L., HANSMANN, H., HERTIG, G., HOPT, K., KANDA, H., ROCK, E. *The Anatomy of Corporate Law*. Second Edition. Oxford : Oxford University Press, 2009. KRČMÁŘ, J. *Právo občanské I. Úvodní část všeobecná Výklady*. 1. vyd. Praha : Všehrd, 1929.

KRČMÁŘ, J. *Právo občanské, I. část - Výklady úvodní a část všeobecná*. 3. doplněné vyd. Praha : Nákladem spolku československých právníků „Všehrd“, 1936.

KRČMÁŘ, J. *Právo občanské. III. část - Právo obligační*. 1.vyd. Praha : Nákladem spolku československých právníků „Všehrd“, 1929.

KRČMÁŘ, J. *Právo občanské. III. Právo obligační*. 3. doplněné vyd. Praha : Nákladem spolku československých právníků „Všehrd“, 1936.

KŘÍŽ, R. *Dozorčí rada a představenstvo akciové společnosti v praxi a teorii*. Praha : Codex Bohemia s.r.o., 1999.

KŘÍŽ, R. *V praxi a teorii*. Praha : Codex Bohemia s.r.o., 1999.

KUBEŠ, V. *Právní filozofie 20. stolení*. Brno : Čs. Akademický spolek právní v Brně, 1947.

KUBÚ, L., HUNGR, P., OSINA, P. *Teorie práva*. Praha : Linde, 2007.

LUBY, Š. *Základy všeobecného soukromého práva*. 3. vydanie. Bratislava : Heureka, 2002.

LANDMAN, B. L. *Jak obchodovat s Američany*. Praha : Pragma, 2000.

MACUR, J. *Odpovědnost a zavinění v občanském právu*. Brno : Universita J. E. Purkyně v Brně, 1980.

Macurův jubilejní památník k nedožitým osmdesátinám profesora Josefa Macura. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010.

MALOVSKÝ, A., WENIG, A. *Příručka obchodního práva*. Praha : Československý kompas, 1947.

MAMOJKA M. ml. *Ekvivalencia práv a povinností spoločníka v spoločnosti s ručením obmedzeným*. Bratislava : [VEDA, vydavateľstvo SAV](#), 2008.

MARŠÁLEK, P. *Právo a společnost*. Praha : Auditorium, 2008.

MARTON, G. *Les fondements de la responsa sabilite civile*. Paříž, 1938.

McKENDRICK, E. *Goode on Commercial Law*. Fourth Edition. London : Penguin Books, 2010.

MESTRE, J. *Francouzské obchodní právo*. Paris : L.G.D.J. 1999, vydání v České republice Praha : Orac, 2002.

MILLER, A. R., GOSSMAN, T. L. *Business law*, Glenview - Illinois : Scott, Foresman and company, 1990.

MORTIMORE, S. a kol. *Company directors, Duties, Liabilities, and Remedies*, London : Oxford University Press, 2009.

MORSE, G. (general editor) a kol.: *Palmer's Company Law: Annotated Guide to the Companies Act 2006*, 2nd Edition, London : Sweet & Maxwell, 2009.

NOVÁK, K., ŠVEHLA, A., PASCH. J., EDELSTEIN, J. *Obecný občanský zákoník platný v Čechách na Moravě a ve Slezsku se zákony doplňujícími*. 2. opravené vyd. Praha : Spolek československých právníků „Všehrd“ v Kutné Hoře“, 1928.

PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 2. aktualizované vydanie. Praha : C. H. Beck, 2008.

PATSCH, H., NESÝ, P. C., KOZÁKOVÁ, A. *Společnost s omezeným ručením*, Praha : V. Linhart, Praha, 1934.

PAULY, J. *Základní teoretické otázky cenných papírů*. Brno: Tribun EU, 2009.

PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 2. díl. 2. vyd. Praha : Linde, 1998.

PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 3. díl. 1. vyd. Praha : Linde, 1996.

PELIKÁNOVÁ, I. et al. *Obchodní právo*. 1. díl. Praha : Codex Bohemia, 1998.

PELIKÁNOVÁ, I. *Veřejná obchodní společnost*. Praha : Orac, 2002.

PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko – americko – německém srovnání*. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007.

PETROV, J. *Obecné povinnosti členů představenstva akciové společnosti*, 2004, str. 43, uveřejněno na webu Univerzity Karlovy v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut ekonomických studií, 2004, s. 43.

POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. díl*. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009.

POŠVÁR, J. *Akciová společnost*. Praha : V. Linhart, 1933.

RABAN, P. a kol.: *Obchodní zákoník 2009*, 6. doplněné vydání, Eurounion Praha, s.r.o., Praha 2009.

RADA, I. a kol.: *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplněné aktualizované vyd. Praha : Linde, 2004.

RANDA, A. *Soukromé obchodní právo rakouské*. Praha : Nákladem J. Otty v Praze, 1908.

RANDA, A. *O závazcích k náhradě škody*. Praha : Nákladem J. Otty v Praze, 1912.

REJLEK, F. *Modely pojetí odpovědnosti členů představenstva. Dny práva, Days of Law: the Conference Proceedings, 1. edititon. Brno : Masaryk University, 2009*

ROACH, L. *Company Law Concentrate*. Oxford : Oxford University Press, 2011.

ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi*. Praha : V. Linhart, 1936.

ROUČEK, F. *Československé právo obchodní*. Praha : V. Linhart, 1939.

SALAČ, J. *Rozpor s dobrými mravy a jeho následky v civilním právu*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck 2004.

SEDLÁČEK, J. *Obligační právo - obecné nauky o právních jednáních obligačních a o splnění závazků*, Brno : Knihovna československého akademického spolku, 1924.

SEDLÁČEK, J. *Obligační právo. 1. – 3. díl.* Praha : Wolters Kluwer, ČR, a.s., 2010.

SEDLÁČEK, J. *Obligační právo III. Mimosmluvní závazky. Jednatelství a versio in rem - náhrada škody - nekalá soutěž.* Vydání první. Brno : Knihovna československého akademického spolku, 1929.

ROUČEK, F., SEDLAČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému. Díl pátý.* Praha : Nakladatelství V. Linhart, s. 1937.

SMITH, L. Y., MANN, R. A., ROBERTS, B. S. *Business law, and the regulation of business.* Third Edition. St. Paul : West publishing company, 1990.

SOLNAŘ, V. *Několik úvah o příčinném vztahu a adekvátnosti v trestním právu.* Praha : Tipus, 1937.

SVOBODA, E. *Vůle vnitřní a vůle projevená právním činem.* Praha : nákladem vlastním, 1911.

TAYLOR, C. *Company Law.* Harlow : Pearson Education Limited, 2009.

THOMAS, C. *Company Law,* London : Hodder & Stoughton. 1996.

STEINFELD, A., MANN, M. a kol.: *Blackstone's Guide To The Companies Act 2006,* New York : Oxford University Press, 2007.

ŠAMALIK, F. *Právo a společnost.* Praha : NČSAV, 1965.

ŠILHÁN, J. *Náhrada škody v obchodních vztazích a možnost její smluvní limitace.* 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007.

ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. *Obchodní zákoník. Komentář.* Praha : C. H. Beck, 1998.

ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář.* 11. vyd. Praha: C. H. Beck 2006.

ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář.* 12. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009.

ŠVAMBERK, G. *Rukověť obchodního práva I.* Praha : Tiskem a nákladem tiskárny Palásek a Kraus, 1946.

ŠVEHLA, A., BASCH, J. *Všeobecný zákoník obchodní.* 4. vyd. Praha : Všehrd, 1937.

ŠVESTKA, J., JEHLIČKA, O., ŠKÁROVÁ, M., SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář.* 10. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006.

ŠVESTKA, J. *Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku*. Praha : Academia, 1966. ŠVESTKA, J. *Odpovědnost za vady podle Československého socialistického práva*. 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1976.

ŠVESTKA, J. in KNAPP, V., LUBY, Š. *Československé občanské právo, Svazek druhý*. 2. přepracované a doplněné vyd. Praha : Orbis, 1974.

TILSCH, E. *Občanské právo rakouské, Část všeobecná*. Praha : nákladem České grafické společnosti, „UNIE“, 1910.

VEČERKOVÁ, E., FALDYNA, F., KOBLIHA, I., POKORNÁ, J., VÍTEK J., TOMSA M., ROZEHNALOVÁ N., BALABÁN P., POHL, T., MAREK, K.: *MERITUM Obchodní právo*, 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010.

VESELÝ, V. *Obecní zákoník občanský a souvislé zákony (podle stavu ke dni 1. února 1947)*. Praha : V. Linhart, 1947.

VESELÝ, F. X. *Všeobecný slovník právní*. Nákladem vlastním – v komisi. Praha : Knihkupectví F. Topiče, 1897.

VÍTEK, J. *Neplatnost usnesení valné hromady s.r.o.* Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010.

WALMSLEY, K. *Companies Act 2006 Handbook. Second edition*, London : ICSA Publishing Ltd., 2009.

WEYR, F. *Teorie práva*. Brno – Praha : Orbis, 1936.

YOUNG, I. M. *Responsibility for Justice (Oxford Political Philosophy)*, Oxford University Press, New York, 2011.

ŽITŇANSKÁ, L. *Ochrana menšinových akcionářů v práve obchodných spoločnosti*. Bratislava : Iura edition, 2000.

DVD:

Kolektiv autorů: *Universum, dvousvazková encyklopedie*, Praha : Euromedia Group, k.s., 2007 (verze na DVD)

10. Příloha č. 1

Část 10 – Ředitelé společnosti

Zákon o obchodních společnostech z roku 2006

Část 10

ŘEDITELÉ SPOLEČNOSTI

HLAVA 1

JMENOVÁNÍ A ODVOLÁVÁNÍ ŘEDITELŮ

154 Společnosti povinné mít ředitele

- (1) Soukromá společnost musí mít alespoň jednoho ředitele.
- (2) Veřejná společnost musí mít alespoň dva ředitele.

155 Společnosti, které jsou povinny mít alespoň jednoho ředitele, který je fyzickou osobou

- (1) Alespoň jeden ředitel společnosti musí být fyzická osoba

- (2) Tento požadavek je splněn, jestliže funkci ředitele zastává společnost jedné osoby nebo osoba z titulu jiné funkce.

156 Pokyn, podle něhož má společnost jmenovat ředitele

- (1) Pokud se státní tajemník domnívá, že společnost porušuje:

§ 154 (požadavky na počet ředitelů) nebo
§ 155 (požadavek, aby alespoň jeden ředitel byl fyzickou osobou)

může dát společnosti pokyn podle tohoto ustanovení.

- (2) V tomto pokynu je nutno specifikovat

- (a) zákonný požadavek, který společnost zřejmě porušuje,
- (b) co musí společnost učinit, aby splnila pokyn a
- (c) lhůtu, v níž tak musí učinit.

- (3) V takovém pokynu musí být rovněž uvedeno, jaké následky bude mít jeho nedodržení pro společnost.

- (4) Pokud společnost porušuje §§ 154 nebo 155, musí dodržet pokyn tak, že

- (a) bude jmenovat jednoho nebo případně více ředitelů tak, jak je zapotřebí a
- (b) předloží o nich hlášení dle § 167,
a to do konce lhůty stanovené v pokynu.

- (5) Pokud společnost již jmenovala potřebné ředitele (nebo v tom rozsahu, v jakém tak učinila), musí dodržet pokyn tím, že o nich do konce lhůty stanovené v pokynu podá hlášení podle § 167.

- (6) Pokud společnost nesplní pokyn uvedený v tomto paragrafu, dopustí se přestupku

- (a) jak společnost,
- (b) tak i každý její vedoucí pracovník, který je v prodlení.

Stínový ředitel je pro účely tohoto paragrafu pokládán za vedoucího pracovníka společnosti.

- (7) Osobě, která se dopustí přestupku podle tohoto paragrafu, může být ve zkráceném řízení uložena pokud nejvýše na úrovni 5 běžné stupnice a v případě trvajících porušení denní pokuta za prodlení v částce nejvýše jedené desetiny úrovně 5 běžné stupnice.

Jmenování

157 Minimální věková hranice pro jmenování ředitelem

- (1) Ředitelem společnosti může být jmenována pouze osoba, která dovršila 16 let věku.

- (2) To nemá vliv na platnost jmenování, které nabude účinnosti teprve tehdy, když jmenovaná osoba dovrší tento věk.
- (3) Pokud zastává funkci ředitele společnost jedné osoby nebo osoba z titulu jiné funkce, nabude jmenování osoby, která dosud nedovršila 16 let věku, účinnost až v době, kdy dovrší tento věk, a to i co se týče jejího jmenování ředitelem.
- (4) Jmenování učiněné v rozporu s tímto paragrafem je neplatné.
- (5) Žádné ustanovení tohoto paragrafu se nedotkne odpovědnosti osoby podle kteréhokoli ustanovení zákona o obchodních společnostech, pokud:
 - (a) se má za to, že tato osoba jedná jako ředitel nebo
 - (b) tato osoba jedná jako stínový ředitel;i když by kvůli ustanovením tohoto paragrafu nemohla být platně jmenována ředitelem.
- (6) Účinnost tohoto paragrafu podléhá ustanovením § 158 (pravomoc stanovit výjimky z požadované nejnižší věkové hranice).

158 Pravomoc stanovit výjimky z požadované nejnižší věkové hranice

- (1) Státní tajemník může v prováděcích předpisech stanovit případy, kdy osoba, které dosud nedovršila 16 let, může být jmenována ředitelem společnosti.
- (2) V prováděcích předpisech musí být uvedeny okolnosti a podmínky, za nichž lze uskutečnit takové jmenování.
- (3) Pokud tyto stanovené okolnosti zaniknou nebo dané stanovené podmínky přestanou být plněny, přestane osoba, která byla jmenována na základě prováděcích předpisů a která dosud nedovršila věk 16 let, zastávat funkci ředitele.
- (4) Prováděcí předpisy mohou obsahovat odlišná ustanovení pro jednotlivé části Spojeného království. Toto ustanovení nemá vliv na obecnou pravomoc vydat v rozdílných případech rozdílná ustanovení.
- (5) Vyhláška podle tohoto paragrafu podléhá tzv. negativnímu rozhodování britského parlamentu (tzv. negative resolution procedure).

159 Stávající ředitelé, kteří nedovršili požadovaný věk

- (1) Tento paragraf platí v případech, kdy
 - (a) osoba jmenovaná ředitelem společnosti před nabytím platnosti § 157 (minimální věková hranice pro jmenování ředitelem), která v době nabytí platnosti tohoto ustanovení dosud nedovršila věk 16 let nebo
 - (b) funkci ředitele společnosti zastává společnost jedné osoby nebo osoba z titulu jiné funkce a osoba jmenovaná do této jiné funkce nedovršila v době nabytí platnosti § 157 věk 16 let,

příčemž se nejedná o výjimku z tohoto paragrafu na základě vyhlášky vydané podle § 158.

- (2) Tato osoba přestává být ředitelem okamžikem nabytí platnosti § 157.
- (3) Společnost musí povést nutnou následnou změnu ve svém registru ředitelů, ale nemusí oznámit tuto změnu úředníkovi obchodního rejstříku.
- (4) Pokud má úředník obchodního rejstříku na základě jiných informací za to, že daná osoba přestala být ředitelem společnosti na základě tohoto paragrafu, zaznamená tuto skutečnost v rejstříku.

160 O jmenování ředitelů veřejné společnosti se hlasuje jednotlivě

- (1) Návrh usnesení o jmenování dvou nebo více osob řediteli společnosti na základě jediného usnesení lze podat na valné hromadě pouze tehdy, když valná hromada schválí jednomyslně předložení takového usnesení.
- (2) Usnesení předložené v rozporu s tímto ustanovením je neplatné bez zřetele na to, zda proti jeho předložení byly nebo nebyly v příslušné době vzneseny nějaké námitky. Pokud je však návrh takového usnesení přijat, neplatí žádné ustanovení o opětovném jmenování odstupujících ředitelů namísto jiného jmenování.
- (3) Návrh na schválení jmenování nějaké osoby nebo kandidáta na danou funkci je pro účely tohoto ustanovení pokládán za návrh na její jmenování.
- (4) Žádné ustanovení tohoto paragrafu se nevztahuje na usnesení o změně a doplnění stanov společnosti.

161 Platnost jednání ředitelů

- (1) Úkony osoby jednající jako ředitel jsou platné i tehdy, když se později zjistí:
 - (a) že její jmenování trpí nějakou vadou;
 - (b) že daná osoba přestala splňovat podmínky pro zastávání funkce;
 - (c) že daná osoba přestala zastávat funkci;
 - (d) že daná osoba nebyla oprávněna hlasovat o příslušné věci.
- (2) To platí i tehdy, když je usnesení o jmenování takové osoby neplatné podle § 160 (jmenování ředitelů veřejné společnosti, o nichž se hlasuje jednotlivě).

Registr ředitelů apod.

162 Registr ředitelů

- (1) Každá společnost musí vést registr svých ředitelů.
- (2) Tento registr musí obsahovat požadované údaje o každé osobě, která je ředitelem společnosti (viz §§ 163, 164 a 166).

- (3) Registr musí být uložen k nahlédnutí:
 - (a) v sídle společnosti nebo
 - (b) na místě stanoveném v § 1136 prováděcích předpisů.
- (4) Společnost musí oznámit obchodnímu rejstříku
 - (a) místo, kde je registr uložen k nahlédnutí a
 - (b) veškeré změny tohoto místa.To neplatí, je-li registr vždy uložen v sídle společnosti.
- (5) Registr musí být dán k nahlédnutí
 - (a) bezplatně jakémukoli společníkovi společnosti a
 - (b) jakékoli osobě za předepsaný poplatek.
- (6) Pokud dojde k porušení ustanovení odstavců 1, 2 nebo 3 nebo pokud porušení odstavce 4 trvá 14 dní, nebo pokud je odmítnuto umožnit nahlédnout do registru podle odstavce 5, dopustí se přestupku
 - (a) společnost a
 - (b) každý vedoucí pracovník společnosti, který se dopustí takového porušení.Stínový ředitel je pro tento účel považován za vedoucího pracovníka společnosti.
- (7) Osobě, která se dopustí přestupku podle tohoto paragrafu, může být ve zkráceném řízení uložena pokuda pokud nejvýše na úrovni 5 běžné stupnice a v případě trvajících porušení denní pokuda za prodlení v částce nejvýše jedené desetiny úrovně 5 běžné stupnice.
- (8) V případě odmítnutí žádosti o nahlédnutí do registru může soud s okamžitou účinností nařídít, aby bylo takové žádosti vyhověno.

163 Údaje o ředitelích-fyzických osobách zapisované do registru

- (1) Registr ředitelů společnosti-fyzických osob musí obsahovat tyto údaje:
 - (a) jméno a veškerá dřívější jména;
 - (b) adresu pro doručování pošty;
 - (c) zemi nebo stát (nebo část Spojeného království), v němž obvykle pobývá;
 - (d) státní příslušnost;
 - (e) případné povolání;
 - (f) datum narození.
- (2) Výraz „jméno“ pro účely tohoto ustanovení znamená křestní nebo jiné rodné jméno a příjmení s výjimkou
 - (a) nositele jiného než britského šlechtického titulu nebo
 - (b) osoby, která je obvykle známa svým titulem,u níž lze uvést tento titul namísto jejího křestního nebo jiného rodného jména a příjmení nebo vedle kteréhokoli nebo obou těchto jmen.
- (3) Výraz „dřívější jméno“ pro účely tohoto ustanovení znamená jméno, pod nímž byla daná fyzická osoba dříve známá pro obchodní účely. Pokud nějaká osoba je nebo dříve byla známá pod více takovými jmény, musí být uvedeno každé z těchto jmen.

- (4) Registr nemusí obsahovat dřívější jméno v těchto případech:
- (a) u nositele jiného než britského šlechtického titulu nebo u osoby obvykle známé pod svým britským titulem, pokud byla daná osoba známá svým jménem dříve, než jí byl titul udělen nebo než jej převzala jako nástupce;
 - (b) u jakékoli osoby, jejíž dřívější jméno:
 - (i) bylo změněno nebo přestalo být užíváno ještě dříve, než tato osoba dovršila 16 let věku nebo;
 - (ii) je změněno nebo není užíváno po 20 a více let.
- (5) Jako adresu dané osoby pro doručování pošty lze uvést „sídlo společnosti“.

164 Údaje o ředitelích-právnických osobách a firmách zapsaných v obchodním rejstříku a firmách zapisované do registru

Registr ředitelů společnosti-právnických osob nebo firem, které jsou podle práva, jímž se řídí, právními osobami, musí obsahovat tyto údaje:

- (a) obchodní jméno nebo firmu;
- (b) sídlo;
- (c) u společnosti v Evropském hospodářském prostoru (EHP), na kterou se vztahuje První směrnice o právu obchodních společností (68/151/EHS):
 - (i) údaj o rejstříku, u kterého je uložen spis společnosti podle článku 3 této směrnice (včetně údajů o příslušném státu) a
 - (ii) číslo zápisu v tomto rejstříku;
- (d) ve všech ostatních případech údaje o
 - (i) právní formě společnosti a právu, jímž se řídí a
 - (ii) v příslušných případech údaje o rejstříku, v němž je zapsána (včetně údajů o příslušném státu) a její číslo zápisu v tomto rejstříku.

165 Registr adres bydliště ředitelů

- (1) Každá společnost musí vést registr adres bydliště ředitelů.
- (2) V tomto registru musí být uvedena obvyklá adresa bydliště každého z ředitelů společnosti.
- (3) Je-li obvyklá adresa bydliště ředitele stejná jako jeho adresa pro doručování pošty (uvedená v registru ředitelů společnosti), nemusí registr adres bydliště ředitelů společnosti obsahovat tento záznam.
To neplatí v případě, je-li jako adresa daného ředitele pro doručování pošty uveden záznam „sídlo společnosti“.
- (4) Pokud společnost poruší tato ustanovení, dopustí se přestupku
- (a) jak společnost,
 - (b) tak i každý její vedoucí pracovník, který je v prodlení.
- Stínový ředitel je pro účely tohoto paragrafu pokládán za vedoucího pracovníka společnosti.
- (5) Osobě, která se dopustí přestupku podle tohoto paragrafu, může být ve zkráceném řízení uložena pokuda nejvýše na úrovni 5 běžné stupnice a v případě trvajících

porušení denní pokuta za prodlení v částce nejvýše jedené desetiny úrovně 5 běžné stupnice.

- (6) Ustanovení tohoto paragrafu platí pouze pro ředitele-fyzické-osoby, nikoli pro ředitele – právnické osoby nebo firmy, které jsou podle práva, jímž se řídí, považovány za právnické osoby.

166 Údaje o ředitelích zapisované do registru: pravomoc vydávat prováděcí předpisy

- (1) Státní tajemník může vydávat prováděcí předpisy, jimiž se mění a doplňuje § 163 (údaje o ředitelích-fyzických osobách zapisované do registru) § 164 (údaje o ředitelích-právnických osobách a firmách) nebo § 165 (registr adres bydliště ředitelů), tak, že se doplňují nebo vypouštějí jednotlivé položky údajů, které musí být uvedeny v registru ředitelů společnosti nebo v registru adres bydliště ředitelů.
- (2) Prováděcí předpisy uvedené v tomto paragrafu musí schvalovat britský parlament v tzv. kladném rozhodovacím řízení (affirmative resolution procedure).

167 Povinnost oznamovat změny obchodnímu rejstříku

- (1) Společnost je do 14 dnů ode dne, kdy
- (a) se nějaká osoba stala nebo přestala být ředitelem společnosti a
 - (b) nastala jakákoli změna v údajích obsažených v jejím registru ředitelů nebo v jejím registru adres bydliště ředitelů,
- povinna oznámit obchodnímu rejstříku tuto změnu a datum, kdy nastala.
- (2) Oznámení o tom, že se nějaká osoba stala ředitelem společnosti, musí
- (a) obsahovat údaje o novém řediteli, které je nutno uvádět v registru ředitelů společnosti a v jejím registru adres bydliště ředitelů společnosti a
 - (b) být doprovázeno souhlasem dané osoby s tím, že bude zastávat tuto funkci.
- (3) V případě, že
- (a) společnost podá oznámení o změně adresy ředitele pro doručování pošty uvedené v jejím registru ředitelů a
 - (b) toto oznámení není doprovázeno oznámením o případné změně údajů v registru adres bydliště ředitelů společnosti, která vyplývá z výše uvedené změny,
- musí být takové oznámení doprovázeno prohlášením o tom, že není nutno provést takovou změnu.
- (4) Pokud společnost poruší tato ustanovení, dopustí se přestupku
- (a) jak společnost,
 - (b) tak i každý její vedoucí pracovník, který je v prodlení.
- Stínový ředitel je pro účely tohoto paragrafu pokládán za vedoucího pracovníka společnosti.
- (5) Osobě, která se dopustí přestupku podle tohoto paragrafu, může být ve zkráceném řízení uložena pokud nejvýše na úrovni 5 běžné stupnice a v případě trvajících porušení denní pokuta za prodlení v částce nejvýše jedené desetiny úrovně 5 běžné stupnice.

168 Usnesení o odvolání ředitele

- (1) Společnost je oprávněna odvolat ředitele na základě řádného usnesení valné hromady ještě před uplynutím jeho funkčního období, bez zřetele na dohodu mezi ním a společností.
- (2) O usnesení o odvolání ředitele podle tohoto paragrafu nebo o jmenování jiné osoby namísto takto odvolávaného ředitele, vydané na valné hromadě, na níž je odvolán, musí být podáno zvláštní oznámení.
- (3) Pokud není místo vzniklé odvoláním ředitele podle tohoto paragrafu obsazeno na valné hromadě, na níž je odvolán, lze je obsadit jako náhodně uvolněné místo.
- (4) Na osobu jmenovanou ředitelem namísto osoby odvolané podle tohoto paragrafu se pro účely určení času, kdy taková osoba nebo jiný ředitel musí odstoupit z funkce, pohlíží tak, jako by se stala ředitelem v den, kdy osoba, namísto níž je jmenována, byla naposledy jmenována ředitelem společnosti.
- (5) Toto ustanovení se nepoužije v tom smyslu, že
 - (a) odebírá osobě odvolané v souladu s ním kompenzaci nebo náhradu škody, která jí má být zaplacená v souvislosti s ukončením jejího jmenování ředitelem nebo s ukončením jiné funkce ukončované spolu s funkcí ředitele nebo
 - (b) omezuje jakoukoli pravomoc odvolat ředitele, která platí vedle ustanovení tohoto paragrafu.

169 Právo ředitele podat odpor proti svému odvolání

- (1) Jakmile společnost obdrží oznámení o zamýšleném odvolání ředitele podle § 168, musí okamžitě poslat kopii tohoto oznámení příslušnému řediteli.
- (2) Příslušný ředitel má bez zřetele na to, zda je nebo není společníkem společnosti, právo vyjádřit se k tomuto oznámení na valné hromadě.
- (3) Pokud je podle tohoto paragrafu dáno oznámení o zamýšleném usnesení odvolat ředitele a příslušný ředitel předá k tomu společnosti písemné prohlášení (které nesmí překročit přiměřenou délku) a požádá o to, aby byla tato skutečnost sdělena společníkům společnosti, je společnost povinna (pokud toto prohlášení neobdrží příliš pozdě):
 - (a) zmínit v jakémkoli oznámení o tomto usnesení předaném společníkům fakt, že bylo předloženo toto prohlášení a
 - (b) zaslat kopii tohoto prohlášení všem společníkům společnosti, kterým se zasílá oznámení o valné hromadě (a to jak před obdržением tohoto prohlášení, tak i později).
- (4) Není-li kopie prohlášení zaslána v souladu s odstavcem 3, protože byla obdržena příliš pozdě nebo z důvodu prodlení společnosti, je ředitel bez omezení svého práva na ústní vyjádření oprávněn požadovat, aby bylo jeho prohlášení přečteno na valné hromadě.

- (5) Kopie tohoto prohlášení nemusí být zaslány a prohlášení nemusí být přečteno na valné hromadě, pokud soud shledá na základě návrhu společnosti nebo jiné osoby, která tvrdí, že dojde k poškození jejích nároků, že práva udělená tímto paragrafem jsou zneužívána.
- (6) Soud může nařídit řediteli, aby nahradil společnosti její náklady (podle skotské terminologie výdaje) vynaložené na návrh podle odstavce 5 nebo jejich část bez zřetele na to, zda je ředitel účastníkem tohoto návrhu.

HLAVA 2

OBECNÉ POVINNOSTI ŘEDITELŮ

Úvodní ustanovení

170 Rozsah a povaha obecných povinností

- (1) Obecné povinnosti uvedené v §§ 171 až 177 mají ředitelé společnosti vůči společnosti.
- (2) Osoba, která přestala být ředitelem, nadále podléhá:
 - (a) povinnosti stanovené v § 175 (povinnost vyhnout se střetům zájmů), co se týče využívání jakéhokoli majetku, informací nebo příležitosti, o níž se dozvěděla v době, kdy ještě byla ředitelem a
 - (b) povinnost stanovené v § 176 (povinnost nepřijímat výhody od třetích osob), co se týče záležitostí, které vykonala nebo opomenula vykonat dříve, než přestala být ředitelem.

Tyto povinnosti se v tomto rozsahu s příslušnými úpravami vztahují i na bývalé ředitele.

- (3) Tyto obecné povinnosti vycházejí z určitých pravidel zvykového práva a z ekvitních principů, které platí ve vztahu k ředitelům a jsou účinné namísto pravidel a zásad, jež se vztahují na povinnosti ředitele vůči společnosti.
- (4) Tyto obecné povinnosti se vykládají a aplikují stejně jako pravidla zvykového práva nebo ekvitní principy spravedlnosti a při výkladu těchto povinností je nutno přihlížet k odpovídajícím pravidlům zvykového práva a ekvitním principům.
- (5) Obecné povinnosti se vztahují na stínové ředitele v takových případech a v takovém rozsahu, v němž se na ně vztahují odpovídající pravidla zvykového práva nebo ekvitní principy.

Obecné povinnosti

171 Povinnost jednat v mezích pravomocí

Ředitel společnosti

- (a) musí jednat v souladu se stanovami společnosti a
- (b) může vykonávat pravomoci pouze k těm účelům, k nimž byly uděleny.

172 Povinnost zajišťovat úspěch společnosti

- (1) Ředitel společnosti musí jednat takovým způsobem, o němž se v dobré víře domnívá, že nejpravděpodobněji zajistí úspěch společnosti ku prospěchu jejích společníků jako celku. Přitom musí mj. přihlížet:
 - (a) k pravděpodobným dlouhodobým následkům veškerých rozhodnutí;
 - (b) k zájmům zaměstnanců společnosti;
 - (c) k potřebě upevňovat obchodní vztahy společnosti s dodavateli, odběrateli a jinými osobami;
 - (d) k vlivu činnosti společnosti na komunitu a na životní prostředí;
 - (e) k tomu, že je pro společnost vhodné udržovat si pověst jako společnost, která se řídí vysokými standardy obchodního jednání a
 - (f) k potřebě poctivého jednání mezi společníky společnosti.
- (2) Pokud není účelem společnosti dosáhnout prospěch pro společníky nebo pokud její účel zahrnuje složku, která nemá za cíl dosáhnout jejich prospěch, platí odstavec 1 tak, jako by podpora úspěchu společnosti ku prospěchu jejích společníků znamenala plnění takového účelu.
- (3) Povinnost uložená tímto paragrafem platí v závislosti na jakémkoli právním předpisu nebo ustanovení, podle něhož mají ředitelé za určitých okolností uvažovat nebo jednat ve prospěch věřitelů společnosti.

173 Povinnost nezávislého úsudku

- (1) Ředitel společnosti musí uplatňovat nezávislý úsudek.
- (2) Tuto povinnost neporušuje, pokud jedná

- (a) v souladu s řádně uzavřenou smlouvou společnosti, která do budoucna omezuje vlastní úsudek jejích ředitelů nebo
- (b) způsobem, který povolují stanovy společnosti.

174 Povinnost jednat s přiměřenou péčí, kvalifikovaně a svědomitě

- (1) Ředitel společnosti musí jednat s přiměřenou péčí, kvalifikovaně a svědomitě.
- (2) To znamená jednat s takovou péčí, dovednostmi a svědomitostí, kterou by použila přiměřeně svědomitá osoba
 - (a) s všeobecnými znalostmi, dovednostmi a zkušenostmi, které lze přiměřeně očekávat od osoby, jež plní úkoly ředitele ve vztahu ke společnosti a
 - (b) s všeobecnými znalostmi, dovednostmi a zkušenostmi, které má daný ředitel.

175 Povinnost vyhýbat se střetům zájmů

- (1) Ředitel společnosti se musí vyhýbat situacím, v nichž má nebo může mít přímý nebo nepřímý zájem, který je nebo může být v rozporu se zájmy společnosti.
- (2) To platí zejména o využívání jakéhokoli majetku, informací nebo příležitosti (příčemž nezáleží na tom, zda by společnost mohla využít takový majetek, informace nebo příležitost).
- (3) Tato povinnost se nevztahuje na střet zájmů vzniklý v souvislosti s nějakou transakcí nebo ujednáním se společností.
- (4) Tato povinnost není porušena
 - (a) jestliže nelze mít důvodně za to, že daná situace povede ke střetu zájmů nebo
 - (b) jestliže je daná záležitost povolena řediteli.
- (5) Ředitelé mohou vydat takové povolení
 - (a) v případě soukromé společnosti tehdy, když neexistuje ustanovení stanov, které by způsobilo neplatnost takového povolení, které vydali na základě návrhu, jenž jim byl předložen nebo
 - (b) v případě veřejné společnosti tehdy, když její stanovy obsahují ustanovení, které ředitelům umožňuje povolit takovou záležitost v souladu se stanovami na základě návrhu, který je jim předložen.
- (6) Toto povolení je účinné pouze tehdy:
 - (a) je-li dosaženo požadované kvórum na schůzi, na níž se záležitost projednává, přičemž se do tohoto kvóra nezapočítává příslušný ani jiný zainteresovaný ředitel a
 - (b) je-li záležitost schválena bez hlasování ředitelů nebo jestliže by byla schválena i bez spočítání jejich hlasů.
- (7) Odkazy na střet zájmů uvedené v tomto paragrafu zahrnují i střet zájmu a povinnosti a střet povinností.

176 Zákaz přijímat výhody od třetích osob

- (1) Ředitel společnosti nesmí přijímat výhody od třetí osoby poskytované z toho důvodu
 - (a) že je ředitel nebo
 - (b) že jako ředitel něco učiní nebo neučiní.
- (2) Třetí osoba znamená jinou osobu než společnost, spřízněnou společnost nebo osobu jednající za společnost nebo spřízněnou společnost.
- (3) Výhody, které ředitel získá od osoby, jejímž prostřednictvím poskytuje své služby ředitele nebo jiné služby společnosti, se nepovažují za výhody poskytnuté třetí osobou.
- (4) Tento zákaz není porušen, pokud nelze mít důvodně za to, že přijetí výhody vyvolá střet zájmů.
- (5) Odkazy na střet zájmů uvedené v tomto paragrafu zahrnují i střet zájmu a povinnosti a střet povinností.

177 Povinnost dát prohlášení o zájmu na navrhované transakci nebo ujednání

- (1) Pokud je ředitel společnosti jakýmkoli způsobem přímo nebo nepřímo zainteresován na navrhované transakci nebo ujednání se společností, musí oznámit povahu a rozsah této zainteresovanosti ostatním ředitelům.
- (2) Toto prohlášení může (ale nemusí) být učiněno
 - (a) na schůzi představenstva nebo
 - (b) formou oznámení ředitelům podle
 - (i) § 184 (písemné oznámení) nebo
 - (ii) § 185 (obecné oznámení).
- (3) Pokud se prokáže, že prohlášení o zájmu dle tohoto paragrafu je nepřesné nebo neúplné, nebo pokud se takové prohlášení stane nepřesným nebo neúplným, je nutno vydat další prohlášení.
- (4) Prohlášení podle tohoto paragrafu je nutno vydat ještě dříve, než společnost uzavře danou transakci nebo ujednání.
- (5) Ustanovení tohoto paragrafu nevyžadují vydání prohlášení o zájmu, jehož si ředitel není vědom nebo v případě, že ředitel neví o předmětné transakci nebo ujednání. Za tímto účelem se má za to, že ředitel si je vědom záležitostí, o nichž by měl důvodně vědět.
- (6) Ředitel nemusí oznámit zájem:
 - (a) pokud se nemůže mít důvodně za to, že tento zájem vyvolá střet zájmů;
 - (b) pokud o něm ostatní ředitelé již vědí (a v tomto rozsahu, v němž o něm vědí), přičemž se mí pro tento účel za to, že ředitelé jsou si vědomi všeho, o čem by měli důvodně vědět; nebo
 - (c) pokud se tento zájem týká podmínek jeho smlouvy o poskytování služeb, které byly nebo mají být posouzeny
 - (i) na schůzi představenstva nebo

- (ii) výborem představenstva ustanoveným za tímto účelem podle stanov společnosti.

Doplňující ustanovení

178 Občanskoprávní následky porušení obecných povinností

- (1) Následky porušení nebo hrozícího porušení §§ 171 až 177 jsou stejné jako ty, které by platily, kdyby bylo použito odpovídající pravidlo zvykového práva nebo ekvitní princip.
- (2) Povinnosti stanovené v těchto paragrafech (s výjimkou § 174 – povinnost vynakládat řádnou péči, dovednosti a svědomitost) jsou v souladu s tím vymahatelné stejně jako jiné fiduciární povinnosti ředitelů vůči společnosti.

179 Případy, v nichž platí více obecných povinností

Není-li stanoveno jinak, může v kterémkoli případě platit více obecných povinností.

180 Souhlas, schválení nebo povolení ze strany společníků

- (1) V případě, kdy
 - (a) jsou ustanovení § 175 (povinnost vyhnout se střetům zájmů) splněna formou povolení vydaného řediteli nebo
 - (b) jsou dodržena ustanovení § 177 (povinnost oznámit zájem na navrhované transakci nebo ujednání),nebude od dané transakce nebo ujednání upuštěno na základě nějakého pravidla zvykového práva nebo ekvitního principu, který vyžaduje souhlas nebo schválení společníků společnosti.
Toto ustanovení neomezuje platnost žádného právního předpisu nebo ustanovení stanov společnost, které vyžaduje takový souhlas nebo schválení.
- (2) Uplatnění obecných povinností není ovlivněno tím, že daný případ zároveň spadá do rámce Hlavy 4 (transakce vyžadující schválení společníků) s tou výjimkou, že pokud platí ustanovení Hlavy 4 a
 - (a) je podle této hlavy zákona dán souhlas nebo
 - (b) daný případ patří k věcem, ohledně nichž je stanoveno, že nevyžadují takový souhlas,není zapotřebí zároveň dodržet ustanovení § 175 (povinnost vyhnout se střetům zájmů) nebo § 176 (povinnost nepřijímat výhody od třetích osob).
- (3) Plněním obecných povinností se nelze zprostit povinnosti získat schválení dle příslušných ustanovení Hlavy 4 (transakce vyžadující schválení společníků).
- (4) Obecné povinnosti
 - (a) platí v závislosti na jakémkoli právním ustanovení, které umožňuje společnosti dát ředitelům nebo kterémukoli z nich konkrétní nebo obecné oprávnění k nějakému jednání (nebo nečinnosti), které by jinak znamenalo porušení povinnosti a

- (b) v případech, kdy stanovy společnosti obsahují ustanovení o řešení střetů zájmů, nejsou tyto obecné povinnosti porušeny žádným jednáním ani nečinností ředitelů v souladu s těmito ustanoveními.
- (5) Ve všech ostatních případech platí obecné povinnosti bez zřetele na jiný právní předpis nebo pravidlo (není-li stanoveno nebo není-li z kontextu vyžadováno jinak).

181 Změny ustanovení v souvislosti s dobročinnými subjekty

- (1) Ustanovení této hlavy zákona se vztahují na dobročinný subjekt tak, jak je stanoveno v tomto paragrafu.
- (2) § 175 (povinnost vyhnout se střetům zájmů) platí tak, jako by byl
- (a) odstavec 3 (který ruší povinnost vyhnout se střetům zájmů v případě transakce nebo ujednání se společností), nahrazen tímto zněním
„(3) Tato povinnost se nevztahuje na střet zájmů vzniklý ve vztahu k transakci nebo ujednání se společností, pokud stanovy společnosti umožňují takové zrušení této povinnosti (a v rozsahu, v němž to umožňují), což mohou učinit pouze ve vztahu k transakcím nebo ujednáním uvedeným ve stanovách společnosti.“
 - (b) odstavec 5 (který stanoví, jak ředitelé společnosti mohou povolit transakci nebo ujednání podle dotyčného paragrafu) byl nahrazen tímto zněním:
„(5) Ředitelé mohou vydat takové povolení tehdy, když stanovy společnosti obsahují ustanovení, které jim umožňuje vydat takové povolení v souladu se stanovami na základě návrhu, který je jim předložen.“
- (3) § 180 odst. 2 písm. b) (který ruší určité povinnosti stanovené v této hlavě zákona u případů, na něž se nevztahuje požadavek získat schválení společníků podle Hlavy 4) platí pouze tehdy a v tom rozsahu, v jakém stanovy společnosti dovolují zrušit takové povinnosti, což mohou udělat pouze ve vztahu k transakcím nebo ujednáním uvedeným ve stanovách společnosti.
- (4) Po § 26 odst. 5 zákona o dobročinných subjektech z roku 1993 (Hlava 10) (pravomoc Komise pro dobročinné subjekty povolit obchodování s majetkem dobročinné společnosti apod.) se vkládá tento odstavec:
„(5A) V případě dobročinného subjektu, která je společností, může nařízení vydané podle tohoto paragrafu povolit nějaký akt bez zřetele na to, že tento akt porušuje povinnost uloženou řediteli společnosti podle hlavy 2 části 10 zákona o obchodních společnostech z roku 2006 (obecné povinnosti ředitelů).“
- (5) Ustanovení tohoto paragrafu se nevztahují na Skotsko.

HLAVA 3

PROHLÁŠENÍ O ZÁJMU NA STÁVAJÍCÍ TRANSAKCI NEBO UJEDNÁNÍ

182 Prohlášení o zájmu na stávající transakci nebo ujednání

- (1) Pokud je ředitel společnosti jakkoli přímo nebo nepřímo zainteresován na nějaké transakci nebo ujednání uzavřeném společností, musí ostatním ředitelům oznámit v souladu s tímto paragrafem povahu a rozsah tohoto zájmu.
Toto ustanovení neplatí, pokud je takový zájem oznámen podle § 177 (povinnost oznámit zájem na navrhované transakci nebo ujednání).
- (2) Takové prohlášení musí být dáno:
 - (a) na schůzi představenstva nebo
 - (b) písemnou formou (viz § 184) nebo
 - (c) formou obecného prohlášení (viz § 185).
- (3) Pokud se prokáže, že prohlášení o zájmu dle tohoto paragrafu je nepřesné nebo neúplné, nebo pokud se takové prohlášení stane nepřesným nebo neúplným, je nutno vydat další prohlášení.
- (4) Veškerá prohlášení vyžadovaná tímto paragrafem musí být dána co možná nejdříve. Nedodržení tohoto požadavku nemá vliv na předmětnou povinnost vydat prohlášení.
- (5) Ustanovení tohoto paragrafu nevyžadují vydání prohlášení o zájmu, jehož si ředitel není vědom nebo v případě, že ředitel neví o související transakci nebo ujednání. Za tímto účelem se má za to, že ředitel si je vědom záležitostí, o nichž by měl důvodně vědět.
- (6) Ředitel nemusí ohlásit zájem:
 - (a) pokud se nemůže mít důvodně za to, že tento zájem vyvolá střet zájmů;
 - (b) pokud o něm ostatní ředitelé již vědí (a v tomto rozsahu, v němž o něm vědí), přičemž se mí pro tento účel za to, že ředitelé jsou si vědomi všeho, o čem by měli důvodně vědět; nebo
 - (c) pokud se tento zájem týká podmínek jeho smlouvy o poskytování služeb, které byly nebo mají být posouzeny
 - (i) na schůzi představenstva nebo
 - (ii) výborem představenstva ustanoveným za tímto účelem podle stanov společnosti.

183 Přestupek spočívající v neohlášení zájmu

- (1) Ředitel, který nedodrží požadavky § 182 (prohlášení o zájmu na stávající transakci nebo ujednání, se dopustí přestupku.
- (2) Osobě, která je uznána vinnou ze spáchání přestupku dle tohoto paragrafu
 - (a) může být na základě žaloby uložena pokuta;
 - (b) může být ve zkráceném řízení uložena pokuta, která nebude vyšší než zákonem stanovené maximum.

184 Prohlášení dané v písemné formě

- (1) Ustanovení tohoto paragrafu se vztahují na prohlášení o zájmu dané v písemné formě.
- (2) Ředitel musí zaslat toto prohlášení ostatním ředitelům.
- (3) Prohlášení lze zaslat v papírové formě nebo pokud s tím příjemce souhlasí, i v dohodnuté elektronické formě.
- (4) Prohlášení lze doručit
 - (a) osobně nebo poštou;
 - (b) pokud s tím příjemce souhlasí, i dohodnutou elektronickou formou.
- (5) V případech, kdy ředitel oznámí svůj zájem písemně v souladu s ustanoveními tohoto paragrafu
 - (a) je podání tohoto prohlášení považováno za součást jednání na následující schůzi představenstva po vydání prohlášení a
 - (b) ustanovení § 248 (zápis ze schůze představenstva) platí tak, jako by toto prohlášení bylo dáno na takové schůzi.

185 Obecné prohlášení je považováno za dostatečné

- (1) Obecné prohlášení dané podle tohoto paragrafu je dostačujícím prohlášením o zájmu ve vztahu k záležitostem, kterých se týká.
- (2) Obecné prohlášení se dává ředitelům společnosti v tom smyslu, že ředitel
 - (a) má jako společník, vedoucí pracovník, zaměstnanec nebo jinak podíl na konkrétní právnické osobě nebo firmě a je na něho nutno pohlížet jako na osobu zainteresovanou na jakékoli transakci nebo ujednání, které může být po datu tohoto prohlášení uzavřeno s takovou právnickou osobou nebo firmou nebo
 - (b) je spojen s konkrétní osobou (jinou než právnická osoba nebo firma) a je na něho nutno pohlížet jako na osobu zainteresovanou na jakékoli transakci nebo ujednání, které může být po datu tohoto prohlášení uzavřeno s takovou osobou.
- (3) V prohlášení musí být uvedena povaha a rozsah podílu ředitele na takové právnické osobě nebo firmě nebo povaha jeho spojení s danou osobou.
- (4) Obecné prohlášení je účinné pouze tehdy
 - (a) je-li dáno na schůzi představenstva nebo
 - (b) jestliže ředitel podnikne přiměřené kroky k zajištění toho, aby bylo prohlášení předloženo a přečteno na následující schůzi představenstva po předání prohlášení.

186 Prohlášení o zájmu v případě společnosti s jedním ředitelem

- (1) V případech, kdy se od jediného ředitele společnosti, která má mít více ředitelů, vyžaduje prohlášení o zájmu podle § 182 (povinnost oznámit zájem na stávající transakci nebo ujednání),

- (a) musí být toto prohlášení zaznamenáno písemně;
 - (b) je podání tohoto prohlášení považováno za součást jednání na následující schůzi představenstva po předání prohlášení a
 - (c) ustanovení § 248 (zápis ze schůze představenstva) platí tak, jako by toto prohlášení bylo dáno na takové schůzi.
- (2) Žádné ustanovení tohoto paragrafu nemá vliv na působení § 231 (smlouva s jediným společníkem, který je rovněž ředitelem: podmínky, které musí být stanoveny písemně nebo zaznamenány v zápisu).

187 Prohlášení o zájmu stínového ředitele na stávající transakci

- (1) Ustanovení této hlavy zákona, která se týká povinnosti stanovené v § 182 (povinnost dát prohlášení o zájmu na stávající transakci nebo ujednání) se vztahují na stínového ředitele stejně jako na ředitele, ale s těmito změnami.
- (2) Ustanovení odst. 2 písm. a) tohoto paragrafu (prohlášení na schůzi představenstva) neplatí.
- (3) Odst. 4 (prohlášení dané nebo předložené a přečtené na schůzi představenstva) § 185 (obecné prohlášení je považováno za dostatečné) neplatí.
- (4) Obecné prohlášení dané stínovým ředitelem je účinné pouze tehdy, je-li dáno písemně v souladu s § 184.

HLAVA 4

TRANSAKCE S ŘEDITELI, KTERÉ VYŽADUJÍ SOUHLAS SPOLEČNÍKŮ

Smlouvy o poskytování služeb

188 Dlouhodobé smlouvy o poskytování služeb uzavřené s řediteli; požadavek schválení ze strany společníků

- (1) Tento paragraf se vztahuje na ustanovení, podle něhož zaručená doba pracovního poměru ředitele
- (a) u společnosti, jejímž je ředitelem nebo
 - (b) který je ředitelem holdingové společnosti skupiny tvořené touto společností a jejími dceřinými společnostmi
- je nebo může být delší než dva roky.
- (2) Společnost smí souhlasit s tímto ustanovením pouze tehdy, jestliže bylo schváleno
- (a) usnesením společníků společnosti a
 - (b) v případě ředitele holdingové společnosti usnesením společníků této holdingové společnosti.
- (3) Zaručená doba pracovního poměru ředitele je
- (a) doba, během níž pracovní poměr ředitele

- (i) trvá nebo má trvat jinak než na žádost společnosti (podle původní smlouvy nebo podle nové smlouvy uzavřené na základě původní smlouvy) a
 - (ii) kterou společnost nemůže ukončit výpovědí nebo kterou může takto ukončit pouze v konkrétně uvedených případech nebo
 - (b) výpovědní lhůta u pracovního poměru, který může společnost ukončit výpovědí,
nebo v případě pracovního poměru s dobou dle písm. a) a písm. b) souhrn těchto dob.
- (4) Pokud společnost více než šest měsíců před koncem zaručené doby pracovního poměru ředitele uzavře s tímto ředitelem další smlouvu o poskytování služeb (jinak než na základě práva uděleného druhé straně smlouvy původní smlouvou nebo v souladu s ní), platí tento paragraf tak, jakoby k zaručené době platnosti nové smlouvy byla připočtena nevyčerpaná část zaručené doby platnosti původní smlouvy.
- (5) Usnesení, které schvaluje ustanovení, k němuž se vztahuje tento paragraf, může být přijato pouze tehdy, je-li společníkům předloženo memorandum, v němž je specifikována navrhovaná smlouva s tímto ustanovením
- (a) v případě písemného usnesení tak, že toto memorandum bude zasláno nebo předloženo každému oprávněnému společníkovi do data, kdy je mu zaslán nebo předložen návrh usnesení
 - (b) v případě usnesení předloženého na valné hromadě tak, že toto memorandum bude dáno společníkům společnosti k nahlédnutí jak
 - (i) v sídle společnosti ve lhůtě nejdéle 15 dní končící datem konání valné hromady;
 - (ii) tak i na samotné valné hromadě.
- (6) Schválení dle tohoto paragrafu není vyžadováno od společníků právnické osoby, která
- (a) není společností zapsanou ve Spojeném království nebo
 - (b) je dceřinou společností se 100 % vlastnickým podílem jiné právnické osoby.
- (7) Výraz „pracovní poměr“ použitý v tomto paragrafu znamená jakékoli zaměstnání v souladu se smlouvou o poskytování služeb uzavřenou s ředitelem.

189 Dlouhodobé smlouvy o poskytování služeb uzavřené s řediteli: občanskoprávní následky porušení

Pokud společnost souhlasí s ustanovením, které je v rozporu s § 188 (dlouhodobé smlouvy o poskytování služeb uzavřené s řediteli: požadavek schválení ze strany společníků)

- (a) je takové ustanovení neplatné v tom rozsahu, v němž je v rozporu s výše uvedeným paragrafem a
- (b) má se za to, že smlouva obsahuje podmínku, která dává společnosti právu ukončit kdykoli smlouvu výpovědí s přiměřenou výpovědní lhůtou.

190 Podstatné majetkové transakce: požadavek schválení ze strany společníků

- (1) Společnost nesmí uzavřít ujednání, podle něhož
 - (a) nějaký ředitel společnosti nebo její holdingové společnosti nebo osoba spojená s takovým ředitelem přímo nebo nepřímo získá nebo má získat od společnosti podstatné nepeněžitě aktivum nebo
 - (b) společnost přímo nebo nepřímo získá nebo má získat podstatné nepeněžitě aktivum od takového ředitele nebo spojené osoby,pokud není takové ujednání schváleno usnesením společníků společnosti nebo pokud závisí na obdržení takového schválení.
- (2) Pokud je ředitel nebo spojená osoba ředitelem holdingové společnosti dané společnosti nebo osobou spojenou s takovým ředitelem, musí být toto ujednání rovněž schváleno usnesením společníků holdingové společnosti nebo záviset na získání takového schválení.
- (3) Společnosti nevznikne žádná odpovědnost, pokud neobdrží souhlas vyžadovaný tímto paragrafem.
- (4) Schválení dle tohoto paragrafu není vyžadováno od společníků právnické osoby, která
 - (a) není společností zapsanou ve Spojeném království nebo
 - (b) je dceřinou společností se 100 % vlastnickým podílem jiné právnické osoby.
- (5) Pro účely tohoto paragrafu platí, že se
 - (a) na ujednání o více nepeněžitých aktivech nebo
 - (b) na ujednání, které je jedním ze série ujednání o nepeněžitých aktivechpohlíží tak, jak by se týkalo nepeněžitěho aktiva o hodnotě, která se rovná úhrnné hodnotě veškerých nepeněžitých aktiv zahrnutých v daném ujednání nebo sérii ujednání.
- (6) Tento paragraf se netýká transakce, která souvisí
 - (a) s čímkoli, co je ředitel společnosti oprávněn vykonat podle své smlouvy o poskytování služeb;
 - (b) s platbou za ztrátu funkce definovanou v § 215 (platby, které vyžadují souhlas společníků).

191 Význam slova „podstatný“

- (1) Tento paragraf vysvětluje, co znamená výraz „podstatné“ nepeněžitě aktivum používaný v § 190 (požadavek schvalování podstatných majetkových transakcí).
- (2) Aktivum je podstatné ve vztahu ke společnosti, pokud je její hodnota
 - (a) vyšší než 10 % hodnoty aktiv společnosti a vyšší než 5 000,- GBP nebo
 - (b) vyšší než 100 000,- GBP.
- (3) Výraz „hodnota aktiv“ za tímto účelem vždy znamená
 - (a) hodnotu čistých aktiv společnosti určenou na základě její nejnovější účetní závěrky nebo

- (b) pokud není zpracována účetní závěrka, částku splaceného akciového kapitálu společnosti.
- (4) Výraz „účetní závěrka“ společnosti znamená její účetní závěrku zpracovanou v souladu s Částí 15 a její „nejnovější“ účetní závěrka znamená účetní závěrku, která má být rozeslána společníkům v den, který je nejnedávnější (viz § 424).
- (5) Fakt, zda je nějaké aktivum podstatné, se určuje k datu uzavření daného ujednání.

192 Výjimka u transakcí se společníky nebo s jinými společnostmi skupiny

Souhlas podle § 190 (požadavek schválení podstatných majetkových transakcí ze strany společníků) se nevyžaduje

- (a) u transakcí mezi společnostmi a osobou, která je svou povahou jejím společníkem nebo
- (b) u transakcí mezi
 - (i) holdingovou společností a její plně vlastněnou dceřinou společností nebo
 - (ii) dvěma plně vlastněnými dceřinými společnostmi stejné holdingové společnosti.

193 Výjimka u společnosti, která se zrušuje nebo je v nucené správě

- (1) Ustanovení tohoto paragrafu se vztahují na společnost
 - (a) která se zrušuje (s výjimkou zrušení společnosti z podnětu společníků) nebo
 - (b) která je v nucené správě ve smyslu přílohy B1 insolvenčního zákona z roku 1986 (c. 45) nebo insolvenční vyhlášky Severního Irska z roku 1989 (S.I. 1989/2405 (N.I.19)).
- (2) Souhlas podle § 190 (požadavek schválení podstatných majetkových transakcí ze strany společníků) se nevyžaduje
 - (a) od společníků společnosti, na níž se vztahuje tento paragraf nebo
 - (b) u ujednání uzavřených společností, na níž se vztahuje tento paragraf.

194 Výjimka pro transakce na uznávané investiční burze

- (1) Souhlas podle § 190 (požadavek schválení podstatných majetkových transakcí ze strany společníků) se nevyžaduje u transakcí na uznávané investiční burze uzavřených ředitelem nebo osobou spojenou s ředitelem prostřednictvím zastoupení osoby, která jedná ve vztahu k této transakci jako nezávislý makléř.
- (2) Za tímto účelem
 - (a) výraz „nezávislý makléř“ znamená osobu, která si nezávisle na řediteli nebo na kterékoli s ním spojené osobě zvolí osobu, s níž má být transakce uzavřena a
 - (b) výraz „uznávaná investiční burza“ má stejný význam jako v části 18 zákona o finančních službách a trzích z roku 2000 (c. 8).

195 Majetkové transakce: občanskoprávní důsledky porušení

- (1) Tento paragraf se vztahuje na ujednání společnosti uzavřená v rozporu s § 190 (požadavek souhlasu členů s podstatnými majetkovými transakcemi).
- (2) Dané ujednání a jakákoli transakce, kterou v souladu s ním uzavře společnost nebo jiná osoba, může být ve vztahu ke společnosti neplatná, ledaže
 - (a) již nelze získat zpět žádné peníze nebo jiné aktivum, které bylo předmětem ujednání nebo transakce;
 - (b) společnost obdržela od jakékoli jiné osoby v souladu s tímto paragrafem náhradu škody, která jí byla způsobena nebo
 - (c) práva, která nějaká osoba, která není účastníkem daného ujednání nebo transakce, by byla touto neplatností dotčena.
- (3) Bez zřetele na to, zda dané ujednání nebo transakce je nebo není zneplatněna, je každá u osob uvedených v odstavci 4 povinna
 - (a) vyúčtovat společnosti veškeré výnosy, které získala přímo nebo nepřímo z daného ujednání nebo transakce a
 - (b) nahradit společnosti společně a nerozdílně s jinou osobou, na níž se vztahuje tato povinnost podle tohoto ustanovení, veškerou újmu nebo škodu vyplývající z takového ujednání nebo transakce.
- (4) K těmto povinným osobám patří
 - (a) jakýkoli ředitel společnosti nebo holdingové společnosti, s nímž společnost uzavřela ujednání v rozporu s § 190;
 - (b) jakákoli osoba spojená se ředitelem společnosti nebo její holdingové společnosti, s níž společnost uzavřela ujednání v rozporu s § 190;
 - (c) ředitel společnosti nebo holdingové společnosti, s nímž je taková osoba spojena a
 - (d) jakýkoli jiný ředitel společnosti, který povolil uzavření ujednání nebo jakékoli transakce, která byla v souladu s ním uzavřena.
- (5) Ustanovení odstavců 3 a 4 podléhají ustanovením následujících dvou odstavců.
- (6) V případě ujednání uzavřeného společností v rozporu s § 190 s osobou spojenou s jejím ředitelem nebo s ředitelem holdingové společnosti nenese daný ředitel odpovědnost dle odst. 4 písm. c), pokud prokáže, že podnikl veškeré přiměřené kroky k zajištění toho, aby společnost dodržela ustanovení tohoto paragrafu.
- (7) V každém případě
 - (a) nenese tato spojená osoba odpovědnost podle odst. 4 písm. b) a
 - (b) ředitel nenese odpovědnost podle odst. 4. písm. d),pokud spojená osoba nebo ředitel prokáže, že v době uzavření transakce neznali konkrétní okolnosti, které založily porušení.
- (8) Žádné ustanovení tohoto paragrafu nesmí být vykládáno tak, že vylučuje působnost jiného právního předpisu nebo pravidla, na základě něhož může být dané ujednání nebo transakce zpochybněna nebo může vzniknout společnosti nějaký závazek.

196 Majetkové transakce: účinek následného potvrzení

Pokud společnost uzavře nějaké ujednání nebo transakci v rozporu s § 190 (požadavek schválení ze strany společníků), ale toto ujednání nebo transakce je v přiměřené době potvrzena

- (a) v případě rozporu s ustanoveními odst. 1 uvedeného paragrafu usnesením společníků společnosti a
 - (b) v případě rozporu s ustanoveními odst. 2 uvedeného paragrafu usnesením společníků holdingové společnosti,
- nelze tuto transakci již zrušit podle § 195.

Půjčky, kvazi-půjčky a úvěrové transakce

197 Půjčky ředitelům: požadavek souhlasu společníků

- (1) Společnost nesmí
 - (a) poskytnout půjčku svému řediteli nebo řediteli své holdingové společnosti;
 - (b) uzavřít záruku nebo poskytnout zajištění v souvislosti s půjčkou poskytnutou jinou osobou řediteli,pokud není taková transakce schválena usnesením společníků společnosti.
- (2) Je-li ředitel ředitelem holdingové společnosti dané společnosti, musí být půjčka schválena rovněž společníky holdingové společnosti.
- (3) Usnesení, které schvaluje transakci, k níž se vztahuje tento paragraf, může být přijato pouze tehdy, je-li společníkům předloženo memorandum, v němž jsou specifikovány záležitosti uvedené v odstavci 4
 - (a) v případě písemného usnesení tak, že toto memorandum bude zasláno nebo předloženo každému oprávněnému společníkovi do data, kdy je mu zaslán nebo předložen návrh usnesení;
 - (b) v případě usnesení předloženého na valné hromadě tak, že toto memorandum bude dáno společníkům společnosti k nahlédnutí jak
 - (i) v sídle společnosti ve lhůtě nejdéle 15 dní končící datem konání valné hromady;
 - (ii) tak i na samotné valné hromadě.
- (4) K záležitostem, které musí být zveřejněny, patří:
 - (a) povaha transakce;
 - (b) výše půjčky a účel, pro nějž je vyžadována a
 - (c) míra odpovědnosti společnosti z jakékoli transakce související s půjčkou.
- (5) Schválení dle tohoto paragrafu není vyžadováno od společníků právnické osoby, která
 - (a) není společností zapsanou ve Spojeném království nebo
 - (b) je dceřinou společností se 100 % vlastnickým podílem jiné právnické osoby.

198 Kvazi-půjčky ředitelům: požadavek souhlasu společníků

- (1) Ustanovení tohoto paragrafu se vztahují na
 - (a) veřejnou společnost nebo
 - (b) na společnost spřízněnou s veřejnou společností.

- (2) Společnost, na níž se vztahuje tento paragraf, nesmí
- (a) poskytnout kvazi-půjčku svému řediteli nebo řediteli své holdingové společnosti;
 - (b) uzavřít záruku nebo poskytnout zajištění v souvislosti s kvazi-půjčkou poskytnutou jinou osobou řediteli,
- pokud není taková transakce schválena usnesením společníků společnosti.
- (2) Je-li ředitel ředitelem holdingové společnosti dané společnosti, musí být tato transakce schválena rovněž společníky holdingové společnosti.
- (3) Usnesení, které schvaluje transakci, k níž se vztahuje tento paragraf, může být přijato pouze tehdy, je-li společníkům předloženo memorandum, v němž jsou specifikovány záležitosti uvedené v odstavci 5
- (a) v případě písemného usnesení tak, že toto memorandum bude zasláno nebo předloženo každému oprávněnému společníkovi do data, kdy je mu zaslán nebo předložen návrh usnesení;
 - (b) v případě usnesení předloženého na valné hromadě tak, že toto memorandum bude dáno společníkům společnosti k nahlédnutí jak
 - (i) v sídle společnosti ve lhůtě nejdéle 15 dní končící datem konání valné hromady;
 - (ii) tak i na samotné valné hromadě.
- (4) K záležitostem, které musí být zveřejněny, patří:
- (a) povaha transakce;
 - (b) výše kvazi-půjčky a účel, pro nějž je vyžadována a
 - (c) míra odpovědnosti společnosti z jakékoli transakce související s kvazi-půjčkou.
- (5) Schválení dle tohoto paragrafu není vyžadováno od společníků právnické osoby, která
- (a) není společností zapsanou ve Spojeném království nebo
 - (b) je dceřinou společností se 100 % vlastnickým podílem jiné právnické osoby.

199 Význam výrazu „kvazi-půjčka“ a souvisejících výrazů

- (1) „Kvazi-půjčka“ je transakce, v jejímž rámci se jedna strana (věřitel) zaváže zaplatit nebo jinak než na základě smlouvy zaplatí za druhou osobu (dlužníka) určitou částku nebo se zaváže nahradit nebo nahradí jinak než na základě smlouvy náklady vynaložené jinou osobou za další osobu (dlužníka)
- (a) s tou podmínkou, že dlužník (nebo osoba, která jedná v jeho zastoupení) nahradí věřiteli tuto částku nebo
 - (b) za okolností, za nichž vznikne dlužníkovi povinnost nahradit věřiteli tuto částku.
- (2) Veškeré odkazy na osobu, které je poskytována kvazi-půjčka, znamenají odkazy na dlužníka.
- (3) K závazkům dlužníka z kvazi-půjčky patří závazky jakékoli osoby, která se zavázala poskytnout věřiteli náhradu za dlužníka.

200 Půjčky nebo kvazi-půjčky osobám spojeným s řediteli; požadavek souhlasu společníků

- (1) Ustanovení tohoto paragrafu se vztahují na
 - (a) veřejnou společnost nebo
 - (b) na společnost spřízněnou s veřejnou společností.
- (2) Společnost, na níž se vztahuje tento paragraf, nesmí
 - (a) poskytnout kvazi-půjčku osobě spojené se svým ředitelem nebo s ředitelem své holdingové společnosti;
 - (b) uzavřít záruku nebo poskytnout zajištění v souvislosti s kvazi-půjčkou poskytnutou jinou osobou osobě spojené s ředitelem, pokud není taková transakce schválena usnesením společníků společnosti.
- (2) Je-li spojená osoba spojena s ředitelem holdingové společnosti dané společnosti, musí být tato transakce schválena rovněž společníky holdingové společnosti.
- (3) Usnesení, které schvaluje transakci, k níž se vztahuje tento paragraf, může být přijato pouze tehdy, je-li společníkům předloženo memorandum, v němž jsou specifikovány záležitosti uvedené v odstavci 5
 - (a) v případě písemného usnesení tak, že toto memorandum bude zasláno nebo předloženo každému oprávněnému společníkovi do data, kdy je mu zaslán nebo předložen návrh usnesení;
 - (b) v případě usnesení předloženého na valné hromadě tak, že toto memorandum bude dáno společníkům společnosti k nahlédnutí jak
 - (i) v sídle společnosti ve lhůtě nejdéle 15 dní končící datem konání valné hromady;
 - (ii) tak i na samotné valné hromadě.
- (4) K záležitostem, které musí být zveřejněny, patří:
 - (a) povaha transakce;
 - (b) výše kvazi-půjčky a účel, pro níž je vyžadována a
 - (c) míra odpovědnosti společnosti z jakékoli transakce související s kvazi-půjčkou.
- (5) Schválení dle tohoto paragrafu není vyžadováno od společníků právnické osoby, která
 - (a) není společností zapsanou ve Spojeném království nebo
 - (b) je dceřinou společností se 100 % vlastnickým podílem jiné právnické osoby.

201 Úvěrové transakce: požadavek souhlasu společníků

- (1) Ustanovení tohoto paragrafu se vztahují na
 - (a) veřejnou společnost nebo
 - (b) na společnost spřízněnou s veřejnou společností.
- (2) Společnost, na níž se vztahuje tento paragraf, nesmí
 - (a) uzavřít jako věřitel úvěrovou transakci ve prospěch svého ředitele nebo ředitele své holdingové společnosti, nebo osobě spojené s takovým ředitelem;
 - (b) uzavřít záruku nebo poskytnout zajištění v souvislosti s úvěrovou transakcí uzavřenou jinou osobou ve prospěch takového ředitele nebo osoby spojené s takovým ředitelem,

pokud není taková transakce (tj. úvěrová transakce, poskytnutí záruky nebo zajištění) schválena usnesením společníků společnosti.

- (2) Je-li ředitel nebo spojená osoba ředitelem holdingové společnosti dané společnosti nebo osobou spojenou s takovým ředitelem, musí být tato transakce schválena rovněž společníky holdingové společnosti.
- (3) Usnesení, které schvaluje transakci, k níž se vztahuje tento paragraf, může být přijato pouze tehdy, je-li společníkům předloženo memorandum, v němž jsou specifikovány záležitosti uvedené v odstavci 5
 - (a) v případě písemného usnesení tak, že toto memorandum bude zasláno nebo předloženo každému oprávněnému společníkovi do data, kdy je mu zaslán nebo předložen návrh usnesení;
 - (b) v případě usnesení předloženého na valné hromadě tak, že toto memorandum bude dáno společníkům společnosti k nahlédnutí jak
 - (i) v sídle společnosti ve lhůtě nejdéle 15 dní končící datem konání valné hromady;
 - (ii) tak i na samotné valné hromadě.
- (4) K záležitostem, které musí být zveřejněny, patří:
 - (a) povaha transakce;
 - (b) výše úvěrové transakce a účel, pro něž jsou vyžadovány pozemky, zboží nebo služby, které jsou prodávány nebo jinak zcizovány, pronajaty, najaty nebo dodány v rámci úvěrové transakce;
 - (c) míra odpovědnosti společnosti z jakékoli transakce související s úvěrovou transakcí.
- (5) Schválení dle tohoto paragrafu není vyžadováno od společníků právnické osoby, která
 - (a) není společností zapsanou ve Spojeném království nebo
 - (b) je dceřinou společností se 100 % vlastnickým podílem jiné právnické osoby.

202 Význam výrazu „úvěrová transakce“

- (1) „Úvěrová transakce“ znamená transakci, v jejímž rámci jedna osoba (věřitel)
 - (a) dodá jakékoli zboží nebo prodá jakékoli pozemky podle nájemní smlouvy s následnou koupí najaté věci nebo podle podmíněné smlouvy o prodeji;
 - (b) pronajme nebo najme jakékoli pozemky nebo zboží výměnou za periodické platby nebo
 - (c) jinak zcizí pozemky nebo dodá zboží a služby a je srozuměn s tím, že platba (jednorázová, ve formě splátek, periodických plateb nebo jinak) bude odložena.
- (2) Veškeré odkazy na osobu, k jejímuž prospěchu je uzavírána úvěrová transakce, znamenají odkazy na osobu, které je v rámci transakce dodáno, prodáno, pronajato nebo jinak zcizeno zboží, pozemky nebo služby.
- (3) Výrazy použité v tomto paragrafu mají tento význam:
„smlouva o podmíněném prodeji“ má stejný význam jako v zákoně o spotřebitelském úvěru z roku 1974 (c. 39) a
„služby“ znamenají vše s výjimkou zboží nebo pozemků.

203 Související ujednání: požadavek souhlasu společníků

- (1) Společnost nesmí
 - (a) být účastníkem žádného ujednání, podle něhož
 - (i) jiná osoba uzavře transakci, která, pokud by ji uzavřela společnost, by vyžadovala souhlas dle §§ 197, 198, 200 nebo 201 a
 - (ii) taková osoba získá na základě tohoto ujednání prospěch od společnosti nebo od právnické osoby spřízněné se společností nebo
 - (b) sjednat, aby jí byla postoupena nebo aby převzala jakákoli práva, povinnosti nebo závazky v rámci transakce, která, pokud by ji uzavřela společnost, by vyžadovala tento souhlas,

pokud není takové ujednání schváleno usnesením společníků společnosti.
- (2) Je-li ředitel nebo spojená osoba, pro níž je tato transakce uzavřena, ředitelem holdingové společnosti dané společnosti nebo osobou spojenou s takovým ředitelem, musí být toto ujednání schváleno rovněž společníky holdingové společnosti.
- (3) Usnesení, které schvaluje ujednání, k němuž se vztahuje tento paragraf, může být přijato pouze tehdy, je-li společníkům předloženo memorandum, v němž jsou specifikovány záležitosti uvedené v odstavci 4
 - (a) v případě písemného usnesení tak, že toto memorandum bude zasláno nebo předloženo každému oprávněnému společníkovi do data, kdy je mu zaslán nebo předložen návrh usnesení;
 - (b) v případě usnesení předloženého na valné hromadě tak, že toto memorandum bude dáno společníkům společnosti k nahlédnutí jak
 - (i) v sídle společnosti ve lhůtě nejdéle 15 dní končící datem konání valné hromady;
 - (ii) tak i na samotné valné hromadě.
- (4) K záležitostem, které musí být zveřejněny, patří:
 - (a) záležitosti, které by musely být zveřejněny, kdyby se společnost domáhala schválení transakce, s níž souvisí toto ujednání;
 - (b) povaha daného ujednání;
 - (c) míra odpovědnosti společnosti z daného ujednání nebo jakékoli s ním související transakce.
- (5) Schválení dle tohoto paragrafu není vyžadováno od společníků právnické osoby, která
 - (a) není společností zapsanou ve Spojeném království nebo
 - (b) je dceřinou společností se 100 % vlastnickým podílem jiné právnické osoby.
- (6) V případech, kdy se pro účely tohoto paragrafu určuje, zda by daná transakce vyžadovala souhlas dle §§ 197, 198, 200 nebo 201, kdyby ji uzavřela společnost, pohlíží se na tuto transakci tak, jako by byla uzavřena k datu daného ujednání.

204 Výjimka u výdajů vynaložených ve vztahu k podnikání společnosti

- (1) Schválení podle §§ 197, 198, 200 nebo 201 (požadavek souhlasu společníků s půjčkami apod.) se nevyžaduje u úkonů, jimiž má společnost:

- (a) poskytnout svému řediteli, řediteli své holdingové společnosti nebo osobě spojené s takovým ředitelem finanční prostředky k úhradě výdajů, které takový ředitel nebo tato osoba vynaložili nebo měli vynaložit
 - (i) pro účely společnosti nebo
 - (ii) za tím účelem, aby mohli řádně plnit své povinnosti vedoucích pracovníků společnosti nebo
 - (b) umožnit takové osobě, aby se vyhnula vynaložení těchto výdajů.
- (2) Tento paragraf neopravňuje společnost k uzavření transakce, pokud je úhrnná
- (a) hodnota související transakce a
 - (b) hodnota veškerých jiných příslušných transakcí nebo ujednání vyšší než 50 000,- GBP.

205 Výjimka u výdajů vynaložených na obhajobu v řízení apod.

- (1) Schválení podle §§ 197, 198, 200 nebo 201 (požadavek souhlasu společníků s půjčkami apod.) se nevyžaduje u úkonů, jimiž má společnost:
- (a) poskytnout svému řediteli nebo řediteli své holdingové společnosti finanční prostředky k úhradě výdajů, které takový ředitel vynaložil nebo měl vynaložit
 - (i) na obhajobu v jakémkoli trestním nebo civilním soudním řízení v souvislosti s jakoukoli jeho tvrzenou nedbalostí, prodlením, porušením povinnosti nebo porušením důvěry vůči společnosti nebo spřízněné společnosti nebo
 - (ii) v souvislosti s žádostí o soudní úlevu (viz odst. 5) nebo
 - (b) umožnit takovému řediteli, aby se vyhnul vynaložení těchto výdajů, pokud tak společnost učiní za následujících podmínek.
- (2) K těmto podmínkám patří:
- (a) že půjčka musí být splacena nebo závazek společnosti vzniklý z jakékoli transakce související s daným úkonem musí být splněn v případě, že
 - (i) ředitel bude v daném řízení odsouzen,
 - (ii) bude v tomto řízení vydán rozsudek v jeho neprospěch,
 - (iii) soud odmítne jeho žádost o úlevu a
 - (b) že tato půjčka musí být splacena a závazek vypořádán nejpozději
 - (i) v den, kdy toto odsouzení nabude právní moc,
 - (ii) v den, kdy tento rozsudek nabude právní moc nebo
 - (iii) v den, kdy odmítnutí žádosti o úlevu nabude právní moc.
- (3) Za tímto účelem se má za to, že odsouzení, rozsudek nebo odmítnutí žádosti o úlevu nabude právní moc takto:
- (a) pokud není proti němu podáno odvolání, koncem lhůty pro podání odvolání,
 - (b) pokud je proti němu podáno odvolání, okamžikem vyřízení odvolání (nebo dovolání).
- (4) Odvolání je vyřízeno tehdy,
- (a) je-li o něm rozhodnuto a uplyne lhůta pro podání dovolání nebo
 - (b) pokud je staženo nebo jinak ztratí účinnost.
- (5) Odkaz na žádost o úlevu podle odst. 1 písm. a) bod (ii) znamená odkaz na žádost o úlevu podle

§ 661 odst. 3 nebo 4 (pravomoc soudu poskytnout úlevu v případě nabytí akcií nezasvěceným mandatářem)

§ 1157 (všeobecná pravomoc soudu poskytnout úlevu v případě poctivého a rozumného jednání).

206 Výjimka pro výdaje související s opatřením nebo šetřením regulačního orgánu

Schválení podle §§ 197, 198, 200 nebo 201 (požadavek souhlasu společníků s půjčkami apod.) se nevyžaduje u úkonů, jimiž má společnost:

- (a) poskytnout svému řediteli nebo řediteli své holdingové společnosti finanční prostředky k úhradě výdajů, které takový ředitel vynaložil nebo má vynaložit na obhajobu
 - (i) ve vyšetřování vedeném regulačním orgánem nebo
 - (ii) proti opatření navrhovanému regulačním orgánemv souvislosti s jakoukoli jeho tvrzenou nedbalostí, prodlením, porušením povinnosti nebo porušením důvěry vůči společnosti nebo spřízněné společnosti nebo
- (b) umožnit takovému řediteli, aby se vyhnul vynaložení těchto výdajů.

207 Výjimky pro drobné a obchodní transakce

- (1) Schválení podle §§ 197, 198 nebo 200 se nevyžaduje tehdy, když společnost poskytne půjčku, kvazi-půjčku, vydá záruku nebo poskytne zajištění v souvislosti s půjčkou nebo kvazi-půjčkou, pokud úhrnná:
 - (a) hodnota související transakce a
 - (b) hodnota veškerých jiných příslušných transakcí nebo ujednánínení vyšší než 10 000,- GBP.
- (1) Schválení podle § 201 se nevyžaduje tehdy, když společnost uzavře úvěrovou transakci nebo poskytne zajištění v souvislosti s úvěrovou transakcí, pokud úhrnná:
 - (a) hodnota související transakce (tj. úvěrové transakce, záruky nebo zajištění) a
 - (b) hodnota veškerých jiných příslušných transakcí nebo ujednánínení vyšší než 15 000,- GBP.
- (3) Schválení podle § 201 se nevyžaduje tehdy, když společnost uzavře úvěrovou transakci nebo poskytne zajištění v souvislosti s úvěrovou transakcí, pokud
 - (a) společnost uzavře takovou transakci v rámci svého běžného obchodního styku a
 - (b) hodnota transakce není vyšší a podmínky, za nichž je uzavřena, nejsou výhodnější, než by společnost podle důvodného očekávání nabídla osobě ve stejném finančním postavení, která není spojena se společností (nebo ve vztahu k takové osobě).

208 Výjimky pro transakce mezi společnostmi skupiny

- (1) Schválení podle §§ 197, 198 nebo 200 se nevyžaduje
 - (a) pro poskytnutí půjčky nebo kvazi-půjčky spřízněné právnické osobě nebo
 - (b) pro vydání záruky nebo poskytnutí zajištění v souvislosti s půjčkou nebo kvazi-půjčkou spřízněné právnické osobě.

- (2) Schválení podle § 201 se nevyžaduje
 - (a) pro uzavření úvěrové transakce jako věřitel ve prospěch spřízněné právnické osoby nebo
 - (b) pro vydání záruky nebo poskytnutí zajištění v souvislosti s úvěrovou transakcí uzavřenou jakoukoli osobou ve prospěch spřízněné právnické osoby.

209 Výjimky pro úvěrové společnosti

- (1) Schválení podle §§ 197, 198 nebo 200 se nevyžaduje tehdy, když úvěrová společnost poskytne půjčku, kvazi-půjčku, vydá záruku nebo poskytne zajištění v souvislosti s půjčkou nebo kvazi-půjčkou, pokud úvěrová společnost:
 - (a) uzavře takovou transakci (tj. půjčku, kvazi-půjčku, záruku nebo zajištění v rámci svého běžného obchodního styku a
 - (b) hodnota transakce není vyšší a podmínky, za nichž je uzavřena, nejsou výhodnější, než by úvěrová společnost podle důvodného očekávání nabídla osobě ve stejném finančním postavení, která není spojena se společností (nebo ve vztahu k takové osobě).
- (2) „Úvěrová společnost“ znamená společnost, jejíž běžné podnikání zahrnuje poskytování půjček a kvazi-půjček, vydávání záruk nebo poskytování zajištění v souvislosti s půjčkami a kvazi-půjčkami.
- (3) Podmínka uvedená v odstavci 1 písm. b) sama o sobě nebrání společnosti poskytnout půjčku na bydlení
 - (a) svému řediteli nebo řediteli své holdingové společnosti nebo
 - (b) zaměstnanci společnosti,pokud běžně poskytuje půjčky tohoto druhu svým zaměstnancům a podmínky dané půjčky nejsou výhodnější než ty, za nichž se tyto půjčky obvykle poskytují.
- (4) Výraz „půjčka na bydlení“ znamená pro účely odst. 3 půjčku:
 - (a) na koupi nebo usnadnění koupě celého nebo části obytného domu, který bude osoba, jíž je půjčka poskytována, užívat jako své jediné nebo hlavní bydliště, spolu s veškerými pozemky, které mají být užívány spolu s tímto domem;
 - (b) na modernizaci takto užívaného obytného domu nebo jeho části a pozemků užívaných spolu s ním nebo
 - (c) jako náhradu za jakýkoli úvěr poskytnutý kteroukoli osobou, který spadá pod ustanovení písm. a) nebo b).

210 Ostatní souvisící transakce nebo ujednání

- (1) Tento paragraf definuje význam výrazu „ostatní souvisící transakce nebo ujednání“ pro účely všech výjimek z §§ 197, 198, 200 nebo 201. Výraz „souvisící výjimka“ používaný v následujících ustanoveních znamená výjimku, za jejímž účelem musí být určeny tyto transakce nebo ujednání.
- (2) Ostatní souvisící transakce nebo ujednání jsou transakce nebo ujednání uzavřená dříve nebo současně s danou transakcí nebo ujednáním, ve vztahu k nimž jsou splněny tyto podmínky.
- (3) V případě, kdy je daná transakce nebo ujednání uzavřeno

- (a) pro ředitele společnosti, která je uzavírá nebo
 - (b) pro osobu spojenou s takovým ředitelem,
má se za to, že taková transakce nebo ujednání bylo (nebo je) uzavřeno pro takového ředitele nebo s ním spojenou osobu na základě příslušné výjimky udělené touto společností nebo kteroukoli její dceřinou společností.
- (4) V případě, kdy je daná transakce nebo ujednání uzavřeno
- (a) pro ředitele holdingové společnosti, která je uzavírá nebo
 - (b) pro osobu spojenou s takovým ředitelem,
má se za to, že taková transakce nebo ujednání bylo (nebo je) uzavřeno pro takového ředitele nebo s ním spojenou osobu na základě příslušné výjimky udělené touto holdingovou společností nebo kteroukoli její dceřinou společností.
- (5) Transakce nebo ujednání uzavřené společností, která byla v době jejich uzavření
- (a) dceřinou společností, která uzavírá danou transakci nebo ujednání nebo
 - (b) dceřinou holdingové společnosti této společnosti,
není souvisící transakcí nebo ujednáním, pokud již není takovou dceřinou společností v době, kdy vyvstává otázka, zda taková transakce nebo ujednání spadá do rámce souvisící výjimky.

211 Hodnota transakcí a ujednání

- (1) Pro účely §§ 197 až 214 (půjčky apod.)
- (a) je hodnota transakce nebo ujednání stanovena níže uvedeným způsobem a
 - (b) je za hodnotu jakékoli jiné souvisící transakce nebo ujednání považována takto určená hodnota, snížená o částku, o níž byly sníženy závazky osoby, pro kterou byla taková transakce nebo ujednání uzavřena.
- (2) Hodnotou půjčky je částka její jistiny.
- (3) Hodnotou kvazi-půjčky je částka nebo nejvyšší částka, kterou je osoba, jíž je kvazi-půjčka poskytnuta, povinna vrátit věřiteli.
- (4) Hodnota úvěrové transakce je cena, kterou by bylo možno podle důvodného očekávání obdržet za zboží, služby nebo pozemky, který se transakce týká, pokud byly v době uzavření transakce dodány v rámci běžného podnikání a za stejných podmínek (kromě ceny), za kterých byly nebo mají být dodány v rámci příslušní transakce.
- (5) Hodnota záruky nebo zajištění se rovná zaručené nebo zajištěné částce.
- (6) Hodnota ujednání, na které se vztahuje § 203 (souvisící ujednání), je hodnota transakce, které se týká dané ujednání.
- (7) Pokud nelze hodnotu transakce nebo ujednání vyjádřit jako konkrétní sumu peněz,
- (a) protože nelze zjistit výši jakéhokoli závazku vyplývajícího z takové transakce nebo ujednání nebo z jiného důvodu a
 - (b) bez zřetele na to, zda závazek vyplývající z takové transakce nebo ujednání je nebo není snížen,
má se za to, že hodnota takové transakce je vyšší než 50 000,- GBP.

212 Osoba, pro kterou je uzavřena transakce nebo ujednání

Pro účely §§ 197 až 214 (půjčky apod.) platí, že osobou, pro níž je uzavřena daná transakce nebo ujednání, je

- (a) v případě půjčky nebo kvazi-půjčky osoba, které je půjčka nebo kvazi-půjčka poskytnuta;
- (b) v případě úvěrové transakce osoba, které je v rámci transakce dodáno, prodáno, pronajato, najato nebo jinak zcizeno zboží, pozemky nebo služby;
- (c) v případě záruky nebo zajištění osoba, pro níž je uzavřena transakce, v souvislosti s níž je uzavřena daná záruka nebo poskytnuto zajištění;
- (d) v případě ujednání podle § 203 (souvisící ujednání) osoba, pro níž je uzavřena transakce, se kterou souvisí dané ujednání.

213 Půjčky apod.: občanskoprávní následky porušení

- (1) Tento paragraf platí v případech, kdy společnost uzavře transakci nebo ujednání v rozporu s §§ 197, 198, 200, 201 nebo 203 (požadavek souhlasu společníků s půjčkou apod.).
- (2) Taková transakce nebo ujednání je ve vztahu ke společnosti neplatná, ledaže
 - (a) již nelze získat zpět žádné peníze nebo jiné aktivum, které bylo předmětem ujednání nebo transakce;
 - (b) společnost obdržela od jakékoli jiné osoby v souladu s tímto paragrafem náhradu škody, která jí byla způsobena nebo
 - (c) práva, která nějaká osoba, která není účastníkem daného ujednání nebo transakce, by byla touto neplatností dotčena.
- (3) Bez zřetele na to, zda dané ujednání nebo transakce je nebo není zneplatněna, je každá u osob uvedených v odstavci 4 povinna
 - (a) vyúčtovat společnosti veškeré výnosy, které získala přímo nebo nepřímo z daného ujednání nebo transakce a
 - (b) nahradit společnosti společně a nerozdílně s jinou osobou, na níž se vztahuje tato povinnost podle tohoto ustanovení, veškerou újmu nebo škodu vyplývající z takového ujednání nebo transakce.
- (4) K těmto povinným osobám patří
 - (a) jakýkoli ředitel společnosti nebo holdingové společnosti, s níž společnost uzavřela transakci nebo ujednání v rozporu s §§ 197, 198, 200, 201 nebo 203;
 - (b) jakákoli osoba spojená s ředitelem společnosti nebo její holdingové společnosti, s níž společnost uzavřela transakci nebo ujednání v rozporu s těmito ustanoveními;
 - (c) ředitel společnosti nebo holdingové společnosti, s níž je taková osoba spojena a
 - (d) jakýkoli jiný ředitel společnosti, který povolil uzavření takové transakce nebo ujednání.
- (5) Ustanovení odstavců 3 a 4 podléhají ustanovením následujících dvou odstavců.

- (6) V případě transakce nebo ujednání uzavřeného společností v rozporu s §§ 200, 201 nebo 203 s osobou spojenou s jejím ředitelem nebo s ředitelem holdingové společnosti nenese daný ředitel odpovědnost dle odst. 4 písm. c), pokud prokáže, že podnikl veškeré přiměřené kroky k zajištění toho, aby společnost dodržela ustanovení tohoto paragrafu.
- (7) V každém případě
- (a) nenese tato spojená osoba odpovědnost podle odst. 4 písm. b) a
 - (b) ředitel nenese odpovědnost podle odst. 4. písm. d),
- pokud spojená osoba nebo ředitel prokáže, že v době uzavření transakce neznali konkrétní okolnosti, které založily porušení.
- (8) Žádné ustanovení tohoto paragrafu nesmí být vykládáno tak, že vylučuje působnost jiného právního předpisu nebo pravidla, na základě něhož může být dané ujednání nebo transakce zpochybněna nebo může vzniknout společnosti nějaký závazek.

214 Půjčky apod.: účinek následného potvrzení

Pokud společnost uzavře nějaké ujednání nebo transakci v rozporu s §§ 197, 198, 200, 201 nebo 203 (požadavek souhlasu společníků s půjčkou apod.), ale toto ujednání nebo transakce je v přiměřené době potvrzena

- (a) v případě rozporu s požadavkem na vydání usnesení společníků společnosti usnesením společníků společnosti a
 - (b) v případě rozporu s požadavkem na vydání usnesení společníků holdingové společnosti usnesením společníků holdingové společnosti,
- nelze tuto transakci již zrušit podle § 213.

Platby za ztrátu funkce

215 Platby za ztrátu funkce

- (1) Výraz „platba za ztrátu funkce“ používaný v této hlavě zákona znamená platbu vyplacenou řediteli nebo bývalému řediteli společnosti
- (a) náhradou za ztrátu funkce ředitele společnosti,
 - (b) náhradou za ztrátu
 - (i) jiné funkce nebo zaměstnání souvisejícího s řízením záležitostí společnosti nebo
 - (ii) jakékoli ředitelské nebo jiné funkce nebo zaměstnání souvisejícího s řízením záležitostí jakéhokoli dceřiného podniku společnosti,
 pokud daný ředitel nebo bývalý ředitel ztratil takovou funkci nebo zaměstnání během svého ředitelského funkčního období nebo spolu se ztrátou funkce ředitele,
 - (c) jako úplatu za jeho odstoupení z funkce ředitele společnosti nebo v souvislosti s tímto odstoupením nebo
 - (d) jako úplatu za jeho odstoupení
 - (i) z jiné funkce nebo rozvázání pracovního poměru souvisejícího s řízením záležitostí společnosti nebo
 - (ii) z jakékoli ředitelské nebo jiné funkce nebo rozvázání pracovního poměru souvisejícího s řízením záležitostí jakéhokoli dceřiného podniku společnosti,

pokud daný ředitel nebo bývalý ředitel odstoupil z takové funkce nebo rozvázal takový pracovní poměr během svého ředitelského funkčního období nebo spolu se ztrátou funkce ředitele.

- (2) Odkazy na náhradu a úplatu zahrnují i nepeněžité požitky a odkazy na platby použité v této hlavě zákona mají odpovídající význam.
- (3) Pro účely §§ 217 až 221 (platby, které vyžadují souhlas společníků) je
 - (a) na platbu vyplacenou osobě spojené s ředitelem nebo
 - (b) na platbu vyplacenou jakékoli osobě podle pokynu nebo ve prospěch ředitele nebo osoby s ním spojenépohlíženo jako na platbu řediteli.
- (4) Odkazy na platbu provedenou nějakou osobou, které jsou použity v tomto paragrafu, zahrnují i platbu provedenou jinou osobou podle pokynu nebo v zastoupení osoby, na kterou se odkazuje.

216 Částky považované za platby za ztrátu funkce

- (1) Tento paragraf platí v případech, kdy má ředitel v souvislosti s převodem zmíněným v §§ 218 nebo 219 (platba v souvislosti převodem podniku, majetku nebo akcií)
 - (a) přestat zastávat funkci nebo
 - (b) ztratit
 - (i) jinou funkci nebo zaměstnání související s řízením záležitostí společnosti nebo
 - (ii) jakoukoli ředitelskou nebo jinou funkci nebo zaměstnání související s řízením záležitostí nějakého dceřiného podniku společnosti.
- (2) Pokud v souvislosti s takovým převodem nastane případ, kdy
 - (a) cena, která má být vyplacena řediteli společnosti za jakékoli akcie společnosti, jejichž je majitelem, je vyšší než cena, kterou by v té době mohli obdržet jiní majitelé podobných akcií nebo
 - (b) jiná osoba než společnost poskytne řediteli nějakou hodnotnou úplatu.je taková částka navíc nebo peněžitá hodnota dané úplaty pro účely těchto ustanovení považována za platbu za ztrátu funkce.

217 Platba ze strany společnosti: požadavek souhlasu společníků

- (1) Společnost může vyplatit svému řediteli platbu za ztrátu funkce pouze tehdy, když je taková platba schválena usnesením společníků společnosti.
- (2) Společnost může vyplatit řediteli své holdingové společnosti platbu za ztrátu funkce pouze tehdy, když je taková platba schválena usnesením společníků společnosti i její holdingové společnosti.
- (3) Usnesení o schválení platby, které se týká tento paragraf, může být přijato pouze tehdy, je-li společníkům společnosti, o jejichž souhlas se žádá, předloženo memorandum, v němž je specifikována navrhovaná platba

- (a) v případě písemného usnesení tak, že toto memorandum bude zasláno nebo předloženo každému oprávněnému společníkovi do data, kdy je mu zaslán nebo předložen návrh usnesení;
 - (b) v případě usnesení předloženého na valné hromadě tak, že toto memorandum bude dáno společníkům společnosti k nahlédnutí jak
 - (i) v sídle společnosti ve lhůtě nejdéle 15 dní končící datem konání valné hromady;
 - (ii) tak i na samotné valné hromadě.
- (4) Schválení dle tohoto paragrafu není vyžadováno od společníků právnické osoby, která
- (a) není společností zapsanou ve Spojeném království nebo
 - (b) je dceřinou společností se 100 % vlastnickým podílem jiné právnické osoby.

218 Platby v souvislosti s převodem podniku apod.: požadavek souhlasu společníků

- (1) Žádná osoba nesmí poskytnout řediteli společnosti platbu za ztrátu funkce v souvislosti s převodem celého nebo části podniku nebo majetku společnosti, pokud není taková platba schválena usnesením společníků společnosti.
- (2) Žádná osoba nesmí poskytnout řediteli společnosti platbu za ztrátu funkce v souvislosti s převodem celého nebo části podniku nebo majetku dceřiné společnosti, pokud není taková platba schválena usnesením společníků obou společností.
- (3) Usnesení o schválení platby, které se týká tento paragraf, může být přijato pouze tehdy, je-li společníkům společnosti, o jejichž souhlas se žádá, předloženo memorandum, v němž je specifikována navrhovaná platba
- (a) v případě písemného usnesení tak, že toto memorandum bude zasláno nebo předloženo každému oprávněnému společníkovi do data, kdy je mu zaslán nebo předložen návrh usnesení;
 - (b) v případě usnesení předloženého na valné hromadě tak, že toto memorandum bude dáno společníkům společnosti k nahlédnutí jak
 - (i) v sídle společnosti ve lhůtě nejdéle 15 dní končící datem konání valné hromady;
 - (ii) tak i na samotné valné hromadě.
- (4) Schválení dle tohoto paragrafu není vyžadováno od společníků právnické osoby, která
- (a) není společností zapsanou ve Spojeném království nebo
 - (b) je dceřinou společností se 100 % vlastnickým podílem jiné právnické osoby.
- (5) Má se za to, že platba vyplacená podle nějakého ujednání
- (a) uzavřeného jako součást příslušné smlouvy o převodu nebo jeden rok před nebo dva roky po uzavření této smlouvy a
 - (b) jeho účastníkem je společnost, jejíž podnik nebo majetek je převáděn, nebo osoba, které je tento podnik nebo majetek převáděn
- je platba, na kterou se vztahuje tento paragraf, pokud není prokázán opak.

219 Platba v souvislosti s převodem akcií: požadavek souhlasu společníků

- (1) Žádná osoba nesmí poskytnout řediteli společnosti platbu za ztrátu funkce v souvislosti s převodem akcií společnosti nebo její dceřiné společnosti na základě

nabídky převzetí, pokud není taková platba schválena usnesením příslušných akcionářů.

- (2) Příslušní akcionáři znamenají majitele akcií, kterých se týká daná nabídka a veškeré majitele akcií stejné třídy jako kterákoli z těchto akcií.
- (3) Usnesení o schválení platby, které se týká tento paragraf, může být přijato pouze tehdy, je-li společníkům společnosti, o jejichž souhlas se žádá, předloženo memorandum, v němž je specifikována navrhovaná platba
 - (a) v případě písemného usnesení tak, že toto memorandum bude zasláno nebo předloženo každému oprávněnému společníkovi do data, kdy je mu zaslán nebo předložen návrh usnesení;
 - (b) v případě usnesení předloženého na valné hromadě tak, že toto memorandum bude dáno společníkům společnosti k nahlédnutí jak
 - (i) v sídle společnosti ve lhůtě nejdéle 15 dní končící datem konání valné hromady;
 - (ii) tak i na samotné valné hromadě.
- (4) Osoba, která předkládá nabídku, ani její spřízněná osoba (definovaná v § 988), není oprávněna hlasovat o takovém usnesení, avšak
 - (a) je-li toto usnesení navrhováno jako písemné usnesení, mají tyto osoby nárok obdržet kopii takového usnesení (pokud by měly jinak takové právo) a
 - (b) pokud by tyto osoby měly jinak takové právo, jsou oprávněny obdržet oznámení o valné hromadě, na níž se má posoudit toto usnesení, zúčastnit se jí a vystoupit na ní (osobně nebo prostřednictvím zmocněnce) a jsou započítány do kvóra.
- (5) Pokud není valná hromada, na níž má být posouzeno toto usnesení, schopna usnášení a po jejím odročení na pozdější termín není znovu schopna usnášení, je taková platba považována pro účely tohoto paragrafu za schválenou.
- (6) Schválení dle tohoto paragrafu není vyžadováno od společníků právnické osoby, která
 - (a) není společností zapsanou ve Spojeném království nebo
 - (b) je dceřinou společností se 100 % vlastnickým podílem jiné právnické osoby.
- (7) Má se za to, že platba vyplacená podle nějakého ujednání
 - (a) uzavřeného jako součást příslušné smlouvy o převodu nebo jeden rok před nebo dva roky po uzavření této smlouvy a
 - (b) jeho účastníkem je společnost, jejíž akcie jsou předmětem nabídky převodu, nebo osoba, které jsou převáděnyje platba, na kterou se vztahuje tento paragraf, pokud není prokázán opak.

220 Výjimka pro platby k vypořádání právních závazků apod.

- (1) Schválení podle §§ 217, 218 nebo 219 (platby vyžadující souhlas společníků) není vyžadováno u platby vyplacené v dobré víře
 - (a) k vypořádání stávajícího právního závazku (definovaného níže),
 - (b) jako náhrada škody za porušení takového závazku;

- (c) jako vypořádání nebo smírné vyřešení jakéhokoli nároku vzniklého v souvislosti s odvoláním nějaké osoby z funkce nebo s rozvázáním jejího pracovního poměru nebo
 - (d) jako penze za předchozí služby.
- (2) Výraz „stávající právní závazek“ použitý v souvislosti s platbou podle § 217 (platby ze strany společnosti) znamená závazek společnosti nebo jakékoli její spřízněné právnické osoby, který nebyl uzavřen v souvislosti ani v důsledku události, z níž vyplývá platba za ztrátu funkce.
 - (3) Výraz „stávající právní závazek“ použitý v souvislosti s platbou podle § 218 nebo 219 (platby v souvislosti s převodem podniku, majetku nebo akcií) znamená závazek osoby, která poskytuje platbu, který nebyl uzavřen za účelem, v souvislosti ani v důsledku daného převodu.
 - (4) Platba, na kterou se vztahuje jako § 217, tak i § 218 nebo jako § 217, tak i § 219, se řídí ustanoveními odstavce 2 a nikoli ustanoveními odstavce 3.
 - (5) Platba, na část z níž se vztahuje odst. 1 shora, zatímco na druhou část se tento odstavec nevztahuje, je považována za dvě oddělené platby.

221 Výjimka pro drobné platby

- (1) Schválení podle §§ 217, 218 nebo 219 (platby vyžadující souhlas společníků) není vyžadováno, pokud
 - (a) danou platnou hradí společnost nebo kterákoli z jejích dceřiných společností a
 - (b) částka nebo hodnota platby spolu s částkou nebo hodnotou jakýchkoli jiných souvisejících plateb není vyšší než 200 GBP.
- (2) Výraz „jiné související platby“ znamená platby za ztrátu funkce, ve vztahu k nimž jsou splněny následující podmínky.
- (3) Pokud se na takovou jinou platbu vztahuje § 217 (platba ze strany společnosti), platí, že byla nebo je vyplacena:
 - (a) společností, která ji má zaplatit, nebo některou její dceřinou společností;
 - (b) řediteli, jemuž je vyplacena a
 - (c) v souvislosti se stejnou událostí.
- (4) Pokud se na takovou jinou platbu vztahuje § 218 nebo § 219 (platba v souvislosti s převodem podniku, majetku nebo akcií), platí, že byla nebo je vyplacena:
 - (a) řediteli, jemuž je vyplacena a
 - (b) společností, která ji má zaplatit, nebo některou její dceřinou společností.

222 Platby vyplacené bez schválení: občanskoprávní následky

- (1) Je-li platba vyplacena v rozporu s § 217 (platba ze strany společnosti),
 - (a) drží ji příjemce v úschově pro společnost, která ji uhradila a
 - (b) kterýkoli ředitel, který platbu povolil, je společně a nerozdílně povinen odškodnit společnost, která platbu uhradila, za jakoukoli z toho vzniklou újmu.

- (2) Je-li platba vyplacena v rozporu s § 218 (platba v souvislosti s převodem podniku apod.), drží ji příjemce v úschově pro společnost, jejíž podnik nebo majetek je převáděn nebo má být podle návrhu převeden.
- (3) Je-li platba vyplacena v rozporu s § 219 (platba v souvislosti s převodem akcií),
 - (a) drží ji příjemce v úschově pro osoby, které prodaly své akcie na základě předložené nabídky a
 - (b) výdaje vynaložené příjemcem na rozdělení této částky mezi tyto osoby hradí příjemce a nesmí být hrazeny z částky takové platby.
- (4) Je-li platba vyplacena v rozporu s § 217 a § 218, platí odstavec 2 a nikoli odstavec 1.
- (5) Je-li platba vyplacena v rozporu s § 217 a § 219, platí odstavec 3 a nikoli odstavec 1, pokud soud neurčí jinak.

Doplňující ustanovení

223 Transakce, které vyžadují souhlas společníků: uplatnění ustanovení na stínové ředitele

- (1) Pro účely
 - (a) §§ 188 a 189 (smlouvy ředitelů o poskytování služeb);
 - (b) §§ 190 až 196 (majetkové transakce);
 - (c) §§ 197 až 214 (půjčky apod.);
 - (d) §§ 215 až 222 (platby za ztrátu funkce)je stínový ředitel považován za ředitele.
- (2) Odkazy na ztrátu funkce ředitele použité v těchto ustanoveních neplatí ve vztahu ke ztrátě postavení stínového ředitele.

224 Schválení písemným usnesením: náhodné opomenutí zaslat memorandum

- (1) V případě, že
 - (a) má být souhlas podle této hlavy zákona vydán písemným usnesením a
 - (b) podle této hlavy zákona má být každému oprávněnému společníkovi před schválení usnesení zasláno nebo předloženo memorandumnebude náhodné opomenutí zaslat toto memorandum jednomu nebo více společníkům brát na zřetel při určování toho, zda byl tento požadavek splněn.
- (2) Odstavec 1 platí v závislosti na jakémkoli ustanovení stanov společnosti.

225 Případy, kdy se souhlas vyžaduje podle více ustanovení

- (1) Souhlas může být vyžadován podle více ustanovení této hlavy zákona.
- (2) Pokud tomu tak je, musí být splněny požadavky každého příslušného ustanovení.
- (3) To nevyžaduje samostatné usnesení pro jednotlivá ustanovení.

226 Požadavek souhlasu Komise pro dobročinné subjekty: společnosti, které jsou dobročinnými subjekty

§ 66 zákona o dobročinných subjektech z roku 1993 (Hlava 10) se nahrazuje tímto zněním:

- (1) V případech, kdy je společnost dobročinným subjektem, je:
 - (a) jakýkoli souhlas společníků společnosti daný podle kteréhokoli ustanovení hlavy 4 část 10 zákona o obchodních společnostech z roku 2006 (transakce s řediteli, které vyžadují souhlas společníků), uvedený v odst. 2 a
 - (b) jakékoli potvrzení ze strany společníků společnosti podle § 196 nebo § 214 tohoto zákona (potvrzení neschválených transakcí a půjček) účinné pouze s předchozím písemným souhlasem Komise.
- (2) Těmito ustanoveními jsou:
 - (a) § 188 (dlouhodobé smlouvy ředitelů o poskytování služeb);
 - (b) § 190 (podstatné majetkové transakce s řediteli apod.);
 - (c) §§ 197, 198 nebo 200 (půjčky a kvazi-půjčky ředitelům apod.);
 - (d) § 201 (úvěrové transakce uzavřené ve prospěch ředitelů apod.);
 - (e) § 203 (souvisící ujednání);
 - (f) § 217 (platby ředitelům za ztrátu funkce);
 - (g) § 218 (platby ředitelům za ztrátu funkce: převod podniku apod.).

66A Souhlas Komise vyžadovaný pro určité úkony dobročinné společnosti

- (1) Společnost, která je dobročinnou společností, nesmí bez předchozího písemného souhlasu Komise pro dobročinné subjekty podnikat opatření, k nimž se vztahuje tento paragraf.
- (2) Tento paragraf se vztahuje na úkony,
 - (a) které nevyžadují souhlas společníků podle některého z ustanovení Hlavy 4 Část 10 zákona o obchodních společnostech z roku 2006 (transakce s řediteli), uvedeného ve výčtu, ale
 - (b) které by vyžadovaly takový souhlas, nebýt výjimky z daného ustanovení, podle níž není vyžadován souhlas společníků právnické osoby, která je plně vlastněnou dceřinou společností jiné právnické osoby.
- (3) Odkaz na ustanovení uvedené ve výčtu znamená odkaz na ustanovení uvedené ve výčtu v § 66 odst. 2.
- (4) Pokud společnost jedná v rozporu s tímto paragrafem, má se za to, že se výjimka stanovená v odst. 2 písm. b) nevztahuje na daný úkon.“

HLAVA 5

SMLOUVY ŘEDITELŮ O POSKYTOVÁNÍ SLUŽEB

227 Smlouvy ředitelů o poskytování služeb

- (1) Výraz „smlouva o poskytování služeb“ znamená pro účely této části ve vztahu ke společnosti smlouvu, na základě níž
 - (a) se ředitel společnosti osobně zavazuje poskytovat společnosti nebo její dceřiné společnosti služby ředitele nebo jiné služby nebo
 - (b) dá třetí osoba k dispozici společnosti nebo dceřiné společnosti služby ředitele nebo jiné služby, které se ředitel zavazuje osobně poskytovat.
- (2) Ustanovení této Části, která se týká smluv ředitelů o poskytování služeb, se vztahují na podmínky jmenování dané osoby ředitelem společností.
Tato ustanovení nejsou omezena na smlouvy o poskytování služeb mimo rámec běžných povinností ředitele.

228 Povinnost dát k nahlédnutí kopii smlouvy nebo memorandum

- (1) Společnost musí uchovávat k nahlédnutí
 - (a) kopie všech smluv o poskytování služeb uzavřených mezi řediteli a společností nebo jejími dceřinými společnostmi nebo
 - (b) není-li taková smlouva písemná, písemné memorandum, v němž jsou uvedeny podmínky takové smlouvy.
- (2) Veškeré kopie a memoranda musí být uložena k nahlédnutí:
 - (a) v sídle společnosti nebo
 - (b) na místě stanoveném v § 1136 prováděcích předpisů.
- (3) Tyto kopie nebo memoranda musí společnost uchovávat alespoň jeden rok po ukončení nebo uplynutí platnosti smlouvy a musí je během této lhůty ponechat k nahlédnutí.
- (4) Společnost musí oznámit obchodnímu rejstříku
 - (a) místo, kde jsou tyto kopie a memoranda uložena k nahlédnutí a
 - (b) veškeré změny tohoto místa.To neplatí, jsou-li tyto kopie a memoranda vždy uložena v sídle společnosti.
- (5) Pokud dojde k porušení ustanovení odstavců 1, 2 nebo 3 nebo pokud porušení odstavce 4 trvá 14 dní, dopustí se přestupku každý vedoucí pracovník společnosti, který se dopustí takového porušení.
- (6) Osobě, která se dopustí přestupku podle tohoto paragrafu, může být ve zkráceném řízení uložena pokud nejvýše na úrovni 3 běžné stupnice a v případě trvajících porušení denní pokuta za prodlení v částce nejvýše jedené desetiny úrovně 3 běžné stupnice.

- (7) Ustanovení toto paragrafu se vztahují na změny smlouvy ředitele o poskytování služeb stejně jak, jako se vztahují na původní smlouvu.

229 Právo společníka nahlédnout do smlouvy nebo memoranda a vyžádat si jeho kopii

- (1) Každá kopie nebo memorandum, které má být uchováváno podle § 228, musí být dáno bezplatně k nahlédnutí kterémukoli společníkovi společnosti.
- (2) Každý společník společnosti má na požádání a po zaplacení stanoveného poplatku právo obdržet kopii takové kopie nebo memoranda.
Tato kopie musí být poskytnuta do sedmi dnů ode dne, kdy společnost obdrží příslušnou žádost.
- (3) Je-li odmítnuta možnost nahlédnout stanovená v odst. 1 nebo v případě prodlení s dodržáním ustanovení odst. 2, dopustí se přestupku každý vedoucí pracovník společnosti, který se dopustí takového porušení.
- (4) Osobě, která se dopustí přestupku podle tohoto paragrafu, může být ve zkráceném řízení uložena pokud nejvýše na úrovni 3 běžné stupnice a v případě trvajících porušení denní pokuta za prodlení v částce nejvýše jedené desetiny úrovně 3 běžné stupnice.
- (5) V případě odmítnutí žádosti o nahlédnutí nebo výše uvedeného prodlení může soud s okamžitou účinností nařídit, aby bylo takové žádosti vyhověno nebo aby byla příslušná kopie pořízena a zaslána osobě, která o ni požádala.

230 Smlouvy ředitelů o poskytování služeb: platnost těchto ustanovení pro stínové ředitele

Pro účely ustanovení této hlavy zákona se na stínového ředitele pohlíží jako na ředitele.

HLAVA 6

SMLOUVY S JEDINÝMI SPOLEČNÍKY, KTEŘÍ JSOU ŘEDITELI

231 Smlouva s jediným společníkem, který je rovněž ředitelem

- (1) Tento paragraf platí tehdy, když
- (a) společnost s ručením omezeným na akcie, která má jen jednoho společníka, uzavře smlouvu s tímto jediným společníkem,
 - (b) jediný společník je rovněž ředitelem společnosti a
 - (c) smlouva není uzavřena v rámci běžného podnikání.
- (2) Není-li taková smlouva písemná, musí společnost zajistit, aby byly její podmínky buď:
- (a) stanoveny v písemném memorandu nebo
 - (b) zaznamenány v zápisu z první schůze představenstva společnosti, která se koná po uzavření takové smlouvy.

- (3) Pokud společnost nedodrží ustanovení tohoto paragrafu, dopustí se přestupku každý vedoucí pracovník společnosti, který je v prodlení.
- (4) Osobě, která se dopustí přestupku podle tohoto paragrafu, může být ve zkráceném řízení uložena pokuda nejvýše na úrovni 5 běžné stupnice.
- (5) Pro účely ustanovení této hlavy zákona se na stínového ředitele pohlíží jako na ředitele.
- (6) Nedodržení ustanovení tohoto paragrafu ve vztahu ke smlouvě nemá vliv na její platnost.
- (7) Žádné ustanovení tohoto paragrafu nesmí být vykládáno tak, že vylučuje působnost jiného právního předpisu nebo pravidla, na základě něhož může být dané ujednání nebo transakce zpochybněna nebo může vzniknout společnosti nějaký závazek.

HLAVA 7

ZÁVAZKY ŘEDITELŮ

Ustanovení o ochraně ředitelů vůči odpovědnosti

232 Ustanovení o ochraně ředitelů vůči odpovědnosti

- (1) Jakékoli ustanovení, podle něhož má být ředitel v jakémkoli rozsahu chráněn před odpovědností, která by mu jinak vznikla v souvislosti s nedbalostí, prodlením, porušením povinnosti nebo porušením důvěry ve vztahu ke společnosti, je neplatné.
- (2) Jakékoli ustanovení, kterým společnost přímo nebo nepřímo v jakémkoli rozsahu odškodní ředitele společnosti nebo její spřízněné společnosti ve vztahu k jakékoli odpovědnosti, která mu vznikne v souvislosti s nedbalostí, prodlením, porušením povinnosti nebo porušením důvěry ve vztahu ke společnosti, je neplatné, s výjimkami povolenými
 - (a) § 233 (uzavření pojištění);
 - (b) § 234 (ustanovení o odškodnění kvalifikované třetí osoby);
 - (c) § 235 (ustanovení o odškodnění kvalifikovaného penzijního fondu).
- (3) Tento paragraf se vztahuje na jakékoli ustanovení stanov společnosti, na ustanovení obsažená ve smlouvě se společností a na veškerá jiná ustanovení.
- (4) Žádné ustanovení tohoto paragrafu nebrání tomu, aby stanovy společnosti obsahovaly nějaké ustanovení o řešení střetu zájmů, které bylo dříve v souladu se zákonem.

233 Uzavření pojištění

§ 232 odst. 2 (neplatnost ustanovení o odškodnění ředitelů) nebrání společnosti v tom, aby pro svého ředitele nebo pro ředitele své spřízněné společnosti koupila a uchovávala v platnosti pojištění odpovědnosti uvedené v odst. 2.

234 Ustanovení o kvalifikovaném odškodnění za třetí osobu

- (1) § 232 odst. 2 (neplatnost ustanovení o odškodnění ředitelů) se nevztahuje na ustanovení o kvalifikovaném odškodnění za třetí osobu.
- (2) Ustanovení o kvalifikovaném odškodnění za třetí osobu znamená ustanovení o odškodnění za závazek vzniklý řediteli vůči jiné osobě než společnosti nebo její spřízněné společnosti.
- (3) Toto ustanovení nesmí povolovat odškodnění za
 - (a) závazek ředitele zaplatit
 - (i) pokutu uloženou v trestním řízení nebo
 - (ii) částku splatnou regulačnímu orgánu jako postih za nedodržení jakéhokoli požadavku regulačního orgánu (bez zřetele na to, jak vznikl) nebo
 - (b) závazek ředitele vzniklý
 - (i) při obhajobě v trestním řízení, v němž je odsouzen nebo
 - (ii) při obhajobě v občanskoprávním řízení zahájeném z podnětu společnosti nebo její spřízněné společnosti, v němž je vydán rozsudek v jeho neprospěch nebo
 - (iii) v souvislosti s jeho žádostí o úlevu (viz odst. 6), kterou soud odmítne.
- (4) Odkazy na odsouzení, rozsudek nebo odmítnutí úlevy uvedené v odst. 3 písm. b) jsou odkazy na pravomocné rozhodnutí v daném řízení.
- (5) Za tímto účelem se má za to, že
 - (a) odsouzení, rozsudek nebo odmítnutí žádosti o úlevu nabude právní moc takto:
 - (i) pokud není proti němu podáno odvolání, koncem lhůty pro podání odvolání,
 - (ii) pokud je proti němu podáno odvolání, okamžikem vyřízení odvolání (nebo dovolání) a
 - (b) odvolání je vyřízeno tehdy,
 - (i) je-li o něm rozhodnuto a uplyne lhůta pro podání dovolání nebo
 - (ii) pokud je staženo nebo jinak ztratí účinnost.
- (6) Odkaz na žádost o úlevu podle odst. 3 písm. b) bod (iii) znamená odkaz na žádost o úlevu podle
 - § 661 odst. 3 nebo 4 (pravomoc soudu poskytnout úlevu v případě nabytí akcií nezasvěceným mandatářem)
 - § 1157 (všeobecná pravomoc soudu poskytnout úlevu v případě poctivého a rozumného jednání).

235 Ustanovení o kvalifikovaném odškodnění za penzijního fond

- (1) § 232 odst. 2 (neplatnost ustanovení o odškodnění ředitelů) se nevztahuje na ustanovení o kvalifikovaném odškodnění za penzijní fond.

- (2) Ustanovení o kvalifikovaném odškodnění za penzijní fond znamená ustanovení, podle něhož se řediteli společnosti, která je správcem zaměstnaneckého penzijního fondu, vyplácí odškodnění za závazek vzniklý v souvislosti s činností společnosti jakožto správcem takového fondu.
Toto ustanovení platí za předpokladu splnění těchto podmínek.
- (3) Toto ustanovení nesmí povolovat odškodnění za
- (a) závazek ředitele zaplatit
 - (i) pokutu uloženou v trestním řízení nebo
 - (ii) částku splatnou regulačnímu orgánu jako postih za nedodržení jakéhokoli požadavku regulačního orgánu (bez zřetele na to, jak vznikl) nebo
 - (b) závazek ředitele vzniklý při obhajobě v trestním řízení, v němž je odsouzen.
- (4) Odkaz na odsouzení uvedený v odst. 3 písm. b) znamená odkaz na pravomocné rozhodnutí v daném řízení.
- (5) Za tímto účelem se má za to, že
- (a) odsouzení nabude právní moc takto:
 - (i) pokud není proti němu podáno odvolání, koncem lhůty pro podání odvolání,
 - (ii) pokud je proti němu podáno odvolání, okamžikem vyřízení odvolání (nebo dovolání) a
 - (b) odvolání je vyřízeno tehdy,
 - (i) je-li o něm rozhodnuto a uplyne lhůta pro podání dovolání nebo
 - (ii) pokud je staženo nebo jinak ztratí účinnost.
- (6) Výraz „zaměstnanecký penzijní fond“ používány v tomto paragrafu znamená zaměstnanecký penzijní fond definovaný v § 150 odst. 5 finančního zákona z roku 2004 (c **Derivativní řízení**. 12), který je založen pod svěřeneckou správou.

236 Povinnost informovat o ustanovení o kvalifikovaném odškodnění ve zprávě představenstva

- (1) Tento paragraf ukládá povinnost informovat ve zprávě představenstva
- (a) o ustanovení o kvalifikovaném odškodnění za třetí osobu;
 - (b) o ustanovení o kvalifikovaném odškodnění za penzijní fond.
- Toto ustanovení je v tomto paragrafu označováno jako ustanovení o kvalifikovaném odškodnění.
- (2) Pokud je v době schvalování zprávy představenstva v platnosti nějaké ustanovení o kvalifikovaném odškodnění, přijaté společností nebo jinak ve prospěch jednoho nebo více jejích ředitelů, musí být ve zprávě poukázáno na platnost tohoto ustanovení.
- (3) Pokud během finančního roku, za který je zpracována zpráva představenstva, bylo takové ustanovení v platnosti ve prospěch jedné nebo více osob, které byly tehdy řediteli společnosti, musí být ve zprávě sděleno, že toto ustanovení bylo v platnosti.

- (4) Pokud je v době schvalování zprávy představenstva v platnosti nějaké ustanovení o kvalifikovaném odškodnění, přijaté společností nebo jinak ve prospěch jednoho nebo více ředitelů její spřízněné společnosti, musí být ve zprávě poukázáno na platnost tohoto ustanovení.
- (5) Pokud během finančního roku, za který je zpracována zpráva představenstva, bylo takové ustanovení v platnosti ve prospěch jedné nebo více osob, které byly tehdy řediteli spřízněné společnosti, musí být ve zprávě sděleno, že toto ustanovení bylo v platnosti.

237 Povinnost dát k nahlédnutí kopii ustanovení o kvalifikovaném odškodnění

- (1) Tento paragraf platí v případě, že je ve prospěch ředitele společnosti vydáno ustanovení o kvalifikovaném odškodnění, a vztahuje se
 - (a) na společnost, jejímž je ředitelem (bez zřetele na to, zda toto ustanovení přijala sama společnost nebo nějaká její spřízněná společnost) a
 - (b) na spřízněnou společnost, pokud je vydala spřízněná společnost.
- (2) Daná společnost nebo případně i její spřízněná společnost jsou povinny uchovávat k nahlédnutí
 - (a) kopii ustanovení o kvalifikovaném odškodnění nebo
 - (b) není-li toto ustanovení v písemné formě, písemné memorandum s uvedením jeho podmínek.
- (3) Taková kopie a memorandum musí být uložena k nahlédnutí:
 - (a) v sídle společnosti nebo
 - (b) na místě stanoveném v § 1136 prováděcích předpisů.
- (4) Tuto kopii nebo memorandum musí společnost uchovávat alespoň jeden rok po uplynutí platnosti daného ustanovení a musí je během této lhůty ponechat k nahlédnutí.
- (5) Společnost musí oznámit obchodnímu rejstříku
 - (a) místo, kde je tato kopie a memorandum uloženo k nahlédnutí a
 - (b) veškeré změny tohoto místa.To neplatí, je-li tato kopie a memorandum vždy uloženo v sídle společnosti.
- (6) Pokud dojde k porušení ustanovení odstavců 2, 3 nebo 4 nebo pokud porušení odstavce 5 trvá 14 dní, dopustí se přestupku každý vedoucí pracovník společnosti, který se dopustí takového porušení.
- (6) Osobě, která se dopustí přestupku podle tohoto paragrafu, může být ve zkráceném řízení uložena pokud nejvýše na úrovni 3 běžné stupnice a v případě trvajících porušení denní pokuta za prodlení v částce nejvýše jedené desetiny úrovně 3 běžné stupnice.
- (7) Ustanovení tohoto paragrafu se vztahují na změny ustanovení o kvalifikovaném odškodnění stejně jak, jako se vztahují na původní ustanovení.

- (8) Výraz „ustanovení o kvalifikovaném odškodnění“ používaný v tomto paragrafu znamená:
- (a) ustanovení o kvalifikovaném odškodnění za třetí osobu a
 - (b) ustanovení o kvalifikovaném odškodnění za penzijní fond.

238 Právo společníka nahlédnout do kopie nebo memoranda a požádat o jejich kopii

- (1) Každá kopie nebo memorandum, které má společnost uchovávat podle § 237, musí být dáno bezplatně k nahlédnutí kterémukoli společníkovi společnosti.
- (2) Každý společník společnosti má na požádání a po zaplacení stanoveného poplatku právo obdržet kopii takové kopie nebo memoranda.
Tato kopie musí být poskytnuta do sedmi dnů ode dne, kdy společnost obdrží příslušnou žádost.
- (3) Je-li odmítnuta možnost nahlédnout stanovená v odst. 1 nebo v případě prodlení s dodržáním ustanovení odst. 2, dopustí se přestupku každý vedoucí pracovník společnosti, který se dopustí takového porušení.
- (4) Osobě, která se dopustí přestupku podle tohoto paragrafu, může být ve zkráceném řízení uložena pokud nejvýše na úrovni 3 běžné stupnice a v případě trvajících porušení denní pokuta za prodlení v částce nejvýše jedené desetině 3 běžné stupnice.
- (5) V případě odmítnutí žádosti o nahlédnutí nebo výše uvedeného prodlení může soud s okamžitou účinností nařídit, aby bylo takové žádosti vyhověno nebo aby byla příslušná kopie pořízena a zaslána osobě, která o ni požádala.

Schválení jednání, které zakládá odpovědnost

239 Schvalování jednání ředitelů

- (1) Tento paragraf se vztahuje na případy, kdy společnost schválí jednání ředitele, které představuje nedbalost, prodlení, porušení povinnosti nebo porušení důvěry ve vztahu ke společnosti.
- (2) Rozhodnutí společnosti o schválení takového jednání musí mít formu usnesení společníků společnosti.
- (3) Je-li usnesení navrženo formou písemného usnesení, není oprávněným společníkem ředitel (je-li společníkem společnosti) ani žádný jiný společník, který je s ním spojen.
- (4) Je-li toto usnesení navrženo na valné hromadě, musí být přijato pouze se souhlasem potřebné většiny hlasů, přičemž se nepočítá kladný hlas daného ředitele (je-li společníkem společnosti) ani žádného jiného společníka, který je s ním spojen.
To nebrání řediteli ani takovému společníkovi, aby se účastnil valné hromady, na níž se projednává toto rozhodnutí, byl na ní počítán do kvóra a účastnil se jejího jednání.
- (5) Pro účely tohoto paragrafu platí tato ustanovení:
- (a) „jednání“ zahrnuje jednání i opomenutí;

- (b) „ředitel“ zahrnuje i bývalého ředitele;
 - (c) na stínového ředitele se pohlíží jako na ředitele a
 - (d) odst. 3 § 252 (význam výrazu „spojená osoba“) neplatí (vyloučení osoby, která je sama ředitelem).
- (6) Žádné ustanovení tohoto paragrafu nemá vliv
- (a) na platnost jednomyslně přijatého rozhodnutí společníků nebo
 - (b) na jakoukoli pravomoc ředitelů souhlasit s tím, že nepodají žalobu, s vypořádáním nebo se zproštěním nároku, která vnesou v zastoupení společnosti.
- (7) Tento paragraf se nedotýká žádného jiného právního předpisu nebo pravidla, které ukládá dodatečné požadavky pro platné schválení, ani žádného zákonného pravidla, které se týká jednání, které společnost nemůže schvalovat.

HLAVA 8

ADRESY BYDLIŠTĚ ŘEDITELŮ: OCHRANA PŘED ZPŘÍSTUPNĚNÍM

240 Chráněné údaje

- (1) Tato hlava zákona obsahuje ustanovení o ochraně následujících údajů o řediteli-fyzické osobě:
- (a) údaj o adrese jeho obvyklého bydliště;
 - (b) údaj o tom, že jeho adresou pro doručování pošty je adresa jeho obvyklého bydliště.
- (2) Takové údaje jsou v této hlavě zákona označovány jako „chráněné údaje“.
- (3) Údaje zůstávají chráněnými údaji i poté, co daná fyzická osoba přestane být ředitelem společnosti.

241 Chráněné údaje: omezení jejich užívání nebo zveřejňování ze strany společnosti

- (1) Společnost smí používat ani zveřejňovat chráněné údaje o kterémkoli svém řediteli pouze pro tyto účely:
- (a) pro komunikaci s tímto ředitelem,
 - (b) za účelem dodržení veškerých požadavků zákona o obchodních společnostech, co se týče údajů zasílaných obchodnímu rejstříku nebo
 - (c) v souladu s § 244 (soudem nařízené zpřístupnění údajů).
- (2) Ustanovení odst. 1 nezakazuje používat nebo zveřejňovat chráněné údaje se souhlasem ředitele, kterého se týkají.

242 Chráněné údaje: omezení jejich užívání nebo zveřejňování ze strany obchodního rejstříku

- (1) Úředník obchodního rejstříku musí vypustit chráněné údaje z materiálů v rejstříku, které jsou dány k nahlédnutí, tehdy,

- (a) když jsou obsaženy v dokumentu, který mu byl předán a který musí obsahovat tyto údaje a

- (b) u dokumentů tvořených více částmi tehdy, když jsou tyto údaje obsaženy v části dokumentu, v níž musí být uvedeny.
- (2) Úředník obchodního rejstříku není povinen:
 - (a) kontrolovat jiné dokumenty nebo případně jiné části dokumentu, aby se ujistil, že neobsahují chráněné informace nebo
 - (b) vypustit z materiálu, který je veřejně k nahlédnutí, údaje, které v něm byly zapsány před datem platnosti ustanovení této hlavy zákona.
 - (3) Úředník obchodního rejstříku může používat nebo zveřejňovat chráněné údaje pouze
 - (a) tak, jak je povoleno § 243 (povolené používání nebo zveřejňování chráněných údajů ze strany úředníka obchodního rejstříku) nebo
 - (b) v souladu s § 244 (soudem nařízené zpřístupnění).

243 Povolné používání nebo zveřejňování chráněných údajů ze strany úředníka obchodního rejstříku

- (1) Úředník obchodního rejstříku může používat chráněné údaje ke komunikaci s příslušným ředitelem.
- (2) Úředník obchodního rejstříku může zpřístupnit chráněné údaje
 - (a) veřejnému orgánu určenému pro účely tohoto paragrafu předpisy vydanými státním tajemníkem nebo
 - (b) agentuře, která se zabývá posuzováním úvěruschopnosti.
- (3) Státní tajemník může svými předpisy:
 - (a) stanovit podmínky pro zpřístupnění chráněných údajů dle tohoto paragrafu a
 - (b) uložit příslušné poplatky.
- (4) Státní tajemník může svými předpisy stanovit, že se úředník obchodního rejstříku musí na základě žádosti zdržet poskytnutí chráněných údajů o řediteli agentuře, která se zabývá posuzováním úvěruschopnosti.
- (5) Předpisy zmíněné v odstavci 4 mohou obsahovat ustanovení o tom,
 - (a) kdo může podat takovou žádost;
 - (b) důvody, kvůli nimž lze žádost podat;
 - (c) údaje, které musí žádost obsahovat a dokumenty, které musí být v její příloze a
 - (d) jak rozhodnout o žádosti.
- (6) Ustanovení zmíněné v odst. 5 písm. d může zejména
 - (a) udělit úředníkovi obchodního rejstříku nějakou pravomoc;
 - (b) stanovit, aby byl jiné osobě, než je úředník obchodního rejstříku, předložen dotaz za účelem rozhodnutí o žádosti.
- (7) Výrazy použité v tomto paragrafu mají tento význam:
„agentura, která se zabývá posuzováním úvěruschopnosti“ znamená osobu, která podniká mj. v oboru poskytování informací o finančním postavení fyzických osob, které za tímto účelem shromažďuje a

„veřejný orgán“ zahrnuje jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, která vykonává funkce veřejné povahy.

- (8) Předpisy uvedené v tomto paragrafu podléhají negativnímu schvalovacímu řízení v britském parlamentu (tzv. negative resolution procedure).

244 Soudně nařízené zpřístupnění

- (1) Soud může nařídit společnosti nebo obchodnímu rejstříku zpřístupnit informace, pokud
- (a) existují důkazy o tom, že doručování písemností na adresu pro doručování pošty, která je odlišná od adresy obvyklého bydliště ředitele, nezajišťuje, aby se ředitel dozvěděl o těchto písemnostech nebo
 - (b) zpřístupnění těchto informací je nutné nebo vhodné v souvislosti s výkonem soudního rozhodnutí
- a soud je jinak dostatečně ujištěn o tom, že je vhodné vydat takové nařízení.
- (2) Nařízení úředníkovi obchodního rejstříku ohledně zpřístupnění informací se vydává pouze tehdy, když společnost
- (a) nemá adresu obvyklého bydliště ředitele nebo
 - (b) zanikla.
- (3) Toto nařízení lze vydat na žádost likvidátora, věřitele nebo společníka společnosti nebo jiné osoby, která má na tom podle názoru soudu dostatečný zájem.
- (4) V nařízení musí být konkrétně uvedeny osoby, jimž je dovoleno dané údaje zpřístupnit a účel, za nímž je dovoleno je zpřístupnit.

245 Okolnosti, za nichž úředník obchodního rejstříku může vložit adresu do veřejných záznamů

- (1) Úředník obchodního rejstříku může vložit adresu obvyklého bydliště ředitele do veřejných záznamů v případech, kdy
- (a) sdělení, která zasílá řediteli se stanovenou lhůtou pro odpověď, zůstávají nezodpovězena nebo
 - (b) existují důkazy o tom, že doručování písemností na adresu pro doručování pošty, která je odlišná od adresy obvyklého bydliště ředitele, nezajišťuje, aby se ředitel dozvěděl o těchto písemnostech.
- (2) Úředník obchodního rejstříku musí oznámit takový návrh
- (a) řediteli a
 - (b) každé společnosti, o níž bylo úředníku obchodního rejstříku oznámeno, že v ní daná fyzická osoba zastává funkci ředitele.
- (3) V takovém oznámení musí být stanoveny:
- (a) důvody, pro něž je navrhováno vložit adresu obvyklého bydliště ředitele do veřejných záznamů a
 - (b) lhůta pro podání prohlášení před zařazením adresy do těchto záznamů.

- (4) Takové oznámení musí být zasláno řediteli na obvyklou adresu jeho bydliště, ledaže má úředník obchodního rejstříku za to, že jeho doručení na tuto adresu nezajistí, že se ředitel o tomto oznámení skutečně dozví. V takovém případě lze oznámení zaslat na jakoukoli adresu pro doručování pošty poskytnutou namísto takové adresy.
- (5) Úředník obchodního rejstříku musí přihlídnout k veškerým prohlášením obdrženým ve stanovené lhůtě.
- (6) Význam výrazu „vložit adresu do veřejných záznamů“ je uveden v § 246.

246 Vložení adresy do veřejných záznamů

- (1) Pokud úředník obchodního rejstříku v souladu s § 245 rozhodne, že je nutno vložit adresu obvyklého bydliště ředitele do veřejných záznamů, musí postupovat tak, jako by bylo dáno oznámení o změně údajů zapisovaných do obchodního rejstříku,
 - (a) v němž by tato adresa byla uvedena jako adresa ředitele pro doručování pošty a
 - (b) v němž by bylo uvedeno, že adresa obvyklého bydliště ředitele je stejná jako adresa pro doručování pošty.
- (2) Úředník obchodního rejstříku musí o tom dát oznámení
 - (a) danému řediteli a
 - (b) společnosti.
- (3) Jakmile společnost obdrží takové oznámení, je povinna
 - (a) zapsat adresu obvyklého bydliště ředitele do svého registru ředitelů jako jeho adresu pro doručování pošty a
 - (b) uvést ve svém registru adres bydliště ředitelů, že jeho adresa obvyklého bydliště je stejná jako jeho adresa pro doručování pošty.
- (4) Pokud příslušný ředitel oznámí společnosti svou novější adresu jako adresu svého obvyklého bydliště, musí společnost
 - (a) zapsat tuto adresu do svého registru ředitelů jako jeho adresu pro doručování pošty a
 - (b) oznámit tuto změnu obchodnímu rejstříku jako změnu údajů zapisovaných do obchodního rejstříku.
- (5) Pokud dojde k porušení ustanovení odstavců 3 nebo 4, dopustí se přestupku
 - (a) společnost a
 - (b) každý vedoucí pracovník společnosti, který se dopustí takového porušení.
- (6) Osobě, která se dopustí přestupku podle tohoto paragrafu, může být ve zkráceném řízení uložena pokud nejvýše na úrovni 5 běžné stupnice a v případě trvajících porušení denní pokuta za prodlení v částce nejvýše jedené desetině 5 běžné stupnice.
- (7) Ředitel, jehož adresu obvyklého bydliště vložil úředník rejstříkového soudu do veřejných záznamů, nesmí po dobu pěti let od rozhodnutí úředníka obchodního rejstříku zaregistrovat jinou adresu pro doručování pošty než adresu svého obvyklého bydliště.

HLAVA 9

DOPLŇUJÍCÍ USTANOVENÍ

Opatření v případě ukončení podnikání nebo převodu podniku

247 Právní moc přijmout opatření ve prospěch zaměstnanců při ukončení podnikání nebo převodu podniku

- (1) K pravomocem ředitelů společnosti patří pravomoc přijmout opatření ve prospěch stávajících nebo bývalých zaměstnanců společnosti nebo kterékoli její dceřiné společnosti v souvislosti s ukončením podnikání nebo převodu celého podniku společnosti nebo dané dceřiné společnosti nebo jeho části na jinou osobu (pokud by takové opatření jinak nepřijali).
- (2) Tuto pravomoc lze vykonat bez zřetele na obecnou povinnost uloženou § 172 (povinnost zajišťovat úspěch společnosti).
- (3) Tuto pravomoc lze vykonat v případě dobročinné společnosti bez ohledu na jakákoli omezení pravomoci ředitelů (nebo oprávnění společnosti), která vyplývají z předmětu její činnosti.
- (4) Tuto pravomoc lze vykonat pouze tehdy, je-li povolena
 - (a) usnesením společnosti nebo
 - (b) usnesením představenstvav souladu s následujícími ustanoveními.
- (5) Takové usnesení představenstva
 - (a) musí být povoleno stanovami společnosti a
 - (b) nepředstavuje dostatečné povolení k vyplácení plateb ředitelům, bývalým nebo stínovým ředitelům nebo v jejich prospěch.
- (6) Současně musí být dodrženy veškeré ostatní požadavky stanov, které se týkají výkonu pravomoci udělené tímto paragrafem.
- (7) Veškeré platby podle tohoto paragrafu je nutno vyplatit
 - (a) před zahájením řízení o zrušení společnosti a
 - (b) ze zisku společnosti, které jsou k dispozici pro výplatu dividendy.

Zápisy ze schůzí představenstva

248 Zápisy ze schůzí představenstva

- (1) Každá společnost musí zajistit zpracovávání zápisů z jednání všech schůzí svého představenstva.
- (2) Zápisy musí být uchovávány alespoň po deset let od data příslušné schůze.
- (3) Pokud společnost nedodrží toto ustanovení, dopustí se přestupku každý její vedoucí pracovník, který je porušil.

- (4) Osobě, která se dopustí přestupku podle tohoto paragrafu, může být ve zkráceném řízení uložena pokud nejvýše na úrovni 3 běžné stupnice a v případě trvajících porušení denní pokuta za prodlení v částce nejvýše jedené desetiny úrovně 3 běžné stupnice.

249 Zápisy jako důkaz

- (1) Zápisy vedené v souladu s § 248, které jsou potvrzeny podpisem předsedajícího schůze nebo předsedajícího následující schůze představenstva, jsou důkazem (podle skotské terminologie dostatečným důkazem) o jednání schůze.
- (2) V případě, kdy byl podle tohoto paragrafu sepsán zápis o jednání schůze představenstva, platí (dokud se neprokáže opak)
- (a) že se taková schůze řádně konala a byla řádně svolána,
 - (b) že veškerá její jednání řádně proběhla a
 - (c) že veškerá jmenování schválená na takové schůzi jsou platná.

Význam výrazu „ředitel“ a „stínový ředitel“

250 Ředitel

Výraz „ředitel“ definovaný v zákoně o obchodních společnostech zahrnuje jakoukoli osobu, která zastává funkci ředitele bez zřetele na její označení.

251 Stínový ředitel

- (1) Výraz „stínový ředitel“ nějaké společnosti znamená podle zákona o obchodních společnostech osobu, podle jejíž instrukcí nebo pokynů jsou ředitelé zvyklí jednat.
- (2) Taková osoba však není považována za stínového ředitele, pokud ředitelé jednají pouze na základě její porady jakožto odborníka.
- (3) Právníkou osobu nelze považovat za stínového ředitele jejich dceřiných společností pro účely
- Hlavy 2 (obecné povinnosti ředitelů)
 - Hlavy 4 (transakce, který vyžadují souhlas společníků) nebo
 - Hlavy 6 (smlouva s jediným společníkem, který je rovněž ředitelem)
- jen proto, že ředitelé dceřiných společností jsou zvyklí jednat v souladu s pokyny nebo instrukcemi takové právnické osoby.

Jiné definice

252 Osoby spojené s ředitelem

- (1) Tento paragraf stanoví význam výrazu osoba „spojená“ s ředitelem společnosti (nebo ředitel „spojený“ s nějakou osobou), který je používán v této části zákona.
- (2) Za osoby spojené s ředitelem společnosti se považují výhradně tyto osoby:
- (a) rodinní příslušníci ředitele (viz § 253);

- (b) právnická osoba, s níž je ředitel spojen (jak je stanoveno v § 254);
 - (c) osoba jednající v jeho funkci jako správce svěřeneckého fondu
 - (i) k jehož oprávněným osobám patří ředitel nebo osoba, která je s ním spojena podle ustanovení písm. a) nebo b) nebo
 - (ii) jehož podmínky udělují správcům pravomoci, které lze vykonat ve prospěch ředitele nebo jakékoli takové osoby, nejedná-li se o fond zřízený za účelem plánu zaměstnaneckých akcií nebo zaměstnanecký penzijní fond;
 - (d) osoba jednající jako společník
 - (i) ředitele nebo
 - (ii) osoby spojené s ředitelem podle ustanovení písm. a), b) nebo c) nebo
 - (e) firma, která je právnickou osobou podle práva, jímž se řídí a
 - (i) v níž je ředitel společníkem;
 - (ii) jejímž společníkem je osoba spojená s ředitelem podle ustanovení písm. a), b) nebo c) nebo
 - (iii) jejímž společníkem je firma, v níž je ředitel společníkem nebo jejímž společníkem je osoba spojená s ředitelem podle ustanovení písm. a), b) nebo c).
- (3) Odkazy na osobu spojenou s ředitelem společnosti, které jsou použity v této části zákona, nezahrnují osobu, která je sama ředitelem dané společnosti

253 Rodinní příslušníci ředitele

- (1) Tento paragraf stanoví, co znamená výraz „rodinní příslušníci ředitele“ používaný v této části zákona.
- (2) Za rodinné příslušníky ředitele jsou pro účely této části zákona považovány tyto osoby:
- (a) manžel(ka) nebo druh/družka ředitele;
 - (b) jakákoli osoba opačného nebo stejného pohlaví, s níž ředitel žije v trvalém rodinném svazku;
 - (c) vlastní nebo nevlastní děti ředitele;
 - (d) vlastní nebo nevlastní děti osoby podle písm. b) (které nejsou vlastními nebo nevlastními dětmi ředitele), které žijí s ředitelem a jsou mladší 18 let;
 - (e) rodiče ředitele.
- (3) Ustanovení odst. 3 písm. b) se nevztahují na prarodiče nebo vnoučata ředitele, na jeho sestry, bratry, strýce, tety, synovce nebo neteře.

254 Ředitel spojený s právnickou osobou

- (1) Tento paragraf stanoví, co znamená výraz „ředitel spojený s právnickou osobou“ používaný v této části zákona.
- (2) Ředitel je spojen s právnickou osobou pouze tehdy, pokud on a osoby s ním spojené
- (a) mají společně podíl na akciích základního kapitálu dané právnické osoby ve jmenovité hodnotě nejméně 20 % základního kapitálu nebo
 - (b) mohou společně vykonávat nebo kontrolovat vykonávání více než 20 % hlasovacích práv na jakékoli valné hromadě takové právnické osoby.

- (3) Pro účely tohoto paragrafu platí pravidla stanovená v příloze 1 (odkazy na podíl na akciích nebo dluhopisech).
- (4) Odkazy v tomto paragrafu na hlasovací práva, jehož výkon je kontrolován ředitelem, zahrnují hlasovací práva, jejich výkon je kontrolován právnickou osobou ovládanou takovým ředitelem.
- (5) Pro účely tohoto paragrafu se nepřihlíží k vlastním akciím držným společností a k hlasovacím právům, která jsou s nimi spojena.
- (6) K zamezení opakování aplikace § 252 (význam výrazu „spojená osoba“)
 - (a) se na právnickou osobu, s níž je ředitel spojen, nepohlíží pro účely tohoto paragrafu jako na osobu, které je s ním spojena, pokud taková právnická osoba s ním není rovněž spojena podle odst. 2 písm. c) nebo d) tohoto paragrafu (tj. jako společník nebo správce) a
 - (b) na správce svěřeneckého fondu, jehož oprávněné osoby zahrnují nebo mohou zahrnovat právnickou osobu, s níž je ředitel spojen, se pro účely tohoto paragrafu nepohlíží pouze na základě této skutečnosti jako na osobu spojenou s ředitelem.

255 Ředitel, který ovládá právnickou osobu

- (1) Tento paragraf stanoví, co znamená výraz ředitel, který „ovládá“ nějakou právnickou osobu.
- 2) Ředitel je považován za ředitele, který ovládá nějakou právnickou osobu, pouze a výhradně tehdy, když
 - (a) on nebo jakákoli s ním spřízněná osoba
 - (i) má podíl na jakékoli části základního kapitálu takové právnické osoby nebo
 - (ii) je oprávněn/a vykonávat nebo kontrolovat výkon hlasovacích práv na jakékoli valné hromadě této právnické osoby a
 - (b) on, osoby s ním spojené a ostatní ředitelé dané společnosti
 - (i) mají společně více než 50 % na tomto základním kapitálu nebo
 - (ii) mohou společně vykonávat nebo kontrolovat vykonávání více než 50 % těchto hlasovacích práv.
- (3) Pro účely tohoto paragrafu platí pravidla stanovená v příloze 1 (odkazy na podíl na akciích nebo dluhopisech).
- (4) Odkazy v tomto paragrafu na hlasovací práva, jehož výkon je kontrolován ředitelem, zahrnují hlasovací práva, jejich výkon je kontrolován právnickou osobou ovládanou takovým ředitelem.
- (5) Pro účely tohoto paragrafu se nepřihlíží k vlastním akciím držným společností a k hlasovacím právům, která jsou s nimi spojena.
- (6) K zamezení opakování aplikace § 252 (význam výrazu „spojená osoba“)

- (a) se na právnickou osobu, s níž je ředitel spojen, nepohlíží pro účely tohoto paragrafu jako na osobu, které je s ním spojena, pokud taková právnická osoba s ním není rovněž spojena podle odst. 2 písm. c) nebo d) tohoto paragrafu (tj. jako společník nebo správce) a
- (b) na správce svěřeneckého fondu, jehož oprávněné osoby zahrnují nebo mohou zahrnovat právnickou osobu, s níž je ředitel spojen, se pro účely tohoto paragrafu nepohlíží pouze na základě této skutečnosti jako na osobu spojenou s ředitelem.

256 Spřízněné právnické osoby

Pro účely této části zákona

- (a) jsou právnické osoby spřízněné tehdy, když jedna je dceřinou právnickou osobou druhé osoby nebo když jsou obě dceřinými společnostmi stejné právnické osoby;
- (b) společnosti jsou spřízněné tehdy, když jedna je dceřinou společností druhé nebo když jsou obě dceřinými společnostmi stejné společnosti.

257 Odkazy na stanovy společnosti

- (1) Odkazy na stanovy společnosti v této části zákona zahrnují:
 - (a) jakékoli usnesení nebo jiné rozhodnutí, které je v souladu se stanovami a
 - (b) jakékoli rozhodnutí společníků společnosti nebo jejich určité kategorie, na které se na základě nějakého právního předpisu nebo pravidla pohlíží tak, že má stejnou platnost jako rozhodnutí společnosti.
- (2) Tato ustanovení doplňují záležitosti zmíněné v § 17 (obecné ustanovení o záležitostech obsažených ve stanovách společnosti).

Obecná ustanovení

258 Právní moc zvýšit finanční limity

- (1) Státní tajemník může svým nařízením nahradit jakoukoli peněžitou částku stanovenou v této části zákona vyšší částkou stanovenou v nařízení.
- (2) Nařízení uvedené v tomto paragrafu podléhá negativnímu rozhodování britského parlamentu (negative resolution procedure).
- (3) Nařízení je neúčinné ve vztahu ke všem úkonům nebo opomenutím, k nimž došlo před datem jeho platnosti.
Proto může řízení o jakékoli odpovědnosti vzniklé před tímto datem být vedeno nebo zahájeno tak, jako by toto nařízení nebylo vydáno.

259 Transakce podle zahraničního práva

Pro účely této části zákona není podstatné, zda se ujednání nebo transakce řídí nebo neřídí kromě tohoto zákona i právem Spojeného království nebo jeho částí.

ČÁST 11
DERIVATIVNÍ ŽALOBY (UT SINGULI) A ŘÍZENÍ VEDENÁ SPOLEČNÍKY

HLAVA 1

DERIVATIVNÍ ŽALOBY V ANGLII A WALESU NEBO V SEVERNÍM IRSKU

260 Derivativní žaloby

- (1) Tato hlava zákona se vztahuje na řízení vedená v Anglii a Walesu nebo v Severním Irsku společníkem společnosti
 - (a) na základě žalobního důvodu, který náleží společnosti a
 - (b) na základě žádosti o úlevu podané za společnost.Tato žaloba se v této hlavě zákona nazývá „derivativní žaloba“.
- (2) Derivativní žalobu lze podat
 - (a) podle této hlavy zákona nebo
 - (b) podle nařízení soudu v řízení podle § 994 (řízení na ochranu společníků proti podjatosti).
- (3) Derivativní žalobu dle této hlavy zákona lze podat pouze na základě žalobního důvodu vyplývajícího ze skutečného nebo navrhovaného jednání nebo opomenutí, které se týká nedbalosti, prodlení, porušení povinnosti nebo porušení důvěry ředitelem společnosti.
Žalobní důvod může být zaměřen proti řediteli nebo jiné osobě (nebo oběma).
- (4) Je nepodstatné, zda žalobní důvod vznikl předtím nebo potom, co se osoba, která podává derivativní žalobu nebo vede derivativní řízení, stala společníkem společnosti.
- (5) Pro účely této hlavy zákona
 - (a) „ředitel“ zahrnuje bývalého ředitele;
 - (b) se na stínového ředitele pohlíží jako na ředitele a
 - (c) odkazy na společníka společnosti zahrnují osobu, která není společníkem, ale na níž byly ze zákona převedeny nebo přešly akcie společnosti.

261 Žádost o povolení pokračovat v derivativním řízení

- (1) Společník společnosti, který podává derivativní žalobu podle této hlavy zákona, musí požádat soud o povolení (podle severoirské terminologie o svolení) pokračovat v tomto řízení.
- (2) Pokud se soud domnívá, že žádost a podpůrné důkazy předložené žadatelem neobsahují přímé důkazy pro takové povolení nebo svolení,
 - (a) musí zamítnout tuto žádost a
 - (b) může vydat následné nařízení, pokud to považuje za vhodné.
- (3) Pokud žádost nebude zamítnuta podle odst. 2, může soud
 - (a) dát pokyny společnosti ohledně důkazů, které má předložit a
 - (b) odročit řízení, aby bylo možno získat tyto důkazy.

- (4) Soud může po projednání žádosti
 - (a) dát povolení nebo svolení vést nadále toto řízení za podmínek, které považuje za vhodné;
 - (b) odmítnout dát povolení nebo svolení a zamítnout žalobu nebo
 - (c) odročit řízení o žádosti a dát takové pokyny, které považuje za vhodné.

262 Žádost o povolení pokračovat v řízení formou derivativního řízení

- (1) Tento paragraf platí v případech, kdy
 - (a) společnost podá žalobu a
 - (b) žalobní důvod, z něhož žaloba vychází, lze projednat jako derivativní žalobu podle této hlavy zákona.
- (2) Společník společnosti může požádat soud o povolení (podle severoirské terminologie o svolení) pokračovat v tomto řízení formou derivativního řízení z toho důvodu, že
 - (a) způsob, jímž společnost zahájila nebo nadále vedla toto řízení, představuje zneužití soudního procesu;
 - (b) společnost nevedla řádně žalobu a
 - (c) je vhodné, aby společník nadále vedl řízení jako derivativní řízení.
- (3) Pokud se soud domnívá, že žádost a podpůrné důkazy předložené žadatelem neobsahují přímé důkazy pro takové povolení nebo svolení,
 - (a) musí zamítnout tuto žádost a
 - (b) může vydat následné nařízení, pokud to považuje za vhodné.
- (4) Pokud žádost nebude zamítnuta podle odst. 3, může soud
 - (a) dát pokyny společnosti ohledně důkazů, které má předložit a
 - (b) odročit řízení, aby bylo možno získat tyto důkazy.
- (5) Soud může po projednání žádosti
 - (a) dát povolení nebo svolení vést nadále toto řízení za podmínek, které považuje za vhodné;
 - (b) odmítnout dát povolení nebo svolení a zamítnout žalobu nebo
 - (c) odročit řízení o žádosti a dát takové pokyny, které považuje za vhodné.

263 Vydání povolení

- (1) Následující ustanovení platí v případě, kdy společník společnosti požádá o povolení (podle severoirské terminologie o svolení) podle §§ 261 nebo 262.
- (2) Toto povolení (nebo svolení) musí být odmítnuto, pokud se soud ujistí o tom, že
 - (a) osoba jednáající v souladu s § 172 (povinnost zajišťovat úspěch společnosti) nebude chtít pokračovat v řízení nebo
 - (b) pokud žalobní důvod vyplývá z nějakého jednání nebo opomenutí, které má teprve nastat, bylo toto jednání nebo opomenutí povoleno společností nebo
 - (c) pokud žalobní důvod vyplývá z nějakého jednání nebo opomenutí, které už nastalo, bylo toto jednání nebo opomenutí
 - (i) povoleno společností, dříve než nastalo nebo
 - (ii) potvrzeno společností poté, co nastalo.

- (3) Při posuzování toho, zda dát toto povolení nebo svolení, musí soud vzít v úvahu zejména:
- (a) zda společník jedná v dobré víře ve své snaze nadále pokračovat v řízení;
 - (b) význam, jaký by tomuto pokračování přičítala by osoba jednající v souladu s § 172 (povinnost zajišťovat úspěch společnosti) nebo
 - (c) pokud žalobní důvod vyplývá z nějakého jednání nebo opomenutí, které má teprve nastat, zda by toto jednání nebo opomenutí mohlo být a za daných okolností by pravděpodobně bylo
 - (a) povoleno společností, dříve než nastane nebo
 - (b) potvrzeno společností poté, co nastane.
 - (d) pokud žalobní důvod vyplývá z nějakého jednání nebo opomenutí, které už nastalo, zda by toto jednání nebo opomenutí mohlo být a za daných okolností by pravděpodobně bylo potvrzeno společností;
 - (e) zda se společnost rozhodla nadále vést řízení;
 - (f) zda na základě jednání nebo opomenutí, ohledně něhož je vedena žaloba, nevzniká žalobní důvod, ohledně něhož by daný společník mohl vést řízení sám a nikoli v zastoupení společnosti.
- (4) Při posuzování toho, zda dát toto povolení nebo svolení, musí soud zvlášť přihlídnout k důkazům, které mu jsou předloženy a stanoviskům společníků, kteří nejsou osobně přímo ani nepřímo zainteresováni na dané záležitosti.
- (5) Státní tajemník může formou předpisů
- (a) změnit a doplnit odstavec 2 změnou nebo rozšířením okruhu okolností, za nichž má být dané povolení nebo svolení odmítnuto;
 - (b) změnit a doplnit odstavec 2 změnou nebo rozšířením okruhu záležitostí, k nimž má soud přihlížet při posuzování toho, zda dát dané povolení nebo svolení.
- (6) Dříve než vydá takový předpis, musí se státní tajemník poradit s osobami, které považuje za vhodné.
- (7) Předpisy podle tohoto paragrafu podléhají kladnému rozhodovacímu řízení britského parlamentu (affirmative resolution procedure).

264 Žádost o povolení pokračovat v derivativním řízení na základě žaloby podané jiným společníkem

- (1) Tento paragraf se vztahuje na případy, kdy společník společnosti (dále jen „žalobce“)
- (a) podal derivativní žalobu,
 - (b) pokračuje v řízení na základě žaloby podané společností formou derivativního řízení nebo
 - (c) pokračuje v derivativním řízení podle tohoto paragrafu.
- (2) Jiný společník společnosti může požádat soud o povolení (podle severoirské terminologie o svolení) pokračovat v tomto řízení formou derivativního řízení z toho důvodu, že
- (a) způsob, jímž žalobce zahájil nebo nadále vedl toto řízení, představuje zneužití soudního procesu;
 - (b) žalobce nevedl řádně žalobu a

- (c) je vhodné, aby žadatel nadále vedl řízení jako derivativní řízení.
- (3) Pokud se soud domnívá, že žádost a podpůrné důkazy předložené žadatelem neobsahují přímé důkazy pro takové povolení nebo svolení,
 - (a) musí zamítnout tuto žádost a
 - (b) může vydat následné nařízení, pokud to považuje za vhodné.
- (4) Pokud žádost nebude zamítnuta podle odst. 3, může soud
 - (a) dát pokyny společnosti ohledně důkazů, které má předložit a
 - (b) odročit řízení, aby bylo možno získat tyto důkazy.
- (5) Soud může po projednání žádosti
 - (a) dát povolení nebo svolení vést nadále toto řízení za podmínek, které považuje za vhodné;
 - (b) odmítnout dát povolení nebo svolení a zamítnout žalobu nebo
 - (c) odročit řízení o žádosti a dát takové pokyny, které považuje za vhodné.

KAPITOLA 2

DERIVATIVNÍ ŘÍZENÍ VE SKOTSKU

265 Derivativní řízení

- (1) Ve Skotsku je společník společnosti oprávněn podat žalobu ohledně nějakého jednání nebo opomenutí uvedeného v odstavci 3, aby chránil zájmy společnosti a domohl se v jejím zastoupení nápravy.
- (2) Společník společnosti může podat takovou žalobu pouze v souladu s odstavcem 1.
- (3) Jednáním nebo opomenutím uvedeným v odstavci 1 je jakékoli faktické nebo navrhované jednání nebo opomenutí, které se týká nedbalosti, prodlení, porušení povinnosti nebo porušení důvěry ze strany ředitele společnosti.
- (4) Řízení podle odstavce 1 lze zahájit jak proti
 - (a) řediteli uvedenému v odstavci 3 nebo
 - (b) proti jiné osobě
 nebo proti jim oběma.
- (5) Je nepodstatné, zda žalobní důvod, kvůli němuž má být zahájeno řízení nebo na základě něhož se nadále vede řízení podle §§ 267 nebo 269, vznikl předtím nebo potom, co se osoba, která podává derivativní žalobu nebo vede derivativní řízení, stala společníkem společnosti.
- (6) Tento paragraf se nedotýká
 - (a) práva společníka společností vést řízení ohledně nějakého jednání nebo opomenutí zmíněného v odstavci 3, aby chránil vlastní zájmy nebo se domohl nápravy pro sebe samotného nebo
 - (b) pravomoci soudu vydat nařízení podle § 996 odst. 2 písm. c) nebo čehokoli, co je podle tohoto nařízení vykonáno.

- (7) Výrazy použité v této hlavě zákona mají tento význam:
- (a) řízení vedené podle odstavce 1 se označuje jako „derivativní řízení“;
 - (b) jednání nebo opomenutí, kvůli nimž je vedeno, se označuje jako „žalobní důvod“;
 - (c) „ředitel“ zahrnuje i bývalého ředitele;
 - (d) odkazy na ředitele zahrnují i odkazy na stínového ředitele a
 - (e) odkazy na společníka společnosti zahrnují osobu, která není společníkem, ale na níž byly ze zákona převedeny nebo přešly akcie společnosti.

266 Žádost o svolení a oznámení

- (1) Společník společnosti může zahájit derivativní řízení pouze se svolením soudu.
- (2) V žádosti o svolení:
- (a) musí být konkrétně uveden žalobní důvod a
 - (b) musí být shrnuty skutkové okolnosti, z nichž má derivativní řízení vycházet.
- (3) Pokud se soud domnívá, že žádost a podpůrné důkazy předložené žadatelem neobsahují přímé důkazy pro takové svolení,
- (a) musí zamítnout tuto žádost a
 - (b) může vydat následné nařízení, pokud to považuje za vhodné.
- (4) Pokud žádost nebude zamítnuta podle odst. 3
- (a) musí žadatel doručit žádost společnosti;
 - (b) soud
 - (i) může vydat nařízení ohledně důkazů, které má společnost předložit a
 - (ii) může odročit řízení, aby bylo možno získat tyto důkazy;
 - (c) společnost má právo účastnit se dalšího řízení o žádosti.
- (5) Soud může po projednání žádosti
- (a) vyhovět žádosti za podmínek, které považuje za vhodné;
 - (b) odmítnout žádost nebo
 - (c) odročit řízení o žádosti a dát takové pokyny, které považuje za vhodné.

267 Žádost o povolení pokračovat v řízení formou derivativního řízení

- (1) Tento paragraf platí v případech, kdy
- (a) společnost podá žalobu a
 - (b) jednání nebo opomenutí, z něhož žaloba vychází, lze projednat v derivativním řízení podle této hlavy zákona.
- (2) Společník společnosti může požádat soud o to, aby nahradil společnost v tomto řízení, které bude v důsledku toho vedeno jako derivativní řízení, z toho důvodu, že
- (a) způsob, jímž společnost zahájila nebo nadále vedla toto řízení, představuje zneužití soudního procesu;
 - (b) společnost nevedla řádně žalobu a
 - (c) je vhodné, aby společník nadále vedl řízení jako derivativní řízení.

- (3) Pokud se soud domnívá, že žádost a podpůrné důkazy předložené žadatelem neobsahují přímé důkazy pro takové povolení nebo svolení,
 - (a) musí zamítnout tuto žádost a
 - (b) může vydat následné nařízení, pokud to považuje za vhodné.
- (4) Pokud žádost nebude zamítnuta podle odst. 3,
 - (a) musí žadatel doručit žádost společnosti;
 - (b) soud
 - (i) může vydat nařízení ohledně důkazů, které má společnost předložit a
 - (ii) může odročit řízení, aby bylo možno získat tyto důkazy;
 - (c) společnost má právo účastnit se dalšího řízení o žádosti.
- (5) Soud může po projednání žádosti
 - (a) vyhovět žádosti za podmínek, které považuje za vhodné;
 - (b) odmítnout žalost nebo
 - (c) odročit řízení o žádosti a dát takové pokyny, které považuje za vhodné.

268 Vydání svolení

- (2) Soud musí odmítnout dát svolení se zahájením derivativního řízení nebo žádost podle § 267, pokud se ujistí o tom, že
 - (a) osoba jednající v souladu s § 172 (povinnost zajišťovat úspěch společnosti) nebude chtít vést nebo pokračovat v řízení nebo
 - (b) pokud žalobní důvod vyplývá z nějakého jednání nebo opomenutí, které má teprve nastat, bylo toto jednání nebo opomenutí povoleno společností nebo
 - (c) pokud žalobní důvod vyplývá z nějakého jednání nebo opomenutí, které už nastalo, bylo toto jednání nebo opomenutí
 - (i) povoleno společností, dříve než nastalo nebo
 - (ii) potvrzeno společností poté, co nastalo.
- (3) Při posuzování toho, zda dát svolení k zahájení derivativního řízení nebo vyhovět žádosti podle § 267, musí soud vzít v úvahu zejména:
 - (a) zda společník jedná v dobré víře ve své snaze zahájit nebo nadále pokračovat v řízení;
 - (b) význam, jaký by tomuto zahájení nebo pokračování řízení přičítala by osoba jednající v souladu s § 172 (povinnost zajišťovat úspěch společnosti) nebo
 - (c) pokud žalobní důvod vyplývá z nějakého jednání nebo opomenutí, které má teprve nastat, zda by toto jednání nebo opomenutí mohlo být a za daných okolností by pravděpodobně bylo
 - (a) povoleno společností, dříve než nastane nebo
 - (b) potvrzeno společností poté, co nastane.
 - (d) pokud žalobní důvod vyplývá z nějakého jednání nebo opomenutí, které už nastalo, zda by toto jednání nebo opomenutí mohlo být a za daných okolností by pravděpodobně bylo potvrzeno společností;
 - (e) zda se společnost rozhodla nezahájit řízení na základě stejného žalobního důvodu nebo zda se rozhodla nadále vést takové řízení;
 - (f) zda se nejedná o žalobní důvod, na základě něhož by daný společník mohl vést řízení sám a nikoli v zastoupení společnosti.

- (4) Při posuzování toho, zda dát svolení k zahájení derivativního řízení nebo vyhovět žádosti podle § 267, musí soud zvlášť přihlídnout k důkazům, které mu jsou předloženy a stanoviskům společníků, kteří nejsou osobně přímo ani nepřímo zainteresováni na dané záležitosti.
- (5) Státní tajemník může formou předpisů
 - (a) změnit a doplnit odstavec 1 změnou nebo rozšířením okruhu okolností, za nichž má být dané povolení nebo svolení odmítnuto;
 - (b) změnit a doplnit odstavec 2 změnou nebo rozšířením okruhu záležitostí, k nimž má soud přihlížet při posuzování toho, zda dát dané povolení nebo svolení.
- (6) Dříve než vydá takový předpis, musí se státní tajemník poradit s osobami, které považuje za vhodné.
- (7) Předpisy podle tohoto paragrafu podléhají kladnému rozhodovacímu řízení britského parlamentu (affirmative resolution procedure).

164 Žádost společníka o to, aby mohl nahradit společníka, který vede derivativní řízení

- (1) Tento paragraf se vztahuje na případy, kdy společník společnosti (dále jen „žalobce“)
 - (a) podal derivativní žalobu,
 - (b) pokračuje v řízení na základě žaloby podané společností formou derivativního řízení nebo
 - (c) pokračuje v derivativním řízení podle tohoto paragrafu.
- (2) Jiný společník společnosti (dále jen „žadatel“) může požádat soud o svolení nahradit v tomto řízení žalobce z toho důvodu, že
 - (a) způsob, jímž žalobce zahájil nebo nadále vedl toto řízení, představuje zneužití soudního procesu;
 - (b) žalobce nevedl řádně žalobu a
 - (c) je vhodné, aby žadatel nadále vedl řízení jako derivativní řízení.
- (3) Pokud se soud domnívá, že žádost a podpůrné důkazy předložené žadatelem neobsahují přímé důkazy pro vyhovění žádosti,
 - (a) musí žádost zamítnout a
 - (b) může vydat následné nařízení, pokud to považuje za vhodné.
- (4) Pokud žádost nebude zamítnuta podle odst. 3, může soud
 - (a) musí žadatel doručit žádost společnosti;
 - (b) soud
 - (i) může vydat nařízení ohledně důkazů, které má společnost předložit a
 - (ii) může odročit řízení, aby bylo možno získat tyto důkazy;
 - (c) společnost má právo účastnit se dalšího řízení o žádosti.
- (5) Soud může po projednání žádosti
 - (a) vyhovět žádosti za podmínek, které považuje za vhodné;
 - (b) odmítnout žádost nebo
 - (c) odročit řízení o žádosti a dát takové nařízení o dalším postupu, které považuje za vhodné.

